

Szobrodat kősziklából vésik, igazolnak a századok

**Tanulmánykötet Mindszenty József pappá szentelésének 110.,
esztergomi érseki kinevezésének 80., valamint halálának 50.
évfordulójára**

Adriányi Gábor professzor úr és Jelenits István tanár úr emlékének ajánlva

a 2025-ös Szentévbén

Budapest, 2025

**Kiadja: a Hittel a Nemzetért Alapítvány
III.**

Szobrodat kősziklából vésik, igazolnak a századok

**Tanulmánykötet Mindszenty József pappá szentelésének 110.,
esztergomi érseki kinevezésének 80., valamint halálának 50.
évfordulójára**

*Adriányi Gábor professzor úr és Jelenits István tanár úr emlékének ajánlva
a 2025-ös Szentévben*

Budapest, 2025

**Kiadja: a Hittel a Nemzetért Alapítvány
III.**

© Adriányi Gábor, Balás Béla, Bangha Béla, Barsi Balázs, Cinkotai János, Czene-Polgár Viktória, Hegedűs András, Horváth Attila, Jelenits István, Kovács Gergely, Krajsovsky Gábor, Mireisz Tibor, Molnár János Imre, Orbán Viktor, Pajor András, Petrovics Sándor, Pilhál György, Pozsgai József, Turchányi Albert Egon, Varga Mihály, Vörös Géza, Wittner Mária, Zinner Tibor
Hittel a Nemzetért Alapítvány

ISBN 978-615-80233-2-0

Szerkesztette:
Krajsovsky Gábor

Felelős kiadó:

Hittel a Nemzetért Alapítvány

Ha egy történelmi személyiség alakját ellenségei négy évtizeden keresztül folyamatosan meghamisítják, amint azt Mindszenty József bíboros primás esetében tették, akkor a jelen nemzedéknek kötelessége megismerni vele kapcsolatban a vitathatatlan igazságot.

Tartalom

Mireisz Tibor: Előszó	3
<i>Tanulmányok</i>	
Adriányi Gábor: A magyar katolikus egyház élete a vörös csillag uralma alatt I.	5
Adriányi Gábor: A magyar katolikus egyház élete a vörös csillag uralma alatt II.	18
Adriányi Gábor 80 éves	23
Elbeszélt történelem Adriányi Gáborral	27
Adriányi Gábor: A magyar katolikus püspöki kar a kommunista állambiztonsági szolgálat szorításában. A vatikáni Ostpolitik (1946-1989) árnyoldala	34
Vörös Géza: „Holtában is beszél”. Mindszenty temetése az állambiztonsági iratok tükrében	52
Vörös Géza: A Szabadság tértől a Pázmáneumig. Mindszenty József állambiztonsági megfigyelése 1956-1975 között	57
Czene-Polgár Viktória: Mindszenty és a magyar állambiztonság Bécsben	66
Hegedűs András: Pio atya látogatása a bebörtönzött Mindszenty bíborosnál	70
Kovács Gergely: „Szeretetet hoztam ide is” – a zalaegerszegi Mindszenty életút-kiállítás	76
Zinner Tibor: Mindszenty József és a Szent Korona	83
Krajsovsky Gábor: „Csak az elvek ereje”	92
Krajsovsky Gábor: „Isten kegyelméből vagyok, aki vagyok”	98

Függelék

Petrovics Sándor: Beszélgetés Balás Béla emeritus püspökkel	114
Balás Béla: Szellemi klímaváltozás	120
Barsi Balázs: A hit ereje és fontossága	126
Pilhál György: Megmentette küldte bitóra	131
Bangha Béla: Világhódító kereszténység (részletek)	132
Jelenits István: Kereszténység a közéletben	138
Jelenits István lelkigyakorlata	151
Hit és döntés – interjú Dr. Horváth Attila alkotmánybíróval	155
Horváth Attila: <i>Istennek hála, hogy szerény eszköz lehettem</i> tanulmánykötet ismertetése	161
Petrovics Sándor: Emlékezés Wittner Máriaára	163
Krajsovsky Gábor: „A szeretet soha el nem fogy” (1 Kor 13,8.) — — Megemlékezés Tóth Ilonáról, születésének 90. évfordulóján	164
Krajsovsky Gábor: Szentekről	165
Krajsovsky Gábor: Ut coelo assurgant – Hogy az égig emelkedjenek!	166
Magyarország lángokban	178
Orbán Viktor: Végül Istennek kell számot adnunk	191
Varga Mihály köszöntő beszéde	195
Cinkotai János köszöntő beszéde	198
Pajor András: Most nem lehet libikókázni azzal, hogy a kereszténység ellenségeit támogatja valaki	202
Krajsovsky Gábor: Kommunizmus és kereszténység ma Magyarországon	203
Wittner Mária híres parlamenti beszéde 2001. február 25-én, a kommunizmus áldozatainak emléknapján	207
Székely Tibor: „Kisaplázadás” (az 1957-1961 közötti napló részlete)	208
Alosztályi feljegyzés 1957-ből	214
Turchányi Egon önvallomása	216

A meggyőződés adott erőt – Ami kimaradt a Mindszenty-emlékiratokból Pozsgai József interjúja Mindszenty bíborossal 1974-ben a Pázmáneumban	221
Adriányi Gábor professzor ismertetője a Wochenpresse 1987. március 13-i számában megjelent, Paskai Lászlóval készült interjúról	224
Adriányi Gábor professzor kritikája a vatikáni keleti politikáról	233
Mireisz Tibor: Laudáció Balás Béla nyugalmazott kaposvári megyéspüspökről a <i>Hittel a Nemzetért Alapítvány</i> részéről történő Mindszenty Emlékplakett átadásakor Rákosszentmihály, 2021. október 16-án	235
Mireisz Tibor: Laudáció Szikora Róbert zeneszerzőről a <i>Hittel a Nemzetért Alapítvány</i> részéről történő Mindszenty Emlékplakett átadásakor Rákosszentmihály, 2022. október 29-én	236
Mireisz Tibor: Laudáció Bőjte Csaba ferences szerzetesről a <i>Hittel a Nemzetért Alapítvány</i> részéről történő Mindszenty Emlékplakett átadásakor Rákosszentmihály, 2023. október 14-én	237
Mireisz Tibor: Laudáció Barsi Balázs OFM ferences szerzetesről a <i>Hittel a Nemzetért Alapítvány</i> részéről történő Mindszenty Emlékplakett átadásakor Rákosszentmihály, 2024. október 26-án	238
Barsi Balázs: Antigenderista eskü	239
A Mindszenty-konferenciákon 2009-2024 között díjazottak névsora Budapest-Rákosszentmihály, Szent Mihály templom és plébánia	241
Krajsovszky Gábor: <i>Oratio fidelium</i> – a Konferenciához kapcsolódó hívek könyörgése 2021-2025	242

Előszó

A Hittel a Nemzetért Alapítvány Mindszenty József prímás érsekről tartott konferencia sorozatának harmadik kötetét tartja a kezében az olvasó, mely továbbra sem szűkölködik a téma tudóinak különleges előadásaisaiban.¹

Különleges, mert ezen előadások többnyire máshol nem voltak hallhatóak, hiánypótlóak, mert a jelentős számú hallgatóság igénye töretlenül megvan a téma befogadására.

Jelen kötetnek különleges témái a szabadkőműves és kommunista erők által lábbal tiptort egyház védelmében szinte egyedül harcoló, ellenálló bíboros, hercegprímás példás útmutatása. Van honnan meríteni keresztény fiataljainknak erőt és bátorságot, szembeállni a sátáni világhatalom keresztényellenes erőivel szemben, mint tette egykor egyházi vezetőnk. Nekünk, magyaroknak különleges szakrális utat kell bejárunk, melyet kijelölt számunka az Úr, amikor édesanyjának adta a Kárpát-medencét. „Ellenségeskedést vetek közéd és az asszony közé, a te ivadékod és az ő ivadéka közé” (Ter 3,15) – mondta az Úr a paradicsom fáján tekerő kígyónak (ama ősi sárkány) a vétkezés után. Ez tehát meghatározza a világ sorsát fennállásáig. Harc a gonosz és a jó között, ivadékok a sátán és Jézus Krisztus között. Egyik oldalon a sátán erői (szabadkőművesség és kommunizmus), a másik oldalon az asszony népe (Regnum Marianum és a keresztények) küzdenek a világ fennmaradásáért. Ezt a harcot vívja a magyarság léte óta és ezt a harcot vállalta fel szeretett bíborosunk haláláig.

Mi, a *Hittel a Nemzetért Alapítvány* kuratóriuma, alapítója és támogatói sem akarunk mások lenni, mint jó katolikus magyarként követni egykori utolsó hercegprímásunk útmutatását, gondolatait és szerény anyagi kereteink között eljuttatni minél több érző és gondolkodó magyar emberhez hazánk felemelkedése és jó úton tartása érdekében. Kézben tartott kiadványunk előadói szemelvényeznek és rámutatnak Mindszenty József hercegprímás áldozatos harcára és a sátáni erők által okozott szenvedéseire a harcban. Ám a biblia sorai folytatódnak és megmutatják a jövőt is. „Az neked fejedre tapos, te pedig annak sarkát mardosod” (Ter 3,15), azaz a Magyarok Nagyasszonya lép a kígyó fejére, és vet véget a gonoszságnak. Az előadások elemzik, elének tárják a bíboros, hercegprímás küzdelmét hitéért, egyházáért. Az egyetlen hivatalában megmaradt vezetője volt az országnak, aki a II. világháborút követő kommunista diktatúra és elnyomással szemben szót emelt és megvétőzta a köztársasági államforma bevezetését. Harcolt a királyságért, a Szent Korona főhatalmáért, az ország jogfolytonosságának helyreállításáért. Szent harca a mártírok sorsával egyezően hitében megrendíthetetlenül világi siker nélkül, de legyőzve is győzött!

Fentiek miatt ajánlom a konferencián elhangzott gondolatokat és Mindszenty József életszentségét szeretettel az olvasók figyelmébe.

Mireisz Tibor
HNA kurátor

¹ A tanulmánykötetben olyan közleményeket is megjelentettünk, amelyek szorosan kapcsolódnak a Mindszenty József bíboros által kijelölt határozott, alku nem ismerő, és akár a vértanúságot is vállaló személyek életútjához.

Tanulmányok

Adriányi Gábor²

A magyar katolikus egyház élete a vörös csillag uralma alatt I.³

Hölgyeim és Uraim, nagyon szépen köszönöm, hogy ide meghívtak! A témám azonban ma nem az én pappá válásom itt Magyarországon és a Központi Szemináriumban eltöltött életem, amit a menekülésem után egy tanulmányban írtam meg magyarul, „Egy kispap élete Magyarországon”, mert én ezt már abban elmondtam.⁴ És van egy magyar mondás: a pap se prédikál kétszer, tehát nem akarom még egyszer ugyanezt elmondani. Lehet, hogy amikor odaérek a szemináriumhoz, akkor egy kicsit kitérek rá, arra, hogy mit értem én ott meg.

Tehát témám tulajdonképpen 45 év magyar egyháztörténete, lényegében 1945-től a fordulat évéig, 1989-ig. Persze ez tulajdonképpen '91, mert úgy is mondhatnánk, hogy az utolsó szovjet katona ekkor hagyta el Magyarországot. Ismerjük, hogy Mindszenty utolsó végrendeletében azt írta, hogy ha majd Szent István és a Szűzanya országáról a vörös csillag lehullik, akkor vigyék holttestemet Mariazell-ből az Esztergomi Bazilika kriptájába. Ez megtörtént, csak hogy Mészáros Tibor, a titkára még odakötözte magát egy láncsal Mindszenty sírjához Mariazell-ben, hogy ne vigyék el a bíboros testét, mert még nem ment el az utolsó szovjet katona Magyarországról. Hát ő jó szándékúan csinálta ezt, de tulajdonképpen fölösleges dolog volt, mert nem azon múlt Magyarországnak a léte, hogy most ott van-e még az utolsó szovjet katona, mert hiszen már készen volt a megállapodás, a szerződés, hogy ezek is elmennek.

Röviden szeretném először elmondani, hogy mi a keret, tehát az állam története. Röviden csak annyi, Önök tudják nagyon jól, én még ezt megéltem, hogy amikor Hitler átlátta, hogy Magyarország kivonul a hadtérből, akkor egyszerűen megszállta Magyarországot katonailag. Ez 1944. március 21-én volt, ez az akció a Margaréta 2 hadművelet volt, amikor hadosztályok megszállták Magyarországot, és ezzel Magyarország elveszítette az autonómiáját, a teljes joghatóságát. Elismerte aztán a német közigazgatás is, a legfelsőbb bíróság, hogy Magyarország ezzel a megszállással elveszítette az önállóságát. És akkor megindult a zsidóknak az üldözése, ami törvényileg már előre lett meghatározva, de Adolf Eichmann megérkezett Magyarországra, vele aztán a deportálásoknak az özöne. Azon kívül pedig lefoglalták a miniszterelnököt is, Horthyt, akit Hitler kiszóltított Németországba, és ott mondta meg neki, hogy mi történik Magyarországon. Horthy nem mondott le, azért, hogy mentse, ami menthető. Ő megpróbált egy olyan kormányt fölláttatni, ami még valahogyan működhetett. Titokban természetesen megindította a tárgyalásokat a nyugati hatalmakkal, hogy Magyarország kilép a háborúból. Ez aztán meg is történt 1944. október 15-én. Még megéltem, hallottam, ma is hallom a rádióban Horthynak a beszédét. Megdőbbszünk. Azzal kezdte, hogy Magyarország elveszítette a háborút, semmi értelme tovább harcolni, Kelet-Magyarországot már szovjet megszállás alatt van, tehát bejelentettem, hogy fegyverszünetet kérünk a hatalmaktól. Természetesen a tárgyalásokban Horthynak azt mondták, nem Londonban, nem Párizsban van a hely, ahová neki fordulnia kell, hanem Moszkvában. Ez világos dolog volt, tudniillik Jaltában is, utolsó tárgyalásként meghúzták a határvonalat és a Balti államok, Lengyelország, Csehszlovákia, Magyarország, Románia, és részben Jugoszlávia is szovjet fennhatóság alá került. Aztán Magyarországot elfoglalja a szovjet hadsereg, december 24-én körülzárják már

² Adriányi Gábor előadásaihoz – a bennük szereplő személyekhez és eseményekhez – lásd még az alábbi forrásokat is: Magyar Katolikus Lexikon: <http://lexikon.katolikus.hu/>

Beke Margit: Az Esztergomi (Esztergom-Budapesti) Főegyházmegye papsága 1892–2006. Budapest, Szent István Társulat, 2008.

³ 2020. május 27. Előadás a Budapest-Lágymányosi Szent Adalbert plébánia közösségi termében

⁴ Egy kispap élete Magyarországon 1954–1960. In: Salacz Gábor: A magyar katolikus egyház tizenhét esztendeje (1948–1964) (Dissertationes Hungaricae ex historia Ecclesiae, 9). München 1988. 211–225.

Adriányi Gábor: Egy élet nyomában. Önéletrajz. Kairosz Kiadó, Budapest 2007. http://www.ppek.hu/konyvek/Adrianyi_Gabor_Egy_élet_nyomában_1.pdf

Budapestet, a várbán fönt február 22-ig háromezer SS tartja magát. Ezeket nem lehetett kifüstölni, a végén nekik kellett földadni mindent, eltervesedve, borzasztó állapotban. Megpróbáltak kitörni itt a János kórháznál. Egy orvosnak a visszaemlékezéseit, aki ott volt a János Kórházban olvastam, és mi történt? Amikor megpróbáltak ezek kitörni, akkor természetesen a kórházat is tűz alá vették, úgyhogy irtó félelemben voltak az orvosok, betegek is, hogy most mi lesz velük. Jöttek ezek a német katonák, az oroszok lelőtték az egyiket a másik után, hiszen teljesen körbe voltak véve; hiába próbálták Győr felé elerni az utolsó német alakulatokat. Ez teljesen lehetetlen volt, mindenestre a fő-nácik fejbe lőtték magukat. Nem tudják Önök, hogy a nuncius, Angelo Rotta szölt a német főnöknek, egy tábornoknak, hogy „hagyjátok, az ellenállásnak semmi értelme. Nem, Hitler megadta a parancsot, mi ellenállunk az utolsó emberig.” – volt a válasza. És mi lett ezzel az emberrel, a német tábornokkal? Elfogták itt, egy rózsadombi villában, mert ugye neki esze ágában se volt fölmenni, ott lenni az ostromlott várbán. Elfogták, elvitték az oroszok, Moszkvába, halálra ítélték, de nem végezték ki. És mit tesz Isten? Később vissza lehetett őt kérni Németországba, és mint nyugalmazott tábornok halt meg. A lelkiismeretén több, mint tízezer német katona halála szárad.

Mi történik tovább? Magyarországot megszállja a szovjethatalom. Hozzánk Nagykanizsára április 1-jén jöttek be, azért mondták április 4-ét az úgynevezett felszabadulás napjának. Már '44 december 24-én megalakult egy ideiglenes nemzetgyűlés Debrecenben. Hát kérem szépen, ez is egy hatalmas gazemberség. Tudniillik Magyarország kétharmad része még nem volt szovjethatalom alatt. Akkor ők hogy jönnek ahhoz, hogy egy nemzetgyűlést alakítsanak? Kit reprezentálnak? Természetesen az oroszokat, és a magyar kommunistákat, akik most Rákosi vezényletével jönnek Magyarországra. Aki túléltek az egész sztálinizmust Moszkvában. Az ideiglenes nemzetgyűlés azonnal behozta a földreformot '45 március 15-én. A földreform – nem kell mondanom – már réges-rég esedékes volt Magyarországon, de sajnos nem vitték ezt végbe. Ez mire ment ki? Például arra, hogy az egyház talpa alól is kihúzzák a talajt. Magyarországon nem volt egyházi adó. Volt az úgynevezett párbér, ami nullával volt egyenlő, aztán voltak a stóla pénzek, hogyha temettek, vagy kereszteltek, akkor kellett valamit adni. De hát abból megélni, fönn tartani egy egyházat nem lehet. Szent István, aki az egyházmegyéket állította föl, a püspökségeknek fölbirtokot adományozott. És ebből a földbirtokból tartotta fönn az egyház nemcsak a templomait, nemcsak az iskoláit, nemcsak a szeretetotthonait, hanem mindent. A képzést, amire pénz kellett, és ahhoz, hogy működjen valami, ahhoz kell pénz. Visszatérve a dologra, azzal, hogy államosították az egyházi birtokokat, kihúzták a talajt az egyház lába alól, és ami eddig sose volt, jött az egyházi adó. A plébánosok bevezették azt, hogy egy idős néni vagy bácsit megkértek arra, hogy menjenek végig a plébánia területén és kérdezzék meg házról házra, hogy hajlandóak-e valamit fizetni az ott élők, évenként. És akkor fölirták, ha valamit adtak. Hát kérem szépen, az egyik békepap ezt a listát odaadta a pártelnöknek. Így történt az, hogy a pártember a bátyámat megkérdezte: ide figyelj, te fizetsz egyházi adót? Hát akkor mit mondott a bátyám? Azt, hogy hát én nem tudok róla, úgy látszik a feleségem csinálta. Hát kérem szépen, itt tartunk, idáig mentek már a dolgok. Utána '45 november 4-én volt egy választás, akkor 57 százalékot, tehát abszolút többséget kaptak a kisgazdák. Tehát egy – mondjuk – polgári párt. Igen ám, de Magyarországon 3 divíziós volt az orosz megszállás. És ez '91-ig így volt. Ezek már csinálták a maguk terrorját, és rákényszerítették a Kisgazda Pártot, hogy a belügyminiszteri tárcát adja át a kommunistáknak. Ez a miniszter Rajk László, akinek az első feladata fölállítani az Ávót. És ekkor megindul az Ávónak a működése, a letartóztatások, a kihallgatások, a kínzások özöne. Aztán ezek még egy választást csináltak, 1947. augusztus 31-én; és akkor az úgynevezett kékcédulás választásokkal elérték azt, hogy egy választási többség jött létre. Addig már a kisgazda pártból letartóztatásokkal kieliminálták mindazokat az elemeket, akik ellenük voltak. A kékcédulás választásokkal körülbelül 100-200 ezer hamis választás történt. Kaptak egy kék cédulát a párttagok, fölrakták őket teherautóra, és egyik választási lokálból mentek a másikba. Tehát leadtak 5-ször, 6-szor annyi szavazatot, mint amennyit lehetett volna nekik. Maga Rajk elismerte, hogy 65 ezer volt az illegális választócédula. De legyünk őszinték, például a szülem nem kaptak választójogot. És amikor reklamáltak, egyszerűen nem kaptak választ. Mire kivizsgálták volna, addig le is járt a szavazás. Tehát rengetegtől, akikről sejtették, hogy az ellenzékhez tartoznak, azoktól megvonták a választási jogot. Az igazság az, hogy több szavazatot adtak le, mint ahány választójogosult volt Magyarországon. De ez még mindig nem volt elég, következett '49-ben még egyszer egy

úgynevezett választás, mert választani nem lehetett. Csak egy volt, a Népfront. Ez 95,6 százalékot kapott. Tehát azt lehet mondani, hogy ezzel aztán abszolút kommunista diktatúra lett végrehajtva Magyarországon, és ez így tartott egészen a rendszerváltozás végéig. Hát ebben a keretben élt a katolikus egyház. Tehát abban, hogy egy abszolút kommunista párt-diktatúra jött létre, ami természetesen együtt működik a Szovjetunióval, a Szovjetunió pártvezetésével. Mindenben. A legrészletesebben.

Kezdem itt az egyháznak a történetével. Akkor '45-ben 3 érsekség és 8 püspökség van Magyarországon. A szovjethatalommal, a szovjet katonákkal és emberekkel speciális emberek is jönnek. Ilyen azoknak a szakembereknek a katonai beöltöztetése, akik például muzeológusok voltak. Így történt az, hogy Magyarországon megjelentek ezek is szovjet katonai ruhában, és tudták azt, hogy ebben és ebben a múzeumban milyen értékek vannak, mit kell elvinni. Így aztán pontos fosztogatások mentek. A keszthelyi Festetics kastélyt is így rabolták ki. Csak a könyvtár maradt meg, mert azt elfalazták, de a többi vagonszám vitték el, a berendezések és minden elveszett. Rengeteg műkincs került el Magyarországról. Most csak egyet mondok. A '70-es években egy szovjet delegáció Furceva asszonnyal az élen – aki kultuszminiszter volt a Szovjetunióban – jelent meg Magyarországon, és megnézték az esztergomi bazilikát. Akkor már az esztergomi bazilikában be volt rendezve a kincstár. Ott mentek végig, és ott egy idősebb civil úr megszólal – szovjet persze –, azt mondja, hogy <hát mi ezt mennyire kerestük>. Kereshették, de szerencsére el volt falazva, tehát nem találták meg. Most megmondom őszintén, ha megtalálták volna, mindent elvittek volna, a koronázási eskükeresztet és mindent, és ezek soha nem is jöttek volna vissza. Tudniillik az igazság az, hogy hiába egyeztet meg Kohl és Gorbacsov, hogy minden rablott kincset kölcsönösen visszaadnak, a szemj (országgyűlés) Moszkvában azt mondta, hogy nyet! Semmit nem adunk mi vissza. Hogyha ugyanis a magyaroknak visszaadnak, akkor reklamál a német, de a németnek nem adnak vissza semmit, mert kijelentették – én magam hallottam Moszkvában, a kincstárban –, hogy ami a németektől történt rablás, azt nem adják vissza. Azt mondta a muzeológus asszony: „Soha, soha! Mi annyit veszítettünk a háborúban, hogy ezt soha a németek vissza nem kapják.” Ezért van az, hogy hiába tudjuk azt, hogy például Magyarországon mit raboltak el, nem lehet visszakérni, mert abban a pillanatban, ha mi visszakérjük, akkor jönnek mások is. Sajnos az egész dolog így egyben van, nem lehet semmit elérni. Most azt kell mondanom, hogy nemcsak kincseket raboltak el, hanem embereket is.

Az én atyai barátomat, Nyisztor Zoltánt április 4-én lefogta a KGB. Ő volt Banghának a jobb keze, a legnagyobb magyar egyházi zszurnaliszta, tehát újságíró. Sok egyházi könyvet is írt, meg nagy kapcsolatokkal is rendelkezett. Hallatlan érdekes a „Vallomás magamról és kortársaimról” című kiadványa. Hallatlan érdekes, mert őszintén vall, de nemcsak magáról, hanem a kortársairól is. Ebben leírja azt is, hogy már április 4-én a KGB lefogta. Tehát a szovjet katonai államvédelem. Lefogta és elvitték egy villába, ide valahova a Rózsadombra, amit az Ávó magának berendezett, és ott jóformán éhen halt. Majdnem 40 kilót fogyott le, egy csontváz lett belőle, és még nem is fűtöttek, úgyhogy majd megfagyott. Mire ment ez ki? Hogy a szovjetnek információkat szállítson. Tehát mindenfélét, kit ismer, mit ismer, ki ez meg az, stb, stb. És ráállították Mindszentyre. Hát most mit csináljon? Első ízben – mivel eleresztették – megpróbált Nyugatra menni. Eljutott majdnem Bécsig, de az (részben) szovjet övezet volt. Lefogták, visszahozták. És akkor még szigorúbban őrizetbe vették. Akkor rájött arra, hogy ha nem vállalja, akkor biztos a halál. Elvállalta, de csak azzal, hogy ő csak mindenről közömbös dolgokat mond, amit mond, de az első dolga az, hogy meneküljön. Ki mentette meg őt? A Rózsák terén a domonkos templomban, fönt a padláson húzta meg magát. Badalik Bertalan, későbbi veszprémi püspök volt akkor a házfőnök, ő bújtatta ott, és aztán egy agyafúrt jezsuita kivitte őt Ausztriába és Ausztriából Rómába. És mivel zszurnaliszta volt, akkor már 65 éves, ezért befogadta őt Montini, helyettes államtitkár, és beosztotta a sajtóban, a Vatikánban, és azt mondta neki: „Monsignore, vegye tudomásul, hogy itt a többiek, a többi monsignore 10 líráért mindent eladnak. Tehát ehhez tartsa magát.” Hát persze nem is volt ott neki maradása, kiment Venezuelába. Ott volt a missziókban, és egy kis pénzt gyűjtött, és azzal jött vissza Rómába, és én ott, a Pápai Magyar Intézetben találkoztam vele, '61-ben, június 25-én. Akkor ott ült együtt a rektor, Zágon József, a vicerektor, Mester István, meg egy-két pap, egy öreg pap is (ő volt Nyisztor Zoltán) egy whisky mellett, és akkor mindenki bemutatkozott, hát én is. És akkor azt mondja, hogy „Nyisztor Zoltán”. Hát bennem meghűlt a vér. A Központi

Szemináriumban én voltam a könyvtáros a nagy pálos könyvtárban, és ott voltak a Magyar Kultúra számai is. Neki jóformán minden számában volt egy cikke „a Tollhegygel”. Ez Nyisztornak egy ismert rovata volt, a 30'-as években kezdte, azt mondja, le is koppintották. Egy-két dolgot kipiszkált, ami a magyar közéletben volt. És rengeteget írt, könyveket, mindent. És akkor aztán mondom, hogy „Nyisztor Zoltán”? Azt mondja: „Miért, hát maga ismer engem?” Mondom, én olvastam a könyveit. Hát azt mondja, engem elfelejtettek már Magyarországon. És akkor azt kérdezte, hogy én hogyan olvastam az ő könyveit? És akkor, amikor ezt elmondtam, hogyan olvastam a könyveit, a szívébe zárt, és így lett nekem egy atyai barátom, akivel haláláig tartottam a kapcsolatot. Minden évben kétszer lementem Rómába, és akkor persze hozta nekem a híreket is. Ő lakott a Szentszéknak a bérházában, méghozzá Casarolinak a lakásában, amit Casaroli akkor földadott, és bement a Vatikánba lakni. XII. Piusz egy egész sor bérházat épített ott annak idején, és vatikáni alkalmazottak, vagy papok, sőt bíborosok is kaptak helyet benne.

Szóval, az a helyzet, hogy őt is lefogják, és aki őt lefogta, annak révén kiderült, hogy ezek rá vannak állítva a magyar katolikus egyházra. És ez a tiszt, aki őt állandóan kihallgatta, mindig éjjel, az megmondta, hogy ő rá van állítva Mindszentyre, és ezért kereste őt meg. Tehát azt kell mondani, hogy a szovjetek gárdával jöttek, nemcsak a Rákosiék, hanem speciális emberek, akik az egyházi ügyekre, vallási dolgokra voltak már specializálódva (erről majd még lesz szó).

Aztán az történik, hogy már '46-ban, miután Rajk megszerezte a belügyminiszerséget, akkor megindultak a katolikus papok, szerzetesek ellen is a támadások. Támadták az úgynevezett reakciócsapatok, régiéket. Akiket csak le lehetett fogni. Apámat lefoglák, már az első héten. Még csak négy napja voltak itt az oroszok, de akkor már elvitték apámat. Miért? Azért, mert Nagykanizsa város ügyvédje volt, és Zala megye főügyésze. Na, akkor kikkel került össze? Katonatisztakkal, a régi főispánokkal. Semmiféle ok nem volt rá, egyszerűen lefoglák, letartóztatták őket. Később se volt jogállam, például amikor apámat másodsorra lefoglák – mert már egyszer szabadon volt bocsátva – és akkor is egyszerűen elvitték. A letartóztatási parancsot 3 nappal később adták ki. A nagykanizsai kommunista párttitkár megmondta, hogy az én apámat le kell fogni, le kell tartóztatni, aztán majd találunk rá okot, hogy miért. Hát nem volt jogállam. A bírók azt a feladatot kapták, hogy keressék ki azt a paragrafust, minek alapján lehet ennyire-ennyire elítélni. A párt már megmondta, ez 5 évet kap, ez meg 3 évet, ez meg annyit. Keresse ki a bíró azt, hogy mi alapján ítéli el. Hát ez ment, nem volt jogállam. Aztán az történik, hogy Rajk betiltja a katolikus egyesületeket, egyiket a másik után, az összes egyesületet. És ezek rendkívül hatékony egyesületek voltak: a Kalot, vagy a Kalász, utóbbi a lányoknak az egyesülete, előbbi az iparos-legényeknek az egyesülete, és egyebek is. Tízrezes nagyságrendűek voltak a lefogottak.

Ezt követően 1948. június 16-án történik az iskolák államosítása. 3094 katolikus iskolát vettek el. Ma a történetírónak, Izsák Lajosnak a könyvét említem, aki bár a kommunista pártból érkezik, az is bevallja, hogy az iskolák államosításával a nivót tökéletesen szétverték. Tudniillik az ott lévő katolikus iskolákban lévő tanárok, elsősorban szerzetes tanárok, szerzetes nők kiváló nivón tanítottak. Ezeket nem lehetett tovább alkalmazni, illetve lehetett volna, ha fölesküsznek az új rendszerre. De Mindszenty megmondta, hogy egy katolikus tanár, szerzetes pláne, vagy apáca nem állhat be egy ateista iskolának a munkatársai közé. És ezért aztán nagyon kevesen vállalták azt, hogy benn maradnak az iskolában, tehát ezek kivonultak, így tönkrevették, azt lehet mondani, a magyar, elsősorban középiskolai oktatást. Később, amikor Badalik Bertalan püspök támogatásával az esztergomi ferences gimnáziumba kerültem, ott is még szalézi, azután piarista, meg bencés tanárok tanítottak bennünket kiválóan. Később, amikor Budapestre kerültem, az állami Árpád Gimnáziumba, akkor olyan tanári karral szembesültem, de még diákok tekintetében is olyan nivóval, olyan fegyelmetlenséggel, ami számomra elképzelhetetlen volt. Például a tanárok között is volt egy úgynevezett alkotmánytan tanár, aki még rendszeren magyarul se tudott beszélni. Ő olyan nivón volt, hogy véleményem szerint régen még egy elemi iskolában sem türték volna meg, nem azt, hogy egy gimnáziumban. Szóval a nivót jól leszállították ezzel. A szerzeteseknek az iskoláit, aztán más felekezetek iskoláit is elrabolták; mert szintén kitűnő iskolája volt például az evangélikusoknak, az úgynevezett Fásori Evangélikus Gimnázium itt, Budapesten. És volt más is. Olyan tanárok kerültek be a tanári karba, akiket régen egyszerűen be se vettek volna. Az iskolák államosítása a legnagyobb erőszakkal történik, azt kell mondani. Ezt véghezviszi Ortutay, aki

oktatásiügyi miniszter ebben az időben. Katolikus indíttatású, mert katolikus alapítványok finanszírozták az ő taníttatását, és az egyetemi éveit is. Adta magát nagy katolikusnak. Kérem, most a fordulat után kiderült, titkos tagja volt a kommunista pártnak. Kisgazda címen utazott, de titkos tagja volt a kommunista pártnak. Aztán ő vitte végbe az egyházaknak, a felekezeti iskoláknak az államosítását, ami – azt kell mondani, hogy – óriási vesztesége a magyar kulturális életnek is.

Azután '48. december 26, Mindszenty bíboros letartóztatása. Mindszenty abban az időben rendkívül aktív volt, emlékszem, hogy jóformán minden vasárnap volt egy körlevél. És ebben az egész nemzet, azt kell mondani, Mindszenty mögé állt. Ő leírta, hogy milyen atrocitások történtek, erőszakoskodások; volt olyan hely, hogy a tömeget megakadályozták, hogy összejöjjen egy búcsúra, utakat lezártak, hogy állítólag járványveszély van, meg minden egyéb. Az is megtörtént, hogy a tömegbe slaggal vizet fecskendeztek, vagy trágyalevet spricceltek. Például ott van a Pócspetri ügy. A pócspetri plébánossal találkoztam Rómában és össze is barátkoztunk; hát mi történt Pócspetriben? A kolhozosítás ellen tiltakoztak a parasztok. Nem akartak bemenni, és erre föl kiküldtek egy Ávós különítményt. Aztán ezek próbálták az embereket meggyőzni, hogy igenis lépjenek be. Aztán dulakodás történt, az egyik ávosnak elsült a puskája. Olyan szerencsétlenül, hogy saját magát lőtte agyon. Erre föl aztán csináltak egy óriási pert. A plébános bent ült a gyóntatószékben, tehát ő ott se volt. De a hatalmat ez nem érdekelte, hanem azt mondta, hogy ő, a plébános bujtotta föl a népet. Őt is halálra ítélték, de nem merték kivégezni, ellenben a tanítót, úgy tudom, 3 gyerekes családpát, elég fiatalon, azt felkötötték. Az Ávó teljesen az önkényeskedésnek a határtalan csimborasszója volt. A vége az lett, hogy maga a párt megunta már az Ávónak a túlkapásait, és akkor lett az Ávóból, tehát védelmi osztályból államvédelmi hatóság, ÁVH. Hát névben egy kicsit más lett ugyan, de tulajdonképpen ugyanaz maradt.

Mindszentyt lefogják – akkor hogyan tovább? Már Mindszenty idejében is a püspökök mind személységek. Tehát azt kell mondani, hogy az egyik így gondolja, a másik úgy gondolja, stb, stb. Tehát vannak, nem azt mondom, hogy nézeteltérések, de véleménykülönbségek, nüanszok. És főként egy volt ilyen, a Czapik. A kis Czapik, mi csak úgy hívtuk, mert alacsony ember volt, és ráadásul koraszülött. A koraszülötteknek, legyünk őszinték, bizonyos handicap-jük (hátrányuk) van. Többek között borzasztó fázósak. Czapik, Veszprém püspöke még nyáron is, 27-30 fokban is befűtette a szobát. Én megértem azt, mint kispap, a Központi Szemináriumban, hogy ő misézett a bazilikában, és a szörme bundájára, ami belül szörme volt, vette föl az alját. Hát el lehet képzelni, hogy ez a miseing aztán hogy nézett ki rajta. De hát ő ilyen volt, és aztán ráadásul nagyon-nagyon szerette a pénzt, ezt is tudom, az egri sófőrtől, aki Központi Szemináriumban aludt, és elmondta: Czapik halála után jött az ÁVH, az államvédelmi hatóság, és kérték a Napóleon aranyak kiadását. Pontosan tudták, hogy mikor, hol, kitől, hány Napóleon aranyat vásárolt. Az igazság az, hogy Mindszenty letartóztatása után félelem lett úrrá a püspöki karon is, és így aztán egyszerűen tudomásul kellett venni a fakultatív hitoktatást. Tehát még '49-ben a fakultatív hitoktatást végrehajtották, szeptember 6-án. Ez kérem annyit jelent, Önök is tudják, megérték azt, hogy lefaragtak mindent. Úgy intézték el, hogy a hittan beíratáshoz megadták, hogy azokat milyen napokon lehet megtenni, és mind a két szülőnek meg kellett jelenni, tehát aki dolgozott, az lényegében nem mehetett oda. Azon kívül pedig megfenyegették őket, hogy majd akkor a gyereket nem veszik fel tovább iskolába. Szóval annyira sikerült lenyírni a hitoktatást, hogy lényegében a gimnáziumokban már nem is volt. És így történhet meg az, hogy Magyarországon generációk nőnek föl mindenféle vallási ismeretek nélkül. Ez visszaüt a tudományos képzésben. Amikor én ide kerültem, akkor a Gergely Jenő kolléga nekem azt mondta: „Ide figyelj, kell tartani egy pár előadást, hogy tudjanak valamit, ezek nem értenek semmit.” Például az, hogy mi egy püspökség, vagy mi egy társaskáptalan. Hát fogalmuk sincs, mert még a nevét se hallották, nem azt, hogy tudnák, hogy az mi. Hát akkor hogyan akarnak a magyar középkorral foglalkozni. Hát semmit nem ért hozzá, ugye. A fogalmakat kell ismertetni a diákokkal vagy az egyetemistákkal is, mert ez mutatja azt, hogy mennyire fontosak a vallási ismeretek a kultúrához, a művészetekhez, aztán a zenéhez.

Ezután pedig már Czapik vitézkedik, a püspöki kar nevében. Általában Grösz, tehát a rangidős kalocsai érsek a vezető, de ő egy eléggé tehetetlen ember. Jóakarátú, csak nem elég kemény, nem elég határozott. Mögötte vitézkedik Czapik, aki szerint igenis lehetne valamit csinálni. Ennek a vége az, hogy 1950. április 14-én kényszerítik a püspöki kart Grösz érsekkel az élen egy ügynevezett

megegyezés aláírására. A Szeztzéknk úton-útfélen tudomására jutott, hogy miben sántikál püspöki kar, amire ök adtak egy privát értesítést, hogy ezt pedig nem teheték meg, mert kizárólag a Szeztzéknk van joga kormányokkal tárgyalni, nem pedig egy püspöki karnak, hiszen nincs meg rá a lehetőségetek, hogy szabadon tárgyaljatok, ami így is volt. A vége az, hogy Czapik azt mondta, ha kell, bemegyek börtönbe; de azért ő nem akart oda menni. A lényeg az, hogy igenis kell valami megegyezést találni, és akkor mi tulajdonképpen mindenbe beleegyeztünk. Rákosiék folytatták a tárgyalást, ennek jegyzőkönyve van, ami finomított. Gergely Jenő adta ki, de én neki szemrehányást tettem, tudniillik a finomítottat adta ki. Rákosiék úgy beszéltek a püspökökkel, mint az utolsó kocsissal. Ordenáré módon, a leggorombábbban, a legdrasztikusabb kifejezésekkel. Csak úgy röpködtek ezek a szavak. És hogy vegyék tudomásul ezt meg azt. Tudniillik, mikor Mindszentyt lefogták, utána már az Ávó jelezte, hogy négy püspök ellen van kész irat: „Tudunk még négy másik pert is csinálni, mint Mindszenty ellen.” Most persze kérdezhetik azt, hogy Mindszentyvel mi történt. A Mindszenty-pernek van egy dokumentuma, ami azzal kezdődik, hogy „én magyar nemes vagyok”. Egy nyilatkozat, amiben leírja: igenis elismerem, hogy államellenes összeesküvést csináltam, valutaüzérkedést, meg egyebeket, mind elismerem. Kérem, ebben az egyben hét helyesírási hiba van. Még hozzá olyan helyesírási hibák vannak benne, amik elképzelhetetlenek egy intelligens ember részéről. Az én véleményem az, hogy ezt öneki úgy diktálták, és ő olyan állapotban volt, hogy nem is tudta, mit ír le. Amikor az ő emlékiratát bemutatták, ott voltam Königssteinben. Ebédnél mellettem ült, és én azt mondtam neki, hogy eminenciás atyám, mondja meg, hogy hogyan történt ennek a megírása. Erre azt mondta: „Édes fiam, én nem emlékszem semmire.” December 26-án fogták el, január 12. után semmire nem emlékszik. Ez az igazság. Persze az emlékiratokban azt írja, hogy volt egy Schullner nevű házaspár, az csinált egy gépet, amivel hamisítani lehet az írásokat. A férfit meggyilkolták, az asszony Amerikában halt meg. Mindszenty azt írja, hogy a Schullner-gépekkel hozták létre ezt az iratot. Megmondom őszintén, hogy én ezt nem hiszem. Tudniillik, a Schullnerék is voltak annyira okosak, hogy hét ilyen otromba helyesírási hibát nem csinálnak. Kizárt dolog. Hát ez mutatja azt, hogy teljesen tudatlan kívül volt. Borzasztóan össze-vissza verték őt, eszméletlenségig minden éjjel. És utána jöttek az orvosok, hogy még éle-e. És ez így ment végig, és akkor még – feltételezése szerint – drogozták is. Balogh Margit történész is nagyon foglalkozott vele, hogyan lehet kimutatni azt, hogy valóban van-e rá bizonyíték, hogy gyógyszerekkel kezelték. Bizonyíték nincs rá, csak föltételezzük. Mindszenty a lefogás után első napokban nem is volt hajlandó enni. Pontosan azért, mert tudta azt, hogy mindenféle szerezket adhatnak neki. De ez tovább így nem mehetett, mert akkor meghal. Ez így ment, és a végén nem lehet már tudni, hogy pontosan mi is történt. Azok, akik ezt csinálták, azok hallgatnak, illetve már nem is élnek. Öríztek a titkot. Hogy valóban mi volt Mindszentyvel kapcsolatban, nem lehet teljes mértékben rekonstruálni.

És aztán a Grösz-per. Másfél évvel később Grösz-t is lefogják, ugyanúgy. És a Grösz mellé is odatesznek egy életfogytiglanra ítélt korábbi bírót. Az a besűgő. Azt teszik mellé a cellába, és az mondja meg, hogy mit vél a kihallgatásról. Grösz azt mondta: „Amit akarnak, én bevallom. Nem érdekel, halálra nem fognak ítélni, nem fognak kivégezni.” Azt mondta, nem érdekel. Amit akarnak, én aláírom, még akár azt is, hogy meggyilkoltam az anyámat is. Persze ez nem működött mindig, mert össze-vissza verték az embereket, sokszor annyira, hogy behaltak. Tehát azt kell mondani, hogy a megegyezés azt is jelenti, hogy beleegyeznek a magyar püspöki kar, hogy a szerzeteseknek az engedélyét megvonják. Hivatalos engedély megvonása. Hát kérdezem Önöket, hol volt egyáltalán engedély? Soha! Az természetes volt Szent István óta, hogy az egyház alapíthatott egy templomot. Hát kell ehhez engedély? Hát soha! Tehát semmiféle engedélyt nem is kértek a szerzetesrendek se. Úgyhogy ez egy ilyen fából vaskariká. Ez kérem olyan, mint amire később majd kitérek, az úgynevezett törvényerejű rendeletekre. Mi az? Fából vaskariká. Szóval a vége a szerzetesrendek betiltása, 705 kolostor, ebben 1422 férfi és 8956 apáca volt érintve. Aztán nagy kegyesen visszaadtak 6 fiú gimnáziumot, és 2 leánygimnáziumot. Például a legjobb lett volna az Angolkisasszonyokét. Azt mondják, hogy az egy fogalom volt Magyarországon. Engem is tanított egy grófnő, a mater Sztrokay és a mater Ruby. A mater Ruby németre, a mater Sztrokay franciára, még a Kísszemináriumban. Sztrokay is a Sorbonnon végzett, Párizsban szerezte meg a diplomáját. Fogalom volt itt Budapesten, a Váci utcában az Angol kíssasszonyok intézete. Aki az első évre beírtak, azok csak franciául beszélhettek. Nem volt

semmiféle tanítás, minden franciául ment. És utána kezdték az első évet, és mindent, a magyar irodalom kivételével mindent, a számtantól kezdve végig, de még a hittant is franciául kellett tanulni. Azok a kislányok, akik aztán ott leérettségiztek, és onnan kijöttek, azok tökéletesek voltak. Akcentus nélkül beszéltek a franciáit. Ilyen nivón működött a többi angolkisasszony intézet is. Rákosi persze azt mondta: szó sem lehet róla, ilyen arisztokrata rendet, nem, nem, nem. Szó se lehet róla. És akkor adták például a két gimnáziumot a ferenceseknek, akiknek soha nem volt gimnáziumuk, egynek a kivételével Szentendrén. Így kaptak aztán vissza a bencések, a piaristák, és még nővérek két gimnáziumot. Azért említettem azt, hogy Esztergomban engem is többféle tanár tanított: volt közöttük szalézi, piarista, aztán bencés is. Így össze lehetett állítani egy tanári kart.

Amikor később a Központi Szemináriumba kerültem, akkor még a régi teológia, az Akadémia a szemináriumban volt, mert 1949-ben a Teológiai Kart az Egyetemről leválasztották azzal a megokolással, hogy nincs Isten, tehát az Istenről szóló tudomány áltudomány, így a tudományegyetemen nincsen helye a teológiának, ezért az egész teológiai kart betették a Központi Szemináriumba.

De aztán tovább folyt az egyházak ellen az eljárás, így 1950. augusztus 1-jén létrejött a békepapi mozgalom. Ebben voltak olyan papok, akiket eljárás alá vontak, jól megdolgozták őket, és megkérdezték tőlük azt, hogy vállalod-e; így aztán beépítették őket. Ilyen volt a Beresztóczy – eredetileg Bartmann-nak hívták, a Beresztóczy egy magyarosított név. Intellektuális ügyvédsaládból származott, ő maga is ledoktorált, és a Kultuszminisztériumba került, a katolikus ügyosztályhoz. Ott azután építi a karrierjét, ott volt munkatárs. Aztán őt is lefogták és akkor beépítették. Igaz, hogy nagyon megkínózták, ez igaz. Mert a társa mondta, hogy ordítozott, kiabált, hogy engedjék ki WC-re, de azok nem engedték ki oda se, úgyhogy a cipőjébe kellett vizelnie (ő egyébként vesebeteg is volt). Ilyeneket csináltak vele, és akkor rávettek arra, hogy írjon egy pizskozatot, hogyan látja az állam és az egyház viszonyának rendezését. Ő ilyenekkel foglalkozott, aztán kieresztették. Aztán ő vállalkozott arra, hogy a békepapi mozgalmat csinálja. Ez arra ment, hogy a katolikus egyházba egy éket verjenek az alsópapság és az úgynevezett felsópapság közé. És aztán ők azt csinálnak, amit akarnak, illetve az állam tökéletes védelmet nyújt nekik, tehát pénzt kapnak, mindent csinálhatnak. És akkor mozgalmat indíthatnak a kommunista állam mellett. Hát most kérdeszem Önöket, hogyan lehetséges az egy katolikus papot arra rávenni, hogy egy olyan szisztémát támogasson, amelyik a zászlajára írta minden vallás kiirtását. Kiirtását! A Szovjetunióban már ez történt. Ezrével mérszárólták le a papokat, szerzeteseket, apácákat! És a püspököket is. Borzalmas vérfürdő. Kik maradnak meg? Azok, akik beépítettek. A Szovjetunióban, a püspöki karban is vannak kommunista párttagok. Vállaltak mindent. Azután a papi békegyűlések – tudjuk azt, hogy a Szentszék is eljárást indít, tudniillik három békepap bement a parlamentbe is. Tehát politikai mandátumot is vállaltak, és ezért aztán a szentszék ezt a hármat név szerint kiközösítette: Beresztóczy Miklóst, Horváth Richárd cisztercita szerzetest és Máté Jánost. Később aztán ez visszaköszön, akkor, amikor a Beresztóczy a nagy gyűléseket rendezi, és ott szónokol és akkor állítja egyik alkalommal, hogy: „A mi politikánk volt az egyetlen helyes politika a Szentszékkel szemben is.”

Ezt követően 1951. május 19-én történik a leglényegesebb eljárás a magyar katolikus egyház ellen. Még hozzá az úgynevezett Egyháziügyi Hivatalnak a felállítása. Hát kérem szépen, ez micsoda? Ez a szovjet változata a szent szinódusnak. 1721-ben Nagy Péter cár egyszerűen száműzte a pátriárkát, és a helyére egy prokurátort nevezett, egy tábornokot, aki ateista volt. Ez vette kezébe az orosz pravoszláv egyház vezetését. Tehát az összes püspöki kinevezés, minden, amit a pravoszláv egyház csinált, az a szent szinódustól függött. Úgynevezett szent szinódus. Hát ez persze ördögi volt, nem szent. Mindenesetre semmi nem történhetett állami beavatkozás, illetve jóváhagyás nélkül. Ezt vette át a Szovjetunió, persze nem szent szinódusként, hanem egyháziügyi hivatalként. És ugyanazok az emberek, akik itt szakemberek lettek az egyház ellen, most akkor ezek lépnek föl szovjet égis alatt. Ez Magyarországon is így történik, tehát pontosan a szent szinódus és a szovjet mintára. Akik '45-ben idejöttek, már mind „szakemberek” voltak, és megcsinálták Magyarországon is azt, amit a Szovjetunióban. Tehát egyháziügyi hivatal, amiben több ügyosztály is van, a katolikus ügyosztályon 54 személy dolgozik. Ennek az elnöke, az úgynevezett elnök, a későbbiekben Miklós Imre. Azon kívül pedig van egy elnökhelyettes, és aztán többen munkatársak, külön specializálódott munkatársak

vannak, például az oktatásügy terén, vagy pedig a különféle egyházi megnyilatkozásoknak a terén. A legényesebb pedig az, hogy minden püspök mellé egy állami megbízottat küldenek. Ezek az úgynevezett „bajszos püspökök”. Ezek bevonulnak a püspöki palotákba, ott etetik, itatják magukat, ott laknak, ott alszanak, ott végzik a hivatalukat, az egész egyházkormányzatot a kezükbe veszik, minden bejövő levelet ők bontanak fel, minden kimenő levelet ők pecsételnek le, semmit nem csinálhat a püspök az ő hozzájárulásuk, beleegyezésük nélkül. A püspököknek például a bérma-útját is ő állapítja meg, mikor, howá, stb. És azon kívül pedig a levéltárat is ellenőrzés alá veszik. Minden hivatalban vannak személyi dossziék. Ezeket a személyi dossziékat is ez az ügynök szépen megnézegette, és hogyha ott láltak egy pap ellen valamit, akkor volt mit fölhasználni. Így lehetett zsarolni a papoknak egy egész seregét, akiket aztán szépen be lehetett szervezni ügynökként, mert ugye megmondták nekik, hogy ide figyelj, ezt meg ezt akkor mi nyilvánosságra hozzuk, meg ezt meg azt, meg amazt lehet majd csinálni. Tehát zsarolásoknak az özőne. Most csak egy példát mondok, ami már későbbi dolog, a szombathelyi püspököknek, Konkoly Istvánnak az ügye, aki előtte püspöki titkár volt. Azt is kell mondanom, hogy püspöki titkári kinevezés is kizárólag, majd később kiderül, a minisztertanács beleegyezésével történhetett. Beépített emberek ezek mind. Őt elkapják, hogy túl gyorsan hajtott. És akkor eljárást indítanak ellene, azt mondják, hogy hát elnézzük, hogy ha hajlandó valamire. És akkor így lesz beépítve, ő lesz spicli a püspök mellett. És akkor, amikor püspök lesz, akkor megígérik, hogy az ő aktáját eltüntetik. De mit tesz Isten? A kommunisták soha nem mondanak igazat, a szavukat se tartják, tehát nem tűntették el. És így került az egész akta egy kutatónak a kezébe. És amikor ő ezt publikálta, akkor fölhördült a drága püspök atyánk, hogy ezek a gazemberek nem semmisítették meg az iratokat. Na hát itt van, ni. Várt ő ezektől a szemektől, várt valami becsületességet vagy igazságot? Hát semmit, hát így ment ez. Ezek az állami megbízottak teljes kontroll alatt tartották az egész egyházmegyét, úgy mint a szemináriumot, az összes növendékkel, az összes tanárral együtt.

Azután itt volt a konfrontáció Veszprémben, amikor a kispapok Mindszenty mellett kiállnak. Akkor az állami ember behívja ezeket, és a prefektust teszik felelőssé. Major Kálmánt, aki nekem is prefektusom volt, úgy összeverik, hogy vérét nyalatják föl vele. Amikor őt eleresztik, és a börtönévek lejártak, a fehértvári papi otthonban hal meg, mint tönkrement ember. Teljesen egy élő halott volt már. A papokat is kontrollálják, az összes papról adatokat gyűjtene, hogy ki hol jár, mit csinál, milyen gyűlésekre járnak, kik a barátaik – mindenre kitértek. Maguk el nem tudják képzelni, hogy amikor Cheli érsek itt járt Magyarországon, tizenhatan voltak ráállítva. De még a WC-ben is lehallgató készülék volt, mindenhol, akikkel tárgyalt. És ki volt mellette? A későbbi szombathelyi püspök, Fábian Árpád, a Pápai Magyar Intézet rektora. A zsebében egy lehallgatókészülék, amit ő bekapcsolt. Nagyon megköszönik neki, hogy milyen áldozatos lélek volt, és hogy megcsinált mindent. És minden beszélgetést, tehát amit a magyarokkal Cheli folytatott, bárkivel, akár állami emberekkel, akár egyháziakkal, azt ő mind szépen fölvette. És a készüléket leadta nekik. És azt is megírják, hogy beavatták ebbe, hogy hogyan kell ezt működtetni. És akkor, amikor Cheli megesketteti őt, hogy titokban tart mindent, amit hallott, akkor utána azt mondja Fábian az állami embereknek, ő nem tartja magát az eskühöz. Ez aztán igazán jó pap, meg jó püspök, ugye! Hát így mentek ezek a dolgok, kérem. Ezt tudunk kell. Az volt a rendelkezés, hogy kontrollálni kell a kanonokokat, a vikáriusokat, teológiai tanárokat, városi plébánosokat. Ezután még jön két úgynevezett törvényerejű rendelet, 1957-ben és 1959-ben. Hát ez micsoda? Mondom, fából vaskarika. Törvény az, amit a parlament hoz. Rendelet meg az, amit a miniszter hoz. Ő hozhat egy rendeletet, de az soha nem törvény. Ezt a kommunista párt találta ki, ezt a baromságot, hogy törvényerejű rendelet, azért, hogy itt valakit le lehessen fogni, és például 25 évet rászózni. Hát erre megy ki a játék. Mind a két úgynevezett törvényerejű rendelet, már az '57-es, aztán a szigorítása az '59-es, azt mondja lényegében, hogy az apostoli szentszék bárminemű rendelkezését, intézkedését csak akkor fogadhatja el a Magyar Katolikus Egyház, ha azt a Minisztertanács jóváhagyta. Tehát a magyar Minisztertanácsnak az előzetes jóváhagyásától függ, hogy a Szentszék mit tehet. Például valakit kinevez nem püspöknek, mert az már természetes, hogy ehhez megkerülhetetlen a jóváhagyás, hanem kinevez például kanonoknak, vagy mondjuk valamilyen egyházi funkcióba. Még címet is, például monsignore címet adni is csak a Minisztertanács ellenjegyzésével lehet, tehát egy ilyen cím adásának jóváhagyása is kötelező, anélkül nem is csinálhat a Szentszék

semmit. Ezek után tehát a püspököknek természetesen nem volt semmiféle érintkezése az Apostoli Szentszékkal.

Voltak, akik viszont megpróbálták, például az én esetemben is az Endrey Mihály püspök. Mondjuk az olasz követségen keresztül, az elvállalta. Vagy például egy Andrássy grófnőn keresztül, akinek ismeretsége volt a bécsi nunciatúrán keresztül, Rómában. Családi kapcsolatok, és az anyagokat valahogy kivitték. Az én szentelésemről szóló iratot, amit annak idején Tabódy Pista végzett – titokban szenteltek –, azt Somogyi Sanyinak adták oda, aki osztálytársam volt, kurzustársam a Központban. Az ő egyik nővére kapott egyszer egy kiutazási engedélyt Ausztriába. Ezt a listát, a válltömésbe belevarrva síbolta ki Ausztriába, onnét került le aztán Rómába. Amikor én Rómában a menekülésemkor voltam, a pápai államtitkárságon monsignore Corrado Balducci egyszer csak előjött egy cedulával. Azt mondja: ismeri ezt? Hát mondom, persze. Tabódy Pistának a kézírása volt, ott voltunk rajta, akik fel lettünk szentelve, kvázi titokban. Persze, ez így ment. Később is aztán, nekem nem volt semmi igazolásom arról, hogy pap vagyok, mert amikor szentelt bennünket Zadravec püspök atya, akkor adott egy szentképet, arra meg ráírta a zsolnárból: „Tu es sacerdos in aeternum.” Tehát te pap vagy mindörökké, Melkizedek rendje szerint. De hát ez a szentkép is elveszett nekem a házkutatásnál, és aztán pedig Rómában mondtam a Balduccinak – latinul ment a társalgás, akkor nem tudtam olaszul, de latinul tudtam, mert a szemináriumban latinul ment a tanítás –, hogy nincsen bizonyítványom. Azt mondja, jó, nem tesz semmit. Fogta a telefont, fölhívta a vikáriátust (egyházi kormányzóság), az ott a Trasteverében (római városrész) volt, tehát nem a Vatikánban. Fölhívta, hogy adjanak nekem egy celebritet. Hát kiállítottak egy celebritet, de az is elveszett. Megmondom miért. Azért, mert egyszer Kölnben uszodába mentem, és a szekrényben, ahová beraktam a holmijaimat, ott volt ez az igazolvány is, mivel kocsi voltam ott, és a kocsihoz kellett az igazolványok. Elmentem tusolni, és a tusoláshoz leraktam a kulcsot és egyszer csak nincs. Megyek fürdőmesterhez, azt mondja, akkor már nagy baj van, akkor valaki elvitte. Hát aztán ment föl, nekik van a szekrényhez kulcsuk, és persze hát még ott voltak a holmijaim, de már a pénztárca meg a levéltárca nem. Úgyhogy ez a celebrit is elveszett, de nekem nem is kellett ezt sehol bemutatni. Most már nem nagyon kérik, de annak idején kérték a papi celebritet, az én időmben, volt ilyen, hogyne. De aztán ahol káplán voltam, ott is egyszer jött valaki, a plébánosom mesélte, persze nem az én időmben, ez még korábban volt. Jött valaki, egy ismeretlen, és mondta, hogy hát ő pap és szeretne misézni. És a sekrestyész, Aloíziusz pedig megengedte, és ő ott misézett. Aztán később azt mondta a plébános neki: „Aloíziusz, nekem rossz a lelkiismeretem, mert én nem kértem tőle a celebritet. Talán nem is volt pap.” Azt mondja az Aloíziusz: „Plébános úr, ez biztos pap volt. Azt kérdezi tőle a plébános: miért? Mert úgy szidta a püspökséget, mint a bokrot.” Úgyhogy nekem sincs, azóta sincs. De azért a Vatikánban persze mindent tudnak, mondtam már. Most, amikor utoljára voltam a Vatikáni Levéltárban dolgozni, akkor is jelentkeztem és akkor mindjárt elővették a régi dolgokat. Hát kérem szépen, 1962-ből van az első testa. Ez nekem nincs, de nekik megvan. Ott van az első és minden. Szóval regisztrálnak mindent, és azért is írtam én most egy cikkben a Vatikáni Titkos Levéltárról, hogy az titkos volt és az is marad. Szóval azért hiába az, hogy most eltörölte Ferenc pápa a titkos szót, nem Vatikáni Titkos Levéltár, csak egyszerűen Vatikáni Levéltár. De akkor is azért titkos, mivel nem mindenkit eresztnek be oda. Hát ez világos dolog. Például tudomásom van róla konkrétan, hogy IX. Piusz pápának van ott egy személyes dossziéja az első vatikáni zsinatról. Nem adják ki soha, sőt le is tagadják, hogy ilyen létezik. Vannak dolgok, amik tulajdonképpen minden államnál így vannak, amiket nem hajlandók nyilvánosságra hozni.

Tehát a törvényerejű rendelet azt mondja, hogy minisztertanácsi jóváhagyás szükséges mindenhez. Tulajdonképpen azzal, hogy az ÁEH rá lett mindenre állítva, abszolút kontroll alatt volt az egész Magyar Katolikus Egyház, kezdve a püspököktől. Itt még megemlítem azt, hogy akkor, amikor bizonyos püspökök megpróbálták ellenállni, nem engedni, akkor azokat egyszerűen eltették az útból. Így 1953-ban volt Pétery József váci püspök, akit Hejceére deportáltak, és ott házi őrizetben tartották. Voltam Hejcen, pont azért, mert akkor nem volt már sem Pétery, sem Badalik, akkor már mind a kettő halott volt, elmentem megnézni, hogy ők hol voltak; hát kérem szépen, ez a kassai püspöknek egy nyaralója volt. Mert a kassai egyházmegye lejött egész odáig, Hejceig. És ott épített annak idején a kassai püspök egy nyaralót, amiből később egy öregotthon lett. De megengedték nagy kegyesen, hogy ott apácák éljenek, mert hát az a világ végén van, és teljesen izolálva, egye meg a fene őket, akkor már

csak maradjanak ott – mondta az államhatalom. Úgyhogy ezt az otthont apácák vezették. Persze nem apácaruhában, hanem civilben, de hát apácák voltak, akik vezették az öregothont, és akkor ide vitték a Péteryt. És aztán Badalikot is ide vitték. Aki – megmondom őszintén – nekem szinte atyám volt és a közöttünk levő viszony is atya és fiú közötti viszony volt. Számtalanszor, amikor ő Budapesten volt a Központi Szemináriumban püspökkari értekezleten, akkor bennünket, veszprémi kispapokat mindig külön fogadott, egyenként. Vette magának az időt, mindenkit külön: „Gyere fiam, mondd el mi újság?” – megkérdezte: „Mit tudok érten tenni, hiányzik neked valami?” Egy könyvet esetleg megszerezni, vagy akármit. És ami még fontos, megkérdezte: a szüleid hogy vannak? A szülőkről érdeklődött; tehát azt kell mondani, hogy valóban az atya és a fiú közötti kapcsolatot építette föl az évek alatt.

És amikor a Központi Szemináriumból az utolsó évben, mielőtt elvitték, lehívtak bennünket a nagyheti szertartásokra. Egy élmény volt, milyen összeszedett lélekkel végezte a szentmisét, milyen belső átéléssel. Akkor ott, a püspöki palotában voltunk elhelyezve, aztán egyszer csak mondta: „Gábor gyere”, karon fogott és egy fél órán keresztül sétáltunk a folyosón, erre-arra, és akkor „mesélj ezt, meg mesélj azt, meg mondjad ezt, meg mondjad azt, hogy mi van”. Ilyen volt a viszony. És akkor, amikor aztán titokban április 2-án fölszentelték, már három vagy négy hónappal később, ami lehetett úgy június végén, vagy júliusban, meghallottam, hogy a Széher úti kórházban van – ő nagyon cukros volt – én elmentem hozzá.

Amikor oda mentem, akkor érdeklődtem – papok voltak ott, ott mindig papok voltak, mert ez egy úgynevezett papi kórház volt. És azt mondták, te Gábor ne menj oda, szigorúan meg van tiltva, nem engednek. Nem érdekel, nem mit nekem veszteni, én megyek. Mentem oda, mondták, hogy hányas szoba. Ki volt írva: a beteg látogatása saját érdekében szigorúan tilos. Meg lehetett érteni; ez azonban kettős értelmű, azaz hogy a betegsége miatt, vagy pedig azért, mert neki lesz baja. Őt fogják majd felelősségre vonni, hogy miért eresztett be. Én kopogtam, aztán mondja: szabad. Bemegyek. Ott fekiúdt az ágyon. Már naponta kellett neki inzultin fecskendezni. És aztán rám nézett, és azt mondja: Gábor; és következő szó: igaz? Hát persze értem, mit akar kérdezni. Mondom, igaz. Erre ő: hát akkor add az új misés áldásodat. És adtam neki az újmisé s áldást, és azt kell mondanom, hogy mind a ketten sírtunk, mint a gyerekek, csak úgy folytak a könnyeink. Akkor ott fekiúdt az ágyban, és akkor mondta, hát meséld el, hogyan is volt. És akkor elmondtam, hogy hogyan történt a szétszórásunk, és a Központi Szemináriumnak az úgynevezett előljárósága és egyéb hogyan viselkedett. És akkor emlékszem, mikor mondtam, hogy a tanárok közül is többen beépítettek voltak – és a Bánk József is. Ez is természetesen kiderült. Nekem tanárom volt a Bánk, és szeretett tanárom, akit nagyon becsültem, mert meg kell mondani, és azt el kell ismerni, hogy ő kiváló jogász volt. Sőt, kiváló tanár volt. Tehát tanított. Merte mondani, hogy *summum jus summa injuria*. Magyarán mondv a: a jog, ha túlhegyezik, a legnagyobb igazságtalanság. Így van, amikor az emberi tulajdonság már háttérbe kerül, amikor túlhegyezik – tehát nem szabad túlzásba vinni. Bánk a tanárom volt, nála kezdtem el a disszertációm at írni. Az 1855-ös konkordátummal kapcsolatban kiadott egy pályázatot, ezzel kezdtem foglalkozni. Később ebből lett egy disszertáció, csak hát már nem jogi disszertáció, hanem egyháztörténeti, amit aztán Rómában fejeztem be. És hiába, aztán kiderült, hogy „Professzor” fedőnéven mégiscsak ügynök. És előbb győri apostoli adminisztrátor lesz belőle, címzetes püspök, aztán győri püspök, utána pedig váci püspök, aztán Egerbe teszik át. Egerben nem érzi jól magát, visszakéri magát Vácra, de az érseki címét megtarthatja. Minden héten feljött Budapestre, beszámolt a dolgokról, tehát az Állami Egyháziügyi Hivatallal és az állambiztonsággal tökéletesen együttműködött. Azt kell mondani, ő is csak azt csinálta, amit neki megengedtek.

Később aztán, amikor egy kicsit javult a helyzet, mert már a püspököket is annyira markukban tartották, hogy már nem volt szükség különféle dolgokat véghez vinni, hanem csak megmondták nekik, amit akartak és akkor már azok csinálták is, ekkor Badalikot is visszaengedték ide Budapestre, a halála előtt néhány hónappal. Természetesen semmit se csinálhatott, tehát semmiféle egyházi funkciót nem végezhetett. Aztán hallom, Rómában voltam, amikor meghalt, és éppen a barátait hívta meg egy délután, és egy Ave Maria lemezt tett fel és azt mondta nekik: figyeljetek, ez egy csodálatos mű, és majd ha odaérünk, jelzem nektek. Föltette a lemezt, hallgatják, nem jelentkezik. Lejár a lemez, és ő már halott volt. Meghalt a Mária lemez hallgatása közben. Nem engedték őt eltemetni Veszprémben, a püspökségen. Mivel hódmezővásárhelyi volt, és ott a család, egy apáca testvére gondoskodott róla, ott

lett eltemetve, de most Szendi püspök visszahozta őt Veszprémbe. Számomra egy megrendítő élmény volt őt, mint püspököt megérni, mint kisszeminarista, aztán fiatal pap. Ő volt az, aki a püspöki karban egyik leghatározottabban ellenállt a dolgoknak. Ezért történt aztán hogy '57-ben már a kormány elhatározta, hogy őt pedig kivonják a forgalomból. Ezért letartóztatták, és a helyére pedig hozták vikáriusnak a Klempát. Klempa Károly Sándor, aki, mint „László” néven ügynök. Ő csinálta végig, és őt úgy sikerült aztán az ügynökségből, illetve mondjuk úgy, hogy a veszprémi egyházmegye vezetőségéből kiemelni, hogy kinevezték címzetes püspökné. És akkor ő „vitézkedett” mindenfelé a kormány megbízásából. Most elmondom Önöknek, hogy mi történt. A német Stadtmüller professzor főlhív engem telefonon Münchenből, Bonnban, és azt mondja: „Adriányi úr, tud róla, hogy a német püspöki kar szerkesztett egy kis könyvet azon a címen, hogy Katolikus Egyház üldözése a világban. És ebben minden ország szerepelt, csak Magyarország nem.” És azt mondja: „Tudomásomra jutott az, hogy a mainzi segédpüspök a német püspökkari konferencián óvást emelt a Magyarországról írt cikk ellen, hogy az nem felel meg a valóságnak.” Na már most, én ezek után sejtettem, hogy mi történt. És akkor azt is megtudtam, hogy Klempa Sándor járt a váci segédpüspöknél, és az mondta neki, hogy „jaj, nagy baj a Katolikus Egyháznak, hogyha ez a cikk megjelenik.” Tudniillik, a kommunista propaganda, illetve elmélet az volt, hogy mindenről csak hallgassunk. Ez volt már a második vatikáni zsinaton is. Hamvas Endre azzal a megbízatással (kommunista állambiztonsági megbízással) ment le Rómába, hogy vegye rá a zsinati atyákat, és a pápát, hogy a kommunizmusról és az egyházüldözésről a Szovjetunióban és a csatlós államokban egy szó ne essék. Most legyenek őszinte, kérem szépen. Ebben már XXIII. János pápa is belegeyezett és még inkább az ő utódja VI. Pál pápa, ugyanis ez a két pápa sem akart egyetlen szót sem ejteni az egyházak, a vallás ellen irányuló kommunista terrorról. Tehát akkor a Hamvas már nyitott ajtókat döngtetett, amikor ezzel lement Rómába. Tény és való, hogy aztán nem is történt meg ez a zsinaton (hogy a kommunizmust elítéljék), bár 150 zsinatatyá követelte a kommunizmus megbélyegzését, mint emberirtást, és mint emberiség elleni vétkeket. Ennek ellenére ebből a tiltakozásból nem történt meg semmi, VI. Pál pápa fő autoritásával leállította az egészet, sőt megnyert két bíborost is annak, hogy „jaj, még nagyobb baj származhat belőle.” Pontosan ez volt a kommunista célkitűzés. Ha a nyugati hatalmak, akárki, vagy a nyugati egyház, vagy az emberek tiltakoztak, akkor vissza kellett venni egy kicsit a terrortól, akkor meglapultak. Ha nem, ha hallgatott minden és mindenki, akkor ezek azt mondták, hogy mehetünk nyugodtan, nincs ellenállás. Tehát pontosan így volt mindig és mindenhol egyházüldözés. Például Magyarországon is, 1949-50-51-53-54, pereknek a sora, halálós ítéletekkel; csak a Grösz-perben 104 ember volt elítélve. És a Mindszenty-perben is egy egész sereg. Nem csak egy per, hanem a pereknek a konglomerátuma, sorozata. És ezekbe bele kellett venni egy herceget is. Herceg Eszterházy Pál volt egyik legnagyobb földbirtokosa Magyarországnak – azt mondták, ez jó lesz. Neki semmi köze nem volt Mindszentyhez, talán egyszer vagy kétszer találkoztak az életben. Semmi köziük nem volt egymáshoz, de herceget is bele kell venni a perbe. Azután folytatódik a dolog, mikor már az egyház teljesen – azt kell mondani, hogy – állami ellenőrzés alatt van, teljesen kontroll alatt, akkor jön a részleges megállapodás, az agrément, 1964. szeptember 15-én. Egy részleges megállapodás az állam, a Népköztársaság és az Apostoli Szentzség között. Casaroli, aki ezt csinálta, azért nevezte részleges megállapodásnak, mert csak bizonyos részleges kérdésekben tudtak megállapodni, egy egyezményt létrehozni. A tárgyalások hónapokon keresztül folytak, méghozzá Casaroli és Miklós Imre vezetésével. És mind a két részről természetesen úgynevezett szakemberek is jelen voltak a tárgyalások folyamán. Nem sikerült lényegében semmiben megegyezni, két kérdés kivételével. Az első a püspöki kinevezések, a második a Pápai Magyar Intézet ügye. A Szentzség elfogadta, hogy az 1957-es, és 1959-es úgynevezett törvényerejű rendelet alapján püspököt csak úgy nevezhet ki, ha ahhoz a kormány hozzájárul. Ez gyakorlatilag úgy történik, hogy a magyar kormány (itt az Egyházügyi Hivatal a háttérben), az Államvédelmi Hatóság, a kommunista párt egy listát terjeszt föl a Szentzségnek, általában úgy 20-30 névvel. Miklós Imre egyszer azt mondta: „Ha az Apostoli Szentzség 27 nevet kér, akkor 27 nevet nevezünk meg, de a 27. is a mi emberünk.” Hát ez így történt. Akkor fölterjesztett egy egész sereg nevet a magyar állam Rómában, és akkor Róma megkapta az engedélyt, hogy egy megbízottja, például Luigi Poggi címzetes érsek, vagy Giovanni Cheli címzetes érsek, később bíboros eljön Magyarországra, és itt elkezd egyházi emberekkel tárgyalni, méghozzá azokkal kapcsolatban, akiket megnevezett a magyar kormány. És akkor mennek a tárgyalások erről is, arról is, amarról is. Már

említettem, hogy a Chelinek a megbízottja, tolmácsa Fábián Árpád, a későbbi szombathelyi püspök az, aki fölveszi a tárgyalásokat a magnetofonra, és leadja a drótot. Utána aztán ezeknél a tárgyalásoknál kikristályosodik egy pár név, mondjuk 5 vagy 6, akikbe a Szentszék is belemenne. A vége az, hogy kiderül, hogy mondjuk 5 nevet elfogad a magyar kormány, leküldik ezt az 5 nevet Rómába, és akkor az 5-ből 3-at, tehát egy ternát, úgy hívják ezt szaknyelven, egy hármast listát fölterjeszt a Magyar Népköztársaságnak, és aztán a Magyar Népköztársaság ebből egyet kiválaszt.

Én megkérdeztem Paskait, tudniillik róla minden kiderült róla. Nekem Szendi püspök elmondta a történetet, de én nem mertem megmondani Paskainak, kitől tudom, amit tudok. Mindenestre az kiderült – ő is úgy volt „fölépítve”, aztán „Tanár” néven ügynök, először, mint veszprémi apostoli adminisztrátor, utána veszprémi püspök, aztán meg kalocsai utódlási (koadjutor) joggal adminisztrátor, ezután esztergomi érsek és bíboros. Ő már bíboros volt, amikor én írtam egy tanulmányt, amit közöltem a Szendi-féle könyvemben is. Tudniillik írtam egy cikket az ő primási kinevezéséről. Ezt ő nagyon rossz néven vette, bár mi tegező viszonyba kerültünk, mert én már tanár voltam Bonnban, amikor ő, mint professzor Budapestről jött, és tartott egy filozófus konferencián egy előadást. Akkor megkeresett engem, én pedig végigvezettem őt a teológiai karon. Sőt, meghívtam a saját lakásomra. Ő már nyilván sejtette, hogy őbelőle veszprémi püspök lesz, és tudta, hogy én veszprémi pap vagyok, így nagyon kedvesen beszélt velem, és fölajánlotta a tegeződést is. És amikor veszprémi püspök lett, küldött nekem egy fényképet dedikálva. Szeretettel küldte. Így lett nekem főpásztorom, azt kell mondani. A vége az, hogy Paskai lesz az esztergomi érsek, aztán én megírtam azt, hogy hogy történt az ő kinevezése, amit Szendi püspök mondott el. Amikor Lékai László meghalt szívgyengeségben, akkor az ő temetésén Esztergomban a püspöki karnak a titkára, Cserháti József, pécsi püspök, aki tanárom volt, azt mondta – még a sekrestyében, ahogy befejezték a szertartást, még ott öltözködtek a püspökök – „most pedig összeülünk egy püspökkari konferenciára, egy rendkívüli püspökkari konferenciát tartunk, és megválasztjuk a püspökkari konferencia elnökének Paskait.” Erre föl Szendi püspök is: „Micsoda? Ezt csak így, máról holnapra, hogy gondoljátok?” De a Bánk püspök is, aki nem volt ott, ezen a véleményen van – mondták. Na, már most, mit tesz Isten, valóban összeültek, és Cserháti bejelentette: „Márpedig ez egy megállapított tény, Miklós Imre is kiadta a parancsot, hogy Paskait kell megválasztani a püspökkari konferencia elnökének.” Hát erre föl aztán megválasztották, Szendi persze nem, de a lényeg az, hogy a többség megválasztotta. Megvolt a választás, és akkor megérkezett Bánk püspök is. És Bánk püspök azt mondta, hogy ti arra hivatkoztatok, hogy a Bánk püspököknek is ez a véleménye, és hogy ez így van. Hát vegyétek tudomásul, hogy én írtam meg a püspökkari konferenciának az eljárási módját, és pont az ellenkezője az igaz. Tudni illik, a Bánknak kellett volna lennie a szukcesszió alapján a püspökkari konferencia elnökének, és nem pedig a Paskainak. No de hát itt a Paskait már előre megcsinálták, és utána pedig 7 hónapig ment a huzavona. Én ezt megírom. Azt, hogy például őt, Paskait, II. János Pál pápa lehívatta Rómába. Négyszemközt tárgyaltak, pontosan tudni akarta a pápa, hogy ki ez az ember, mire vállalkozik, mit akar ő csinálni, milyen engedményeket hajlandó tenni, meg egyéb és egyéb. A vége az, hogy aztán mégiscsak ő lett az elnök. Amikor ezt megírtam, akkor a Paskai nekem szemrehányásokat tett, először is közvetve, Kada Lajos révén, akit én Rómából ismertem, és baráti viszonyban voltam vele. Kada Lajos azt mondja: „Te Gábor, Paskai módfelett föl van háborodva a cikken.” Hát mondom, pedig ez az igazság. Aztán a vége az, hogy írt nekem egy hosszú levelet, amit én lekölöztem. Hát ebben Paskai szabadkodik, hogy ez nem így volt. Persze, hogy ilyenkor szabadkodik valaki. Akkor küldtem neki egy könyvet, azt megköszönte, és akkor jeleztem Paskainak, hogy szeretnék vele találkozni. Hát mit tesz Isten, kapok egy meghívót az aacheni püspöktől, hogy a Nagy Károly régi császárnak az ünnepén lesz egy szentmise, aminek a főcelebránsa Paskai bíboros. Erre engem is meghív. Persze, hogy mentem. És Paskai egy jó német nyelvű beszédet tartott, azt kell mondani, jól meg volt írva, németül is, nem volt benne hiba (ezeket a beszédeket előzetesen mindig Erdős Mátyás atya korrektúrázta Esztergomban – KG). Egy kicsit akcentussal, de jól lehetett érteni, jó beszédet tartott. És az ebédnél is ott voltam, és akkor szóltam neki, hogy nem akarok mást mondani, mint azt, hogy bocsánatot kérek, hogy nem akartalak téged sérteni, de talán tudunk erről egy kicsit beszélni. És mit tesz Isten, az ebéd után nem vonult vissza, lepihenhetett volna, hanem fogadott engem, másfél órát beszélgettünk. Elmondta nekem, hogyan is volt a püspöki kinevezés, mondja a hármast, a ternát. Nem akartam mondani, de mire odaértek a háromhoz, addigra már mennyi

név ki volt boronálva. A három névből, amit a Róma közvetített, az első volt ő, a második volt a későbbi váci püspök, Marosi Izidor, a harmadik pedig a ciszterci Zakar Polikárp. Akkor a magyar kormány azt mondta, hogy legyen a Paskai. Első volt, és azt mondja, hát így lettem én az esztergomi érsek.

Szendi püspök tudott a hatalomtól távolságot tartani, de őt is megvádolták még azzal is, hogy ügynök. Persze ez nem igaz. Ugyanolyan, mint én, és én sem vagyok ügynök. De „Fiú” néven voltam megfigyelt, 215 oldalas jelentéssel. Én vagyok a fiú, apám fia. Ez a megfigyelt név, amit, mint megfigyeltnek és nem, mint ügynöknek adtak. Így volt a Szendi is beállítva; de az igazság az, hogy a Lékai csinált belőle püspököt, és mivel Lékai mondta, akkor az állam részére is mégiscsak elfogadható, „lenyelték a békát”, ebben az időben volt ilyen. Azután az én püspökömmel, az Endrey Mihállyal szemben szintén ugyanez a helyzet: tudták, hogy úgynevezett „reakció”, a csontja velejéig. Tehát vele nem tudnak kezdeni semmit, ennek ellenére belementek abba, hogy váci püspök legyen. Miért? Mert tudták azt, hogy halálos beteg, hogy van még neki egy pár hónapja. Ő már kezelés alatt volt, rákkal kezelték, tehát nagyon jól tudták, hogy az ideje lejár, sok mindent tehet, amit különben nem tünnének. Eltűrik, majd lesz utána valaki más, ami így is lett. Így mentek ezek a dolgok.

Még csak talán annyit mondanék, hogy – akkor ezzel be is fejezném – amint említettem, hogy 58 püspök került kinevezésre Magyarországon '49 és '89 között, és ebből 28 ügynök, és azok közül is hárman az Államvédelmi Hatóság titkos munkatársa. Tehát a legfőbb garnitúra. Az embernek az esze megáll! És ahelyett, hogy a magyar püspöki kar azt mondaná, hogy *mea culpa*, bocsánat, nem. Miért? Mert a Vatikánban is ugyanezt kapták, fedezték őket.⁵ Annak idején a Casaroliék próbálták menteni, és talán említettem már maguknak, hogy most megjelent XVI. Benedek (J. Ratzinger) pápának egy utolsó beszéde, egy vele készült interjú második kiadása (az első másfél évvel ezelőtt jelent meg), amelyben az életéről számol be; és ebben van egy kérdés, hogy mi a véleménye a Vatikán keleti politikájáról. És erre azt mondja, szó szerint (most én magyarul idézem): „Amikor én Rómába kerültem, akkor konfrontálódtam, mint az itteni kongregáció prefektusa, a magyar egyházpolitikával is, így a Vatikán keleti politikájával is.” És azt mondja: „II. János Pál pápának az volt a meggyőződése, hogy a Vatikán keleti politikája megbukott, ahogy Casaroli csinálta, bármennyire is jó szándékú volt, és hogy a kommunista egyházpolitikával szemben nem engedményekkel lehet eredményt elérni, hanem csak azzal, hogy keményen ellenállunk.” És hozzáteszi a pápa, hogy „ez a pápai véleményt én is magamévá tettem, és ezt tartottam”. És ami érdekes, Ratzinger pápa nem azt mondja, hogy VI. Pál pápa keleti politikája bukott meg, hanem Casaroli politikája, és itt a lényeg: Casaroli volt az, aki mikor elkezdett a Vatikánon belül Magyarországgal és a keleti államokkal foglalkozni, maga bevallja, olvasom az írásában, hogy addig ő soha nem is foglalkozott velük, azt se tudta, hol van Budapest. És akkor kezd vele foglalkozni, engedményekkel. Tehát a lényeg az, hogy püspök legyen Magyarországon, akármilyen áron; tehát ugye „ároni papság”, milyen áron? Mondták igen, „milyen ároni” papság ez? Most, így derült ki az, hogy olyan személyek kerültek a püspöki karba, akiket rendes körülmények között semmiképpen nem találhattunk volna a főpapoknak a sorában. Bánkról is azt írja a Mester István a beadványában, a bíboros államtitkárhoz, hogy személyiségi sérülések vannak. Mindig kisebbségi érzésekkel volt tele, pszichés gátlásokkal, egyebekkel. Most nem szólván arról, hogy természetét tekintve igen kicsi ember volt, lenézte a papság.

Köszönöm, hogy meghallgattak.

⁵ Eördögh István: Krokodilkönyvek Rómából – Casaroli bíboros: A türelem mártírságáról. Új Hevesi Napló XI. évfolyam 8. szám – 2001. augusztus; 64.

https://adt.arcanum.com/hu/view/HevesiSzemleNaplo_2001_2/?query=Krokodilk%C3%B6nyvek+R%C3%B3m%C3%A1b%C3%B3l&pg=171&layout=s

Adriányi Gábor: A vatikáni keleti politika kritikája. In: Krajsovsky Gábor: A szülői háztól a száműzetésig megalkuvás nélküli hitvallóként. Szemelvények tiszteletreméltó Mindszenty József bíboros, hercegprímás, esztergomi érsek életéből és munkásságából pappá szentelésének 110. évfordulójára, esztergomi érseki kinevezésének 80. évfordulójára, valamint halálának 50. évfordulójára ajánlva. Budapest, 2025. 379-382. <https://mek.oszk.hu/26800/26874/26874.pdf>

A magyar katolikus egyház élete a vörös csillag uralma alatt II.⁶

Nagy szeretettel köszöntjük ismételten Adriányi Gábor professzor urat, akit ismerünk jól. Most ő fog beszélni nekünk.⁷ Ez tulajdonképpen egy olyan jellegű beszélgetés, hogy mi előre megbeszéltük a témákat, és ha én nem mondtam volna semmit a professzor úrnak, akkor is pontosan jó témát hozott volna ide, és tökéletesen tudta volna, hogy mi az, ami ide éppen szükséges és most különös aktualitással bír. Amiről itt majd szó lesz, az tulajdonképpen az 1945-től napjainkig terjedő korszakot fogja át, félig-meddig vázpontokban, mert ez egy nagyon nagy témát ölel föl, de szeretném mondani, hogy a kiadványunknak az első és a második kötetében is nagyon sok minden benne van, de több minden itt el fog hangzani, ami ott nincsen benne. A magyar egyháznak tulajdonképpen Mindszenty bíboros utáni sorsáról, 1945-től, azután Mindszenty bíboros bebörtönöztetése idején különös hangsúllyal kapcsolódva Balás Béla püspök atyának ismertetett korszakához is, tehát az '50-es, '60-as évekre, amikor a Központi Szemináriumban a kispapokat – hát így kell, hogy mondjam, ezzel a súlyos szóval – lefejezték, amikor az előjáróság az államnak a kedvéért kitette, elbocsájtotta őket, és utána pedig az, ami következett. Tulajdonképpen a magyar papságot ott lefejezték, ha szabad ezt az erős szót használni. És annak a mai napig való kihatásai, tehát ugye több generáción keresztül, hogy ez milyen ártalmas volt; és ezt most csak én teszem még hozzá, hogy az az irányzat, ami akkor tönkretette a magyar egyházat meg a fiataliságot, annak van most a legharsányabb és a leggonoszabb hangja a kereszténység ellen és a magyarság ellen. Hát én ezzel szeretném ezt az előadást bevezetni, és akkor kérem szépen professzor urat, hogy tartsa meg az előadást.

Nagyon szépen köszönöm. Főtisztelendő püspök atya! Nekem is élmény, hogy itt lehetek, és személyesen is találkozhatunk. Tudniillik, magam is egy kornak a tanúja vagyok. Amit mondani szeretnék, azt három pontban mondom el. Az első: mi volt a helyzet akkor, amikor én kispap lettem. A második: mi ennek a következménye a szemináriumban. És utána mondok egy korolláriumot, mert én úgy gondolom, hogy az utolsó tanúja vagyok annak, élő tanúja, amikor 1974. október 11-én Mindszenty bíboros emlékiratai megjelentek, és bemutatta. És mit mondott, és én az ebédnél mit kérdeztem tőle. Ezt is el szeretném mondani.

Tehát az első, a helyzet. Tulajdonképpen 1949-ben kerültem a veszprémi egyházmegyébe, mint kisszeminarista, mert kilátás se volt arra, hogy egy „fasiszta ügyvédnek” a fiát gimnáziumba fölvegyék. Így kerültem a kisszemináriumba, de ha őszinte vagyok, az én kedvemre és elhatározásomra. Apám nem is tudta, nem is sejtette, hogy ez lesz belőle. Badalik püspök úr még nem volt püspök, a helynök vett föl bennünket. Utána azonban ő már püspök volt, és fölszámolták a kisszemináriumot. Akkor küldött el bennünket ő a ferencesekhez. Éppen visszaállt a ferences gimnázium Esztergomban. Nem ott érettségiztem, mert ugrató vizsgát akartam tenni, amit a kormány, a párt szépen megtiltott, megakadályozott. Így egy évet veszítettem a kisszeminárium miatt, és így kerültem aztán a budai Árpád Gimnáziumba, ahol apám is leérettségizett. Aztán érettségi után jelentkeztem Badalik püspök úrnál, és kaptam egy táviratot: édes fiam, szeretettel fölveszem kispapjaim közé, menjen a Központi Szemináriumba. Így voltam én a Központi Szemináriumban 1954-től 5 éven keresztül 1959-ig. Mi az egyháznak a helyzete, amikor én a Központi Szemináriumba kerülök?

Először abból kell kiindulni, hogy úgynevezett törvényerejű rendeletek tökéletesen korlátozták az egyházat a szabadságban, az 1947-es, 1949-es 1952-es XX. törvénycikk, törvényerejű kormányrendelet. Ez egy kommunista „fából vaskarika”, mert törvény az, amit a parlament hoz, rendelet pedig az, amit egy miniszter hoz. Egy miniszter csak rendeletet tud hozni, törvényt nem. Ők kitalálták a törvényerejű rendeletet. Hát ez annyit jelentett, hogy ezeknek a törvényerejű rendeleteknek az értelmében a Vatikán semmiféle nyilatkozatot, semmit nem tehetett Magyarországon az Elnöki Tanács előzetes hozzájárulása nélkül. Ez annyit jelent, hogy nemcsak a püspöki kinevezéseket nem lehetett érvénybe hozni, hanem kanonoki kinevezéseket, helynöki, tehát a püspököknek a helyettesét se

⁶ 2021. október 16. Előadás a Budapest-Rákosszentmihály – Szent Mihály plébánia közösségi termében

⁷ Krajsovsky Gábor bevezető szavai

lehetett, irodaigazgatót se lehetett, püspöki titkárt se lehetett kinevezni, azután budapesti plébánosokat se lehetett kinevezni, azután az egyházmegye székhelyén lévő plébánost se lehetett kinevezni, és a megyei székhelyen lévő plébánosokat se, előzetes hozzájárulás nélkül. Így például két püspöki kinevezésnek az érvényesítését megghiúsította a kormány. De ez még nem elég. Most jön aztán a nagyhagyó, az egyházügyi hivatalnak a felállítás, pontosan 1951. május 15-én. Ezáltal az egész Magyar Katolikus Egyház szervezete, igazgatása, kormányzata teljesen állami felügyelet alá került. Biztosok, miniszteri biztosok jelentek meg a püspöki irodákban, tehát a székházakban, bekvártélyozták magukat, irodát állítottak föl. Öneik volt a feladatuk az, hogy mindent ellenőrizzenek. Tehát a püspököknek a postáját ők nyitották, ők ellenőrizték, ők engedték meg, hogy ki jöhet a püspökhöz, ők ellenőrizték azt, hogy a püspök kit fogad, mikor fogad, a bérmlás útját is ők határozták meg.

Ez semmi, mert ez még csak a püspököt érinti, hanem mellette aztán ott van a szemináriumoknak az ügye. A szemináriumok azok, mondjuk, a püspököknek a szeme fénye. Hát pontosan erről van szó, hogy kik lesznek a papok, a jövő papjai. Tehát a püspöki szemináriumokban lévő tanárokat is, engedélyezi az egyházügyi hivatal, vagy nem engedélyezi, vagy kibillentí, mint reakciókat, vagy újat hoz, egy úgynevezett békepapot. Aztán nem csak a szeminárium elöljárókat, tehát a rektort, a prefektusokat ellenőrzik, hanem ellenőrzik például a kispapokat is. Egyszer mondja nekem Szendi érsek, hogy nyolcan jelentkeztek, nyolcból hármat engedett az egyházügyi hivatal nekem fölvenni. Mondjuk a leggyöngébbeket. Az öt tehetségest egyszerűen kiszórták, nem is kapott rá engedélyt. Aztán jött az, hogy mivel Isten nincs, hát a teológia az áldotmány. Tehát azért nem jár az, ami jár az egyetemi hallgatóknak, nevezetesen az, hogy nincsenek katonai szolgálatra behívva. Nem, hát most a kispapokat is behívjuk. '63-tól behívják a kispapokat, hová viszik? Például Letenyére, no nem kapnak fegyveres kiképzést, azt nem. Hanem mindenféle pucolást, és egyebeket, és főként a cél megtörni a hivatásukat. Tehát megmondani azt, hogy mit akarsz te papnak menni, most papnak menni? Meg ilyesmi. Hogy kit lehet eltéríteni a papi szándéktól. A további az, hogy milyen feladatokat kap ez az állami megbízott, például a papsággal szemben. Hogy milyen körmeneteket enged, mit enged, mit nem enged. Aztán a '64-es úgynevezett részleges megállapodás a Szentszékkal. Casaroli bíboros nagyon önteltlen és örömmel állapítja meg emlékirataiban: sikerült ezeket az állami megbízottakat a püspöki székhelyről kitenni. Elfelejtí megmondani, hogy a püspöki város székhelyén rendezték be a hivatalukat, és csinálták ugyanazt tovább, amit eddig. Mi a különbség? Már nem a püspöki palotában élt, hanem a püspöki városban élt, de csinálta ugyanazt. Kérem, ez a vatikáni politikának az egyik vetülete. Visszatérve a témához, az egész papság az államnak a kezében van. Ehhez még hozzájön '51-ben a békepapság fölállítás. És a békepapság fölállításával ügynökök lesznek beszervezve, például a püspöki hivatalokba. Az irodaigazgató, sőt annak a helyettese is ilyen lesz. Az én saját egyházmegyémben, a veszprémi egyházmegyében aztán Badalik Bertalan püspököt elviszik, Hejcére internálják, helyére pedig kineveztetik Klempa Sándor premontrei szerzetest, aki egy börtöndolog miatt – megmondom őszintén, a Festetics-ékszereknek a kisíbolásáról volt szó –, ő a hercegnőnek volt az udvari papja, és aztán elvitték, és ott a börtönben szépen megoldozták. És aztán „László” fedőnéven lett belőle ügynök. Őt később – ő volt a veszprémi egyházmegyének a vezetője – úgy lehetett leváltani, hogy püspököknek kellett kinevezni. Nekem Rómában egy premontrei atya, amikor hosszan beszélgettünk, azt mondta: „Hát nézze Gábor, mi, a rend megpróbáltunk hosszú éveken keresztül megakadályozni az ő kinevezését. Most muszáj volt a Vatikánnak egy kompromisszumot kötni, aminek az az ára, hogy a Klempa le lesz váltva a veszprémi egyházmegye éléről és lesz belőle címzetes püspök és a püspöki karban kap valami feladatot.” Én ekkor a Központi Szemináriumba kerülök, és akkor történik az, ami történik öt éven keresztül, hogy automatikusan itt is a papnevelést a kommunista állam a kezébe veszi. Amikor én oda kerültem '51-ben, akkor már a prefektus, később vicerektor egy „Hívó” nevezetű beépített ügynök volt, akit erkölcsi okon építettek be. Megmondom őszintén, mert ez nyilvánossá vált, publikálva van: neki viszonya volt egy házassággal. Ennyi. Később aztán a kormány minden áron püspököt is akart belőle csinálni, de szerencsére nem sikerült. Engem is megkérdeztek annak idején Rómából, egy prelátus, hogy mit szólok hozzá, hát én megírtam a véleményemet Casarolinak. Aztán Casaroli bíboros megírta nem közvetlen, de közvetve a bonni nunciuson keresztül, hogy köszöni szépen, amit én írtam. Mert megírtam azt, amit nekem lelkiismereti kötelességem volt megírni, hogy a Sempert hogyan élt meg a Központi Szemináriumban öt éven keresztül. Badalik

püspök mondta nekem egyszer, mivel mindig beszélgettünk, azt mondja: „Gábor, van-e problémájuk maguknak – hát nyolcan voltunk veszmérei kispapok a Központiban –a Sempteyvel?” Hát mondom, hála Isten, nincs. De azt mondja: „Vigyázzanak nagyon, nekünk, püspököknek, a püspöki karnak a kötelessége, hogy őt eltávolítsuk innét.” Hát nem sikerült, akkor még nem. De jön azután a csere. Nagy Ferenc teológiai tanár volt, küllebbítették. Mi nem is tudtuk, miért, hogyan, csak a híre jött, hogy ellene van a békepapoknak. Akkor hoztak egy új prefektust, aki később karriert is csinált, Fábán Jánost, akiből vár-plébános is és kanonok is lett. Ő az, aki Mindszentynél már a lefogatása előtt, mint aulista, tehát a központban dolgozott, és ő rejtette el állítólag azt a fémotkot, amit az ÁVH megtalált. De mindenesetre ő mondta meg, hogy dokumentumokat hova rejtettek el a primási palota pincéjében. Őt már Mindszenty előtt fogták le, körülbelül egy héttel. Mindszenty az egész dolgot emlékirataiban megemlíti, de a lényeg az, hogy aztán a prefektus azt mondta nekem: „Gábor, én egyszer ültem már, én másodszor már nem ülök.” Ebből lehetett érteni mindent. Az annyit jelent, hogy én aztán megteszek mindent, amit tőlem kérnek. Nem igaz? Hát ilyen prefektus került oda.

Azután, már '55-ben Galla rektorunkat leváltották, és behoztak egy mondom én így, egy cégéres békepapot, Halász Györgyöt, ferencvárosi plébánost, természetesen az államnak, az Egyháziügyi Hivatalnak az emberét. Halász Györgynek az eredeti neve Fischer György. Az ő testvére egy ávos hadnagy volt, akit a forradalom alatt a Központi Szemináriumban kerestek. De elküldték őket az idősebbek, hogy itt még rektor sincs most már, menjenek el. Aztán csak mellékesen jegyzem meg, a plébániáról a zsidó rabbi temette az ő édesanyját. Őt mindenki csak a „pisai ferde doktornak” hívta, tudniillik Pisában doktorált. Ha van pisai ferde torony, akkor most van pisai ferde doktor is. Az 1956-os forradalom alatt, amikor nálunk a szemináriumban pont lelkigyakorlat volt, akkor – tehát nem mentünk az utcára, de most majd később arról is mesélek, mondok egy-két dolgot –, akik egy páran voltak előljárók még és kispapok, azt mondták, hogy: „menjünk fel a várba Mindszentyhez”. Igen, mentek fel, útközben a Halász rektor lelépett. Aztán a végén mi történt? Mindszenty a többi békepappal együtt fölmentette, már az amerikai követésről. Ő visszament a plébániára és misézett, így aztán még irregularitásba is esett, de hát ez nem számított a kommunistáknál, ő maradt ott egészen a haláláig, és nagy kitüntetésekkel kapott. Hát kérem szépen, ez a Halász. Amikor ő '56-ban lelépett és ott volt a szeminárium rektor nélkül, akkor kinevezték a Potyondi Imrét, aki annak idején Shvoyinak volt az embere, egy jó nevű valaki, aki azonban békepapi vonalra ment át, és azt a feladatot kapta, hogy valahogyan konszolidálja a helyzetet a Központi Szemináriumban. Tudniillik nem csak ez volt, hanem egyéb változások is voltak, nem csak a Gallát menesztették, hanem menesztettek másokat is, így például a spirituálisunkat is, tehát a régieket kiemelni, és azután behozni már beépített embereket, vagy legalábbis azokat, akik bent vannak, azokat megdolgozni, hogy „kommunikáljanak” a rezsimmel. Aztán mi történt? 1958-ban bennünket, kispapokat is kényszerítettek arra, hogy látogassuk a békepapi gyűléseket. Erre nem volt semmiféle előírás, annak idején az esztergomi egyházmegyének a speciális delegátusa, Endrey püspök, aki egri segédpüspök volt, elérte azt az Egyháziügyi Hivatalban, hogy a kispapokat ne kötelezzék a békepapi gyűléseknek a látogatására. Miért voltunk mi ellene? Hát egyszerűen azért, mert ezek nem csak békepapok voltak, hanem szószólók, előadók a Szentiséktől név szerint kiközösített papok. Akkor ilyenekre menjünk? Szóval a vége az, hogy az első gyűlés, ami az új városához nagytermében volt '58 tavaszán, arra még páran elmentünk, utána pedig a második gyűlésre már senki. Erre a Potyondi három növendékét kidobott. Mi tiltakoztunk, hogy szolidaritást vállalunk a három kidobottal. Endrey delegátus visszakozerásra szólította fel a rektort, megmondta neki, hogy ő nem járult hozzá az elbocsátásokhoz, sőt, még helyesnek is találta azt, hogy a kispapok nem mentek el a békegyűlésre. Ennek persze meg is lett a következménye, ő is (Endrey Mihály) ment száműzetésbe. És jött utána a harmadik ülés, és ez volt a végzetes, 1959. január 26. Ezt megelőzte, hogy bennünket a Központi Szemináriumból bekértek az Egyháziügyi Hivatal egy beszélgetésre. Rafinált módon azt kérték, hogy mind a hat kurzus adjon meg egy-egy embert. Tehát egy szavazást csináltak. A dékán, Erdei Ferenc, aki az akkor teológiai karnak, tehát a főiskolának volt a dékánja, szavaztatott. Rafinált módon az első évfolyammal kezdte, akik megadták a nevet. Aztán a második, harmadik évfolyamnál már „nem szavazok”, „megtagadom a szavazást” stb. volt a kispapok válasza. Kútba esett a dolog. Miért? Tabódy Pista, aki nekem osztálytársam volt, Shvoy püspöknek a keresztfia, börtönviselt már, megmondta nekünk, hogy így nem szavazhatunk, mert akkor kiadjuk, kiben van bizalmunk. Nem így

lett, hanem minden évfolyamból a névsorban az első megy. Tehát mind a hat évfolyamból a névsor első. Én akkor még nem Adriányi néven voltam, hanem az apám nevén, Vit néven. Később aztán fölvettem az anyai dédanyámnak a nevét, az Adriányit. Én nem voltam ott, de bennünket kihallgattak. A vége az lett, hogy fölszólított bennünket Miklós Imre, az Egyházügyi Hivatal potentátora – különben azt kell mondanom, hogy a titkosrendőrség ezredese, azon kívül pedig a Központi Bizottságnak a tagja. Tehát ebből is látni, hogy az Egyházügyi Hivatalnak milyen fontos szerepe volt az egyházakkal kapcsolatban. Aztán a titkos rendőrség, a III/III-as ügyosztály, a belső elhárítás, az úgynevezett „klerikális reakció” ellen. Szóval 1959. január 26, nagy békepapi gyűlés, annak vezető szónoka Beresztóczy Miklós, név szerint kiközösített pap. Mi erre azt mondtuk, nem megyünk el. Tény és való, hogy előző nap délelőtti püspökkari konferencia volt, Svoij püspök kijött, mondja az ő keresztfiának, a Tabódy Pistának, hogy nem hoztak döntést. Ennek ellenére egy-két nem püspök, már kormányzó, mint a Klempa, meg aztán az egri Brezanóczy szintén ügynök, egy bizonyos afférral, aminek a következménye az volt, hogy amikor a püspöki kinevezése szóba került, akkor Mester István prélátus Rómában, az egyik kongregációnak a vezetője egy beadványt adott az államtitkárnak, hogy amennyiben a pápa kinevezi ezt az embert püspöknek, úgy nyilvánosságra hozza a dolgot. Következmény: kapott egy monitumot VI. Pál pápától, amennyiben ezt megteszi, kiközösíti és kidobja az összes szentszéki hivatalból. Erre lerendelte Rómába Brezanóczyt, és megígértette vele, hogy rendbe hozza a dolgát. A Jó Isten megővta a magyar katolikus egyházat, hogy egy pár év múlva, bár ő nem csak püspök, de egri érsek is lett, meghalt. Mert ki tudja, még mi mindent csinált volna ez az ember a magyar egyházban. Szóval nem mentünk el a gyűlésre, jöllehet bennünket egy pár, ilyen delegátus meg püspök is fölszólított, hogy igenis menjetek el, mert nagyon fontos. 59 Kísap nem ment el a Központi Szemináriumból, meg egy pár, már felszentelt pap, hárman elmentek. Ezek után összeül a tanács, a szeminárium és az akadémia, mit csinálunk. Hazaküldtek mindenkit, tizennégyünket – én is a tizennégyben benne voltam –, mint kolompásokat, azonnal kizártak az ország összes teológiai főiskolájából, szemináriumból. Már felszentelt diakónus voltam. Behívott Klempa az állami megbízottal, a Prazsákkal, ott fogad engem négyszemközt, és akkor mondja, hogy ugyebár megbízott úr abban állapodtunk meg, hogy Adriányi Gábor nem folytatja egy évig a tanulmányait. Erre kérdeztem: „Prelátus úr tessék megmondani, milyen állami és egyházi törvény ellen vétettem, hogy így büntet?” Ez most nem téma, vegye tudomásul. Erre mondom neki: „Otthon azt mondta az egyik szomszéd plébános, fölvesz sekrestyésnek – már felszentelt diakónus voltam. Na, azt megteheti, jól van – volt Klempa válasza.” Alig voltam otthon, már kapom a levelet: „Ezennel megtiltom, hogy bármiféle egyházi állást elfogadjon, akár sekrestyésit is.” Hát kérem, ez így ment. Aztán később, amikor már titokban pappá lettem szentelve, akkor köriratot intézett a veszprémi egyházmegyébe: hogyha Adriányi Gábor és Rózsa István néven jelentkezik valaki, mindennemű egyházi szolgálatot meg kell tiltani nekik. És amikor miséztem, a kanizsai alsóvárosi templomban a plébános engedélyével, aki persze „Joó” néven szintén ügynök volt, akkor a másik, a felsővárosi plébános, szintén békepap szaladt le a hírral: az Adriányi ott misézik a mellékoltárnál. Szaladt le megnézni, hogy lássa a saját szemével, hogy az Adriányi misézik a tiltás ellenére. Endrey püspök intézte a mi titkos papszentelésünket – a titkos annyit jelent, hogy állami engedély nélkül, és állami engedély nélkül annyit jelentett, hogy államellenes összeesküvés, ami 25 év börtönbüntetés.

Nekem sikerült később egy IBUSZ utazás során először Nyugat-Berlinbe, azt követően pedig Rómába menekülni. A magyar belügyminiszter írt egy orosz nyelvű levelet Erich Milke kelet-német államvédelmi miniszternek Berlinbe: fogják el az Adriányit, kiszolgáltatni. Én már akkor Nyugaton voltam. Tehát nem sikerült. De megkaptam a német állambiztonsági szervektől ennek az iratnak a másolatát. Aztán lekerültem Rómába, elvégeztem a doktorátust és megszereztem a habilitációt a bonni egyetemen, és lettem bonni egyetemi tanár. Én most talán már csak egyet mondanék, egy korolláriumot, amire az előadásom első részében is utaltam már. Azt, amit pont még én, a kornak a tanúja – gondolom, hogy én vagyok az utolsó, aki ott volt személyesen 1974. október 11-én, Königsteinben – átéltem. Tudni illik, Mindszenty bíboros emlékiratai már körülbelül két-három évvel ezelőtt készen voltak, de problémák adódtak, nem csak a fordítással, hanem egyéb dolgokkal is. Az Ullstein-Propyläen világ cég hozta nyilvánosságra az első kiadást németül, ami a frankfurti könyvvásáron került bemutatásra. Tehát 1974. október 11-én. De nem Frankfurtban, hanem

Königsteinben. Ez 18 kilométerre van Frankfurtól, ahol a Bastai uralkodó hercegi családnak a nagy kastélya volt, amiből egy előkelő szálloda lett. És ebben a szállodában volt a könyvnek a bemutatója. Óriási volt az érdeklődés, de sokakat kizártak, éppen ezért csak a meghívottak jöhettek be a könyvbemutatóra. A bíboros primás, Mindszenty tartott egy exozét, legalább 25-30 nagy cégnek; rádióknak az emberei voltak ott, akik természetesen fölvettek az egész beszélgetést magnetofonra. A primás magyarul beszélt, és az ő volt titkára, illetve akkor titkára, korábban pedig káplánja, Mészáros Tibor fordította németre. Én megmondom őszintén, hogy nem voltam elragadtatva a fordítástól. Akkor én már 18 éve német állampolgár voltam, káplántól kezdve végig, hittanár, meg minden, most már aztán egyetemi tanár, megmondom őszintén, ma is könnyebben írok németül, mint magyarul. Pedig jó stíliszta voltam az iskolában. És akkor többek között mit mondott a primás? Azt mondta: „Nagy Imre ’56-ban arra kért engem, legyek a kormányfő.” Kevesen tudják, pedig tény. És akkor azt válaszolta, egy Magyarország primásának nem az a feladata, hogy kormányt alakítsion, hanem az, hogy óvja és vezesse a magyar katolikus egyházat. Ez a válasz. Ebédnél négyen ültünk, és aztán azt mondtam neki, hát eminenciás atyám, mondja meg, hogyan lehetséges, hogy a perben is az jelent meg, a periratokban, egy ominózus, körülbelül két és fél oldalas vagy két oldalas nyilatkozat, amiben ő elismeri minden „bűnét”, amivel vádolják a kommunisták. Ez az írás azzal kezdődik, hogy „én magyar nemes vagyok”. Kérdeztem, hogyan lehetséges ez, atyám? Mert az ő kézírása és aláírása van az iraton. És erre azt mondta nekem: „Édes fiam! Hat nap után én már nem emlékeztem semmire, és most se tudok.” Tehát hat napig úgy verték, ütötték minden éjjel gumibottal, meg olyan ételeket kapott, valószínű, hogy gyógyszerrezeve – kimutatni nem lehetett mai napig se – de valószínű, hogy olyan állapotba hozták, hogy öneki lehetett diktálni valamit, és így írta. Emlékirataiban azt írja, hogy egy magyar házaspár, aki kikerült először nyugatra, utána Amerikába, azok hamisították, mondja Mindszenty. Az igazság az, hogy hét otromba helyesírási hiba van benne, hét olyan, de olyan, amit egy Mindszenty – aki rengeteget írt, könyveket, újságcikkeket, mindent, aki kiváló stíliszta is volt, aki a magyar nyelvet is tökéletes helyesírással írta – csinált volna? És gondolom, hogyha ez a Schullner-házaspár hamisította volna az írást, akkor ők sem csináltak volna benne ennyi otromba hibát. Ezt csak úgy lehet magyarázni, hogy Mindszentynek diktálták ezt, és ő azt egy önkívületi állapotban írta meg. Ezt mondta ő nekem ekkor, ezen a napon. Megmondom őszintén, többször találkoztam Mindszentyvel; először is már hosszan, másfél órás beszélgetésre, és mindig ezekben a találkozószokban – apámnak tegező barátja volt különben – az volt a benyomásom, hogy Mindszenty introvertált ember. A börtön, majd a 15 év az amerikai követségben, ami lényegében szintén egy fogság volt, teljesen belsővé tette. Ő már szinte a túlvilágban élt. És tette a kötelességét, amit ő tudott tenni: látogatni a magyarokat az öt világrészen. Mert a Vatikán engedett a magyar kormánynak, hogy ne nevezzon ki senkit püspökké az emigrációból. Ezért Mester István nem lehetett érsek, de Rómában érsek-utódja lehetett. Azután, amikor a Szentszék kinevezte ügyésznek Csértő Sándort, ami a harmadik méltóság a hittani kongregációban, a bíboros prefektus és az érsek titkár után. Akkor tiltakozott a magyar kommunista kormány a Vatikánban a ’64-es megállapodás megszegése ellen. Így ugrik ki a szög a zsákból, hogy valójában mibe is egyezett bele a Vatikán a ’64-es megállapodásban. A kommüniké csak két dologból áll, semmitmondó: 1/ a püspöki kinevezésekből, de ennek alapján aztán a kormánynak sikerül ügynököket és konkubinárius papokat behozni a püspöki karba; utána pedig 2/ egy jegyzőkönyv azokról a pontokról, amikben nem sikerült megállapodni. Ebben is benne van az, hogy a magyar kormány nem nevez ki az emigrációból senkit. A románok kaphattak, a lengyelek kaphattak, a csehek, szlovákok kaphattak segéspüspököt az emigrációból, a magyarok nem kaphattak. Ezért ment Mindszenty aztán mindenhova a világba és hirdette az evangéliumot addig, amíg még tudta. Aztán meg kellett operálni, és az operáció következményébe belehalt.

Köszönöm szépen a figyelmet.

Főtisztelendő Kedves Érsék Atya, Kedves Margit, Kedves Pista, Kedves Kollégák, Kedves Barátaim!

Meg vagyok hatva. Megmondom őszintén, amikor emeritálásom után az első emlékkönyvet németül megkaptam és körülbelül 300 tanítványom és tisztelőm jött össze, köztük a kölni segédpüspök, akkor jóformán sírva fakadtam. Azt mondtam, ki gondolta volna akkor, amikor engem porig aláztak itt, Magyarországon, és amikor egy szál ingben és egy szál öltönyben, egy pár dokumentummal menekülöm kellett, hogy akkor elérjem azt, hogy a Bonni Egyetemnek egy megbecsült tanára vagyok. És a tiszteletemre egy emlékkönyv jelenik meg, amiben hat országból 42 nemzetközileg elismert történész írt egy-egy tanulmányt, és amelyhez az előszót az akkori Európai Püspökkari Konferencia elnöke, a prágai bíboros írta, és amihez még Magyarország primása is írt egy előszót. Ki gondolta volna, hogy ezt megélem? Amikor engem titokban szenteltek itt, Magyarországon, akkor a jelmondatom az volt, Szent Pál szavai szerint: „Nem sajnálom életemet, csak végre tudjam hajtani azt a küldetést, amit az Úristen, Jézus Krisztus rám bízott evangéliumának a hirdetésével.” Tulajdonképpen én nem akartam sem egyháztörténész, sem egyházjogász lenni, sem tudós, nem is szerettem ezt a kifejezést, hogy tudós, mert az egy nagyon nagy valami, hanem egyszerűen azt akartam teljesíteni, amire az Isten engem hívott 14 éves korom óta, hogy pap legyek.

És a veszprémi kissemináriumnak voltam a növéndéke, ahol egy Istentől megáldott rektor és egy Istentől megáldott prefektus vezetett bennünket, szent életű papok, akik megadták azt az indítást, ami egy életre szól, hogy legyünk becsületesek és valósítsuk meg azt, amire az Isten meghívott bennünket. Hát úgy alakult, hogy mivel titokban szenteltek, akkor a nyakunkba akasztották azt a vádat, hogy mi államellenes összeesküvést rendezünk. Erre 25 év járt. És így engem is terhelte nyilvánítottak a Tabódy-féle perben, behívtak a Gyorskocsi utcára, ahol hat órán keresztül vallattak, előtte másfél órát puhítottak, várakoznom kellett, fénnyel szembe ültettek. Nem bántottak, de úgy hallgattak ki, hogy a végén, amikor befejeződött az egész és elmehettem, és az első utam a Margit körüti Ferences templomba vezetett, akkor úgy éreztem, hogy leverték a vesémet. Sok száz vizsgát tettem le életemben Budapesten, Rómában, másutt, Párizsban, de ez volt a legnehezebb vizsgám, mert apám, akit háborús bűnösneként lefogtak, elítéltek, azt mondta: amit tudnak, azt ne tagadd le, amit nem tudnak, azt pedig ne mondd. Na de hát hogyan jövök én arra rá, hogy ők mit tudnak, és mit nem tudnak? Szóval a kihallgatás úgy zajlott, hogy tulajdonképpen mindig arra vártam, hogy ők mit mondanak, hogy hogyan. Ők váltották természetesen egymást, engem nem bocsájtottak egy pauzára; a lényeg az, hogy aztán a végén egy jegyzőkönyvet mutattak. Később a Történeti Hivataltól (most ÁBTL) kaptam 185 gépelt oldalt. Ez tulajdonképpen 1961-ig tart, tehát az én menekülésemig. Azután megkaptam a Német Történeti Hivataltól, a Gaus-Behördetől,⁹ ahogy mondják, azt a másolatot, amit a magyar belügyminiszter a kelet-német Titkos-védelmi Szolgálat miniszterének írt orosz nyelven – jellemző: orosz nyelven –, hogy fogjanak le engem és szolgáltsanak ki a magyar hatóságoknak. Az utolsó feljegyzés a Történeti Hivatalnál, hogy: „Mielőtt őt lefogták, Nyugatra távozott.” Ez egy utazás volt. Azt kell mondani a jobb kéz nem tudta, mit csinált a balkéz, tudni illik az Államvédelmi Hatóság ellenem megindította az eljárást, de úgy látszik, ez nem ment még át minden hivatalon. Miután kiraktak a Központi Szemináriumról – ez is hozzátartozik az életemhez – mivel nem jártunk el a békepapi gyűlésekre, akkor a munkahelyem, az Orvosi Egyetemnek a gyógyszerész fakultása szervezett egy utat Lengyelországba. Számos résztvevő jelentkezett, én is jelentkeztem és valahogy átmentem egy sémán, tudni illik a munkahelynek is, a párt megbízottjának egy hozzájárulást kellett adni. De hát ők nem

⁸ 2015. április 14-én a Sapientia Hittudományi Főiskola Disztermében – a *Litterarum radices amarae, fructus dulces sunt* című, Adriányi Gábor 80. születésnapjára megjelent tanulmánykötet bemutatóján – Adriányi Gábor által tartott előadás. A kötet és a bemutató meglepetés volt az ünnepeltnek.

⁹ A jelenlegi német köztársasági elnök, Günter Gaus, volt evangélikus pap, elvált négy gyerektől, feleségtől, jelenleg együtt él egy nővel esküvő nélkül. A kelet-német ÁVO levéltárának vezetője volt a fordulat után. Ezért az ilyen iratot Gaus-Behörde-nek hívták. (A magyar Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára).

tudták, hogy én nemcsak egy kirúgott kispap vagyok – akkor már tulajdonképpen pappá szentelt –, hanem azt gondolták, hogy most már én be is fejeztem az egyházi pályafutásomat. Pedig lelkipásztori csoportom volt, egy ministráns csoport, azután diákok, nagyobb diákok, ez egy 14-15-18 évesekből álló csoport, ma ismert személyiségek itt Magyarországon és a harmadik pedig az Unum testvérek. Miként alakult volna az én sorsom, ha ezt tovább csinálom, nem tudom, az biztos, hogy a letartóztatás és a börtönt várt volna rám. Illegális ifjúsági munka, illegális szervezkedés, mint ahogy annak idején ezt hívták, a szerzetesek körében, világos, hogy letartóztatás és börtönt jelentett volna. És amellet – mondjuk úgy, talán – az egyházi karriernek is a végét. Azt meg kell mondanom, hogy a menekülésem előtt, tehát az utazásom előtt – mert ez egy IBUSZ utazás volt Kelet-Németországba –, behívtak újra a Gyorskocsi utcába. Akkor már máshogy történt a kihallgatás. Az illető nagyon elegáns úr azt mondta: „Nézze Adriányi úr, maga egy éles eszű ember, maga valószínű, hogy itt akar élni, és itt akarja megépíteni a jövőjét; mi mindenben a segítségére vagyunk, de mi is elvárunk valamit.” Megértettem, miről van szó, azt mondtam: nagyon tisztetem az őszinteségét, engedje meg, hogy én is őszintén válaszoljak, és megmondtam, hogy ezt meg kell fontolnom. Magamban arra gondoltam, ezek sejtik, hogy én Nyugatra akarok menni, hogy beadtam a jelentkezésemet az IBUSZ-nál. Őszintén, arra számítottam, hogy lefognak vagy a csehszlovák határon, vagy a német határon, vagy tudni akarják, hogy kikkel vagyok kapcsolatban Kelet-Németországban.

Ezek, akikkel én kapcsolatban voltam, szerzetesek voltak, Oratoriánus szerzetesek. Véletlenül előtte való évben kapcsolatba kerültem velük, de csak könyvek alapján, és irodalom alapján és akkor elmentem hozzájuk és azt mondtam: ha tudnak, vigyenek át a határon. Ez négy héttel azelőtt volt, hogy felépítették a Kelet-német berlini határt. S akkor átvittek engem, csak azzal, ami rajtam volt. Úgy vittek át, hogy egy autóbá ültettek. Nekem az volt a szerencsém, hogy igen rossz idő volt aznap, 1961. május 16-án. Az ávósok, mondom így, mindenütt ott álltak, ahol az autópálya volt, Lipcsetől Berlinig, és fogták le az embereket. Fogták le az embereket, mivel akkor már naponta ezrével menekültek Nyugatra. Bódéjukból nem jöttek ki, mert különben lefűleltek volna. Én megkaptam Wolfgang Drilling lipcsei professzornak a saját okmányát, személyi igazolványát, ezt nekem be kellett tanulnom, mégis lefogtak volna, bár értettem és beszéltem németül, de ma sem beszélek úgy, hogy ne vennék észre, hogy van egy kis akcentusom. Potsdamig eljutottunk, ott az S-Bahn-ra felszálltunk és ott kontrolláltak. Bejött az ávós géppisztollyal és végignézett mindenkit, és itt és ott megkérdezte, hogy mit csinál, hová megy stb. Nekem megnézte az igazolványt és visszaadta és azt mondta: Danke.

A szívemről egy mázsás kő esett le. És akkor becsukták az ajtókat: mentünk Kelet-német területről Nyugat-Berlinbe. És akkor, aki velem jött, ez egy fiatal szerzetes volt, elvitt egy címre, akik olaszok voltak. Ezek egyházi szervezetet hoztak létre Nyugat-Berlinben, Kelet-berliniek támogatására, ezeknél voltam három napig. Három nap után pedig Wolfgang Drilling megjött, tudniillik a szerzetes visszament még aznap éjjel az autóval Lipcsébe és visszavitte az igazolványt és harmadik nap pedig elvitt Wolfgang Drilling, akinek az igazolványával jöttem, Döpfner bíboroshoz.

Ő fogadott engem és mondtam, hogy szeretnék minél gyorsabban elmenni Rómába, beszámolni a dolgokról és a tanulmányaimat folytatni. Csak mellékesen jegyzem meg, három beépített kanonok volt a püspökségen, akik beszámoltak, jelentették, hogy megjelent Adriányi Gábor, azon kívül lehallgató készülék is volt beépítve. Hogy ezt elmeséltem a jelenlegi, volt berlini, illetve most már nyugdíjas kölni érseknek, szinte csodálkozott és ő maga sem akarta elhinni, hogy három beépített ember is volt a nyugat berlini ordinariátuson.

Legyünk őszinték, ez így működött egész Németországban, Nyugaton, Keleten, nem csak itt Magyarországon. Na, már most így lekerültem Rómába, aztán az államtitkárságon jelentkeztem. Latinul ment a társalgás. Mi itt Magyarországon latinul végeztük a teológiát, abszolút nem volt semmi probléma. Barducci prelátus is fogadott engem és a végén azt mondta: nézzé, azt mondja – egyszer csak jön egy dokumentummal – ismeri maga ezt az írást? Mondom igen. Mondom a Tabodý Pistának a kézírása. A titokban szentelteknek a névsora. A Történeti Hivatalból az idén megkaptam azt a papírt, amit Endrey püspök, speciális delegátus írt Zadravec püspök úrnak. Pontos másolat, fotókópia, mert ez a papír is az államvédelem kezébe került és ebben az van, hogy: „Excellenciás püspök úr tisztelettel kérem, szíveskedjék az alábbi szerpapokat, diakónusokat áldozópappá szentelni.” De mi diakónusok

voltunk, tehát mi már egy titulusra szentelve voltunk. Ez annyit jelentett, hogy valamit írni kellett, azt írta Endrey püspök, *in titulum sacrae romanae ecclesiae*, a római szentegyház titulusára.

Így a római bíborosoknak a címére, bíborosi címre lettünk szentelve, mert különféle egyházmegyéhez tartoztunk. Szóval ez volt a titkos papszentelés, utána a római tanulmányok, ledoktoráltam. Mellényzsebben vittem ki hártypapíron a disszertációnak fogalmazványát, előtanulmányát. Bánk püspök atyám adta a témát, akkor még természetesen teológiai tanár, az 1855-ös osztrák konkordátumnak a magyar vonatkozását. Lényegében egyházjogásznak készültem, aztán lett belőle egy egyháztörténeti disszertáció Angelus Walz professzornál. De amikor elkezdtem vele foglalkozni, azt mondta nekem: „Nézze Adriányi, hát itt van Rómában, álljon neki a vatikáni levéltárnak. Meg aztán ott van Bécsben a Hof- und Staatsarchiv.” Úgyhogy a végén egy nagy disszertáció kerekedett ki belőle német nyelven és küldtem ezt a disszertációt Hubert Jedin bonni egyháztörténész professzornak, akiről azt kell, hogy mondjam, hogy ő volt a nyugati történészek pápája. Két tudományos akadémia tagja. Valami hat, vagy hét doktori tiszteletbeli címmel. A Tridentinumnak, tehát a trentói zsinatnak a nagy írója. Természetesen poliglott, mert azt kell mondani, hogy – és ezt mondom ma is a tanítványaimnak – nem lehet 4-5 nyelv nélkül megírni a magyar egyháztörténetet sem. Mert a német hozzátartozik, a latin hozzátartozik, az új időben a francia és az olasz ugyancsak hozzátartozik, sőt most már ott tartunk, hogy a környékbeli országokban is publikálnak. Tudunk kell, hogy a szlovák, vagy a román egyháztörténet-írás mit ír rólunk, mit ír az akkori dolgokról. Szóval visszatérve a dolgokra, Hubert Jedin professzor nagyon pozitívan reagált és azt mondta, folytassam tovább. Igen ám, de a két év akkor nekem lejárt és elmentem a limburgi egyházmegyébe tanítani. Mint káplán, iskolában hittant tanítottam, és a püspököt később arra kértem, hogy még folytathassam a tanulmányaimat. Ő a szívemre, az eszemre bízta és akkor lett belőle egy tanulmányi segély. A Forschungsfond, tehát a kutatói alap megszavazott egy kétéves tanulmányt, aminek aztán a során elkészítettem az első Vatikáni zsinat és Magyarország c. tanulmányomat, amivel a Bonni Egyetemen habilitáltam.

Csak egyet szeretnék még mondani: Nyugaton találkoztam Mindszentyvel először életemben akkor, amikor őt Bécsben fölkerestem. Ő járt Nagykanizsán, mert én kanizsai születésű vagyok, apámmal tegező viszonyban voltak, apám kanizsai ügyvéd és Zala megyének a főügyésze. Tehát sokszor együtt volt ő a Pehm Jóskaival. Amikor aztán én később találkoztam vele, mondtam neki, hogy ki fia vagyok és mondtam neki, hogy én megváltoztattam a nevemet az anyai dédanyám neve után Adriányira. Akkor mondja: négy szótag. Ad-ri-á-nyi, mondja, nagyon jó. Szóval a végén, amikor habilitáltam, '72-ben kértem egy audienciát tőle, elmentem hozzá Bécsbe, másfél órát voltam nála.

Azt mondtam neki, hogy szeretném a magyar egyháztörténetet segíteni azzal, hogy sorozatot indítok és itt van a Hermann Egyednek a csodálatos egyháztörténete. Ezt szeretném kiadni és sorozatot indítok. Ehhez a Mester Pista adta a címet Rómában, „Dissertationen”. Azon kívül pedig publikálni szeretnék olyan dolgokat a magyar egyháztörténeti témából, amihez nem jutnak hozzá Magyarországon. Azon kívül pedig Magyarországnak az egyházi állapotára fölhívni a figyelmet. Azaz előadásokat tartani a magyar egyház jelenlegi helyzetéről – ilyen előadások aztán történtek, ezek írásban is megjelentek. Néha álnéven, mert nem akartam sem magamnak, sem másoknak gondot okozni.

Publikációim, tudományos cikkeim száma most már 360 fölé emelkedett és aztán főként a 170 recenzio, tehát tudományos publikáció könyvről. Meggyőződése, hogy csak az tud írni egy könyvismertetést, aki foglalkozik is vele.

Aki azt nem érti, az nem tud egy pozitív bírálatot adni. Az Úristen megadta a lehetőséget, hogy publikáljak, megadta a lehetőséget, hogy kutassak, megadta a lehetőséget, hogy nyelveket megtanuljak, azokat föl tudjam használni. Megmondom őszintén, hogy néha könnyebben írok németül, mint magyarul. Hát ez is az emigrációnak a keresztye, legyünk őszinték. Hányszor mondtam azt, hogy az emigrációnak a keresztye, mert idehaza már idegenek vagyunk, odakint pedig még mindig idegenek. Az embert nem veszik be, nehogy azt higgyék, hogy az ember 40, vagy 50 év után beilleszkedhet,

legyen az akár egy egyetemi karon belül. Megírtam a történetét „Egy élet nyomában”¹⁰ címmel és itt megjelentettem. Pontosan azért, hogy hogy tudják, hogy Nyugaton sincs kolbászból a kerítés. És főként, hogyha valaki nem odavalósi, akkor háromszor is annyit kell letennie az asztalra, hogy elismerjék és megbecsüljék.

Ennek ellenére azt tudom mondani, hogy meg vagyok hatva. Meg vagyok hatva, mert látom a barátaimat, látom a szegről-végre tanítványaimat és azt mondom, hogy Istennek legyen hála, nem volt hiába. Nem volt hiábavaló. Sokszor sok kudarc érte az embert, megaláztatás idehaza, kint is. Ezeken az embernek túl kell tennie magát és azt mondom, hogy nem az számít, hogy mi nem sikerült, hanem az számít, hogy mi sikerült és mit ismernek el.

Tudom, hogy a nyugati tanítványaim külön üdvözlnek most, ha visszamegyek május 11-én. Tudom azt, hogy ma is az a 14, vagy 16 ember, akikkel kapcsolatban voltam, azok szeretettel és megbecsüléssel lesznek. Magam részéről, éppen azért, mert annyi mindenben átmentem, magam részéről is mindig próbáltam mindenkit megérteni. Amikor befejeztem az előadásaimat – kb. 250 ember jött el a meghívásomra, és egy állófogadással, illetve egy ebéddel vendégül láttam őket –, akkor egy külön asztalhoz hívtam még a bonni egyetem házmeistereit is. Akik nekem, amikor tanár voltam és tanítottam és a külön előadásokon is mindig rendelkezésemre álltak. És ma is úgy van 14 év után, ha találkozom velük az udvaron, akkor azt mondják: „Herr Professor, wie geht's Ihnen?” 14 év – és akkor azt mondom, hogy pontosan ez volt az, ami egy kicsit mássá tett engem, mint a német, mert a németeknek nem jutott eszükbe, hogy a takarítónőt is megbecsüljék. Az, hogy a diákokkal úgy beszéljenek, mint ahogy megérdemelnék és segítenék őket és nem mondják azt, hogy „nem érek rá”. Vagy pedig azt, hogy „most nincs fogadóóra”. Szörnyű, hogy fogadó órákat tartanak a papok Németországban. Hát akkor kire várunk és akkor mi jön ki belőle?

Köszönöm szépen, és ne haragudjanak, hogy ilyen dolgokat mondtam. Ezek privát dolgok. Még csak annyit, hogy minden ember életében, még egy papnak az életében is vannak belső dolgok. Ezek személyes dolgok, az Úristen elé tartoznak, és aztán éppen ezért van az, hogy egyszer mindannyiunknak meg kell jelennünk az Isten előtt.

Köszönöm, hogy meghallgattak.

¹⁰ http://www.ppek.hu/konyvek/Adrianyi_Gabor_Egy_élet_nyomaban_1.pdf

Tisztelettel köszöntöm Adriányi Gábor professzor urat, a Bonn-i Egyetem egyháztörténeti tanszékének professzor emeritusát, a Magyar Tudományos Akadémia külső tagját. Arról fogunk beszélgetni mindenekelőtt, hogy röviden mi volt az ő életútja, majd ezek után a mindannyiunk számára fontos vatikáni keleti politika sajátos, részben átél, részben pedig történészként kutatott megközelítéséről fogom őt kérdezni.

1935. március 31-én születtem Nagykanizsán, apám ügyvéd volt. Ő vette fel a magyar állampolgárságot, mert az ő apja osztrák volt. Én később az anyai dédanyám után felvettem az Adriányi nevet. Így azt kell mondanom, hogy a családom olyan, hogy olaszok, németek, magyarok és cipszerek vannak a családfámban. Az elemi iskolát Nagykanizsán végeztem. Említettem, hogy apám ügyvéd volt, de egyúttal Nagykanizsa város ügyvédje is. Az ő feladata volt 1944-ben az elhurcolt zsidók vagyonának vagy hagyatékának a rendezése. Ez törvényes előírás volt, amit aztán később úgy értelmeztek, mint háborús büntényt. Így nemcsak börtönbe került, hanem később el is tiltották az ügyvédi gyakorlatától. Amikor én elvégeztem az elemi, már nem kerülhettem a gimnáziumba, mert a gimnázium már állami iskola lett, a Piarista Gimnázium megszűnt. Apám akkor elintézte azt, hogy a veszprémi Kis-Semináriumba kerültem, aminek én nagyon örültem, de utána a Kis-Semináriumot is felszabták. Akkor Badalik Bertalan püspök bennünket, az első két alsó osztályt, elküldött Esztergomba a Ferencesekhez, akik éppen akkor visszakapták a gimnáziumot. Én ott végeztem aztán a gimnáziumnak most már második és harmadik osztályát, de ugrató vizsgát akartam csinálni, tehát egy elveszett évet bepótolni. Jelentkeztem a dorogi hatóságnál, ők addig húzták-halasztották a dolgot, amíg ebből semmi nem lett. Megpróbálkoztam Budapesten és így kerültem a nagyanémhoz Budapestre és az állami Árpád Gimnáziumba, ahol apám is érettségizett. Nos, érettségi után próbálkoztam az egyetemre kerülni, de apám miatt nem vettek fel. Ebben Isten ujját láttam és kértem Badalik Bertalan veszprémi püspököt, hogy vegyen vissza a Szemináriumba, most már nem Kis-Semináriumba, hanem a papneveldebe és küldjön a Központi Szemináriumba. Ő felvett és 1954. szeptember 5-től 1959. január 28-ig voltam a Központi Szemináriumban. Akkor megéltem azt, hogy hogyan nyúlt bele a kommunista állam a papnevelésbe, a tanároknak és az előjáróknak a kinevezésébe. Mi, kispapok, akkor majdnem százan, nem voltunk hajlandók a békepapi mozgalmat támogatni, vagy abban részt venni, még hozzá azért nem, mert azoknak a vezetőik és főként, akik az előadásokat tartották, név szerint a pápától kiközösített papok voltak. Amikor azután mi nem voltunk hajlandók elmenni a békegyűlésre, beidéztek bennünket az Állami Egyházügyi Hivatalba is. Ott tudomásukra adták, hogy amennyiben nem támogatjuk a békepapi mozgalmat, úgy kizárnak bennünket a Szemináriumból. Ez törvénytelen volt, mert az Esztergomi Egyházmegye, tehát a Központi Szemináriumnak is az előjárója, Endrey Mihály speciális delegátus püspök elintézte azt, hogy a kispapoknak nem kell békegyűlésre járni. Ennek ellenére követelték ezt és mikor 1959. január 26-án egy nagy békegyűlés volt és annak a vezérszónoka, Beresztóczy Miklós név szerint kiközösített pap volt, akkor megtagadtuk közösen, hogy részt vegyünk ezen a gyűlésen. Ennek az lett a következménye, hogy bennünket mindannyiunkat hazaküldtek szüleinkhez a Központi Szemináriumból és tizennégyet pedig kizártak az ország összes papnevelőjéből és teológiai főiskolájából. A tizennégy között voltam én is. Most Endrey Mihály speciális delegátus vette kezébe a dolgokat, akkor azt a választ kapta XXIII. János Pál pápától, hogy tegyen belátása szerint. A pápa már nem akart újat húzni az új keleti politika jegyében a rezsimmel és ezért a 'Fekete Pétert' odatolta a magyar püspököknek. Azután ő, Endrey Mihály gondoskodott róla, hogy bennünket illegálisan kiképezzenek teológiailag és szenteljenek. Én már felszentelt diakónus voltam, ennek ellenére kérnem kellett a veszprémi főhatóságot, aki Klempa Sándor nevét jegyezte, tudniillik ő volt a letartóztatott és elhurcolt Badalik Bertalan püspöknek a kvázi helytartója. Őt kértem, hogy vagy szenteljen, vagy bocsásson el. Egyiket sem tette meg. Ekkor Endrey Mihály kérte a Zadravecz István

¹¹ Készítette: a Nemzeti Emlékezet Bizottsága (NEB) megbízásából a Black Média, 2021.
NE-sajtó/sajto@neb.hu
<https://www.youtube.com/watch?v=J8jeZ9F1qa4>

felszentelt püspökök, hogy kilenc embert, a diakónusokat szentelje fel papnak, in *Titulum Romanae Ecclesiae*, a Szent Római Egyháznak a titulusára, mert mi már különféle egyházmegyékhöz tartoztunk. Az Állami Egyháziügyi Hivatal és a háttérben az államvédelem ezt az úgynevezett titkos szentelést, tehát állami engedély nélküli szentelést államellenes összeesküvésnek titulálta, ami annyit jelent, hogy a büntetés huszonöt évig terjed. Ezután megfigyeltek bennünket. Én az utcára kerültem, dolgoznom kellett, voltam minden, minden is, takarító is, a végén az Orvosfizikai Intézetben az egyetemen kaptam mindenes állást és ott dolgoztam egészen a menekülésemig. Közben megtörtént a titkos papszentelés, két csoporttal is foglalkoztam, diákokkal is és egy szerzetesnővér csoporttal is a munkám mellett. A vége az, hogy volt házkutatás nálam is, minden írományomat elvitték, beidézték és terhelte nyilvánítottak a Tabódy-féle perben, tehát ebben az illegális papszentelési perben. Annak ellenére, hogy terhelte voltam nyilvánítva, sikerült Nyugatra menekülnöm. Méghozzá úgy, hogy egy IBUSZ utazásra jelentkeztem, erre megkaptam az engedélyt és sikerült a lipcsei Oratoriánusoknak a segítségével egy autóúton keresztül Nyugat Berlinbe kerülni, onnan pedig Rómába. Rómában aztán a pápai államtitkárságon jelentkeztem. A Pápai Magyar Intézet növendéke voltam két évig, aztán ledoktoráltam és a disszertációm olyan kedvezően fogadta a Bonn-i legjelesebb egyháztörténész, Hubert Jedin, hogy további munkára buzdított. Először káplán voltam két esztendeig, utána megkaptam a német segélyszervezettől a tudományos kutatási ösztöndíjat és előkészítettem habilitációm, 1971-ben habilitáltam a Bonn-i Egyetem Katolikus Teológiai Karán egyháztörténelemből. 1976-ban kaptam meg a tanszéket, amit 1976-tól 2000-ig vezettem. Kelet-Európával is foglalkoztam nagyon sokat. Minden nyári szemeszterben tartottam a szemeszteri előadások keretében, egy témához kapcsolódva Kelet-Európai egyháztörténetet, így többször is jöttem Magyarországra a tanítványaimmal. 2000-ben emeritáltam, de közben engem már kértek magyar kollégák, hogy tartsak nekik előadást. Így kerültem először a Veszprémi Szemináriumba és tartottam egyháztörténeti előadásokat, utána pedig az Eötvös Loránd Tudományegyetemen adtam elő. A rektor is kért engem, ki is nevezett docensnek. Jónéhányan írtak disszertációt a vezetésem alatt, de most már nem tartok szemináriumot. Viszont a keleti politikával konfrontálódnom kellett, nemcsak itt Budapesten. Mert ehhez az is hozzátartozik, hogy az államvédelem engem obszervált a titkos szentelésem után. Erről kétszázhetvenhárom nyomtatott oldalt kaptam a levéltárból és azután nemcsak terhelt voltam a Tabódy-féle perben, hanem konfrontálódtam állandóan magával a témával. Rómában tanulmányaim alatt is utána pedig főként, mint tanár is adtam elő, például Mindszentyről. Nemcsak, hogy jártam nála többször is és beszéltem vele és megbeszéltem bizonyos dolgokat, hanem azonkívül figyelemmel kísértem az otthoni helyzetet. Erről tanulmányok jelentek meg, előadásokat tartottam. Életem egyik feladatának tartottam ráirányítani a nyugati világ figyelmét arra, hogy mi van Magyarországon a katolikus egyházat illetően. Így jelentek meg a tanulmányaim és a kiadványok. Egy sorozat is megindult, meg aztán a három emlékkönyv is megjelent a tiszteletemre. Már az elsöben négy országból huszonhét tudományos kutató tisztelt meg írásával. A másodikat németek, a harmadikat magyarok itt Magyarországon írták. Azt kell mondanom, hogy amit megkaptam az életől, az nemcsak negatív volt, hanem volt nagyon sok pozitív dolog is.

Rátérnénk a Vatikán keleti politikájára, aminek kapcsán meglehetősen sok német, meg magyar nyelvű publikációd jelent meg. Nem is olyan nagyon régen, 2012-ben, ha jól emlékszem, magyarul is megjelent a Vatikán keleti politikáját összefoglaló munkád. Különös tekintettel Magyarországra és ennek kapcsán kérdezném azt, hogy hogyan látod, mi volt annak az oka, a motivációja vatikáni oldalról, hogy XII. Pius halálát követően 1958-tól kezdve megváltozik a kommunista világgal szembeni viszonya a katolikus egyház vezetőségének. Mennyire volt ebben szerepe az új pápának, XXIII. Jánosnak, majd kicsivel később VI. Pálnak és mennyiben volt szerepe a vatikáni diplomáciának, különös tekintettel Casaroli érsek úrra?

Azt kell mondani, hogy az 1950-es éveknek a végére megváltozik a világpolitikai klíma. Az úgynevezett hidegháború lassan a végéhez ér és kezdeményeznek nyugati hatalmak is bizonyos közeledést a keleti államok felé és ez abban is megnyilvánul, hogy például nemcsak Németországban, az 1969-es választáson, mikor bejön Willy Brandt és a szociáldemokrata párt a vezetésbe és megindítja az úgynevezett keleti politikáját, Ostpolitik néven, hanem ez a folyamat kivetődik természetesen a

Vatikánra is. XXIII. János pápa már a konklávéban, mint bíboros amellel tört lándzsát, hogy igenis a keleti államokkal el kell kezdeni a dialógust, a megbeszélést. Annak ellenére, hogy az elődei, XI. és XII. Pius pápa a legszigorúbban megtiltották, sőt kiközösítés mellett tiltották meg a kommunikációt a kommunistákkal és egyáltalán azt, hogy belépni a kommunista pártba. Ezt XXIII. János egyszerűen mellőzte és mint pápa most megindította az úgynevezett keleti politikáját, ez azt jelenti, hogy dialógust kezdeni. Itt a legnagyobb probléma Magyarország esetében Mindszenty hercegprímásnak az ügye volt, tudniillik ő az 1956-os forradalom és szabadságharcot követően bemenekült az amerikai követségre és most már hosszú idő óta ott élt a követségen és az esztergomi érseki szék csak ideiglenesen volt betöltve. János pápa az ügyet rendezni akarta, már 1958. december 8-án, amikor a három magyar főpástört fogadta a Vatikánban egy audiencián, akkor kijelentette nekik, most magyarul idézem: „Mindszenty bíboros ügyét minél gyorsabban meg akarom oldani.” Amikor a három főpásztor kijött, a harmadik, Brezanóczy Pál, aki még nem is volt püspökké szentelve, egyet csettintett az ujjával és azt mondta a másik kettőnek: na, nem is hittük volna, hogy ilyen gyorsan elérjük a célunkat. Tudniillik ők azzal jöttek, hogy vegyék rá a pápát, hogy Mindszentyt vigye el Magyarországról. Meg is indult a tárgyalás, a pápa elküldte Casarolit, akit kinevezett a rendkívüli ügyek egyházi kongregáció helyettesévé és elküldette Franz König bécsi bíboros-érseket is Mindszentyért a követségre, hogy készítsék elő, hogy ő kijön Rómába. Az ügy nem volt elintézve, amikor 1963. június 3-án a pápa meghalt. Utódjára várt az ügynek az elintézése. VI. Pál pápa szintén a dialógust folytatta, sőt kiépítette és Casaroli segítségével egy egészen új, vagy még teljesebb úgynevezett keleti politikát hozott létre. Ennek a lényege az volt, hogy elismerni a status quo-t, elismerni azt, ami Magyarországon van. Az 1947-es, 49-es, 59-es törvényeknek az elismerése, ami annyit jelent, hogy semmiféle pápai, vatikáni intézkedést Magyarországon foganatosítani, kihirdetni nem lehetett az Elnöki Tanács előzetes hozzájárulása nélkül. De nemcsak ez, hanem a püspököknek a helyettese, irodaigazgatója, sőt a püspöki titkár, a püspöki székhelyeken lévő plébánosok kinevezése, azután a fővárosi plébánosok kinevezése is előzetes engedéllyel volt csak lehetséges. Ehhez hozzájött aztán 1951-ben az Állami Egyházügyi Hivatal felállítása, ami egy tökéletes kontrollt jelent az egész egyházi szervezet fölött. Még hozzá olyan értelemben, hogy miniszteri delegátusok mentek a püspökségekre, azok veték kezükbe az egyházi kormányzást. Ők irányították a postát, ők engedélyezték a látogatásokat, ők állították fel a püspököknek a napirendjét, még a bérmlási rendet is ők határozták meg. Az összes intézkedés, papok kinevezése, áthelyezése stb. mind az ő kezén ment keresztül, engedélyezte, vagy nem engedélyezte. Hozzá tartozott a szemináriumoknak az ügye is, a szemináriumi tanárok kinevezése, a szeminaristák felvétele. Szendi érsek egyszer nekem azt mondta: „Te Gábor, nyolcan jelentkeztek, ebből ötöt nem engedtek fölvenni, a hármát, akit engedtek fölvenni, a leggyöngyöbbek voltak.” Itt tartottunk, sőt, 1963-tól a kispapokat behívták katonának és elvitték büntetőtáborokba. Ilyen volt a letenyei, ahol természetesen nem fegyveres kiképzést kaptak, hanem munkára fogták őket, munkaszolgálatosok voltak és igyekeztek őket meggyőzni arról, hogy nincs értelme papnak menni, ne legyél pap stb. Úgyhogy soknak abba is maradt a papi hivatása. Ez volt a helyzet, amikor Casaroli '63-ban eljött Magyarországra és elkezdte a tárgyalásokat. És mit tesz Isten? '64-ben már szeptemberben megtörténik az úgynevezett részleges megállapodás és ez a részleges megállapodás elismeri ezt a lehetetlen helyzetet. Megmondom őszintén, egy XII. Pius soha az életben meg nem tette volna, hogy ebbe belemegy. Miért ment bele VI. Pál pápa, Casaroli és a Vatikán? Azért, mert az úgynevezett titkos papszentelések, amelyek 1945-től 1948-ig folytak Kelet-Európában, Romániában, vagy Csehszlovákiában, azok meghíúsultak. Fölszámolta az államvédelem őket. És erre föl azt mondta a Vatikán, akkor egyezkedjünk. Minden áron püspök kell nekünk, püspök és akkor menjünk bele, akármi áron is. Kérem, mi az ára? Az ára az, hogy a megegyezésben sikerült elérni a kommunista magyar államnak, hogy a kinevezésekhez nemcsak, hogy ő járul hozzá, hanem ő ad jelölteket. Miklós Imre az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke kijelentette, tanú van rá, ha a Vatikán azt akarja, hogy huszonhét embert jelöljünk, akkor huszonhétet jelölünk, de a huszonhétedik is a mi emberünk. És így történik az, hogy a püspöki karba sikerül behozni ügynököket és ráadásul olyanokat, akik erkölcsileg kompromittáltak vannak. Nem akarom itt részletezni, hogy hányról volt szó, többről, akiknek erkölcsi okon nem lehetett volna soha püspöki kinevezésük. Na már most a helyzet még az, hogy nemcsak ezek a törvényerőjű rendeletek és az egyházügyi hivatal tartja gúzsban vagy a markában az egész egyházi

szervezetet, hanem a felállított békepapi mozgalom is. Ők 1951-ben létrehozták ezt a mozgalmat zsarolással és ígéretesekkel, jutalmakat kaptak, jobb álláshoz juttatták őket és megtörtént a beépítésük. Amikor a '64-es megállapodás történik, akkor az állami megbízottakat nagy boldogan említi emlékiratában Casaroli, aki a tárgyalásokat vezette, hogy sikerült elérni, hogy őket elvitték a püspöki palotákból, viszont nem említi azt, hogy a püspöki székhelyen a fő központban tovább folytatták a munkát. Csak éppen nem a püspöki palotában működtek, hanem a tanácsnak az épületében. A helyzet az, hogy ez a vatikáni politika teljesen kiszolgáltatta a magyar katolikus egyházat az államvédelem és rajta keresztül az egyházügyi hivatal markának.

Vajon, hogy látja professzor úr, hogy a Vatikánnak ez a keleti politikája, ezt mi motiválhatta, hogy ezekbe a kompromisszumokba belement a kommunista állammal így visszatekintve, azok a célok, amivel ezt indokolták, azok megvalósultak-e? Ezt a keleti politikát, ezt a kompromisszumot, illetve lett volna esetleg alternatívája ennek a kompromisszumkész politikának a Vatikán részéről?

Említettem már a valódi helyzetet, arról volt szó, hogy a vallásokat meg kell semmisíteni, ez a kommunista politika célja. A katolikus egyházat is megsemmisíteni, de természetesen először állami kontroll alá vonni. Ez sikerült, a törvényt előíró rendeleteknek az alapján, az egyházügyi hivatal révén. A szentszék ebbe belemegy. Miért megy bele? Azért, hogy fõnt tudja tartani a hierarchiát. A meggyõzõdése szerint hierarchia nélkül pedig nincs egyház. Ez ellen azt tudom mondani, amit Mindszenty is egy nagy beadványban megírt a Vatikánnak. Ő tiszteli, becsüli a papi méltóságot és a püspöki méltóságot, de ez nem jelentheti azt, hogy kiszolgáltatjuk a püspöki méltóságot az ateista államnak! És ezért inkább legyen csak egy megbízott, mint az, hogy püspöki funkcióval ellátott ember, aki ügynök, vagy egyszerűen zsarolható, azért, mert például nõügyei vannak. Vagy egyéb dolgok. Erre nem akarok kitérni, mert erre rengeteg példát lehetne mondani. Az alternatíva igenis lehetséges lett volna – az alternatíva Erdély. Erdélyben ugyanez, sõt még rosszabb a helyzet, 1945-tõl az összes püspök akár római katolikus, akár görögkatolikus, mind börtönben van, nincs püspök, mégis él az egyház és túlélte az egészet. Ugyanez a helyzet volt Japánban is évszázadokon keresztül, a kereszténység túlélte a püspök nélküli egyházat. Tehát igenis van rá lehetőség és nem ez az egyetlen módja annak, hogy az egyház él és vagy túlél. Ugyanakkor az, ahogyan a magyar püspöki karban ügynökök lettek beszervezve, ez annyit jelentett, hogy az állam, az egyházellenes állam, az egyházellenes rendeleteket és intézkedéseket a püspökökön keresztül tudta végrehajtani. Ilyen mélyre még az egyház soha nem süllyedt. Mert az ókorban üldözték a keresztényeket, elítélték őket, vagy ki is végezték őket, de nem kényszerítették sem a pápát, sem a püspököt, sem egy papot, hogy az hajtsa végre az egyházellenes intézkedéseket. Ez azonban sikerült nekik. Ugyanúgy például a Központi Szemináriumnak a „fõlrobbantása” 1959-ben úgy sikerült, hogy az egyházi vezetõket kényszerítette az egyházügyi hivatal, hogy ötvenkilenc kispapot kényszerítse, hogy hagyják el a Központi Szemináriumot. Mondjuk azt, hogy az egyházellenes intézkedéseket ezek az egyházi emberek hajtják végre. Tökéletesen ki vannak szolgáltatva. Még azt is meg kell mondani, hogy ebben az ügynevezett vatikáni keleti politikai megegyezésben van egy nyilvános rész és van egy nem nyilvános rész, egy ügynevezett jegyzõkönyv. Ez a jegyzõkönyv felsorolja azokat a pontokat, amelyekrõl tárgyaltak, amelyekrõl nem tudtak megegyezni. Kérem szépen utólag derül ki, hogy a magyar kommunista rendszer tiltakozik Csereb Sándor kinevezése ellen, azzal a megokolással, hogy az sérti a megegyezést. Ő lett a harmadik ember a hittani kongregációban az emigrációból. Hol van az a megegyezésben? Sehöl. Igenis a Vatikánnak még szóbeli és egyéb megegyezései is vannak, amiket nem hoztak nyilvánosságra. Nem véletlen, hogy a Vatikán 1990-ben a fordulat évében kérte a magyar kormányt arra, hogy a vatikáni részleges megegyezésnek a szövegét, a dokumentumait hetvenöt évig ne hozza nyilvánosságra. Kérem szépen, hogyha nincsen mit eltitkolni, akkor miért kell ezt mégiscsak zárra látni? Azon kívül például a Vatikán – és ez is benne volt titokban a szerzõdésben –, hogy nem tiltakozik az egyházúldözés ellen. Az egyik magyar egyházi tudósítónak (Fábián Károly, alias Carlo Navalis) sikerült a nyulat kiugratni a bokorból. Ő megkérte az egyik nyugati nagy sajtócéget, hogy hozzon le egy nyilatkozatot, hogy a Szentszék tiltakozik magyarországi egyházúldözés ellen, konkrétan milyen esetek kapcsán. Erre fõl a Vatikán azonnal kiadott egy dementi, egy elhatárolódást, hogy õk

nem tiltakoztak. Azt mondja nekem a Fábián Károly, aki ezt csinálta, kiderült az, hogy íme a Vatikán beleegyezett abba, hogy ő soha nem mond semmit, hogy mi történik Magyarországon. Tehát nem tiltakozik, elfogadja azt, ami van.¹² Aztán ugyanez a helyzet mondjuk akkor, amikor a garanciákat adja a Vatikán: négyről volt szó, mikor 1971-ben a Mindszenty Nyugatra távozik, a négy garanciát természetesen már előre letárgyalták a kommunista állammal. Első, hogy Mindszenty egyszer és mindenkorra elhagyja Magyarországot, rehabilitáció nélkül. Tehát amnesztiát kap, de rehabilitálva nem lesz. Megtartja azonban a primási címét és az esztergomi érseki címét. Kettő, hogy nem avatkozik bele semmiféle magyar egyházi ügybe. Mindkettőbe belement Mindszenty, amikor a tárgyalásokat folytatta Zágon preláttal a pápa nevében a követségen. A harmadik az volt, hogy ő semmit nem tesz, nyilatkozik, ami sérti a népköztársaság érdekeit. A negyedik pedig, hogy nem publikálja emlékiratait, amit már ő majdnem teljesen elkészített. Mind a harmadikat, mind a negyediket Mindszenty következetesen, kategorikusan elutasította, ennek ellenére Cheli preláts a Szentszék nevében megegyezést köt a kommunista állammal és mind a négy benne van. És erről Mindszenty semmit sem tud, tizenhárom hónappal később mondja meg neki Bécsben a bécsi nuncius, hogy milyen garanciát adott a Vatikán a kommunista államnak. Mindszenty nyilatkozik többször is és azt mondja, ha tudta volna, hogy a háta mögött ilyen nyilatkozatot tettek, akkor ő soha el nem hagyja Magyarországot, vállalja a börtönt, vállalja a száműzetést, internálótábor, de a népe között akar meghalni. Na már most mi történik? Mindszenty Bécsből folytatja, ahogy ő mondja, számvetését és járja a magyarokat az öt világrészen, öt kontinensen. Kért egy segédpüspököt Európára és kért egy segédpüspököt Amerikára. Nem is kapott választ. Mert megegyezett a Vatikán, hogy senkit ki nem neveznek. Ugyanakkor a románoknak volt segédpüspöke Nyugaton, volt segédpüspökük az ukránoknak, volt segédpüspökük a lengyeleknek. A magyaroknak nem lehetett, így ment Mindszenty maga, majdnem hetvennyolc éves korában az útra és járta a világot mindenütt, ahol magyarok voltak. Óriási lelkesedéssel ünnepelték, mint hitvallót: magam is láttam őt Kölnben, a kölni bíboros-érsek úgy mutatta be, mint egy hitvallót. És mindenütt természetesen nagy ünneplésben volt része, ami aztán irritálta a magyar kormányt és jöttek a garanciával. Mi van? Mi a garancia? És akkor mikor bejelenti Mindszentynek a környezete, hogy az emlékiratok elkészültek és meg fognak jelenni és ráadásul, amikor az angol parlament demonstratív ünnepli Mindszentyt, százharminc képviselővel, akkor a magyar kormánynak betelt a mérték és arra kényszerítették a magyar püspöki kart, hogy követelje a pápától a garancia beváltását, tehát Mindszentynek a kiebrudalását. Azaz megfosztani a primási méltóságától. Amit a pápa megígért, mikor őt elbúcsúztatta Rómában, akkor azt mondta neki, most magyarul mondom: „Te Magyarország primása vagy, az is maradsz, esztergomi érsek.” És ezt lefordította neki a Zágon preláts úrral olaszról magyarra is. Zágontól kért Mindszenty egy nyilatkozatot. Megvan a nyilatkozat, amelyben Zágon igazolja azt, hogy mit mondott a pápa. De hát, hogy mondhatja azt, hogy Te maradsz primás, utána meg megfosztja? Nagyon egyszerű, ma már tudjuk, hogy Cheli, aki aláírta a megegyezést, becsapta a pápát. Na most a pápa mondja azt, hogy kérem, az én megbízottam, aki becsapott – hát akkor hol van a Szentszéknek a hitele? Tehát aztán utólag a pápa azonosította magát Chelivel (az álláspontjával). Ezt ma már tudjuk, ezt sikerült dokumentálni, főként Szabó Ferenc jezsuitának az írásai alapján, hogy mi történt a valóságban. Kérem szépen még csak annyit, hogy persze, a Vatikán politikája száz százallékig megbukott. Ezt tudnám példákkal illusztrálni, de csak egyet mondok: a nyugdíjas Benedek pápának van egy nyilatkozata, amiben azt mondja – szó szerint idézem magyarul: „Ma már nyilvánvaló, hogy a Casaroli-féle vatikáni keleti politika megbukott. Amikor én Rómába jöttem – mondja –, mint bíboros, akkor konfrontálódnom kellett a Vatikán keleti politikájával. Akkor tudtam meg, hogy boldogult II. János Pál pápa is azon a véleményem van, hogy a kommunistáknál nem lehet engedményekkel semmi pozitív eredményt elérni, hanem csak ki kell tartani a katolikus meggyőződés mellett. Ezen a véleményen voltam én is” – ezzel fejeződik be ez az interjú a nyugdíjas pápával. Hogyha annyira pozitív, akkor mit mentett meg ez a politika? Egy szegénye – azt kell mondani – a magyar katolikus

¹² Fábián Károly levele Adriányi Gábornak, Mindszenty József hivatlafosztását követően. In: Adriányi Gábor: A Vatikán keleti politikája és Magyarország 1939-1978. A Mindszenty-ügy. Kairosz Kiadó, Budapest, 2004. 82-84. http://www.ppek.hu/konyvek/Adrianyi_Gabor_A_Vatikan_keleti_politikaja_es_Magyarorszag_1939_1978_A_Mindszenty_ugy_1.pdf

egyháznak. Tudniillik ez, ami itt történt Magyarországon, az egyetlenegy kommunista államban sem történt meg. Ebben a mértékben nem. Ott is voltak árulók, ott is voltak beszervezettek, ott is voltak nyilvánvaló árulók az egyházon belül, akik azt hitték, hogy ők mentik meg az egyházat és egyebeket, de nem ilyen mértékben. És ennek mondjuk a lehetőségét a Vatikán adta meg azzal, hogy megcsinálta ezt a keleti politikát és ezért van az, hogy ma erről nem illik beszélni, hanem azt mondják, hogy felejtjük el a dolgokat. De előjönnek a dolgok, későbbi eseményeken is. Például amikor egy győri püspök nagy keresztútre kerül, lemegy Rómába, akkor azt mondja: megyek, de akkor nem csak én megyek – ő, nem, nem. Tehát felejtjük el, mert itt van a Casaroli, meg itt vannak a többiek, sőt a Cheli bíboros is meg a többiek is, még ma is ott vannak, akik hívva voltak ebbe a politikába: hát nem illik nekik bevallani azt, hogy ez egy örültség volt és egy szégyene a katolikus egyháznak. Én azt mondtam, ez a vatikáni politika nemcsak, hogy nem volt igaz, megmondom őszintén, hazug is volt.

II. János Pállal változott-e, ugye ő 1978-tól pápa, változott-e és ha igen, hogyan a Vatikán keleti politikája? Hiszen ő lengyel volt, tehát jobban ismerte a kommunista viszonyokat.

II. János Pál pápa Lengyelországból jött, aki ismerte a kommunistákat. Tehát neki semmi illúziója nem volt, egy realista ember volt és éppen ezért például akkor, amikor őt megválasztották, ő nem menesztette azonnal Casarolit. Bíboros államtitkár maradt, de kivette a hatalmat a kezéből. Ezt így kell csinálni – leváltotta és jött az új és a püspöki kinevezések. Akkor például már az én prefektusom is lehetett püspök, akit annak idején kirúgtak a szemináriumból is. Ezt kell mondani. Ő egy realista volt.

1990-ben rendszerváltás volt, onnantól tényleges vallásszabadság kezdődött Magyarországon a korábbiakhoz képest. Utóhatásában ez a keleti politika milyen nyomot hagyott a magyar katolikus egyházban mondjuk 1990 utántól kezdve, hagyott-e nyomot? Ha igen, akkor milyet?

Igen, hagyott, tudniillik azok, akik ilyen szörnyű módon involválva voltak, megakadályozták mindent, hogy helyre tegyék a dolgokat. Addig, amíg Lengyelországban, Kelet-Németországban, Nyugat-Németországban is áttéve dolgokat és Csehországban is kezdik rendbe hozni a dolgokat és megmondták, hogy mi történt. Sőt, tovább megyek: a magyarországi protestáns egyházak is mondták, hogy igenis szembe kell nézni a történelemmel, nem lehet kilépni belőle, addig a magyar katolikus egyház a „Schwamm darüber” – tehát spongyát rá, felejtjük el, ami volt, nem érdekes. Miért? Azért, mert a Vatikán fedezi őket, hát ez az igazság. Ez egy szomorú dolog, egy szomorú történet, ami visszaköszön és ők nem akarják belátni, hogy nem lehet hazugsággal élni. Egyszer eljön az ideje, hogy feltárják. Annak idején, mikor én azt a könyvemet megírtam itt Magyarországon és megjelent 2004-ben, akkor mi történt? Akkor az történt, hogy mintha nem is jelent volna meg. Nem lehetett róla beszélni. De akkor már azt írtam, hogy nagyon sok súlyos adat fog napirendre kerülni. Azóta még inkább annyi és még mindig nincs a vége, ott van a Prazsák Mihály. Állami megbízott volt, aki engem is annak idején kihallgatott, illetve a Klempa Sándor mellett. Ő neki egy hat oldalas nagy munkaterve van, hogyan kell kézbe venni a kommunista pártnak a magyar katolikus papság képzését. Tehát a szemináriumi igazgatókon keresztül a tanároknak, a tankönyvekig, a hallgatókig minden, már akkor beépítjük őket besúgónak. Így volt a Pápai Magyar Intézetben, Rómában, akik ott voltak ösztöndíjasok, azokat is az Egyházügyi Hivatal, illetve az állambiztonság válogatta ki. Már ügynökök voltak, mikor leküldték őket Rómába tanulni. És mit csináltak? Megkapták a feladatot, a tartóiztszót pontosan megkapták a feladatot, mikor miről kell beszámolni, mi a feladatuk és utána egymást is figyelték. Tehát egyik ügynök a másikra is rá volt állítva, hogy mennyire lehet benne megbízni, meg minden. Ez így ment, persze nemcsak a növendékek között, hanem a felső rétegben is, tehát az illető ügynök nagyon sokszor nem is tudott róla, hogy a másik is, akit ő figyel, az is egy beépített ember. Ez így ment kölcsonösen. Aztán ezek megkapták mondjuk pontosan a feladatukat és hogy milyen erkölcselenek voltak, például a beépített Pápai Magyar Intézet rektorai, Fábián Árpád, akiből szombat helyi püspök is lett, Cheli tolmácsolta magyarországi útjain. Fábián lehallgatókészüléket kapott és mindig bekapcsolta a készüléket, amikor tárgyaltak és amikor arról volt szó, hogy esetleg Cheli megesküdötti őt, hogy titokban tartja azt, amit ő hallott, akkor azt mondta Fábián a tartóiztszék: én nem tartom magamat az

eskühöz, akkor is megmondom maguknak, hogy mit mondtak, ha esküt kell tennem a titoktartásra. Na kérem szépen, belőle aztán püspök lesz. Így működött ez.

Köszönöm a figyelmet!

**A magyar katolikus püspöki kar a kommunista állambiztonsági szolgálat szorításában.
A vatikáni Ostpolitik (1946-1989) árnyoldala¹³**

„A Kádár-korszak utolsó évei (...) már az erőviszonyok megváltozására és az Egyház nagyobb mozgásszabadságára utalnak. De mindezek a pozitív jelek (...) a magyar katolicizmuson belül nem tudták elfeledtetni, hogy a katolikus Egyház talajt veszített a társadalomban, és egyre gyorsabban, erőteljesebben zsugorodott. Úton volt afelé, hogy az egykor imponáló nagyságából kisegyházzá váljék. A Kádár-korszak végén el is érkezett ide.”¹⁴

I.

Az 1944 végétől tartó katonai megszállással a Szovjetunió megkezdte Magyarország kommunista állammá való átalakítását. Az 1944. december 21-i, 1945. november 4-i és 1947. augusztus 31-i nemzetgyűlési választásokat azonban még mindig a polgári-demokrata erők nyerték. A kommunista párt csak az 1949. május 15-i manipulált parlamenti választásokon biztosította az abszolút diktatúrát.

A szovjet hadsereg a kommunista párt specialistáit is behozta az országba, akik felvették a kapcsolatot azokkal a magyar szimpatizánsokkal, akik a magyar tanácsköztársaság 1919-es bukása után a Szovjetunióba menekültek, és most visszatértek Magyarországra. Ezek közé tartoztak a szovjet titkosszolgálat különleges egységei is, amelyek a vallási ügyekkel és az egyházakkal foglalkoztak. Letartóztatásokkal, kínzásokkal és zsarolással próbáltak kollaboránsokat, besúgókat és ügynököket toborozni. Ezzel kapcsolatban csak egy név kerüljön megemlítésre, Nyisztor Zoltán prelátus.¹⁵ 1945. április 3-án Budapesten letartóztatták, majd szabadon engedték.

Miután nem sikerült Ausztriába szöknie, a már baloldali magyar igazságügyi hatóságok átadták a szovjet államvédelemnek, és december 25-ig a legmostohább körülmények között, állandó kihallgatáson egy budapesti villában tartották fogva. A túlélés érdekében Nyisztor prelátus beleegyezett, hogy információkat szolgáltasson magyar intézményekről, mozgalmakról és személyiségekről és így ismét szabadon engedték. Mivel azonban Mindszenty bíborosról is bizalmasan kellett volna jelentenie, így 1946 áprilisában nyoma veszett. Júliusban sikerült Ausztrián keresztül Rómába menekülnie.¹⁶

Michael Belkin¹⁷ vezetésével a szovjet titkosszolgálat is együttműködött az új magyar honvédséggel. A szovjet megszálló hatalom árnyékában a Magyar Kommunista Párt 1950-ig fokozatosan kiiktatta a katolikus egyházat a közéletből.¹⁸ A szovjet megszálló hatalom már 1946-ban

¹³ Gabriel Adriányi: Der ungarische katholische Episkopat im Würgegriff des kommunistischen Staatssicherheitsdienstes – Die Kehrseite der vatikanischen Ostpolitik (1946-1989). In: Ungarn Jahrbuch – Zeitschrift für interdisziplinäre Hungarologie. Band 37 Jahrgang 2021. Verlag Friedrich Pustet Regensburg 2022. 217-244. Az eredeti német nyelvű közleményből magyarra fordította és további jegyzetekkel ellátta: Krajsovsky Gábor https://www.eucharistikuskongresszus.hu/pdf/KG_szemin_137.pdf

¹⁴ Adriányi Gábor: A Katolikus Egyház története a 20. században Kelet-, Közép-kelet és Dél-Európában. Kairosz Kiadó, 2005. 197-198. Lásd ehhez még: Elmer István: A magyar egyház a második világháború végén – előzmények és következmények. Beszélgetés Adriányi Gábor történeisszel. Új Ember Hétlap, 2015. szeptember 13. <http://ujember.hu/a-magyar-egyhaz-a-masodik-vilaghaboru-vegen-elozmenyek-es-kovetkezmények/>

¹⁵ Nyisztor Zoltán (1895-1979) újságíró, író, szerkesztő. A római Collegium Germanicum et Hungaricumban tanult, 1917-ben pappá szentelték, 1919-ben püspöki titkár, a szatmárnémeti (Satu Mare, Szatmárnémeti) teológia professzora. 1924-ben Romániából Magyarországra kiutasították, íróként tevékenykedett, 1945/1946-ban szovjet fogságba került, 1946-ban Rómába menekült, 1947-ben Dél-Amerikába emigrált, 1961-ben visszatért Rómába. Borbándi Gyula: Nyugati magyar irodalmi lexikon és bibliográfia. Budapest 1992, 276.

¹⁶ Nyisztor Zoltán: Vallomás magamról és kortársaimról. München 1974, 195-285.

¹⁷ Mihail Iljics Belkin (1901-1996?), a szovjet titkosszolgálat altábornagya, 1945-1947 a Szovjet Ellenőrző Bizottság magyarországi vizsgálati osztályának vezetője. Vö.: Noel Field ügye. Ed. Bernd Rainer Barth. Bern 2005, 403.

¹⁸ Gabriel Adriányi: Geschichte der Kirche Osteuropas im 20. Jahrhundert. Paderborn 1992, 99-123; G. Adriányi: Geschichte der katholischen Kirche in Ungarn. Köln 2004, 282-284, további irodalmakkal.

arra kényszerítette a polgári kormányt, hogy adja át a Belügyminisztériumot a Magyar Kommunista Pártnak. A Rajk László¹⁹ által vezetett Belügyminisztérium a szovjet mintát követve politikai rendőrséget hozott létre, amelynek fő célja a kommunista rendszer védelme és a rendszer ellenfeleinek üldözése volt.

Az Államvédelmi Osztály (ÁVO), 1948-tól Államvédelmi Hatóság (ÁVH) 13 alosztállyal rendelkező terrorszervezet lett. Az 1949-ben már 8760 alkalmazottja volt. Kínzási módszereit az egyház számtalan tagja, köztük Mindszenty bíboros is elszenvedte. Az ÁVH-t, amelynek rémuralma még a kommunista párt számára is túl sok lett, 1956-ban feloszlatták. A Magyar Állambiztonsági Szolgálat 1963 után főként belső ügynöki rendszer formájában létezett.²⁰

Miután a kommunista párt 1949-ben egyeduradalomra került, a kormány 1951-ben (május 15-i keltezéssel) az első törvénycikkelyben létrehozta az Állami Egyházügyi Hivatalt (ÁEH), a Nagy Péter cár által 1721-ben létrehozott Szent Zsinat mintájára. Hivatalos feladata a vallási közösségek által időközben érvényre juttatott – a reformátusokkal 1948. október 7-én, az evangélikusokkal 1948. december 14-én, a katolikus egyházzal 1950. augusztus 30-án kötött – megállapodások ellenőrzése és az egyházi ügyekben szükséges államigazgatási intézkedések végrehajtása volt. A hivatal tényleges feladata a magyarországi vallási közösségek elnyomása és végső soron felszámolása volt.²¹

Az Egyházügyi Hivatal, amelynek élén egy elnök állt, a minisztertanács közvetlen felügyelete alatt állt. Elnökei – 1989-es feloszlatásáig öt személy – magas párt- és kormányzati pozíciókat töltöttek be. Az utolsó közülük, Miklós Imre²² államtitkár, a Kommunista Párt Központi Bizottságának tagja és az állambiztonság titkos ezredese volt. Az Egyházügyi Hivatal minden felekezet számára fenntartott egy-egy osztályt. Szervezetét, hatáskörét és tevékenységét a Minisztertanács törvényerejű rendeletekkel szabályozta, a személyi és igazgatási költségeket pedig az állami költségvetésből fedezte.²³

1951-ben az Egyházügyi Hivatal hét osztályból állt. A csúcson az Elnökség állt négy fővel, a második osztály négy fővel ellenőrző feladatokat látott el, a harmadik, a személyzeti osztály szintén négy főből állt, a negyedik, az egyházpolitikai osztály 17 főből állt, az ötödik, az állami biztosok osztálya 14 főből, a hatodik, a pénzügyi és számviteli osztály kilenc főből, végül az adminisztratív osztály 13 főből állt.

1972-től 1989-es feloszlatásáig a hivatal két fő osztályra oszlott: a katolikus osztály élén maga Miklós elnök állt, míg a protestáns egyházakért és más vallási közösségekért felelős osztály élén az elnökhelyettes állt. A főosztály 1972-ben kiegészült egy tájékoztatási főosztállyal.²⁴

Az Egyházügyi Hivatal legfontosabb és legjelentősebb intézkedése a miniszteri rangú állami biztosok kinevezése volt – későbbi nevükön miniszteri biztosok –, akik az összes püspöki székhelyen, valamint az összes megyei és járási közigazgatásban átvették az egyházi ügyek irányítását.

Az Állami Egyházügyi Hivatal 1951. november 24-én a következőket adta ki alkalmazottai számára: "Irányelvek a püspökségi és megyei megbízottak feladataihoz és tevékenységéhez" a vallási közösségeknek az állammal kötött megállapodásainak ellenőrzésére és az egyházi tevékenységek felügyeletére minden területen. A dokumentum meghatározta a megbízottak tevékenységi körét a püspöki székhelyeken, ahol a megbízottak székhelyüket és irodájukat rendezték be, valamint ellátást is kaptak. A biztosoknak napi jelentéseket kellett készíteniük és azokat szigorúan elzárva tartaniuk, valamint el kellett olvasniuk és jóvá kellett hagyniuk az püspökségekre beérkező és onnan kimenő

¹⁹ Rajk László (1909-1949), 1931 az illegális Magyar Kommunista Párt tagja, 1937-1939 komisszár a spanyol polgárháborúban, 1946 Magyarország belügyminisztere, 1949 politikai kirakatperben halálra ítélték és kivégezték. Új magyar életrajzi lexikon [a továbbiakban: ÜMÉL] V. Kiadó: Markó László. Budapest 2004, 574-576.

²⁰ Kiszely Gábor: ÁVH. Egy terrorszervezet története. Budapest 2000; Moldova György: Az elbocsátott légio. Budapest 1989.

²¹ Köpeczi Bócz Edit: Az Állami Egyházügyi Hivatal tevékenysége. Haszonélvezők és kárvallottak. Budapest 2004, 13.

²² Miklós Imre (1927-2003), 1946 kalauz, 1949 kommunista párttag, 1951 az Állami Egyházügyi Hivatal munkatársa, 1955 osztályvezető, elnök és államtitkár (1971-1989). Mikó Zsuzsa: Az Állami Egyházügyi Hivatal megyei és püspöki megbízottainak tevékenysége Heves megyében az 1950-es években. In: Egyháztörténeti Szemle 18 (2017) 99-110, itt 105, 25. jegyzet.

²³ Az 1951 és 1971 közötti időszak törvényerejű rendeletei német fordításban: Emmerich András – Julius Morel: Bilanz des ungarischen Katholizismus. Kirche und Gesellschaft in Dokumenten, Zahlen und Analysen – Egyház és társadalom dokumentumokban, számokban és elemzésekben. München 1969, 85-92. (Bécs 1984, 231-240).

²⁴ Köpeczi Bócz: Az Állami Egyházügyi Hivatal, 21-24.

összes levelet. A püspöki pecsétet használták. Különösen a püspöki hírleveleket, levelezést és határozatokat ellenőrizték, amelyek tartalmát még az állami egyházügyi hivattal és a megyei kommunista pártbizottsággal is egyeztetniük kellett. Kötelesek voltak továbbá beszámolni a püspök minden tevékenységéről és utazásairól, különösen a bérma-utakról. A püspök semmilyen döntést nem hozhatott a biztos jóváhagyása nélkül; az egész egyházmegyei adminisztráció, beleértve a papok áthelyezését is, a biztos engedélyétől függött. A biztosnak azt is ellenőriznie kellett, hogy a püspök eleget tesz-e az 1950-es megállapodásban vállalt kötelezettségének, miszerint az állammal szemben ellenséges papokkal szemben egyházi büntetéseket szab ki.

A biztosoknak kellett ellenőrizniük a szemináriumot, beleértve a felügyelőket, a professzorokat és a hallgatókat. Kötelességük volt kapcsolatot tartani a segítőkész békepapokkal, együttműködni velük, és értékelni az eseményekről vagy a békebizottságok üléseiről szóló jelentéseiket. A biztosoknak különös figyelmet kellett fordítaniuk a zárandokhelyekre és a zárandoklatokra, valamint minden lehetséges információt be kellett szerezniük az egyházmegye teljes papságáról, elsősorban annak lelkipásztori tevékenységéről.

A papok, mint állami ügynökök – a békepapok – beszívargásával a püspöki ordinariátusokba a biztosok amúgy is mindent átfogó tevékenysége kiegészült a kollaboránsok jelentéseivel. Így 1951-ben a katolikus egyház teljes közigazgatása teljesen a kommunista államapparátus irányítása és ellenőrzése alá került.²⁵

II.

1950. június 14-én a Kommunista Párt Központi Bizottsága titkos döntést hozott a katolikus papság megosztásáról és megnyeréséről a kommunista állam megeremtése, illetve a papok szervezetének megalapítása érdekében. "Mozgalom a világkékéért" fedőnéven Kádár János belügyminiszter²⁶ a püspökök tiltása ellenére 1950. augusztus 1-jén megszervezte a katolikus papok nagyszabású gyűlését, és elhatározta a "Katolikus Papok a Békéért Mozgalom" megalakítását. Bár a mozgalom vezetőit a Szentszék név szerint kiközösítette, sajtóorgánumukat, a Keresztet pedig indexre tették, az államilag támogatott szervezet erőteljesen fejlődött, és végül a papság nagy részét, köztük néhány püspököt is magába foglalt. A békepapokat – akár kényszerből, akár önként – aztán a kommunista egyházpolitika készséges munkatársaiként vezető pozíciókba juttatták.

1957. október 15-én az Egyházügyi Hivatal elnöke az egyházpolitika legfontosabb feladatát a következőképpen jellemezte: 1. a püspöki kar megerősítése a Vatikánnal szembeni politikai ellenállás érdekében, 2. a korábbi gyakorlat folytatása, miszerint az 1956-os felkelés idején a püspökök által kinevezett reakciós személyeket ki kell szorítani a hivatalukból, és helyükre haladó szellemű papokat kell kinevezni, 3. annak biztosítása, hogy az egyházi békebizottságok mindenütt hatékonyan működjenek.²⁷ Az Állami Egyházügyi Hivatal 1958. június 14-i dokumentumában ez áll: "Összesen 606 katolikus kulcspozíciót – püspökök, általános helynökök, kancellárok, püspöki titkárok, kanonokok, apátok, főapátok, fődialektikusok, esperesek és az egyes egyházmegyék tíz legnagyobb plébániájának lelkipásztorai – tartunk nyilván. Ezek közül 257 tisztséget haladó papok töltöttek be az 1956-os felkelés előtt. Jelenleg 22 állást még mindig reakciós papok töltenek be, 19 állás betöltetlen, és 8 állást ismét progresszív papok töltenek be."²⁸ 1957 májusában a püspöki kar kénytelen volt megalapítani saját szervezetét, az "Opus Pacis"-t és a "Nemzeti Békatanács Katolikus Bizottságát"; mindkettő azonban beolvadt a békepapok mozgalmába. A Katolikus Püspöki Konferencia csak 1989. november 20-án oszlatta fel a békepapok mozgalmát, amely annyi bajt okozott az egyházban.²⁹

²⁵ Mikó: Az Állami Egyházügyi Hivatal, 101–103; Szántó Konrád: Az Egyházügyi Hivatal titkai. Budapest 1990; Tomka Ferenc: Halálra szántak, mégis élünk. Budapest 2005, 96–99.

²⁶ Kádár János (eredetileg Csermanek, 1912–1989), 1930-ban belépett az illegális kommunista pártba, 1948–1950 belügyminiszter, 1956 miniszterelnök, 1957–1989 a kommunista párt főtitkára. ÜMÉL III (2002) 660–663.

²⁷ Köpeczi Bócz: Az Állami Egyházügyi Hivatal, 79–80.

²⁸ Tomka: Halálra szántak, 103.

²⁹ Orbán József Gyula: Friedensbewegung katholischer Priester in Ungarn, 1950–1956 – A katolikus papi békemozgalom, 1950–1956. Budapest 1996.

Mint kifejtettük, 1950-ben a teljes egyházi adminisztráció a kommunista állam teljes ellenőrzése és irányítása alá került.³⁰ Ezt a folyamatot egyházellenes intézkedések előzték meg: az egyházi tulajdon államosítása, az összes egyházi intézmény, az összes katolikus iskola megszüntetése, számos szerzetes vagy szerzetesnővér letartóztatása, hosszú börtönbüntetésre ítéltése, az összes egyházi szerzetesrend megszüntetése, az összes kolostor kisajátítása és férfi és női lakóinak deportálása. 1949-ben és 1951-ben Mindszenty József bíboros (1892-1975) és Grösz József érsek (1887-1961) ellen indított kirakatpercek célja a papság és a hívek megfélemlítése volt.³¹ Ehhez jött még az állam és az egyház közötti 1950. augusztus 30-i³² megállapodás, amelyet a püspöki karon keresztül hajtottak végre, valamint az állambiztonsági ügynökök kinevezése az egyházmegyei vezetésbe.³³

A legfontosabb, 1957. évi 22. számú rendelet az egyház évszázados legfőbb patronátusi jogáról való lemondást írta elő, és elrendelte, hogy az egyházi hatóságoknak a kinevezésekhez, áthelyezésekhez és elbocsátásokhoz a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának előzetes hozzájárulását kell beszerezniük. A rendelet azt is előírta, hogy az egyházmegyei püspöktől függő tisztségek, így a főhelyeken a generális vikáriusok, kanonokok, dékánok és plébánosok, valamint a teológiai főiskolák valamennyi vezető személyisége, így a rektorok, igazgatók és professzorok kinevezéséhez, áthelyezéséhez vagy felmentéséhez a kultuszminiszter előzetes jóváhagyása szükséges.³⁴

Ezt a rendeletet 1959. április 6-án módosították és szigorították.³⁵ Ettől kezdve ez a rendelet előírta, hogy még az 1957-es rendeletben megnevezett álláshelyet sem lehet előzetes hozzájárulás nélkül megváltoztatni. Az illetékes állami szerv átvette a jogot, hogy az egyházi állások megüresedése esetén intézkedéseket tegyen. Az 1957-es rendeletben megnevezett egyházi személyek számára 1950-ben előírt eskütételt is pontosította. Az 1971. évi 23. számú kormányrendelet csak annyiban módosította a korábbi rendelkezést, hogy az említett esetekben nem a kultuszminiszter, hanem az Állami Egyházügyi Hivatal elnökének előzetes hozzájárulását kellett beszerezni.³⁶

A veszprémi egyházmegyei levéltáros 1957-ből származó esettanulmánya mutatja be, hogyan állt egy egyházmegye az állambiztonság egyházi ügynökeinek megfigyelése és ellenőrzése alatt.³⁷ Ebben az időben Badalik Bertalan OP³⁸ volt az egyházmegye püspöke. A kommunizmus kérelhetetlen ellenzőjeként szembeszállt az Állami Egyházügyi Hivatal számos utasításával, sőt a püspöki konferencián is határozottan lojális magatartást tanúsított az egyház iránt. Cserébe az Egyházügyi Hivatal megfigyeltette őt a helyi megbízottal és számos egyházi ügynökkel. Többek között ezek a jelentések is oda vezettek, hogy 1957. augusztus 15-én letartóztatták Badalik püspököt, és Hejccére –

³⁰ Kiszely: ÁVH, 141, 153.

³¹ A két perőről: Balogh Margit – Szabó Csaba: A Grösz-per. Budapest 2002; Kahler Frigyes: A főcsapás iránya Esztergom. A Grösz-perhez kapcsolódóan további nyolc tárgyalást tartottak, összesen 76 vádlottal. Tizenöt személyt halálbüntetéssel sújtottak és kivégeztek. A többiek börtönbüntetésre kaptak – összesen több száz évet. Kiszely: ÁVH, 141, 153, 177. jegyzet.

³² A Grösz érsek által aláírt megállapodás a Szentsek figyelemztetéseit és tiltásait ellenére garantálta a katolikus egyház korlátlan lojálisát a kommunista államhoz; a rendszerrel szemben ellenséges papokat az egyház is megrovasban részesítette. Az egyház visszakapott nyolc katolikus iskolát, amelyeket korábban államosítottak. A megállapodással párhuzamosan az egyháznak el kellett fogadnia az összes egyházi rend feloszlását. Német nyelvű dokumentumok a megállapodásról és a vallási rendek feloszlásáról: András – Morel: Bilanz, 81-85. Egyháztörténeti besoroláshoz lásd: Gergely Jenő: A katolikus egyház Magyarországon 1944-1971. Budapest 1985.

³³ 1951. június 23-án az ÁVH Pétery, Shvoy és Hamvas püspököket házi őrizetbe helyezte, és arra kényszerítette őket, hogy az egyházügyi hivatal által javasolt kollaboránsokat alkalmazzanak általános helynékként és kancelláriagazgatóként. Kiszely: ÁVH, 141.

³⁴ Német nyelvű megfogalmazás: András – Morel: Bilanz, 89-90.

³⁵ Uo. 91-92.

³⁶ Uo. (Wien 1984), 237.

³⁷ Karlinsky Balázs: Nyilvántartva. A veszprémi püspöki palota munkatársai a jelentések tükrében 1957 tavaszán. In: Egyháztörténeti Szemle 18 (2017) 4, 81-98.

³⁸ Badalik Bertalan OP (1890-1965), 1908 belépés a domonkos rendbe, tanulmányok Grazban, 1918 felszentelés, 1925 plébános Budapesten, 1929 plébános Steinamangerben (Szombathely), 1934-1958 az Osztrák-Magyar Domonkos Tartomány provinciális Bécseben, 1938-1949 az önálló magyar tartomány provinciális, 1949 veszprémi püspök, 1957 internálás Hejccén, házi őrizet, 1964 szabadulás Budapestre. Karlinsky: Nyilvántartva, 83, 3. jegyzet; Magyar katolikus lexikon. I. szerk. Diós István, Viczián János. Budapest 1993, 510.

egy távoli északkelet-magyarországi nyugdíjas otthonba – deportálták, és házi őrizetbe helyezték. A püspöki tevékenység engedélyétől haláláig megfosztották.

Elvitele előtt Badalik püspöknek ki kellett neveznie általános helynékévé kancelláriaigazgatóját, O. Praem. Klempa Sándor Károlyt.³⁹ Mint ma már tudjuk, Klempa – fogsága idején (1954. augusztus - 1955. február) – László fedőnéven az állambiztonság beszervezett ügynöke lett. Badalik 1956 nyarán nevezte ki kancelláriaigazgatónak, valószínűleg az Egyháziügyi Hivatal nyomására. Klempának sikerült enyhítenie a püspök kezdeti tartózkodását és gyanakvását. Ennek eredményeként Badalik püspök letartóztatásakor általános helynékké nevezte ki. A Szentseknek csak 1972-ben sikerült őt az egyházmegye vezetéséből eltávolítania azzal, hogy címzetes (tituláris) püspökké nevezte ki.⁴⁰ Klempa Sándor veszprémi egyházmegye vezetésével a püspöki ordináriátusban ügynöki és békepapok számára nyitott karrierutat. Csak az 1951 és 1958 közötti időszakra vonatkozóan a püspöki palotából tizenkét ügynök jelentett.⁴¹

Az Állami Egyháziügyi Hivatal több évtizedes fojtogatását bizonyítja Szendi József veszprémi püspök bátor felszólalása⁴² 1988. március 14-én⁴³ Grósz Károly miniszterelnök⁴⁴ azzal a kéréssel hívta meg a püspököket és a vallási közösségek vezetőit a budapesti parlamentbe, hogy tegyenek javaslatot az állam és az egyház kapcsolatának újjászervezésére. A folyamatról Szendi püspök később részletesen tájékoztatta e sorok íróját. Szendi beszédében radikális reformokat sürgetett, például egy új, nemzetközi normákon alapuló vallási törvényt, az egyház szabad tevékenységét a lelkipásztorkodásban, a tanításban és a médiában, a vallási rendek újraengedélyezését és a békepapi mozgalom megszűntetését.⁴⁵

³⁹ Klempa Sándor Károly O. Praem. (1898-1995), 1916 belépett a premontrei rendbe, 1921 gimnáziumi tanár, a rendek feloszlatása után plébános a veszprémi egyházmegyében, 1954-1955 börtönben, ügynöki tevékenységet vállalt, 1956 veszprémi kancelláriaigazgató, 1957 általános helynök, 1959-1972 apostoli adminisztrátor, 1972 címzetes püspök. Karlinsky: Nyilvántartva, 86, 93, 97.

⁴⁰ Uo. 86, 93.

⁴¹ Uo. 82-84, 86, 93-95, 97.

⁴² Szendi József (1921-2017) teológiai doktorátust szerzett Budapesten, 1944-ben szentelték pappá, 1945-től 1969-ig lelkipásztor, a stuhlweissenburgi (székesfehérvári) egyházmegye különböző helyein lelkipásztor, lelkiegyet, szeminárium tanár. Gran (Esztergom) 1969-től 1980-ig. 1982 címzetes püspök és apostoli ügyintéző Veszprémben, 1983-1993 egyházmegyei püspök, 1993-1996 érsek ott, 1996-ban vonult nyugdíjba. Emlékeit lásd: Szendi J.: Számvetés. Veszprém 2003.

⁴³ Németül is megjelent: L'Osservatore Romano 1988. június 24.

⁴⁴ Grósz Károly (1930-1996), 1945-ben csatlakozott a kommunista párthoz, 1951-ben a Magyar Honvédség politikai tisztje, 1954-től számos pártintézmény vezető munkatársa, 1987/1988-ban miniszterelnök. ÜMÉL II (2001) 1115-1116.

⁴⁵ Tisztelt Miniszterelnök Úr!

Köszönöm meghívását a találkozóra. Bizalmával tisztelt meg minket, püspököket, hogy megossza velünk gondjait, és lehetőséget biztosítson gyümölcsöző együttműködésünkhöz.

Ahhoz azonban, hogy soha vissza ne térhessenek a most már mindenki által sajnálatosnak tartott múltbeli események, tisztelettel kérem egy olyan új megfigyelésnek az Alkotmányba vételét és törvényerőre emelését az egyház és az állam viszonyáról, amit a katolikus egyház részéről nem egy megfélemlített kalocsai érsek ír alá, hanem ami méltó egy huszadik századi demokratikus államhoz, amely az Egyesült Nemzetek tagja. Szeretném kihangsúlyozni, hogy ezzel az egyház nem kiváltságokat kér, hanem olyan emberi jogok törvényerőre emelését, amelyek biztosítják biztonságát és békéjét ahhoz, hogy minden akadálytól mentesen hatékony partnere lehessen az állami szervezetnek hazánk és magyar népünk felemelkedésének és gyarapodásának szolgálatában.

Tudjuk, hogy nagy gond a betegek, testi és szellemi fogyatékosok, az ifjúság, az alkoholizmus, a kábítószer-élvezet, az öngyilkosságok, a széthullott házasságok országos problémája. Szabadon ehhez felkínálnunk szerzetesrendjeink szolgálatát, akik több évszázados tapasztalattal bizonyítják, hogy ezen problémák megoldásában mennyire hatékony és áldásos működésük. Ha manapság a peresztrójka, a glasznoszty és a desztalinizáció idején annyian részesülnek rehabilitációban, miért nem lehetne rehabilitálni az 1950-ben megszüntetett magyar szerzetesrendeket? Ma már a rádió és televízió is beismeri, mennyire szegénytelen és embertelen volt a szerzetesrendek szétszórása, miért kell megállni ennek a ténynek a beismerésénél, de semmit sem tenni annak orvoslására? Ha ui. ez elmarad, az annyit jelent, hogy a sajnálkozás csak kényszerű képmutatás. Ha ma hazánkban lehetőség van arra, hogy akár a homoszexuálisok egyesületi engedélyért folyamodjanak természetellenes hajlamaik csoportos kiélésére, miért kell nemzetközi ügyet csinálni abból, hogy néhány vallásos férfi vagy nő szerzetesi közösségben élje meg vallásos igényét imádságban, tisztaságban, igénytelen szegénységben, hogy természetes családi életükről lemondva a magyar nép nagy családjának szentelje tehetségét és munkáját. A fent jelzett országos problémák elleni eredményes küzdelemre a plébániák területéhez kötött világi papság képtelen. De a szerzetesrendek még ma, 38 évvel a feloszlatásuk után is, sok jó szolgálatra lennének képesek, ha ezt számukra lehetővé tennék szerzetesrendjük helyreállításával.

Kérem, tessék odahatni, hogy az egyházak szabad működése ne csak a templom falain belül, hanem azokon kívül is biztosított legyen. Ne féljenek tőlünk: mi nem fegyverekkel és erőszakkal, hanem a szellem és szeretet erejével szeretnénk népünk javát előmozdítani. Szabadon kérni, hogy az Egyház szabad kezét kapjon az ifjúsággal való

Amikor Szendi elindult a találkozóra, elbúcsúzott a háztartását vezető apácától, mivel arra számított, hogy beszéde után letartóztatják. Beszédének szövege a világsajtóba is bekerült – soha nem tudta meg, hogyan –, és óriási visszhangot keltett. Nem ok nélkül: amit mondott, az 1989/1990-es politikai fordulat után a hivatalos egyházpolitika tárgyává vált.

Szendi püspök bizalmasan közölte a szerzővel, hogy a jelenlévők, köztük a püspökök között halálos csend uralkodott, miután beszédét felolvasta. Egyedül Gyulay Endre⁴⁶ püspök azonosította magát előadásával, amikor felszólt. Utána még a parlament épületében több püspök megvádolta Szendit, hogy felháborító módon a figyelem középpontjába került, és túlzó követeléseivel megzavarta az egyház és állam „jó” viszonyát. Szendi püspök 2003-ban megjelent emlékirataiban hozzátette: "A püspökök pedig azt kifogásolták, hogy miért nem közöltem előbb velük, hogy mit akarok mondani. Azt válaszoltam az akkor még többségben levő békepüspököknek, azért, mert ha ezt előre nektek elmondom, akkor másnap nem tudom elmondani, mert besúgásotokra jön az ÁVO és elveszi a szöveget, ahogyan besúgásotokra Udvardy püspök úr mondanivalóját is elvette, amikor ő az iskolai hitoktatás mellett a plébániai és templomi hitoktatás engedélyezését akarta kérni. Nem tudtak mit szólni."⁴⁷

Kik voltak azok a békepüspökök, akik „még mindig többséget alkottak” a püspökségben? Szendi püspök soha nem nevezte meg őket sem írásban, sem szóban. Abból a ma dokumentált tényből lehet következtetéseket levonni, hogy 1988-ban a Püspöki Konferencia tizenkét ordináriusa közül nyolc ismert fedőnevű ügynök volt, ahárom pedig az állambiztonsági szolgálat legmagasabb titkos alkalmazotti címével is rendelkezett.⁴⁸

Szendi püspök 1993. szeptember 8-án a többi püspökkel való feszült kapcsolatáról is beszámolt a szerzőnek a püspöki konferencián, amikor egy kilenc dokumentumot tartalmazó borítékot

foglalkozásra. Kérjük, hogy minden beiratkozási procedura nélkül hitoktathassunk, és ahhoz tetszés szerint használhassunk szemléltető eszközöket. Szabadon vallásos ifjúsági egyesületeket alakítanunk folyóiratokkal és összejövetelekkel. Kérjük, hogy senkit se érjen hátrányos megkülönböztetés azért, mert gyermekét hittanra járatták. Fájdalmas dolog, hogy intézményeink csak akkor adnak anyagi támogatást a lakodalomhoz vagy a temetéshez, és csak akkor tekintik magukénak a megholtat, ha nem kérnek számára egyházi szertartást. Kérjük annak is lehetővé tételét, hogy egyházi középiskoláink annyi osztályban taníthassanak, ahányra beiratkozzuk van.

Kérjük, hogy a sajtó, rádió és a televízió a vallásos lakosság arányának és igényének megfelelő műsorokat adjon, és hogy nyilvánvalóan, téves vagy rosszindulatú tömegkommunikációs megnyilvánulások megcáfolására vagy az ellenük való védekezésre az egyházak is megfelelő nyilvánosságot és lehetőséget kapjanak. Kérem, szüntessék be a papi békemozgalom tájékoztató jellegű, úgynevezett békegyűléseinek szorgalmazását, mivel azokon semmi több nem hallható, mint amiről már a sajtóból, a rádióból vagy a televízióból értesültünk.

Megalázó annak még a látszata is, hogy amit egy segédmunkás a három hírközlő forrásból megérthet, azt a főiskolát végzett papoknak még egyszer meg kell magyarázni, időt és pénzt pocskolva. Pedig most mindkettővel meg kell tanulnunk takarékoskodni.

Ezzel szemben kérem, hogy hívjanak meg minket minden olyan megbeszélésre, ahol megtárgyalhatjuk, mit tehetnénk a szegényekért, a munkanélküliekért, az elhagyatottakért, a rászorulóknak, mert szerintem ez az igazán papoknak való, és nem mondvasinált békemunka. Ehhez viszont tessenek megengedni, hogy szabadon járassunk be a kórházakba, szociális otthonokba, nevelőintézetekbe, fegyházakba, hogy lelki beszélgetéseinkkel, valamint diszkrét szentség-kiszolgáltatásainkkal segítsük elő az emberek megbékélését Istennel és egymással.

Tisztelt Miniszterelnök Úr!

Meghívójában véleményemet és javaslataimat tetszett kérni. Én őszintén és félelem nélkül mondtam el azokat, mert tömegkommunikációs megnyilvánulásaival rokonszenvet és bizalmat keltett bennem.

Ezért remélem, hogy szavaimat nem negatív kritikának, hanem építő szellemű, segíteni akaró javaslatoknak veszi, amiket bizalommal terjesztek elő, alkalmas intézkedések meghozatalához magyar hazánk és népünk javára.

Öszinte tisztelettel:

Dr. Szendi József

veszprémi megyéspüspök

Budapest, Parlament. 1988. március 14.

In: Beszélő (szamizdat) 1988/2. <http://beszelo.c3.hu/cikkek/dr-szendi-jozsef-puspok-levele-grosz-karoly-miniszterelnokhoz> Szendi József Számvetés. Veszprém, 2003. 94-96.

⁴⁶ Gyulay Endre (1930-), a római Collegium Germanicum et Hungaricum-ban tanult, 1972-ben a szegedi szeminárium spirituális és tanára, 1987-ben szeged-csanádi püspök, 2006-ban nyugdíjba vonult. Szabó Gyula: A Pápai Magyar Intézet, mint a magyar hírszerzés előretolt bástyája (1963-1989). Budapest 2011, 161.

⁴⁷ Szendi: Számvetés, 97.

⁴⁸ Név szerint felsorolva fedőnévvel és a felvétel időpontjával: Tabajdi Gábor: A III/III. krónikája. Budapest 2013, 224-225. Az Állambiztonsági Szolgálat III/III. osztálya volt felelős az egyházi elhárításért. Szabó: A Pápai Magyar Intézet, 95, 97.

adott át neki későbbi publikálás céljából. Nyílt levele is volt Paskai László bíboros primás felé⁴⁹ azzal a kéréssel, hogy azt továbbítsák az 1989. május 26-i Püspökkari Konferenciának. Ebben a levélben Szendi püspök 13 óhajtát fejezte ki, illetve sürgető egyházi problémák megoldását kérte. A fő témakörök az előkészített vallástörvény pontosítása, a szerzetesrendek átszervezéséről szóló döntés, a békepapi mozgalom feloszlata, Mindszenty bíboros primás rehabilitációja, a hozzá nem értők eltávolítása kulcsfontosságú egyházi pozíciókból, illetve a Püspökkari Konferencia titkárságának felállítása és egy új lelkipásztori koncepció kidolgozása.⁵⁰

A levél széleskörű visszhangot váltott ki a magyar katolikus közvéleményben, a papság jelentős része üdvözölte a javaslatokat. De a püspökök egy része, különösen Paskai bíboros érintettnek érezte magát. Az 1989. június 6-i püspökkari konferencián a püspökök szenvedélyesen és összehangoltan támadták Szendi püspököt. A jegyzőkönyv szerint Paskai elnök határozottan elutasította Szendi püspök fellépését. Paskai László szerint Szendi püspök levele valótlanosságokat és bizonyítatlan vádakot tartalmaz, stílusa méltatlan a püspöki konferenciához és nem illik a katolikus egyház felelős testületéhez. Az elnök jelentené az ügyet a Püspöki Kongregációnak.⁵¹ Szendi püspök 1989. június 12-én négyoldalas levelet intézett Paskai bíboroshoz, amelyben megindokolta június 26-i reformjavaslatait és eljárását.⁵²

III.

Hogyan viselkedett az Apostoli Szentszék a katolikus egyhazzal Magyarországon a kommunista diktatúra idején? Hogyan próbált segíteni az állambiztonság által fojtogatóvá váló egyházigazgatáson és lelkipáztorkodáson?

Mint ismeretes, XII. Pius pápaságát a kommunizmus következetes elutasítása jellemezte. Utóda, XXIII. János pápa egyházpolitikájában rugalmasabb magatartást tanúsított: új „keleti politikát” kezdeményezett.⁵³ Ez VI. Pál pápa pápasága alatt (1963–1978) valósult meg, Monsignore Agostino Casaroli⁵⁴ segítségével. Ezt a célt szolgálta a folyamatos kapcsolattartás, a kommunista uralkodókkal

⁴⁹ Paskai László OFM (1927–2015), 1965–1969 spirituális a Budapesti Központi Semináriumban, 1967–1978 ottani professzor, 1973 rektor, 1978 címzetes püspök, apostoli adminisztrátor, majd veszprémi püspök, 1982-ben Kalocsa koadjutor érseke, 1987-ben esztergomi érsek, 1988 bíboros, 2002-től nyugdíjas. Uo. 166.

⁵⁰ Szendi: Számvetés, 102–104. Részlet a levélből: „Eminenciás Bíboros, Érsek-Prímás Úr!

Magyar papi egység: Eminenciád már korábban meghirdette a magyar papi egység helyreállításának és megszervezésének szükségességét. Ennek legfőbb akadálya, a párt által létrehívott békepapi mozgalom, mely egyrészt azt sejtette jogtalanul, hogy az a pap, aki nem tagja mozgalomnak, az nem híve a békének, másrészt megosztotta a papságot, ahogy arra a múlt évi vatikáni *ad limina* látogatásunkkor hivatalos helyről figyelmeztetést kaptunk. Ez a mozgalom sem az Isten, sem a magyar Egyház, hanem csak a párt érdekeit szolgálta annyira, hogy még az előadók tiszteletdíját és a résztvevők útiköltségeit is a párt, illetve az általa irányított Hazafias Népfront fedezte. Kérem, hogy a magyar katolikus püspöki kar hozzon döntést arról, hogy erre a békepapi mozgalomra nincs szüksége, és mert megosztja a papságunkat, szólítsuk fel papjainkat, hogy lépjenek ki belőle. Minden katolikus pap Krisztustól kapott küldetése miatt a béke papja – természetesen nem azé a békéé, amit a világ ad, hanem az Úr Jézus békéjéé (Jn 14,27). Tegyük meg ezt annál is inkább, mert (...) ezeknek a gyűléseknek a kiadásai ablakon kidobott pénzék. Együttal azt is javaslom, hogy a püspöki kar is azonnal szüntesse meg Opus Pacis mozgalmának működését is, mert arra ugyanis csak látszateltetés miatt volt szükség.

Mindszenty-ügyről: Eminenciád legutóbbi televíziós riportjában úgy nyilatkozott, hogy a katolikus ember nem áll ki becsületének megvédésére és ezért nekünk, katolikusoknak semmit sem kell tennünk Mindszenty József bíboros úr ügyében. Szabadjon ezzel kapcsolatban az Úr Jézus példájára hivatkoznom, hogy mikor kihallgatása alkalmával az egyik poroszló arcul üttötte, azt kikérte magának és nem fogadta bambán, bárgyú alázattal (Jn 18,21–24). Szerintem a püspöki karnak igenis kérnie kellene a magyar kormánytól Mindszenty bíboros úr ártatlanságának hivatalos elismerését, hisz a kormány megígérte a koncepciók perек felülvizsgálatát és a rádióban újra közölt 1956 novemberében elmondott beszéde fényes cáfolata volt az őt ért rágalomnak. Tegyük ezt meg annál is inkább, mert ő már nem tudja megvédeni magát, és mert hite mellett tanúságot tevő hősiес vértanúsága miatt ő a magyar katolikus egyház büszkesége.”

⁵¹ Az 1989. június 6-i püspöki konferencia jegyzőkönyve a szerző birtokában.

⁵² Szendi: Számvetés, 105–107.

⁵³ Adriányi Gábor: Die Ostpolitik des Vatikan 1958–1978 gegenüber Ungarn – A Vatikán keleti politikája és Magyarország 1958–1978. Mindszenty bíboros ügye. Herne 2003, különösen a 19–30.

⁵⁴ Agostino Casaroli (1914–1998), 1940-től a pápai államtitkárság alkalmazottja, 1967-ben címzetes érsek, 1979-ben államtitkár, bíboros. Szabó Csaba – Soós Viktor Attila: »Világosság.« Az Állami Egyházügyi Hivatal és a hírszerzés tevékenysége a katolikus egyház ellen. Budapest 2006, 14.

folytatott párbeszéd, az újabb püspöki kinevezések és a tárgyalások eredménye: a magyar kormánnyal 1964-ben megkötött részleges megállapodás, az Agrément.⁵⁵

A részleges megállapodás 1964. szeptember 15-én született meg a magyarországi kommunista rezsimmel való kétéves tárgyalás után.⁵⁶ Hamar kiderült, hogy ez a Vatikán keleti politikájának legsúlyosabb hibája: megszállárította az egyház teljes függőségét az állammal szemben a *status quo* elismerése által, anélkül, hogy ez bármilyen pozitív hatást is eredményezett volna a magyarországi egyház számára. Maga a Szentszék 1972-ben elismerte, hogy a Magyarországgal kötött megállapodást nem tekinti mintának a keleti blokk többi államával folytatott tárgyalásokhoz.⁵⁷

A megállapodásban tett szóbeli ígéreteket soha nem hajtották végre. Míg a Szentszék további tárgyalásokat remélt, a magyar kormány lezártnak nyilvánította az ügyet.⁵⁸ Az egyház továbbra is a kommunista állam szorításában maradt. A kívánt enyhülés vagy a remélt fokozatos normalizálódás helyett az egyházüldözés folytatódott. A püspöki kar egyre inkább az állambiztonságtól függött. 1965-ben, 1966-ban, 1967-ben, 1970-ben és 1972-ben letartóztatták és hosszú börtönbüntetésre ítélték azokat a papokat, vallásosokat és laikusokat, akik elsősorban az ifjúsági pasztorációnak szentelték magukat.⁵⁹

Casaroli bíboros emlékirataiban felhívja a figyelmet arra, hogy a Szentszéknek a részleges megállapodás értelmében sikerült a püspöki rezidenciáról eltávolítani a megbízottakat.⁶⁰ Azt azonban elhallgatja, hogy a biztosok csak a hivatalaikat költöztették át. Valamennyi püspöki városban és megyeközpontban kialakították munkahelyüket, és a fent felsorolt tevékenységeket korlátozás nélkül végezték. Az állam annál is könnyebben járult hozzá a biztosok kivonulásához a püspöki rezidenciáról, mert az oda bejuttatott kollaboránsok, például irodaigazgatók vagy fővikáriusok most ott dolgoztak.

Casaroli bíboros emlékirataiban „fontos eredményként” méltatja a római Pápai Magyar Intézet (PMI) magyar püspöki kar hatáskörébe kerülését is.⁶¹ Az egyház számára azonban fontos eredmény volt az új pozíció. Az intézet nem a magyar emigrációs papság kezében van, hanem a magyar állambiztonságában. Amint azt az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárának terjedelmes dokumentumgyűjteménye a közelmúltban kimutatta, a római Pápai Magyar Intézet „a magyar hírszerzés előretolt bástyájaként” működött 1963 és 1989 között.⁶²

Az intézetet 1964-től az 1989-es magyarországi politikai fordulatig hat rektor vezette; Mindannyian a Magyar Állambiztonsági Szolgálat ügynökei voltak, fedőnevekkel és részletes utasításokkal.⁶³ Feladataik a következők voltak: 1. Minden olyan vatikáni szervezet, iroda és intézmény feltárása, amely Magyarország és a többi szocialista állam ellen tevékenykedett; tevékenységük, céljaik, terveik, kapcsolataik, információs hálózataik és pénzügyi forrásaik felderítése. 2. Információk gyűjtése a magyar papi emigrációról, annak kapcsolatairól és tevékenységéről. 3. Ismeretek szerzése az egyházi szervezetek vezetőinek politikai és erkölcsi magatartásáról. 4. A tartótiszt tájékoztatása a Vatikánban a magyarországi egyházi ügyekkel kapcsolatos szándékairól és terveiről. 5. Írásos dokumentumok beszerzése az egyházi emigráció és a Vatikán kapcsolatáról. 6. Az Intézet tagjainak megfigyelése és beszámoló készítése tevékenységükről. 7. Kapcsolattartás a tartótiszttel. Cserébe az ügynöknek – itt Zemplén György⁶⁴, mint Karl Wittmann, a többi egyházi titkosszolgálati alkalmazott képviselőjében –

⁵⁵ Adriányi: Ostpolitik, 43-100.

⁵⁶ A megállapodás szövegét soha nem tették közzé, csak sajtóközlemény jelent meg (L'Osservatore Romano 1964. szeptember 17. és 19.). Ismertté vált azonban, hogy a szöveg két részből állt: egy megállapodás öt püspök kinevezéséről és a Pápai Magyar Intézetnek a Magyar Püspöki Konferencia hatáskörébe történő felvételéről, valamint egy jegyzőkönyvből, amelyben a tárgyalópartnerek egyéb megtárgyalandó ügyeiket rögzítették. A Szentszék 1998-ban arra kérte a magyar kormányt, hogy további 75 évre zárja le a megegyezés akit.

⁵⁷ Frankfurter Allgemeine Zeitung 1972. november 7. Részletesen: Adriányi: Die Ostpolitik, 43-151.

⁵⁸ Carlo Navalis (alias Fábián Károly): Béke a békepapokon keresztül? Würzburg 1972, 105.

⁵⁹ Adriányi: Ostpolitik, 55.

⁶⁰ Agostino Casaroli: Il martirio della pazienza. La Santa Sede e i paesi comunisti (1963-1989). Torino 2000. Magyar kiadás: Casaroli A.: A türelem vértanúsága. A Szentszék és a kommunista államok (1963-1989). Budapest 2001, 138.

⁶¹ Uo.

⁶² Szabó címében: A Pápai Magyar Intézet: »a magyar hírszerzés előretolt bástyája«.

⁶³ Nevek, életrajzok, fényképek és titkosszolgálati szerződések uo. 71-103 és 247-311, 54., 55., 60., 72., 87. sz.

⁶⁴ Zemplén György OCist (1905-1973), 1921-ben belépett a Ciszterci Rendbe, 1965-1968 a Római Pápai Magyar Intézet rektora, 1968-1973 a budapesti Központi Papnevelő Intézet rektora, 1969-ben arénai címzetes püspök és esztergomi

titoktartást, a fenti feladatokkal kapcsolatos anyagi költségek megtérítését és Magyarországra való visszatérése után egyházi karrierjének előmozdítását ajánlották fel.⁶⁵

Valójában az intézet hat rektora közül három később egyházmegyes püspök és két segédpüspök lett. Bagi István rektor⁶⁶ csak 1972-ben 25 jelentést készített tartótisztjének, amelyek összesen több kötetet tettek ki.⁶⁷ Fábán Árpád rektor titkosszolgálati tevékenységével⁶⁸ – „Beron” fedőnévvel⁶⁹ – a megbízó annyira elégedett volt, hogy az intézet rektoraként távozva és szombathelyi püspökké történt kinevezésekor arany karórát kapott.⁷⁰ Fábán nemcsak a vatikáni tárgyalópartner, Giovanni Cheli érsek⁷¹ hivatalos magyarországi tárgyalásain vett részt, hanem Cheli és a magyar papok közötti egyéb találkozók alkalmával is bekapcsolta a titkosszolgálati felettesétől ilyen alkalmakra kapott lehallgató készüléket.⁷²

Az intézet ösztöndíjként megnevezett tagjait az Állami Egyházügyi Hivatal és az Állambiztonsági Szolgálat nemcsak Rómába engedte ki tanulmányokra, hanem gyakran kifejezetten Magyarországról küldték oda őket, mint beszervezett ügynököket. Részletes feladatokkal is megbízták őket, és kötelesek voltak szabadságuk alatt megfigyelni a többi munkatársat és jelentéseket készíteni róluk. 1965-től 1970-ig összesen 29 ösztöndíjas tartózkodott az intézetben, akik közül 17-en bizonyítottan a Magyar Állambiztonsági Szolgálatok III/III. főosztály (egyházi elhárítás) megbízottjai voltak. Az ösztöndíjasok száma 1971 és 1980 között 28 fő volt; közülük 14 személy bizonyítottan kapcsolatban állt az Állambiztonsági Szolgálatokkal. Összességében az ösztöndíjasok 64 százaléka a magyar titkosszolgálat munkatársa volt.⁷³

A Vatikán és a Pápai Államtitkárság semmit sem tudott a rektorok és ösztöndíjasok kémtevékenységéről? Fogalmuk sem volt az ügynökök információ iránti igényéről? VI. Pál pápa és Casaroli titkár egyáltalán nem voltak ilyen naivak. Mert pontos információkat kaptak a nyugati elhárító hatóságoktól, főleg az olasztól. Ezen túlmenően már számos jól értesült magyar pap is volt, akik ismereteiket a Szentszéknek tovább adták. De a Vatikán ezt semmibe vette azért, hogy ne veszélyeztesse a magyar kormánnyal fennálló kapcsolatokat.

Abból a téves meggyőződésből kiindulva, hogy Kelet-Európában még nagyon sokáig fennmarad a kommunista, egyházüldöző, ateista rendszer, a vatikáni keleti politika tervezői és támogatói a hierarchia fenntartásával próbálták lehetővé tenni az egyház túlélését. Éppen ezért a püspöki kinevezések voltak a keleti politika legjellemzőbb vonásai. A titkos püspökök kinevezése Romániában és Csehszlovákiában meghiúsult, mert az ottani titkosszolgálat leleplezte és likvidálta őket.⁷⁴ A magyarországi vatikáni tisztviselők tehát a kommunista állammal való bizonyos kiegyezés útját választották. Következésképpen az 1950 és 1989 közötti püspöki kinevezéseket hónapokig tartó tárgyalások előzték meg az.

A *modus procedendi* (eljárásmód) szerint egy-egy egyházmegye megüresedése vagy új kinevezés esetén a magyar kormány – konkrétan az Állami Egyházügyi Hivatal – javasolta a megfelelő személyeket, akiknek többségéről végül a Szentszék magyarországi küldötteivel egyeztettek Magyarországon. A Szentszék ezután felhatalmazást kapott arra, hogy egy listát átadjon magának a

szentelőpüspök.	Biographia	Cisterciensis.	Online	ciszterci	életrajzi	szótár.
http://www.zisterzienslexikon.de/wiki/Zemplén,_György (2022. május 3.).						

⁶⁵ Zemplén György Karl Wittmannként történő megbízása alapján összefoglalva: Szabó: A Pápai Magyar Intézet, 254-257. 55. sz. Lásd az 1. számú mellékletet.

⁶⁶ Bagi István (1931-1986), 1968-ban teológiaprofesszor Esztergomban, 1972-1979-ben a Római Pápai Magyar Intézet rektora, 1979-ben esztergomi segédpüspök, 1972-től a Magyar Állambiztonsági Szolgálat ügynöke. Uo. 88-94.

⁶⁷ Uo. 287.

⁶⁸ Fábán Árpád (1926-1986), 1951-ben pappá szentelik, premontrei szerzetes, 1965-1969-ben a Római Pápai Magyar Intézet rektora, 1972-ben olimpiai címzetes püspök és a szombathelyi egyházmegye apostoli adminisztrátora, 1975-től ugyanitt az egyházmegye püspöke. Uo. 80-88.

⁶⁹ A Magyar Állambiztonsági Szolgálatnak végzett munkájáról válogatott akták a 2-5. szám alatti mellékletben találhatók.

⁷⁰ Szabó: A Pápai Magyar Intézet, 279-280. 70. sz. Lásd az 5. számú mellékletet.

⁷¹ Giovanni Cheli (1918-2013), vatikáni diplomata, 1971-től többször Magyarországon is, 1973-ban érsek, New York-i nuncius, 1986-ban a Rendkívüli Egyházügyi Kongregáció titkára, 1998-ban bíboros. Szabó – Soós: „Világosság”, 31-32.

⁷² Szabó: A Pápai Magyar Intézet, 280. 70. sz. Lásd az 5. számú mellékletet.

⁷³ Uo. 69-70.

⁷⁴ Adriányi: A kelet-európai egyház története, 88, 133-134.

magyar kormánynak. Természetesen a listán szereplő valamennyi személyt a kormány már jóváhagyta, így a kormány végös döntése csupán formalitás volt. Közismert volt Miklós Imre, az Állami Egyházhivatal elnökének dokumentált mondása: „Ha a Szentszék azt akarja, hogy 27 püspökjelöltet állítsunk, az rendben van, de a 27. is a mi emberünk lesz.”⁷⁵ Így 1964 és 1987 között a rendszernek sikerült elérnie, hogy a püspökké kinevezett 52 papból (címetes püspök, segédpüspök, egyházmegyes püspök, érsek) 35-öt az állambiztonsági szolgálat ügynökeiként, álnéven juttattak a püspöki székre.⁷⁶ Hivatalukban ezek az Állami Egyháziügyi Hivatal készséges végrehajtottak bizonyultak.

A Szentszék nem tudott vagy nem gyanított semmit erről? De igen, tudott a helyzetről. De annak érdekében, hogy az egyházmegyek igazgatását lehetőség szerint felszentelt püspökökkel (mint egyházmegyes püspökök vagy apostoli adminisztrátorok) biztosítsák, VI. Pál pápa és Casaroli bíboros elfogadta a püspökök összefonódását az Állami Egyháziügyi Hivatallal, bár erre nemcsak kívülállók, hanem néha maguk az érintettek is felhívták a figyelmet.

Ebben az összefüggésben csak két fontos dokumentumot kell megemlíteni. Az első Mester Istvánnak, a Püspöki Kongregáció munkatársának⁷⁷ Jean-Marie Villot bíboros államtitkárhoz intézett, 1974. február 9-i beadványa.⁷⁸ Ebben a prelátus Mindszenty bíborosnak, mint esztergomi érseknek az 1974-es, érseki tisztségéből való felmentésével foglalkozott; leveléhez három mellékletet csatolt: az első és a második a bíboros kirakatperét és a jelenlegi magyarországi püspöki hatásköröket elemezte, a harmadik pedig rendkívül éles kritikát fogalmazott meg az 1964 után a Szentszék által végrehajtott püspöki kinevezésekkel kapcsolatban. Ezek presztízsvesztést okoztak a Szentszék számára, és a püspöki méltóság lebecsüléséhez vezettek.

Mester prelátus négy pontban foglalta össze kritikáját: 1. Egyes kinevezések, mint például Hamvas püspök kalocsai érsekké és Brezanóczy püspök egri érsekké történő kinevezése politikai érdekek alapján történt. 2. Püspököket erkölcsi vétségek ellenére neveztek ki, mint például Brezanóczy, Ijjas és Kacziba. Felmerül a kérdés, hogy ezekben az esetekben hogyan zajlott a *processus informativus*, és miért nem tudtak a pápai tárgyalók semmit a vétségekről, holott azok az adott egyházközségekben jól ismertek voltak. 3. Mentálisan terhelte személyeket neveztek ki, mint például a súlyos beteg Fábián püspököt és a komplexusokkal terhes Bánk érseket. 4. Erdemeik jutalmaként tiszteletbeli püspöki kinevezések történtek, mint Klempa Sándor és Zemplén György címetes püspökök esetében.

Mester prelátus nem kapott választ Villot bíborostól. Ugyanezt tapasztalta Mindszenty bíboros is, amikor két hónappal száműzése után (1971. szeptember 28-án) elküldte "Az Apostoli Szentszék és a magyar kommunista rendszer kapcsolatairól"⁷⁹ című memorandumát a vatikáni államtitkárnak és a Rendkívüli Egyházi Ügyek Kongregációja bíborosainak 1971. november 24-én. E levél 4. pontjában a bíboros élesen bírálta a Vatikán püspöki kinevezését. Ezek a nyilatkozatok teljes fényt vetnek a helyzetre, és ezért megérdemlik, hogy szó szerint idézzük őket:

»[...] 4. Úgy tűnik, hogy a szentszéki diplomácia főcélja a hierarchia életben tartása, a püspöki székek betöltése, minél több segédpüspök kinevezése. Távol áll tőlem, hogy a hierarchia

⁷⁵ Adriányi: Ostpolitik, 52.

⁷⁶ Tabajdi lista: A III/III. krónikája, 224-225. dátummal, a kinevezettek és ügynökök számával, fedőnevükkel. 1964-ben az öt kinevezetből három ügynök: Bánk József, Brezanóczy Pál, Ijjas József; 1969-ben tíz kinevezetből hat ügynök: Bánk, Brezanóczy, Ijjas, Kisberk Imre, Kacziba József, Zemplén György; 1972-ben négy kinevezetből három ügynök: Fábián Árpád, Kádár László, Klempa Sándor; 1974-ben négy kinevezetből két ügynök: Kádár, Kisberk; 1975-ben a kinevezett tizből hét ügynök: Fábián, Kacziba, Kádár, Keresztes Szilárd, Pataky Kornél, Pálos Iván, Timkó Imre; 1978-ban a három kinevezetből két ügynök: Kádár, Paskai László; 1979-ben négy kinevezetből három ügynök: Bagi István, Paskai, Szakos Gyula; 1981-ben négy kinevezetből három ügynök: Dankó László, Konkoly István, Seregély István; 1982-ben öt kinevezetből három ügynök: Paskai, Póka György, Szakos Gyula; 1987-ben három kinevezetből mindhárom ügynök: Dankó, Paskai, Seregély. – Az ismételten említések címetes püspöki, egyházmegyes püspöki és érseki kinevezésekre utalnak. Lásd Magyar Katolikus Almanach. II: A magyar katolikus egyház élete 1945-1985. Ed. Turányi László. Budapest 1988, 42-62.

⁷⁷ Mester István (1917-1984), 1936-ban Budapesten tanult és teológiai doktorátust szerzett, 1947-ben Rómában tanult jogot, majd a Püspöki Kongregációnál dolgozott. Szabó – Soós: „Világosság”, 146.

⁷⁸ Német fordítás: Adriányi: Die Ostpolitik, 126-132. Olasz eredeti példány ott, 178-185.

⁷⁹ Az eredeti példány másolata a szerző birtokában. Német fordítás: Adriányi: Die Ostpolitik, 93-99.

jelentőségét lebecsüljem, sőt: éppen a püspök jelentősége késztet arra, hogy a szentszéki diplomáciát a kellő óvatosságra kérjem a kinevezések terén.

Püspöki kinevezésnek csak akkor van értelme, ha vagy már biztosítva vannak működésének lehetőségei; vagy olyan kiváló egyéniségről van szó, aki kedvezőtlen körülmények között is érvényt tud szerezni a püspöki méltósággal egybekötött elveknek.

Magyarországon a 22/1957. számú törvényerejű rendelet előzetes állami consensushoz köti a püspökök kinevezését. Ez lehetetlenné teszi a Szentszék számára, hogy saját kritériumai szerint nevezzen ki püspököket. A rendszer által prezentált vagy elfogadott jelöltek, amint a gyakorlat mutatja, egész kevés kivétellel, nem válnak az Egyház javára.

Égetően szükséges, hogy a Szentszék alaposabb vizsgálatnak vesse alá a kandidátusokat. Ha a legkisebb erkölcsi vagy jellembeli defectus mutatkozik, a Szentszék óvakodjék őt kinevezni. Nagyobb súlyt kell helyezni a jelöltek természetes jellemvonásaira. A mai Egyháznak férfiakra van szüksége, nem effeminált (elnőiesedett), félénk megalkuvókra, alkalmazkodókra.

Elegendhetetlenül szükségesnek tartom, hogy a *Szentszék a püspöki kinevezés terén hagyjon fel a kompromisszumos politikával* (azaz egy jó püspök kinevezéséért a kommunisták is kapjanak jutalmat egy kevésbé alkalmas egyén promóciójával). Ne szolgáltatassunk ki egy püspököt a kommunisták gúnyjának, akik szívesen kihasználják jelöltjük emberi gyengeségeit, de megvetik, mint embert és mint püspököt! Máris túlságosan lejárattuk a püspöki tekintélyt a papság és a nép előtt.

A püspökök szaporításánál fontosabb, hogy a Szentszék igyekezzék előbb az egyházkormányzat szabadságát biztosítani. A mai körülmények között, körülvéve az állam által ráerőszakolt munkatársakkal, a püspök nemcsak tehetetlen, hanem olyan intézkedéseket kell tennie, melyek ellenkeznek az Egyház jól felfogott érdekeivel.

Ha nem sikerül ezeket a személyi és tárgyi előfeltételeket biztosítani, a Szentszék elégedjék meg apostoli adminisztrátorok kinevezésével, püspöki jelleg nélkül. [...]»⁸⁰

IV.

1949-1989 között a magyarországi kommunista egyházpolitika a katolikus egyházat szervei (Állami Egyházügyi Hivatal, Állambiztonsági Szolgálat, III/III. egyházi elhárítás) és engedelmes egyházi kollaboránsok (békepapok, békepüspökök) segítségével teljes mértékben irányítása és ellenőrzése alá vonta. A Szentszék belenyugodott ebbe a helyzetbe, hogy elérje fő célját, a hierarchia fenntartását az egyházmegyék igazgatásában. A Vatikán a Magyarországgal 1964-ben kötött részleges megállapodásban elismerte a *status quo*-t, sőt vállalta, hogy nem tiltakozik a hatalmon lévők korlátozó intézkedései – azaz az egyházüldözés – ellen. Agostino Casaroli, a Vatikán keleti politikájának építőmestere emlékiratainak főcímében "a türelem vértanúságának" nevezte ezt a diplomáciát.⁸¹

Szabó Ferenc jezsuita pap, a Vatikáni Rádió munkatársa, aki 1964 és 1984 között tolmácsként működött közre a Magyarország és a Vatikán képviselői – köztük VI. Pál pápa, II. János Pál pápa és Casaroli bíboros államtitkár – közötti tárgyalásokon, és aki ennek következtében belülről ismerte meg a Vatikán keleti politikáját, Casaroli emlékiratainak egyik méltatásában tömören így foglalta össze azt: "Az 1989-es váratlan fordulat néhány hónap alatt több eredményt hozott, mint a negyedszázados keleti politikai kísérletek."⁸²

⁸⁰ Uo. 95–96. Kiemelés az eredetiben. Mindszenty bíboros helyzetértékelése 1971 őszén. Távlatok 1995/23-24, 404-411. <https://www.tavlatok.hu/38elottiek/tavlatok23-24.htm>

⁸¹ Casaroli: II. martirio. Ehhez kritika: Szabó Ferenc: A Vatikán keleti politikája közelről. Az Ostpolitik színe és visszaja. Budapest 2012.

⁸² Szabó Ferenc: Az Ostpolitik – Casaroli bíboros szemszögéből. Szélgjegyzetek Casaroli bíboros emlékirataihoz. In: Távlatok 2000/49, 436-442, itt 442.

*Függelék*⁸³

1.

Dr. Zemplén György – „Wittmann Karl” fn. ü. és a BM. III/I. Csfség közötti megállapodás⁸⁴

MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG
BELÜGYMINISZTERIUMA

SZIGORUÚAN TITKOS!

MEGBÍZÁS

Ön, Dr. Zemplén György a Magyar Népköztársaság Belügyminisztériumával 1962. május óta áll titkos kapcsolatban. Az eltelt időszakban munkájával hozzájárult a Magyar Népköztársaság ellen irányuló illegációk felszámolásához, jelentéseivel lehetővé tette egyes személyek és csoportok ellenséges tevékenységének dokumentálását.

A Magyar Népköztársaság Belügyminisztériuma állambiztonsági szervei tevékenységének elismerésen túlmenően alkalmasnak tartják Önt felelősségteljesebb feladatok elvégzésére, ezért külföldön végzendő munkával bízzák meg.

Figyelembe véve, hogy római viszonylatban Ön az egyetlen olyan személy, akit e fontos és felelősségteljes feladattal bízunk meg, e nagyfokú bizalom ellenében elvárjuk, hogy a szervünkkel folytatott további együttműködés során teljes odaadással végezze munkáját, kapcsolattartójával minden esetben legyen őszinte, soha ne feledkezzen meg a Magyar Népköztársasággal és szervünkkel szemben fennálló kötelezettségéről.

A Magyar Népköztársaság Belügyminisztériuma az Ön kinevezését támogatva, előzetes megbeszélések alapján vállalt kötelezettségei ellenében engedélyezi külföldre utazását és ott tartózkodását.

Feladatai meghatározásánál figyelembe vettük, hogy Önt az alábbi témákról tájékoztattuk:

- Olaszország társadalmi, politikai, gazdasági, operatív helyzete;
- a Vatikán politikai tevékenysége;
- a magyar papi emigráció és a PMI helyzete;
- információszerző munkájának iránya és módszerei;
- az ellenséges elhárítás módszerei, az ellene való védekezés;
- az összeköttetés formái.

Ennek megfelelően feladatait az alábbiakban határozzuk meg:

- A hivatala átvétele után eleget kell tennie a szokásos formai előírásoknak. Tájékoztódnia kell a helyzetről, fel kell mérnie az Intézet beindításával, rendeltetésének megfelelő működtetésével kapcsolatos teendőket.

- A kezdeti időszakban hivatali munkáján keresztül el kell nyernie a vatikáni illetékesek teljes bizalmát és támogatását. Tevékenységével, magatartásával el kell érnie, hogy a magyar papi emigráció nem ellenséges beállítottságú tagjai közeledjenek a PMI-hez, a cisztercita szerzetesrend vezetői pedig támogassák Önt munkájában.

- Legális lehetőségeit kezdettől fogva fel kell használnia széles ismeretségi kör kialakítására, a megismert személyek, az operatív lehetőségek és a saját biztonsági helyzetének tanulmányozására. Kapcsolatot kell létesítenie az illetékes vatikáni hivatalokkal, a PMI-hez hasonló intézményekkel, és mindazon tanintézetekkel, ahol a hallgatók tanulnak.

- Mindezek után a kiépített kapcsolatokról és az Intézetben folytatott legális tevékenységből adódó lehetőségeket hasznosítani kell az információszerző munka érdekében.

- Fel kell derítenie azokat a vatikáni hivatalokat és intézményeket, melyek hazánk és a szocialista tábor országai ellen tevékenykednek. Meg kell ismernie azok

⁸³ Az itt közölt dokumentumok az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára Budapesti Történeti Levéltárából valók. Szabó: A Pápai Magyar Intézet.

⁸⁴ ÁBTL 3.2.1. Bt-741 55-58. Uo. 254-257, 55. sz.

- politikai és illegális tevékenységét,
- konkrét célkitűzéseit, terveit,
- illegális csatornáit, kapcsolatait,
- állományát és információs hálózatát,
- anyagi forrásait és eszközeit.

- Információkat kell szereznie a magyar papi emigráció és a cisztercita szerzetesrend római központjának hazánk ellen irányuló illegális tevékenységéről, anyagi eszközeiről, Magyarország felé kiépített kapcsolatairól, az emigrációban élő személyek tevékenységéről, szándékáról, tartózkodási helyükről.

- Adatokat kell gyűjtenie politikai szempontból fontos egyházi objektumok vezetőiről, befolyásos tagjairól, tanulmányozni kell tevékenységüket, politikai, erkölcsi beállítottságukat, jellemüket, szokásaikat.

- Kapcsolattartóját folyamatosan tájékoztatnia kell a Vatikán hazánkkal kapcsolatos egyházpolitikai, politikai terveiről, várható állásfoglalásairól, a függőben levő problémák megoldását – a magyar egyházi kérdéseket, a papi utánpótlást, az egyházi kinevezéseket, a vallásoktatást, a szerzetesrendek visszaállítását, a Mindszenty-kérdést, a PMI további helyzetét, stb. – illetően.

- Törekednie kell olyan fontos dokumentumok (jegyzőkönyvek, jelentések, határozatok, stb.) megszerzésére, melyek a Vatikán és az ellenséges papi emigráció titkos tevékenységét tartalmazzák.

- Biztosítani kell az Intézetben lakó hallgatók zavartalan továbbtanulását, az Intézet alapszabályaiban foglaltak megtartását, gondoskodnia kell hazafias nevelésükről. Figyelemmel kell kísérnie a hallgatók tevékenységét, kapcsolataikat, tanulmányi eredményeiket, és véleménynyilvánításait.

- A találkozókon megbízottunknak részletesen be kell számolnia végzett munkájáról, tapasztalatairól, problémáiról, az általa meghatározott feladatokat fenntartás nélkül végre kell hajtania. A hivatali hatáskörével összefüggő fontosabb kérdéseket – még a szükséges intézkedések megtétele előtt – meg kell beszélnie kapcsolattartójával.

Magatartási vonalát az alábbiak szerint javasoljuk kialakítani:

Az eddig követett magatartásán nem szabad változtatnia, számolnia kell azzal, hogy itthoni magatartását, egyházi tevékenységét mind vatikáni, mind emigráns papi körökben jól ismerik. Az ÁEH felé tanúsított lojalitást „taktikai” okokkal magyarázza. A magyar követség és az Akadémia dolgozóival a hivatalos teendőin túlmenően ne érintkezzen, velük szemben a papi funkciójának megfelelő magatartást tanúsítson.

A vatikáni körökben kialakult ideológiai, politikai nézetekkel mindig a szükséges mértékben azonosítsa véleményét. A magyar egyház helyzetéről, saját hazai tevékenységéről, politikai, gazdasági kérdésekről a valóságnak megfelelő és ellenőrzést is kibíró tájékoztatást kell adnia, véleménynyilvánításai alkalmával azonban tartózkodjon a túlzásoktól.

Mivel a Vatikán varhatóan az Ön teljes megnyerésére és érdekeinek megfelelő használására fog törekedni, megnyilvánulásaiban, intézkedéseiben ne szerepeljenek olyan kérdések, melyek Önt hazájával szemben kompromittálnák, vagy a Magyar Népköztársaság törvényeivel szembeállítanák, mivel Önre az MNK törvényei vonatkoznak. Az emigrációval és azok vezetőivel való érintkezésnél beosztásának és méltóságának megfelelő magatartást tanúsítson, közeledésük előtt ne térjen ki. rendtársaival és a rend vezetőivel való érintkezésnél juttassa kifejezésre a rendhez való hűségét és jóindulatát.

A hallgatókkal szemben ne legyen elnéző, de túlságosan szigorú sem. Magatartásából a feljebbvaló szigorán túlmenően érezze az Ön atyai gondoskodását és emberségét.

Gondosan leplezzen minden olyan körülményt, tájékoztatást, ami a Belügyminisztériummal való titkos együttműködésre utalhat. Ha provokációs céllal a velünk való kapcsolattal gyanúsítanak meg, a gyanúsítást, mint durva sértést, határozottan utasítsa vissza.

Az ellenséges elhárítás részéről személyével szemben tapasztalt érdeklődés felfedését ne árulja el, nyugodtságot, közömbösséget tanúsítson, majd a legrövidebb időn belül számoljon be kapcsolattartójának tapasztalatairól.

Magatartásának, tevékenységének tükröznie kell az Ön valóságos hivatás-szeretetét és azon törekvését, hogy munkájával a magyar állam, a magyar római katolikus egyház, valamint a Vatikán közötti kapcsolatok fejlesztését igyekszik előmozdítani és azt a látszatot, hogy egyházi hivatásán kívül más megbízása nincs.

Kapcsolattartás: Önnek Rómában megbízottunk útján rendszeres találkozók keretében személyes összeköttetést tartunk fenn.

A kapcsolatfelvétel az Ön megérkezése után bármely helyen és időpontban megbízottunk kezdeményezésére az alábbi jelszó alkalmazásával jöhet létre.

Jelszó: Budapesten úgy hallottam, hogy Ön a csillagászat és a matematika professzora.

Válasz: Az erkölcs tanára vagyok, de szívesen és sokat foglalkozom a természettudományokkal is.

A beszélgetés magyar nyelven történik.

Az összeköttetés további módjára, a találkozók rendszerére, helyére és idejére vonatkozóan megbízottunk a helyszínen részletes tájékoztatást fog adni.

A Magyar Népköztársaság Belügyminisztériumának Önnel szemben vállalt kötelezettsége:

Vállaljuk, hogy szervünkkel fennálló kapcsolatát szigorú államtitokként kezeljük, gondoskodunk teljes biztonságáról, és szükség szerint erkölcsi támogatásban részesítjük.

Külföldi tartózkodása idején operatív feladatai végrehajtásával járó indokolt kiadásait teljes mértékben fedezzük.

Megbízásának eredményes teljesítése és hazatérése után gondoskodunk arról, hogy továbbra is, megfelelő egyházi beosztást kapjon, ezen kívül elősegítjük a tudományos munkájának folytatásához szükséges feltételek biztosítását.

Amikor Önt útjára bocsátjuk, bizunk abban, hogy velünk szemben vállalt kötelezettségeiről soha nem feledkezik meg, és küldetése idején is hazája érdekében fogja gyümölcsozttetni elismert képességeit.

Dátum: Budapest, 1965. I. hó 23. nap.

Fenti megbízatást áttanulmányoztam, a benne foglaltakkal egyetértek, és a végrehajtást vállalom.

Dr. Zemplén György

2.

„Beron” fn. ü. jelentéseiből⁸⁵

[...] 5/9. D. sz. jelentés
Mell: 2 old. fotó

Szigorúan titkos!
Palotás elvtársnak
Budapest
Tárgy: Beron ügye

JELENTÉS

Róma, 1967. április 10.

[...]

Itt kell felvetnünk a vatikáni hivatalok felmérésének kérdését, mely munkatervi feladatunk is. Beron lehetőségei e tekintetben egyre szélesednek, hivatalos megbízatásai alapján is mind több alkalommal keresheti fel a Vatikánt, így nem látjuk akadályát annak, hogy Beron megkezdje az általa látogatott hivatalok pontos feltérképezését, a hivatal pontos elhelyezkedése, elnevezése, rendeltetése, hivatali órák, eljárási rend, vezetők, beosztottak, stb. személyét illetően.

⁸⁵ ÁBTL 3.2.1 Bt-1307/1 98-101, 129-130. Uo. 269-272, 64. sz., itt 272. „Ludwig Beron” vagy „Alfonz” volt Fábíán Árpád fedőneve. Róla lásd a jelen dolgozatban szereplő 68-as lábjegyzetet.

3.

„Beron” fn. ügynök lehallgatja Giovanni Chelit⁸⁶

BM III/I Csfég
4 Osztály
Engedélyezem:
Rácz Sándor r. vezérőrnagy

Szigorúan titkos!
Különösen fontos!

Tárgy: „Beron” fn. ügynök
3/e labdarendszáballyal
történő ellátására

JAVASLAT

Budapest, 1969. november 9.

Giovanni Cheli a Vatikán Államtitkárságának magyar ügyekkel foglalkozó tanácsosa 1969. november 11-én Magyarországra érkezik. Cheli a magyar püspökök magánjellegű meghívására tett látogatását saját kérésére egybeköti vizitáció folytatásával, így tárgyalásokat kíván folytatni számos püspökkel és más egyházi személyiségekkel.

Magyarországi útjának célja – eddig szerzett ismereteink szerint – esetleges újabb püspöki kinevezésekhez jelöltek kiválasztása és a kinevezések előkészítése, a pápai dekrétummal sújtott egyházi személyiségek ügyének, valamint a papi békemozgalom helyzetének megvilágítása.

Cheli „Beron” fn. ügynökünket – a római Pápai Magyar Intézet rektorát – választotta kísérfőjének és tolmácsának. Az ügynököt több éve ismeri és bizalommal van irányában.

Javasoljuk „Beron” fn. ügynököt Cheli magyarországi tartózkodásának idejére 3/e labdarendszáballyal ellátni, mert így közvetlen és ellenőrzött információkat szerezhetünk Chelinek a nem állami szervekkel vagy személyekkel folytatott tárgyalásairól, konkrét érdeklődési köréről, a püspökjelöltként felmerülő személyekről, véleményéről, állásfoglalásairól, az állami szervek felé általa felvetni szándékozott témákról. A rendszabály segítségével lehetőség nyílik arra, hogy „Beron” naponta meghatározott időben – személyes találkozók lefolytatása nélkül – tájékoztatást nyújtson Cheli tárgyalásairól és személyes tapasztalatairól.

„Beron” fn. ügynök 1964-ben hazafias alapon lett beszerelve és a római főrezidentúra 1965. ősze óta foglalkoztatja. Az ügynök az eltelt időszakban számos értékes információt szerzett és több jelentős, operatív értékkel bíró kapcsolatra tett szert. Szervünkhöz való viszonya kifogástalan, ügynöki munkáját lelkesen, odaadással végzi, az nem okoz lelkiismereti problémát számára. Tisztaban van azzal, hogy további egyházi előrejutása tőlünk függ és ezért is igyekszik minél hasznosabbá válni számunkra. Rendszerünkhöz lojális, a modernista egyházi irányvonal híve. Vatikáni és egyházi körökben megbecsülésnek örvend. Biztonsági helyzete jó, dekonspirálódására utaló körülményekről nincs tudomásunk.

„Beron”-t – aki már Budapesten tartózkodik – Cheli megérkezése előtt fogjuk feladataira részletesen eligazítani és a rendszabállyal ellátni.

A fentiek alapján kérem a javaslat jóváhagyását.

Földes György r. alezr.
osztályvezető
Egyetérték:
Rajnai Sándor r. vör. gy.
főcsoportfőnökhelyettes

Geréb Sándor r. alezr.
osztályvezető

Baranyai György r. ezr.
főcsoportfőnökhelyettes

⁸⁶ ÁBTL 3.2.1 Bt-1307/1 238-239, 254-255, 261, 264. Uo. 272-275, 65 sz., itt 272-273.

4.

Jelentés „Beron” ügyében⁸⁷

[...]11-4/69. sz. utasítás

4-től

Szigorúan titkos!

Mell: 1 boríték /pol-ban/

KÉSMÁRKI ELVTÁRSNAK!

RÓMA

1969. december 1.

Tárgy: Beron ügye

Amint arról már táviratban röviden tájékoztattuk az elvtársakat, Beron Cheli magyarországi útja során rendkívül hasznos és eredményes munkát végzett. A rezidenturától kapott utasítás szerint megérkezése után jelentkezett és fenntartás nélkül vállalta, hogy Cheli újáról, tárgyalásairól, egész tevékenységéről részletesen tájékoztat bennünket akkor is, ha Cheli megesketi. Felvetésünkre azonnal vállalta 3/e „labda” rendszabály átvételét is, majd a szükséges ismeretre kioktattuk és feladatait meghatároztuk.

Beron a feladatokat jól, nagy lelkiismeretességgel, operativitással és nem egyszer bátorságot igénylő leleményességgel hajtotta végre.

Elutazása előtt 100 dollár jutalomban akartuk részesíteni, de azt udvariasan visszautasította, kijelentvén, hogy a számunkra végzett munkáját meggyőződésből végzi. Ekkor megjegyeztük, hogy azért nem ajándékot, hanem pénzt akartunk átadni, mert Chelivel együtt utazik, és az ajándékhoz magyarázatot kellene fűznie, de megtaláljuk a módját, hogy valamilyen formában kifejezzük figyelmességünket áldozatkész, eredményes munkájáért. Javasoljuk az elvtársaknak, hogy karácsonyra ajándékozzák meg egy Ronzon öngyújtóval, 10 karton jó minőségű cigarettával és néhány üveg általa kedvelt itallal.

Beronnak sikerült Cheli szimpátiáját és bizalmát meg jobban megnyerni, amit bizonyít az a körülmény is, hogy Beron is szerepel a püspökjelöltek között. Chelivel kialakult jó kapcsolatát a jövőben is kamatoztatni kell és törekedni annak elérésére, hogy a magyar vonatkozású ügyekben Beron legyen a konzultánusa.

A most lezárult akció bizonyította, hogy az ügynök teljes odaadással, nagy akarattal, és egyre nagyobb operativitással végzi munkáját. Javasoljuk, hogy az akcióban végzett eredményeiért és magatartásáért az elvtársak is dicsérik meg Beront.

Pusztai
Tarnai h

⁸⁷ Uo. 272-275, 65 sz., itt 274-275.

5.

„Beron” fn. ü. megjutalmazásának oka⁸⁸

3/45/4672.

Szigorúan titkos!
PALOTÁS ELVTÁRSNAK!
Budapest
Tárgy: BERONNAL FOLYTA-
TOTT TALÁLKOZÓRÓL

JELENTÉS

Róma, 1972. február 19.

Jelentem, hogy Beron ügyében kapott futáratásításnak megfelelően Jávor elvtárral együtt 100,000 Lira /kb. 35%-os árengedménnyel/ megvásároltunk egy LONGINES gyártmányú, négyszögletes, automata, naptáros arany karórát, amit ugyanezen a napon egy ebéd keretében adtam át Beronnak.

Az ajándék átadását megfelelő bevezetővel készítettem elő. Beron az ajándékot a szó szoros értelmében a megihatottságtól könnyezve vette át. Kihangsúlyoztam, hogy mindaz, ami most vele történik, kinevezése több lépcsőben, egy évek óta tartó következetes és sikerrel kivitelezett kombinációsorozat, amit a hírszerző szerv igen gondos előkészítő munkával, más szervek /ÁÉH/ felhasználásával munkált ki.

[...] Beron azt mondta, hogy püspöki funkciója alkalmas terület lesz, hogy méginkább bebizonyítsa a hozzánk való feltétlen hűségét, készségét, és mindent, amit a jövőben tesz, érdekeink és céljaink szerint teszi, méginkább, mint eddig.

Ilyen őszintének, megihatottnak és készségesnek Beront meg soha nem láttam.

/Dér/

[...] Beron nagyszámú és közöttük sok értékes, felhasználásra került operatív /objektumokat és személyeket tanulmányozó, feldolgozó/ és egyházpolitikai információt adott a vatikáni hivatalokról, kongregációkról és ott dolgozó személyekről, a magyar papi emigrációról, a Vatikáni Rádió magyar szekciójának tevékenységéről, melyek tanárai közül sokkal épített ki hasznos, jó kapcsolatot. Eredményesen működött közre több célszemély tanulmányozásában és feldolgozásában. Kiemelkedő eredményei közé tartozik Giovanni Chelivel, a Vatikán Államtitkársága magyar ügyekkel foglalkozó tanácsosával kialakított bizalmas kapcsolata, mely operatív nagyon hasznos volt számunkra. Több esetben volt Cheli kísérfője, annak magyarországi útjai során és ilyenkor azt is vállalta, hogy operatív technikai eszközzel lássuk el.

⁸⁸ ÁBTL 3.2.1. Bt-1307/2 125-126, 141. Uo. 279-280, 70 sz.

„Holtában is beszél” – Mindszenty temetése az állambiztonsági iratok tükrében⁸⁹

Bevezetés

Kevés olyan egyházi személy van Magyarország 20. századi vérvizataros történetében, akinek annyi megpróbáltatást, szenvedést kellett kiállnia hitéért, egyházáért, híveiért; saját személyes sorsát rendelve alá az általa képviselt elvekért, mint a jelen tanulmány főszereplőjének. Az 1892-ben született Pehm Józsefet 1915-ben szentelték pappá, s lett a Szombathelyi Egyházmegye egyik lelkipásztora. Legitimista nézetei miatt az őszirózsás forradalom idején letartóztatták, majd a Tanácsköztársaság alatt kitoloncolták Zala vármegye területéről.⁹⁰

Mindszenty nem csak a kommunista eszméket utasította el, de szembehelyezkedett a fasisztanáci nézetekkel is. Ezt juttatta kifejezésre, amikor hosszas tépelődés után, a második világháború forgatagában, 1942-ben német nevét Mindszentyre magyarosította. 1944-ben, immár veszprémi püspökként, a nyilas hatalomátvételt követően többször összeütközésbe került a helyi közigazgatás vezetőivel, és amikor a nyilas főispán 1944. november 27-én katonákat kívánt elszállásolni a püspöki palotában, a tiltakozó Mindszentyt letartóztatták.⁹¹

A háborút követően a lassan kiépülő kommunista diktatúra ellen Mindszenty többször felemelte szavát. Az 1945-ben esztergomi érsekké, majd 1946-ban bíborossá történő kinevezése után is többször tiltakozott a németek kitélepítése, az egyházi iskolák államosítása, a hitélet ellehetetlenítése, az egyházak helyzetének szétzilálása ellen. Az egyházakkal leszámolni akaró pártállam egyik fő ellenségének tartotta a főpapot, ezért egy koncepció per keretében 1949. február 8-án életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélték.⁹²

Bár az 1956-os forradalom idején rövid időre kiszabadult, de annak bukását követően a bevonuló szovjet csapatok elől november 4-én az Amerikai Egyesült Államok követségére menekült, ahol majd 15 évet töltött kényszerű, első számúzetésben, de az állambiztonság e falak között is igyekezett minden lépését figyelni.⁹³

A Vatikán, az USA és a Magyar Népköztársaság között zajló politikai sakkjátszmának köszönhetően 1971. szeptember 28-án el kellett hagynia mind a követséget, mind az országot, otthonra a bécsi Pázmáneum épületében lett.⁹⁴

A bíboros az életéből hátralévő éveket a külföldön élő magyarok lelki-gondozásával, illetve emlékiratainak rendezésével töltötte.⁹⁵

A pártállam irányítóinak utasítására a magyar kommunista titkosrendőrség Mindszenty egyház vezetői és lelkipásztori tevékenységét árgus szemmel követte, megfigyelését haláláig folytatta.⁹⁶

⁸⁹ Jelen tanulmány eredeti megjelenésének helye: Egyháztörténeti Szemle 2021. XXII. évf. 3. szám 155-162. https://epa.oszk.hu/03300/03307/00071/pdf/EPA03307_egyhaztorteneti_szemle_2021_03_1551-162.pdf

⁹⁰ Kovács Péter: Mindszenty József és a Tanácsköztársaság. In: „Isten szolgálja”. Emlékkonferencia Mindszenty József bíboros életéről és munkásságáról. Lakitelek, Antológia Kiadó, 2007. 29–38.

⁹¹ Somorjai Ádám OSB – Zinner Tibor: Majd' halálra ítélve. Dokumentumok Mindszenty József élettörténetéhez. Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2008. 67–69. A front közeledével Sopronkőhidán, majd Sopronban tartották fogságban.

⁹² Balogh Margit: Mindszenty József (1892–1975) II. kötet. Budapest, MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2015. 803–937.

⁹³ Somorjai Ádám OSB – Zinner Tibor: Majd' halálra ítélve. Dokumentumok Mindszenty József élettörténetéhez. Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2008. 145–160., Vörös Géza: „Nem kívánja elhagyni az országot...” (Mindszenty megfigyelése az amerikai követségen, 1956–1971). Vasi Szemle, 2015/5. szám. 859–876.

⁹⁴ Adriányi Gábor: A Vatikán keleti politikája és Magyarország 1939–1978. A Mindszenty-ügy. Budapest, Kairosz Kiadó, 2004. 45–134.

⁹⁵ Mindszenty 1971 és 1975 közötti életéhez lásd Csonka Emil: A száműzött bíboros. Budapest, Babits Kiadó, 1993., Msgr. Mészáros Tibor: A száműzött bíboros szolgálatában. Mindszenty József titkárának napi jegyzetei (1972–1975). Abaliget, Lämpás Kiadó, 2000.

⁹⁶ Czene-Polgár Viktória: „Dér” elvtársék bevetésén – Mindszenty és a hírszerzés tisztjei. In: „Szenteltessek meg a Te neved...” Emlékkonferencia Mindszenty József bíboros életéről és munkásságáról. Szerk.: Soós Viktor Attila. Lakitelek, Antológia Kiadó, 2012. 201–209.; Vörös Géza: Mindszenty megfigyelése és az állambiztonság információszerző módszerei. In: Az ügynök arcai. Mindennapi kollaboráció és ügynökkérdés. Szerk.: Horváth Sándor. Budapest, Libri Kiadó, 2014. 397–408.

Sőt, az állambiztonsági tiszték a főpap halálát követően, tartva a bíboros szellemiségének tovább élésétől, munkatársainak és híveinek tevékenységét továbbra is ellenőrzés alatt tartották.

A halálhír

„*Sum paratus*” vagyis „*Készen állok*”. Ezek volt Mindszenty József utolsó szavai 1975. május 6-án, mielőtt a bécsi Irgalmasok Kórházában végrehajtott andrológiai műtét során a bíboros megfáradt szíve felmondta a szolgálatot.⁹⁷

Mindszenty halálhíre futótűzként terjedt szét a világban, még az osztrák főváros Szent István-dómjának nagyharangját is megkondították, jóllehet a végtisztesség ezen megnyilvánulása csak a mindenkori bécsi érseknek jár.⁹⁸

Május 7-én adták ki a gyászjelentést, amelyben a bíboros titkáranak, Mészáros Tibornak a nyomatékos kérésére, a főpap neve alatt a „*bíboros, esztergomi érsek, Magyarország primása*” szerepelt, jelezve ezzel, hogy bármi is történt az utóbbi harminc évben, hívei továbbra is őt tartották a Magyar Katolikus Egyház fejének.⁹⁹

A König bíboros által aláírt gyászjelentés magyar és német nyelvű példányát a bécsi érsekség megküldte a magyar követségre is,¹⁰⁰ ahol a diplomáciai fedésben dolgozó állambiztonsági tiszték hamar észrevették a két szöveg közötti különbséget: a német nyelvű szövegből hiányzott, hogy Mariazell csak ideiglenes nyughelye lesz a bíborosnak.¹⁰¹

Valószínűleg nem tudtak arról, hogy Mindszenty a halálát megelőző napon, május 5-én újra kiegészítette végrendeletét, amely szerint „*ha számkivetésben halok meg, temessenek ideiglenesen a máriacelli kegytemplomban.*”¹⁰²

Számukra ez annak ellenére új információ lehetett, amelyet igyekeztek minél hamarabb a budapesti központ számára eljuttatni, hogy május 6-án „Bower” fedőnevű ügynök „*soron kívüli találkozon jelentette a hírt, hogy Mindszentyt bevitték a bécsi irgalmaskórházába és megoperálják.*”¹⁰³

A jelentés alapján úgy tűnik, hogy „Bower” vagy nem jutott hozzá, vagy nem adta tovább ezt az információt az állambiztonság felé. Mindszenty halálhírével kapcsolatban a hírszerzők a Bécsben megjelenő lapok alapján sajtószemléket készítettek, amelyek közül kiemelték, és külön táviratban továbbították, hogy a bécsi szabadelvű konzervatív polgárság újságja, Ausztria hivatalos közlönye, a Wiener Zeitung május 10-ei száma szerint „Kresky¹⁰⁴ kancellár telefonon kondoleált Villor¹⁰⁵ kardinálisnak Mindszenty halála alkalmából”.

Érthető e hír fontossága magyar szemszögből, hiszen az osztrák kormányfő személyesen fejezte ki részvétét Mindszenty halála miatt a vatikáni diplomácia első számú vezetőjének.

⁹⁷ Balogh Margit: Mindszenty József (1892–1975). II. kötet. Budapest, MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2015. 1379., Kovács Gergely: Mindszenty József a leghűségesebb pápásztor. Budapest, Magyarországi Mindszenty Alapítvány, 2014. 42. <https://mindszentyalapitvany.hu/alapitvany/alapitkon/eletrajz> (utolsó letöltés ideje: 2022. december 28.)

⁹⁸ Nagy Alajos: „Ha Mária és Szent István országa felett lehull a moszkvai hiteltenség csillaga”. Mindszenty hamvainak hazahozatala. In: „Isten szolgálja” Emlékkonferencia Mindszenty József bíboros életéről és munkásságáról. Összeáll.: Soós Viktor Attila. Lakitelek, Antológia Kiadó, 2007. 117.

⁹⁹ Msgr. Mészáros Tibor: A száműzött bíboros szolgálatában. Mindszenty József titkáranak napi jegyzetei (1972–1975). Abaliget, Lämpás Kiadó, 2000. 659.

¹⁰⁰ ÁBTL 3.2.9. R-8-009/4. „Vecchio”. 57. 57/1.

¹⁰¹ ÁBTL 3.2.9. R-8-009/4. „Vecchio”. 55. 1843. sz. bécsi távirat 1975. május 15.

¹⁰² Msgr. Mészáros Tibor: A száműzött bíboros szolgálatában. Mindszenty József titkáranak napi jegyzetei (1972–1975). Abaliget, Lämpás Kiadó, 2000. 666. Mindszenty, még az amerikai követségen 1962-ben készített végrendeletét a későbbiek során kétszer is kiegészítette, először 1973-ban, majd közvetlenül halála előtt, 1975. május 5-én. Az 1973-as kiegészítésben írt arról, hogy a holttestét csak akkor vigyék az esztergomi bazilika sírboltjába, ha Magyarország visszanyeri függetlenségét a szovjet fennhatóság alól. 1975-ben rendelkezett úgy, hogy halála esetén testét ideiglenesen a máriazelli kegytemplomban temessék el. Msgr. Mészáros Tibor: A száműzött bíboros szolgálatában. Mindszenty József titkáranak napi jegyzetei (1972–1975). Abaliget, Lämpás Kiadó, 2000. 663–666.

¹⁰³ ÁBTL 3.2.9. R-8-009/4. „Vecchio”. 53. 1748. sz. bécsi távirat 1975. május 8.

¹⁰⁴ Kreisky, Bruno (1911–1990) osztrák szocialista politikus. 1959–1966 között Ausztria külügyminisztere, 1970-től 1983-ig osztrák szövetségi kancellár.

¹⁰⁵ Villot, Jean-Marie (1905–1979) francia főpap, bíboros, Lyon érseke. VI. Pál pápa 1967-ben a Papok Kongregációjának prefektusává, majd 1969-ben államtitkárrá nevezi ki. Ezt a tisztséget 1979-ig töltötte be.

¹⁰⁶ ÁBTL 3.2.9. R-8-009/4. „Vecchio”. 55. 1843. sz. bécsi távirat 1975. május 15.

Magyarországon a bíboros halálhíréről mindössze egy egymondatos, az AP amerikai hírtügyénység jelentésére hivatkozó hír jelent meg a korabeli napilapok *Hírek* című rovatában. A Mindszenty haláláról szóló tudósítás szinte minden sajtóorgánumban lényegében ugyanazon szöveggel jelent meg: „*Mindszenty József volt esztergomi érsek kedden 83 éves korában Bécsben meghalt.*”¹⁰⁷

Érdekesség, hogy az egyik legnépszerűbb napilapnak, az Esti Hírlapnak a hasábjain, ahol a legfrissebb hírek jutottak el mindenkihez, semmilyen tudósítás sem jelent meg a bíboros halálával kapcsolatban. Természetesen az emigrációban élő magyar közösségek lapjai megemlékeztek Mindszenty haláláról.¹⁰⁸

A gyászszertartás

A magyar pártállami vezetést nagyon érdekelte, hogy milyen reakciókat vált ki Mindszenty halála az osztrák politikai és egyházi vezetés köreiben, kik jelennek meg a bíboros gyászmiséjén, majd a temetésén, és milyen egyházpolitikai utalások hangzanak el a szertartásokon elmondott beszédekben. A hírszerzés vezetőinek utasítására a bécsi követségen diplomáciai fedéssel dolgozó állambiztonsági tiszték megpróbálták minél több információt összegyűjteni, így május 15-én elküldtek Budapestre egy háromoldalas jelentést, amelyben összegezték az addig megszerzett adatokat. A részben ügynöki jelentések, részben az osztrák média közlései alapján készített anyagban jelentős helyet kapott Mindszenty gyászmiséje.

Mindszenty koporsóját a Szent István-dómban ravatalozták fel, ahol május 10-én Franz König bíboros, bécsi érsek mondott érte gyászmisét. Ekkor hangzottak el az osztrák főpap később sokszor idézett szavai, hogy „*Obwohl er gestorben ist, spricht er noch zu uns. [...] Sein Mund ist stumm, aber weiter klingen die Worte des mit reissenden Redners, der – aus der Geschichte seiner Heimat schöpfend – die Massen Seiner Zuhörer in seinem Heimatland begeisterte.*”¹⁰⁹

König beszédét, amely az osztrák katolikus sajtóügynökség, a Kath-press május 12-ei számában jelent meg, a hírszerzőtisztek lefordították magyarra és elküldték Budapestre. Azonban különösen fontosnak ítélték meg a bécsi bíboros azon kijelentését, miszerint „*Mindszenty rehabilitálása még mindig nyitott kérdés*”, ezért erről, még a jelentés elküldése előtt, táviratban tájékoztatták a budapesti központot.¹¹⁰

A gyászmisére a hírszerzőtisztek „*Cork*” fedőnevű ügynöküket küldték el, aki feladatának megfelelően végig fotózta a szertartást, így könnyen be lehetett azonosítani a megjelentek közül az állambiztonságot érdeklő személyeket. A jelentésből kiderül, hogy a gyászszertartáson, amelyet a bajor televízió egyenes adásban közvetített, jelen volt Habsburg Ottó, Lukas Beroldingen,¹¹¹ Kreisky kancellár protokollfőnöke és Kiss Mihály is, az ausztriai magyar cserkészek vezetője.¹¹²

Az ügynök által adott képek olyan jó minőségűek voltak, hogy a jelentést készítő tiszt értékelése szerint azok „*alkalmasak további azonosításokra a jelenlévők közül*”¹¹³

¹⁰⁷ Népszabadság, 1975. május 7. Lényegében ezt a szöveget olvashatták a fővárosi és a megyei napilapok olvasói is. Lásd pl. Népszava, 1975. május 7., Veszprémi Napló, 1975. május 7., Zalai Hírlap, 1975. május 7.

¹⁰⁸ Így például a Baltimore-i Magyar Egyesület lapja a Baltimore-i Értesítő 1975. június-júli száma hat oldalt is szentelt a bíboros halálhírének. Baltimore-i Értesítő 1975. jún-júl. https://library.hungaricana.hu/hu/view/AmerikaiMagyarUjsag_USAHUN_1975/?pg=62&layout=s (utolsó letöltés ideje: 2022. december 28.)

¹⁰⁹ „Bár meghalt, még mindig beszél hozzánk. [...] A szája elhallgatott, de továbbra is felhangzanak a lelkesítő szónok szavai, aki – hazája történelméből merítve – hazájában hallgatóinak tömegeit lelkesítette.” Pallagi Mária: „A Mindszenty név kiragyog a 20. század mártírjainak sorából”. Mindszenty és König bíboros. *Vasi Szemle*, 2015/5. szám. 889. <https://epa.oszk.hu/03300/03366/00098/pallagi.htm> (utolsó letöltés ideje: 2022. december 28.)

¹¹⁰ ÁBTTL 3.2.9. R-8-009/4. „Vecchio”. 54. 314. sz. bécsi távirat 1975. május 14.

¹¹¹ Beroldingen, Lukas (1921–1978) osztrák politikus. 1949-től az Osztrák Szövetségi Kancellárián dolgozott, ahol 1967-től a protokoll részleg vezetője lett.

¹¹² ÁBTTL 3.2.9. R-8-009/4. „Vecchio”. 63. Mindszenty halálával és temetésével kapcsolatos információk, 1975. május 15.

¹¹³ ÁBTTL 3.2.9. R-8-009/4. „Vecchio”. 63. Mindszenty halálával és temetésével kapcsolatos információk, 1975. május 15.

A temetés

Végakaratának megfelelően május 15-én helyezték végső nyugalomra Közép-Európa egyik legismertebb Mária-kegyhely zárardokhelyén, a Mariazell-i bazilika Szent László kápolnájában. Bár a temetésről távolmaradt mind az osztrák politikai vezetés, mind Opilio Rossi apostoli nuncius, sőt az osztrák püspöki kar jó része is, azonban a szertartáson az emigrációban élő magyar főnemesség mellett megjelent az európai hercegi családok jó néhány tagja is, az osztrák televízió élő adásban közvetítette az eseményt.¹¹⁴

A temetésre többezres tömeg jelent meg a városban, a gyászmisét König bíboros celebrálta,¹¹⁵ és Ádám György müncheni magyar főlelkész mellett beszédet mondott Werenfried van Straaten, az Ostpriesterhilfe¹¹⁶ vezetője is, aki kemény hangon bírálta a vatikáni vezetést Mindszentynek az érseki székből történő elmozdítása miatt. Kijelentette, hogy „Krisztus engedelmes lett a kereszthalálig, tisztá értelemmel fel nem fogható. Mi azonban meghajlunk az előtt a bölcsesség előtt, melyben az értelem tűnik ostobaságnak. Kétkedés és félelem ellenére ezért elutasítjuk a pápa engedékenységet az ateistákkal szemben, akik a primás leváltását követelték. Ezt mi felelőtlenségnek nevezzük.”¹¹⁷

Az állambiztonság számára a temetés eseményének dokumentálása nem ígértett könnyű feladatnak. A bécsi magyar követségen dolgozó hírszerzőtisztok megint „Cork” fedőnevű ügynökökre bízta, hogy készítsen a bíboros végső búcsúztatásáról felvételeket. Azonban a budapesti központ valószínűleg ezt nem ítélte elégségesnek, az esemény fontossága okán mind a hírszerzés, mind a belső elhárítás szükségesnek tartotta, hogy egy-egy operatív tisztje is jelen legyen a szertartáson.

Az állambiztonság 1975. május 13. és 15. között, négy napra kiutaztatla szolgálati gépkocsival a Mindszenty mariazeili temetésére Rajos Pál¹¹⁸ rendőr alezredest, a hírszerzés kiemelt főoperatív tisztjét, és Bakonyi Imre¹¹⁹ rendőr alezredest, az egyházi elhárítás egyik alosztályvezetőjét, hogy megfigyeljék és dokumentálják a temetést. A két főtiszt által jegyzett négyoldalas jelentés rendkívüli részletesen beszámol az 1975. május 15-én történt eseményről, a koporsónak a ravatalra helyezésétől egészen a templom Szent László kápolnájában való letételéig.¹²⁰

Értékelésük szerint, mely nemcsak az emigráns szervezetekre terjedt ki, hanem a részt vevő egyházi személyekre is, „figyelemre méltó jelenség, hogy nyílt uszító politikai demonstrációhoz olyan egyházi tényezők adták nevüket, mint Döpfner¹²¹ érsek, König bíboros, László¹²² és Weber¹²³ püspökök,

¹¹⁴ Balogh Margit: Mindszenty József (1892–1975). II. kötet. Budapest, MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2015. 1380.

¹¹⁵ Pallagi Mária: „A Mindszenty név kiragyg a 20. század mártirjainak sorából”. Mindszenty és König bíboros. Vasi Szemle, 2015/5. szám. 889.

¹¹⁶ Werenfried van Straaten által 1947-ben alapított Nemzetközi katolikus segélyszolgálat, amely főként azokban az országokban tevékenykedett, ahol üldöztek vagy akadályozták a katolikusokat hitük gyakorlásában. Kirche in Not/Ostpriesterhilfe. Magyar Katolikus Lexikon.

http://lexikon.katolikus.hu/K/Kirche%20in%20Not_Ostpriesterhilfe.html (utolsó letöltés ideje: 2022. december 28.)

¹¹⁷ Nagy Alajos: „Ha Mária és Szent István országa felett lehull a moszkvai hitetlenség csillaga.” Mindszenty hamvainak hazahozatala. In: „Isten szolgája” Emlékkonferencia Mindszenty József bíboros életéről és munkásságáról. Lakitelek, Antológia Kiadó, 2007. 120.

„Trotz Zweifel und Angst lehnen wir es daher ab, die Nachgiebigkeit des Papstes gegenüber den Atheisten, die die Absetzung des Primas verlangt haben, als unverantwortlich zu bezeichnen.”

„De meg kell hajolnunk ama bölcsesség előtt, amely a hideg értelem előtt talán értelmetlennek tűnik. Kételeyeink és aggodalmaink ellenére sem vagyunk hajlandók felelőtlenségnek bélyegezni a pápa engedékenységet az ateistákkal szemben, akik Mindszenty letételét követelték. Ehelyett inkább imádkozunk az üldözött Egyházért s azért, hogy a további fejlődés igazolja a pápát.” In: Berichte von Mariazell Nr 17 Sommer 1975. 13.

Füzer Julián: Szentnek kiáltjuk! Emigráns magyarok Mindszenty bíborosról halála 10. évfordulóján Katolikus Magyarok Vasárnapja, Youngstown, Ohio, USA, 1987. 108–112. Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár: <http://www.ppek.hu/k360.htm>

¹¹⁸ ÁBTL 2.8.1. 17118. Rajos Pál.

¹¹⁹ ÁBTL 2.8.1. 7445. Bakonyi Imre.

¹²⁰ ÁBTL 3.2.9. R-8-009/4. 66–69. „Vecchio”. Mindszenty temetése, 1975. május 19.

¹²¹ Döpfner, Julius (1913–1976) bíboros, müncheni-freisingeri érsek. 1958-ban kinevezték a bajorországi XXIII. János pápa. 1961-től haláláig München-Freisingeri érsek, 1965-től a Német Püspöki Konferencia elnöke volt.

¹²² László István (1913–1995) eisenstadti püspök. 1956-tól haláláig Eisenstadti püspöke volt, 1992-ig a külföldi magyarok püspöki címét viselte.

¹²³ Weber, Johann (1927–) graz-seckauer püspök. 1969-ben nevezte ki VI. Pál pápa Graz-Seckau egyházmegye püspökévé.

akik előre láthatták az emigrációs szervezetek törekvéseit, hogy nyílt antikommunista propaganda-akciót kívánnak kibontakoztatni”.¹²⁴

A hírszerzés ügynöke, „Cork” is teljesítette a rábízott feladatot, vagyis sikerült fotókat készítenie a mariazell-i temetésről. Az ügynök ezeket a felvételeket május 19-én átadta tartótisztjének, aki még aznap személyesen vitte azokat az állambiztonság budapesti központjába.¹²⁵

Epilógus

Mindszenty József halála megoldott egy sor politikai, egyházpolitikai kérdést Magyarország, a Vatikán és Ausztria kapcsolatában, viszont ezzel mind a magyar politikai vezetés, mind az állambiztonság irányítói egy olyan ütközőpályát vesztek el, amelyet megfogalmazásuk szerint „*az elmúlt években gyakran tudunk használni a vatikáni törekvések visszaszorításában.*”¹²⁶

A temetést követően az állambiztonsági tiszték úgy érezhették, hogy Mindszenty és a közöttük évtizedeken át zajló küzdelemből végül is ők kerültek ki győztesen. Azonban a szertartáson egy, a bíborostól a külföldi és hazai ifjúság nevében búcsúzó gimnazista diák szavai intő jelként figyelmeztették a politikai rendőrség tisztjeit, hogy Mindszenty szellemiségének lesznek továbbvivői. A diák így emlékezett a bíborosra: „*Mindszenty hercegprímás nem halt meg számunkra: itt él közöttünk, mint egyházának bátor hitvallója. Itt él közöttünk és lelkesít azzal az erkölcsi erővel, azzal a fenséges példaadással, amit életében mutatott nekünk. Felszólít minket, a magyar ifjúságot, de felszólítja a világ minden tájára szétszórt honfitársainkat is, hogy az ő küzdelmes élete nemzete szabadságáért és népe tiszta erkölcsiért kell, hogy a mi sorsunk legyen! Szent testamentum ez a hősi élet: útmutatás a szabad és szebb magyar jövő felé...*”¹²⁷

¹²⁴ ÁBTL 3.2.9. R-8-009/4. 69. „Vecchio”. Mindszenty temetése, 1975. május 19.

¹²⁵ ÁBTL 3.2.9. R-8-009/4. 63. „Vecchio”. Mindszenty halálával és temetésével kapcsolatos információk, 1975. május 15.

¹²⁶ ÁBTL 3.2.9. R-8-009/4. 93. „Vecchio”. Mindszenty tevékenysége, emlékiratai és halála, 1975. június 25.

¹²⁷ Mészáros István: Egy „kultusz” a XXI. században. A Mindszenty-tisztelet története (1975–2005). Budapest, Kairosz Kiadó, 2005. 15.

A Szabadság tértől a Pázmáneumig. Mindszenty József állambiztonsági megfigyelése 1956-1975 között

„Devictus vincit” – legyőzette győz olvasható Mindszenty József bíboros, esztergomi érsek sirján. És ez a mondat jól példázza annak a főpapnak a sorsát, akinek a vérvívaros 20. század folyamán többször kellett kiállnia hitéért, egyházáért, híveiért, saját személyes sorsát rendelve alá az általa képviselt elvekért. Az 1945 után lassan kiépülő kommunista diktatúra ellen Mindszenty többször felemelte szavát. Tiltakozott a németek kitelepítése, az egyházi iskolák államosítása, a hitélet ellehetetlenítése, az egyházak helyzetének szétzilálása ellen. Az egyházakkal leszámolni akaró pártállam egyik fő ellenségének tartotta a főpapot.

A második világháborút követően kialakuló új politikai, társadalmi, gazdasági viszonyok között az egyházak helyzete alapvetően megváltozott. A kormányok egyházpolitikai célja az államtól való elválasztásuk, a szeparáció, a felekezeti egyenjogúság biztosítása, az egyházak szabad működésének lehetővé tétele volt.¹²⁸ A szovjet megszállás alatt működő országban azonban ez a folyamat nem demokratikus politikai környezetben ment végbe, melyben a vallás magánüggé válik, hanem a politikai élet egyre meghatározóbb tényezőjévé váló Magyar Kommunista Párt vezetésével az egyházakkal, elsősorban a katolikus egyházzal szembeni, a „klerikális reakció” elleni harcként fogalmazódott meg.¹²⁹ A konfliktusok a kommunista hatalom és a katolikus egyház között egyre inkább sokasodtak, előre jelezve a szükségszerű végkifejletet. Az Államvédelmi Hatóság tisztjei 1948. december 26-án tartóztatták le az esztergomi érseket, majd 1949. február 8-án koholt vádak alapján Mindszenty Józsefet életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték.¹³⁰ A bíborost egészségi állapota miatt 1955 nyarán házi őrizetbe helyezték, előbb Püspökszentlászlón, majd a tél közeledtével a Nógrád megyei Felsőpétevényben található Almássy-kastélyban tartották fogva.¹³¹

Az USA követségén töltött évek

Mindszenty József az 1956-os forradalom alatt, október 30-án nyerte vissza szabadságát, de november 4-én, a magyar katonai ellenállás összeomlását érzékelve, a Parlamentből titkárával, Turchányi Egonnal együtt a legközelebbi külföldi diplomáciai képviseletre, az Amerikai Egyesült Államok (USA) követségére ment, hogy menedékkjogot kérjen.¹³² Ahogyan Emlékirataiban fogalmazott: „Az elkerülhetetlen lefogás és a Szovjetba (sic!) hurcolás helyett így reméltem még tartalékolni

¹²⁸ A kérdés alapos tárgyalását lásd: Köbel Szilvia: *„Oszd meg és uralkodj!” Az állam és az egyházak politikai, jogi és igazgatási kapcsolatai Magyarországon 1945–89 között.* Budapest, Rejtjel Kiadó, 2005. (továbbiakban: Köbel, 2005.) 17–23.

¹²⁹ Balogh Margit: Egyházak a szovjet rendszerben (1945–1989). In *Magyarország a XX. században. II. kötet.* Főszerk.: Kollega Tarsoly István. Szekszárd, Babits Kiadó, 1997. (továbbiakban: Balogh, 1997.) 387., Czene-Polgár Viktória: *A szabad vallásgyakorlás kérdései a „keleti blokk” államainak alkotmányában.* In *A vallási diszkrimináció ellen - az esélyegyenlőség megteremtéséről: tudományos konferencia a lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról szóló 1990. évi IV. törvény húszéves évfordulója alkalmából.* Szerk.: Köbel Szilvia. Budapest, Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium, 2010. 177–184.

¹³⁰ Balogh Margit: *Mindszenty József.* Budapest, Elektra Kiadóház, 2002. (továbbiakban: Balogh, 2002.) 206–255., Gergely Jenő: *A Mindszenty-per.* Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 2001. 31–50. Mindszenty ellen hűtlenség, a köztársaság megdöntésére irányuló szervezkedés, kémkedés és valutaüzérkedés volt a vád.

¹³¹ Czene-Polgár Viktória: Mindszenty és őrzői – két tiszt az állambiztonság szolgálatában. In *Egyházüldözés, egyházüldözök a Kádár-korszakban.* Szerkesztették: Soós Viktor Attila, Szabó Csaba, Szigeti László. Budapest, Luther Kiadó–Szent István Társulat, 2010. 161.

¹³² Balogh Margit: „A bíboros az ajtó előtt áll...” Mindszenty József bíboros érsek befogadása a budapesti amerikai követségre (1956. november 4.) In *Megértő történelem. Tanulmányok a hatvanéves Gyarmati György tiszteletére.* Szerkesztők: Baráth Magdolna, Bánkúti Gábor és Rainer M. János. Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2011. (továbbiakban lásd Balogh, 2011.) 159–172.

magamat hazám és Egyházam további szolgálatára”.¹³³ Az amerikai vezetés a helyzet rendkívüli voltára való tekintettel megadta a menedékjogot, így a primás megmenekült az újbóli lefogatás és börtönbe kerülés rémétől.¹³⁴

Az 1956-os forradalom leverését követően az amerikai–magyar kapcsolatok rendkívül fagyossá váltak. Washington megkérdőjelezte a szovjet segítséggel hatalomra került Kádár-rendszer legitimitását, a két ország kapcsolatát több probléma terhelte, köztük Mindszenty követségi tartózkodása is. Az amerikaiak, egy esetleges diplomáciai konfliktus elkerülése érdekében, a budapesti külképviseletükön tartózkodó bíboros kapcsolattartásának, és kommunikációs lehetőségeinek erős korlátozását és ellenőrzését vezették be. Leveleit nyitott borítékban a követségi kapcsolattartójának kellett átadnia, aki a hivatalos külügyi vonalon továbbította azt Washingtonba, és választ is ezen az úton kaphatott. Nem találkozhatott a követségen dolgozó magyar személyezettel, csak az amerikai diplomatákkal érintkezhetett.¹³⁵ Nem engedték, hogy politikai és egyházvezetői tevékenységet folytasson. Csak a követség engedélyével fogadhatott látogatókat, akik vagy valamilyen hivatalos felhatalmazással, vagy családtagjaként, gyóntatójaként keresték fel.¹³⁶ A bíboros számára az épület harmadik emeletén biztosítottak szobát ideiglenes otthonául, testmozgását a követség udvarán folytatott séták jelentették, amelyre a diplomaták közül valaki mindig elkísérte. Bár megmenekült a börtöntől, de ahogy Martin Hillenbrand nagykövet írta Mindszentyről szóló visszaemlékezésében: „*a körülményeket tekintve, a feltételeket, amelyek életét megszabták, azt kell mondanunk, annyiban mégis fogságban volt, hogy nem tehetted kedvére, amit akart. Mármint abban az értelemben, hogy nem sétálhatott ki szabadon és következmények nélkül a követség épületéből*”.¹³⁷

A Mindszenty-kérdés mind az amerikai, mind a magyar vezetést nehéz helyzetbe hozta. Az amerikaiakat azért, mert a követségükön, a nemzetközi jog által sem aláátaszta, menedéket nyújtottak a bíboros számára, a magyaroknak pedig az okozott jelentős dilemmát, hogy egy, a börtönből kiszabadult „politikai bűnözőt” el lehet-e ítélni távollétében, kockáztatva az esetleges közfelháborodást. A nemzetközi politikában érezhető enyhülés jelei és a forradalom leverését követő megtorlások megszüntetése 1963-ra Magyarország nemzetközi elszigetelődésének feloldását, valamint az amerikai–magyar viszonyok rendeződését hozta, azonban a meglévő problémák között legfontosabbként a Mindszenty-ügy továbbra is megoldásra várt,¹³⁸ amelyben fontos szereplő volt a Vatikán is.

A II. Vatikáni Zsinat megindult a Római Katolikus Egyház megújulási folyamata (aggiornamento), és fokozottabb szerepvállalása a hidegháborús feszültségek csökkentésében és a világbeke megteremtésében.¹³⁹ Ezeknek köszönhetően megváltozott a Vatikánnak a szocialista országokkal, köztük Magyarországgal szemben folytatott politikája is.¹⁴⁰ Az addigi szembenállást az együttműködésre való törekvés, az úgynevezett Ostpolitik váltotta fel, amelynek jegyében a megindult

¹³³ Mindszenty József: *Emlékirataim*. Budapest, Szent István Társulat, 1989. (továbbiakban lásd: Mindszenty, 1989.) 443.

¹³⁴ A diplomáciai politikai menedékjogot sem az USA, sem a nemzetközi jogrendszere nem is ismerté, nem volt általánosan elfogadott intézmény. Azonban, ha valakit politikai okok miatt üldöztek, úgy számára az adott diplomáciai képviselet vezetője időlegesen, elsősorban humanitárius megfontolások alapján menedéket adhatott, ha az üldözött életét közvetlen veszély fenyegette. Mindszenty számára is ezen okok miatt nyújtottak menedéket. Balogh, 2011. 171–172., Borhi László: *A vasfüggöny mögött. Magyarország nagyhatalmi erőiért, 1945–1968*. Budapest, Ister Kiadó, 2000. (továbbiakban lásd: Borhi, 2000.) 205., Somorjai Ádám–Zinner Tibor: *Majd' halálra ítélve. Dokumentumok Mindszenty József életétörténetéhez*. Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2008. (továbbiakban lásd: Somorjai–Zinner, 2008.) 155., Bednár Rezső: *A modern állam és jogtörténet alapjai* (Bevezetés a jogtörténetbe). Budapest, 2009. 21. http://www.nemokap.hu/jogi/cd/01_a_modern_allam_es_jogtortenet_alapjai.pdf (Utolsó letöltés dátuma: 2015. augusztus 07.)

¹³⁵ Mindszenty, 1989. 445.

¹³⁶ Somorjai–Zinner, 2008. 956–957.

¹³⁷ Hillenbrand, Martin J.: Egy nagykövet emlékezik. Mindszenty a követségen. In Mindszenty József: *Napi jegyzetek*. Budapest, *Amerikai Követség, 1956–1971*. Vaduz, Mindszenty Alapítvány, 1979. (továbbiakban lásd: Hillenbrand, 1979.) 12.

¹³⁸ Borhi, 2000. 219–222.

¹³⁹ Balogh Margit: Lehetőségek és zsákutca. Szentszéki képviseletek Kelet-Közép-Európában 1945 után. In *Állam és egyház kapcsolata Kelet-Közép-Európában 1945 és 1989 között*. Szerkesztette: Nagy Mihály, Zombori István. Budapest, Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség–Historia Ecclesiastica Hungarica Alapítvány, 2014. 31.

¹⁴⁰ A témához lásd bővebben Fejérvy András: *Magyarország és a II. Vatikáni Zsinat 1959–1965*. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézete, 2011.

magyar-vatikáni tárgyalások egyik megoldásra váró problémája a Mindszenty-kérdés volt. A Szentészék részéről Magyarországra érkező egyházi személyek (Agostino Casaroli, Franz König) igyekeztek a felek álláspontját egymáshoz közelíteni. Végül 1964. szeptember 15-én sikerült megkötni egy sok kompromisszumot tartalmazó részleges megállapodást, amely a Szentészék részéről a kommunista elnyomás alatt szenvedő egyházak „továbbélését” biztosította (pl. a megüresedett püspöki székek betöltésének lehetősége),¹⁴¹ de a megegyezés több vitás kérdés mellett (szerzetesrendek visszaállítása, hitoktatás szabadsága stb.) továbbra sem oldotta meg Mindszenty ügyét.¹⁴² A magyar–vatikáni tárgyalások során Casaroli felismerte, hogy mivel a pártállam vezetői a Mindszenty-kérdést nem voltak hajlandók együtt tárgyalni a többi egyházi kérdéssel, így neki is önálló problémaként kellett erre a helyzetre megoldást keresnie.¹⁴³ Jóllehet a hatvanas években Casaroli többször tárgyalt Mindszentyvel, de nem sikerült a bíborost rávennie arra, hogy hagyja el az amerikai követséget, és utazzon Rómába. Bár Mindszentynek a követségről való távozása többször fölmerült (1965-ben betegsége miatt, 1967-ben az amerikai diplomáciai képviselet nagyköveti szintre emelésénél) a magyar kormányzat továbbra is olyan feltételeket támasztott a bíboros kiengedésével kapcsolatban (ne avatkozzon magyarországi ügyekbe, lemondás), amelyet a Vatikán nem tudott teljesíteni.¹⁴⁴ A hivatalos tárgyalások mellett a színpalak mögött tovább folytatódtak azon kompromisszumok keresése, amelyek lehetővé teheték volna a Mindszenty-kérdés megoldását. Ebben a játszmában a résztvevők közül a magyar fél volt a legkedvezőbb helyzetben, hiszen egyrészt nem ő idézte elő ezt a problémát, tehát nem volt lépéskényszerben, másrészt mivel saját terepen játszott, így jelentős előnyben volt a másik két féllel szemben. Sokkal könnyebben juthatott bizalmas információkhoz, akár a hazai lojális egyházi személyektől, akár a magyar diplomatáktól, akár a politikai rendőrség titkos eszköztárának (lehallgatás, megfigyelés, titkos levéllelőrzés, ügynökség) felhasználásával.

A bíboros megfigyelése

A kommunista párt vezetőit a politikai rendőrség segítette abban, hogy minél több bizalmas információhoz jussanak Mindszenty személyével, tervezett lépéseivel, az amerikaiaknak a bíborossal kapcsolatos elképzeléseivel kapcsolatban, ami kedvezőbb pozíciókat biztosíthatott számukra az 1957-től meginduló magyar–amerikai, majd 1963-tól kezdődő magyar–vatikáni tárgyalásokon.¹⁴⁵ Az Amerikai Egyesült Államok budapesti diplomáciai képviseletén menedéket lelő Mindszenty megfigyelése és a vele kapcsolatos információgyűjtés a kémelhárítás feladatkörébe tartozott. A kémelhárítás minden Budapesten működő nyugati ország diplomáciai képviseletét fokozottan ellenőrizte, közöttük az egyik legfontosabbat az USA követségét kitüntetett figyelemben részesítette.

A politikai rendőrség tisztjei fotókópiákon dokumentálták a követséget látogatók személyét. Mindszenty megfigyelése jelentős nehézségekben ütközött, hiszen a Szabadság tér és a Perczel Mór utca sarkán található épületből nem engedték őt kilépni az amerikaiak. A követség keleti oldala a Magyar Nemzeti Bankkal, a dél irányba eső része a Szabadság tér 11. számú ház falával érintkezett. Így a megfigyelés kétirányú volt. Egy részt az épület előtti posztoló, a követség védelmét biztosító őrök, valamint az utcán sétáló vagy gépkocsiból figyelő állambiztonsági tisztek feladata volt szemmel tartani azon személyek mozgását, akik kapcsolatban állhatnak a bíborossal. Másrészt a követség belső udvarát

¹⁴¹ Casaroli, 2001. 136–151., Fejérvy András: A Szentészék és Magyarország közötti 1964. évi részleges megállapodás. In *Megértő történelem. Tanulmányok a hatvanéves Gyarmati György tiszteletére*. Szerk.: Baráth Magdolna, Bánkúti Gábor és Rainer M. János. Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2011. 195–209., Ólmosi, 1991. 16–17., Szabó Csaba: *A Szentészék és a Magyar Népköztársaság kapcsolatai a hatvanas években*. Budapest, Szent István Társulat–Magyar Országos Levéltár, 2005. (továbbiakban lásd: Szabó, 2005.) 28–43.

¹⁴² Gergely Jenő: Magyar–szentészéki diplomáciai kapcsolatok (1920–1990). In *Magyarország és a Szentészék diplomáciai kapcsolata 1920–2000*. Szerkesztette: Zombori István. Budapest, Szent István Társulat–Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség, 2001. 97., Pallagi, 2010. 100–101.

¹⁴³ Balogh, 2002. 307. Ugyanezt tapasztalták az amerikai diplomaták is az amerikai képviselet nagyköveti szintre emelése körüli egyeztetések kapcsán. Borhi, 2000. 225–226.

¹⁴⁴ Balogh, 2002. 309–313., Szabó, 2005. 46–47.

¹⁴⁵ Borhi, 2000. 193–233., Casaroli, 2001. 123–151., Ólmosi, 1991. 16–26., Szabó, 2005. 28–47.

a szomszédos, Szabadság tér 11. számú házból tartották megfigyelés alatt. Az utcai megfigyelők elsősorban az amerikai diplomaták mozgását dokumentálták. A külső megfigyelők szemmel tartották a képviselő udvarát is, ahol Mindszenty végezte napi egészségügyi sétáit. A bíboros figyelését végző alosztály tisztjei szorgalmasan jegyzetelték, hogy mikor kivel sétál a követség udvarán. Ezekből a jelentésekből kitűnik, hogy Mindszenty általában este hat és hét óra között folytatta ezen tevékenységét, és ahogy Hillenbrand nagykövet is említette visszaemlékezésében, valóban mindig volt mellette valaki az amerikai követségi alkalmazottak közül.¹⁴⁶ A szorgalmas állambiztonsági tisztek figyelme még arra a tényre is kiterjedt 1958-ban, hogy azt is jelenteni tudták a bíboros magyarul folytatja beszélgetéseit az őt kísérő diplomatákkal.¹⁴⁷

A magyar állambiztonság tisztjei a külső megfigyelés mellett a követség levelezését is ellenőrizni akarták, igyekeztek kiszűrni a postaforgalomból azokat a leveleket, amelyek esetleges ellenséges tevékenységre utaltak. A „K”, vagyis a postai küldemények titkos ellenőrzésére csak kevés példát találunk a fennmaradt iratokban, aminek ok a lehet, hogy a diplomáciai kapcsolatokról szóló 1961-es bécsi nemzetközi szerződés értelmében a diplomáciai képviselők hivatalos levelezése sérthetetlennek minősült,¹⁴⁸ így a Magyarország által is ratifikált nemzetközi egyezmény nyílt megsértése sokat ártott volna az éppen újjáéledő magyar–amerikai kapcsolatoknak. Azonban néhány esetben mégis találunk erre utaló adatokat. 1959-ben az amerikai követség a Függetlenség Napjának július 4-ei megünneplésére közel ötszáz személyt, köztük sok vízumra várót hívott meg. Ezt az információt a politikai rendőrség részben a követségi küldemények ellenőrzése által, részben hálózati személyektől nyert információkból tudta meg.¹⁴⁹

Ha a figyelés és a levél ellenőrzés nem biztosított elég információt az állambiztonsági tisztek számára, akkor egy másik, titkos nyomozati eszköz felhasználásáról döntöttek párhuzamosan alkalmazva azt az előzőekkel: ez pedig a különböző lehallgató eszközök használata volt. Az amerikai követségen az állambiztonsági tisztek a szoba-, illetve telefonlehallgatást, azaz állambiztonsági nyelvezetben a 3/e, és a 3/a rendszabályt használták. A lehallgató készülékek beépítését közvetlenül megelőző munkafázis, azon helyek feltérképezése volt, ahová a technikai eszközöket el akarták helyezni. A „*Harmatiné*” fedőnevű ügynök már 1957 novemberében elkészítette az amerikai diplomáciai képviselő harmadik emeletének alaprajzát, amelyet az állambiztonsági tisztek a tervezett lehallgatások előkészítésénél szándékoztak felhasználni.¹⁵⁰ A technikai eszközök beépítésének idejéről és körülményeiről nem tájékoztattak a források, de az biztos, hogy sikerrel jártak. 1960-ban az ügyvivő távollétében az amerikai rezidencia és a követség egy részének, ezen belül a harmadik emeletnek a kifestéséről döntöttek, ahol Mindszenty is lakott. Az állambiztonság ügynöki segítséggel a munkások közé csempészte saját emberét azért, hogy figyeljen oda arra, hogy a festők „*a már bent lévő III/e rendszabály nyilását ne mázsolják le, továbbá az, hogy személyes felderítést végezzen az elkövetkezendő időkre tervezett akciók kivitelezésére*”.¹⁵¹ Bár az nem derül ki a forrásokból, hogy a politikai rendőrség tisztjei hol és hogyan helyezték a lehallgató berendezéseket, de az igen, hogy a jó munkát végezték. Ezt igazolja egy 1962-es jelentés szövege, amely szerint a „*III/e rendszabályaink jól üzemelnek*”.¹⁵² Ezzel a technikával rögzítették Mindszenty és Owen T. Jones ügyvivő 1963. januári beszélgetését, ahol a

¹⁴⁶ ÁBTL 3.1.5. O–11485/1. Toplosky Louis Joseph. 241. Jelentés, 1958. november 6., ÁBTL 3.1.5. O–11943/1. Peter Peterson. 147. 1734. számú jelentés „Jóska” figyeléséről, 1961. november 28., ÁBTL 3.1.5. O–13298/1. O, Shaughnessy Elim. 143. 3496. számú jelentés „Jóska” figyeléséről, 1966. szeptember 26., ÁBTL 3.1.5. O–15400. Scutt Richard Edwin. 103. 3736. számú jelentés „Jóska” figyeléséről, 1967. május 20.

¹⁴⁷ ÁBTL 3.1.5. O–11485/1. Toplosky Louis Joseph. 241. Jelentés, 1958. november 6.

¹⁴⁸ A diplomáciai kapcsolatokról Bécsben, 1961. április 18-án aláírt nemzetközi szerződés kihirdetéséről szóló 1965. évi 22. törvényerejű rendelet. http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=96500022.TVR&celparam=#xcelparam (utolsó letöltés ideje: 2015. augusztus 24.)

¹⁴⁹ ÁBTL 3.1.5. O–11416/3. Garrett G. Ackerson. 144. Jelentés, 1959. július 14.

¹⁵⁰ ÁBTL 3.1.5. O–11416/1. Garrett G. Ackerson. 126–127. Jelentés, 1957. november 4.

¹⁵¹ ÁBTL 3.1.5. O–11416/3. Garrett G. Ackerson. 183. Jelentés, 1960. október 25.

¹⁵² ÁBTL 3.1.5. O–11943/2. Peter Peterson. 186. Jelentés, 1962. november 19.

bíboros kifejtette az amerikai diplomatának azon elhatározását, miszerint „nem kívánja elhagyni az országot, mert szerinte 'jelenlété itt talán segítséget nyújthat a magyaroknak'”.¹⁵³

Az állambiztonság a titkos nyomozások során az operatív módszerek közül a hálózati felderítés révén szerezte a követség tagjairól, és az épületben tartózkodó Mindszentyről a legtöbb információt. Az 1956 és 1971 közötti időszakban az amerikai követségi tisztviselőkről és az ott tartózkodó Mindszentyről több mint harminc ügynök jelentett az állambiztonságnak. Néhány jelentésben maguk az állambiztonsági tiszték sorolták fel az általuk foglalkoztatott hálózati személyek fedőneveit.¹⁵⁴ Az ügynökök és informátorok között megtalálható volt borbély, felszolgáló, festő, fordító, nyelvtanár, portás, sofőr, szakácsnő, villanyszerelő, akik az állambiztonsági tiszték számára nélkülözhetetlen és más módon meg nem szerezhető információk forrásai voltak. Az ügynöki jelentések bepillantást engednek a bíboros életének mindennapjaiba is. „Pető” fedőnevű ügynök 1959. április 6-ai jelentéséből kiderül, hogy Mindszenty már angol nyelven tartotta a miséit a követségen.¹⁵⁵ Ezt az információt erősítette meg egy amerikai diplomata, Loius Joseph Toploskynak „Színes” fedőnevű ügynökkel folytatott beszélgetésében tett kijelentése, amely szerint „Mindszenty már egészen jól beszéli a nyelvet, nem úgy mint tavaly”.¹⁵⁶ Mindszenty nemcsak hivatalos ügyek kapcsán került kapcsolatba a diplomatákkal, hanem a kényszerű összefüggésben a magánéletüknek is részévé vált. A bíboros 1957. december 15-én tartott miséjét követően Garrett G. Ackerson ügyvivő felesége két, általa himzett kendőt adott karácsonyi ajándékként a bíborosnak, azzal a kéréssel, hogy az egyiket továbbítsa a pápának.¹⁵⁷ 1960-ban „Fürediné” fedőnevű ügynök azt jelentette, hogy Mindszenty megkeresztelte az egyik amerikai követségi tisztviselő újszülött gyermekét.¹⁵⁸

A bíboros sorsáról nemcsak az amerikai követség alkalmazottaira ráállított ügynökök jelentéséből tudunk. Az állambiztonság igyekezett minden lehetőséget megragadni, hogy a Mindszenty-kérdésről minél több információt tudjon szolgáltatni a politikai vezetés felé. Így például a belső elhárítás egyházi alosztálya által foglalkoztatott „Mátyási Miklós” fedőnevű ügynök König 1966-os látogatásáról adott hírt,¹⁵⁹ míg a hírszerzés „Engel” fedőnevű hálózati kapcsolata arról tudósított, hogy a bíboros újból visszautasította a pápa Rómába hívó kérését.¹⁶⁰

Az ország elhagyása, új otthon

A vatikáni diplomatáknak 1971 nyarán – Mindszentyvel valamint a magyar politikai vezetéssel folytatott hosszas tárgyalássorozatot követően – sikerült elérniük, hogy a bíboros elhagyja az Amerikai Egyesült Államok budapesti nagykövetségét.¹⁶¹ Mindszenty 1971. szeptember 28-án távozott a nagykövetség épületéből és Bécs érintésével Rómába utazott, ahol azonban mind a Vatikán, mind a magyar kormány részére nagy fejtörést okozva kijelentette, hogy végleges letelepedési helyének a bécsi Pázmáneum épületét szánja. Mindszenty ezzel a döntésével kikerült a Szentszék közvetlen kontrollja alól. A bíboros az életéből hátra lévő éveket a külföldön élő magyarok lelki gondozásával, illetve emlékiratainak rendezésével töltötte.¹⁶² A pártállam irányítóinak utasítására a magyar kommunista titkosrendőrség Mindszenty egyház vezetői és lelkipásztori tevékenységét árgus szemmel

¹⁵³ ÁBTL 3.1.5. O–13283. Jones Owen Thomas. 12. Amerikai követségi értesülések, 1963. január 8., ÁBTL 3.1.5. O–13283. Jones Owen Thomas. 13. Jelentés, 1963. január 12.

¹⁵⁴ ÁBTL 3.1.5. O–12440/1. J. Torbert Gate. 55. Jelentés, 1961. február 28., ÁBTL 3.1.5. O–12440/1. J. Torbert Gate. 322. Jelentés, 1962. május 21.

¹⁵⁵ ÁBTL 3.1.5. O–11416/1. Garrett G. Ackerson. 80. Jelentés, 1959. április 16.

¹⁵⁶ ÁBTL 3.1.5. O–11485/3. Loius Toplosky. 272. Jelentés, 1960. június 27.

¹⁵⁷ ÁBTL 3.1.5. O–11416/1. Garrett G. Ackerson. 169. Jelentés, 1957. december 30.

¹⁵⁸ ÁBTL 3.1.2. M–39055. „Lévai Mária”. 75. jelentés, 1960. szeptember 226. Az ügynök korábbi fedőneve volt „Fürediné”.

¹⁵⁹ ÁBTL 3.1.2. M–32402. „Mátyási Miklós”. 369. Jelentés külföldi utakról és vendégekről, 1966. március 10.

¹⁶⁰ ÁBTL 3.2.3. Mt–889/4. „Engel”. 163. Információs jelentés Mindszentyről, 1969. október 12.

¹⁶¹ Adriányi, 2004. 79–119., Mindszenty, 1989. 473–481., Ölmosi, 1991. 137–176.

¹⁶² Mindszenty 1971 és 1975 közötti életéhez lásd Csonka Emil: *A számozott bíboros*. Budapest, Babits Kiadó, 1993., Msgr. Mészáros Tibor: *A számozott bíboros szolgálatában. Mindszenty József titkárnak napi jegyzetei (1972-1975)*. Abaliget, Lämpás Kiadó, 2000.

követte, megfigyelését haláláig folytatták.¹⁶³ Mindszenty külföldre távozása a magyar állambiztonság kémelhárítása számára egy hosszú információszerező munka lezárását jelentette, azonban tevékenységének megfigyeléséről, az ott elhangzó ellenséges megnyilvánulásainak dokumentálásáról a magyar vezetés nem mondhatott le, hiszen azt saját pozícióik erősítésére kívánták felhasználni a tovább folytatódó magyar–vatikáni tárgyalásokon. A feladatot a kémelhárítástól a hírszerzés vette át.¹⁶⁴

A megfigyelés folytatódik

Mindszenty 1971. október 23-án, az 1956-os forradalom tizenötödik évfordulóján érkezett a bécsi Pázmáneumba. A bíboros Rómából történt hirtelen elutazása a magyar állambiztonság tisztjeit is késületlenül érte. Próbálták keresni a döntés okát, amit a hírszerzés egy október 30-ára datált jelentése szerint a következőkben találtak meg: „*Mindszenty bíboros váratlanul bécsi utazásában döntő szerepe volt annak, hogy a pápa tudomására jutott: a római magyar papi emigráció azt tervezte, hogy október 23-án a Szent István zárándokházban ünnepélyes nagymiséért tartanak az 56-os ellenforradalom emlékére, s a mise celebrálására Mindszentyt kérték fel. Miután a pápa beleegyezését adta a bécsi úthoz, a hír hallatán a Vatikánban a bíboros azonnali elutazása mellett döntöttek. (A tervezett misét így Mindszenty nélkül tartották meg).*”¹⁶⁵

Az állambiztonság hírszerző tisztjei fokozott erővel folytatták Mindszenty tevékenységének megfigyelését,¹⁶⁶ amit nemcsak ellenségesnek minősített kijelentései indokoltak, hanem az is, hogy ezeket a kijelentéseket az időközben tovább folytatódó, a hazai püspöki kinevezésekkel kapcsolatos magyar–vatikáni tárgyalásokon ütköztetésként lehetett kijátszani Rómával szemben. Dokumentálták, hogy utazásai során milyen tartalmú beszédeket mond. Mindszenty utazásaival egyértelműen az emigrációban élő magyarság összetartozás tudatának és hitéletének megerősítését kívánta elérni. Ezt támasztja alá a Mindszenty környezetében megforduló „*Sampson Frank*” fedőnevű ügynök 1971. november 17-én adott jelentése. „*Sampson*” szavai szerint Mindszenty úgy fogalmazott, hogy „*lelki, azaz egyházi vonalon kívánja majd megszervezni a magyarságot. Ennek nincs politikai íze, de alkalmas arra, hogy a külföldi magyarságot összetartsa.*”¹⁶⁷ Mindszenty emellett természetesen nem mondott le arról, hogy a politikai, egyházpolitikai nézeteinek, a kommunista rendszerrel alkotott véleményének hangot adjon. Ezért volt fontos kérdés a pártállami vezetés számára, hogy a bíboros útjai során hogyan fogadják az adott ország vezető politikusai, hiszen egy ilyen találkozó a fogadó ország nyílt állásfoglalása is lehetett a Kádár-rendszerrel való együttműködés mellett, vagy éppen az ellen. Így például az 1973 nyarára tervezett angliai útról a magyar hírszerzés azt jelentette, hogy a „*brii kormány a kelet-európai országokkal való viszonylag pozitív kapcsolatok miatt nem kívánja látványos, demonstratív fogadtatásban részesíteni Mindszenty-t. Ennek következtében a kormány részéről Mindszenty-t Junior miniszter, John Stevas*”¹⁶⁸ MP¹⁶⁹ az oktatásiügyi minisztérium parlamenti államtitkára fogadja.”¹⁷⁰ Azonban az 1973. szeptember 18-ától szeptember 30-áig tartó kanadai körútja során már a hivatalos politikai vezetés is képviseltette magát. Mindszenty útjáról Bartha János¹⁷¹, az

¹⁶³ Vörös Géza: Mindszenty megfigyelése és az állambiztonság információszerező módszerei. In *Az ügynök arcai. Mindennapi kollaboráció és ügynökkérdés*. Szerk.: Horváth Sándor. Budapest, Libri Kiadó, 2014. 397–408.

¹⁶⁴ Czene-Polgár Viktória: „*Dér*” elvtársék bevetésén – *Mindszenty és a hírszerzés tisztjei*. In „Szentelessék meg a Te neved...” Emlékkonferencia Mindszenty József bíboros életéről és munkásságáról. Szerk.: Soós Viktor Attila. Lakitelek, Antológia Kiadó, 2012. 201–209.

¹⁶⁵ ÁBTL 2.7.2. 41-9-258/1971. november 2. Értesülések Mindszenty bíborosról.

¹⁶⁶ Czene-Polgár Viktória: Mindszenty és őrzői – két politikai tiszt az állambiztonság szolgálatában. In *Egyházvilágosság és egyházvilágosság a Kádár-korszakban*. Szerkesztették: Soós Viktor Attila, Szabó Csaba, Szigeti László. Budapest, Szent István Társulat-Luther Kiadó, 2010. 160–169.

¹⁶⁷ ÁBTL 3.2.3. Mt-671/14. „Sampson Frank”. 181. Jelentés, 1971. november 25.

¹⁶⁸ St John-Stevas, Norman (1929–2012) angol politikus, ügyvéd. A Konzervatív Párt tagja. 1972–1973-ban a Heath-kormány Oktatási és Tudományos Minisztériumának parlamenti államtitkára, majd 1973-tól 1974-ig a művészetekért felelős államtitkár volt.

¹⁶⁹ MP: nagy valószínűséggel a Member of Parliament, azaz a parlament tagja kifejezést takarja.

¹⁷⁰ ÁBTL 3.2.9. R-8-009/3. „Vecchio”. 22. Feljegyzés II, 1973. június 15.

¹⁷¹ Bartha János diplomata. 1972-ben kanadai magyar nagykövet volt.

ottawai magyar nagykövetség vezetője küldött jelentést a külügyminisztériumba. A diplomata kiemelte, hogy mivel Mindszenty programja ugyan fele részben egyházi jellegű, de másik felében erőteljes politikai felhangja van. Ezért próbálta jelezni a kanadai fél felé, hogy „*elejét vegyük kanadai kormányzerveknek és személyiségeknek az ünnepségeken való aktív részvételének, – amint ezt menet közben jelentettem – Black¹⁷² külügyminisztériumi csoportfőnöknek, Crombie¹⁷³ torontói polgármesternek tájékoztatást adtam Mindszenty személyéről, valamint arról, hogy barátságtalan lépésnek tekintenék hivatalos kanadai személyiségek részvételét, nyilatkozatait az ünnepségeken. Ezek az emberek megértéssel fogadták észrevételemet és közölték, hogy azt továbbítani fogják illetékesek felé.*”¹⁷⁴ A magyar nagykövet bármennyire is szeretne volna befolyásolni a kanadai diplomáciát, nem járt sikerrel. A látogatásra kiadott brosúrában a kanadai miniszterelnök mellett számos magas rangú állami vezető üdvözölte Mindszentyt, nyilvánvalóan a magyar külügy legnagyobb bosszúságára.¹⁷⁵

A magyar-vatikáni tárgyalások egyik eredményeképpen 1974. február 5-én VI. Pál pápa üresnek nyilvánította az esztergomi érseki széket.¹⁷⁶ A vatikáni döntéssel Mindszenty nem csak a magyar katolikus egyház vezetői címét veszítette el, hanem nemzetközi tekintélye, befolyása is megroppant, ami három hónappal későbbi egyesült államokbeli útja is jól jelzett. A bíboros 1974. május 6-a és június 29-e között látogatott az Amerikai Egyesült Államokba. Erről Szabó Károly¹⁷⁷ nagykövet készített beszámolót főnöke, Puja Frigyes¹⁷⁸ külügyminiszter számára. A diplomata megállapítása szerint „*Mindszentynek a pápai felmentése a hercegprimási tisztség alól időszerű, helyes lépés volt. A bíboros amerikai körítjának előkészületeire is már fékezően hatott. Látogatásának jelentőségét lecsökkentette, és egyik tényezője lett annak, hogy Mindszenty látogatása egyházi és főleg magánjellegű maradt.*”¹⁷⁹

Mindezek ellenére a magyar politikai vezetés számára továbbra is kiemelt fontossággal bírt Mindszenty József személye, hiszen egyrészt tevékenysége befolyásolhatta a vatikáni-magyar tárgyalások menetét, másrészt a főpap az emigráns magyarok gyűjtőpontjává válva rajtuk keresztül akár hatással lehet Magyarországra és a nyugati államok kapcsolataira. Tartva attól, hogy Mindszenty külföldi tartózkodása keresztül húzhatja a magyar vezetés külpolitikai-egyházpolitikai céljait, ezért megnyilvánulásainak ellenőrzése, kapcsolatrendszerének feltérképezése és annak befolyásolása még inkább fontossá vált, mint a korábbi, az USA nagykövetségén eltöltött időszakhoz képest. A Pázmáneum intézménye már a bíboros bécsi megérkezését megelőzően bekerült a hírszerzés figyelmének fókuszába, mivel az a külföldön élő magyar egyházi személyek egyik központjának számított.

A hírszerzés már 1967 végén elrendelte a Pázmáneumba érkező és az onnan küldött postai küldemények ellenőrzését.¹⁸⁰ Mindszenty megérkezésével ez az ellenőrzés csak fokozódott, egy 1971. november 3-án kiadott utasításban az olvasható, hogy a Pázmáneum „*operatív ellenőrzésének jelentősége – Mindszenty odaköltözésével – megnövekedett, ami szükségessé teszi a „K”-ellenőrzés módosítását. Ezért kérem, hogy az objektum levelezési anyagát a jövőben eredetiben kapjuk meg.*”¹⁸¹ Ezen rendelkezés miatt több levél előbb landolt a hírszerző tisztek asztalán, mint a címzett

¹⁷² Black kanadai politikus. Személye pontosabb azonosítása nem volt lehetséges.

¹⁷³ Crombie, David (1936-) kanadai politikus, tanár. 1970-ben lett a Torontói városi tanács tagja, majd 1972 és 1978 között Torontó polgármesteri hivatalát töltötte be.

¹⁷⁴ ÁBTL 3.2.9. R-8-009/3. „Vecchio”. 64. Mindszenty József kanadai körútja, 1973. október 4.

¹⁷⁵ ÁBTL 3.2.9. R-8-009/3. „Vecchio”. 65. Mindszenty József kanadai körútja, 1973. október 4.

¹⁷⁶ A kérdéshez lásd bővebben Balogh, 2002. 324-327., valamint az újabb kutatások alapján Somorjai Ádám: *Ami az emlékiratokból kimaradt. VI. Pál és Mindszenty József 1971-1975.* Pannonhalma, Bencés Kiadó, 2008.

¹⁷⁷ Szabó Károly diplomata, nagykövet. 1971 és 1975 között a Magyar Népköztársaság washingtoni nagykövete volt.

¹⁷⁸ Puja Frigyes (1921-2008) politikus. Követi tisztséget töltött be 1953 és 1959 között Stockholmban, 1955-től 1959-ig Bécsben. 1959 és 1963 között külügyminiszter-helyettes, az MSZMP KB külügyi osztályát vezette 1968-ig. 1968 és 1973 között a külügyminiszter első helyettese, majd államtitkár, és az év végétől 1983-ig külügyminiszter volt.

¹⁷⁹ ÁBTL 3.2.9. R-8-009/3. 210. „Vecchio”. Mindszenty bíboros amerikai útja, 1974. június 25.

¹⁸⁰ ÁBTL 3.2.5. O-8-239. 42. Pázmáneum Intézet – „Ostrom-vár”. „K” ellenőrzés az objektumra, 1967. december 30.

¹⁸¹ ÁBTL 3.2.5. O-8-239. 114. Pázmáneum Intézet – „Ostrom-vár”. „K” ellenőrzés módosításának kérése, 1971. november 3.

postaládájában, de az is előfordult, hogy a küldemény sohasem érkezett meg.¹⁸² A Pázmáneumban lakók postai küldeményeinek átvizsgálása mellett az állambiztonság szemmel tartotta az épületet is. Külső megfigyeléssel felderítették az épület környékét. Az eredményt a hírszerzés tisztjei jelentették a budapesti Belügyminisztérium központjába: „*megfigyelésünk szerint a Pázmárium előtt rendőr posztol*”, ezért a helyszín felderítése nagyobb figyelmet és körültekintést igényelt.¹⁸³ Mindezt az is indokolta, hogy a Pázmárium mellett, a Bolzmann-gasse 16-os szám alatt volt az Amerikai Egyesült Államok követtségének épülete, így a fokozott óvatosságra, a konspirációs szabályok betartására a lehetséges diplomáciai affér elkerülése végett mindenképpen szükség volt.

Mindszentyre és környezetére vonatkozó további titkos információszerző eszközök alkalmazásához a hírszerzőknek meg kellett ismerniük az épület alaprajzát, valamint, hogy a bíboros mely szobákat használja. Mindszenty megérkezését követően a hírszerzés egyik tisztje megbízta „*Ismay Bower*” fedőnevű ügynököt, hogy térképezze fel az épület belső elrendezését, különös tekintettel a bíboros által használt helyiségekre. Az 1971. november 26-ára datált ügynöki jelentéshez csatolt térképvázlat részletesen bemutatta az intézmény belsejét, leírást adva a bejutás lehetőségeiről is.¹⁸⁴ Ez utóbbihoz értékes adatokkal szolgált a „*Bower*” információi, hiszen kiderült, hogy a reggel 6 órai kapunyitást követően ellenőrzés nélkül lehetett bejutni a Pázmáneumba, Mindszenty lakosztályának védelmére csak egy biztonsági zárát szereltek fel.¹⁸⁵ Az állambiztonság a célszemélyek tevékenységének felderítéséhez előszeretettel alkalmazta a különböző lehallgatási módszereket. Mivel az épület nem a magyar állam vagy a püspöki kar felügyelete alatt állt, így a bejutás és a lehallgatások beépítése a lebukás lehetősége miatt túlzottan nagy kockázattal járt. Ezért szívesebben alkalmazták azt a megoldást az operatív tisztek, hogy megbízható hálózati személyeknek adták át a lehallgató-eszközöket, akiket megtanítottak azok használatára, és segítségükkel próbálták rögzíttetni a bíboros környezetében elhangzottakat.

A politikai rendőrség tisztjei bár igyekeztek minden rendelkezésre álló eszközt felhasználni, hogy minél mélyebben belelássanak Mindszenty életébe, gondolataiba, mindezt azonban csak a bíboros legbelsőbb köreihez tartozó személyeken keresztül tudták megvalósítani. Mindszenty tevékenységének felderítésénél dokumentálhatóan majd harminc ügynök jelentését használták fel az operatív tisztek. Ezek között volt, akit Magyarországról utatartott ki az állambiztonság, de számos esetben már az ország határain kívül élő magyar emigráns vagy külföldi állampolgárt szervezett be a hírszerzés hálózati személynek. A fő szempont az volt, hogy a hálózati személy milyen mértékben képes elnyerni Mindszenty bizalmát. A bíboros a közvetlen környezetében szolgálókat igyekezett gondosan megválogatni, mivel tartott attól, hogy a magyar kormány belügyi szerveinek keze itt is elérheti őt. Mint mondta: „*Bécs és egész Ausztria tele van kommunista ügynökökkel*”.¹⁸⁶ A hírszerzés elsősorban „*Ismay Bower*” és „*Sampson Frank*” ügynöki munkájának köszönhetően nyert képet Mindszenty tevékenységéről.

A megfigyelés befejeződik

A kommunista politikai rendőrség részéről Mindszenty József bíboros egyházfői és magán emberi tevékenységének szemmel tartása majd harminc esztendőn keresztül tartott. Csak a halála volt képes leállítani azt a gépezetet, amely minden lépéséről igyekezett mindent megtudni. Temetése olyan

¹⁸² ÁBTL 3.2.9. R-8-009/1. 112. „Vecchio”. Levél megküldéséről, 1971. október 19.; ÁBTL 3.2.9. R-8-009/1. 185. „Vecchio”. Tévirányításos levél Mindszenty-nek, 1971. november 9.; ÁBTL 3.2.9. R-8-009/1. 206. „Vecchio”. Kobzott „K” anyag felterjesztése, 1971. november 25.

¹⁸³ ÁBTL 3.2.9. R-8-009/1. 127. „Vecchio”. Jelentés, 1971. október 25.; ÁBTL 3.2.9. R-8-009/1. 139. „Vecchio”. Mindszenty bíborosról, 1971. október 27.

¹⁸⁴ ÁBTL 3.2.5. O-8-239. 115–119. Pázmárium Intézet – „Ostrom-vár”. A Pázmárium részletes leírása és a bejutási lehetőségek ellenőrzése, 1971. november 26.

¹⁸⁵ ÁBTL 3.2.5. O-8-239. 119. Pázmárium Intézet – „Ostrom-vár”. A Pázmárium részletes leírása és a bejutási lehetőségek ellenőrzése, 1971. november 26.

¹⁸⁶ ÁBTL 2.7.2. 41-17/1042/1971. november 23. Mindszenty József magatartásáról.

fontos esemény volt az állambiztonság számára, hogy a szertartáson résztvevő ügynökökön kívül két állambiztonsági tisztet is kiküldött emiatt Ausztriába.

Rajos Pál¹⁸⁷ rendőr alezredes, a hírszerzés kiemelt főoperatív tisztje, és Bakonyi Imre¹⁸⁸ rendőr alezredes, az egyházi elhárítás egyik alosztályvezetője 1975. május 13–15. között négy napra kiutazott szolgálati gépkocsival a szomszédos országba, hogy megfigyeljék és dokumentálják Mindszenty máriacelli temetését. A két főtiszt rendkívül részletes négyoldalas jelentésben beszámolt be az 1975. május 15-én történt eseményről, a koporsónak a ravatalra helyezésétől egészen a templom Szent László kápolnájában való letételéig.¹⁸⁹ Értékelésük szerint, mely nemcsak az emigráns szervezetekre terjedt ki, hanem a részt vevő egyházi személyekre is, *„figyelemre méltó jelenség, hogy nyílt uszító politikai demonstrációhoz olyan egyházi tényezők adták nevüket, mint Döpfner¹⁹⁰ érsek, König bíboros, László¹⁹¹ és Wéber¹⁹² püspökök, akik előre láthatták az emigrációs szervezetek törekvéseit, hogy nyílt antikommunista propaganda-akciót kívánnak kibontakoztatni”*.¹⁹³ Mindszenty József halála megoldott egy sor politikai, egyházpolitikai kérdést Magyarország, a Vatikán és Ausztria kapcsolatában. Azonban ezzel mind a magyar politikai vezetés, mind az állambiztonság irányítói egy olyan ütőkártyát vesztek el, amelyet megfogalmazásuk szerint *„az elmúlt években gyakran tudunk használni a vatikáni törekvések visszaszorításában”*.¹⁹⁴ A bíboros hamvait – végrendelete értelmében – csak a szovjet csapatok kivonulása után, 1991-ben hozhatták haza és helyezték örök nyugalomra az esztergomi bazilika altéplomában.

¹⁸⁷ ÁBTL 2.8.1. 17118. Rajos Pál.

¹⁸⁸ ÁBTL 2.8.1. 7445. Bakonyi Imre.

¹⁸⁹ ÁBTL 3.2.9. R-8-009/4. 66–69. „Vecchio”. Mindszenty temetése, 1975. május 19.

¹⁹⁰ Döpfner, Julius (1913-1976) római katolikus pap. 1939-ben szentelték pappá. 1958-ban kreálta bíborossá XXIII. János pápa. 1961-től haláláig München-Freising érseke, 1965-től a Német Püspöki Konferencia elnöke volt.

¹⁹¹ László István (1913-1995) római katolikus pap. 1936-ban szentelték pappá. 1956-tól haláláig Eisenstadt püspöke volt, 1992-ig a külföldi magyarok püspöki címét is viselte.

¹⁹² Weber, Johann (1927-) római katolikus pap. 1950-ben szentelték pappá. 1969-ben nevezte ki VI. Pál pápa Graz-Seckau egyházmegye püspökévé. 2001-ben lemondott püspöki tisztségéről.

¹⁹³ ÁBTL 3.2.9. R-8-009/4. 69. „Vecchio”. Mindszenty temetése, 1975. május 19.

¹⁹⁴ ÁBTL 3.2.9. R-8-009/4. 93. „Vecchio”. Mindszenty tevékenysége, emlékiratai és halála, 1975. június 25.

Mindszenty és a magyar állambiztonság Bécsben

Bevezető

„Mindszenty József bíboros, esztergomi érsek, Magyarország primása 1971-ben kegyelemben részesült, majd ezt követően a Magyar Népköztársaság és a Vatikán között történt megállapodás értelmében – 1971. szeptember 28-án – elhagyta Magyarországot, és jelenleg Ausztriában, Bécsben él. Szükséges, hogy tevékenységét, politikai megnyilvánulásait és terveit, operatív és legális eszközökkel figyelemmel kísérjük, és amennyiben célszerű, úgy hatékony ellenlépéseket tegyünk. A fentiek alapján úgy határoztam, hogy a meglévő, valamint a jövőben keletkező anyagok gyűjtése és felhasználása céljából Vecchio fedőnéven rendkívüli ügydossziét nyitunk.”¹⁹⁵

A fenti mondatok, amelyek egy, Zsigmond Ferenc rendőr alezredes által kiállított szolgálati jegyről származnak, a kutató számára egy négykötetes dossziésorozatban való elmélyülés lehetőségét rejtik.¹⁹⁶ A hírszerzés tisztjei számára azonban egy közel négy éves, összehangolt és szerteágazó munka első lépését.

A megegyezés

Természetesen a történet nem ekkor, 1971. szeptember 28-án kezdődött. Hiszen Vecchio, az „Öreg”, azaz Mindszenty József – ahogy már az amerikai nagykövetségen 1956 és 1971 között kényszerűen eltöltött ideje alatt is hívták az állambiztonság emberei –, ekkor már negyed évszázada állt a politikai rendőrség tevékeny érdeklődésének a középpontjában.¹⁹⁷ Konceptiók per, börtönévek, házi őrizet Püspökszentlászlón és Felsőpetényben, majd az Amerikai Egyesült Államok nagykövetségén töltött, az összes érintett számára egyre terhesebbé váló 15 év – nem kevés munkát adott a párt, a kormány és politikai rendőrség számára.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága és a minisztertanács 1971. augusztus 4-ei együttes ülésén megbízta az illetékes párt- és állami szerveket, hogy tárgyalásokat folytassanak a Vatikán képviselőivel, és ha a politikailag elfogadható feltételeket elérik, egyezzenek meg, és oldják meg a Mindszenty-kérdést.¹⁹⁸

A tárgyalások megkezdődtek, amelyeknek eredményeként, 1971. szeptember 9-én Miklós Imre, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke és Giovanni Cheli vatikáni diplomata aláírták a hercegprímás helyzetét rendező megállapodás. E szerint „a Szentsek biztosítja a Magyar Népköztársaság kormányát, hogy Mindszenty József bíboros, miután elhagyta Magyarországot, tartózkodni fog attól, hogy akár közvetlenül, akár közvetve beleavatkozzék a magyarországi katolikus egyház életébe és ügyeibe, ellenségesen nyilatkozzék vagy tevékenykedjék a Magyar Népköztársaság és kormánya iránt.”¹⁹⁹

A megállapodás aláírását követően Mindszenty József a részletes jelentések szerint a „tervnek megfelelően, minden feltűnés nélkül, a diszkréció teljes biztosításával” hagyhatta el az ország területét,

¹⁹⁵ ÁBTLL 3.2.9. R-8-009/1. 7. Feljegyzés, 1971. május 25.

¹⁹⁶ ÁBTLL 3.2.9. R-8-009/1–4. „Vecchio”

¹⁹⁷ Vörös Géza: „Bárkit el lehet ítélni...” Mindszenty bíboros Rákosi politikai rendőrségének célkeresztjében, 1945–1949. I. rész. *Kommentár*, 8. évfolyam, 6. szám. (2013.) 77–91.; Vörös Géza: „Bárkit el lehet ítélni...” Mindszenty bíboros Rákosi politikai rendőrségének célkeresztjében, 1945–1949. II. rész. *Kommentár*, 8. évfolyam, 6. szám. (2014.) 53–61.; Vörös Géza: „Nem kívánja elhagyni az országot...” Mindszenty megfigyelése az amerikai követségen, 1956–1971. *Vasi Szemle*, 56. évfolyam, 5. szám. (2015.) 859–876.; Vörös Géza: *Mindszenty megfigyelése és az állambiztonság információszerző módszerei*. In *Az ügynök arcai. Mindennapi kollaboráció és ügynökkérdés*. Szerk.: Horváth Sándor. Budapest, Libri Kiadó, 2014. 397–408.

¹⁹⁸ Az MSZMP KB és a minisztertanács 1971. augusztus 4-i közös ülésének határozattervezete. Közli: Ólmosi, 1991. 162.

¹⁹⁹ ÁBTLL 3.2.9. R-8-009/1. „Vecchio”. 16–17., valamint Ólmosi, 1991. 170–171.

hogy megszakítás nélkül utazzék Ausztriába, a schwechati repülőtérre, majd onnan egy menetrendszert induló repülővel Rómába.²⁰⁰

A hírszerzés

Az állambiztonság egyértelmű sikerként könyvelte el a bíboros kiutazását. Értékelésük szerint „Mindszenty a Vatikán segédletével úgy kényszerült elhagyni az országot, mint egy értékét veszített politikus. Eltávozásával a szocialista rendszer és a magyar katolikus egyház reakciós politikai vezérének negyedszázados harca zárult le, és megszűnt az ellenállás szimbólumaként létezni.”²⁰¹

Az elutazás ténye átstrukturálta a belügyi munkát, hiszen a Belügyminisztérium III./III. Csoportfőnöksége, a belső reakció elhárítás és a III./II. Csoportfőnöksége, a kémelhárítás helyett a bíboros megfigyelésével, ellenőrzésével kapcsolatos feladatok dandárját a BM III./I. Csoportfőnöksége, a hírszerzés vette át.

Az hírszerzés különálló részlege 1950. január 1-jén alakult meg az Államvédelmi Hatóság keretében, a külső hírszerzés Osztályaként (I/5.). Több átszervezést követően 1956 novemberétől a Belügyminisztérium politikai nyomozó II. főosztályának keretében, annak 3. Osztályaként működött. A Belügyminisztérium 1962-es szervezeti átalakítása után a BM III. Főcsoportfőnökség szervezetében a III./I. Csoportfőnökség foglalkozott a külföldi hírszerzéssel.²⁰² E Csoportfőnökség feladataihoz a nyugati államok kormányainak kül-, bel- és katonapolitikai terveire, intézkedéseire, tudományos és haditechnikai kutatásainak eredményeire vonatkozó információszerzés éppúgy hozzátartozott, mint felderíteni és elhárítani a kapitalista országokban működő hivatalos magyar külképviseleti szervek és kolóniák elleni úgynevezett aknamunkát.²⁰³

A Csoportfőnökség osztályokra tagozódott. Mindszenty 1971 és 1975 közötti emigrációs éveiben tizenöt osztály végezte a szerteágazó feladatokat. Külön osztály foglalkozott például az Egyesült Államokkal, a tudományos-műszaki hírszerzéssel vagy a személyi ügyekkel, a kiképzéssel, a módszertannal, illetve az operatív összeköttetés szervezésével is. A Mindszenty-üggyel kapcsolatban a BM III./I. Csoportfőnökség négy osztálya kapott kiemelt szerepet. A BM III./I–3., mely az NSZK elleni, a BM III./I–4. Osztály, amely a Vatikán, Izrael, valamint az egyházi emigráció elleni hírszerzéssel foglalkozott, ezen belül az „A” alosztályhoz tartozott a Vatikánnal kapcsolatos információszerző tevékenység.²⁰⁴ A BM III./I–6. Osztálya a tájékoztatást, értékelést, elemzést végezte, a BM III./I–7. Osztály feladata az emigráns szervezetekre irányuló hírszerzés és bomlasztás volt.²⁰⁵

Bécsi lakóhely

A következő egy év főtémája természetesen a bíboros végleges letelepedésének kérdése volt. Az nyilvánvalónak látszott, hogy Mindszenty jövőbeni sorsát különféle politikai megfontolások, az erőviszonyok és a tárgyalások határozzák meg.²⁰⁶ Ebben a kérdésben a magyar állam egyértelműen és mindvégig a bíboros teljes elszigetelése mellett foglalt állást. Mindszenty – a tárgyaló felek számára nem kis fejtörést okozva – kijelentette, hogy nem Rómában, hanem a bécsi Pázmáneumban kíván letelepedni.²⁰⁷ A Vatikán egy olyan rendkívül kényes egyensúlyi helyzet fenntartására törekedett, amelynek egyik oldalán a magyar állammal 1964-ben kötött megállapodásban rögzített kötelezettség

²⁰⁰ Uo. 143. Tervezet a Központi Bizottság beszámolójához a Mindszenty-ügyre vonatkozóan, 1971. október 25.

²⁰¹ Uo. 143–144.

²⁰² Tóth Eszter: A politikai és gazdasági hírszerzés szervezettörténete, 1945–1990. Forrás: www.betekinto.hu 2011/2. szám.

²⁰³ ÁBTL 4.1. A-3036. 83.

²⁰⁴ Vörös Géza: Állambiztonság és egyházak. Egyháztörténeti Szemle, 10. évfolyam, 4. szám (2009.) 3–19.

²⁰⁵ Tóth, 2011.

²⁰⁶ ÁBTL 3.2.9. R-8-009/1.145. Tervezet a Központi Bizottság beszámolójához a Mindszenty-ügyre vonatkozóan, 1971. október 25.

²⁰⁷ ÁBTL 3.2.9. R-8-009/1. 151. Áttekintő Mindszenty József bécsi tartózkodása ügyében, 1971. október 29.

állt, amely VI. Pál pápa keleti politikájának fontos tényezője, eredménye volt. A másik oldalt a magyarországi katolikus egyház főpásztorának sorsa, érdeke jelentette.²⁰⁸

Ebben a meglehetősen bonyolult helyzetben a BM III/I-4. Osztályának munkatársai nyílt és operatív eszközökkel²⁰⁹ igyekeztek felderíteni a bíboros, a Vatikán, valamint az osztrák állami és egyházi vezetők szándékát. Munkájukat – saját értékelésük szerint – „jelentős számú autentikus, ellenőrzöttnek tekinthető hivatalos és titkos eszközzel szerzett információ” segítette.²¹⁰

A Vatikán végül engedett Mindszenty követelésének. A magyar fél felé jelezték, hogy egyrészt nem áll módjukban megakadályozni a főpap döntését, másrészt hangot adtak megkönnyebbülésüknek is, miszerint „Casaroli érzékeltette, hogy a Vatikán számára kényelmes, hogy megszabadulnak Mindszenty római jelenlététől, ugyanakkor a Magyar Népköztársaság felé vállalt garanciával kapcsolatos felelősségüket is meg tudják osztani az osztrák kormánnyal”.²¹¹

Mindszenty 1971. október 23-án, az 1956-os forradalom tizenötödik évfordulóján érkezett Bécsbe, a Pázmáneum épületébe. A magyar fél az időzítést – jóllehet az a véletlen műve volt – meglehetősen barátságtalan lépésként értékelte és a Szent széknel nehezményezte.²¹² Az idő előrehaladtával ráadásul egyre világosabbá vált, hogy a hercegprímás az elkövetkező időszakban nem tervezi a nyilvánosságtól való visszavonulását. Egy összefoglaló jelentés szerint az „információkból és adatokból egyértelműen megállapítható, hogy Mindszenty aktív ellenséges politikai tevékenységet folytat, amit a Vatikán nem képes vagy nem akar megakadályozni, súlyosan megsejtve ezzel a Magyar Népköztársaság és a Vatikán között létrejött idevonatkozó megállapodást.”²¹³ Többek között ezért maradt a Mindszenty-ügy a hírszerzés fő feladatainak egyike.

A hírszerzők

A bíboros emigrációjának idején állambiztonsági megfigyelésének kulcsfigurái az SzT tiszttek voltak. A BM III. Főcsoportfőnökség szigorúan titkos, vagyis „SzT” állományát az ellenséges tevékenységgel szembeni „preventív védekezés”, valamint a hírszerző lehetőségek és a támadó pozíciók biztosítása érdekében szervezték meg, a belügyminiszter 002/1969. számú parancsa²¹⁴, valamint kormányhatározatok alapján.

Az SzT állomány rendszere sajátos, titkos módszer volt, amely szerint jól kiválasztott, fegyelmezett, megfelelő képzettségű és tehetséges állambiztonsági tisztteket rugalmasan csoportosítottak „űtőállásokba”, vagyis hírszerzési lehetőséget biztosító pozíciókba. Az SzT tiszttek egy részét a nyílt állományból helyezték át az új helyére, természetesen gondoskodva számukra fedő munkakörörről. Voltak közöttük kívülről érkezők is, akik korábban valamilyen formában kapcsolatban álltak az állambiztonsági szervekkel, pl. hivatalos vagy társadalmi kapcsolatok voltak, tehát rendelkeztek bizonyos tapasztalattal és gyakorlattal.

Az SzT beosztottak az illetékes szervek irányításával, fedő munkakörben, titkos, ún. operatív eszközök és módszerek felhasználásával igyekeztek megvalósítani a hírszerző és elhárító munka célkitűzéseit. Részt vettek az ellenségnek tekintett csoportok, személyek tevékenységének felderítésében, ellenőrzésében, az ügyek feldolgozásában, az állambiztonsági információk megszerzésében, valamint egyes operatív akciók előkészítésében és végrehajtásában.

Mindszenty megfigyelése is rendkívül sokrétű volt; egyaránt kiterjedt a bíborosra és „kapcsolataira”, így a vatikáni és osztrák diplomatákra, emigráns egyházi és világi személyekre. A megfigyelés nyílt és operatív eszközöket is magában foglalt: vagyis a sajtószemle éppúgy részét

²⁰⁸ A témáról lásd bővebben Adriányi, 2004.; Casaroli, 2001.; Szabó, 2005.

²⁰⁹ A témáról lásd bővebben: ÁBTL 4.1. A-3046/1–5. *Állambiztonsági ismeretek. Az állambiztonsági operatív munka alapjai és titkos nyomozati (operatív) eszközei 1–5. kötet.*

²¹⁰ ÁBTL 3.2.9. R-8-009/1. 150. Áttekintő Mindszenty József bécsi tartózkodása ügyében, 1971. október 29.

²¹¹ Uo. 156.

²¹² Uo. 151.

²¹³ ÁBTL 3.2.9. R-8-009/2. 145–164. Összefoglaló jelentés Mindszenty József bíborosról, 1972. szeptember 19.

²¹⁴ ÁBTL 4.2. II. sorozat. 10-21/1969.

képezte, mint a hálózati személyeken keresztül, valamint hálózaton kívüli társadalmi kapcsolatok útján beszerzett jelentések. Úgynevezett K-ellenőrzés²¹⁵ során megfigyelték a bíboros postáját,²¹⁶ kísérletet tettek 3/e rendszabállyal, vagyis szobahallgatással történő adatgyűjtésre, és a jelentések szerint megfigyelési fotókat is készítettek. A lényegesnek gondolt, sokrétű információkat a párt és a BM felső vezetése felé – ekkor és a továbbiakban is – két irányban, a III/I. Csoportfőnökség 4. Osztályán, valamint külügyi vonalon, tehát a római és a bécsi magyar követségen keresztül (távirati úton) is jelentették.

Az állambiztonság tevékenysége – az információszerzésen túl – a közvélekedés és főként a hazai nyilvánosság tematizálására, vagyis arra irányult, hogy a bíborosról negatív elképzelést alakítson ki, majd egy jelentőségét veszített ember és ügy képét. Mindezt jól példázza, hogy az olykor húszt példányban készülő jelentésekből az MSZMP KB, a minisztertanács, a Tájékoztatási Hivatal, az ÁEH, a Külügy- és Belügyminisztérium mellett a Népszabadsághoz is eljuttattak egyet.²¹⁷

Ezt az összetett munkát a BM III/I. Csoportfőnökség 4. Osztályának vezetője, Zsigmond Ferenc irányította, aki pályafutását a gyulai polgármesteri hivatal kisegítő munkatársaként kezdte,²¹⁸ majd tehetségének és szorgalmának köszönhetően, jelentős karriert befutva 1985-ben az állambiztonság ezredeseiként fejezte be.²¹⁹ 1964 és 1970, valamint 1976 és 1981 között a római magyar követségen dolgozott, amely a „Pálmaliget”²²⁰ fedőnevet viselő római főrezidentúra – vagyis állambiztonsági tisztekből, valamint a hálózat tagjaiból álló, „meghatározott állambiztonsági feladatok ellátására felkészített, leplezett szervezeti forma” – volt.²²¹ A közbeeső időszakban – éppen Mindszenty emigrációja idején – irányította a III/I. Csoportfőnökség Vatikán, Izrael, valamint az egyházi emigráció elleni hírszerzéssel foglalkozó osztályát.

A munkatársa volt többek között Kiss Oszkár, aki a tárgyalt időszakban a fent említett főrezidentúra vezetője volt, „Dér” fedőnéven. Egyik legfontosabb megbízatása az volt, hogy a magyar állam és a Szentszék közötti viszony szempontjából figyelemmel kísérje a Mindszenty-kérdést, rendíthetetlenül képviselve a hivatalos magyar álláspontot. 1973 szeptemberében, Rómából való hazatérése után a III/I-4. Osztályon alosztályvezetővé nevezték ki. Ebben a minőségben irányította az osztálynak a Mindszenty-üggyel kapcsolatos utolsó nagy feladatát, amelyet a bíboros 1975. május 15-i, Mariazellben zajló, egyfajta politikai demonstrációvá váló temetése állított az állambiztonsági szervek elé.²²²

Ezen feladat lebonyolítása után így nyilatkozott:

„Kétségtelen, hogy Mindszenty halála egy sor problémát megoldott úgy a Vatikán, mint a magyar egyház számára, de kezünkből is kivett egy ütőkátyát, amelyet az elmúlt években gyakran tudtunk használni a vatikáni törekvések visszaszorításában.”²²³

²¹⁵ Bővebben lásd ÁBTL 4.1. A-3046/3. Varga Antalné: A postai küldemények operatív („K”) ellenőrzése. In *Állambiztonsági ismeretek. Az állambiztonsági operatív munka alapjai és titkos nyomozati (operatív) eszközei. 3. kötet.* Szerkesztette Gergely Attila. Budapest, 1976.

²¹⁶ ÁBTL 3.2.9. R-8-009/2. 142. Jelentés Mindszenty postájáról, 1972. szeptember 18.

²¹⁷ ÁBTL 3.2.9. R-8-009/4. 42.

²¹⁸ ÁBTL 2.8.2.1. 553. 8.

²¹⁹ Uo. Zsigmond Ferenc személyi adatai.

²²⁰ ÁBTL 2.8.2.1. 973-94-220. 6.

²²¹ ÁBTL 4.1. A-3036. 165.

²²² ÁBTL 3.2.3. Mt-671. 143–144. Sampson fn. ügynök „Mindszenty requiemje” tárgymegjelölésű jelentése, 1975. május 16.

²²³ ÁBTL 3.2.9. R-8-009/4. 93. Feljegyzés Mindszenty tevékenységéről, emlékiratairól és haláláról, 1975. június

Pio atya látogatása a bebörtönzött Mindszenty bíborosnál²²⁴

Ha Plutarkhosz *Párhuzamos életrajzok* című művére gondolunk, megállapíthatjuk, hogy a történetírás egyik legősibb műfaja az életrajz. Ennek sajátossága, hogy az életút minden részletének bemutatására törekszik, amihez a történelemtudomány hagyományos eszközeit (írott források, tárgyi emlékek, szóbeli emlékezet) veszi igénybe. Számos példa van azonban arra, hogy ezek az eszközök nem elégségesek az életrajz minden részletének összeállításához, mert az adott esemény kívül esik a világ összefüggésszerén. Így vagyunk ezzel Mindszenty József bíboros életrajza esetében is. A hitvalló hercegprímás egyik biográfusa, Mészáros István kommentár nélkül idézi²²⁵ az USA-ban megjelenő *Katolikus Magyarok Vasárnapja* c. újság 1993. április 4-i számát, amely D. Scott Rogo: *Miracles* c. könyvére hivatkozva írja le Pio atyának a bebörtönzött Mindszenty bíborosnál történt megjelenését. „Még lehetőségen ismert eset, hogy amikor Mindszenty kardinális Magyarországon a kommunisták börtönében volt, Pio atya – egyszerre két helyen lévén – otyát és bort vitt neki, és ministrált a miséjén... Mint megbízható vatikáni hírt közli (utalás D. Scott Rogo művére – H. A.). Amikor Mindszentyt kiszabadulása után erről különböző helyeken kérdezték, sohasem nyilatkozott ezzel kapcsolatban.” Az újság ezek után még megjegyzi: „Ha való az eset Mindszentyvel kapcsolatban, különös, hogy a kardinális sem nem állította, sem nem tagadta annak megtörténtét.”²²⁶ Mivel a történetírást az elmúlt idők eseményei érdeklik, a történész nem mehet el az életrajz elkészítésekor szó nélkül egy olyan eset mellett, amely a világ szabályszerűségein túlmutat. Amint Mészáros István írja, az ilyen esetek regisztrálása szükséges.²²⁷ Amennyiben azonban lehetőség van rá, nem csak regisztrálni kell a történet, hanem annak vizsgálatát is el kell végezni. A következőkben erre teszünk kísérletet.

Az eset valóban ismertnek mondható, mert az *Il Tempo* hasábjain Francobaldo Chiocci már 1971-ben²²⁸ a következőket írta: „Égy ideje a garganói kapucinus és a budapesti 'élve eltemetett' közti csodálatos kapcsolatról terjednek a hírek, legendák. Sőt egyes hírek bilokációra céloznak, mintha a San Giovanni Rotondóban szentség hírében elhunyt szerzetes Magyarországra ment volna, hogy az 'ellenálló' bíborosnak vigasztalást vigyen, akire Pio atya mint a meg nem alkuvó, bátor, régi egyház példájára mutatott rá.” A szerző Zágón József²²⁹ tolmácsolása mellett készített interjút a bíborossal. Ugyanakkor Mindszenty bizonyos mondatokat vagy mondatrészeket latinul mondott, mert ezeket így idézi a cikk. Az újságíró kimondottan érdekelte az eset, amelyről Zágón Józsefnél is tájékozódott: „Monsignor Zagon csak annyit mondott nekem, hogy nincs mindezekről tudomása. Aztán megengedte, hogy közvetlenül a bíborostól szerezzek bizonyosságot. ... Mindszenty azt mondta nekem: 'Olvastam Pio Atya műveiről, imáiról, szenvedéseiről azokban az amerikai újságokban, amelyeket minden nap behoztak nekem a követségre. Nagyon hálás vagyok neki, amiért az Úrhoz fohászkodott oltalmamért, hálás vagyok a gondolataiért, a közelségéért és a megbecsüléséért. Gratias ago pro eo naturaliter...' És nemcsak naturaliter. Monsignor Zagon tolmácsolása mellett Mindszenty bíboros a következőket fűzte hozzá szó szerint: 'Annál is inkább mivel Pio atya természetfeletti módon mindig segített engem

²²⁴ Jelen tanulmány eredeti megjelenésének helye: MAGYAR SION. ÚJ FOLYAM VII. / XLIX. (2013/2) 205–215.

http://epa.oszk.hu/01300/01397/00014/pdf/EPA01397_magyar_sion_2013_2_205-216.pdf

²²⁵ MÉSZÁROS István, Egy „kultusz” a XXI. században. A Mindszenty-tisztelet története (1975–2005) (Budapest 2005) 179.

²²⁶ Uo.

²²⁷ MÉSZÁROS István, Mindszenty-bibliográfia szemelvényekkel (Budapest 2011) 119.

²²⁸ CHIOCCI, Francobaldo, Il Cardinale scomodo e spaesato, in *Il Tempo* XXVIII (1971. október 9.) 277/ 13. Köszönetem fejezem ki Dr. Németh László olaszországi magyar főkonzulnak, aki az újságra elsőként hivatkozott: Új Üzenet – Az olaszországi magyar katolikus misszió értesítője (2006. szeptember 24.), és az eredeti cikk másolatát rendelkezésemre bocsátotta.

²²⁹ Zágón József (1909–1975) teológiai tanulmányait Bécsben a Pázmáneum növendékeként végezte. Pappá szentelése (1935) után Sopronban káplán, 1937-től püspöki titkár Győrben. 1938-ban teológiai doktorátust szerzett, majd irodaiigazgató és győri kanonok lett. 1949-ben külföldre távozott, Rómában a Pápai Magyar Intézet régense lett. Létrehozta a Szent István Alapítványt és zárandokházat. Első titkára volt az Elvándorlók és Úton lévők Pápai Tanácsának, amelyet VI. Pál pápa 1970. március 19-én hozott létre. Élete szorosan kötődött Mindszenty József bíboros emigrációjában eltöltött éveéhez. Vö. NÉMETH László Imre, Zágón József (1909–1975), in Magyar Egyháztörténeti Vázlatok 24 (2012) 3–4/39–78.

*mindazokban a nagy szenvedésekben, amelyeket az Úrért és népémért el kellett viselnem.' Erre a kifejezésre 'természetfeletti módon' újra felröppennek majd a legendák, melyeket a bíboros, mivel egyházejelelem és egy olyan pillanatban vagyunk, amikor az egyház egy boldoggá avatási eljárást folytat, nem erősített meg.*²³⁰

Valószínűleg a *Katolikus Magyarok Vasárnapja* c. újság előbb idézett cikke nem ismerte az *Il Tempo* hasábjain megjelent beszélgetést. Ennek fényében ugyanis más megvilágításba kerül az amerikai lap kijelentése: „különös, hogy a kardinális sem nem állította, sem nem tagadta annak megtörténtét”. Mindszenty bíboros valóban nem adott egyértelmű, félreérthetetlen választ a kérdésre. De nem ok nélkül figyelt fel Francobaldo Chiocci is a „természetfeletti módon” kifejezésre. Ez a szóhasználat egyértelműen az imádságon túli vagy kívüli segítségre utal, hiszen a bíboros először arról szól: „Nagyon hálás vagyok neki, amiért az Úrhoz fohászzkodott oltalmamért, ... Gratias ago pro eo naturaliter.” Csak ezután említi, hogy nemcsak naturaliter, hanem természetfeletti módon is segítette őt Pio atya. Sőt, az is kérdéses, miként értelmezzük, hogy a hercegprimás hálás Pio atya közelségéért. Mindszenty bíboros választát tagadásnak tehát semmiképpen sem vehetjük, sejtelmes utalásnak azonban igen. Miért nem nyilatkozott Mindszenty bíboros erről a sajtónak? Részben talán valóban azért, amire az újságcikk is utal, hogy Pio atya 1969 novemberében megindult boldoggá avatási eljárása miatt a folyamatban lévő ügyben nem nyilatkozhatott. Másrészt a bíboros nem volt exhibicionista alkat,²³¹ ugyanakkor a börtön időszaka is már közel húsz év távolságra volt tőle. A szenvedések, fizikai bántalmazások emlékei között esetleg számára is irreálisnak tűnhetett a szentmise bemutatása iránti vágyának ilyen módon történő megvalósulása a börtöncellában. A bíboros hallgatása tehát önvédelemből is fakadhatott, nehogy elméjének épségét kétségbe vonják. A természetfelettivel közvetlenül találkozó személy ugyanis könnyen kétségbe vonhatja azt, amit saját maga tapasztalt. Péter apostol börtönből történt csodás szabadulása is ezt bizonyítja. Miután az angyal leoldotta bilincseit és megnyitotta a zárka ajtaját az apostol „ment és követte, de nem tudta, hogy valóság-e, amit az angyal tesz. Azt gondolta, hogy látomása van.” (ApCsel 12,9). Ehhez hasonlóan nem akart hinni a szemének a barcelonai szalézi intézet igazgatója sem, amikor egy éjszaka Bosco Szent János bilokáció útján megjelent neki.²³² Ha a sajtónak a bíboros nem is nyilatkozott, kérdés, hogy nem beszélt-e legbensőbb bizalmasainak mégis erről. Pio atya boldoggá avatási irataiból²³³ ugyanis az derül ki, hogy az eljárás során tanúvallomást tevő Angelo Battisti²³⁴ egy Budapestről érkezett paptól értesült az esetről. Honnét értesülhetett ez a magyar pap a bilokációról? Mindenesetre ő informálja és kéri Angelo Battistit az eset megerősítésére. Mint közvetlen munkatárs Angelo Battisti a kérdést nem merte azonnal feltenni: „hogya ilyesmit kérdeznék Pio atyától, akkor ő nem túl kedves szavak kíséretében zavarna el engem.” Évekig nem merte feltenni kérdését, míg végül 1965 márciusában hirtelen ihlettől²³⁵ vezérelve rászánta magát. Nem tudjuk tehát pontosan, hogy a Budapestről érkezett pap mikor beszélt Angelo Battistivel, de az bizonyos, hogy Mindszenty bíboros ekkor Budapesten, az Amerikai Nagykövetségen volt. Pio atya szintén hallgatott, 1965-ig nem beszélt az eseményekről, közvetlen környezete sem értesült semmiről, tehát a budapesti pap információit nem Olaszországból kapta. Vagyis ahhoz kell visszatérnünk, hogy az információ Magyarországról származhatott. A kapucinus szerzetes annyira nem

²³⁰ Il Tempo uo.

²³¹ Kihallgatása során maga a bíboros nyilatkozta: „Vannak bizonyos dolgok, amiket az ember becsuk a lelke kamrájába, és amiket nem mond meg; vannak ilyenek.” ÁBTL 3.1.9. V–700/5. 23. fől. Gyorsírási jegyzet átütele Mindszenty kihallgatásáról 1948. december 27-én este. A forrásra Balogh Margit történész hívta fel a figyelmemet, amelyért ez úton is köszönetet mondok.

²³² A barcelonai szalézi intézet igazgatója, Juan Branda, 1886. február 6-ára virradó éjszaka álmából arra ébredt, hogy a Torinóban lévő Don Bosco az ágya végénél áll és a nevén szólítja. Miután a szent közölte Don Brandával, hogy nem alszik, egy ügy megoldására utasította. Reggelre azonban már Don Branda is elbizonytalanodott: hátha mégiscsak káprázat volt az egész? Több napon át halogatta tehát az utasítás végrehajtását. Aztán levelet kapott Torinóból. Ebben Don Rua – Don Bosco közvetlen munkatársa – azt írta neki, hogy Don Bosco elbeszélte, miképpen járt nála Barcelonában látogatóban, és most ismételt figyelemzetei engedelmessédjék. LUKÁCS István, A fiúk apostola (Budapest 2009) 232–233. /Mindszenty Józsefnél a bilokáció forráshiányos ugyan, de maga a bilokáció jelensége a fenti példával történetileg is igazolható./

²³³ Positio II. 1638.

²³⁴ Angelo Battisti (1906–1988) 1957-től Pio atya 1968 szeptemberében bekövetkezett haláláig az általa alapított kórház (Szenvedés Enyhítésének Háza – Casa solievo della Sofferenza) gondnoka és igazgatója volt.

²³⁵ Angelo Battisti tanúvallomása szerint ez isteni sugallatra történt.

kívánt az esetről beszélni, hogy csak Angelo Battisti határozott és ismételt kérdésére válaszolva erősítette meg a hír valódiságát. Úgy tűnik, hogy maga Pio nagyon szűkszavú volt, mert a bilokácóról a tanúvallomásban csak Angelo Battisti beszél, aki elmondta, hogy a börtönbe zárt Mindszenty bíborosban az idő múlásával egyre élénkebbé vált a misézés utáni vágy. *„Egy reggel megjelent nála Pio atya minden szükséges felszereléssel. A bíboros misézett és Pio atya segédkezett neki, azután beszélgettek, míg végül Pio atya mindavval, amit magával hozott, eltűnt.”* A tanúvallomás érdekessége, hogy Battisti nem mondta el Piónak, amit hallott, csak feltette a kérdést: *„Atya, Mindszenty bíboros felismerte Pio atyát?”* A kérdés önmagában, előzetes információcseré nélkül érthetetlen lenne, de Pio atya a lélekbelátás adománya²³⁶ miatt pontosan értette, mire vonatkozik. A kérdésre első felhaborodása után is csak azért válaszolt, mert Battisti arra hivatkozott, hogy az atya olvas a lelkekben, és így tudnia kell, hogy Isten sugallatára teszi fel a kérdést. Ezután erősíti meg Pio az eset megtörténtét: *„találkoztunk és beszélgettünk, úgy gondolod, hogy nem ismert fel?”* A tanúvallomás történetudományi szempontból ott hibás, hogy szerinte *„Mindszenty bíborost 1956 októberében letartóztatták.”* Tudjuk azonban, hogy a hercegprímást 1948. december 26-án tartóztatták le, és börtönéből az 1956. október 23-án kitört forradalom szabadította ki október 30-án. Az a tény, hogy Angelo Battisti téved a hercegprímás letartóztatásának időpontját illetően, a tanúvallomás lényegi részét – a bilokáció megtörténtét – nem befolyásolja. Battisti a Pio atya által megerősített igazságról számol be. Ennek keretét az a történeti háttér adja, amit saját maga mondott el. Mivel Olaszországban az 1956. évi magyarországi forradalom nagy visszhangot váltott ki, Battisti – aki a bíboros emlékiratait is olvasta²³⁷ – fejében összeszórtak az események és a „magyar ügy” egyik szimbólumát jelentő bíboros szabadulását összekeveri a forradalom utáni megtorlásokkal, bebörtönzésekkel. Egyszerű tárgyi tévedés, amely – ismételjük – nem érinti a tanúvallomás lényegét. Mivel a történelem térben és időben zajlik, felvetődik a kérdés: mikor és hol játszódott le az eset? A hercegprímást 1949. február 8-án ítélték el életfogytiglani fegyházbüntetésre. A gyűjtőfogházban már rendszeresen misézhetett: *„Megérkezésem óta (1949. február 8. – H. A.) rendszer házikenyérrel és szerzett borral végeztem a szentmiseáldozat napoként bemutatását.”*²³⁸ Az Andrássy út 60-ban azonban, ahová letartóztatásakor vitték, a vizsgálati fogság idején a megtörés részeként akadályozták, hogy a bíboros rendszeresen mutathasson be szentmisét. Erről így vall emlékirataiban: *„Emlékszem, hogy a borból csak kétszeri miszésre futotta és a harmadik reggelre nem hoztak újabb bort, sőt a partizán, mialatt én kivitem a mosdóvizet, feldúlta a divány környékét. Nemcsak a boros-, hanem még az én ivópoharamat is elvitte. Ezt megrendezett dolognak véltem akkor is. Talán arra számítottak, hogy a szentmise utáni nagy vágyamban hozzájuk fordulok miseborért és ők annak fejében előbb érhetik el céljaikat velem. Én azonban ezektől sem ezt, sem egyéb szívességet soha nem kértem. A 39 nap alatt többé egyszer sem miséztem vagy áldoztam.”*²³⁹ Az emlékiratok alapján tehát a február 8-án bemutatott szentmisétől 39 napot visszaszámolva, január 1-jén misézett utoljára a bíboros. E kérdés további fontos forrása az a feljegyzés, amelyet a hercegprímás saját kezűleg készített 1949. március 31-én az általa bemutatott szentmisékről.²⁴⁰ Eszerint letartóztatását követően december 30–31-én, január 1-jén, majd január 13-tól folyamatosan misézhetett. Összehasonlítva a két forrást látható, hogy az első misék tekintetében nincs lényegi különbség. Az emlékiratok szerint szintén január 1-jén misézett utoljára, és csak két misét tudott bemutatni a kevés borból, tehát december 31-én és január 1-jén misézett. A periratok között lévő misefeljegyzés szerint december 30-án is misézett. Ez, bár különbség, abból kiindulva, hogy Mindszenty emlékiratait évtizedekkel később jegyezte le, nem jelentős. Lényegileg szinte mindegy, hogy 2 vagy 3 alkalommal

²³⁶ A tanúvallomás ezért is idézi Pio atyát: „Én mindent látok Isten által!” I. a Függelékben.

²³⁷ A tanúvallomásban így szól erről: „emberileg elképzelhetetlen, hogy a bíboros el tudta volna viselni mindazt a szenvedést, amelyet ki kellett állnia, és amelyeket az emlékirataiban (kiemelés – H. A.) leír.”

²³⁸ MINDSZENTY József, Emlékirataim (4. kiad., Budapest 1989) 330.

²³⁹ Uo. 252.

²⁴⁰ Primási Levéltár, Mindszenty periratok, V–700/33. 250. fol. Mindszenty József feljegyzése, 1949. március 31. „I., XII. 26-ig bezáróan otthon mindennap (sic!) miséztem. (Lásd misekönyvecske!) „2., XII. 30., 31., 1.1 napokon „3., I.13 – III. 45. 31. a hivataltól eddig még járó misepénz kiosztandó a plebániák utján (sic!) az esztergomi szegényeknek, hogy értem imádkozzanak. 49. III. 49 31. + József” Az áthúzott részeket a bíboros s.k. javította. A feljegyzés talán az Esztergomi Főegyházmegyei Hivatal számára utasítás céljából készült. A forrásra Balogh Margit történész hívta fel a figyelmemet, amiért ez úton is köszönetet mondok.

tudott csak misézni a kevés borból. Sokkal lényegesebb, hogy mi az oka annak az eltérésnek, hogy január 13-tól folyamatosan misézhetett. Bár az írás kétségtelenül Mindszenty bíboros kezétől származónak tűnik, elgondolkodtatóak az abban található javítások. Észrevehetően nem volt tisztában a dátummal, vagy az nem tudatosodott benne, hiszen a keltezést kétszer is javította. A bezártság könnyen összezavarja az ember időérzkét. Ez a tény, kiegészítve azzal, hogy az *Emlékiratok* elkészítése és az események között jelentős idő telt el, vezethetett oda, hogy Mindszenty emlékeztetésében a pontos dátumok elhomályosultak, és csak az maradt meg benne, hogy nagy vágyát, a szentmise bemutatását, megakadályozták. A misefeljegyzés alapján a bilokáció idejét az 1949. január 2. és január 13. közötti időre szűkíthetjük. Ez a tizenkét nap Mindszenty bíboros életében a kínzások és megaláztatások időszaka. Érthető, hogy az oltáron megújuló áldozat bemutatásával erőt akart meríteni Krisztus kinszenvedéséből. De nem tehetette, mert kínzóit tudatosan – ördögi módon – fosztották meg ettől az erőforrástól. A szentmise utáni nagy vágyában a mélységből Istenhez kiáltott, aki ismeri gyermekei szükségét, és olykor a fizikai törvények felfüggesztésével segít rajtuk. Annak feltételezése esetén, hogy – látszólagos ellentmondásuk ellenére – a misefeljegyzés és az *Emlékiratok* is valós, és nem tévedésen alapuló dátumokat közölnek, a legmesszebbre az a gondolat vezet, amely Mindszenty bíboros szavainak és Battisti tanúvallomásának összevetéséből következhet. A bíboros ugyanis azt mondta: „*Pio atya természetfeletti módon mindig segített engem*”, Angelo Battisti vallomásában pedig kijelentette: „*Ez azt mutatja, hogy az atya a letartóztatása kezdetétől támogatta őt, mert emberileg elképzelhetetlen, hogy a bíboros el tudta volna viselni mindazt a szenvedést, amelyet ki kellett állnia, és amelyeket az emlékirataiban leír.*” Vagyis feltehető a kérdés: lehet, hogy a misefeljegyzések bizonyítékai több, esetleg január 13. után misztikusan bemutatott szentmisének? A kérdés oly merész, hogy e sorok írója is csak felvetni kívánja, ám a válasz a csoda megtörténtének lényegét nem befolyásolja. Tény, hogy a most vizsgált bilokáció nagyon forrás- és szenttanúhiányos. Nincs saját korából származó írásos megerősítése, mint Don Bosco említett bilokációjánál, senki kívülálló nem látta, ellentétben számos más esettel. Mindkét érintett hallgatott. Mindszenty nem tagadta, de nem is erősítette meg az eset megtörténtét. Ennek okait már az előbbieken vizsgáltuk, de legvalószínűbbnek az tűnik, hogy a bíboros maga is elbizonytalanodhatott a valóságot illetően, mint Péter apostol, vagy mint a barcelonai szalézi szerzetes 1886-ban. Vélelmezhetően ez az oka annak is, hogy emlékirataiban nem tesz említést az esetről. Sőt ebben Mindszenty zárkózott természetén túl az is benne lehet, hogy ez a misztikus látogatás csak neki szólt, az ő megerősítését szolgálta. Mindszenty „hallgatása” azonban nem cáfolja Angelo Battisti tanúvallomását, amelyet a Szenttéavatási Kongregáció hitelesnek fogadott el. Az olaszországi San Giovanni Rotondóban élő szent életű kapucinus látogatása a börtönbe zárt és szigorú felügyelet alatt tartott Mindszenty bíborosnál mindenképpen természetfeletti jelenség. Így azzal a – nem ismeretlen – jelenséggel találjuk szemben magunkat, hogy a történelmi események vizsgálatakor az egzakt kritikai módszer nem mindig elégséges. Az intellektuális becsületességgel kutató emberben ilyenkor számos kérdés merül fel, akárcsak Victoria Sackville-West esetében, aki Jeanne D’Arc életrajzában írja: „*felveti a legmélyebb problémákat, amik megfajtásában hiszünk, vagy nem hiszünk. Talán nincs még egy katonai jelensége a történelemnek, aki ennyire gondolkodásra sarkallna. Gondolkodásra sarkall és kérdésésre sarkall; földed sötét helyeket, ahová nem merünk betekinteni. Csak olvasunk és miután elolvastuk, megmaradnak a lényeges kérdések: vajon Isten olykor egyenes módon megnyilatkozik? Vajon csak a látható világ az a világ, amellyel számolnunk kell? Lehetséges halandó emberek számára, hogy egy másik világ lakóival érintkezzenek? Lehet séges az, hogy földöntúli vezetést nyerhetünk emberi tévelygő elménk megsegítésére?*”²⁴¹ Az eset elemzésének alapja tehát, hogy a történész vagy bárki, aki az igazságot kutatja, elfogadja, hogy a transzcendentalitás a történelemben megtapasztható, amely végső soron a Mindenható Istenre mutat rá. Enélkül az axióma nélkül minden érthetatlenné és mesészerűvé válik. Tény azonban, hogy a bilokáció nem ismeretlen jelenség, hiszen más szentekkel kapcsolatban is feljegyezték ilyen eseteket. Maga a bilokáció – amint azt Marko Rupnik írja – misztérium, de teológiaiailag érthető. Isten rendkívüli ajándéka, amelynek célja, hogy megerősítse az embert a Krisztus feltámadásába vetett hitében. A

²⁴¹ SACKVILLE-WEST, Victoria, St. Joan of Arc (1936, 2. kiad. 1969), magyarul: Szent Johanna (ford. Szerb Antal; Atheneum, Budapest é.n.) 321.

jelenség ugyanis a feltámadás utáni élet elővételezése, ahol a tér és az idő nem átjárhatatlan, hanem egybeolvad.²⁴² A test megszabadul e két dimenzió kötelékeitől, amint az Jézusnak feltámadása utáni megjelenéseiről a Szentírásban is olvasható. Pio atya Mindszenty bíborosnál történt megjelenésében a legkülönlegesebb, ezért nagyon fontos, az anyag jelenléte. Pio megjelenésébe bevonja a kenyeret, a bort és mindent, ami a Szentmiseáldozat bemutatásához szükséges.²⁴³ Ez azért rendkívüli, mert általában a bilokáció alkalmával a személyek változtatnak helyet. Pio atya azonban ebben az esetben tárgyakat is magával vitt. E bilokáció célja a szenvedés enyhítése. Isten számára lehetséges lett volna Mindszenty bíborost a rabságból úgy megszabadítani, amint azt Péter apostollal tette (ApCsel 12,1-11). De az Ő szándéka az volt, hogy a bíboros a kelyhet kiürítse, és ezért misztikus módon erősítette meg a hitvalló hercegprímást. Bár az eset mindenekelőtt Pio atya életszentségének bizonyítéka, rávilágít Mindszenty bíboros megpróbáltatásaira is. Milyen hatalmas lehetett az a szenvedés, amely ilyen enyhítést érdemelt? Pio maga mutat rá erre: „*Az ördög ronda, de vele rondábban elbántak, mint ahogy azt az ördög tette volna!*” Összefoglalóan megállapíthatjuk, hogy a két vizsgált forrás nem mond ellent egymásnak, és több jel is arra mutat, hogy Pio atya Mindszenty bíborosnál tett misztikus látogatása a hitvalló hercegprímás életrajzához tartozó valós történelmi eseményként fogadható el.

FÜGGELÉK

Angelo Battisti tanúvallomása Pio atya boldoggá avatási eljárásában arról, hogy a kapucinus szerzetes bilokáció útján meglátogatta börtönében Mindszenty József bíborost Positio II., 1638–1639.

Un episodio di bilocazione

Su questo argomento della bilocazione mi limito a riferire il seguente episodio.

Come noto, il cardinale Mindszenty, nell'ottobre del 1956, fu arrestato e messo in carcere e guardato a vista. Col passare del tempo si faceva vivissimo il desiderio di poter celebrare la santa messa: Una mattina gli si presenta Padre Pio con tutto l'occorrente. Il cardinale celebra la sua santa messa e Padre Pio gliela serve: poi parlarono e alla fine Padre Pio scompare con quanto aveva portato.

Un sacerdote venuto da Budapest, incontrandomi, mi confido riservatamente il fatto, pregandomi se potevo avere una conferma dal Padre. Gli risposi che se avessi chiesto una cosa del genere Padre Pio mi avrebbe cacciato a male parole.

Invero mi sono sempre ricordato di questo singolare episodio. Chiamato successivamente dal Padre, per qualche anno, alla fine delle questioni sulle quali dovevo intrattenere, mettevo sempre il card. Mindszenty. Per due-tre anni mai mi riusciva di arrivare a porre questa domanda. Ho capito che non era volontà di Dio perché dimenticai, non so come, del tutto dal prenderne nota come avevo fatto con diligenza per l'innanzi. Se non che, una sera del marzo del 1965 (dopo tanti anni!), terminato di riferire al padre le questioni della «Casa», mi alzai per congedarmi da lui.

Il Padre, nella sua bontà, invece mi invitò a trattenermi ancora qualche istante. Mi rimisi a sedere e senza che lontanamente pensassi al cardinale Mindszenty, dissi al Padre: «*Padre, il cardinale Mindszenty ha riconosciuto Padre Pio?*». Mi voleva mangiare, mi trattò da imbecille, da stupido. Però quando gli dissi e spiegai che lui mi leggeva i pensieri, che non era nelle mie intenzioni d'importunarlo su questo argomento, che non era la mia curiosità, ma che Dio, per la sua gloria in quel momento me lo metteva nelle labbra, il Padre si fece buono e mi rispose: «*Che diamine, ci siamo visti e ci siamo parlati, vuoi che non mi abbia riconosciuto?*». Poi si fece mesto e soggiunse: «*Il diavolo è brutto, ma lo avevano ridotto più brutto del diavolo!* Il che sta a dimostrare che il Padre lo aveva fin dall'inizio del suo arresto soccorso, perché non si può umanamente concepire come il cardinale avesse potuto resistere a tutti i patimenti ai quali è stato sottoposto e che lui descrive nelle sue memorie. Il Padre concluse: «*Ricordati di pregare per questo grande confessore della fede, che ha tanto sofferto per la Chiesa!*»!

²⁴² Vö, RUPNIK, Marko I., Il cammino dell' uomo nuovo (Lipa, Roma 2009) 50.

²⁴³ Uo. 51.

Non è il caso di addentrarci oltre, sui doni che Dio gli concesse, posso però affermare, per lunga esperienza, davvero singolare, che Padre Pio sapeva tutto e di tutti e che per lui non vi erano distanze. «Io vedo tutto in Dio!». E lui che me lo ripete per ben tre volte, perché lo tenessi presente quando andavo con lui a conferire sulle questioni dell' opera sua.

Egy bilokációs eset²⁴⁴

A bilokáció tárgyában a következő történet elmondására szorítkozom.

Mint ismert, Mindszenty bíborost 1956 októberében letartóztatták, börtönbe zárták és szemmel tartották. Az idő múlásával egyre élénkebbé vált benne a misézés utáni vágy. Egy reggel megjelent nála Pio atya minden szükséges kellékkel. A bíboros misézett és Pio atya segédkezett neki, azután beszélgettek, míg végül Pio atya mindazzal, amit magával hozott, eltűnt.

Mikor egy Budapestről érkezett pappal találkoztam, az bizalmasan tájékoztatott a történetekről, egyúttal arra kért, hogy ha tudom, szerezzem meg a fentiek megerősítését az atyától. Azt válaszoltam neki, hogyha ilyesmit kérdeznék Pio atyától, akkor ő nem túl kedves szavak kíséretében zavarna el engem.

Igazából sohasem feledkeztem meg erről a rendkívüli eseményről. A későbbiekben, néhány éven át, mikor az atya hivatott, az ügyek végett, amelyekről tájékoztatnom kellett, mindig eszembe idéztem Mindszenty bíborost. Két-három éven át azonban sohasem sikerült eljutnom odáig, hogy feltegyem ezt a kérdést. Megértettem, hogy nem ez volt Isten akarata, ezért felejtettem el egészen, nem tudom hogyan, kezdve azzal, hogy feljegyezzem, miként azt azelőtt szorgalmasan megtettem. Csakhogy 1965 márciusának egyik estjén (annyi év után!), miután tájékoztattam az atyát a ház ügyeiről, felkeltem, hogy elbúcsúzzak az atyától.

Az atya az ő nemeslelkűségével azonban megkért, hogy maradjak még egy kicsit. Ismét leültem és anélkül, hogy távolról is Mindszenty bíborosra gondoltam volna, azt mondtam az atyának: „Atya, Mindszenty bíboros felismerte Pio atyát?”

Majdnem megevett engem, értetlenként, oktalanként kezelte. De, amikor azt mondtam és magyaráztam neki, hogy ő olvassa a gondolataimat, és nem volt szándékomban ezzel a témával alkalmatlankodni, és nem a kíváncsiságom, hanem Isten volt, aki abban a pillanatban a saját dicsőségére azokat a (szavakat) számba adta, az atya megenyhült és így válaszolt nekem: „A csudába is, találkoztunk és beszélgettünk, úgy gondold, hogy nem ismert fel?”

Majd elszomorodva hozzáfűzte: „Az ördög ronda, de vele rondábban elbántak, mint ahogy azt az ördög tette volna!” Ez azt mutatja, hogy az atya a letartóztatása kezdetétől támogatta őt, mert emberileg elképzelhetetlen, hogy a bíboros el tudta volna viselni mindazt a szenvedést, amelyet ki kellett állnia, és amelyeket az emlékirataiban leír.

Az Atya így fejezte be: „Ne felejts el imádkozni ezért a nagy hitvallóért, aki annyit szenvedett az egyházért!”

Nem akarok túlságosan belemélyedni az Isten által neki adományozott képességekbe, de gazdag tapasztalataim alapján megerősíthetem, hogy igazán egyedülálló, ahogy mindenről és mindenkiről tudott, és hogy számára nem létezett a távolság.

„Én mindent látok Istenben!” Ő volt, aki háromszor megismételte ezt nekem, hogy mindig szem előtt tartsam, amikor vele vagyok a művével kapcsolatos kérdések megbeszélése végett.

²⁴⁴ A tanúvallomást Szőnyi Tamás fordította magyar nyelvre.

„Szeretetet hoztam ide is” – a zalaegerszegi Mindszenty életút-kiállítás

2022. október 23-án nyitotta meg kapuit Zalaegerszegen a Mindszentyneum, a város egykori – esztergomi érsekként és Magyarország primásaként a XX. századi katolicizmus emblematisus alakjává magasodott – plébánosáról, Mindszenty Józsefről elnevezett látogató- és zárandókközpont. A több szakmai díjat is elnyert épületben három állandó kiállítás várja a látogatókat. Az I. emeleten látható a Mindszenty-életút-kiállítás, a II. emeleten pedig az Egyházulódzás a kommunista diktatúra alatt (1945–1990) című tárlat tekinthető meg. A kiállítások koncepciójának kialakítása és megvalósítása a két-két kurátor mellett – Kovács Gergely és Nemesné Kiss Timea (Mindszenty-életút), Bors-Bulbuk Zsuzsanna és Soós Viktor Attila (Egyházulódzás kiállítás) – az építésszek, belsőépítésszek, grafikusok és projektmenedzsment hétvévi szoros együttműködésének eredménye. A földszinten Zalaegerszeg régmúltjában merülhetünk el, ha megnézzük az látogatóközpont építkezésének régészeti feltárása során előkerült tégláigető kemencéket.

„Szeretet hoztam ide is”²⁴⁵ – ez az idézet fogadja az I. emeletre érkező látogatókat, akik Mindszenty József életútjának nem mindennapi fordulataival szeretnének megismerkedni, illetve elmélyülni benne. A kuratori koncepció szerint a tárlat nemcsak egy szabadsághőst és szentéletű főpapot szeretne bemutatni, hanem elsősorban inkább egy olyan különleges embert, aki a maga sajátos módján az egész életét feltette arra, amiben hitt, aki oly sokat küzdött és szenvedett szeretett hazájáért és egyházáért.

A kiállításban a Mindszenty-életút fontosabb állomásait öt epizódba rendeztük, melyek öt összefüggő, egymásból nyíló térben ismerhetők meg. Minden epizódnál egy-egy mélyebb értelmű installáció is látható, mely művészi eszközökkel szeretné érzékeltetni az életút adott szakaszának meghatározó személyes vonatkozásait. Az élettörténet jobb megértését, a külső hatások megismerését szürke falakon elhelyezve az adott korszak eseményeit felvillantó képek és lenyitható táblák szövegei segítik.

Az első nagyobb tematikus egység az *Élethivatás – Pannonia Sacra* címet viseli, amelyben a bíboros gyermekéveit, hivatásválasztását és Zalaegerszeg városához fűződő negyed évszázados plébánosi működését mutatjuk be. A terem közepén a szülői ház kertjének földjéből tömörített, közel egy tonna súlyú jelképes keresztelőkút Mindszenty József megkeresztelését és pappá szentelését idézi. Szülőfaluja – a Zalaegerszegtől 30 km-re fekvő (Csehi)mindszent – néprajzi gyűjtéséből származik az itt felhangzó két ősi ének: a Mindszentek és a loretoi Szűz Mária-litánia felvétele. A későbbi bíboros szülőfaluja iránti szeretetét mutatja, hogy 1942-ben vezetéknévét Pehmről Mindszentyre magyarosította. Ha a látogató a bejárat melletti fehér falra tekint, Pehm József gyermekkori fényképe és aláírása vezeti be a Csehimindszentről indult életút első szakaszába. A családi hagyatékból itt látható még a szülei aranylakodalmán készült fénykép (1941), rajta a földműves család négy generációjának tagjai. Majd felfedezhetjük az tizennyolc éves Pehm József portréját a szombathelyi premontrai főgimnázium érettségi tablóján, alatta legkedvesebb képét édesanyjáról, Kovács Borbáláról. A tárlóban az ő kendője, imakönyve és rózsafüzére mellett elhelyeztük Mindszenty József első, „Az édesanya” című könyvét.

Továbbhaladva Mindszenty József zalaegerszegi plébánosi éveibe nyerhetünk betekintést. Egy széles tárlóban a zalaegerszegi Mária Magdolna-templom legértékesebb liturgikus tárgyai idézik fel Mindszenty József 1919-1944 közötti plébánosi működését, melynek során nagy gondot fordított a rábizott emberek megismerésére és lelkipásztori ellátására: keresztelte, gyóntatta, áldoztatta, eskette és temette őket. A tárlóban látható tárgyakat ő maga is használta: a kelyhet, kehelytakarót, ostayartó tányért, úrmutatót, amely az Oltáriszentség látható kihelyezésére szolgált, a kánontáblát, amely az oltárra helyezett legfontosabb miseimákat tartalmazta, és a sérült állapotában is magával ragadó feltámadt Krisztus-szobrot. Külön tárlóban helyeztünk el egy általa újonnan vásárolt aranyozott réz

²⁴⁵ Mindszenty József az utolsó szó jogán. A Magyar Rádió hangarchívuma, „dr.[!] Mindszenty József és társai pere”.

neogótikus úrmutatót. A látogató az érintőképernyőn böngészve részletes képet kaphat a Mária Magdolna plébánia plébánosának szerteágazó tevékenységéről. Böngészhetjük Mindszenty kézírását, a plébánia régmúltjának kutatása során készített jegyzeteit.

A tárlat plébánosi éveket idéző szakaszának egyik leglátványosabb eleme a külön tárlóban elhelyezett gyönyörű aranyhímzésű 19. századi miseruha. Előreszén, a gazdag virágornamentika között a kereszt előtt imádkozó Mária Magdolna látható, hátoldalán Gyümölcsoltó Boldogasszony, az Angyali üdvözlés Szűz Mária-ábrázolása. Ezt az öltözetet Mindszenty József nemcsak mint plébános viselte nagyobb ünnepeken, de hercegprímásként is a Boldogasszony éve keretében rendezett zalaegerszegi Mária Napok alkalmával, 1948. szeptember 8-án.

Zalaegerszeg arculatát, a város lelkiségét a mai napig meghatározzák a Mindszenty plébánosi tevékenysége nyomán létrehozott intézmények és épületek, ezt a kiállítás is hangsúlyozza. Egy hirdetőoszlopon és érintőképernyőn olvashatunk bele az általa szerkesztett Zalamegyei Újság rovataiba, archiv felvételek mintha ezeket a cikkeket illusztrálnák, Mindszenty városépítő tevékenységét. Vázlatos térképen szerepelnek a hozzá kötődő épületek: a kibővített plébánia, a Jézus Szíve ferences templom és rendház, valamint a Notre Dame iskolakomplexum. Mindszenty 1927-től 1941-ig püspöki biztosként dolgozott a szombathelyi egyházmegye Zala megyei részének korszerűbb területi felosztásán. Munkája eredményeként tizenhat új lelkiség és több iskola kezdte meg működését. Az ide került fiatal papok sorsát atyai szeretettel kísérte, templomaik felszereléséhez tevőlegesen is hozzájárult.

Az életút-kiállítás következő nagyobb állomása már a főpap Mindszenty József tevékenységét mutatja be *A főpap – Fidelissimus Pastor* címmel. XII. Piusz pápa 1940. március 5-én nevezte ki veszprémi püspökké, 1945. október 2-án esztergomi érsekké és ezzel együtt Magyarország hercegprímásává, majd 1946 februárjában avatta bíborossá. A kiállításnak ezen a pontján hivatalos portréi, kinevezési okmányai és főpapi címerei mellett archiv filmhíradókból visszanezethetők az Esztergomban tartott püspökszentelés, az esztergomi érseki beiktatás, a budapesti főpásztori bemutatkozás és a vatikáni bíboros-avatás legfontosabb pillanatai.

A Mindszenty-címerek közül a látogató hármat láthat a kiállításnak ezen a falrészén: zöld kalappal és 6-6 zöldszínű bojtjal a veszprémi püspöki (1944), zöld kalappal és 10-10 zöldszínű bojtjal (bíborszínű hermelines palásttal) az esztergomi érseki (1945) és végül bíborszín kalappal és 15-15 bíborszínű bojtjal a teljes bíboros-hercegprímási (1946) címereket. A hivatalos püspöki címert a Megyer-Meyer Antal által tervezett színes, de részleges címerrajz és egyetlen, fekete-fehérben megmaradt nyomtatvány alapján rekonstruáltuk. A Pehm család korábban soha nem használt címerét szintén Megyer-Meyer Antal festette meg 1945-ben. A Mindszenty-címerek sorát az emigrációban használt egyszínű bíborosi címerrajz (1972) teszi teljessé. A teljes sorozat a kiállításához készült guide alkalmazásában látható digitálisan.

A pápa 1944. március 5-én nevezte ki Mindszentyt veszprémi püspökké. A történelmi párhuzamokra mindig fogékony püspök a tatárjárás korszakából választotta az engesztelés 1943-ban szentté avatott magyar példaképét, Árpád-házi Szent Margitot főpapi címerének főalakjául. A kiállításban látható nagyméretű textilkép eredetileg az 1938-ban megrendezett budapesti eucharisztikus világkongresszus Hősök terén felállított hatalmas oltárát díszítette. A hazájáért vezeklő királylány alakja Mindszenty József esztergomi érseki címerének is hangsúlyos eleme maradt. Rövid veszprémi püspökségével megkezdte első, rendkívül aktív főpásztori szolgálatát, amelyet sok egyházlátogatás és gyakorlatias egyházkormányzati intézkedések jellemeztek. A püspökszentelés pillanatait a korabeli filmhíradó kockái idézik fel, a monitor alatt a püspöki kinevezés latin nyelvű pápai okmányát is meg lehet tekinteni. Aki először tekinti végig, vagy kevésbé ismeri a bíboros életútját, meglepődhet svájci sapkás civil portréja láttán: a fénykép egy szöktetési terv részeként egy hamis igazolványhoz készült, amikor az a hír terjedt el, hogy a nyilasok túszként Nyugatra akarják hurcolni. A falon látható 1944-es véghatározat Mindszenty József veszprémi püspök rendőri őrizetbe vételével kapcsolatban született. A letartóztatás valódi okát a dokumentum nem említi, de közrejátszott benne a Mindszenty által fogalmazott, majd a dunántúli főpásztorok által aláírt és a nyilasok miniszterelnökének címzett memorandum. Az értelmetlen háború befejezésére szólító, bátor hangú levelet 1944. november 13-án a veszprémi püspök személyesen adta át a nyilas miniszterelnök-helyettesnek. Két hét múlva, november 27-én tartóztatták le, először a sopronkőhidai fegyházba vitték, onnan soproni házi őrizetbe helyezték.

XII. Piusz pápa 1945. október 2-án esztergomi érsekké és ezzel együtt Magyarország (herceg)prímásává nevezte ki Mindszenty Józsefet. A kiállításban az esztergomi érseki beiktatásról készült filmhíradó archív felvételei, az esztergomi érseki címer és a kinevezési okmány eredeti latin változatának képe idézik fel az életút meghatározó eseményét. A pápa 1946 februárjában nevezte ki és avatta Mindszenty Józsefet bíborossá, ami a Katolikus Egyház egyik legmagasabb főpapi méltósága, a bíborosi kreáció legfontosabb mozzanatait szerencsére megőrizték a filmtekercsek és a monitoron megtekinthetőek, néhány másodpercig a magyar bíboros is látható.

A tárlat ezen szakaszában elhelyezett bíborpalást az egész kiállítás jelképe lehetne. A díszes selyemruha Rómában készült, de nem a bíboros életében, hanem most, a kiállítás számára. Mindszenty ugyanis nem csináltatott magának magas méltóságához illő új öltözetet, hanem helyette 1945 és 1948 között is a korábban használt püspöki palástját viselte. Ezt érezte a legmegfelelőbbnek a II. világháború utáni gyászos esztendőkből. „Úgy van rendjén, hogy a romország primása romházban lakjék”²⁴⁶ – mondta a háború után félig romos budai székházára utalva. Ennek megfelelően Esztergomban is egyszerű életvitelt folytatott, így is közösséget vállalt nélkülöző honfitársaival. A napjainkban már nem használt főpapi palástok anyaga és színe is jellegzetes: habselyemből, franciásn moiré selyemből készültek, és a fekete, lila vagy vörös szín jelezte, hogy pap, püspök vagy bíboros volt a viselője. Selyemanyagának fényjátéka ihlette a Mindszentyneum épületének homlokzati terveit és több építészeti megoldását. Ez a bíborpalást, miként az egész kiállítás az utókor tiszteletadása Mindszenty József előtt.

A bíboros rövid hároméves, mégis rendkívül tevékeny főpapi szolgálatát a mennyezetről sugárzó fényinstalláció jeleníti meg Mindszenty bíboros közösségi életére utalva: a templomi üvegablakok és a kőmenet virágoszövények szín- és fényhatását idézi. Ehhez az időszakhoz kapcsolódnak továbbá a fővárosi augusztus 20-i ünnepségről készült archív felvétel, a bíboros országfelajánló imája, a gazdag érintőképernyős tartalmak és egy videómontázs.

Ahogy a tárlat idővonalon közeledünk Mindszenty bíboros letartóztatásának 1948. december 26-i dátumához, egyre szűkülő folyosón haladunk előre, így érzékelhetővé válik a bíborost körülvevő történelmi valóság. Főpásztori szolgálatát szinte a kezdetektől beárnyékolta az egyre önkényesebb hatalom egyházellenes intézkedései, személye is egyre durvább támadásoknak volt kitéve. A szűkülő mozgásteret idézik a sajátban megjelent rágalmak.

A kiállítás következő nagyobb tere a hitvalló főpásztor életáldozatát idézi meg *Devictus vincit* alcímmel. A kör alakú Mindszenty tér az egész kiállítás szíve és gerince, mely össze is köti az I. és a II. emeleti kiállításokat, bennük sok üldözött ember és Mindszenty bíboros sorsát. A művészi installáció ebben a teremben a leghangsúlyosabb. A tér közepén Rieger Tibor szobrászművész alkotása látható, amely a máriaremetei kegytemplom előtt álló életnagyságú Mindszenty-szobor gipszmintája. A bíborpalástba burkolózó, magába tekintő főpap úgy áll előttünk, mint a híres „Ecce homo” jelenetben Jézus Krisztus Pilátus előtt. A szobor fölé magasodó aranylő fénykörben megszólal a bíboros hangja: kirakatperében az „utolsó szó jogán” elmondott beszédét hallhatjuk és a szobor körül arany betűkkel olvashatjuk. Az önkéntelen elcsendesedés tere ez a látogatók számára, ahogy döbbsen csendben hallgatták 1949 februárjában milliók a Magyar Rádió közvetítéséből.

Ez a kiállítótér formailag Mindszenty József római bíborosi címtemplomát, a magyar emlékekben gazdag Santo Stefano Rotondo bazilikát, a Kerek Szent István-templomot idézi, melynek belső falfreskói a korai keresztények vértanúságtörténeteit ábrázolják. A mindszentyneumi Mindszenty téren a magyar bíboros elfogásának, erőszakos kihallgatásának, elítélésének és fogva tartásának állomásait idézik a falon lévő grafikák, valamint – a középső – a római templom feszületábrázolását. Végtekintve, mintha a bíboros személyes kálváriáját járnánk végig, az Emlékirtaiból vett önfeltárázó idézetekkel. 1948. december 26-án, Szent István vértanú ünnepén tartóztatták le, római címtemploma is éppen erről a szentről van elnevezve. Esztergomból Budapestre, az Andrássy út 60.-ba vitték, ahol 39 napon át tartott a lelki és fizikai bántalmazása. 1949. február 8-án életfogytiglani fegyházra ítélték, börtönbe, majd szigorú házi őrizetbe helyezték. Ez a tér az ő vértelen vértanúságának állít emléket,

²⁴⁶ Mindszenty József: Emlékirataim. Vörösváry István kiadása, 1974. 93.

amire XII. Piusz pápa már előre utalt, amikor a bíborossá avatásokat így fogalmazott: „A 32 [új bíboros] közül te leszel az első, akinek vállalnod kell a bíbor színnel jelzett vértanúságot”.²⁴⁷

A tárgyalás hangulatát idézi még egy kisebb oldalteremben látható videómontázs, melyet a Mindszenty-per propagandacélokot szolgáló fényképeiből, sajtó- és hanganyagaiból állítottunk össze. A kirakatper napjaiban a vatikáni Szent Péter téren XII. Piusz pápa hívására tömegek álltak ki a bíboros személye és az egyház szabadsága mellett. A világ számos más pontján is tüntettek Mindszenty József törvénytelen elítélése ellen.

A Mindszenty körtér másik kiszögellése a jogerős elítélését követő meghurcolásának titkos fővárosi helyszínét, a hírhedt Conti utcai ávos börtön celláját idézi, a prices az ott megmaradt kevés eredeti bútordarab egyike. A bíboros fogva tartásának helyszíneit szigorú államtitokként kezelték. Kevesen tudták, hogy a leghosszabb időszakot a Conti (ma: Tolnai Lajos) utcai börtönben töltötte, 1949. szeptember 27. és 1954. május 13. között. Emlékirataiban „Az én fegyházam”²⁴⁸ cím alatt írt ezekről az évekről. Magánzárkás fegyencként, az embertelen körülmények és bánásmód következtében testsúlyának majdnem a felét elveszítette és életre szóló súlyos szív- és tüdőbetegségeket szerzett. Lelki élete és istenkapcsolata viszont sokat gazdagodott és mélyült. Egy különleges lelki élménye a XXI. század első éveiben vált általánosan ismertté az olasz és magyar katolikus hívek körében. Amikor kilenc hosszú hónapon át megvonták tőle a szentmise bemutatásának lehetőségét, Pietrelcinai Szent Pio atya titokzatos módon megjelent a cellájában a magával hozott misefelszereléssel és együtt miséztek.²⁴⁹ Pio atya misztikus megjelenésére utal a cellaasztalon elhelyezett két nagyméretű fehér papi ostya.

A bíboros egyre súlyosabb betegségei miatt 1954-ben rabkórházba, majd 1955 nyaratól szigorú házi őrizetbe került, először a falgrafikán is látható Baranya megyei Püspökszentlászlóra, később a Nógrád megyei Felsőpeténybe. Ezeken a helyszíneken rendszeres megemlékezések idézik fel a „történelmi vendég” fogva tartásának és kiszabadulásának emlékét. A kiállításban az ablak mellett elhelyezett, XII. Piusz pápát ábrázoló falgrafika jelzi az utat a szabadulást jelentő fény felé, ahol a tárlat fizikai tere is kinyílik.

A látogató megérkezik a kiállítás negyedik nagy egységébe, amelyet *A főpap – Pastor fidelissimus* címmel foglaltunk össze. A bíboros fordulatokban gazdag életútjának talán egyik legismertebb epizódja 1956. október 30-ai kiszabadulása, amelyet legszemélyesebb tárgyai – az akkor viselt télikabátja, a hagyatékában megmaradt '56-os zászló – és két híres, történelmi jelentőségű rádióbeszéde idéznek fel, utóbbiakba belehallgathatunk a falra akasztott fejhallgatókon keresztül. A „nemzethez intézett szövege” hűen tükrözi a gondviselésbe vetett hitét és magyarságszeretét, ezekből fakadt a legnehezebb időkben is a rá jellemző optimizmusa. November 3-i beszédének záró részét az írásos beszámoló és az emlékiratai őrizték meg számunkra. Nem közismert, de az archív rádiós hangfelvételtől valamiképpen eltűnt vagy lemaradt az utolsó mondat: „Mi, akik figyelünk és előmozdítani kívánjuk az egész nép javát, bízunk a Gondviselésben – s nem hiába.” A szabadulása után készült első fényképeket megnézve, felfedezhetjük, hogy a bíboros főpapi mellkereszt helyett egy olyan ruhadísz visel, amely nem tartozik a püspökök általános viseletéhez: a reverendája gomblyukába tűzött nemzeti színű szalag a magyar szabadságharcra való teljes azonosulásának jelképe. Október 31-én XII. Piusz pápa táviratban üdvözölte a fogságából kiszabadult bíborost: „Ugyanazzal az atyai lélekkel, amellyel nyolc évvel ezelőtt keserű fájdalommal megsírtunk, hogy székhelyedről igazságtalanul elragadtak és börtönbe vetettek, most erős vigaszunkra van az értesülés, hogy szabadságot – az egész világ katolikusainak és hazádnak ujjongása közepette – visszanyerted. Hálátelt szívvel mondunk köszönetet Istennek, hogy meghallgatta hívei szüntelen könyörgését és kegyelmével értékessé és ragyogóvá tette a te hitedet s erényedet, annyi Krisztusért elviselt szenvedés között. Legyen ez biztató égi jel.”²⁵⁰ A tárlat ezen részén olvasható még Mindszenty bíboros levele az újpesti nemzetőröknek, amelyben megköszönte nekik, hogy kiszabadítására indultak.

²⁴⁷ Mindszenty József: Emlékirataim. Vörösvári István kiadása, 1974. 112.

²⁴⁸ Mindszenty József: Emlékirataim. Vörösvári István kiadása, 1974. 334–337.

²⁴⁹ Lásd jelen tanulmánykötetben Hegedűs András másodközlését: Pio atya látogatása a bebörtönzött Mindszenty bíborosnál. Eredeti megjelenés helye: MAGYAR SION. ÚJ FOLYAM VII. / XLIX. (2013/2) 205–215.

²⁵⁰ Fordítást közreadja: Vecsey József: Emlékezés Mindszenty bíboros édesanyjára, 207. Kovács Gergely (szerk.): Venerabilis. Magyarországi Mindszenty Alapítvány, 2020. 61.

Kivilágított archív képen látható a Mindszenty bíboros által korábban is rendszeresen és sokszor használt Úri utca 62. szám alatti budai ház, amelyet az esztergomi nagy rezidenciához viszonyítva Kis Primási Palotának neveztek. 1956-os négy szabadon töltött napja alatt is itt lakott. Emlékirataiban is utal rá, hogy „volt egy-két lakható helyisége a háborús romhalmoz között”.²⁵¹ Amikor a Központi Szeminárium rektora hívta, hogy lakjon inkább a kényelmesebb papneveldében, azt válaszolta: „Úgy van rendjén, hogy a romország primása romházban lakjék.”²⁵² Az Esztergomba tervezett visszatérést a történelmi események alakulása már nem tette lehetővé. Ehelyett az amerikai követségen kapott átmenetinek remélt menedéket.

Amikor november 4-én reggel az orosz megszálló csapatok körülvétték az Országházat, Mindszenty bíboros is az épületben tartózkodott. Amikor látta, hogy Budára már nem tud biztonságosan visszatérni, többek javaslatára a közeli amerikai követségre menekült. Ebből a néhány naposnak hitt menedékből közel tizenöt évig tartó kényszerszállás kezdődött. Az egyik követségi asztal az első naptól kezdve oltaraként szolgált: a látogatók egy falfülkében, rajta egy feszülettel és oltárterítővel, mögötte a bíboros életnagyságúra nagyított fényképével láthatják a tárlatban a sok mindent megért bútorarabot. A bíborost köszöntő színes levelezőlapok az első hetekben elárasztották a követségi postát. A külvilággal való kapcsolattartás lehetőségei azonban lehetetlenné váltak, hamarosan – ahogy ő fogalmazott – „félrabságban” érezhette magát.

Az amerikai követ a harmadik emeleten saját irodai részét – két szobát és egy fürdőszobát – bocsátott a bíboros rendelkezésére. A berendezéssel igyekeztek az irodát otthonosabbá tenni: a kanapé fölött, ahol a bíboros aludt, egy kereszt függött, az egyik oldalon fekete ülőgarnitúra, az ablakoknál a sarokban íróasztal, két másik ablak között az itt látható olтарasztal, rajta kehely, misekönyvek, két gyertya, a falon a máriapócsi Szűz Mária-kép másolata és egy feszület. Ellenpontozásként a szemközi falon folytatódik az állampárt korabeli sajtójának szemelvényezése, amelyekben a bíboros követségi életvitelét kommentálták.

A tárlat következő helyisége Rómába röpti a látogatót: a vatikáni Szent János-tornyot szeretné megidézni. A bíboros VI. Pál pápa hívására 1971. szeptember 28-án „élete legsúlyosabb keresztjét” magára véve elhagyta Magyarországot és először Rómába vezetett az útja. A középkori eredetű, lakható bástyaépületet, melyet XXIII. János pápa újjátartott fel, az 1960-as évek óta protokolláris célokra, neves vendégek fogadására vagy elszállásolására használják. Ez volt Mindszenty bíboros ideiglenes lakhelye szűk egy hónapos vatikáni tartózkodása alatt 1971 őszén. A Vatikánban Mindszenty bíborost a Szentatya személyesen fogadta, a Sixtus-kápolnában vele együtt misézett, és így köszöntötte: „Itt van köztünk Tisztelendő Testvérünk. Várva-várt vendégünk ő, aki ma együtt misézik velünk, mintegy dicső jelképeként annak az egységnek, amelyben a magyar egyház ezer év óta él együtt az Apostoli Szentszékkal.”²⁵³ A kiállítás egyik legbecsesebb kincse az a bíborosi köpeny, amelyet a Szentatya egyik mellkeresztje és gyűrűje után szintén Mindszenty bíborosnak ajándékozott. Amikor 1974-ben az „Emlékirataim” kiadása miatt arra a döntésre kényszerült, hogy jogi értelemben megüresítse az esztergomi érseki széket, a döntés elfogadását Mindszenty egyházhűségének újabb bizonyásgátételeként a magyar bíboros „töviskoronájának” nevezte. A jelképes vatikáni toronyszobából kilépve az utolsó éveket bemutató félköríves kiállítótér felé haladhatnak.

Mindszenty bíboros időskori főpásztori tevékenységét és szellemi örökségét az a művészi installáció jeleníti meg, amely áttört fényeivel egy lugassá – a bíboros szavával „oázissá” – varázsolja ezt a félköríves termet, amely életútjának külföldi, emigrációs időszakát mutatja be. „Oázisnak” nevezte azt a légkört, amikor az ő szeretett magyarjaival találkozott szerte a világon. Emigrációs beszédeiben többször utalt az összetartozás-tudat egy másik szép jelképére: „Mindenki egy magyar falevél egy közös magyar fáról. Ezek a falevelek, a vihar akármennyire tépi őket egymástól, szeretetben mindig jobban kell közelíteni nekik egymáshoz” (Köln, 1973. május 1.).²⁵⁴

²⁵¹ Mindszenty József: Emlékirataim. Vörösvári István kiadása, 1974. 93.

²⁵² Mindszenty József: Emlékirataim. Vörösvári István kiadása, 1974. 93.

²⁵³ Mindszenty József: Emlékirataim. Vörösvári István kiadása, 1974. 482.

²⁵⁴ MMAL 052/a. sz. dosszié: Prédikációk az emigrációban. Gépirat. Közreadja: Beke Margit (szerk.): Népének hűségese főpásztora. Mindszenty József szentbeszédei, beszédei és üzenetei Európában és a tengeren túl, 1971–1975. Magyar Napló, 2021. 92.

Életének utolsó éveit kézíratai – legfontosabbként az Emlékirataim – rendezése mellett lelkipásztori körüjtai tették mozgalmassá és változatossá. Felmérte a szétszóródott magyarság vallási, nyelvi és kulturális helyzetét. Európa számos nagyvárosán kívül felkereste az Egyesült Államokban, Kanadában, Dél-Afrikában, Ausztráliában és Dél-Amerikában élő „magyarjait”. A kiállításban egy grafikus időszalag, valamint egy digitális adatbázis segíti a lelkipásztori utak minél teljesebb megismerését. A bíboros tárgyhagyatékából ehhez az időszakhoz kapcsolódik a bécsi Pázmáneumban használt miseruhája, az amerikai városvezetőktől kapott különleges diszklus-gyűjteménye és a montreali magyaroktól kapott címeres nemzeti lobogója. Nem felejtkeztek el Mindszenty bíborosról az anyaországi hívek sem, ennek emlékét őrzi két helyi vonatkozású tárgy: egy emigrációba kényszerült zalaegerszegi tanár 1960-ban írt visszaemlékezése, és Csonka Emil „A száműzött bíboros” című kötetének házi másolata az egyik tornyiszentmiklósi plébános hagyatékából.

Mindszenty két héttel halála előtt, 1975. április 21-én a venezuelai Caracasból pásztorlevelet intézett a nagyvilágon élő magyarokhoz: „Amióta 1971. szeptember 28-án el kellett hagynom nekem is hazámat, azóta kisebb-nagyobb megszakítással járom a világot és keresem az egész földgolyón szétszóródott magyarokat.”²⁵⁵ A körlevél teljes, ma is szívhez szóló szövege a Mindszenty-kutatást itthon megalapozó Mészáros István neveléstörténész felolvasásában hangzik fel a kiállításban. A bíboros földi élete 1975. május 6-án a bécsi irgalmasrendi kórházban ért véget.

A kiállítás V. egysége a *Mindszenty* címet viseli. Végakaratainak megfelelően ideiglenesen Máriacellben tették el, ahol a Szent László-kápolnában kialakított sírját folyamatosan virágok és koszorúk borították. Magyarországon 1990 februárjában került sor az első nyilvános Mindszenty-megemlékezésre. A rendszerváltozást kísérő temetések sorában kiemelkedő jelentőségű volt érckoporsójának hazahozatala és 1991. május 4-én, végakaratainak megfelelően az esztergomi bazilika érseki sírboltjában történt eltemetése. Ezeket az eseményeket már színes televíziós felvételek őrzik, a monitoron ezekből láthat részleteket a látogató. Tárlóban látható a Bécsben készült halotti maszk egyik márvány másolata, mellette egy magyar címeres gyertya, a máriacelli sírkápolna megszámlálhatatlan zarándokemléke, gyertyája és koszorúszalagja közül.

A falon neves egyházi és világi személyek méltató szavai mellett a rendszerváltás hajnaláról származó sajtóidézetek olvashatók: „Az teljesen nyilvánvaló, hogy a bíborost sok-sok társához hasonlóan törvénytelenül hurcolták meg, ítélték el. Ugyanakkor nem lehet elhallgatni, hogy Mindszenty József politikai pályafutása igen ellentmondásos.” Népszabadság, 1990. május 12. (Hovanyecz László) „Mindszenty József bíboros, hercegprímás, esztergomi érsek ellen 1948-ban és 1949-ben a Népbíróság által hozott ítéletet semmisnek kell tekinteni.” Népszabadság, 1990. május 21. A Fővárosi Bíróság 16.5.714/1990/2. sz. igazolása alapján „Mindszenty József és sorstársai koncepciói per áldozatai voltak saját hazájukban.” Népszava, 1990. május 21.

A kiállítás utolsó szakasza Mindszenty bíboros máig élő tiszteltetére fókuszál. A máriaremetei gyalogos Mindszenty-zarándoklat videója (2017) és az utolsó érintőképernyő tartalmai Mindszenty bíborost a 20. század egyik kiemelkedő egyházi és nemzeti hőseként mutatják be. Utcák, terek, intézmények viselik nevét, művészi alkotások sora hirdeti emlékét itthon és szerte a világon. Életrésztéről a katolikus hívek széles körű meggyőződése már életében kialakult és a halála után tovább mélyült. Természetes folytatása volt ennek a szentté avatási eljárás elindítása. 2019-ben Ferenc pápa tekintélyével a Szenttéavatási Ügyek Kongregációja hivatalos dekretumban ismerte el a Tiszteletreméltó bíboros, Mindszenty József életrésztét. A közel harminc éve zajló eljárásban magyar és vatikáni szakértők, teológusok, jogászok, történészek működtek közre, és a mai napig az öt tisztelő hívek széles rétegei imádkoznak a mielőbbi boldoggá avatásért. Az utolsó tárlóban ehhez kapcsolódó tárgyakat, dokumentumokat láthatunk, a falon pedig azt a pápai képernyőt, amelybe az új boldog hivatalos képét szokták elhelyezni, és a boldoggá avatás szertartása során ünnepélyesen leleplezni.

A kiállítás utolsó, művészen kialakított jelképes kápolnája, „szent tere” elcsendesedésre hív. Az itt felhangzó Te Deum-ének ma élő zalaegerszegi hívek hálaadása egykori városplébánosuk máig

²⁵⁵ In Mindszenty József: Hirdettem az Igét. Válogatott szentbeszédek és körlevelek 1944–1975. A bevezető tanulmányt írta és a válogatást végezte Közi Horváth József. Mindszenty Alapítvány, 1982. 300.

ható lelkipásztori szolgálatáért. Az üvegablak egyik idézete a kápolna bejáratánál a padlón is olvasható, Franz König bécsi érsek Mindszenty bíborost méltató beszédéből: *Defunctus adhuc loquitur* – Ámbár meghalt, most is szól hozzánk...

Mindszenty József és a Szent Korona²⁵⁶

Mindszenty József esztergomi érsek, bíboros 5437 napot, majdnem másfél évtizedet, életének közel egyötödét töltötte az Amerikai Egyesült Államok budapesti követségének, majd nagykövetségének falai között. A magyar római katolikus egyház élén trónra emelésétől 1948. december 26-i őrizetbe vételéig éppúgy, mint félrabságában „kiemelt fontosságot tulajdonított a Szent Korona ügyének”. És még utána is, amikor Hegyeshalomtól immár nyugatra, Bécsben, közel szülőhazájához, a Pázmáneumban tartózkodott. Alapállása a koronázási ékszerekkel, közöttük a Szent Koronával kapcsolatban, bármikor bármiképp is magyarázta, egy mondatba sűrítethető. Miután 1945 végi bejelentésétől kezdve a köztársaság (majd népköztársaság) bevezetése, törvénybe iktatása, az államformaváltás szándékaival, meggyőződésével ellentétes volt, annak érdekében írt, beszélt, hogy a fokozatosan kizárólagos hatalomra szert tevő politikai erőcsoport, Moszkva vazallusa ne szerezhesse meg a koronaékszereket, azaz ne szállítsák azokat vissza Budapestre, azok őrzési helyeként a Vatikánt javasolta.

Annak idején a koronaország átadta az Ausztriában lévő amerikai hatóságoknak a magyar koronaékszereket, ezzel megakadályozta, hogy a megszálló Vörös Hadsereg kaparintsá meg azokat. Mindszenty – miként országszerte mások – csupán sejtette, de pontosan nem tudta, hogy kik és miként őrzik azokat. Mégis, már 1946. február 10-én levéllel fordult XII. Piuszhoz, felvetve a koronázási ékszerek vatikáni elhelyezését. A pápai államtitkárság támogatta elképzelését, hogy mert miként Washingtonban ismertté vált 1946 áprilisában, „mindaddig, amíg Szent István Szent Koronája biztonsággal nem térhet vissza Budapestre, az Apostoli Szentszék őrizetében legyen”. A válaszból világossá vált – és érvényesült is utóbb mindvégig, a koronázási ékszerek ünnepélyes visszatérteig –, hogy az amerikaiak az ereklyéket Pajtás Ernő koronaőről megőrzésre vették át.

Berlinből ezért érkezhettek távirat Washingtonba, a külügyi tárcához 1946. május 31. éjjelén. Ebben tájékoztatták a tengerentúli politikusokat az Apostoli Szentszéknek Magyarország katolikusai nevében Szent István koronájának az egyház részére való visszaadása ügyében előterjesztett 1946. február 27-i kéréséről és az amerikai misszió 1946. április 30-án kelt, a Vatikánnak szóló jegyzékéről, várva egyúttal a döntéshozatalt is.

„A vizsgálat azt mutatja, hogy a kérdéses koronát nem erőszakkal hurcolták el Magyarországról, hanem a magyar hatóságok adták át az amerikai hadseregnek megőrzés céljából. Ezért az nem esik a négyoldalú megállapodásban meghatározott visszaszolgáltatandó javak kategóriájába. Ennél fogva az Amerikai Egyesült Államok hatóságainak egyoldalú rendelkezése semmilyen módon nem sérti a négyoldalú restitúciós megállapodást. Az R. D.-vel és OMGUS R. osztállyal történt konzultáció után az a javaslat merült fel, hogy a kérdés e három lehetséges variáció egyike szerint oldandó meg:

(1) A koronát az Apostoli Szentszéknek átadni megőrzés céljából mindaddig, amíg biztonságosan visszaszállítható Magyarországra. A Vatikán április 25-i szóbeli jegyzéke szerint Mindszenty bíboros, Magyarország primása ezt a megoldást ajánlja.

(2) A koronát az Amerikai Egyesült Államokba szállítani letétbe helyezés és biztonságos őrzés céljából. Tekintve, hogy a korona nagy politikai és vallási tartalom és jelentőség hordozója a magyar nép számára, a koronának az Amerikai Egyesült Államokba való fizikai elhelyezése előnyösnek bizonyulna a jövőbeli egyezkedés és a megfelelő időben való visszaadás szempontjából. Az Amerikai Egyesült Államokba szállítás történhet a primás beleegyezésével vagy tudtával, de fennáll a lehetősége, hogy ez a közvéleményben hasonló következményekkel jár, mint amilyenek a német festmények Amerikai Egyesült Államokba viteléből adódtak.

(3) A koronát Németországban, katonai gyűjtőállomáson tartani mindaddig, amíg biztonsággal visszaadható a magyar egyháznak.

²⁵⁶ ZINNER Tibor: Mindszenty József és a Szent Korona. Jelen tanulmány eredeti megjelenésének helye: Rubiconline http://www.rubicon.hu/magyar/nyomtatothato_verzio/mindszenty_jozsef_es_a_szent_korona/

Várjuk a Külügyminisztérium tanácsát.”

A politikai tanácsadó Robert Daniel Murphy – aki a Szent Korona sorsának alakulásáról a kezdetektől „képbén” volt – által aláírt levél tartalmáról kialakított álláspont szerint az amerikai külügyi tárca a 2. és 3. alternatívát „kedvezőtlenül ítéli meg”, és a „végső rendezésnek a magyar kormány kívánságával összhangban kell megtörténnie”. A Dálnoki Miklós Béla vezette kabinet azt kérte – emlékeztettek rá –, hogy az a származataskör egy olyan bizottság lesz, amiben a római katolikus egyház képviselőit is magába foglalja. Ebből fakadt a budapesti követhoz szóló kérelem: tudja meg, hogy miként vélekedik a budapesti kormány a Szent Koronáról és a koronázási jelvényekről.

1946. augusztusban – esetleges hazahozataluk hírére – arról tájékoztatták a budapesti amerikai követet, Hans Frederick Arthur Schoenfeldet, hogy a Nagy Ferenc miniszterelnök a koronaékszerek esetében a további amerikai gondoskodást részesíti előnyben.

Utóbb, a szentszéki ügyvivő, Péterffy Gedeon arról számolt be a bíborosnak 1947. március 31-én a Vatikánból, hogy Gennaro Verolino, aki a magyar ügyek referense a Vatikáni Államtitkárságon, azt mondta neki, a Szent Koronáról „a tárgyalások az amerikaikkal folyamatban vannak”.

Tengerentúli, egyesült államokbeli és kanadai útja során Mindszenty megemlítette Francis Josef Spellman bíboros, New York érseke előtt a Szent Korona ügyét. A magyar főpásztor emlékiratához annak idején számos feljegyzés készült és töredékes szövegek is fennmaradtak. Ezek egyike arról tudósít, hogy Spellman bíboros „a magyar Szent Koronát segített odaadással megőrizni”. 1947. július 26-án levelet írt a hadügyi tárcához, kérve, hogy a Szent Koronát a katonai vezetés a „lehető legnagyobb gondossággal kezelje”. Onnan a State Departmentbe küldték át az érsek levélét válaszként.

Az 1947-es nemzetgyűlési választás napján az esztergomi érsek levelet írt az Amerikai Egyesült Államok budapesti követének, ismételt szorgalmazva a koronázási ékszerek Vatikánba juttatását. Kérelmét ezúttal egy vélelmezett háborús helyzet bekövetkeztével és annak a Szent Koronára esetleg káros következményeivel igyekezett alátámasztani. Selden Chapin szeptember 12-én kelt válaszában megnyugtatta a bíborost, aki – ennek ellenére – osztrák és német főpapok segítségét is kérte. Ennek tudható be, hogy a salzburgi érsek, Andreas Rochracher november 17-én Spellmanhoz bíboroshoz írt levelében a Szent Korona Vatikánba szállítását javasolta. New York érseke tanácskozott az amerikai tábori püspökség kancellárjával, a magyar emigráció tagjaival, de 1947. december 9-én elutasította a Vatikánba szállítást.

Sokat mond az ügy nem akut voltáról a szentszéki ügyvivő Mindszentyhez írott jelentése. 1947. november 27-én Péterffy Gedeon beszámolt a Giovanni Battista Antonio Maria Montini helyettes államtitkárnál tett látogatásáról, ahol érintették a Szent Korona ügyét is: „ők lépéseket tettek az amerikai hatóságoknál Eminenciád kérésének megfelelő értelemben, azonban mindig kitérő választ kaptak eddig. Azt mondta, hogy további részleteket illetően forduljak Innitzer bíboros úrhoz, aki éppen ezekben a napokban Rómában tartózkodik. Erre hivatkozással felkerestem Innitzer kardinált, aki lényegesen újabb momentumokat nem tudott nekem mondani, mint hogy Eminenciádnek egy előzetesen jelzett bizalmi embere cs-y nála megjelent és ő ajánlásokkal látta el, hogy tovább menjen Németország felé. Azt is mondta nekem a bíboros úr, hogy a másnapi kihallgatásánál, a Szentatyánál, Öszentsége előtt is fog szólni erről.”

A szentszéki ügyvivő jelezte, hogy ismételt felhívta az illetékes vatikáni tényezők figyelmét a Szent Koronára, mert a Képes Figyelőben hír jelent meg annak megtalálásáról. Péterffy 1948. január 1-jén papírra vetette, hogy „valószínűtlennek látszik előttem, hogy az amerikaik kiadnák”.

Péterffy 1948. március 30-án jelentette, hogy olvasta a magyar sajtóból, hogy az Amerikai Egyesült Államok jegyzékben utasította el a Szent Korona visszaadását. Igaz-e a hír, mit tegyen, ezért kérte a választ Esztergomból. Egy hónap múlva, április 30-án azonban a szentszéki ügyvivő már megnyugtathatta a bíborost. Beszélt az amerikai ügyvivővel, Parsonsszal, aki kijelentette: „politikájuk a Szent Koronát illetően nem változott meg, azt szinte határozottan mondta, hogy nincs szándékukban visszaadni a kormánynak.” A Szentatyá kijelentette – így Péterffy –, hogy „újabb lépéseket tesznek. Így most már alig történhetik valami a Szent Koronával anélkül, hogy a Vatikánt erről ne tájékoztatnák, vagy meg ne kérdeznék.”

Hónapokkal később mégis változott a helyzet. 1948. szeptember 10-én Péterffy már azt tudatta a bíborossal, hogy a Szent Korona ügyében „a döntő szót a budapesti követ véleménye képviseli. Azt a gondolatot, hogy szent tárgy lévén illő kegyeles elhelyezést biztosítani kell neki, így jöhetne szóba valami nyugati kegyhely, ismételten fogom hangoztatni. Változást vagy intézkedést azonban, amíg a diplomáciai viszony fennáll a két kormány között, aligha lehet várni.”

Magyarország primása további információt a Szent Koronáról az idő tájt nem kapott, néhány hónappal később pedig már nem is kaphatott a Vatikánból, mert az államvédelmisek letartóztatták. Mi több – miként visszaemlékezett rá – „a legsúlyosabb vádak és azok bizonyítékai között épp az volt, hogy „Megakadályoztam a Szent Korona hazaszállítását, hogy alkalmas időben megkoronázhassam vele Habsburg Ottót”.

Rákosi Máttyás országlása idején a magyar hivatalos álláspont azt rögzítette, hogy a koronázási ékszerek a magyar állam tulajdonát képezik, szemben az Amerikai Egyesült Államok felfogásával, miszerint ők megőrzésre kapták, és ezért különleges státusú tulajdonként kezelik. A kommunista hatalmi elit azonban nem tudta alku tárgyává tenni az ún. Standard-ügyben törvénytelenül letartóztatott, majd elmarasztalt Robert Vogeler mérnök szabadlábra helyezéseinek ügyét sem az ereklyék visszaadása érdekében. Az Amerikai Egyesült Államok sem a magyar diktátornak és körének, sem a Vatikánnak nem adta át azokat. A forradalom és szabadságharc eltiprása után a koronaékszerek visszaadása érdekében indított újabb kísérletek azért nem járhattak sikerrel, mert az Amerikai Egyesült Államokban élő magyar és kelet-európai emigráció tagjai ezt az aktust a Kádár János vezette politikai rendszer elfogadásához való hozzájárulásnak tekintették volna.

Mindszenty bíboros a Szent Koronáról

Azt követően, hogy elhallgattak a fegyverek az európai harctereken, a rangidős kalocsai érsek, Grósz József kérésére Mindszenty József veszprémi püspökként fogalmazta meg a magyar püspöki kar első főpásztori szövegét, mely 1945. május 24-én vált ismertté. Ebben olvasható, hogy „a Szent Korona és az áldást osztó Szent Jobb, a magyar tisztelet és kegyelet ősrégi emlékei ismeretlen helyen vannak”. Noha az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1945. május 25-én hozott határozatában csupán az ötödik helyen jelölte Serédi Jusztinián megüresedett székebe a veszprémi püspököt, a pápa mégis Mindszenty mellett voksolt. A Miklós Béla vezette kormány szeptember 17-én ezt tudomásul vette.

Az immár érseki az székvárosban, Esztergomban tartózkodó főpásztor papírra vetette, hogy e városból „indult útjára a magyar államiság, amikor [István] megkoronázták a II. Szilveszter pápától kapott Szent Koronával [...] Esztergom annak a középkori keresztény államfelfogásnak finom és emberi jelentkezése, melynek világviszonylatban mása a pápa és császár kettőssége. A gondolat magyar megtestesítője a király és az esztergomi érsek. A primás koronázza a királyt a Szent István fejét érintő Szent Koronával. Csak ettől a pillanattól lesz feje, királya a nemzetnek. A koronázásnak nálunk a 13. századtól közjogi jelentősége van. A Szent Korona minden jognak és hatalomnak a forrása. Az egész nemzet, a koronás király és népe alkotják a Szent Korona testét. A Szent Korona egyesíti a királyt és a nemzetet; s a nemzeti szuverenitásnak is a Szent Korona a forrása.”

Már őrizetben volt – Budapesten a hírhedt Andrássy út 60.-ban tartották fogva –, midőn ezekre a napokra visszaemlékezve vetette papírra azt, hogy „az én leveleimből, amelyek – úgy látszik – már régóta a rendőrség kezében vannak, világosan kitűnik, hogy a Szent Koronát, ezeréves és legféltebb ereklyénket és kincsünket azért akartam Rómába vitetni, hogy a bizonylatlan és viszontagságos helyzetből kimentsem. Olyan híreket kaptam, hogy a Szent Korona nincs megfelelő őrizetben, és így még attól is félni kell, hogy régészeti vizsgálatoknak vetik alá. Ezek a szempontok indítottak arra, hogy az ezer évvel előbb Rómából érkezett Szent Koronát a magyarság nagy barátjának, XII. Pius pápának gondjaira bizzam.”

Azután bekövetkezett a bíboros számára is Magyarhon börtönvilága, s a visszanyert szabadság négy napját követték a félrabság hetei, hónapjai, évei. Mindszenty közel nyolc esztendeje élt már az Amerikai Egyesült Államok biztosította menedékében a Szabadság téren, amikor egyfelől 1964. augusztus 24-én Lyndon Baines Johnson elnökhöz, másfelől két nappal később – élve a követség

biztosította lehetőséggel, Washingtonon keresztül – levéllel fordult VI. Pál pápához, akit még Montini helyettes államtitkárként jól ismert a korábbi esztendőkből.

„Az újsághírek szerint tárgyalások fognak kezdődni az Egyesült Államok és a Kádár-rendszer között. Attól tartok, a Szent Korona lesz az egyik követelés.

A Szent Korona, amennyire tudom, az Egyesült Államok hadserege kezében van Németországban. A második világháború után az új rendszer egyszer már visszakövetelte. A Vatikán és Spellman bíboros előterjesztette a kérésemet, hogy ne adják vissza a Szent Koronát a vörösöknek. Így is történt, Truman elnök még a gondolatot is élesen elutasította.

Ez a kérdés volt életfogytiglani ítéletem egyik oka és ürügye. Ha szükség lenne rá, a Szent Koronáért és annak kimondhatatlan szellemi jelentőségéért újra börtönbe mennék. Ma is nagy a veszély. Bizalommal kérem Elnök Urat, mentse meg a koronát.

A Szent Koronát az új magyar kereszténység kapta Szilveszter pápától 1001-ben Szent István, az első magyar király számára. Csaknem ezer éven át minden magyar királyt ezzel koronáztak meg. Ez hazánk és kereszténységünk ősi mivoltának pecsétje, a világon egyedülálló keresztény és alkotmányos szimbólum. A magyar integritás megtestesítője a két igazságtalan békeszerződés után, melyek tönkretűzták a legtokéletesebb történeti, geológiai, gazdasági és kulturális egységet, a magyarok abszolút többségét ebben az országban a magyarok és az elszakított nemzetiségek óriási kárára és boldogtalanságára, akik bár kisebbségben voltak, az »anyaországok« parlamentjeiben mégis azt vallották, hogy Magyarországon jobb volt (Radić, Trumbić, Hlinka, Juriga, Maniu, Slavici stb.).

A Szent Korona nem lehet az ateista bolsevikok tulajdona. Nem történhet meg, hogy a Szent Korona a szovjetek vagy a csehek, románok, szerbek kezébe kerüljön, és feldarabolják vagy eladják egy aukción, és az árát szétosztják. Ugyanigy nem kerülhet a magyar bolsevikok keze közé sem. Ez példátlan botrány lenne.

A Vatikán is kifejezte érdeklődését ebben az ügyben, de nem ismeri az újabb veszélyt. Úgyhogy a nevében is kérem Elnök Urat.

Mr. Rusk legutóbb kijelentette, az Egyesült Államok külpolitikája 1945 óta változatlan. Mi, magyarok azt kérjük, hogy ez nyilvánuljon meg a hadsereg és Truman elnök példája nyomán a Szent Koronával kapcsolatban is.”

Mindszenty (és társai) 1949-es elmarasztalását Rákosi s kiszolgálói, az államvédelmisek készítették elő. Alig két héttel őrizetbe vétele után az egyre nagyobb hatalmat szerző honi diktátor meghatározta a rendszerbe foglalta a „vizsgálatot” lezáró összefoglaló jegyzőkönyv általa elvárt tartalmát. Szerinte a bíboros célkitűzése „föderatív közép-európai királyság Magyarországgal, Ausztriával, ha lehet Bajorországgal, Habsburg Ottóval az élén, aki mellett Mindszenty [sic!] játszotta volna az első hegedűst, miután a magyar koronát a fejére tette volna. [...]

Ezután rendszerbe kell foglalni tevékenységét:

- 1./ hűtlenség és a magyar demokrácia megdöntésére irányuló tevékenység,
- 2./ kémkedés,
- 3./ a Szent Korona, 4./ a valuták.”

Rákosi irányításával zajlott tehát az előkészítés, majd a büntetőeljárás lefolytatása is. Miután illetéktelenül beavatkozott, törvénytelenések garmaája érzékelhető. Ezek után a meghurcolt főpap – nem meglepő – Szabadság téri menedékhelyén a megszállók és kiszolgálók hatalomból történő eltávolítását tekintette alapfeltételnek ahhoz, hogy a koronázási ékszereket visszaszolgáltassák.

Mindszenty bíboros Johnson elnökhöz írott újabb, 1966. augusztus 26-i levelében kitért az Amerikai Egyesült Államokban őrzött koronázási palást sorsára is, nehogy az enyészett martaléka legyen. Ezt oly fontosnak érezte, hogy három nappal később írott napi jegyzeteiben is papírra vetette. „Elküldtem a levelet az elnöknek: köszönet a Szent Korona, a szt. palást megmentéséért. A koronázási palást felülvizsgálatát kérem.” Mint írta: „huszonegy éve aggaszt Magyarország szent kincseinek, Szent István koronájának, a koronázási palástnak stb. a sorsa, legyen bár Esztergomban, a kommunisták börtönében vagy az amerikai követség menedékében. Kezdetől az a félelmem, hogy elpusztulnak, ha a rendszer megszerzi őket. Talán szétszedik és eladják őket valami anyagi haszonért. Vagy szétszórják az

ezeréves magyar nemzet utódállamai között, vagy elkobozza őket a Szovjetunió, hogy kiállítsa az Ermitázsban, esetleg pénzzé teszi őket, hogy enyhítsenek a krónikus gabonahiányon.

Az Ön ügyvivője, Mr. O'Shaughnessy biztosított engem, hogy nemcsak a Szent Korona, hanem a koronázási palást is az Egyesült Államok kezében van letétben a magyar nép számára, egy tökéletesen biztonságos helyen. Ez az információ szinte teljesen elűzte a féltelmeimet.

Hála Istennek, hogy az Egyesült Államok elnökeinek nagylelkű gondossága és figyelme a szent és történelmi kincsek iránt meggyűsította a kommunisták ezzel ellenkező szándékait. Az Egyesült Államok nem fogja kiadni azokat sem a szomszédos államoknak, sem a Kremlnek.

Mégis megmaradt bennem egy kisebb aggodalom a koronázási palástot illetően. A láthatóan gondos tárolás ellenére nagy jelentőségű művek estek áldozatául az évek folyamán az idő vasfogának. Tisztelettel kérem, Elnök Úr, hogy a palástot és annak tárolási helyét vizsgálja meg, mondjuk, egy műzeumi kurátor, aki ért a kényes, régi textiliákhoz, hogy meggyőződjön például arról, hogy nem jelentek-e meg rajta foltok vagy szennyeződések, vagy hogy nem lenne-e tanácsos másutt vagy másképp tárolni. Nem azért kérem ezt, mert kételkedem a palást őrzőinek gondosságában, hanem pusztán az ezeréves textília iránti mély aggodalmam okán.

Ezeket a kincseket tehát megőrzi jogos tulajdonosuk, a magyar nép számára. A nép azonban nem menekült meg. Felbátorodva az Ön koronázási jelvényeink iránti nemes gondoskodásától, arra kérem, kísérelje meg megmenteni a tulajdonosaikat is.” Levelében kitért még arra is, hogy „az Egyesült Államok történetében a lengyel Kosciuszko és Pułaski, valamint a magyar Kovács ezredes és Teller dicsőéletes szerepet játszott. Ezekért az érdemekért az Amerikai Egyesült Államoknak, mint immár egy nagyhatalomnak a maga nagyszerű elveinek megfelelően viszonzást kellene nyújtania. Buda várában évszázadokig együtt volt a Szent Jobb, a korona és a koronázási palást. Az ezeréves nemzet évente körmenetet rendezett augusztus 20-án a fővárosban. Ennek lehetőségét kérjük újra Istentől és Elnök Úrtól.”

A bíboros az amerikai szabadsághárcok részét vett személyek és a kortárs atomtudós, a „hidrogénbomba atyja” nevének összhangba hozásával kívánt – ki tudja, hogy hányadik alkalommal – ismételt, de eredménytelenül nyomást gyakorolni az tengerentúli politikusokra, hogy aktívabb politikát folytassanak a „rab nemzetek”, közöttük Magyarország szebb jövője érdekében. A forradalom és szabadságharc tízedik évfordulóján, november 2-án az elnökhöz írott újabb levelében megismételte köszönetét „a Szent Koronával és a koronázási paláttal kapcsolatban. Mindkettő ügyben megnyugtató választ kaptam. Ez nagy dolog, nagyra értékelem.”

Mindszenty bíboros – 1966. november 28-tól immár a nagykövetség menedékéből – 1967-ben négy levelet írt az elnöknek, közöttük az 1967. május 17-én papírra vetetben (amelyben Románia politikáját vette górcső s kemény elmarasztalás alá) foglalkozott a Szent Koronával is. „Engedelmeivel hozzá kell fűznöm 1966. augusztus 26-ai és november 2-ai levelemhez a következőket.

Kifejeztem mély hálámat a magyar Szent Korona és a koronázási palást elszállításáért.” A bíboros a koronázási ékszerek biztonságba helyezéséért mondott köszönete mellett ismételt kitért azonban arra is, hogy „mentsék meg tulajdonosát, Magyarországot és Közép-Európa 172 millió lakosát is. Ők képviselik az Amerikai Egyesült Államokban évente megünnepelt 30 rab nemzet legcivilizáltabb és legtörténelmibb részét.”

Martin Joseph Anthony Hillenbrand nagykövet 1967. október 24-én immár Budapestről keltezett hangulatjelentésében olvasható, hogy a bíborost a Die Presse október 18-i száma foglalkoztatja, amely szerint távozásáért cserébe a magyar kormány feltételei között Szent István koronájának visszaadása is szerepel. Mindszenty azt mondta, hogy ilyen feltétel esetén ő sohasem fogja elhagyni Magyarországot, mert nem egyezhet bele abba, hogy a korona visszatérjen. A nagykövetségen elmondták a bíborosnak, hogy a bécsi lap felvetése csak hipotézis, és nincs arra vonatkozó információjuk, hogy ez a kérdés felmerült volna. A bíboros azért ellenzte az idő tájt a korona visszatérét, mert okkal nem kívánhatta, hogy a hatalmon lévő kormány vehesse azt át. Minderre visszatért az őt meglátogató Franz König bécsi bíboroshoz írott 1967. október 27-ei táviratában is: „a napi sajtó a szentkoronát a primás engedélyezett távozásának ellentételével tette. Nem akarnék ilyen fényben feltűnni, még kis időre sem. [...] Ha nincs korlátozás és változás főgyházmegyém kormányzásában, ha nem kell ellentmondani a Szent Koronának és kötelesség[em]nek, teljes tekintettel

minden összetevőre és körülményre, a külföld legközelebbi részére mennék. Akkor, engedelemmel, meglátogatnám Özsentségét és elfogadnám atyai óhajait.”

König bíboros Mindszenty-nél 1967. október 17-én tett nyolcadik látogatása során elérte, hogy a magyar bíboros a magyar–vatikáni tárgyalások végeredménye előtt nem kívánta elhagyni a nagykövetséget. Még másnap délelőtt is tárgyaltak. König bíboros Mindszenty aznap írott levelét is magával vitte a Vatikánba VI. Pál pápához. Amleto Giovanni Cicognani bíboros államtitkártól érkezett a megnyugtató, a magyar–vatikáni tárgyalásokat ismertető válasz, november 29-én kelteztek az Apostoli Szentsekénnél. Levelében az is olvasható, hogy „természetesen a vitába nem lett bevonva a »korona« kérdése, amit a sajtó egyes képviselői hamisan feltételezték”.

A bécsi érsek, König újabb, immár 11. utazási szándékáról 1970. szeptember 2-án jött a hír táviratban a budapesti nagykövetségre John Portner Humes bécsi amerikai nagykövettől. Őt nappal később a két bíboros találkozott. A közöttük elhangzottakat az amerikai ügyvivő, Francis Joseph Meehan ügyvivő foglalta össze a külügyi tárcához küldött felterjesztésében, melyet a bécsi érsek látogatása utáni napon, szeptember 8-án továbbított:

„König elmondta, hogy Mindszenty kifejezte mély aggodalmát amiatt, hogy Szent István koronáját esetleg visszaadják a magyar rezsimnek. König hozzátette, megkérdezte Mindszentyt, mi lenne a véleménye, ha a korona a Vatikánhoz kerülne inkább. Meg volt lepve, mint mondta, hogy a bíborosnak az volt a válasza, hogy a koronának a Vatikánhoz való visszatérése »lenne a legjobb megoldás, és ez őt nagyon boldoggá tenné«. König megjegyezte, hogy a koronának a Vatikán felé való átadása valóban segítené az Egyesült Államokat abban, hogy érzékeny politikai kérdésektől szabaduljon. Ugyanakkor nem tért ki arra, hogy ő vagy a Vatikán szorgalmazhatná a kérdést.”

A bécsi amerikai nagykövet 1970. szeptember 11-én táviratban értesítette a külügyi tárcát Washingtonban és a budapesti amerikai nagykövetséget König bíboros kéréséről: ha Alfred Puhan, az új budapesti nagykövet Bécsben jár, szeretne vele beszélni. König hallgatott arról, mi lenne megbeszélésük tárgya, de Humes úgy vélte, lehet, hogy Szent István koronájának a Vatikán felé történő visszaadásáról van szó, amit König ismételt felvetett.

Szeptember 14-én Washingtonból a külügyi tárcát irányító William Pierce Rogers egyetértését fejezte ki, hogy a Mindszenty-kérdés megoldása a budapesti kormány, a Vatikán és Mindszenty ügye, amelyet amerikai részről figyelemmel kell kísérni. A Szent Korona ügyében pedig utalt Hillenbrandnak utódához, Puhanhoz küldött, augusztus 11-i utasítása utolsó előtti bekezdésére.

Puhan október 20-án hosszabb levélben számolt be bécsi útjáról és König érsekkel való megbeszéléséről Daviesnek, aki a washingtoni külügyminisztériumban az Európai Ügyek Hivatalának államtitkára volt. König előadta neki, hogy több magyar püspöknek említette a Szent István-koronát, akik mind azt hitték, hogy az a Vatikánban van. Majd az Apostoli Szentsekének is beszámolt látogatásáról, de nem tudta, hogy ott mi az elképzelés a Szent Koronával kapcsolatban. Azt kérdezte Puhanról, van-e információja arról, hogy a washingtoni apostoli delegátus ez ügyben lépett volna a külügyi tárca irányába. Puhan nem tudott ilyenről, és tájékoztatta Königt, hogy minden vatikáni felvetést komolyan tanulmányozni fognak. Ugyanakkor rámutatott arra is, hogy Péter János magyar külügyminiszter az ENSZ-közgyűlésen elhangzott ostoba, támadó hangvételű beszédében azzal vádolta Washingtont, hogy az atomsorompó-egyezmény megsértésére készül. Ezek után kétséges, hogy megfelelő-e most az idő a Szent Korona státuszát illető változtatásra: a magyarok nem várhatnak arra, hogy mi jószolgálatlaltal viszonzunk azt. Az érsek ezt megértette. König visszatért a Szent Korona témájára. Nagy bizalommal elmondta és kérte, hogy ebben az összefüggésben ne nevezzem meg őt, de jelenleg egy magyar egyházi küldöttség van a Vatikánban, ahol szóba kerülhet a Szent Korona ügye is.

Puhan terjesztette fel a külügyi tárcához a bíboros újabb, 1970. október 13-én keltezett levelét. Ebben az esztendőben immár fél évszázada hatályban volt a trianoni békediktátum, ennek és az újsághíreknek a hatása okkal érződött a bíboros levelében.

„Bizalommal kérek nemes lelkű segítségét a Szent István szentkoronáját fenyegető óriási veszély miatt, mely koronát II. Szilveszter pápától kaptuk 1000 előtt. 1945-ben az Amerikai Egyesült Államok hadserege XII. Pius pápa, a mai VI. Pál pápa, Rohrachner salzburgi érsek, Spellman bíboros stb. közbenjárására Németországban, Wiesbadenben őrizte az oroszok és a rabló magyar bolsevikok elől.

Alulírott is, még, mint veszprémi püspök nem csekély erőfeszítéseket tett, és adományokat is osztott több, már elszegényedett arisztokratának, üzenetvivőimnek. Azt kértem, hogy küldjék a koronát az Apostoli Szentszékek, az eredeti adományozónak. De megnyugodtam, mikor a Szent Korona és a koronázási palást Washingtonba érkezett.

Ezen a nyáron az Amerikából és a nagyvilágból érkezett hírek nagy félelmet, megdöbbenést és botrányt okoztak, mikor hirtelen arról tudósítottak: az Amerikai Egyesült Államok és (az áruló) Kádár viszonya olyan kitűnő, hogy – bár nem az idei augusztus 20-án (Szent István ünnepén), de utána [Kádár] feltétlenül meg fogja azt kapni. A koronázási palástot nem kéri, csak a koronát. Az amerikai tiltakozási hullám ismeretes.

Én nagyon veszélyesnek látom a helyzetet.

1.) Mind a szöveg, mind a forma tekintetében az Amerikai Egyesült Államok nyilatkozata a legijesztőbb az ügyvel kapcsolatban. A sajtónyilatkozat a Szent Koronát nemzeti kincsnek és tulajdonnak nevezi. Ez nyitánya lehet egy tulajdonjogot illető jogi eljárásnak. Kádár és rendszere azonban nem azonos a nemzettel, hanem áruló és az agresszor Oroszország által kiválasztott eszköz (1957. 62-es ENSZ-határozat), bár 1963-ban az Egyesült Nemzetek Szervezete cserbenhagyta a nemzetet és levette a napirendről a magyar kérdést. Kértem Mr. Dullest, hogy tegyen erőfeszítéseket a szavazásnál. Ő sok szövetséget talál az új tagnemzetek között. A békés egymás mellett élés sok mással együtt a magyar kérdést is felemlítette. Kevésbé fontos kérdésekben Mr. Dulles később sok más tagállammal kitűnő szavazatokat ért el. Bár az Amerikai Egyesült Államok sosem követelt elégtételt, amiért Kádár kiutasította követét és a követtség személyzetének egyötödét, az új nagykövetség létesítésével Kádár kapott óriási kitüntetést. A magyar nemzet diplomáciai szinten megszűnt létezni.

2.) Kádár óriási nyomást gyakorolt a magyar püspöki karra, mire az közös pásztorlevelet adott ki Szent István ünnepére: »A Szent Korona, amelyet népünk gonddal óvott ezer esztendő viharában, amelyet ma is örömmel őriznek...« (Új Ember, 1970. augusztus 16.) Ha Kádár nem indít támadást ebben a kérdésben, akkor a közvélemény megnyilvánulásként teszi majd közé az idevágó körlevelet. A pásztorlevél Montini államtitkár-helyettes nevével jobbára elfogadhatatlan. A mostani Szentatya leveleket írt ebben az ügyben és amikor az oroszok, Rákosi és Kádár Msgr. Montini aláírásával megtalálták ezeket a leveleket, megharagudtak rá és a pápára a Szent Korona miatt. A nemzetet és a Szent Koronán túl engem is sért méltóságomban és személyemben egyaránt. Amikor 1948 decemberében letartóztattak és elítéltek, 1949 februárjában Nyárádi Miklós magyar pénzügyminiszter és a Gazdasági Főtanács elnöke (1947–48), akkor és most is svájci emigrációban kijelentette: »kötelességem felfedni ennek a tragikus ügynek (Mindszenty bíboros ügyének) történeti hátterét. A bíboros ellen a magyar kormány által felhozott különböző vádakkal kapcsolatban abban a helyzetben vagyok, hogy megalapozottan elmondhatom a következőket:

1.) A magyar katolikus egyház kiírtására indított kampányt Moszkva akarta, döntötte el és irányította.

2.) A bíboros álláspontja a Szent Korona visszaadásával kapcsolatban, amire a Habsburg-dinasztia restaurációjára szőtt összeesküvés vádját alapozták, egybeesett a magyar politika e kérdésben kialakított álláspontjával.

3.) Amennyiben a bíboros ügyleteket hajtott végre külföldi valutákkal, az azért volt, mert primásként azoknak a kiváltságoknak az értelmében cselekedett, melyekkel ezekben az ügyekben a magyar kormány ruházta fel az országban működő humanitárius emberbarát szervezetek és egyházak érdekében.

Ennek a feltáró nyilatkozatnak az időpontjában én hivatalos küldetemen jártam. Ráébredvén, hogy nem tudom sem megállítani, sem lelassítani ezt a katasztrofális folyamatot, valamint gazdasági és politikai okokból 1948. december 3-án úgy döntöttem, hogy lemondok és nem térek vissza Magyarországra.

Ezt a nézetet hamarosan magáévá tették a magyar kormány kommunista tagjai. Ekképp hogyan vádolhatja valaki Mindszenty bíborost olyan magatartásért, amely azonos a kormány magatartásával? Hogyan értelmezheti sérelmesként valaki ezt a magatartást, ha az állampolgár

álláspontja tökéletesen »egybeesett a kormány álláspontjával.« (N. Y. Herald Tribune, 1949. október 11.)

Mindebből világossá válik, hogy

1.) Sztálin volt az üldözött, mikor Washington már mélyen benne volt a hidegháborúban.

2.) Tervebe volt véve a katolikus egyház megsemmisítése.

3.) Rákosi és belügyminisztere, Kádár kitalált egy mesét: egy Rómában általam végrehajtott koronázást, mintha keresnék és találnék is egy olyan naiv trónkövetelőt, aki kész lenne odajönni, megkoronáztatni magát, hogy aztán Sztálin, Rákosi és Kádár örökös vazallusa legyen. Ebből csak annyi igaz, hogy meg akartam menteni az ellenségtől a Szent Koronát, amely 1945-ben is óriási veszélyben volt, akárcsak az első bolsevizmus (1919) idején, amikor Kun Béla ajánlatot tett a meghívott külföldi – elsősorban a Hollandiából jött – vásárlóknak. Az ajánlat nagyon alacsony volt. A második árverés napja előtt megdőlt a rendszer.

Kádár és rendszere nem hálás az ingyen és méltatlanul kapott kitüntetésekért. Ellenkezőleg, támadja az Amerikai Egyesült Államokat és személyesen az elnököt. Azt kérem, álljanak ellent. Amennyiben ez nem lehetséges, azt kérem, Elnök Úr, küldje a kincseket a Vatikánba az eredeti elgondolás szerint. Így nem válik semmivé egy élet, amire Sátán fenekedik. A Szent Korona így nem válna kitüntetéssé 2,5 millió embrió elpusztításáért (ami 1947 és 1969 között a szerencsétlen nemzet 1/4 része)...

A State Department visszautasította a bíboros törekvéseit október 23-án. A külügyi tárca illetékesétől – John Alexander Bakertől, Amerikai Egyesült Államok Külügyminisztériuma Európai ügyek Hivatalának igazgatójától – jött Washingtonból az utasítás Puhának: „ha az október 9-ei levélem utolsó bekezdésében javasoltak szerint a bíboros emlékeztetőbe idézi majd az alapszabályokat – írták Budapestre –, hozzátehetné, hogy nem fogjuk továbbítani azokat az üzeneteket, melyek nem a menedékére vonatkoznak. [...] Tisztában vagyunk azzal, hogy a bíborost nehéz eltéríteni a szándékától, és láthatóan elutasítja levelezése korlátozását.

Az, hogy a bíboros a végrehajtó hatalom képviselői közül a külügyminiszteren kívül másnak is elküldje az Elnökhöz a koronáról írt levele másolatát, nyilvánvalóan kizárt dolog. Ilyen levelet normális körülmények között nem továbbítunk. Örülünk, ha rögtön az elején elutasítaná ezt azzal, hogy rámutat, az Elnök dolga eldönteni, kivel osztja meg a kényes kérdésekkel foglalkozó postáját, és hogy a bíboros menedékének kérdése nem tartozik senkire az adminisztrációban a külügyminiszteren kívül. Reméljük, ennyit meg fog tudni tenni, mert úgy érezzük, Ön is és mi is liberálisan kezeljük a bíboros menedékének feltételeit azzal, hogy továbbítjuk az Elnökhöz írt leveleit az emlékiratairól és a koronáról. Határozottan nem szeretnénk, ha a bíboros szélesebb körű levelezésbe kezdene. Az ön megítélésére bizzuk, hogyan hajtja ezt végre, tudva természetesen, hogy önnek továbbra is együtt kell élnie a bíborossal...”

A bíboros 1970. október 13-i dátummal keltezett, immár Robert Milhouse Nixon elnökhöz írott levelére a Fehér Ház válasza csak hónapokkal később, 1971. januárban érkezett meg. A Szent Koronával kapcsolatban négy pontban rögzített álláspontot a nagykövet szóban közölte a bíborossal: a levelét megkapta a Fehér Ház, ahol azt tanulmányozták; jelenleg nem tervezik a Szent Korona visszaadását Magyarországnak; nagyra becsülik a bíboros érdeklődését a kérdéssel kapcsolatban; végül sajnálják, hogy nem tehetnek eleget kérésének, és nem küldhetik a Szent Koronát a Vatikánba, mert az egyértelműen a magyar nemzet tulajdona, és az adott körülmények között egyoldalúan nem adhatják át a magyar kincset megőrzésükből egy harmadik félnek.

Az Apostoli Szentsek és a Magyar Népköztársaság Kormánya szeptember 9-én aláírt megállapodását követően, 1971. szeptember 28-án a bíboros elhagyhatta Szabadság téri menedékét, és még aznap kora délután megérkezett a Vatikánba. „Az a tizenöt esztendő, amit Mindszenty a követségen töltött, Magyarország számára a konszolidáció éveit jelentette” – írja legismertebb honi monográfusa. Nos, mindez nem csupán az annak idején meghurcolt több mint huszonhatezer börtönbe vetett, kétszázhuszonöt kivégzett – közöttük a forradalom miniszterelnöke, Nagy Imre – és közel tizenháromezer közbiztonsági őrizetbe helyezett, azaz internált, valamint érintett családtagjaik, hanem a

bíboros emléket is sérti. Ugyanis ebben az időszakban, 1962. december 28-án rendelte el a Legfőbb Ügyészség vele szemben a nyomozást hazaárulás és az államrend megdöntésére irányuló szervezkedés vezetésének büntette miatt. A monográfia szerzőjének megállapítása ellentétes a közismert tényekkel, az 1989 tavaszáig jeltelen sírhantokkal...

Mindszenty bíboros már Bécsben élt, amikor az Amerikai Egyesült Államok elnökét arról győzködte 1972-ben kétszer is, hogy ne adja vissza a Szent Koronát Magyarországnak. Előbb az év elején, februárban, majd miután nem nyugtatta meg a kapott válasz, október 26-án újabb levelet írt Nixonnak. Ebben azt is papírra vetette – több évtizedes álláspontját ismételten rögzítve –, hogy a Vatikánnak átadhatják a nemzeti ereklyéket. A válasz elszomoríthatta, mert elképzelését – a hasonlóképp következetes washingtoni álláspontnak megfelelően – ismét nem támogatták, a Szent Korona őrzésére ugyanis a Vatikán nem hívatott, hanem „annak a magyar nemzethez kell visszatérnie”. Noha a magyar emigráció szerette volna, 1974 májusában, az Amerikai Egyesült Államokban tett látogatásakor a bíboros nem találkozhatott az elnökkel, nem emelhetett szót személyesen nála azért, hogy a Szent Koronát ne szolgáltassa vissza a Kádár uralta Magyarországnak.

VI. Pál pápa 1973. december 18-án tudatta Mindszentyvel döntését a felmentéséről, azzal, hogy azt egy későbbi időpontban hozza nyilvánosságra. Az esztergomi érseki szék megüresedését 1974. február 5-én jelentették be a Vatikánban. A bíboros 1974. április 3-án aláírt, de el nem küldött „fellebbező levelet” fogalmazott VI. Pál pápának. Ebben olvasható, hogy „ami idáig történt Esztergommal kapcsolatban, az gyakorlatilag megkönnyíti Nixon elnöknek, hogy istentelen kezekbe juttassa a Szent Koronát. Ez idáig az elnök folyamatosan megerősítette előttem, hogy továbbra is szent [tárgyhoz illő] oltalomban részesíti, ám utóbb olyan nyilatkozatokat tett a tömegkommunikációban, amelyek engem nyugtalansággal töltenek el. [...]” Mindez a bíboros alkotmányos szerepfelfogásából, az ősi, Szent István-i alkotmány, a Szent Korona iránti hűségéből és ragaszkodásából fakadt.

Végül az Amerikai Egyesült Államok Helsinkit követően, James Earl „Jimmy” Carter jr. elnöksége idején, 1978. január 5-én visszaszolgáltatta Magyarországnak a koronázási ékszereket. Mindszenty ez idő tájt már évek óta örök álmát aludta Mariazellben a Magyarok Nagyasszonya-bazilika Szent László-kápolnájában. Mindaddig, amíg végső nyughelyén, az esztergomi bazilika altemplomában 1991. május 4-én újratemették.

<Mindszenty bíboros meg volt győződve, hogy a magyar egyháznak helyt kell állnia abban a küzdelemben, amely a kereszténység és az újpogányság között folyik. Akkoriban mondotta: „Fölriasztani az emberiséget és figyelmeztetni a fenyegető veszélyre, ez a mi történelmi helytállásunk értelme. És ez mindenképpen fontosabb annál, mint hogy átmenetileg megalázó egyezkedések árán enyhítsünk szenvedésünkön és javítsunk valami keveset a sorsunkon.”>

Varga László SJ Mindszenty bíborosról

Felelősség a magyar jövőért

Szeretettel köszöntöm a megjelenteket, és akik majd a televízió csatornáján, illetve Youtube csatornán hallgatják végig ezt a programot! Ez a mai kis expozé rövidebb lesz, egy bő negyed órással, mégpedig azért, mert fontos dolgok lesznek még a mai délutánban, ahogyan hallottuk. Többek között annak a könyvnek az ismertetője, ami most került kiadásra. Mindszenty bíborosnak a száműzetése 50 éve történt, a tanulmánykötetekben erről részletes tanulmányok jelentek meg. Én most inkább idézeteket szeretnék felolvasni, illetve részben szabadon megbeszélni. Lakonikusan szeretném mondani, tudjuk nagyon jól, hogy ma mi a világhelyzete a kereszténységnek. És mi az, ami a világból ránk, a keresztényekre is, meg a nemzetállamokra is iktóztatós nyomásként nehezedik. Ezt nem lehet elhallgatni, persze vannak, akik esetleg mindezt el akarják hallgatni. Tudnunk kell azt, hogy rengeteg a félrevezetett ember, egyházi berkeken belül is. Nincs idő most itt a tapasztalatokat részletezni, értve ez alatt akár magyarországi szerzetesrendeknek bizonyos tagjait, hívó embereket is, és sajnos nincs kellő fellépés, kellő önvédelmi reflex, ami szinte már úgy érezzük, hogy elkésik.²⁵⁸

Vissza szeretnék nyúlni XII. Pius pápához, és felolvasni azt a dekrétumot, ami tisztán és világosan definiálja azt, hogy a keresztény embernek mi a kötelessége egy ilyen helyzetben. 1949. július 1-jén kelt ez a dekrétum, amit XXIII. János pápa is megerősített, és utána sajnos a keleti politika vonala miatt ez lekerült a napirendi pontok közül. Idézem XII. Pius. „Azok a hívó keresztények, akik a kommunisták materialista vagy keresztényellenes tanítását vallják, főleg, ha védelmezik és propagálják, ezen tény alapján a katolikus hit aposztazáinak minősülnek, az apostoli szentszék hatályába tartozó kiközösítés alá esnek, és nem járulhatnak szentségekhez. Amikor a nép képviselőit választják, katolikus polgároknak nem megengedett olyan pártokra vagy jelöltekre adni a szavazatukat, akik, még ha nem is

²⁵⁷ 2021. október 16. Előadás a Budapest-Rákosszentmihály – Szent Mihály plébánia közösségi termében

²⁵⁸ <A mindenkor magyar szellemi elit azonban onnan ismerszik meg, hogy nemcsak érzi, hanem tudatában is van ennek a sajátos magyar küldetésnek. Itt érkezünk meg Önökhöz. Ezért – összhangban a saját szakmai karriercéljaival – a szellemi emberek feladata erre felé, hogy megértsék ezt a küldetést, a közéleti kérdésekben reflektáljanak rá, a küldetés idővel mindig változó formáit és bővülő tartalmát megragadják, leírják, és felkínálják a nemzet azon polgárainak, akik más természetű, nem szellemi hivatást üznek. Vagyis a magyar szellemi élet embereinek, ahova Önök is tartoznak, az állapota és teljesítőképesége Magyarországon mindig nem egyéni, hanem nemzetstratégiai kérdés. Ezen belül is a tehetségek felkarolása, modern szóval a tehetséggondozás a magyar nemzet egyik legnagyobb kihívása és erőforrása is egyben. Önöknek, a Jóistentől kapott, kiemelkedő szellemi adottságaik okán minősített felelősségük van a magyarok jövőjéért. Ezeregyszáz év súlya nyomja a vállukat. Legyenek érte hálások, és tegyék, amit tenniük kell!> In: Orbán Viktor beszéde a Mathias Corvinus Collegium tanévnyitó ünnepségén. Budapest, 2021. szeptember 9. <https://miniszerelnok.hu/orban-viktor-beszede-a-mathias-corvinus-collegium-tanevnyito-unnepsegen/>
<A polgár egyik fő ismérve a felelősségvállalás magáért és környezetéért, ez utóbbi pedig tágabb értelmezésben a saját hazája. Ha lakói felé úgy fordul, hogy azokat nem tartja méltónak a szuverenitásra vagy esetleg statáriummal fenyeget egy általa megvetett politikai csoportot, az nem citoyen, hanem a csöcselék élére álló ócska demagóg. Az ilyeneket a történelem örökön hergelt tömege minduntalan saját maga falta fel.> In: Bódi Ábel: A polgári karakter. <https://magyarnemzet.hu/velemenyt/2021/09/a-polgari-karakter>

hangoztatnak a katolikus tanítással ellentétes elveket, de mégis társulnak a kommunistákkal és támogatják őket cselekedeteikben.”²⁵⁹

Tiszta, világos beszéd. Sokkal többet kellene ma halljuk, ehelyett szinte alig halljuk. Sajnos meg kell, hogy mondjam, tényként, nem vádként szeretném mondani; annak idején megértésünket kérték, de mi nem tudtuk megérteni; 2014-ben fizetett hirdetésként szeretők volna két magyarországi egyházi lapban megjelentetni ezt a nyilatkozatot, de visszautasították.²⁶⁰ Hát most innen próbáljuk a hitünket megvédeni. Ez egy aránytalan küzdelem, az Isten segítségében bízunk és gondolunk Dávid és Góliát küzdelmére. Mert ma mi történik? Akik akkor ilyen elveket, Isten nélküli és Isten-ellenes elveket vallottak, azok ma újult erővel törekednek a hatalomba, törekednek a kereszténységet letaposni, a nemzetállamokat elpusztítani.

A destruktív aberrancia mai következményei²⁶¹

Nyilván, ahogy mondani szokták, ez egy ateista, vagy inkább kontrateista irányvonal, és látjuk azt, hogy a normalitástól teljesen eltérő, aberráns dolgokat akarnak rákényszeríteni az emberekre, a nemzetekre. És ne felejtjük el, hogy – és itt Márfi érsek atyát szeretném idézni, akinek egy nagyon korrekt, tárgyilagos írása jelent meg az iszlamizációról – az iszlamizációnak is az a célja, háttértámogatással, hogy elpusztítsa a még valamennyire kereszténynek mondható Európát.²⁶² No, most, szokták kifogásként emlíni, hogy a kánonjogban ajánlva van, hogy ne lépjen az egyház a politikai kérdések talárára. Erkölcsei, nemzet-megmaradási kérdéseiről van szó, nehogy másképp értelmezzük, és Mindszenty bíborosnak – ezen a konferencián már elhangzott egyszer, de újra meg szeretném ismételni – három nagyon komoly nyilatkozata szól erről.²⁶³ Az emlékirataiban a következőket írja: „mivel a politika ledöntheti az oltárt, és romlásba viheti a halhatatlan lelkeket, súlyosan kötelező lelkipásztori feladatnak tekintetem a szavazópolgárok alaposabb tájékoztatását és felvilágosítását, még pártpolitikai vonalon is. A lelkipásztoroktól jövő egyértelmű eligazítással megakadályozható a vallásellenes vagy társadalmakat és a közérkölcset romboló mozgalmak hatalomra jutása. A hit meggyengülésének a jele, ha az egyház ateista mozgalmakkal szemben, a pártpolitikában semleges álláspontot foglal el, és hívei ily módon megtévesztett lelkiismeretére hagyja a döntést” – írja Mindszenty bíboros az emlékirataiban. 1926-ban a Zala megyei újságban pedig a következő olvasható. Ez csak egy rövidebb idézet onnan, az egész cikk ennél hosszabb: „A vallás élet és valóság, mely erkölcsöt irányít. Viszont a politika is erősen beavatkozik a vallás és a vallás külső szervezeteinek a dolgaiba, azért szükséges az ellensúlyozás, a vallás viszont-beavatkozása a politikába.” Ha Mindszenty bíborost valaki tiszteli, és reméljük, minél többen tisztelik a világban, akkor ezeket a szavait is nagyon súlyosan és komolyan kell venni. „Pártot csak párttal lehet ellensúlyozni. Nem általános frázisokkal, s a nemzeti ügynek nem szentimentális humanizmussal, hanem hódoló, odaadó szeretettel való szolgálata mindig gondviselés-szerűen kijelöli azt az irányt, ami mellett kötelező az állásfoglalás.” Tehát nincs semleges álláspont, és nem csak azért, mert az Úr Jézus is azt mondta, hogy ha semleges vagy, úgymond se hideg, se meleg, akkor kivettek a számból. Mindszenty bíboros erről szóló harmadik nyilatkozatát 1974. október 10-én a ZDF magazinnak adta, Bécsben, emlékiratai megjelenése alkalmából. A vatikáni zsinat is kinyilvánította: „az egyház mindig és mindenütt igénybe veheti a jogot, hogy a politikai jelenségek felett is ítéletet mondjon, amikor a személyes szabadságjogok és a lelkek üdve ezt megköveteli”. Ez egy egyértelmű üzenet a legegyszerűbb és a legmagasabb képzettségű

²⁵⁹ Az Apostoli Szentszék dekrétuma a kommunizmusról. <https://www.karizmatikus.hu/hitvedelem/vatikani-dokumentumok/2787-az-apostoli-szentszek-dekretuma-a-kommunizmusrol.html>

²⁶⁰ A kérdéses nyilatkozat 2022-ben megjelent a Keresztény Életben, a Vélemény rovatban, Fatima üzenete ma Magyarországnak címmel: https://www.kereszteny.eu/kereszteny-elet-2022_03_13.html

²⁶¹ Lásd ehhez még az alábbi kiadványt: Kutschi András, Ficsór László, Dr. Jungbert Béla, Dr. Balázs Imre, Dr. Krajsovsky Gábor: Kereszténység és közelet Európában – Konferencia Oroszlányban a Munkás Szent József Plébániatemplomban — szerkesztett konferencia előadások. Oroszlány-Budapest, 2024. <https://mek.oszk.hu/26800/26875/26875.pdf> Kiadó: Keresztény Hit Alapítvány

²⁶² Márfi Gyula: jegyzetek az iszlámról. <https://2022plusz.hu/wp-content/uploads/2021/08/Jegyzetek-az-islamrol.pdf>

²⁶³ Krajsovsky Gábor: Kommunizmus és kereszténység ma Magyarországon. <https://kereszteny.eu/kommunizmus-es-keresztenyseg-ma-magyarorszagon.html>

keresztény embernek is, akik vezető pozícióban vannak, vagy akik imádságukkal, nevelésükkel, példájukkal ezt elő tudják segíteni.

A mai eltévelyedések valódi okai

A következő fejezetrészt szeretném egy rokon tüzes lelkű – és itt a Szentlélek tüzére gondolok – Banga Béla jezsuitától idézni, amihez mondom egy könyvcímet, amit kötelező olvasmánnyá kellene tenni: Magyarország újjáépítése és a kereszténység. Ez rajta van az Interneten, digitálisan, és ezt annak idején a Szent István Társaság adta ki 1920-ban, és most a Kárpátia Stúdió újra, nyomtatott formában megjelentette. Ezt a könyvet viszont éppen az egyik egyházi lapunk referálta a közelmúltban; tehát amit az előbb mondtam, azt most szeretném ezzel is pozitív módon kiegészíteni. Banga Béla – csak néhány gondolatot szeretnék ebből elmondani – ebben a könyvben Trianonnak az okait támasztja alá. És most 100 év múlva mondhatni, hogy már az elvett országrészeinkkel, de bizonyos tekintetben, sok tekintetben ugyanott tartunk, mint Trianon idejében. Mi volt ennek az oka? Többek között a következők: „Glassé kesztyűsen bántunk – most idézem Banga Bélát – notórius betörőkkel, előzőeken hajladoztunk ravasz népámítók és zsarnokok előtt, vagy legalább megtettük nekik azt a nagy szívességet, hogy hallgattunk róluk, s nem lepleztük le gonosz törekvéseiket. Belátják, hogy maguk voltak a hibások, miért engedték nemzetünkön úrrá lenni a keresztényellenes, és nemzetgyilkos idegen áramlatokat? Miért nem állták útját a liberális és szocialista métélynek mindjárt a kezdetektől fogva? A töke ür me a sajtón, az irodalmon, a közgazdaságtanban. Az vámolja meg az elsőrendű életszükségleti cikkeket éppúgy, mint a gondolatokat. Mindenütt az történik, amit ő akar, akkor indít háborút, amikor akar, s addig nyújtja el, ameddig neki tetszik, és akkor buktat el egy-egy kisebb vagy nagyobb nemzetet, amikor a nemzetközi vállalkozásai szempontjából neki a legelőnyösebb.”²⁶⁴

²⁶⁴ Bangha Béla SJ: Magyarország újjáépítése és a kereszténység. Szent István Társaság, 1920. <https://mek.oszk.hu/05300/05387/05387.htm>

<Ezt a könyvet (Bangha Béla SJ: Magyarország újjáépítése és a kereszténység. Szent István Társaság, 1920) elejétől végig erős meggyőződés és hit fűti át. Előre sejtem, hogy sokan a szerző egyéniségét fogják olyannak tekinteni, mint aki világnézetében s okoskodásaiban szükségképp előítéletek vezetnek. Ezt a felfogást leghatározottabban vissza kell utasítanom. *Nem azért vallom a kereszténységet minden egészséges nemzetépítő munka egyedül biztos alapjául, mert pap vagyok s a Jézus-társaság tagja, hanem inkább fordítva: azért vagyok szívvel-lelékkel az, aki és ami vagyok, mert a meggyőződéseim ide vezetnek és ide vezetnek minden felkelő nappal újból és újból. Az elfogultság vadját azokra háritom vissza, akik minden meggyőződést és nézetet szentnek és jogosultnak tartanak, csak azt nem, amely a divatos liberális doktrínákkal ellenkezik mer.*

Mint valami gúny hat utólag az a szinte gyermekies félelem és megijáshódottság, mellyel számos vezető emberünk az utóbbi évek során pl. a demokráciáról, a szociáldemokráciáról nyilatkozott: egyik sem meri nevén nevezni a gyermeket, egyik sem mond kemény őszinteségű véleményeket, mindegyik, hím-z-hám-z, odaidomítja meggyőződését a napi divathoz, az újságok által kolportált (=terjesztett) s felkapott nézetekhez és jelszavakhoz; sehol egy bátor, energikus hang, sehol a teljes igazság leplezetlen s kiméletlen hangoztatása. *Glasseztyűsen bántunk notórius betörőkkel, előzőeken hajladoztunk ravasz népámítók és zsarnokok előtt. Vagy legalább megtettük nekik azt a nagy szívességet, hogy hallgattunk róluk s nem lepleztük le gonosz törekvéseiket.*

A nemzet megmaradt fiai ma koldus-királyfiak gyanánt bujdosnak ősi örökük elhagyott útszein. *Belátják, hogy maguk voltak a hibások: miért engedték nemzetükön úrrá lenni a keresztényellenes és nemzetgyilkos idegen áramlatokat, miért nem állták útját a liberális és szocialista métélynek mindjárt kezdetétől fogva!* S föltették magukban, hogy minden erejük latba vetésével fel fogják támasztani a nemzetet végzetes aléltóságából, s új életet lehelnek a halálra bágyadt csontokba. Tudják, érzik, hogy a nemzet nem roskadt volna így le, nem lett volna liberális szabadrablók és sajtóbérencék, szocialista agitátorok és országfosztók áldozatává, ha benső erőiben rég meg nem torpan, ha értelmeleg és erkölcsileg meg nem gyöngül s el nem veszti belső ellenálló képességét. Éppen ezért a nemzet újjáépítése munkáját elsősorban benső megújodással akarják kezdeni. Titáni feladat, melyben megrokkanni könnyű, amelyben kitartani halálos kötelesség!

A liberalizmus mindenekelőtt filozófiai s világnézeti rendszernek indult, de a gazdasági liberalizmussal szoros összeköttetésben áll; emez az előbbinek logikai folyománya. A filozófiai liberalizmus a szabadság nevében fokról-fokra kivonta magát nemcsak a természetfölötti gondolatok, a személyes Isten hite s az Egyház törvényhozó hatalma alól, hanem megkérdőjelezte magának az emberi gondolkodásnak örök törvényeit, a gondolkodás szabályait is.

A liberalizmusnak mindkét megjelenési formája: a filozófiai és gazdasági liberalizmus ellen mélyebb gondolkodók régóta felemelték óvó s intó szavukat. Rámutatnak arra a végzetes tévedésre, amely a szabadságnak öncéllá emelésében rejlik s arra a szabadságtápirásra, mellyel az erősebbnek korlátlan szabadságjoga szükségképp együtt jár. Szabadság kell; a szabadság hatalmas érték; csak hadd érvényesüljenek az erők és tehetségek, az egyéni leleményesség, kezdeményező kedv és vállalkozási készség. De a szabadsággal szemben érvényesülnie kell más, éppoly fontos szempontoknak is. A szabadságnak veszedelmei is vannak. Mennél több szabadságom van nekem veled szemben, annál kevesebb a te szabadságod velem szemben. Kötelesség nélkül nincs emberhez méltó élet, nincs kölcsönösség, nincs kölcsönös szabadságtisztelet; már pedig minden kötelesség szükségképpen megszorítása a szabadságnak. A szabadság jelszava

A magam és szeretteim életének szeretete előbbre való, mint az ártó támadó életének a szeretete – ez a tiszta katolikus morális tanítás (és nem a modernista) adja az alapot többek között a jogos önvédelemhez és a védekező háborúhoz is. És ez nincsen ellentétben az ellenségszeretet parancsával, ugyanis jogom van a saját életemet jobban szeretni, meg a szeretteimet, mint az ellenségét, az ártó támadót, sőt *kötelességem* is jobban szeretni, mert ha nem így van, akkor *azok ellen vétekem nagyon súlyosan*, akiket elsődlegesen szeretnem kell, akikről kötelességem gondoskodni.²⁶⁵

Sajnos Európa "keresztényeinek" súlyos mulasztásáért, a *jogos önvédelem hiányáért* bűnhődik az is, aki ártatlan. Érdekes, *ezért* soha senkinek nem jutott eszébe egyszer sem bocsánatot kérni, persze nem mintha azzal valami is megoldódna. A keresztények – manapság egyre inkább egy teljesen hamis és hazug "szeretefogalom" örve alatt – borzasztó erőtlenné lettek, még rendes szavunk sincs a legitim és erkölcsös erőbevételre, s a *kereszténység is tehet arról, hogy Európa ide jutott*.²⁶⁶

Nem ma írta Banga Béla, de próféta volt akkor is, és próféta most is, tehát az Isten szavának a közvetítője. „A gyárak és áruházak gyarapodásának kímélet nélkül áldozatul esnek az erkölcsi és kultúrjavarok. Halhatatlan emberi lelkek millióit könyörtelen hidegvérűséggel dobják oda Moloch – ez az alvilágnak a pogány istene – izzó karjaiba. A nagyvárosok és nagybankárok jelentősebb személyiségek lesznek a püspököknél és tudósoknál (azaz, mint a püspökök és a tudósok – KG). Közhasznú tevékenységet csak az folytathat, aki termel és üzleteket köt.”²⁶⁷

Én most tovább kell, hogy lépjek az idő miatt, de sokszor talán a kevesebb több, és én azt remélem, hogy ez most is így van. Most szeretnék egy idézetet valakitől, az 1956-os magyar szabadságharcról, jelen van, és ő föl fogja ismerni, és én is meg fogom mondani, hogy kitől van ez az idézet: „Világos számunkra, az ellenség nem a barikád túoldalán nyomul, Heródiás lányának táncát véget ért. S a fejsze most nem a próféta nyakára, hanem a fák gyökerére került. Igaza lett Jézusnak, az ember ösellensége rég elfoglalta a védvonalakat, belülről jutott. A magyar nép 50 éve támadt forradalmát – ez az akkori évfordulón hangzott el – önmagunkon kell beféjeznünk. Ne tőrjünk a mocskot, kicsit se, rejtve se. Akarjuk, hogy életünk legyen, bőségben legyen, s az mindenki legyen. Tegyük, ami tőlünk telik, de azt teljesen.” Elárulom a szerzőt, Balás Béla püspök atyának a gondolatai ezek.

éppen azért félrevezető jelszó, mert ugyanannyi rosszat is jelenthet, mint jót; ugyanúgy ráhúzható minden bűnre és aljasságra, mint jótettre. A tolvaj, a rabló, az uzorás, a kéjenc, a gyilkos mind szabadságot akar: több szabadságot a saját céljai érdekében. A szabadság korlát nélkül örület és gonoszság. Tisztán látja ezt mindenki, de a liberalizmus frazeológiájának uralma akkora volt, hogy ilyesmit hangoztatni senki sem mert; ezekről a modern jelszavakról is állt az, amit a halottakról mondanak: «semmit, csak jót», ezeket csak magasztalni volt szabad. A liberalizmusnak köszönhetjük mindenekelőtt azt a káoszt, mely mai kultúréletünket jellemzi, a nagy egységek és összefoglaló szempontok teljes hiányát a vezető modern gondolatokban. A liberalizmusnak köszönhetjük végül a tőke túltengő uralmát, melynek folytán egész gazdasági életünk úgy van berendezve, hogy a pénz mindig több pénzt hódít meg s a pénztelen szegénység mindig nagyobb nyomorba süllyed, s amelynél fogva a tőke urai szinte abban az arányban válnak a közélet, a kulturális élet s a világlejfejlődés korlátlan uraivá, amily arányban nélkülözik a szociális szolidaritásérzetet s a liberalizmus által megvetett s maradnak gyűlölt keresztény erkölcsiséget. A tőke úr ma a sajátján, az irodalmon, a gazdaságtanban, a parlamenteken és kormányokon; az vámoja meg az elsőrendű életszükségleti cikkeket éppúgy, mint a gondolatokat; mindenütt az történik, amit ő akar; akkor indít háborút, amikor akar s addig nyújtja el, ameddig neki tetszik és akkor buktat el egy-egy kisebb vagy nagyobb nemzetet, amikor az nemzetközi vállalkozásai szempontjából neki legelőnyösebb. A liberalizmus a könyörtelen önzés rendszere. Azé az önzés, amelynek szemében a köz nem számít többé; amelynek elve a minél nagyobb egyéni haszon, tekintet nélkül a tényleges szükségletekre, tekintet nélkül a kisebb eszközökkel fáradságosabban dolgozó kisegyszisztenciákra, tekintet nélkül a társadalom organikus jellegére s tekintet nélkül a kultúra magasabb javaira vagy az erkölcs és társadalmi szolidaritizmus törvényeire.

A gyárak és áruházak gyarapodásának kímélet nélkül áldozatul esnek az erkölcsi és kultúrjavarok; halhatatlan emberi lelkek millióit könyörtelen hidegvérűséggel dobják oda Moloch (= az alvilág istene) izzó karjaiba. A nagyvárosok és nagybankárok jelentősebb személyiségek lesznek a püspököknél és tudósoknál; «közhasznú tevékenységet» csak az folytathat, aki termel és üzleteket köt.»

²⁶⁵ Krajsovsky Gábor: Jogos önvédelem, igazságos háború, halálbüntetés.

http://eucharisztikuskongresszus.hu/pdf/KG_hit_59.pdf

²⁶⁶ Osztie Zoltán: Eddig és ne tovább! <https://demokrata.hu/magyarorszag/eddig-es-ne-tovabb-2-285650/>

Osztie Zoltán: Európából valami tönkre ment.

https://www.belvarosiplebania.hu/tartalom/europabol_valami_tonkre_ment

²⁶⁷ Bangha Béla SJ: Magyarország újjáépítése és a kereszténység. Szent István Társaság, 1920.

Profécia az 1940-es évekből

És akkor a maradék időben egy nagyon érdekes dokumentumból szeretnék idézni. Mindszenty-Pehm József annak idején az Édesanya című könyve első két kötetét még ki tudta adni, legkésőbb 1942-ben, a II. kötetet, és ő egy harmadik kötetet is készített. És ő úgy tudta, hogy ezt a kötetet annak idején, amikor őt letartóztatták, az Ávó megsemmisítette. Istennek hála, rosszul tudta. Ez a harmadik kötet – és most nagyon jó, hogy ebben tévedett Mindszenty bíboros, de hát nem is tudhatta másképpen – az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában teljes terjedelmében megtalálható. Ez sok száz oldal, én ezt most kutatom. És ameddig eljutottam, azokból kigyűjtöttem néhány olyan idézetet, amelyek szintén vág a mai helyzetre. És ez ott van benne, ami most itt el fog hangzani, ezt újra meg szeretném erősíteni. Mindjárt megértjük, hogy miért mondtam ezt ilyen nyomatékkal.

„Mi talán nem értjük meg, de elkövetkezik az az idő, amikor az ötezer éves európai kultúra felett Dzsingisz kán késői seregei tombolnak. Úszköt vetnek Reimsre, a párizsi Notre-Dame-ra, a bécsi Stephanskirche-re. Annak a Nyugatnak, amelynek asszonyai nem anyák, hanem élettartolók a legfiatalabb életsorban – Magyarországon 30-40 ezer abortusz évente – így írja Mindszenty bíboros, nagyon keményen el kell pusztulnia, azaz önmagát pusztítja el. És talán kár lesz érte?” Hát bizony minden emberi lélekért kár. De ezzel Mindszenty bíboros nyomatékosítja azt, hogy az önpusztítás mennyire súlyos vétek. A következő, amit ő megjegyez, ugorva jelenbe: „Aposztázia volt Marxé, a történelmi materializmus logójával – ugye, amelyik most a reneszánszát éli, a neomarkizmus, a liberalizmus formájában – megtagadta az eget, és a földdel lezárta az emberi életet, és süvöltött a Rajna, Duna, Néva amerikai gyárai körül, és kiteljesedett az orosz bolsevizmusban, magyar-spanyol-mexikói kommunizmusban, német Spartacus mozgalomban. Nem egy tant tagad, nem egyszerűen a sziklától szakad el, hanem megtagadja az egész hitéletet, erkölcsi tanítást, kinyilatkoztatást, szembefordul a természet törvényeivel, az étellel, összetöri a Tízparancsot tábláit, letépi a szív faláról az odaírt törvényt, és kitűzi a tökéletes nihilizmus logóját. Ez Lucifer szektája és új vallása. Ezek a saját tanítással keverték és torzították a kinyilatkoztatást, Marxék letörték az egyéni, családi és testületi jogot, az államot helyezték trónra. Persze azt a fajta államot, amelyet ők akartak. Itt már a kereszténység egésze eliskad, ez a civilizált pogányság nihilizmusa.”²⁶⁸

²⁶⁸ <Mi talán nem értjük meg, de elkövetkezik az az idő, amikor az 5000 éves európai kultúra felett Dzsingisz kán késői seregei tombolnak; úszköt vetnek Rheimsre, a párizsi Notre Dame-ra, a bécsi Stephanskirchére. Annak a Nyugatnak, amelynek asszonyai nem anyák, hanem élet-tartolók a legfiatalabb életsorban, el kell pusztulnia. És talán kár lesz érte? Keresztény létükre nincs meg náluk a természeti törvény.> ÁBTL 3.1.9. V-700/35 Mindszenty-ügy 17.

<Nem állítjuk, hogy valamely nép ereje kizárólag a lélekszámon fordul meg, függ az a kulturális, gazdasági, politikai erejétől is. De az is bizonyos, hogy a kultúrből, a gazdasági és politikai súly elhanyaglik kellő népszaporodás nélkül; ha megvan, az adja mindegyiknek a dinamikát. Ha egy nemzet erőteljesen szaporodik, fejlődik, bármilyen történelmi válságot el tud viselni, de ha szaporodásában meggyengül, ez végetesebb lehet számára, mint bárminő véres, veszített háború.> ÁBTL 3.1.9. V-700/35 Mindszenty-ügy 69.

<A forradalom kezdeményezője és láthatatlan vezére kiltére egész biztonsággal következtethetünk a forradalom immár megismert, rothadásig beérett gyümölcseiből. Gyümölcsseiről ismerjük meg a fát. Babylon összevissza és nyugtalan, kopárja letarolt mezején ez a fa a két zászoló egyikének a rúdja. Lucifer a zászolótarló – amióta lázadó csapatával villámként lebukott az égből, látnia kellett, hogy Krisztus, az Isten Fia az ő helyére az emberi nemet helyezte. A Megváltó tervében ott van a család, az édesanya a természet és kegyelem rendjében. Ezért, mint tajtékzó, dühös oroszlan (a sátn) arra összpontosítja minden erejét, hogy az embert a boldogulásában megakadályozza, a családot szétzilálja, az anyaság erejét megsemmisítse, emelkedés helyett zuhanás legyen annak osztályrésze.> ÁBTL 3.1.9. V-700/35 Mindszenty-ügy 87.

<Ekkora a bűn és ilyen életsodró örvénnyel, szerte a világon tömeglázádként, megrázó látvány Istennek, világnak és angyaloknak. Az emberiség látott aposztáziákat. Tömeg-aposztázia, elszakadás Istentől, hitől, Egyháztól, az arianizmus (Arius által alapított krisztológia) eretnokség és iskola, mely szerint a Fiú nem egyenlő az Atyával), amely végighálozza az ismert világot, három világrészt és úgy felforgatta, hogy Szent Jeromos szerint felnyögött bele a föld. Világ-aposztázia a XVI. századé, amelyben népek, nemzetek elszakadtak Krisztus Egyháztól, most már 4 világrész érezte, nyögte a szakadási forradalmat. Aposztázia volt Marxé, a történelmi materializmus lobogójával, megtagadta az eget és a földet lezárta az emberi életet és süvöltött a Rajna, Duna és Néva, Amerika gyárai körül és kiteljesedett az orosz bolsevizmusban, magyar, spanyol, mexikói kommunizmusban, német Spartacus-mozgalomban. De ez a forradalom, a születésszabályozás végigjárja az öt világrészt. Nem faj (germán), nem egy társadalmi osztály (prorotariátus) veti bele magát az aposztázia forradalmába, hanem átjárja az egész társadalmat, az arisztokrátiát, a középosztályt és a társadalom mélyét.> ÁBTL 3.1.9. V-700/35 Mindszenty-ügy 88.

Profétai Igéihirdetés

És akkor záró mondatként ismét egy idézet következik, ugyancsak Mindszenty bíborostól a most megjelent Igéihirdetésem című könyvből, az 1957 és '61 között az amerikai követségen elmondott beszédeinek a magyar fordításából.

„Óvakodjatok a hamis profétáktól. Arra kell odafigyelni, ami a háttérben áll. Az erkölcs legfőbb őrszeme – akkor ugye XII. Piusz pápa – kijelenti, hogy az önvédelem – amiből ma nagyon kevés van, teszem én hozzá – egyenlő és legális fegyverekkel megengedhető, sőt kötelező.”²⁶⁹

Mennyit kaptam én úgynevezett keresztény körökből is, hogy hagyjam az önvédelmet! Bizony ám. Voltak problémáim emberekkel, akik azt mondták, hogy hagyjuk az önvédelmet, tegyük le a fegyvert az ellenség előtt – most ezt nem részletezem; nem vitatkoztam velük tovább, hanem elküldtem részükre ezeket a fenti idézeteket. Tehát ezt megtenni kötelező. „Mi az Egyházat, az igazság pillérét és őret követjük. A béke fontos, de nem ez az egyetlen emberi jó. Attól félünk, hogy láncra verve kell megélnünk a békét. Nemcsak békéért imádkozunk, hanem békéért az igazságban. A békét követő szölamok mögött mi igazságot és szabadságot akarunk, de mindenekelőtt valódi békét Istennel.”²⁷⁰

<Nem egy tant tagad, nem egyszerűen a Sziklától szakad el, hanem megtagadja az egész hitéletet, erkölcsi tanítást, kinyilatkoztatást; szembefordul a természet törvényeivel, az étellel, összetöri a Tízparancsolat tábláit, letépi a szív faláról az odairt törvényt és kitiúzi a tökéletes nihilizmus lobogóját. Ez Lucifer sektája és új vallása. Ezek a saját tanítással keverték és torzították a kinyilatkoztatást; Marxék letörték az egyéni, családi és testületi jogot, az államot helyzeték trónra. Itt már a kereszténység egésze elsikkad, ez a civilizált pogányság nihilizmusa.> ÁBTL 3.1.9. V-700/35 Mindszenty-ügy 88-90.

²⁶⁹ Igéihirdetésem – Mindszenty József bíboros szentbeszédei az amerikai követségen 1957-1961. Szerkesztette, jegyzetelte és a bevezető tanulmányt írta: Fejérdy András. Magyarországi Mindszenty Alapítvány, Budapest, 2020. 90. /1958. július 13./ <https://www.mindszentyalapitvany.hu/alapitvany/kiadvanyok/igeihirdetesem-mindszenty-jozsef-biboros-szentbeszedei-az-amerikai-kovetsegen-1957-1961>

²⁷⁰ Igéihirdetésem – Mindszenty József bíboros szentbeszédei az amerikai követségen 1957-1961. Szerkesztette, jegyzetelte és a bevezető tanulmányt írta: Fejérdy András. Magyarországi Mindszenty Alapítvány, Budapest, 2020. 90. /1958. július 13./ <https://www.mindszentyalapitvany.hu/alapitvany/kiadvanyok/igeihirdetesem-mindszenty-jozsef-biboros-szentbeszedei-az-amerikai-kovetsegen-1957-1961>

„Isten kegyelméből vagyok, aki vagyok” (1 Kor 15,10) –
– Mindszenty József és a történelmi Magyar Haza kapcsolata²⁷¹

Máriaremetei zárandoklatok²⁷²

1946. május 5. százezer férfi / Mindszenty József
1947. szeptember 14. százezer férfi / Mindszenty József
1947. szeptember 21. százezer nő / Meszlényi Zoltán
1947. szeptember 28. százezer fiatal / Czapi Gyula

”És akkor szent kötelessége mindenkinek, aki Krisztus mellett áll, hogy rettenthetetlenül és szeretettel eltelve ellenszegüljenek minden téves irányzatnak és megvédjék az »*instaurare omnia in Christo* – mindent megújítani Krisztusban; X. Pius pápa» eszméjét. E prófétai mondat útmutatást adott, hogy tíz évvel később, amire talán senki sem gondolt még 1938-ban, a magyar katolicizmus szembeszálljon az intézményesített istentagadással.”²⁷³

<PASZTORÁCIÓ A SZÓ EREJÉVEL²⁷⁴ – Mindszenty József az evangelizáció fontos eszközeként tekintette a megszentelt helyek felállításán túl a szó erejét. A szentbeszédben követett ars poetica-jában leszögezi: „Szokványos, csendes, békés időkben könnyebb az igehirdetés... egy évtizede különleges feladatai vannak a szószéknek és egy egyházi szóoknak... a szentbeszédek a napi komoly kegyelem-kísérte papi elmélkedések drága műhelyében plébánosi... számolýoknál”²⁷⁵ készülnek. A bíboros beszédei egyaránt szólnak a hit igazságairól és az ember igazságairól. Hogyan hangzottak el pontosan e nagyhatású szóndoklatok, ezekre a korabeli sajtó, elsősorban a Magyar Kurír adhat választ, hiszen a jelenlévő kiküldött jegyzetelte e beszédeket, míg a levéltár első gondolatait őrzi papíron, illetve a kijavított szövegen.²⁷⁶ Gondosan – levéltári kutatások alapján – készült szentbeszédeire, hogy mindig az adott hely szellemének megfelelően szólítsa meg a híveket és ne csupán az értelemre, hanem a háború által meggyötört embereknek az érzelmeire is képes legyen hatást gyakorolni. Abban az embertelen világban, amikor támasz nélkül maradtak az egyének, a primás jól tudta, hogy a közösséghez való tartozást kell megerősíteni a hívekben. Ha ezekben a szóndoklatokban nem mindig találjuk meg a gondtalan idők eleganciáját, akkor a sanyarú napokat kell hibáztatnunk. Az erőteljes kifejezések mellett mégis emelkedett stílust fedezhetünk fel, amikor a megalázott hallgatónak „a dicsőség és fény nemzeté”-t juttatja eszébe, amikor a „magyar föld, mint a vér és szenvedés kelyhe” metaforát alkalmazza.²⁷⁷ A főpásztor számtalan beszédet tartott, ezek annak a bizonyítékai, hogy képes volt különböző rétegeket megszólítani.>

<Sohasem futott a múlt „korszellem” után, sohasem édekeltek a szeszélyes politikai divatok, nem igazodott ahhoz, amiről oly könnyelműen állították, hogy ez a jövő. Élete, illetve főpásztori időszaka nagy részét börtönben vagy száműzetésben kellett töltenie. Szembeszállt a földkerekség

²⁷¹ <https://koronaigazsaga.eoldal.hu/cikkek/nyitoldal/szent-korona-konferencia-mariaremeten-szept-17-18.html>

Krajsovsky Gábor előadása – Máriaremete, 2022. szeptember 17, az 1947. szeptember 15-i Mindszenty bíboros által vezetett zárandoklat 75. évfordulója alkalmából. http://www.eucharisztikuskongresszus.hu/pdf/Mindszenty_160.pdf

²⁷² Mindszenty zárandoklatok a második világháború után a Városmajorból Máriaremetére. Összeállította: dr. Boldvai József. Kiadja: a Magyar Kolping Szövetség 2022.

<https://mindszentyalapitvany.hu/varosmajor/zarandoklat-tortenete.pdf>

²⁷³ „Vándorlásunk társa lett” – Az 1938. évi Eucharisztikus Világgongresszus Budapesten. Esztergom-Budapest 2020. Szerkesztő: Hegedűs András 187. o.

²⁷⁴ Beke Margit: Mindszenty József pasztorációs tevékenysége 1945-1948 között. Vasi Szemle LIX. évfolyam 4. szám – 2005, 487-488. o.

https://adt.arcanum.com/hu/view/MTA_DunantuliVasiSzemle_2005/?pg=418&layout=s

²⁷⁵ PL. MINDSZENTY József. Egyházkormányzati iratok. 3815/1945., Vö., EH I. 9. o.

²⁷⁶ EH I. 10. o.

²⁷⁷ EH I. 16. o.

hatalmasaival anélkül, hogy maga mögött tudhatta volna a legerősebb hadosztályokat. Elég, ha ez az ember megjelenik, és akkor mindenki rohan feléje, ezek és ezek sereglének köréje.^{278>}

"A mai napon ünnepli az Egyház a Szent Kereszt felmagasztalását. Kell nekünk, porba sújtott magyaroknak, a kereszt alatt elbukott magyaroknak a Szent Kereszt felmagasztalása. A végítéleten a kereszt fog fényt deríteni a világ minden eseményére, úgy a magyar eseményekre is. A keresztnek a tövében ama nagypénteken három embercsoportot látunk. Az első volt Szent János, a hűséges tanítvány, a három Máriával (Jézus anyja, Kleofás anyja és Mária Magdolna). Ezek képviselik a világtörténelemben a keresztűségnek készséges csapatát. A második csoportnak az élén halad a római százados és a jobb lator. Ezek azok, akiknek lelkében a kegyelem ébredszik. A harmadik embercsoport szintén ott táboroz a kereszt alatt, de lelkében a másik latorral együtt izzó gyűlölettel van telítve. Ez a három csoport a maga jellegzetes ismérveivel a történelem folyamán a kereszt tövében mindig két tábor, két sereg marad. És amikor majd utoljára húzódik le a világtörténelem függőnye és megjelenik az ember Fia, és feltűnik majd az Ő jelvénye, a Kereszt, akkor majd ugyanez a Szent Kereszt megszünteti a búzának és konkolynak, vagyis a szeretetnek és gyűlöletnek az együttesét. Addig pedig a világtörténelem, vagy egyes népek története is, időről-időre gyengébb vagy erősebb siralomvölgye, könnyek világa. Addig a gonosz bitorolja természetfeletti erővel a szédítő hatalmat az emberek világa fölött, amelynek tulajdonosa a bukott angyaloknak a legerősebbje és legnagyobbja: a Sátán. Erről a Sátánról nem kell azt gondolnunk, hogy pusztá képzelt lenne, vagy, hogy a bűnnek és a rossznak a megszemélyesítője, mint ahogy a hitetlenek azt gondolják. A Sátán, élő valóság. A Szentírás ezt írja róla: ő a gonosz, ő a hazug, ő a csaló és ő az embernek tönkretévője. Szent Pál apostol egyik levelében ezt írja a Sátánról: A Sátán veszi magának a bátorságot, hogy beleül az Isten templomába és úgy mutatja magát, mintha ő volna maga az Isten. És az Éden-kertnek a fáin között azt mondta az öszülőknek: Olyanok lesztek, mint maga az Isten. Tehát egy hatalmi lendületet mutat az emberi nem felé a Sátán. És ez a hatalmi lendület annyit jelent az ő táborának az ajkán, hogy mi senkinek nem szolgálunk, de mindennekfelett uralkodni akarunk. A Sátánnak az a célja, hogy Istentől emancipálja, 'felszabadítsa' az embert. És amikor az ember megszedülve elhiszi már, hogy ő a szédítő nagy hatalomnak a birtokosa és ő, az ember csinálja már a törvényt embertársának, akkor veszi észre, hogy a tömeg mélyén a rabszolgák között van, ő az ember. Aki eddig Isten trónjától függetlenül akart magának emberi méltóságot és hatalmat, az mindig lebukott a rabszolgaság színvonalára. Aki meghajol Isten hatalma és fensége előtt, az emberi méltósággal magasodott mindig. Én az emberi méltóságot az Istentől sohasem félttem. Inkább félttem az embert magától az embertől, mert írva vagyok a Szentírásban: Átkozott, aki emberben bíz.²⁷⁹

Mindszenty bíborosnak elsőrendű szándéka volt a magyar ifjúság vallásérköcsi nevelése. A második világháborút követően így nyilatkozott: <Ma a magyar gyermek felé kezek nyúlnak, de ezek a kezek nem Jézus kezei, nem az Egyház karjai, hanem avatatlanok, nevelésre nem termettek karmai. Az ifjúságra, mint szemetek fényére vigyázzatok> Ezek a „karmok” sajnos ma is egyre inkább el akarják ragadni a gyermekeket, már egészen kis korban. Éppen ezért, a Szentlélek bölcsessége és bátorságot adó segítségével óvakodjunk a jelen-kor rontó kovászatától! Ne feledkezzünk meg arról, hogy Jézus az örök élet kenyerét akarja adni nekünk!

Tudomásul kell vennünk azt, hogy hős harc az élet, és azt is, hogy aki fél és elrejtőzik, vagy esetleg menekül, az megkettőzi ellensége bátorságát, azt üldözésre csábítja, így gyengesége által vétkes lesz a másik kegyetlenségében. Az Isten Mindszenty bíborost egy olyan keresztúton vezette végig, amit bíboros aligha járt meg. Ő példás hűséggel ment végig ezen az úton anélkül, hogy ellenségeit gyűlölte volna, de nem is tért ki előlük, amikor megalkuvással vagy meneküléssel életén könnyíthetett volna.

²⁷⁸ Habsburg Ottó: A jövő győztese. Közölve: Új Európa (München), 1975. április, 5. o. In: Ki volt Mindszenty? Cikkgyűjtemény 1944-1998. Válogatta és szerkesztette: Mészáros István. Eötvös József Könyv- és Lapkiadó Bt. Budapest, 1999. 145. o.

²⁷⁹ Mindszenty József homíliája Máriaremetén a férfizarándoklat alkalmával, 1947. szeptember 14. <http://www.palosfrigyes.hu/pdf/Mindszenty.pdf> Egyházam és Hazám. Mindszenty József hercegprímás szentbeszédei II. Összegyűjtötte, bevezette, jegyzetekkel ellátta: Beke Margit. Esztergom, 1994. 126-127. o.

Mindszenty bíboros életszentségén és példáján felbuzdulva mi is hűségesen kövessük Jézust, hiszen ahol Ő van, ott kell lennie az Ő szolgálainak is.²⁸⁰

Sajnos Európa "keresztényeinek" súlyos mulasztásáért, a *jogos önvédelem hiányáért* bűnhődik az is, aki ártatlan. Érdekes, *ezért* soha senkinek nem jutott eszébe egyszer sem bocsánatot kérni, persze nem mintha azzal valami is megoldódna. A keresztények – manapság egyre inkább egy teljesen hamis és hazug "szeretefogalom" örve alatt – borzasztó erőtlenné lettek, még rendes szavunk sincs a legitim és erkölcsös erőbevételre, s a *kereszténység is tehet arról, hogy Európa ide jutott.*

Bangha Béla

<A nemzet megmaradt fiai ma koldus-királyfiak gyanánt bujdosnak ősi örökük elhamvadt üszkein. *Belátják, hogy maguk voltak a hibásak: miért engedték nemzetükön úrrá lenni a keresztényellenes és nemzetgyilkos idegen áramlatokat, miért nem állták útját a liberális és szocialista mészelynek mindjárt kezdettől fogva!* S föltették magukban, hogy minden erejük latba vetésével fel fogják támasztani a nemzetet végzetes aléltóságából, s új életet lehelnek a halálra bágyadt csontokba. Tudják, érzik, hogy a nemzet nem roskadt volna így le, nem lett volna liberális szabadrablók és sajtóbérencék, szocialista agitátorok és ország-fosztók áldozatává, ha benső erőiben rég meg nem torpan, ha értelmileg és erkölcsileg meg nem gyöngül s el nem veszti belső ellenálló képességét. Éppen ezért a nemzet újjáépítése munkáját elsősorban benső megújódással akarják kezdeni. Titáni feladat, melyben megrökönni könnyű, amelyben kitartani halálös kötelesség!>²⁸¹

HÜBÉRŰR ÉS HÜBÉRESEK – '68 ÉS A MAI EURÓPAI UNIÓ²⁸²

– [...] *Mi a keresztény Európa jövője, és mi ebben a mi feladatunk?*

– Napjainkban azért merül fel olyan radikálisan ez a kérdés, mert tudjuk, hogy az egyesült Európa, aminek Brüsszel a központja – úgy látszik –, nem akarja a keresztény Európát, de nyíltan ezt nem meri kimondani, csak a tetteiből lehet erre következtetni. Hova nyúlnak vissza ennek a gyökerei? Úgy gondolom, hogy a 68-as párizsi diáklázadásokig. Akkor kezdték a keresztény Európát nyíltan támadni és lerombolni. Mert burkoltan addig is ment ez, de nem ennyire leplezetlenül. Az a nemzedék, amelyik ezeket a lázadásokat csinálta, az egyetemi évei alatt nem azzal foglalkozott, hogy egy szakmának megtanulja az alapjait, hanem azzal, hogy lázítsa a lázadás korában élő fiatalokat. Mert ha tanultak volna rendesen, akkor nem érték volna rá arra, hogy lázadásokat szítsanak. Ezeknek a szülei valószínűleg azoknak gyarmatosítóknak a leszármazottai voltak, akik iszonyúan meggazdagodtak a gyarmatok kizsákmányolásából. Nyugodtan csinálhatták ezt, én lázítok, apám pedig fizet. Itt jön a nagy ellentmondás.

– *A 68-as nemzedék ráadásul nemcsak a politikába, hanem a médiába, a különböző gazdasági szervezetekbe, migránszervezetekbe is beépült, és ma ennek a generációnak az irányítását látjuk.*

– Az öreg hulgának most ott vannak a pozíciókban, ők a császárok. Az teljesen mindegy, hogy a császárt most Európai Bizottságnak, vagy Parlamentnek, vagy bíróságnak hívják, ezek a demokrácia látszatai. A hatalom megosztása látszólagos, úgy tűnik, mintha a törvényhozói, a végrehajtói és a bírói szervezetek függetlenek lennének egymástól. Dehogy függetlenek, azok abszolút egymást befolyásolják. Ilyen Európában élünk, ahol az Isten helyett megjelent a szabadságnak egy torz fogalma: amit nekem szabad, azt neked nem szabad. Erről van szó, az összes torzulással együtt, ami

²⁸⁰ „Isten megpróbálta őt, olyan keresztúton vezette végig, amelyet bíboros eddig aligha járt meg. Példás hűséggel járta ezt az utat, anélkül, hogy ellenségeit gyűlölte volna, de nem is tért ki előlük, amikor kompromisszummal vagy meneküléssel megkönnyíthette volna életét. Annak vagyunk mindnyájan tanítványai, aki jogfosztottként halt meg a keresztfán. Az egyháztörténelem ilyen óriás alakja, mint Mindszenty bíboros, alávetette magát ennek a törvénynek, elviselte a jogfosztottságot – ez az életszentség jele.” Werenfried van Straaten premontrei kanonok szavait idézi Mészáros István: Mindszenty-mozaik, 246-247. o.
<https://mindszentvalapitvany.hu/alapitvany/alapitokon/szovegtar/meltatasok/isten-olyan-keresztuton-vezette-vegig-amelyet-biboros-eddig-aligha-jart-meg>

²⁸¹ Bangha Béla SJ: Magyarország újjáépítése és a kereszténység. Szent István Társaság, 1920
<https://mek.oszk.hu/05300/05387/05387.htm>

²⁸² Bolberitz Pál: Hatvannyolcas gengszterek és hulgának irányítják Európát. Mandiner, 2017. december 28.
[Hatvannyolcas gengszterek és hulgának irányítják Európát](#)

ebből következik. Ha szabadságnak egy félremagyarázott fogalma kerül az Isten helyébe, akkor ez így néz ki és ez lesz a következménye.

Mindszenty József

„Csodálatos erős vár a család, ha küszöbe összenyílik a templom és katolikus iskola megszentelt világával. Ez a három a mi várővezetünk.”

Mindszenty József

Országfelajánlás

1946. augusztus 25-én Székesfehérvárott Mindszenty József bíboros, Magyarország hercegprímása ünnepélyes keretek között Szűz Mária Szeplőtelen Szívének oltalmába ajánlotta hazánkat. A bíboros országfelajánló imádságának szövegét a számkivetett magyarok által építtetett fatimai Szent István-kápolna alapkövében is elhelyezték:

„Boldogságos Szent Szűz, Nagyasszonyunk és Édesanyánk! Szent István király halála óráján Neked ajánlotta életének nagy művét, a zsenge magyar kereszténységet, országát és koronáját. Beléd helyezte minden reményét, és nem csalatkozott: Te megvédted történelmének legválságosabb perceiben kilenc századon keresztül a magyart. Első szent királyunk példájára mi is Hozzád fordulunk, s ma újólag Neked, a Te Szeplőtelen Szívednek ajánljuk a magyar kereszténységet, édes magyar hazánkat. Történelmünk mai sorsdöntő órájában gyermeki bizalommal zárjuk szeplőtelen édesanyai Szívedbe országunkat és népünket – egyesítve felajánlásunkat Szentséges Atyánk, XII. Piusz pápa felajánlásával – s esedezve kérünk, vedd oltalmadba örökségedet. Ne tekintsd vétkeinket, melyekkel Szent Fiad Szívét és a Te Szeplőtelen Szívedet annyiszor megszorítottuk. Te a tévelygő gyermekeidnek is jószágos Édesanyja vagy, és Szeplőtelen Szíved a bűnösök menedéke. Megbocsátó édesanyai szeretettedben bízva, s első szent királyunk érdemeire hivatkozva, töredelmes lélekkel kérünk az egész magyar nép bűneiért bocsánatot. Ígérjük, hogy Szeplőtelen Szíved tiszteletét és engesztelését hazánkban minden erőnkkel előmozdítjuk. Szent István király példájára apostolkodunk, hogy eljőjön a lelkekbe az Isten országa: az igazság és élet országa, a szentség és kegyelem országa, az igazságosság, a szeretet és a béke birodalma, melyben Krisztus a király, és Te vagy a királynő, ó, Édesanyánk és Világ Királynője! Alázattal kérünk, áraszd ki mindnyájunkra édesanyai Szíved túlradó szeretetét, mely a jókat buzgókká, a bűnösöket igazakká teszi. Te, aki minden kegyelem közvetítője vagy, eszközöld ki számunkra az Egyház szabadságát, a lelkek békéjét és az ország felvirágzását. Adj szentéletű papokat és apostoli lelketű világiakat, hogy rajtuk keresztül meginduljon a kegyelem áramlása Szent István országában, mely a Te országod. Ne nézd méltatlanságunkat, hanem édesanyai Szíved mérhetetlen jóságát, s fogadd kegyesen felajánlásunkat, mint egykor Szent István felajánlását kegyesen fogadtad. Szánakozzál rajtunk, szegény, meggyötört, elesett magyarokon és ne késlekedjél kiesdeni számunkra Istentől az igazságosság és szeretet diadalát. Ámen.”²⁸³

Elnöki megnyitó a Szent István Társulat évi közgyűlésén

„Az emberi élet Isten elgondolásában nem más, mint munka a közjólétért, anyagi, szellemi és erkölcsi irányban. Csak a szeretet, az áldozatkész szeretet parancsára kell gondolnunk. Az ember nem független: beilleszkedik nagy egymásrautaltsággal egy társas közösségbe. Sohase feledkezzék meg senki arról, hogy egyéni és kollektív cselekedete talán még századok múlva is érezteti hatását az állami és társadalmi életben, végül, hogy mindezért saját személyében felelős Isten, illetve az Egyház és haza előtt. Ezt mondotta boldog elődöm 1941-ben, ugyanezt mondom én is 1947-ben. Az ember bensejéről,

²⁸³ <https://mindszentyalapitvany.hu/alapitvany/alapitok/szovegtar/mindszenty-biboros-imai/orszagfelajanas>

szándékáról az államhatalom nem ítél. Ennek klasszikus megállapításaival szemben csak a modern rendőrállamok helyezkednek a gyakorlatban szembe; de az ember benseje marad mégis a lelkiismeret és Isten területe. Ezt a bensőt kitarjuk a bűnbánat szentségében Isten földi bírójának, és kitarul az majd az Isten ítélőszéke és a nagyvilág előtt.”²⁸⁴

Száműzetésben

„A rendszer megfelelő szerve, a rezsim külföldi rendőrgépezetének Mindszenty-ügyosztálya kb. három hónappal előbb tudta, hogy a bíboros külföldre kényszerítése végre sikerült. Három hónapon át készítette elő és olajozta tehát a masinériát, amely idekint majd kellőképpen fogadja a bíborost, és személye kisugárzó és hazasugárzó hatását eleve felfogja, minimalizálja, megbénítja. (...) A világkommunizmus körmönfont és kiagyalt híreszteléseit, a tényeken túl, elsősorban maga a bíboros cáfolta meg.”²⁸⁵

A bécsi kapucinusok templomában

„Mi is Nyugatra jöttünk: tegyük fel magunkban a kérdést: süllyedtünk-e ettől a Nyugattól, amióta hazánkat elhagytuk, vagy emeltünk valamit magunkon és ezen a Nyugaton. Ez a mi zárandok életünknek a legfontosabb kérdése: emeltünk, szenteltünk, vagy magunk is romlottunk a Nyugatnak a jólétében? Ez legyen ma este a lelkiismeretvizsgálat tárgya minden magyar lélekben. És hogyha mi gyengének érezzük magunkat, mint ahogy azok vagyunk, hát itt van a szentnek a példája és rendelkezésünkre áll a szentnek a közbenjárása a mi imádságunkra, hogy ez a földi életszakasz legyen Istennek dicsőség, legyen Szent Erzsébetnek közvetítés és legyen lelkünknek üdvössége.”²⁸⁶

Mindszenty bíboros első és utolsó emigrációs körleveléből

„Jótétemény, hogy a menekültek nagy átlagának rendelkezésére áll a nagy és kis magyar közösség, a család. Nyelvében él a nemzet. A család reményünk horgonya, hogy nem engedi elhalkulni az anyanyelvet. Ha semmi örökséget nem hagyhatunk gyermekeinkre, az ősi nyelvet ne hagyjuk elveszni, mint végredeletli örökséget.” „A megbombolt világban gyermekeik a szél sodrába kerültek, támasztalan magányos falevelek lesznek. Mi idegenben sem adhatunk kevesebbet gyermekeink lelkébe, mint amit mi kaptunk gondos szüleinktől. Az anyanyelv joga a legtermészetesebb emberi és egyéni jog.”²⁸⁷

„De mit tehetünk mi – kérdezitek – ebben a nagy idegenségben? Az első, amit meg kell tennetek az, hogy öntudatosodjatok. Hogy ráeszméljetez, rádöbbenjetez arra, hogy Szent István, Szent László, Szent Erzsébet, Hunyadi János, Rákóczi, Zrínyi és Széchenyi István népe vagytok!”²⁸⁸

²⁸⁴ Budapest, 1947. december 11. Egyházam és Hazám. Mindszenty József hercegprímás szentbeszédei II. Összegejtőtte, bevezette, jegyzetekkel ellátta: Beke Margit. Esztergom, 1994. 178-189. o.

²⁸⁵ Csonka Emil: A maffia és a kardinális. Közölve: Új Európa (München), 1971. december, 5-6. o. In: Ki volt Mindszenty? Cikkgyűjtemény 1944-1998. Válogatta és szerkesztette: Mészáros István. Eötvös József Könyv- és Lapkiadó Bt. Budapest, 1999. 100. o.

²⁸⁶ A bécsi kapucinusok templomában Szent Erzsébet ünnepén, 1971. november 19. In: Népének hűségese főpásztor – Mindszenty József szentbeszédei, beszédei és üzenetei Európában és a tengeren túl (1971 – 1975). Válogatta, bevezette, jegyzetekkel ellátta Beke Margit. Magyar Napló • Budapest, 2021. 33-35. o.

²⁸⁷ A száműzött prímás első körlevele. Bécs, Pázmáneum 1971. Adventjén. Mindszenty József: Hirdettem az Igét. Mindszenty Alapítvány, Vaduz, 1982 188-191. o.

²⁸⁸ Mindszenty bíboros utolsó körlevele – Mindszenty József bíboros, Esztergom érseke és Magyarország hercegprímása, két héttel halála előtt, 1975. április 21-én, a venezuelai Caracasból körlevelet intézett a világszerte szétszórtságban élő, szeretett magyarjaihoz. In: Palágyi Natália: Hűségesen követte az Urat – Mindszenty bíboros életútja és példája. Magyar Könyvnyomda, St. Gallen 1976. 10-11. o. <http://www.ppek.hu/k320.htm>

Mindszenty bíboros 80 éves

„A jelen helyzetnél mindenestre szerencsésebb volna a földalatti egyház, mint itt egy szolgálóegyház. Kérem, természetesen egy elvi álláspontnak vannak érthető, könnyen elfogadható vonatkozásai is. És vannak nehéz áldozatok is, de nem tudom, nem több hit maradna-e meg egy földalatti egyházban, mint a föld felett, ahol az iskolák az egész ifjúságot megméltelyezik. Vannak olyan kérdések, amelyek súlyosak, de ez a földalatti egyház súlyos volt az első 300 évben is, amikor 32 harcos pápa lett vértanú. De az egyháznak nem vált annyira hátrányára ez, ezzel a nagy áldozattal, mint amennyibe kerül ma az egyháznak a szolgaszerepe és a néma szerepe akkor, amikor Isten ígéje ellen, emberi jogok ellen megy a harc és küzdelem.”²⁸⁹

Pünkösöd a számkivetésben

„Kedves magyar testvéreim! Pünkösöd ünnepén oázist keresünk a számkivetés kiengesztelésében. A végtelen homoktengerű Szaharában is csobognak az élet forrásai némely helyen. Vannak itt üde pálmák, és vannak felélénkítő emberek testben és lélekben. Az a kérdés, hol vannak a mi oázisaink, akik a Szaharát járjuk és akik óhajtjuk az oázis könnyebbességét. A Szentlélek által vezetett Anyaszentegyháznak a kebelén van ez az oázis és ott van a szenteknek a lába nyomában és itt, Bambergben Szent István apostoli királyunknak a lába nyomában.”

Így kezdte 1972. Pünkösödjén szentbeszédét Mindszenty József bíboros, Magyarország száműzött hercegeprimása az akkori nyugat-németországi Bamberg városának főtemplomában. A Milleneumi Szent István ünnepségen – a korabeli beszámolók szerint – Európa különböző országaiból több ezer magyar jelent meg. A szentmisét magyar és német nyelven közvetítették. A hercegeprimás monumentálisan felépített szentbeszéde felejthetetlen mindazok számára, akik azt élőben, vagy bármilyen más formában hallgathatták. A Szentlélek eljövételének ünnepén ezzel a történelmi- és magyarságtudatot kiválóan ötvöző beszédnek a gondolataival készítette elő a bíboros az őt hallgatók lelkét a hét ajándék szüntelen befogadására.

A szentbeszéd így folytatódott: „Szent István apostoli királyunknak a lába nyomában ez a Bamberg és a bajor föld szinte vemhes a Szent István emlékektől. A XIII. században Bolognában nevelkedett Julián dominikánus magyar szerzetes, akit kínzott a honvágy mindig. Amikor (...) hazatért, akkor sem talált azonban megnyugvást. Valami folyton foglalkoztatta. IV. Béla király adott neki egy nagy megbízatást: Menj messze, Nagy-magyarországra. Keresd meg és találd meg az ott élő pogány magyarokat. Tértítsd meg őket, és hozd el ide, a Duna-Tisza közére, a Kárpátok aljára, mert kevés itt a magyar, az átjáróban, a vihararkában Európának (...) Több, mint másfél év alatt elérkezett Nagy-magyarország elejére. Beszélt az Úr Jézus Krisztusról (...) Örömmel vették, amit hallottak és készségesek voltak, megállapodtak már az általános, nagy keresztység napjában is; és akkor, az előestén a mongolok irtózatossáradata rátört Nagy-magyarországra. Lelkileg keresztények lettek, a vágy révén és a kijelentés révén. Ezt tudomásul vette Julián és sietve elindult egyedül haza (...) és ott bejelentette, hogy megindult a mongol-tatár áradat, magyarok, készüljetekek erre! Hamarosan jöttek is, letarolták (...) a mai Oroszországnak a magvát, egész Lengyelországot irtózatoss tömegeikkel – a mongolokban nem volt benn a modern nyavalya – azok adták bőséggben az ő népességüket világok ellen. Azután áttértek Magyarországra. Muhi pusztán irtózatoss volt a csapás, az első nagy tragédia a magyar történelemben. Ottmaradt a nádor, ott maradt négy püspök, hogy majd Mohácsnál hét maradjon ott, és több mint a nagyobb fele, több mint egymillió magyar lett áldozata az ország különböző tájain. (...) És a nemzet beteget lett, de csak rövid időre ennek az irtózatoss csapásnak. Az történt, hogy a nemzet egészséges idején, egy évszázad alatt a korábban kétmillió, most csak egymillió alatti lakosságból Nagy Lajos idejében hárommillió lakosságunk volt. (...) Északi tenger, Földközi tenger, és Fekete tenger – ez volt a magyarságnak a vonala.

²⁸⁹ Mindszenty bíboros 80 éves – az Angol Rádió, a BBC magyar adásában 1972-ben az akkori főszerkesztő, Rentur Ferenc készítette a beszélgetést.

http://www.eucharisztikuskongresszus.hu/pdf/KG_Mindszenty_108c.pdf

Azonban most itt, a XX. században növekedett egy gyermek (...) és egy nagy csapás érte ezt a gyermeket. Az ő jómódú, intelligens apja útílaput kötött a gyermek anyjának a lába alá. És helyébe hozott egy másik nőt. A gyermek előtt sohasem lehet találni az édesanyáért más csereértékét. Ebben a keserűségben élte le életét, és aztán beletorkollott a nemzet tragédiájába az ő tragédiájába, s külön is hozzáfogott Julián útjának, élete történetének a megírásába. És aztán, amikor ez a történet elkészült, akkor jött egy újabb tragédia, és abban a tragédiában valami nagyon, nagyon lehangoló van, és abban benne van a mi ittlétünknek az oka is. Az történt, hogy megkezdődött itt az élet ellen való harc. De annyit meg kell állapítanunk, hogy ez a szerzője a Julián történetnek bátran, nyíltan, kiállott és kiállt és tiltakozott mindaz ellen, ami a magyar élet ellen történik, akárhonnét történik. Azután, mi pedig megállapíthatjuk, hogy azzal, ami magyar földön történt, a magyar népünk a földkerekség utolsó népe lett. Rövid 12 esztendő alatt két és félmillió emberi magzat lett áldozat (...) van egy csatlós állam, amelyik megtiltotta – észbe kapva – mindazt, ami az emberi bimbó ellen történik. Ha semmiben, ebben az egyben dicsérjük azt a csatlós államot. *És ez a megtérés hiányzik Magyarország területén, a nemzet jövőjével szemben. A nemzet jövője csak annyiban érdekes, amennyiben azt meg lehet semmisíteni. És úgy látszik, vannak területek Európában, ahol a szabadság és a jog iránt való igényeket a bűn mezején akarják kielégíteni.*

Ezt a könyvet én félrabságom idején olvastam, de ajánlom Tinektek is, olvassátok el Julián szerzetesnek az életét. Tanítson meg minket Julián barát, tanítson meg minket az ő élete szerzője, hogy Isten keze játszik a világtörténelem orgonáján. Igaz, hogy mi látjuk a sátni karmokat is az emberi történelemben. De az Isten tervei valósulnak meg majd ezeket a terveket mi nehezítsük; ne zaklassuk az Istennek az ujjait, és mi legyünk mindenben – egyéni, családi, emigráns és nemzeti életünkben – az Isten terveinek a szolgálattevői.

Azonban hívő lélek nem lehet lelkesedő a mai korszékért és áramlatokért. Erkölc terén különösen nem. Itt, Nyugaton az egyik katolikus hittudós írt egy kételkedő írást a Szent Péter apostolnak megadatott, és a történelem tanúsága szerint az emberiség továbbhaladásában elengedhetetlen tévmentességéről. S ugyanakkor van egy új világrendszer – a tájékoztatást ti úgyis tudjátok, merre van – amely azt mondja, megköveteli az az új rendszer, hogy az ő tévmentességét minden alája tartozó ember köteles elismerni. És ugyanakkor, ugyanazon a területen, világiak és nem is a mi hitünkön lévő, felemelik szavukat a proletár tévmentességnek a rendszere ellen.

Hát mi tudjuk, mi a teendők a mai napon, Pünkösödnek az ünnepén (...) Mi hiszünk az egy, szent, katolikus és apostoli Anyaszentegyházban, amelynek ring a hajója a hullámokon – látjuk – de bírjuk Krisztusnak az ígérését is. És mi hiszünk a szentek egyezségében, amelyben ott van Szent István királyunk, akinek a lába nyomában fedezhetjük mi fel azt az oázist, amiről említést tettem. És hiszünk a halhatatlan Isten képmásában, az emberi lélekben, amely az örökkévalóságnak a várományosa, és tudatában van az ő maga nagy, egyéni, családi, menekülési és nemzeti felelősségének. És mi tisztelettel állunk meg – és ennek legyünk a hirdetői – az élet folyamának szentségével és érinthetlenségével szemben. Mi nem kérünk soha kölcsön a sáttától kezét arra, hogy Isten terveibe beavatkozzunk, és hogy a nemzetünknek olyan támaszai legyünk, mint ahogy az említett ellenségek a támaszai.

Ebben hiszünk, remélünk, bízunk és tudjuk, hogy az Isten a benne bízót nem hagyja el soha. Ámen.²⁹⁰

²⁹⁰ A Bamberg-Michelsbergi (Németország) Szent Mihály székesegyházban, 1972. május 21. Pünkösöd vasárnapján. Vasárnapi Levél 1972. (7/8) 309–315. Szabad Európa Rádió 1972. (eredeti hangfelvétel) <http://www.ppek.hu/k720.htm> In: Népének hűségese főpásztor – Mindszenty József szentbeszédei, beszédei és üzenetei Európában és a tengeren túl (1971 – 1975). Válogatta, bevezette, jegyzetekkel ellátta Beke Margit. Magyar Napló • Budapest, 2021. 45–49. o.

Burg Kastlban

„Kedves Magyar Ifjúság! Kívánva kívántam látni, megtapintani Burg Kastl-t: az én népem ifjúságának tudományos és nevelő fellegvárát. Sok minden mondanivaló igyekszik most a nyelvemre, de a lehetőséghez képest legalább egy-két gondolatot akarok adni Tinektek, népem ifjúsága.

Mi jövőnk ebbe a vívó iskolába azért, hogy mint a középkornak a lovagjai, tanuljuk meg a hármás lovagerényt: Gottesdienst, a Herrendienst, a Frauendienst.²⁹¹ Mindegyik egy-egy program a Ti számotokra. Mi Istennek a tulajdona vagyunk, mi hiszünk rendületlenül a teremő Atyában, a megváltó Fiúban, a megszentelő Szentlélek Istenben, és emellett bennünk van Herrendienst, tekintélytiszteltet mindazokkal szemben, akiket Isten beleállított a mi életünkbe. Itt vannak a szülők, itt vannak a nevelők, itt vannak az iskolai előjárók és itt vannak a minket övező jötevők. És a Frauendienst annyit jelent, hogy mi tisztelettel nézünk a gyengébb nemre, a nőre, és mi meglátjuk benne a boldogságos Szűznek a táborát, az Isten Anyjának a leányait, és a többre, nemesebbre hivatott Évának a leányait. Ma sokan elfelejtik a női méltóságot. Ti, gyermekeim és Ti magatok leányok is, értékeljétek szüntelen a női méltóságot magatokban és soha cserben ne hagyjátok.

Különös ennek a magyar népnek a történelme. Jártunk mi már őseinkben egyszer errefelé. Pogányságunkban hibákat is tettünk, talán itt-ott el is túlozzák a krónikáírók, talán össze is tévesztenek minket a hunokkal és az avarokkal. De volt itt kereszténységre lépés is a mi népünkben: Szent István királyunkkal, aki Európa és a világ első szent királya, az egyháznak a szentté avatásával.

De voltak nehéz dolgok a nemzet történelmében, a tatár időkben látjuk égbeszakadó lángokban Nagyváradnak és a pesti domonkosoknak a templomát, amely tele volt magyar nőkkel, édesanyjakkal, tiszta leányainkkal, oda menekültek az Isten oltárához a tatár időkben, ők felgyújtották a templomot, s a lángokkal együtt égbeszállt ezreknek és ezreknek a lelke. És most, a legutolsó hullámban Kárpátaljáról 1944 novemberében kivitték 80 000 magyar férfit, 16 és 61 év között, csak férfit vittek ennyit el.

Néha-néha lehangel minket a magyar sors, de mi bízunk az isteni Gondviselésben, hogy a történelmi feladatunknak enged eleget tenni. Itt van az, hogy értünk áll a magyar szenteknek a galériája, a Míndszentek körében.

Én most kitértem nektek a magyar történelem zászlaját, amit a cserkészek hoznak most ide, és ráírom a magyar történelem tanítását: Ifjúság, értsd meg, mi vagy; értsd meg mi a te rendeltetésed, és a magyar szellemnek, szentjeinek útmutatása nyomán legyetek odaadó követői, életetek utolsó pillanatáig.²⁹²

A Találkozások Házában, Münchenben

„Ma rossz a világ. Sokszor fejünkbe ötlök a gondolat, nem hagyja-e el Isten ezt a világot, nem hagyja-e sorsára? Kívánva kívánom, hogy mindannyiunk lelkében a remény és a bizalom diadalmaskodjék a pillanatnyi kétségekkel szemben. Nem szabad elfelejtenünk azt, hogy a népi hovatarozás az embernek a gyökere és részben gyümölcse. Ha mi ismerjük a rab népek körében és maguk a rab népek is ismerik a saját nyelvüket, kultúrájukat, népiségünknek az értékeit, akkor ezzel mindenesetben az emberiségnek hoznak nagy értéket. És magukra fölhívván a figyelmet, megszabadulnak olyan példáktól, amilyeneket itt-ott tapasztalunk a világban, hogy – nem ismerve a saját múltjukat, a saját történelmüket – idegen világban elkallódnak, hulló falevelek lesznek minden meggyőződés és öntudat nélkül, és az emberiség fáján – mint ilyenek – értéktelennek bizonyulnak.”²⁹³

²⁹¹ Isten szolgálata, Urak szolgálata, Asszonyok szolgálata

²⁹² Burg Kastlban, a magyar gimnáziumban, 1972. június 14. Mindszenty József: Hirdettem az Igét. Mindszenty Alapítvány, Vaduz, 1982 196-198. o.

²⁹³ Mindszenty József bíboros beszéde Münchenben, 1974. július 3-án a „Haus der Begegnung”-ban (Találkozások Házában). In: Cserháti Ferenc: Magyarok a bajor fővárosban. METEM Budapest, 2016. 160. o.

Ezredévi magyar jubileum pánszláv uralom alatt

A rendszer tollforgatói kezűnkre jártak ritka őszinteségükkel a millennium képének megrajzolásában. Az ifjúságuk valóban olyan, mint maga a rendszer fája, amely ezt a tőle nem elűtő gyümölcsöt hozta. A rendszer az iskolamezőnyön nem alkot, csak szerez. A rendszer műveiben a saját sajtó is elég kivetnivalót talál az iskola körül, a közlekedésben, a reformokban. Egyedül csak a táj a régi itt, de az olyan szép, épp a Bazilika közelében, hogy az angol közoktatási miniszter megbűvöltén állt meg előtte. Ennyi maradt meg a régi, ezeréves Esztergomból a rendszer negyedszázados nyaktílján. A bolsevizmus világnézete az orosz-szláv világhatalom fegyvereivel itt van Magyarországon és itt van a Magyar Sionon is. A magyar bolsevizmus, miután az anyagiakat az orosz fegyverek segítségével törvénytelenül elvette, Esztergomban is rohamra készen áll a keresztény szellemű oktatás, a család és a hitélet ellen. Esztergom közjogi jelentősége ebben az új „jog”-rendben csak hátrány és teher, de hordozójának – nagy áldozatokra is kész elődei példáján – a nemzeti lét legsötétebb korszakában vállalnia kellett a rászakadó súlyos kötelezettségeket, ha nem akart hűtlenné válni az ezeréves nemzeti hagyományokhoz és népéhez.²⁹⁴

Oththon elrabolták a katolikus iskolák ezreit. Maradt a rabló kegyéből 8 középiskola. Az új marxista pártiskolákban folyik az istentelenség szorgos adagolása. Ma folyik a hitetlenség hirdetése. Nemcsak itt, hanem már 3 évtől a kisdédóvókban is. 1973-ban egyik hétfői délelőttön az óvo néni felteszi a kérdést az apróságoknak: »Gyermekek, van-e Isten?« A gyermekek fészengenek, mintha szeget vertek volna beléjük, de hallgatnak a különös kérdés hallatára. Az óvo néni folytatja valami földi előny reményében: „A születeik nem szeretnek benneteket, azért azt mondják, hogy van Isten. De én szeretlek titeket, azért megmondom, nincs Isten!” Ez megtörtént, ismerem a helyet, ismerem a körülményeket és semmi kétség nincs ebben. Itt, Nyugaton talán nem olyan idült, nem olyan vastag az istentelenség, mint a vasfüggönyön túl, de nem hiányzik itt sem. Itt is szükségük van hétvégi iskolára a bécsi magyaroknak. Ilyen értelemben legyünk a hétvégi magyar iskolának a szószólói. Fontos az, hogy a magyarság halálos sebet ne kapjon az otthoni seb után itt kint is. Se Istent, vele erkölcsi életet, se a magyarsághoz való eleven tudatot ne engedjük ki az életünkből, s amit nekünk a szülők adtak, azt, ha tisztességes és erkölcsös szülők vagyunk, ugyanazt meg kell adnunk nekünk is a gyermekeinknek! Ez a nagy kötelesség! Ennek legyünk a hirdetői.²⁹⁵

Bérmálás Münchenben

„Kedves Magyarjaim! Szent Tamás apostol ünnepén találkozunk itt, az Úr oltáránál. A minap 85 fiatalat bérmáltam és ma itt újra 40 jelentkezik, hogy nyújtsam nekik a Szentlélek Istennek segítő és megszentelő kegyelmét a hét ajándékkal együtt. Most itt vannak a bérmálkozók. Örülök a seregüknek. Hozom nekik a Szentlélek Istent. Jönnek velük az édes szülők, jönnek a bérmaszülők. Lelkükre kötöm ezeknek a fiataloknak a lelki épségét. Úgy vigyázzanak rájuk, mint a szemük fényére és úgy, mint a nemzetnek a reménységére, úgy tekintsenek rájuk. Gondoljanak arra: odahaza meg van akasztva a nevelés, és kint megvan a vallásszabadság. Ki kell aknázni ezt a kedvező helyzetet, és nevelni kell jól ezeket a gyerekeket! Nemcsak őrájuk vonatkozik, de vonatkozik a többi gyermekre is, hogy esténként a családban ne legyünk fáradtak, felnőttek és csevegjünk a gyermekekkel édes anyanyelvünkön. Amit a szülők kaptak az ő szüleitől, az anyanyelvet, annak az anyanyelvnek a gyermekebe is tovább kell adódnia és azokat is jellemeznie kell. Szent István királynak a nyelvét, a Nagyasszony nemzetének a nyelvét nem szabad elfelejteni! Tartsátok meg, őrizzétek meg őket a családban! Kérlek benneteket, legyetek hűek Szent István hitéhez, a Nagyasszonynak a gondolatához és legyetek hűek mindenben az

²⁹⁴ Mindszenty bíboros alábbi nyilatkozata a bolsevizmus által megszállt Esztergomról, primási székvárosról került feljegyzésre Bécsben, az 1973-as, Esztergom ezredévi jubileumának évben. Mindszenty József: Esztergom, a primások városa. Bécs, 1973. 104-105. (Sajtó alá rendezte: Biró Béla) <http://mek.oszk.hu/14700/14754/14754.pdf> 35. o.

²⁹⁵ 1974. szeptember 1. Bécs, Pázmáneum. P. Szőke János: Öt év száműzetés – Mindszenty József bíboros a bécsi Pázmáneumban. Don Bosco Kiadó, Budapest 2010. 292. o.

ezeréves nemzetnek a történetéhez és az Élet Mesterének útmutatásához itteni és örök boldogságotoknak elérésére.”²⁹⁶

Anyák napján New Yorkban

„Isten rányomta életünk minden napjára, nemcsak az első hatra, hogy az jó. Az élet önmagában, legyen bár nehéz, tűnjék bár elviselhetetlennek, és mint szokás mondani, értéktelennek – az élet Isten ajándéka. Mondom, önmagában. Ez áll életünk minden körülményére és kereszthordozására is.

Az élet azonban átokká, Isten ostorává, a keserőségek és belső meg külső csapások sorozatává válhatik az ember gonoszúsága által. El is veszhetik, mint az Úr tanítja, sőt az örök kín forrásává válhatik, ha az ember rosszul bánik vele, ha megátkozza és nem szenteli meg, ha gondját nem viseli, hanem ellene fordul és megöli.

Minden emberi élet Isten szándéka szerint jó és üdvös, az Istennel való legbensőbb, boldog közösségre van teremtve. Nincs átkos élet önmagában, csak embertől átkossá tett élet van.

Ennek az igazságnak, mint ténynek a fényében értjük meg keresztény hitünk tanítását az élet és az anyaság alapvető jóságáról és szentségéről. Az embernek örök kísértése marad, hogy a kölcsönös gonoszkodás által elrontott életet, mint vádat Isten ellen fölhozza, kigúnyolja, kinevesse és még jobban meggyalázza. Isten ismeri ezt az évezredek kísértést. Itt szó, intés nem használt. Ezért jött el ebbe a mi emberi világunkba úgy, hogy anyától született és ezzel az anyaságot és benne az életet, minden emberi életet, az ebben a pillanatban megkezdődött is, megszentelte, istenivé tette. A prófétákkal és kétezzer éves kereszténység tanúival, de minden egyes, a világ kezdete óta a gyereket szeretettel dajkáló édesanyjával kérlek benneteket: Térjetek vissza az anyaság, az élet jóságához, megbecsüléséhez, szentségéhez! Térjetek vissza Isten szent Anyjához, a boldogságos Szűz Máriához!

Itt, ebben a világ legnagyobb városában, ahol éjjel-nappal forgatják a metsző kést az anyaméhekben, ebben az órában is, ahol kezdődő, emberi életet szakítanak, szippantanak, sósavval maratnak, fojtogatnak és tízezzrel dobak plasztik zacskókban a szemétdombra, itt kell magasra tartanunk az élet szentségének és istenadta jóságnak zászlaját.

Ha csak emberi rációkra hallgatunk, ha csak az élet élvezete vagy félelme diktálja egyéni és közösségi életünket, ha csak istennélküli, imádságnélküli és hitnélküli professzorokra, orvosokra, biológusokra, szociológusokra hallgatunk, akkor az emberi élet és minden édesanya méhe csak függvénye lesz az emberi érdekeknek; meg lehet ölni, mert még csak kezdődő emberke, embrió; meg kell ölni, mert értéktelen és nyűg, hasznát nem hoz, hiába eszi a kenyeret – öreg, halálos beteg, sokat szenved. Dosztojevszkij jut eszembe, aki a Karamazov testvérekben megállapítja: »Ha nincs Isten, minden szabad.«

Az élet mellett és az abortusz ellen fölhozott érvek közül kifejeztük a legfontosabbat: Jaj annak az embernek, akit csak ezért az életért hoztak a világra. A Szűzanya a világra hozta Fiát a mi megváltásunkra és Isten iránti mélységes szeretetből. Az anya hivatása nemcsak evilági, hanem szől mindenkorra. A gyereket Istennek szőljük és nem a konzumnak, a fogyasztásnak. Csak ezzel a hittel képes az édesanya gyermekének a sorsát vállalni és érte küzdeni. Akkor nem lesznek gyermekek és fiatalok, akiket szőlük – az egyet, a kettőt – imádnak, akiket szőlük tulajdonnak tekintenek. A végén ezek a gyermekek maguk megundorodnak ettől a szőlői kényeztetéstől, attól a tudattól, hogy a szőlők őt birtokolják. Íme a gyökere annyi millió szőlő-gyermek konfliktusnak.

Még valami kívánczik az ajkanra: Legyetek édesanyák, édesapák Isten miatt és ne csupán evilági okokból, mert az Egyház is édesanyánk. Az Egyház nem sikeresen menedzselt intézmény, nem is szociális segítőtársulat, bár mindig az ember javára van, hanem az Egyház – édesanyánk. Ő szől bennünket a keresztiségben vízből és Szentlélekből új embernek, istenes életre és ez által örök üdvösségre. Nincs megoldás az Egyház egyetlen problémájára sem jó édesanyák, imádkozó, bátor és az

²⁹⁶ 1974. július 3. Bérmálás Münchenben, Szent Tamás apostol ünnepén (eredeti hangfelvétel alapján).

In: Krajsovsky Gábor: Nem vonakodom attól, hogy odaadjam magamat az egyházért, a hazáért – Megemlékezés előadás Mindszenty Józsefről. Szentes, 2013. 33. o. <http://www.ppek.hu/k721.htm>

életet elfogadó édesanyák nélkül. Egy gyerekből, kettőből, Isten nem tud magának papot és nővert hívni, mert az ilyen családokban sokszor már kezdet óta befészkelte magát az önzés, a számítás, az áldozat szellemének kizárása.”²⁹⁷

Apor Vilmos győri püspök vértanúsága

„Ismeritek ezt a nevet: Apor Vilmos győri püspök. Nekem jó barátom volt. Az történt vele, hogy amikor a Balatonnál a csata eldőlt, az oroszok közeledtek Győr felé. Elképzelhetjük a tisztességes nőknek a félelmét, amikor az oroszok közeledtek. Több mint 300 édesanya és nagyleány, tiszta lányok mentek a püspökhöz menekülve, hogy az óvóhelyen maradhassanak addig, míg ez a retentő veszedelem elmúlik. A püspök odafolygatta őket és képzeljük el a helyzetnek a drámai nagyszerűségét, hogy egy püspök védi meg a női méltóságot. Tudta, hogy nagy árat kell neki ezért fizetnie. Felszólították a részeg, ázsiai orosz katonák, hogy hagyja el a helyet ott az óvóhely bejárata előtt. A püspök éppen a breviáriumot olvasta, amit minden pap elmond naponta híveiért és mintha nem is hallotta volna a felszólítást folytatta az imádságot. Erre egyik katona leadta a sortüzet a püspökre, Nagypénteken az Úr Jézus halála napján. A püspök összeomlott, megoperálták, de segíteni nem lehetett rajta. Apor püspök haldokolva ezt mondotta: „Uram, Jézusom ne nekem, hanem nemzetemnek fordítsd javára halálomat.”²⁹⁸

Mindszenty bíborosnak – (hercegprímási címén – alkotmányos szerepköréről vallott felfogása²⁹⁹

Üzenet Mindszenty bíborostól az amerikai külügyminiszterhez

„A történeti Magyarország alkotmányos funkciójának birtokában³⁰⁰ tiltakozom minden alkudozás ellen; tiltakozom az ellen, hogy egy amnesztiával bagatelizálják egy hősie nemzet ügyét, amikor – a bolsevik szóhasználat szerint csak az ítélet megsemmisítését jelentő – amnesztiát kapott

²⁹⁷ A New York-i Szent Patrick székesegyházban, anyák napján, 1974. május 6. In: Népének hűséges főpásztora – Mindszenty József szentbeszédei, beszédei és üzenetei Európában és a tengeren túl (1971 – 1975). Válogatta, bevezette, jegyzetekkel ellátta Beke Margit. Magyar Napló • Budapest, 2021. 161-163. o.

²⁹⁸ A Newcastle-i (Ausztrália) Fatima kegyhelyen, 1974. november 10. In: Népének hűséges főpásztora – Mindszenty József szentbeszédei, beszédei és üzenetei Európában és a tengeren túl (1971 – 1975). Válogatta, bevezette, jegyzetekkel ellátta Beke Margit. Magyar Napló • Budapest, 2021. 318-321. o. *Zágon József mondta el Apor Vilmos vértanúságát, aki akkor ott volt Győrben, a püspöki irodában szolgált, amikor ez történt. Akkor az oroszok „krumplit hámozni” hívtak embereket, de nem férfiakat. Két lány kijött a rejtkehelyről kíváncsiskodni, mert meg akarták nézni, hogy milyen egy orosz katona, hogy néz ki. Amikor a pincébe visszamentek, mert megijedtek, akkor az oroszok látták és bementek, ahol Apor püspök őrizte a 300 asszonyt, lányt. Mert senkinek sem jutott volna eszébe a püspökvár pincéjében keresni a nőket, de amikor az orosz meglátta, hogy valahova visszazaladnak, utánuk ment és így talált rá a többiekre. Tulajdonképpen Apor püspök ennek a két kíváncsiskodónak köszönhetette a halálát. Adriányi Gábor értesítése Zágon József felé.*

²⁹⁹ Somorjai Ádám OSB – Zinner Tibor: A Szabadság térről Washington át a Vatikánba – és vissza. Mindszenty József bíboros, prímás, esztergomi érsek követségi levelezése az Apostoli Szentszékekkel 1956-1971. Veritas Történetkutató Intézet – Magyar Napló • Budapest, 2016. 653-657. o.

³⁰⁰ **hercegprímás:** a német-római birodalomban azok a főpapok, akik joghatósági területükön és a birodalmi gyűlésen hercegi jogokat gyakorolhattak. A ~ tehát nem egyházi, hanem birodalmi, politikai cím és rang. - Mo-on elsőként 1707-től *Keresztély* Ágost viselte, aki születésénél fogva szász kir. hg., és esztergomi érsk. lett. 1714: kérésére III. *Károly* kir. (ur. 1711-40) a hg. címet maradóan hozzátűzte a ~**prímási** ranghoz, amiért a m. og. 1715:2. tc-e köszönetet mondott a kir-nak. A ~i cím egész Mo. számára megtiszteltetést jelentett. - *A ~ címet viselték:* 1725. IX. 1: *Esierházy* Imre, 1751. VII. 30: *Csáky* Miklós, 1761. V. 13: *Barkóczy* Ferenc, 1776. I. 1: *Bathányi* József, 1808. II. 25: *Lotharingiai-Habsburg* Károly, 1819. VI. 2: *Rudnay* Sándor, 1838. XII. 20: *Kopácsy* József, 1849. VII. 21: *Scitovszky* János, 1867. I. 20: *Simor* János, 1891. X. 27: *Vaszary* Kólos, 1912. XI. 20: *Csernoch* János, 1927. XI. 30: *Serédi* Jusztinián OSB, 1945. X. 2: *Mindszenty* József. - XII. *Pius* p. (ur. 1939-58) az Egyh. összes főpapját eltöltötte 1951: a világi címek és rangok használatától, így a ~ cím is megszűnt. In: Magyar Katolikus Lexikon <http://lexikon.katolikus.hu/H/hercegprimas.html>

prímás: az ország első főpapja, aki érseki méltóságú, joghatósága alá tartozik az ország egész klérusa. Magyarország ~a a mindenkor ~**esztergomi érsek**. - Az egyetemes lat. jog szerint a tiszteletbeli elsőbbségen kívül kormányzati hatalommal nem rendelkezik, kivéve ha egyes esetekben ezt pápai kiváltság v. jóváhagyott jogszokások bizonyítják (438.k.). A ~ tehát a ~**metropolitán**nál magasabb cím, mely a részegyházak egy tart-nál nagyobb csoportjának vezetői tisztségével legalább tört. kapcsolatban van. In: Magyar Katolikus Lexikon <http://lexikon.katolikus.hu/P/pr%C3%ADm%C3%A1s.html>

fogylok sorsa pusztán annyiban változik, hogy egy tágasabb börtönt kapnának, amennyiben már kétszer – 1956-ban és 1962-ban – legyőzött Magyarországon belül maradnának foglyok.

És mi fog történni az ENSZ szerint 35.000-nyi Szibériába hurcolt fiatallal³⁰¹ és azzal a kb. 100.000 értelmiséggel – köztük a főváros polgármesterével, akiket Budapestről és a 6 városból hurcoltak el a magyar pusztába, valamint a tőlük egyszerűen elkobzott lakásokkal és javakkal? És a másfél millió magyar embrióval, akik szisztematikusan, egy hatalmas néptartás keretében pusztított el a rendszer egy mesés, de Kádár szerint bevallottan stagnáló életszínvonal fantazmagóriája kedvéért?

És a kényszerrel létrehozott kolhozok tagjaival, valamint családjukkal, akik közül több mint százezren nyomorban élnek vagy az állam kegyelemkenyerén?

Mi van a számtalan hiánycikkell? Mi van a teljesen leigázott vallási étellel? Minderről végtelen számú terhelő tanúbizonyság áll rendelkezésre.

Könyörgöm, Külügyminiszter Úr, legyen szíves újból vitát nyitni erről az ügyről az ENSZ közgyűlésén!³⁰²

Üzenet Mindszenty bíborostól Rusk külügyminiszterhez

„Nem fogadom el az amnesztiát a rezsimtől sem közvetlenül, sem közvetetten.

Indítékaim a következők.

1/ A primás ma Magyarország első számú alkotmányos tényezője, ha alkalom nyílik feladatainak gyakorlására. Ezt a feladatát nem lehet Rómában, Bécsben vagy a világ bármely pontján realizálni, még Magyarországon sem, sőt Stepinac érsek tapasztalata szerint még a szülőföldben sem. Csakis olyan keretek között, ahová 1956-ban menekültem és ahol hivatalos fogadtatásban részesültem: az amerikai követségen. Itt a primás a megcsonkított Magyarország képviselője lehet és valóban az is, de képviseli a környezetünkben és messze az egész világon élő többi 5 millió magyart is. Azokat, akik a primás által 1945-ben és 1956 után megnevezett templomokban, iskolákban, főiskolákban, akadémiákon, szövetségekben tömörülnek.

2/ A távozás azt jelentené, hogy a primás elvesztette bizalmát nemzete jövőjében.

3/ Ez személyes következetlenség lenne. A börtönben háromszor felajánlották rangja helyreállítását, ha kéri. Most legitim pozíció nélkül hagyná el az országot, pozícióját. A szabadságot választaná, miközben országa rab marad. Az egymás mellett élés időszakában a primásnak együtt kell élnie országával, de nem a rezsimmal.

Furcsa, hogy a Kreml hatalmasságai az ENSZ szerint 35.000, Szibériába vitt magyar ifjú még életben levő maradvékát nem küldi vissza, ám – ahogy a sajtó hangsúlyozza – a primással szemben

³⁰¹ Nincs tudomásunk arról, hogy az ENSZ részéről ezt hivatalos adatként közölték volna, az emigráns sajtóban viszont egy ilyen nagyságrendű szám jelent meg.

i/ Johanna Granville: Megtorlás Budapestben. Szovjet invázió és normalizáció, 1956–1957. TÖRTÉNELMI SZEMLE XXXIX (1997) 191–217. Ebben: „Münich Ferenc, a magyar fegyveres erők minisztere is riadtan hívta fel a figyelmet a tömeges letartóztatások és a sztrájkok közötti összefüggésre. Szerov ezt írta: »Tegnap München megint megkérdezte, hogy nem kellene-e leállítanunk a letartóztatásokat vidéken, mivel a munkások sztrájkjal válaszolnak. Különösen elégedetlenek azzal, hogy Szibériába küldik a foglyokat (ezt a BBC sugározta).« Forrás: TsKhSD, F 89, Per 45, Dok 42, L 3. („Szerov hírei az SZKP-nek [Hruscsov], 1956. nov. 13.”). Nyilvánvalóan ez (mármost a Szibéria – KG) csak szóbeszéd volt; a foglyokat nem Szibériába, hanem Szovjet–Ukrajna különböző táboraiába vitték.” 208–209. o. https://tti.abtk.hu/images/kiadvanyok/folyoiratok/tsz/tsz1997-2/191-217_granville.pdf

ii/ A 35 ezres számadathoz lásd Váradi Natália PhD disszertációja: Az 1956-os forradalom és szabadságharc kárpátaljai vonatkozásai. Debreceni Egyetem BTK, 2008. „A KGB és a kommunista párt helyi vezérei a budapesti forradalom leverését illetően Kárpátalján is igyekeztek példát statuálni, felkeltették azokról a magyarokról, akik nyíltan vagy burkoltan kinyilvánították rokonszenvéket a magyarországi felkeléssel. Mint ismeretes, ebben az időben, 1956 végétől 1959-ig zajlott a tömeges megtorlás, s legalább 35 ezer ember ellen indult rendőrségi-ügyészégi vizsgálat, politikai »bünteselekmények« gyanújával (de ez nem a deportáltak száma – KG). A kárpátaljai tárgyalásokat a Magyarországon a KGB által kidolgozott forgatókönyvek alapján bonyolították le.” 76–77. o. „A Zsukov által a SZSZK KP KB-nak a magyarországi szovjet csapatok novemberi hadműveletének lefolyásáról és állásáról írt jelentésben (...) a következő olvasható: »csapatunk Budapesten helyreállították a rendet (...) A felkelők csapatait elfogták és lefegyverezték. (...) Egységeink lefegyverezték 35 ezer magyart.« 177–178. o.

https://dea.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/33423/varadi_natalia_phd_dolgozat.pdf;jsessionid=1ECB941506F6C060EE00BEA45C3E2043?sequence=9

³⁰² 62 – Üzenet Mindszenty bíborostól a külügyminiszterhez, 1963. február 6. In: Somorjai Ádám: Mindszenty bíboros követségi levelei az Egyesült Államok elnökeihez 1956–1971. Budapest, 1971. 197–199.

kegyet akar gyakorolni, ami a koegzisztencia sikere lenne. De én már régebben kijelenttem: ez elfogadhatatlan (április 9-i távirat a Vatikánnak).

Április 4-én New Yorkban nagy tüntetés volt a magyar ENSZ-küldöttség előtt ezzel a jelszóval: Gyilkosoktól nem fogadunk el amnesztiát (Magyarország, 1963. április 12.).³⁰³

*A megválasztandó pápához írt levél – 1963. június 15.*³⁰⁴

„Magyarország primásának egyedülálló alkotmányos szerepe van. Ő az, aki összeköti a tízmillió magyart a megcsonkított és leigázott Magyarországon, másodszor a 3 és ½ millió magyart 6 elcsatolt területen.”³⁰⁵

VI. Pál pápának írt levél – 1963. október 17.

„Magyarország primása Szent István meghagyása szerint alkotmányos tényező, ezzel a feladatkörrel más primások nem rendelkeznek. Lengyelország primásának helyzete valamelyest hasonlít ehhez, de az alkotmányos jogkörök kisebbben mind mennyiségre, mind minőségre. Az Apostoli Szentszék mindig elismerte és segítette ezt az egyedülálló privilégiumot. Előttm 78 primás volt hivatalban. (...) Nem óhajtották kétségbe vonni alkotmányos feladataikat (...)”³⁰⁶

Levél Mindszenty bíborostól Johnson elnökhöz – 1964. február 4.

(...) Magyarország hercegprimásának a világon páratlan egyedülálló alkotmányos szerepe van és a jelenlegi, alkotmányos és törvényen kívüli szakadéokban Magyarországon kell maradnia (...) De mivel az egyház szabadsága elválaszthatatlan a nemzet szabadságától, ha Kádár minden vonalon visszaállítaná az egyház teljes szabadságát, írásba foglalná és csatolná a pontokat, kész lennék elhagyni az országot, mint tényleges hercegprimás és esztergomi érsek. Ugyanakkor hangsúlyoztam Kádár megbízhatatlanságát a *salvus conductus*-szal és az egyház szabadságával kapcsolatban. Kádár és társai nem jelentenek garanciát. Becsületszavát adta, mégis felakasztotta barátját és miniszter-kollégáját (Rajkot), és miniszterelnökét (Nagyot), valamint 250 szabadságharcost (...) csak ha az egyház szabadsága már megvalósult és folyamatossága biztosítva van, hozom meg az áldozatot a magasabb jó kedvéért. (...) A kiközösített békepapok lettek a nagyobbik tényező. A terror most burkolt, de változatlan. (...) a közvélemény Magyarországon és azon kívül az alkotmányos álláspontot kívánja, így visszavonom az áldozatra vonatkozó ígéretemet.”³⁰⁷

Levél Mindszenty bíborostól Johnson elnökhöz – 1964. december 16.

„Hosszú idő telt el mostanáig, ezzel mind vendéglátó, mind a vendég tisztában van. Nem én intéztem úgy, hogy még mindig itt legyek. Ha alkotmányos államban élnénk, most Esztergomban kellene lennem. De jöttek az események. Ezeken sem javítani, semrontani nem tudtam. Olyan ártatlan vagyok ebben, mint a három bebörtönzésben három jogtörés után. (...) Csak ütkőártya vagyok a Vatikán kezében az elkövetkezendő tárgyalások folyamán (...) Alkotmányos tényező vagyok, magas lelki hatalmam bilincsbe verve.”³⁰⁸

³⁰³ 66 – Üzenet Mindszenty bíborostól Rusk külügyminiszterhez, 1963. május 13. In: Somorjai Ádám: Mindszenty bíboros követségi levelei az Egyesült Államok elnökeihez 1956-1971. Budapest, 2011. 209-211.

³⁰⁴ XXIII. János pápa 1963. június 3-án hunyt el, VI. Pál 1963. június 29-én választották meg utódjául.

³⁰⁵ Somorjai Ádám OSB – Zinner Tibor: A Szabadság térről Washingtonon át a Vatikánba – és vissza. Mindszenty József bíboros, primás, esztergomi érsek követségi levelezése az Apostoli Szentszékkel 1956-1971. Veritas Történetkutató Intézet – Magyar Napló • Budapest, 2016. 1491. lábjegyzet, 654. o.

³⁰⁶ Somorjai Ádám OSB – Zinner Tibor: A Szabadság térről Washingtonon át a Vatikánba – és vissza. Mindszenty József bíboros, primás, esztergomi érsek követségi levelezése az Apostoli Szentszékkel 1956-1971. Veritas Történetkutató Intézet – Magyar Napló • Budapest, 2016. 1494. lábjegyzet, 654. o.

³⁰⁷ 81 – Levél Mindszenty bíborostól Johnson elnökhöz, 1964. február 4. In: Somorjai Ádám: Mindszenty bíboros követségi levelei az Egyesült Államok elnökeihez 1956-1971. Budapest, 2011. 245-246.

Somorjai Ádám OSB – Zinner Tibor: A Szabadság térről Washingtonon át a Vatikánba – és vissza. Mindszenty József bíboros, primás, esztergomi érsek követségi levelezése az Apostoli Szentszékkel 1956-1971. Veritas Történetkutató Intézet – Magyar Napló • Budapest, 2016. 1495. lábjegyzet, 655. o.

³⁰⁸ 90 – Levél Mindszenty bíborostól Johnson elnökhöz, 1964. december 16. In: Somorjai Ádám: Mindszenty bíboros követségi levelei az Egyesült Államok elnökeihez 1956-1971. Budapest, 2011. 271.

„November az elhunytak hónapja. November 6-án ünnepeljük az egyházmegyei ereklyék emléknapiját, főként a mi egyházmegyeink templomaiban. A székesegyházakban ünnepélyes szentmisét mutatnak be az elhunyt püspökökért. A temetőekben virágokkal és koszorúkkal díszítik a sírokat. A családok szentmisét mondatnak elhunyt szeretteikért. A templomokban főleg esténként fordulnak meg sokan: a halottakért imádkoznak. Adj Uram, örök nyugodalmat nekik.

Itt mind távol vagyunk a családtagjaink sírjától.³¹⁰ De a távolság nem feledtet el velünk az emléküket. Imádkozzuk értük gyakran a rózsafüzért, és ajánljuk fel mindennap családunk, baráti és ismeretségi körünk más-más elhunyt tagjáért a szentmiseáldozatot. Azokért is imádkoznunk kell, akiket valaha megbántottunk, vagy akik jót tettek velünk. A szeretet e cselekedetei révén a hitünk, a reményünk és a szeretetünk nőni fog. Ez jó, sőt a legjobb felkészülés saját halálunkra.

A mai evangéliumi szakasz kapcsán tudnunk kell, hogy Isten és az Egyház jó maggal veti be lelkünk talaját. A mag az evangélium. Ugyanakkor az, hogy ki az ellenség, már nem ennyire egyértelmű. Szent Ágoston szerint azok, akik elszakadtak az Egyház által hirdetett evangéliumtól, de hisznek és az evangéliumnak megfelelően cselekszenek, nem járnak rossz úton.

»A vetés szárba szökött és kalászt hányt, de a konkoly is felütötte a fejét.« Bár a vetőföld szép látványt nyújt, a konkoly már ott van. A konkoly megjelenése kapcsán, a jó magot illetően van egy viszonylag vigasztaló tény is. nem a szolga vetette a konkolyt, aki nappal dolgozott, hanem az ellenség az éj leple alatt.

Manapság földjeink bővelkednek konkolyban. Jelen századunkban a magok forrása nem csak a templomi szószék, hanem a sajtó, a televízió, a rádió is. Magyarországon 23 olyan napilap és 20 hetilap van, amely ateista gondolatokat közvetít. A 6,5 millió katolikus hívő csak egy, mindössze négy oldalon megjelenő hetilapból³¹¹ tájékozódhat, míg a békepapok mozgalmának újságja³¹² hatoldalas, és legalább nyolc cikkben konkollyal veti be az emberek gondolatainak földjét.

A rádió és a televízió teljes mértékben a pártot szolgálja ki. A katolikusoknak se televízió-, se rádiócsatornájuk nincs. Az iskolák is az ateizmus szolgálatában állnak. Az iskolai programok közvetlenül megakadályozzák, hogy a gyermekeknek a templomokban hirdessék az igét. Még a lelképásztorok sem tudnak lélekben kellőképpen felkészülni a szentbeszédeikre, hiszen nincs elég könyvük, amelyből új gondolatokat és lelki táplálékot meríthetnének. A szószéket hivatalos vagy besúgásra kényszerített kékem veszik körül. Egy jó szentbeszédnek komoly következményei vannak.³¹³

E tendencia általános erkölcsi romláshoz vezet. Ezt még a kommunista párt sajtóorgánumai is elismerik. A válások, az abortuszok, az alkoholizmus, a lopások, stb. számának növekedésére számíthatunk. Kérjük az aratás Urát, hogy mentse meg a földjét, hogy a konkoly helyett a jó mag hozzon százszoros termést. A nagyhatalmú ember átengedte a földet az ellenségnek, amely lelkek millióit tudja elpusztítani. Itt csak az Úr segíthet, ha közbenjárunk nála.”

Papszentelési évforduló

Az alábbiakban Mindszenty bíboros pappá szentelésének 59. évfordulóján Los Angelesben elmondott beszédjének egy részletét olvashatjuk, amely megmutatja, hogy a bíboros teljesen tudatosan és teljesen szándékosan vállalta küzdelmes életútját. „Egy embernek az életútja adva van azzal, hogy

³⁰⁹ In: Igehirdetésem – Mindszenty József bíboros szentbeszédei az amerikai követségen 1957-1961. Szerkesztette, jegyeztette és a bevezető tanulmányt írta Fejérvy András. Magyarországi Mindszenty Alapítvány Budapest, 2020. 213-214. o. 81. Pünkösdi utáni XXIV. (vizkereszt utáni V.) vasárnap. 1959. november 8. Mt 13,24-30. A beszéd ezen a helyen a látogatóknak csak egy részével együtt került idézésre.

³¹⁰ Mindszenty József amerikai követségen elmondott szentbeszédének hallgatói külföldi – elsősorban amerikai – diplomaták, akik otthonuktól távol teljesítenek szolgálatot.

³¹¹ Az Új Ember hetilap

³¹² A békepapi mozgalom 1956-ban a *Kereszt* című lap szentszéki indexre tételét követően *Katolikus Szó* címen megjelenő hetilapja.

³¹³ Itt természetesen a negatív következményekről, azaz a kommunista rezsim részéről történt megtorló intézkedésekről van szó.

milyen családból indul el és azzal, hogy milyen történelmi helyzetek kívánják az ő helytállását. Tegyük még hozzá azt, hogy az én 59 éves papi életemből 44 százalékot börtönben, azután félétrabságban az amerikai követségen 15 évig és azután számkivetésben vagyok most itt, nálatok is '71 óta. Ha még egyszer kellene kezdenem az életet, úgy kezdeném, ahogy kezdettem. És ha teljes nyíltsággal látnám azt, hogy mi lesz a következménye, hát akkor is ugyanazt tenném, amit tettem."³¹⁴

Záró gondolatok³¹⁵

VI. Pál engedett a magyarországi kommunista párt nyomásának és 1973. december 18-án Mindszenty bíborost felmentette hivatalából. A Vatikán döntését kizárólag a nehézségeket jelentő, mindenekelőtt az esztergomi egyházmegyében fennálló lelkipásztori okokra hivatkozva indokolta. A valóságban azonban a pápa ezen döntése politikai okokból történt meg: Mindszenty útjában állt a vatikáni, úgynevezett keleti politikának. Mindszenty megfontolta, a magyarországi egyház valós helyzetével okolta meg ellenvetését, tehát azzal, hogy a magyar egyház nem szabad. Mindszenty bíboros számára világos volt: az ő lemondása csak az ellenfél helyzetét erősítette volna. Így ő a teljes száműzetésbe vezető lezárt utat járta.³¹⁶

„Ha viszont a magyar nép gondjairól, szenvedéseiről esett szó, akkor megmozdult benne valami: a keresztény eszmék szerinti magyar embertípus eszménye lázba hozta.”³¹⁷ Így összegezte Egon Gianone, a Pázmáneum volt rektora Mindszenty József három és fél éves ott tartózkodását.

Franz König bíboros, Bécs volt érseke pedig a következőképpen nyilatkozott Mindszenty bíboros utolsó napjairól: „A hazájukból kivándorolt magyarok sorsa örökké foglalkoztatta, s most is tele volt tervekkel, hol, melyik országban találkozik nagy, távoli városokban élő honfitársaival, arról beszélt, hogy magyar papok révén hogyan lehet a lelkipásztorkodást még jobban megszervezni és fellendíteni.”³¹⁸

Reményeink szerint Mindszenty bíboros korszaka jön el!

³¹⁴ Los Angeles, Szent István plébániatemplom 1974. június 14. In: Csonka Emil: Krónika Mindszenty bíboros amerikai útjának egyik jelentős szakaszáról. München, 1974 (kézirat). Függelék 13. o.

³¹⁵ Krajsovsky Gábor: „Mert az aranyat a tűzben próbálják, a kiválasztottakat a balsors kohójában.” (Sir 2,5.) Megemlékező előadás Mindszenty József bíboros, primás, esztergomi érsek Magyarországról történő száműzetésének és a bécsi Pázmáneumban történt letelepedésének 40. évfordulóján. Wien, 2011. november 18. Collegium Pazmanianum. http://www.eucharisztikuskongresszus.hu/pdf/KG_Mindszenty_149.pdf

³¹⁶ Professor Dr. Gabriel Adriányi: Ein Zeichen des Widerspruchs: Jozsef Kardinal Mindszenty 1892-1975. S. 9. Vorträge im Katholischen Bildungswerk Bonn 44. (Vortrag vom 12. Dezember 1975 Bonn – magyar fordítása) <https://mek.oszk.hu/18300/18324/>

³¹⁷ Csonka Emil: A száműzött bíboros. Új Európa, San Francisco – München, 1976. 275. o.

³¹⁸ Csonka Emil: A száműzött bíboros. Új Európa, San Francisco – München, 1976. 283. o.

Tollas Tibor: M I N D S Z E N T Y³¹⁹

Lassú tűzhalál lett magányod,
törpék fölé nőtt óriás.
Fáklyánk voltál, látványos fárosz,
ma hamuban izzó parázs.

Kétoldalt szítják majd a lángot
kegyetlen inkvizítorok:
Róma-Bizánc közt állsz, mint vádlott,
máglyából néma vád lobog.

Diplomaták és börtönőrök
tanácsa, kegyes püspökök
ármányán átlátsz Mesteredre:
nem Róma, csak Krisztus örök.

Kenyér és cirkusz kell a népnek,
a vértanúk veszélyesek.
– Hitetlenek, vagy keresztények,
készül az alku, féljete! –

Üzennéd fogoly társaidnak,
Mária népe tetszhalott,
Szobrodat kősziklából vésik,
I g a z o l n a k a századok.

³¹⁹ Füzér Julián: Szentnek kiáltjuk! – Emigráns magyarok Mindszenty bíborosról halála 10. évfordulóján. Katolikus Magyarok Vasárnapja (Yongstown, Ohio, USA) kiadása, 1987. 299. o.
http://www.ppek.hu/konyvek/Fuzer_Julian_Szentnek_kialtjuk_1.pdf

Függelék

Balás Béla emeritus kaposvári megyéspüspökkel beszélget Petrovics Sándor³²⁰

- Balázs Béla emeritus kaposvári megyéspüspök 1941. március 25-én született, Gyümölcsoltó Boldogasszony napján, Budapesten. Zselic Kislakon, a Kaposvár melletti katolikus szeretetotthonban él, és nagy megtiszteltetés számunkra, hogy vállalta ezt a hosszú utat. 2015. június 20-án, 50 éves papszentelése idején Kaposszentbenedeken aranymisével ünnepelt, ott Orbán Viktor miniszterelnök úr titokban feleségével is meglátogatta, és jelen volt az ünnepségen. Akkor püspökatyá azt mondotta, hogy ez az 50 év azzal telt el, hogy mindkét kezével védett az Úr. Az egyikkel tartott, a másikkal pedig pofozgatott. Püspök atya, mit jelent ez a rövid, sűrített mondat?
- Majdnem húsz éven keresztül a nyaramat mindig tönkretette, bárhová is mentem, hogy személy áthelyezések vannak, kellenek. És ez mindig idegtépő feszültségben volt. Püspök nem az, aki palotában lakik, és jó dolgokat eszik, iszik. Most van béke valamennyire. Azt hiszem, a velem egykorúak körülbelül ugyanezt mondják, hogy végül is minden javára vált az egyháznak. Ennekem elsősorban akkor, amikor azt hittem, hogy teljesen egyedül vagyok, és semmi az életem. Vagy még korábban lapozva az életrajzban, a '60-as években én törzsvendég voltam a Gyorskocsi utcában. Az a Belügyminisztérium kihallgató része, a hátsó fertály, a Gyorskocsi utca, az eleje a Katonai Ügyészség, a Fő utcában. És az egész borzalmas, vár kinézeti épület, hát ez az ideológiai harc bástyája volt.
- Akkor tovább lépek, ha megengedi. És akkor tulajdonképpen egy kicsit korábbiól kezdeném. Onnét, hogy egy 11 éves fiú találkozik egy remek katolikus közösséggel, a Regnum Marianummal. Úgy olvastam, hogy félárva lévén neki sokat jelentett ez a közösség. Mit jelentett ez püspök atyának?
- Nekem a családot jelentette elsősorban, mert édesanyám meghalt, és otthon a pótmama az keserves volt, úgyhogy én pénteken, szombaton teljes erővel dolgoztam a hétfői leckeiken, szombaton, alkonyat környékén meg elindultam barangolni, többnyire egyedül. Én egyedül bejártam a budai hegyeket, a Pilist, többször úgy, hogy éjszaka kellett erre-arra mennem, hogy vissza is érjek, mert a piaristáknál 9 órákor van a diákmise, én meg 6 órákor még kint voltam valahol a Vadasparkban.
- És mit jelentettek a regnumi atyák?
- Nekem anyám után ez egy olyan erős kötődés volt; nagyszer lelki-vezetőm volt Tompa Nándor, 36 évig ő volt az, aki velem foglalkozott, én kerestem a barátságát, mert minden szavát, még a saját gyónásomat is jegyzeteltem, hogy ő mit mond énnekem. Mert az egy felejthetetlen jó dolog volt. Anyát kaptam, anyaszentegyházat. Soha nem volt bennünk, vagy csak nagyon rövid ideig Róma iránti ingerültség. Egy egészséges fejlődést úgy kaptam ott. Vas István író, költő, öneki volt ez az érdekes mondása, hogy az Újszövetséget nem tudományosan nézte, olvasta, hanem mint szépséget. Annyira lenyűgözte őt az Újszövetség eleganciája, hogy ő, aki zsidó rabbinak az unokája, maga is zsidó és a kommunista pártnak a tagja, felesége ugyanígy zsidó volt és a kommunista párt tagja. És ahogy kezdődött a Rákosi korszak, és ők rájöttek arra, hogy miről van itt szó, feltűnően elégánsan kilépett a pártból, utána meg majdnem éhen haltak, mert az asszonnyal ugyanez történt.

³²⁰ Rákosszentmihály, 2021. október 16.

- Az '56-os forradalom évfordulójának az időszakába jutunk hamarosan, nagy ünnepek, megemlékezések lesznek, kerületünkben van Tóth Ilonka szülőháza. Ebből a megközelítésből engedje meg, hogy megkérdezzem, hogy 15 évesen egy piarista diák, aki ugye azon a részen száll föl a villamosra a Kálvin téren, ami az események középpontját jelentette, hazamegy, és az édesapjától megkéri, hogy apám, hadd menjek forradalmat nézni, hogy mit látott az utcákon azokban a napokban?
- Félelmetes volt. Máig vegyes az érzélem, hogy most ennek örülni kell vagy sírni. A Corvin mozi előtt, a Práter utca torkolata, stb. az a kereszteződés, hát most is valami még látszik belőle az Iparművészeti Múzeummal szemben, tetőtől talpáig kettévágva a ház, mintha egy Gilette pengével vágták volna ki, még az ablakok, ajtók még úgy lengtek a levegőben. Eszméletlen durva esetek. Otthon az volt a reggeli intelem, hogy jó, menjél, csak ebédre gyere vissza. Hát azt nem nagyon akartam mondani, hogy nincs étvágyam. Pontosan ott, azt hiszem a József körút most az a szakasza a fővárosnak, tankoktól széttagosított emberi maradványok, messzel leöntve. Az '56-os irodalmi újság a vezércikk helyén az első oldal egész tetejétől talpáig Illyés Gyulának <Egy mondat a zsarnokságról> című verse. Hát én azt akkor olvastam először. Most, ahogy az Illyés naplót kiadták, most fedezték föl és leközlítették az '56-os részt. Mert évekkel ezelőtt, vagy '56 után is volt már írás, volt már Illyés napló, de '56-ról semmi. Fél év legalább kimaradt a naplóból. És mi történik? Tihanyi villájukban meszelnek, vagy javítanak, vagy valamit dolgoztak, és a kertben levő kör alakú valamilyen asztalka, azt hiszem kő lehetett, azt akarták odébb rakni. Szétszedik, és benne egy írás, az eltűnt naplónak az eredetije. Tehát maga Illyés Gyula félt. El lehet képzelni, hogy milyen helyzet volt. Kodály Zoltán mélyen hallgatott.
- **Tapasztalt hősiességet, sok örömet az utcákon az emberek arcán?**
- Őszintén szólva, én jó rossz helyre születtem vagy jöttem, mert egy külvárosból közlekedés, tömegközlekedés nem volt, hanem egy teherautósofőr kiabálja, hogy a Keleti felé megyek. Hát erre én is fölugrottam a platóra, mert hát én is a Keleti felé megyek, hát még ebédig sok idő van. A Rákóczi úton mentünk, mint a bolondok, 50-60-nal, vagy még többel, és közben géppisztoly-sorozatok a fejem fölött. Keresztben ott lőttek, ki kicsodát, azt nem tudom.
- **1959-ig elerünk oda, hogy érettségizik a Budapesti Piarista gimnáziumban, és még ősszel fölveszik a teológiai főiskolára Esztergomba. Harmadéves, amikor eltanácsolják, ugye a regnumi múltja, kapcsolata miatt.**
- Igen. De nem csak engem, hanem körülbelül 60 föltszentelt papot, diakónust, kántort, meg ilyen „senkiháziakat”, mint én, nem vagyok érdekes egyházüldözési ügyekben, mert hát olyan fiatalok voltunk, olyan kezdők még.
- **Aztán ötödéves korában visszaveszik. Úgy, mint magántanuló azért végzi a tanulmányokat.**
- Igen. Hát az egy külön kaland, hogyha még valaki nem hallotta volna. Én ott elkezdtem tanulni. Nagyon örültem, hogy rájöttem arra, hogy hogyan kell tanulni. Hiába volt egy középiskola a piaristáknál, „szadista” tanárok időnként: ezt persze csak úgy tréfásan mondom. A Koszter atya, a kalocsai kanonok és cserkésztszisz országos ügyekben tekintély, öneki voltak ilyen ügyes jó kis könyvei, a <Nos Rector> például. Illene most nekem ötöt, hatot mondani, mert annyi volt legalább. Tehát ott volt egyik ilyen főiskolásoknak, egyetemistáknak szóló részben, hogy hogyan kell tanulni. Hogy egy témát, egy pontot hatszor kell átvenni. Először, mint egy sportújságot, csak úgy lapozni, hogy a mennyiséget úgy érzem, hogy hát erről van szó. Akkor másodszor nekiesni nyugodtan, és lassan-lassan színes tollal vagy ceruzával aláhuzigálni: piros a definíció, zöld a felosztás, sárga,

barna azok az évszámok, akkor, mint a cövekek, kezd összeállni. Fekete grafit ceruzával pedig a margón jelzem, hogy ez a bevezetés, itt a tárgyalás, ez a következmény. Így csináltam, és ment, és sikerült. Egy csomó tantárgyból én levizsgáztam illegálisan. Tehát megvártam az esti kis vonatot, Lábatlan helység, Almásfüzitő és Esztergom közötti szárnyvonalon, amin én tudtam közlekedni. A buszon sokan ismernek, ez veszélyes lett volna. Vonattal mentem be Esztergomba, előre elkészítették nekem ezt az utat és kalandot, a tanárt is – nagyszerű tanáraink voltak. És hát jelentkeztem, hogy itt vagyok. Vizsgáztam, kettesben voltunk. Megállapodtunk, hogy hányas. Nem okvetlenül jeles. És akkor valahogyan vissza. Hátborzongató volt az egyik eset. A többi az szolid polgári dolog volt. De fölkészültem egy ilyen titkos vizsgára, ülök a vonat kupéjában, kocsijában, és bejön még valaki. Ketten voltunk. Leül velem szemben, enyhe borszag jön belőle, és elkezd nekem nagy örömmel mondani, hogy tudom-e én azt, hogy ő kicsoda. Mondom, nem uram, nem. Ő van megbízva avval, hogy ezen a vonalon járjon és jelentsen, ha valami feltűnőt lát a vonaton. Na, mondom, jó helyre jöttél. Akkor fogta a kabátjának az ujját, azt mondja, látja, milyen jó dolgom van nekem? Hogy kvázi ő milyen jól keres ezzel, hogy jelentget erről a vonatról.

- **1965. június 20-án szentelik pappá Esztergomban, és most ugrunk egy pár évet, 1970-től Nagymaroson káplán.**
- Nem '70-től, '65-től. '65-ben szenteltek, akkor volt egy Regnum-per, és szeptemberétől kezdve rendkívüli állapot az, hogy egy káplán 6 évig ott legyen, mert évente helyezték tovább. Megbízható volt a plébános úr, és akivel nem volt nagyobb baj, azt ott hagyták esetleg 2 évig, de 2 év után mindig tovább, tovább, mert jön az újabb generáció. Engem 6 évig hagytak ott.
- **Hát az egy csoda volt. Mert voltak utána olyan időszakok, amikor évente kétszer is kellett csomagolni.**
- Hogyne. Összeszámoltam, ottan 6 év alatt 7 áthelyezés. Úgyhogy én ujjongtam, mert humort kellett ebből csinálni, vagy fölfogni jókedvűen, hogy néztem az egyházmegyei nagy névtárat. Az akkori állapotok szerint körülbelül 24 káplános hely volt az egyházmegyében, hát most a fele sincs már. No, most, hol voltam, hol nem voltam. Mondjuk négy helyen voltam, hát akkor még 20 hátra van, jaj de jó lesz. Ha visszakerülök egy olyan helyre, ahol már voltam, sirva búcsúztattak, meg már én arról le is szoktam, merthogy az annyira szívfacsaró, hogyha cölibátusban él az ember, és mindenem az Istené, és az Isten nyájáé, a hívéké, és akkor egyszer csak olyan, mint egy jól sikerült házasság, ahol egyik fél válni akar, a másik meg nem akar válni. Na, most akkor az ember mit csináljon, ugye.
- **Ott vagyunk már Nagymaroson. És egy csodálatos társa jött, Kerényi Lajos atya. Aztán jött Jenő a családjával, és Kismarosról Nagymarosra áttették a székhelyüket, és elkezdtek énekelni, többek között ott mi is bekapcsolódtunk Szőke István tanár úrral az ifjúsági énekkart szervezve, úgyhogy ez egy csodálatos időszak volt.**
- Igen. Ő is, mások is nagyszerűek voltak. Visszatérve még az előbbiekre – az ortodoxia a gyakorlat. És Vas István azt mondja, hogy az Újszövetséget olvastam, mint szépséget. És ez úgy megragadott, hogy rátaláltam az ortodoxiára. Előbb a praxis, utána a doxa. Hát nálam is így volt, hogy a gyakorlat, amit én adtam át fiataloknak, az ortodoxia volt többnyire. Mi is azt kaptuk a Regnumban. Majd az akaraterő, jellem, igazmondás, stb. csupa gyakorlati dolog. És ebbe belemártóztam alaposan, úgyhogy amikor a középiskolában a piaristáknál minden héten 2 hittanóra, de az aztán nivós volt és alapos, hát egyszer csak megvan. Esztergomban is úgy volt, hogy jönnek a tárgyak egyik a másik után, különböző tanárok, furcsaságok, és én ujjongtam, mert minden egyes órával

szilárdabb lett a hitem. Mert ezeket én eddig is tudtam vagy csináltam, de nem ilyen precízen, elegánsan, ahogy azt a középiskola meg a főiskola adta, hát az egy egyszerű dolog.

- **Erre mondta egyszer püspök atya, valahol olvastam, vagy hallottam, hogy előbb kaptuk a gyakorlati tudást, utána pedig a hittudást, illetve a tartalmat. És akkor ott tartunk, hogy egyszer csak „felrobbant” a Dunakanyar, tehát azért, mert ilyen csodálatos emberek voltak ott Nagymaroson, hogy miért is robbant fel, hogy volt ez a robbanás?**
- Hát ezt a szót nem használtam, de kicsit hasonlót igen. Nagyon jó értelemben, tehát én ugye egy gazdag mozgalmi múlttal és illegálitással a hátam mögött kikötök ott, mint első helyemen, és próbálok lelkesíteni, mondani – semmi. Mondom, hogy akkor most csinálnánk egy ifjúsági hittant, hogy ekkor és ekkor este, hát a főnököm, mi csak esperes úrnak hívtuk, az esperes úrnak a rokonsága ott volt, mert illet, hát papi rokonok, úgyhogy akkor olyan nyolcan nagy keservesen, nyolcan-tizen nagy nehezen ott voltak. Ez a nyugtódás ment ott évet, másfél évet, amikor fölment a létszám 20, 30, 40-re. És akkor odahelyezik a híres, máig csudabogár papunkat, a Kerényi Lajos doktort, aki 80 éves korában, nem úgy, mint én, hogy nem találom a számon a szavakat, ő még 80 éves korában ment focizni, szombatontként a kamasz fiúkkal. Én mondom neki, hogy Lajoskám, légy te az ifjúsági „Führer”, jó? Én eddig ezt csináltam, vedd át. Jó. Semmi probléma, átveszi és briliánsan csinálja. Pontosabban szakember ő is, én is. Én vettem észre, hogy ezt most itt elnagyoltam, most ez valahogy ezért nem jó. Nem szóltam. De ott voltam és figyeltem. És akkor aztán megegyeztünk. Mondom, te Lajos, változtassunk, mert én elpusztulok itten, ha én nem vagyok fiatalok között, én belehalok. Tudod mit? Csináljuk úgy, hogy egyszer én kezdem, te fejezed be, és fordítva, a következő alkalommal te kezded, és én fejezem be. Jó. Megduplázódott a létszám. Akkor léptük át az 50-es, 60-as létszámot. Rengetegen. És kollegákat hoztunk, hívtunk, aki keresztülment a helységen, azokat mind meghívtuk, tehát így kapott fülest, hogy van valami érdekesség, Tomka Feri Gödön talán, a Sebők Sándor, akkor ott egy egyházmegyében voltunk még, Verőcén volt, akkor kezdtek ájtönni a Duna jobb partjáról, Dömösörl, Pílismarótról, Visegrádról. A Duna bal partján már Szobról jöttek, már valamennyire enyhültek a politikai viszonyok, tehát Szlovákiából át tudtak jönni, és kevés kis autózással még aránylag hamarabb odajöttek, mint a budapestiek. És aztán még később, amikor már Tomka Feri is bekapcsolódott, akkor kezdtünk gondolkodni, még én tréfásan emlegettem, hogy az lesz ennek a vége, hogy a Nyugati pályaudvarról a vonat bemondja, hogy ekkor indul a különvonal a Nagymarosi találkozóra a Sillye Jenővel. És akkor tényleg megértük azt, nem az állomásnak a hangszóróján, hanem a Kossuth rádióának a közlekedési műsorán, hogy ekkor és ekkor valami járatsűrűség növekedés lesz a Nagymarosi találkozó miatt.
- **És amikor hazaértünk a Nyugati pályaudvarra, akkor nagy kört alkotva – Istvánnak is mondom, mert pont erről beszéltünk – elkezdtek énekelni a Mária, jó anyáink. Ez valami hihetetlen volt.**
- És akkor még nem volt Szörényi Levente. Hát most sincs nagyon szegénykém, de az, hogy nyilvános helyen elvi állásfoglalás vagy szókimondás, hát ilyen nem volt. Perek voltak, amik ritkultak és szelídültek. Nekem mondja eléggé arrogánsan a kihallgató tiszt a Gyorskoesi utcában, hogy nézze, pár évvel ezelőtt nem így beszélünk volna még magukkal. Tehát jelezte, hogy azért ésnél legyenek, hogy a vörös vonalon túl mentünk.
- **Köszönöm szépen. Mind a mai napig élünk belőle. Tehát ez valami hihetetlen volt. Emberi kapcsolatok, házasságok születtek ebből.**

- Na, most akkor azt még nem fejeztem be, hogy Kerényi Lajossal összekapaszkodva, Tomka Ferivel, Sebőkkel (Sebők Sándor), hát így már könnyű volt. A Lukács László, az eddigi főszerkesztője a Vigiliának, ő is ott jött, mert egyik testvére ott lakott, és amikor keresztyént, megtudtuk, hívtuk őt is. A biblikus professzor, aki nagymarosi származású volt, meghalt most nem régen. Akkor cseperedett az egész tavaszi, őszi találkozó. Körülbelül kétezer, háromezer, még több fiatal. Bor nélkül, ringlispi nélkül. Kábítószert véletlen se. Hát egy új típusú ifjúság fölkerült, és akkor volt már mindenféle ügyünk, trükkünk, hogy mit lehet csinálni ekkora tömegű fiatallal. Mert ez többféle. Itt színvállásos elkötelezett családok gyerekeiről is szó van, és olyanokról is, akik keresik a helyüket, és szegények, hát eddig nem szólt nekik senki, eddig nem udvarolt nekik senki. Hát ezt is csinálni kell. Tehát volt egy délelőtti fő előadás a templomban, ami mindig Lajos atyának volt a kedvenc helye, zsúfolva, máig ez mindig így van. Én a kálváriára keveredtem föl, és egy mikrofonra voltunk hárman, akik válaszoltunk kb. százötven, kétszáz fiatalnak, aki a kálvária lépcsőn följött a főlső kápolnához. A művelődési ház tele volt mivelünk, a református templom, a Jelenits atya volt ott, szóval volt néhány csuda érdekes, hogy Mustos még élt, Amerikába kikerült magyar piarista, New Yorkban ő adott szállást nekem is, másoknak is. Valahogy Magyarországra jött, és vitték a hírét. Eljött, hát elkezdett közben sírni. Ott ült mellettem jobbra, elkezdett sírni, hogy hát ilyen, hogy ennyi fiatal, hát nem hogy nem jött, de nem is látott ennyit New Yorkban. Hollandiából jött valaki, ottani pap, nem emlékszem már a nevére. Külföldön kezdett terjedni a Nagymaros ipolyási változata, határon túli községekből jöttek, a papokat eleinte meghívtuk, utána nem kellett, és ma már nem férnek el sehol se. A Major Sanyi bácsival 40-50 levelet plébánosoknak kiírtunk, hogy tisztelettel és szeretettel meghívjuk őket, vegyenek részt rajta, osszák meg a véleményüket.
- **És hát ezért is leszünk vagy vagyunk hálások püspök atyának, Beton atyának, ugye mondtam, hogy néha így is fogom hívni, mert olyan kemény, mint a beton, tehát innen van a neve. És Sillye Jenőnek is hadd köszönjük meg, hogy ilyen hosszú évek során végig vitte, dalokat szerzett, ezeket a dalokat tovább adta.**
- És ez komplikálódott, mert amíg mi magunk voltunk, addig nagyon jól elvoltunk, de hát kiderült, hogy ez így nem megy tovább. Tisztelettel, de meg kellene hívni a bíboros urat. És akkor jöttek apró kis ütközések, csattanások. A Bulányi atyának a baráti köre és lelki gyermekei. Ott volt az összecsatlanás végül is, mert ott már majdnem, hogy hetente, kéthetente hívatott minket a hivatalába. És akkor ottan finoman, de lebarmolt, hogy hát mit csinálunk itten, meg hogyan. És egy portréfilmet, egy felvételt akarnak csinálni a tömegről. Mondom, hát azért ne tessék haragudni, de szigorúan megtiltottuk a mieinknek, hogy fényképezzenek. Mi saját magunkat nem fényképezzük, és nem filmezzünk. Postai levélre vagy kártyára nem írunk alá egymás után 30 nevet. Ezek az illegitimitásnak az apró kis szabályai. Tehát a bíboros úrnak mondtam, hogy ne haragudjon, de csak egy esetben engedjük a fotózást, ha a bíboros úr ott kihirdeti ország-világ előtt, mikrofonnal hangerősítve, hogy szabad mindenkinek templomba menni. Egyetemistáknak is, értelmiségieknek is. Hú, de dühös lett. Ezt nem lehetett megcsinálni. Akkor, Lékai bíborosnak erre még nem volt joga (!), de elhívtuk. És sikerült, és volt ott egy botrány, amire mi készülünk. Az nem létezik, hogy ne legyen botrány egy ilyen helyzetben. Tehát 5 órakor volt akkoriban a kezdés a templomban, Lékai bíboros 20 perccel hamarabb jött valahogy. És kérdezi, hogy itt van a Bulányi? Mondom igen, itt van. Mondja meg neki, hogy nem misézhet. Mondom, én mondjam meg neki? Már előzőleg is ezen volt az állandó összecsatlanás, hogy az állam zsarolta őt, hogy akkor lehet a Zeneakadémián az egyházszakot újból indítani, ha ő elintézi a Bulányi ügyet, tehát rúgja ki, végezze ki, fojtsa meg, vagy valamit tegyen lehetőtlenné. Kérdezi a mise előtt a gyülekezésnél, rengeteg pap volt, rengeteg, 30-50 legalább, hogy Bulányi páter itt van? Mondom, igen. Azi mondja,

mondjam meg neki, hogy nem misézhet. Hát most jó, aranyos. Kimegyek, odamentem hozzá, Gyurka, hát ez van, a bíboros úr ezt mondja. Legyintett, és leült egy fatuskóra, és mint aki ott sóbálvánnyá válik, ott ült lehajtott fejjel. Áldoztatunk, mindenfelé mentek, fölfelé, lefelé, altemplom, kert, én a kertnek az egyik részét kaptam meg áldoztatni, pont őt. Hát, ahogy belépek a kapun, hát ott ül az orrom előtt. Hát nyilván, hogy megáldoztatom. Megy tovább, egyre durvábban, az állam zsarolja. Akkor még másként volt a vasúti híd, tehát körbe lehetett járni a templomot. Úgyhogy egy rendőrautó egész mise és találkozó alatt lassan, lépésben körözött a templom körül. És akkor jön a poén, amiért ezt most ilyen sokáig mondom, hogy telefonál a bíboros úr Esztergomból; na de nem volt még ilyen mai módi telefon, se mobil nem volt, se vezetékes nem volt, legalábbis Nagymaroson nem volt. A postán volt telefon, a postáról üzentek, hogy Lékai László bíboros úr hívhatja a plébános urat; Zimonyi János volt a plébános akkor már, hívhatja a postára. A postának a telefonfülkéje így lengett, be se lehetett csukni. Tehát mindent lehetett hallani, azt is, hogy aki a hívó, az mit mond, és hogyan válaszol. A bíboros a következőt mondja: a Pest Megyei Rendőrkapitányságnak kifogása van az engedély nélküli hangerősítésre. Hát kérem, csinálják úgy, hogy a hangfalak ne látszódnak, de a hang hallatszódjék. Ezt az egész posta hallotta, ott zsúfolva volt az akkor még falusi, most már városi posta. Kemenes Gábor atya a másik talentum ott, vagy szervező mind a mai napig. Kemenes megcsinálta, hogy a hangfalakat fölvitte a templomtoronyba, a zsalugáter mögé berakta, úgyhogy letről semmit nem lehetett látni. És a hangot viszont maximumra kapcsolta. Úgyhogy az megszólalt, a Visegrádi vár visszhangozta a programbeszédet, mindent.

- Nagyon jó. Hát ez egy hőskor volt, és tényleg felrobbant a Dunakanyar, akkor ebben megállapodhatunk. Időnk lejárt sajnos, így egy frappáns mondattal szeretném befejezni. Püspök atyát, amikor tavaly meglátogattuk Zselickislakon, azt mondta, hogy olyan püspök utódom van, hogy nem hiszitek. Ha én egy 10-es skálán 3-as vagyok, 3-ast adok magamnak, akkor Varga Laci püspök atyának 8-ast. Úgyhogy köszönjük szépen püspök atya az alázatát, a sok-sok munkáját a hívekért, főleg a fiatalokért folytatott munkáját, és Isten áldása kísérje a jövőben is.
- Köszönöm szépen.

Szellemi klímaváltozás

A dorogi bányavidék mélye

<Vidékünkön maig emlegetik a régi bányászorsókat. A kezdeti káprázat után, már a '60-as, '70-es években rémtörténetek keringtek a sújtólégről, a kínról és a koszról, meg a teljhatalmú párttitkárokról. Az élelem béréért lassanként mindenki zsarolhatóvá vált. Csolnokon rabokat dolgoztattak, Sárísápon a falu felét nem merték megkereszteltetni, akadt olyan, aki kénytelen volt húsz kilométert kerékpározni Annavölgyre, a betevő falatjáért, neki ez lett a mindennapos keresztútja. Sokakat az Eternitből szálalkoltak le, őket a depressziójuk sodorta tovább a korai májszugarba. A Cementgyár kéményei emberöltőn át havazták a környéket, de ebből nem bűnbánat lett, hanem asztma származott. A napi küszködés átírta a történelmet. Isten ostarai immár nem Attila, a király volt, hanem a tatabányai Elvtárs. Ő tartotta sokáig sakkban az iskolákat, gyárakat, az érsekséget, egyszóval élöket és holtakat. Pizskén, Bajóton ekkoriban egy-egy hittanbeíratás valóságos ütközteté vált: az anyák hite ütközött az apák keservével. Így az, ami alkalom lett volna a hitvallásra, családi drámába fordult. A templomok kiürültek, számos pap megzavarodva elhagyta hivatását, az öngyilkosok száma meredeken emelkedett, miközben a túlélők bandákba verődve megtámadták a lábatlani éjféli misét, ledöntötték a tati út keresztjeit. A gaz ellepte Szentkeresztet, a kőbánya felfalta a fél Gerecsét, Almasfűzitő fertőzte a Dunát. Ebbe a szép új világba szemlátomást belerokkant a test, eldurvult a lélek. Bár Öregköről a távolban látszódott az esztergomi Bazilika kupolája, de az úgy borult a szemhatárra, amint József Attila hasonlata mondja: Ha már elpusztul a világ, legyen a sírjára virág! A hegyek, miként a tönkretett asszonyok, meddővé váltak, aztán a tárnák elnéptelenedtek, végül az altároiak fekete humorra elnevezte a főterükre állított szobrot az Utolsó Bányász-nak. És Isten látta, hogy amit alkottunk az rossz. Ekkor este lett és reggel. És valami más kezdődött. Élt akkoriban Epölön egy öreg pap, Dr. Erdős Mátyás, aki két doktorátust is szerzett és sok nyelven beszélt. Karrierjét Rómában kezdte, majd a térkép szélén végezte. Osztálytársai közé tartozott Kőnig, a bécsi érsek, Döpfner, a berlini bíboros, míg ő megmaradt, mint a legyek ura. Keménykötésű dorgiként azonban nem hagyta magát. Elfogadta a mellőzést, de soha meg nem alkudott. Felhasználva csavaros esztét és legendás humorát, messze a környék tekintélyévé vált. Névnepok, majd templombúcsúk fedőneve alatt összefogta régi tanítványait. A helyi barátkozások hamarosan továbbképzésekké, parányi rabló-zsinatokká fejlődtek. És láss csodát! A hit újra éledt, embereket mentett, családokat segített, akik később megalapozták az erkölcsei rendszerváltást. A lelki tavasz első rügyeiként megszépültek a templomok. Példás gondnal bevezették a II. Vatikáni Zsinat újításait. Végre sikerült megállítani az addigi ijesztő sorvadást. Növekedett a hittanosok száma, megmaradtak a nálunk esketett jegyespárok. Ők kezdtek építkezni Dágon, Bajnán, Tokodon, Nyergesen és Leányváron, mert náluk született a több gyermek. A gyászolók fölfedezték, hogy jó az Isten, szép az Egyház, a temetések után beültek a templomba az elhunytak helyére. S többé nem csökkentünk, hanem lassanként többen lettünk. Ismét mertek az utcán a papnak köszönni, páratlan lelkesedéssel jöttek dolgozni, ha épült egy új plébánia, vagy szépült egy régi kápolna. A kispapokat tanulmányi kirándulásra felénk irányították, nálunk pihentek a szerzetesnövendékek, aztán, mintha megnyílt volna az ég és a föld, megérkeztek messzi földről az első lelkigyakorlatozók. A feledésbe merült kis falvak megteltek étellel. Ez a szellemi klímaváltozás eleinte rejtett volt. Mi ezen a vidéken a vendégeknek bűvőhelyet jelentettünk, számunkra viszont elérkezett a Szentatyától annyira sürgetett új evangelizáció. Ekkor már a 80-as évek vége felé jártunk. Vasárnap délutánonként nemcsak a nagy fiataljaink gyűltek össze a szőlőrsa minden irányból, hanem az idősök is összeköttek. 10-20 falu közösen szervezett zárandoklatokat, színházlátogatásokat. Más-más község adott helyet az egyre sikeresebb okos estéknek. Itt szóhoz jutottak vendéglelőadók, volt vita és ima, a meghívókat a polgármesterek és a plébánosok közösen írták alá. Az embertelen és istentelen régi rend tehetetlen volt, a tatabányai Elvtárs eltűnt, mi meg egyre bátrabban feszegettük az addigi bilincseinket. Eljutottunk nemcsak a budapesti tüntetésre Nagy Imre újratemetése kapcsán, de vártuk Süttőtől Tátig az út mellett állva s közben bőrig ázva

Mindszenty Biboros Úr hazatérő koporsóját is. 1991 nyarán az egész bányavidék Esztergomban tolongott. Ott találkozunk magával a Szentatyával. Teljesedett Jézus szava: Éjszaka van, vagy nappal, a mag kicsirázik, és szárbá szökken, maga sem tudja hogyan. (Mk 4,27) Néhány év, néhány jó magyar, no meg tengernyi fohász elegendő volt, hogy ez a táj-sebektől sújtott, mélyen mérgezett nép visszanyerje életkedvét. Ez az élet! A Krisztus telepítette szőlőtő mostanában termi újabb gyümölcsét, ami minden eddiginél nagyszerűbb, hiszen Szent Pál írta: Most megmarad a hit a remény, a szeretet, de közülük legnagyobb a szeretet. (1Kor 13,13) Ma már értjük, azért éltünk át annyi mindent, hogy Jézus leckéjét tanuljuk. A szeretetért szenvedtünk, ezért nem állunk bosszút és nem követeljük a kártérítést. Becsüljük meg, őrizzük, gondozzuk ezt az ajándékot. Ez a Bányavidék igazi mélye. Vele látjuk meg, hogy a miénknél van nagyobb baj is. Észrevesszük, kinek jön jól a jó szó, hol kell az együtt érző szív, az önzetlen tett. Megszépül tőle életünk, és a mai rászorulóknak éppúgy túléljük a poklot, amint az annakidején nekünk is sikerült.^{>321}

<1956 őszén kézírással leírtam a forradalom történetét. Lejegyeztem, amit láttam, újságokat mellékeltem hozzá, végül egész köteg lett belőle. Amikor 1959-ben bevonultam Esztergomba, a főiskolára, utolsó otthoni napjaiban holmijaim közül, amikről úgy ítéltém, hogy gondot okozhatnak, ha megtalálja valaki – fényképek a nyári táborokról, túranaplók –: mindezeket összecsomagoltam az ötvenhatos anyaggal, s otthon hagytam. Apám tudott erről, neki elmondtam ezt.

1959 őszén váratlanul letartóztatták Bölcsövölgyi Zoltánt, a nagyszerű ifjúsági lelkipásztort. Novemberben meghalt Pantol Márton, legendás regnumi atya. Rózsavölgyi atya Pantol értékes könyvtárát átmentette saját farkasréti lakására. Pantol temetésén rengetegen jelentek meg a Rákoskeresztúri köztemetőben: az akkori regnumi ifjúság és az atyák. Ez a demonstráció a jelek szerint irritálhatta a hatalmat. Nem sokkal a temetés után, december nyolcadika táján csaptak le a regnumi közösség vezetőire. Nyolc-tíz személyt tartóztattak le, több tucat helyen házkutatást tartottak. Esztergomban kispapként utólag értesültem ezekről az eseményekről. Akkor derült ki, apám mennyire bölcsen viselkedett. Amint hírt vette a letartóztatásoknak, az általam odahaza félretett csomagot másnap aktatászkájában bevitte munkahelyére, s a Ganz-Mávagban rejtette el valahol. Ettől kezdve sok éven át politikai barométerként működött a csomag. Amikor enyhültek az idők, apám hazahozta, ha „zűr” támadt, visszavitte. Így érkezett el 1966, édesapám halálának éve. Távozása megrendített. Be kellett mennem a gyárba, hogy néhány ott maradt holmiját elhozzam. Mindenki kedvesen, csendesen, együtt érzően viselkedett. Egyszer csak megjelent a munkahelyi főnöke, s azonnal megismertem kezében a spárgával átkötözött csomagot. Halkan csak annyit mondott: „Ezt inkább tüntesse el.”^{>322}

<Forradalom – Ötven éve valami elkezdődött, azután sortűzek dördültek, akasztófák nyikordultak és csend lett. Néhány papunk örült a „szolgálatiért” kapott színes övnek, élvezte díszes süvegét, miközben valahol a kakas harmadszor is kukorékkolt. Aztán, csendben, szerte a tönkretaposott kis hazában, a gyűjtőfogházban, Nosztrán, Vácott, a zárkák ajtóit mögött, vagy titkon, lakások mélyén, Isten Országáa újból készülődni kezdett. Ezt örököltük és ezt már el nem tékozhathatjuk!

Világos számunkra, az ellenség nem a barikád túloldalán nyomul. Heródiás lányának tánca véget ért, s a fejsze most nem a próféta nyakára, hanem a fák gyökerére került. Igaza lett Jézusnak, az ember ősellensége rég elfoglalva a védvonalakat, belülről jutott (Mt 15,18-19). A magyar nép ötven éve támadt forradalmát önmagunkon kell befejeznünk! *Ne tűrjük a mocskot, kicsit se, rejtve se!* Akarjuk, hogy életünk legyen, bőségben legyen, s az mindenkié legyen! Tegyük, ami tőlünk telik, de azt teljesen!^{>323}

<Ha a katolikus felfogás szerint a szentségeken Krisztus működik, tehát a pap „in persona Christi” misézik, vagyis a végrehajtott műből „ex opera operato” árad a kegyelem, akkor miért számít a

³²¹ Szent Erzsébet levele – Az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye Szent Erzsébet Karitász Központjának karitatív-szociális folyóirata. XII. évfolyam 4. szám, 2004. december 1-4.

³²² <https://adoc.pub/szent-erzsebet-levele632746fe6c342dadb697923c0e0a223e89919.html>

³²³ Balás Béla: Kalandra hív Krisztus. Szent István Társulat, Budapest – 2007. 51-53.

³²³ Balás Béla: Szigorúan nyilvános – nyílt beszéd papjainkról. Kairosz Kiadó, 2013. 153-154.

pap „minősége”? Tompa Nándor atya ezt így világította meg: gyóntatás alkalmával vagy misézéskor, ha a szentséget kiszolgáltató személy maga is szent, akkor a kegyelmek „interferenciája” lép fel. Ebben az esetben a papsággal járó természetfeletti ajándék hozzájárul a szentség kegyelméhez. Ezzel magyarázható, hogy az egyik templom kiürül, a másik pedig megtelik, miközben mindkettőben szabályszerűen működik a „szolgáltató” egyház.³²⁴

<Az interferencia – A szentségek „önmaguktól” való hatékonysága (az „ex opere operato” elv) legtöbbször csak a zuhanó egyház vészféke. Az előrelátó Krisztustól beépített biztonsági elem. Ő viszont, aki papjának hívott, elvárja tőlünk, hogy valódi munkatársainvá váljunk. Amerre megelégednek a pusztá érvényességgel, ott gyorsítva hal ki a plébánia. „Leáldoznak”, „kibérmálkoznak”, aztán a temetésükön búcsúztatják magukat. Ahol viszont a gyümölcsözőségeért is aggódnak, ott élni kezd az egyház. Ilyenkor a szentségek „interferenciája”, bizonyos „hullámtalálkozás” lép fel. Működik az éppen kiszolgáltató szentségnek a megígért kegyelme, és ehhez hozzájárul a papban rejlő szentségi kegyelem. (...) Az egyház nem az érvényességéből él, azzal csak fennmarad, a gyümölcsözőséggel viszont előbbre jut.>³²⁵

<Közel a Húsvét – Jön a tavasz, itt a forradalmak, a szerelmek és a kerti munkák ideje. Nekünk, papoknak mást és többet jelent ez az idő. Hárommilliónyi neurotikus országában nem csukhatjuk magunkra a templom kapuját. A vallás nem ópium, a hit nem mentőcsónak, a liturgia nem pótszelekvés. Az oltár tövében nemcsak emlékezünk, hiszen Isten ma is megújítja csodáit. A lelkek tavasza tőlünk árad.>³²⁶

<A Regnumban tanultam a hatvanas években: ha egy fölfordult, megvadult társaságba érkezem, mondjuk egy zajongó osztályterembe lépek, ahol mindenki kiabál, a kétszer kettő hárommal egyenlő, mások szerint a szorzás nem is létezik, akkor nem állok le egyenként vitatkozni, mert úgymint eltűnök a hangzavarban. Okosabb, ha függetlenül az ötletelőktől, bizonyítok, s a megoldást felírom a táblára.>³²⁷

<A Regnumot gyerekként egyszerűen élveztem, anélkül, hogy tudtam volna pontosan, hová tartozom. A tudatosítás – talán különösen hangzik – nem is a Regnum, hanem a Belügyminisztérium részéről történt. A kihallgatások során kezdett arcot ölteni, milyen közösségben is vagyok, mekkora méretű mozgalom ez, s az odatartozás milyen következményekkel jár – de akkor már annyira „belül voltam”, annyira az enyémnek éreztem a társaságot, hogy nem riasztott el a hatalom durvasága.>³²⁸

<Akkoriban még használtuk a szöszéket. Jó volt, mert láttam a hátul rejtőzködőket és a kóruson bujdoszókat is. Nemegyszer innen „prédikáltam ki” a problémát. „Az a vád ér minket, hogy tönkretesszük a fiatalokat a hitoktatással, mert a kettős nevelés megzavarja a gyerekeket. Nem egészen értem a problémát. Amikor azt mondom, hogy ne öl, ne lopj, ne hazudj, akkor ennek mi az ellentéte? Ki sem merem mondani, végig sem merem gondolni, mert nem merek vádolni senkit azzal, hogy arra tanítja a gyermekét: lopj és öl csak nyugodtan. Nem értem tehát, mivel állunk mi ellentétben. (...)

A kockázatásnak etikája van, csak arányosabb nagyobb eredményért szabad nagyobb kockázatot vállalni. Megszívleltuk a száműzött Endrey püspök úr üzenetét: „csak a lőtt területről szabad visszahúzódní, s csakis addig, amíg lőnek.”>³²⁹

<Több (...) újszerű műsort készítettünk Nagymaroson, Budapesten és Bajóton is. Ez utóbbi helyen a gyerekekkel lelkesen kezdtünk próbálni. A templom egyik szomszédja az iskola, a másik a

³²⁴ Balás Béla: Kalandra hív Krisztus. Szent István Társulat, Budapest – 2007. 188-189.

³²⁵ Balás Béla: Szigorúan nyilvános – nyílt beszéd papjainkról. Kairosz Kiadó, 2013. 18-19.

³²⁶ Balás Béla: Szigorúan nyilvános – nyílt beszéd papjainkról. Kairosz Kiadó, 2013. 119.

³²⁷ Balás Béla: Kalandra hív Krisztus. Szent István Társulat, Budapest – 2007. 89.

³²⁸ Balás Béla: Kalandra hív Krisztus. Szent István Társulat, Budapest – 2007. 97.

³²⁹ Balás Béla: Kalandra hív Krisztus. Szent István Társulat, Budapest – 2007. 185.

plébánia. 1978 táján történhetett: az iskolaigazgatótól, aki ideges alkatú, vékony, megviselt ember volt, postán levelet kaptam, átiratot küldött a szomszédból, ahol mindennap megfordultam. A levélben fölhevítve figyelmemet az állam és az egyház közötti megállapodásra, amely szerint nekem a beíratott hittanások óráján kívül nincs jogom az ifjúsággal foglalkozni. Ezt nagyon a szívemre vettem. Átmentem, egyenesen az igazgató szobájába kopogtam be a levéllel: „Igazgató úr, most hozta a postás. Mi ez?” Erre hebegni kezdett: „Elnézést, de ő azt az információt kapta, hogy nekem nem szabad az ifjúsággal karácsonyra készülni.” „Miért ne volna szabad? Nem élünk Amerikában és nem vagyok néger. Amit magának lehet, azt nekem is.” „Nekem azt mondták, ez szabálytalan.” „Ne haragudjon, de évszázadok óta Csángóföldről Budapestig pásztorjáték volt és lesz is.” „Nem tudom ...” „Akkor bemegyek Esztergomba, s megkérdezem a magam főnökét, Lékai bíborost, lehet-e karácsonykor pásztorjátékot előadni, vagy sem.”

Valóban beutaztam Esztergomba, kikerültem az előszobákat, az irodát, s közvetlenül a bíboroshoz kopogtattam. Elmondtam neki, mi járatban vagyok. Mondanom sem kell, a bíboros is zavarba jött, himelt-hámolt: „Legyen nagyon óvatos. Úgy látszik, magánál élesebb a helyzet, mint máshol. Adjon az egésznek valamilyen egyházi jelleget.” „De bíboros úr, a templomban az éjféli mise előtt a Mennyből az angyalt énekeljük, a szereplők Mária, József, Jézus és a pásztorok, milyen egyházi jelleget adjunk még neki?” „Tudja, ez úgy van, hogy nekünk nem lehet kiállítás rendezni, de bemutatót igen.”

Egyszóval mesterien mellébeszélt. Ezt viszont az én népem nem értette volna. Ezek után mit tehettem? Megköszöntem a tanácsát, hazamentem, és a következő vasárnap kihirdettem a templomban, valami félreértés adódott az iskola és köztem. Megkérdeztem a bíboros urat, mit tegyünk és ő azt mondta, természetesen lehet Bajóton pásztorjátékot bemutatnunk. Úgyhogy a következő próba ekkor és ekkor lesz. Ezek után az iskola elhallgatott, a templom pedig megtelt gyerekekkel. Remekül érezték magukat. Az érintett családok is ott szorongtak.

Igyekszem továbbadni kezdő papjaimnak azt a pásztorációs tapasztalatot, hogy nincs reménytelen hely és kilátástalan helyzet. Ahol emberek élnek, ott nekünk tennivalónk van. Ha pedig a pap nem lát maga körül élőlényt (...), nézzen szét, húzódnak-e a levegőben villanydrótok. Mert a drótok tartanak valahová, ahol még áramot fogyasztanak az emberek. Fel kell őket fedezni, meg kell őket szólítani, mert maguktól nem jönnek, kérdezni nem mernek. Keservesen, hosszú idő alatt olvad az a „jég”, ami a szívüket borítja.³³⁰

³³⁰ Balás Béla: Kalandra hív Krisztus. Szent István Társulat, Budapest – 2007. 228-231.

„A hatvanas évek börtöneiből varázserő áradt. A meghurcolt papok és szerzetesek szenvedéseiből sarjadtak a papai hivatások. Kiszámította valaki, két és fél év ártatlanul leült börtönre jutott egy kispap. Ha aztán az állam bosszúja utolérte a szemináriumot és a fiatalok az utcára kerültek, nem adták fel a harcot. Nappal dolgoztak, utána tanultak. A hit tovább élt lakásokon és erdők mélyén.”³³¹

Balás Béla visszaemlékezése egyik nevezetes belügyis kihallgatására³³²

Anyanyelvünk

<Akkor történt, amikor már órák óta hallgattam a BM-ben. Arra még emlékeztem, hogy a Gyorskocsi utcáról léptem az épületben. Felkísértek egy emeleti irodába, szembeültek az ablakkal, úgy, hogy a Kacska utca felé bámulhattam a semmibe. Mögöttem a párnázott ajtó, kulcsra zárva, előttem az otromba íróasztalon vészjósló akták. Reggel óta záporoztak a kérdések, ki szólt kinek, és ki volt a vezetőnk, meg hogy mit csináltunk, mire gondoltunk. Közben – az idő múlásával fordított arányban – lassan, de biztosan esett a „dráma” feszültsége. Délutánra a „szigorúan titkos” eljárás már határozottan kezdett unalmassá válni. Sajnáltam a körülöttem fontoskodó, egymást váltogató tiszteket. Nehezen táolták össze ezt az ügyet, az ő ügyüket, amitől a keresetük függött. És akkor – magam sem tudtam, miféle erő szállt meg –, váratlanul megszólaltam:

– Szeretnék valamit elmesélni.

Mintha villanyáram érte volna, úgy felelevenedett erre kihallgatóm:

– Na, végre! Beszéljen csak!

– Olvastam valahol, az amerikaiak a II. világháború vége felé navahó indiánokat is besoroztak. Szegénykék az égvilágon semmihez sem értettek. A csendes-óceáni egységekhez osztották be őket, a hírszerzőkhöz. A híreket – mivel még angolul sem tudtak – saját nyelvükön, a navahón továbbították, és csak a célállomáson fordították vissza angolra. A japán kémelhárítás természetesen észlelte az adásokat. A háború végéig megfeszítve dolgoztak, hogy megfejtsék, miféle titkos kódot, milyen jelrendszert használnak az amerikaiak. Nem jöttek rá, hogy nincs titok, nincs trükk, csak az anyanyelvüket beszélik... Na, már most – tértem vissza a jelenbe –, maguk évek óta lázasan keresik a Regnum „titkát”, lehallgatják telefonjainkat, felbontják leveleinket, figyelik minden lépésünket. Ha valaki a világon ismer minket, akkor önök biztosan. Maguk tudják a legjobban, politikával nem foglalkoztunk, valutát nem csempésztünk, és eddig, hála Istennek, semmi komolyabb ballépést nem követtünk el. Egyet azonban nem vettek észre.

– Mi az? – csapott le mohón az én tisztem.

– Csak annyi, hátha azért nem találtak eddig se titkot, se trükköt, mert az nincs. Más viszont van. Hátha mégiscsak van Isten, és mi Őbenne mégiscsak hiszünk, és ezért tettük, amit tettünk, mi is az „anyanyelvünkön” beszéltünk!

Filmezni kellett volna azt az elképedt arcot, azt az örökkévalóságnak tűnő pár másodpercnyi csendet. Egyszerre csak megrázkódott. Hatalmasat ordítva, ököllal rávágott az asztalra, csak úgy ugrált az üveg hamutartó.

³³¹ Jelen tanulmány eredeti megjelenésének helye: Balás Béla: Szigorúan nyilvános – nyílt beszéd papjainkról. Kairosz Kiadó, 2013. 159. Ehhez lásd még a következő jelzeteket:

<http://www.mek.oszk.hu/09500/09579/09579.pdf>

<http://mek.oszk.hu/06500/06524/06524.pdf>

<http://www.mek.oszk.hu/06500/06539/pdf/hatalom1.pdf>

<http://www.mek.oszk.hu/06500/06539/pdf/hatalom2.pdf>

<http://www.mek.oszk.hu/06500/06539/pdf/hatalom3.pdf>

<http://www.ppek.hu/k690.htm>

³³² Balás Béla – Bolberitz Pál: Regnum Marianum. Éghajlat Könyvkiadó, Budapest, 2016. 143-144.

– Ugyan kérem! Én nem hiszek Istenben, én itt a földön élek, Magyarországon! Itt pedig proletárdiktatúra van. Itt az lesz, amit mi akarunk!!! Érti?

– Érttem én – válaszoltam halkán, visszahúzódva melankóliámba – csak arra gondoltam, a jó detektív az összes lehetőséget végigvizsgálja. Csak segíteni akartam.

Most, sok év múltán még mindig ámulok, ha erre a jelenetre visszaemlékezem. Mítől döbbsent meg ennyire az a hivatalnok?

Amikor a csillagászok a Neptunusz „pályazavarain” töprengtek, hamar rájöttek, hogy kell ott még valami más erőnek is lenni, ami nem látszik, de hat. Így találtak rá az addig ismeretlen bolygóra, a Plútóra. Hasonlóságot érzek az ismeretlen bolygó és a Regnum között.

Nem a tetteinkkel volt a baj, hanem a pusztá létünk fájt egyeseknek. Okkal.

Ma már – megilletődve, a méltatlanságunk tudatában –, tudjuk, az „erő túlradó nagyságát” (2 Kor 4,7) hordoztuk. Rajta kívül más titkunk nem volt. Az Ő nyelvét beszéltük... – és ez volt az a pont, ahol az a régi belügyis feladta a nyomozást.>

A hit ereje és fontossága

Tisztelt Hallgatóink, Krisztusban Testvéreim! Azt kértétek, hogy a hit erejéről, fontosságáról beszéljek, hogy hogyan segít a hit abban, hogy megtaláljuk helyünket az egyre durvuló világban. Nem a hit pszichológiai erejéről fogok beszélni és nem a hit fontosságáról, már olyan értelemben, mint hogy sok dolog nagyon fontos. Ha erről a hitről van szó, amelyről én szeretnék beszélni, akkor szóba sem jöhet, hogy a hit fontos-e. Nem *fontos*, hanem minden fontos dolognak az *alapja*. Mert a hit az Isten és ember kapcsolata. Tehát az nem hit, hogy van egy Isten – az filozófia. A *religio*, a kapcsolat, a vallás azt jelenti, hogy *Vele* vagyok kapcsolatban. De milyen ez a kapcsolat? Mert ez a hit ez a kapcsolat. Kapcsolat Isten és ember között. Hát akkor ki az ember és ki az Isten? Kezdjük az emberrel, mert azt gondoljuk, hogy az van legközelebb hozzánk – dehogyis! Isten közelebb van hozzám, mint én magamhoz. A görögök azt hagyták ránk, hogy az ember az „*est rationale*”, egy értelmes lény. Egyedül az embernek van értelme. És az nem azonos az aggyal! Az agy az egy szerkezet. Az *én* pedig egy szellemi való. És az agyban nincs központja az én-tudatnak, az értelem mélyén öntudat van, én-tudat van, az értelem meg a szabadság azok csak képességek. A személynek a képességei, ilyen képességei nincsenek az anyagnak és nincs a bioszférának. Nemcsak képes az értelem okokból következtetni következményekre, hanem azt is tudja, hogy ő gondolkodik. Ebben a tudásban viszont van egy tény, amire nem szoktunk figyelni: én gondolkodom. Tehát azt mondtam, hogy én. Ránéztem magamra, ugyan honnét? Az állat nem tudja, hogy van. Nem tudja. Azt sem tudja, hogy van létezés. Tehát nekem kapcsolatom van egy világon túli dimenzióval, ami bennem maradt, mert amikor azt mondom, hogy én vagyok, akkor ránéztem az énré, honnét? Descartest, hogy helyesen mondjam: gondolkodom, tehát vagyok, *cogito ergo sum*. De ez kevés. Hiányzik belőle arra való utalás, hogy képes vagyok azon gondolkodni, hogy én egy én vagyok. És rákérdez, hogy honnét az én? Tehát így javítanám ki, mert a latin nem teszi ki az ént és a magyar sem. Én gondolkodom, tehát nem te, nem ő, én gondolkodom, tehát van énem. Csak a személy képes a gondolkodásra. A kutya, macska nem gondolkodik, mert nem személy, nem valaki. Itt is jön már egy iszonyatos vizuális merénylet, amikor összemossák az állat és az ember közötti összemoshatatlan távolságot, szakadékot. És a gondolkodás olyan, hogy közben mindig tudom azt, nem tudom, érzem, de az érzés rossz szó, hogy én gondolkodom. Descartes legalábbis ezt így nem fejtette ki és ezzel tartozna az utókornak. Mert megállapításának a legmélyebb magja nem az, hogy gondolkodom, tehát vagyok, hanem hogy *én* gondolkodom, tehát én vagyok, van énem, van személyem. Tehát a gondolkodás legelső feladata nem az a sok minden, amire gondolunk és ami gondot okoz, azok közvetlen feladatok, azt meg kell tenni. De amire a gondolkodás van, a legszélesebb, legmélyebb működése az, hogy én gondolkodom, tehát honnét az én. Honnét a személy? Kedves Testvéreim, a krisztológiai viták mellé tenném be azt, hogy személy. India nem tudja. Nem. Személyiségi jogok. Van egy személye, van egy énie a rabszolgának, vagy a nőnek, mondjuk az ókorban, nem biztos, lehet azt mondták, hogy nem. Mellékterméke annak az iszonyatos erőfeszítésnek, hogy az Anyaszentegyház mindig ugyanaz hitében, az eretnkségekre válaszoljon, hogy ki ez a Krisztus? Ki az, aki azt mondja, hogy én az Atyától jöttem, de azt is mondja, hogy én éhes vagyok. Ez a személy egy. Az Isten belsejéből jött, ezért ölték meg, mert ezt kimondta. de Isten föltámasztotta őt. És egy bolond zsidót nem feszítenek keresztre, mert azt mondja, hogy ő az Isten. Nem azt mondja, hogy Isten vagyok, annál többet. Hanem vele az Atyával együtt vagyok az Istenségben belül. Meg kell tanulni a dogmatikánkat. Enélkül összeomlik az egész keresztény erkölcs is, hogy kicsoda Jézus. És az arianizmussal, az eretnkségekkel szemben újra meg kellett határozni azt, amit mindig hittek. Amit Péter mondott, a halász, te vagy Krisztus az élő Isten fia, téged nem lehet meghatározni abból, amit eddig ismertünk, hogy olyan vagy, mint egy próféta, olyan, mint Illés, nem. Te mindenestül fölülről vagy meghatározható. Igen. És két természete van. Mert van emberi tulajdonsága és van isteni. Éhes, fázik, sír és olyankor halottakat támaszt fel. Mi a természet és mi a személy? A személy az az önmagáról tudó, megismételhetetlen, szabad individuum, amely rá tud tekinteni önmagára, tudja, hogy van. Talán így lehetne mondani. És a krisztológiai zsinatok mellékterméke olyan forgács. Mint amikor faragnak valamit; az, hogy most arról beszélünk, hogy személyiségi jogok, azzal, hogy az Istentől

elszakadt az ember, elveszítette a méltóságát, néha állatnak tartja magát. Lásd darwinizmus – nem Darwin, a természettudós, hanem az izmus! Néha pedig ennek az ellenkezője, hogy Istennek képzeli magát. Tehát a személynek a létezése az ember legmélyebb kérdése. Honnét vagyunk én? Nem a materiából és nem a bioszból, miért? Mert az anyagban és a sejtekben nincsen én-tudat. Nincs szabadság – jól néznénk, ki, ha a sejtek szabadon eldöntnék, hogy most másképp viselkednek – nesze neked természettudomány! Nincs. Az univerzumban nincsen szabadság. Nem azt kellene tanítani a gyerekeknek, hogy van Isten, hanem hogy ez a világ nem Isten. Az ember pedig megmagyarázhatatlan ebből a világból. Mielőtt a Hiszekegyet leteszi valaki, a keresztség előtt, nem azt mondja, hogy hiszek egy Istenben, hanem ellentmondok a sátánnak. Minden próbájának, minden cselekedetének, tehát a világnak nem jó az istene. És a világ nem Isten. Egy jótékony ateizmus hiányzik, de a jótékony ateizmus akkor jótékony, ha sír és szenved attól, hogy ő nem tud hinni. Amely odáig eljut, hogy ez a világ nem Isten. Mert abban a pillanatban, hogy isteníti, akkor már vallásos, mert az már panteista vallás. Gondoljunk csak a nagy kommunista indulókra, a nagy mindenségnek, a természetnek az imádására, amely mindent kitermel. Ugye az anyagból jött elő a biosz és a biológiából jött elő az ember és a H-moll mise és a szeretet és minden. És az Isten fogalom? Visszamegy minden a sötét anyagba. Ezt végig kell gondolni minden embernek. Enélkül nem ember az ember. Döntse el, hogy ez a világ Isten-e vagyis végtelen mindentudó, mindenható, amiből minden van. Az én személyem nem ebből van. Az anyagban nincs szabadság és Darwintól elfelejtene idézni egy mondatot, vigyázzunk, egy nagyon nagy bűnök. Egy Darwin kutató egy tudományos folyóiratban a franciáknál írja le, hogy Darwin sohasem állította azt, most lépődünk meg, hogy az új, ami az emberben megjelent, az az újdonság, hogy az benne volt az előzményekben. Nem volt benne. De őt ez, mint természettudóst nem érdekli, a testünk az rokona az első sejtek, lehet, kutassák, ez tudomány. A darwinizmus az a legrohadtabb filozófia. Azzal lehet minden erkölcselenséget igazolni. Darwin azt mondta, hogy az az új, ami az emberben megjelent, az nem volt benne az előzményekben és még úgy elejtett egy megjegyzést, nem nagyon figyeltek rá. Vagy egyesek nagyon figyeltek, hogy akkor ez az új, tudniillik az emberi személy ez most a régi törvények szerint működik, vagy...? Természetesen nem a régi szerint, ha gyökeresen új, akkor új törvényei vannak. Tehát nem a fajok kiválasztódása, ami nagyon megfelelt a legvadabb kapitalizmusnak. Darwint senki ne hozza fel többet Isten léte ellen. A darwinizmust azt lehet, de a darwinizmus az nem intelligens, az egy kibicsaklott filozófia, ami nem nézett annak a mélyére, hogy az én személyem még az apámból és az anyámból sem jött létre. Hát a fogantatásom pillanatában attól vagyok, de az énem az nem az apámból és az anyámból való. Isten teremtette a semmiből (azaz Isten akaratán kívül nem kellett hozzá semmi). Mégse rokonom, se ismerősöm, se senkim, csak Te Istenem. És csak benne lehetünk egymásnak újra nem vérkonai, hanem több. Krisztusban testvéred, megszentelő kegyelemben. Ez egy más téma, de ide tartozik. Francis Collins könyvében egy hívő biológus – ő azt figyelte meg, hogy a nemhívó társai elszólják néha magukat. És ezért nagyon oda kell figyelni ezekre az elszólásokra, mert nagyon meg kell gondolni. Az egyik munkatárs azt mondta, aki nem hívő: hát lehet, hogy van Isten, lehet, hogy nincs. De azt mondja, hogy te, rájöttem, hogy az emberi szabadság nem vezethető le az univerzumból. Akkor kívülről való? Igen. Az én kapcsolatom Istennel ez. Nem az, hogy néha vasárnap bemegyek a misére. Hová tűnik a keresztség is? Nem azzal kezdi, hogy hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek teremtetőjében, Isten teremtető. Hogyha egy percére is elfelejtjük, hogy az evangélium főszereplője Isten, aki emberré lett, akkor az evangélium egy szép, vallási mítosz. És mintha a keresztségben híres püspökök, teológusok elfelejtene. És külön tárgyalják azt, amit például Jézus például a házáról mondott. Mert most másképp értjük. Ki az, aki mondta? És kinek mondta? Minden embernek.

Kedves Testvéreim, de a mai mérgezett, mindannyian mérgeztettek vagyunk, én is, mérgezett és ideológiailag elbutított emberek – ilyenek is vannak – számára föl sem merül ez a gondolat, hogy honnét az én, a személy gondolat. Mert csak az eszét használja, de nem az értelmét. Milyen csodálatos a nyelv! Orosz- magyar szavak voltak valamikor, de ott is a nyelvészetet szerettem legjobban. Az, hogy értelem, ez több, mint az ész. Az értelem – miért? Mondjuk, a táblánál egy rossz levezetést csinál a diák matekból és azt mondják neki, hogy használd az eszedet. Véletlenül sem azt mondja a tanár, hogy az értelmet. Azt ilyenkor vesszük elő. Mert az ész olyan csodákat művel, olyan felfedezéseket, amire ráépült egy még csodálatosabb technika, azért elfelejtjük használni az értelmünket, sőt azt

mondjuk, hogy megvagyunk mi anélkül is. Meddig? És ha egyszer nem leszünk meg Isten nélkül, akkor most sem vagyunk nélküle. Elsovadt az emberi értelem.

Kedves Testvérek, két doktorátussal lehetne itt bárki és akkor kezdenék beszélni, hogy teremtés, miről beszélnek rögtön? Az ősröbbanásról. Na ez az egy, amikor vissza kell fogni magamat, általában nem szoktam dühös lenni senkire, mert nagyon elfogadó vagyok; ennyi esze nincsen? Hát, ami robbant, az már van. Engem nem a robbanás érdekel, hanem hogy miért van az, ami van. Mert nincs megokolva a létezés. Ha nem lenne semmi, az értelmes. Egyszerűen értelmes, nincs semmi. De ha van valami, az nagyon nagy probléma. A létezés az megokolatlan létezés, de van. Aztán a betegesen jóléti társadalomban ezek a végső kérdések nem merülnek föl, sőt ezen röhögnek. Hogy honnét jöttünk, hová megyünk. Mert jóléti társadalom legyen minden embernek, de ne betegesen jóléti. 1980-ban Strasbourgban az egyetemen voltam, akkor én még láttam Franciaországot, szép volt, ragyogó. Micsoda kincsek. A katedrálisok és még úrnapi körmenetek is Elszászban, egyszerűen egyszerű, nincs semmi. De ott toporzékol egy kisgyerek az anyjával, hogy nem, nem, én nem citromízű, én nem narancsízű, hanem én nem tudom, milyen ízű fogkrémet kérek csak. A nagyapám a sóval mosta a fogát, vagy mivel. Hogy itt valami nincs rendben, hogy ez abnormális – itt meg kell állni, ez nem aszketizmus, ez rothadás. Hová lettünk azóta! Meg aztán az a fajta additív és vizuális csönd is hiányzik, amelyben „nem is tudtam” – hogy Pilinszkyt idézzem – „kisimul a lét”. És átragyog a felszínen a létezés, mint ajándék.

Kedves Testvéreim, mindezt egy határozott ellennevelés segíti. Ennek a mély tájékozódásnak a hiánya aztán belebújt az emberélet minden szektorába. Tehát hogy az észnek a produktumait használjuk, az rendben van, de a gyógyászatban, a gazdaságban, a politikában az ember mennyiségében mindenből kimarad a személy. Az öröög személytelen. Egy bűn az egy személytelen esemény, egy paráználkodás az egy program, amit betesznek és lefut. De egy szerelem az nem program, amely igenis azt mondja, hogy *örökre*. Az mindig egy gyönyörűséges dráma. A személy ki van kapcsolva. És a gazdaságból is ki van kapcsolva a személy. És még sok minden szektorból. Mert a bukott angyal nem tud szeretni.

Kedves Testvéreim! És ki az Isten? Őröla beszéltem, pedig az emberről akartam beszélni. Szent Ágoston mondja, mindannyian ismerjük: „Magadnak teremtettél minket Isten, és nyugtalan a mi szívünk, amíg meg nem nyugszik benned.” Pontosabban: magad felé forduló lénynek teremtettél és nyugtalan a mi szívünk, Isten. De ki az Isten? Már ez, hogy magadnak teremtettél, ez azt jelenti, hogy ő is személy, ő valaki, mert valami nem hozhat elő valakit a valamiből. Lehetetlen. Testvéreim, nem az a (fő) baj, hogy az emberek vallástalanok, hanem az a baj, hogy *örülten* (azaz örült módon, ésszerűtlen módon) vallásosak. Én „vallástalan” vagyok, én Jézus Krisztusban hiszek, sokan pedig minden marhaságban hisznek. Hisz egy karkötőben, ami mindent meggyógyít, hisz az energiában, bocsánat, hogyan lehet hinni valamiben, az energia az valami. Hinni csak valakiben lehet. Remélni valakiben lehet csak és végül is mit remélek valakitól? *Önmagát*. Ez a szeretet; hogy lezúllott ez a világ! Hisz mindenki hisz valamiben. A valamiben nem lehet hinni. Ha Isten valami, akkor mélyen alattam van. Akkor ott van, ahol a kutyák meg a macskák meg ez a szemüveg. Ez valami. Ő valaki. És magad felé nézőnek teremtettél, vagyis személynek. A maga képére és hasonlatosságára teremtett, ez azt jelenti, hogy személy, mert velem való kapcsolatra teremtett. Erre mondja XVI. Benedek, akinek pápaságára és tudományos teológiai munkásságára az egyház nagyrésze, még a papság is, nem voltunk méltók. Ekkora zseni, nagyon nagy – amikor vizsgálja azt, hogy mit mond a keresztény az emberi lélekről, a személyről, azt mondja, hogy nem gondolunk bele, semmi között a platonista felfogáshoz, mivel az egy szellemi valami, oszthatatlan, tehát örökkévaló – ez így nem igaz. Istennel szemben semmi sem örökkévaló. A személyünk is pusztulásra lenne ítélve, ha nem arra teremtette volna, hogy vele kapcsolatban legyünk, személyes kapcsolatban, és most már ez az alapvető kapcsolat a magánvaló tulajdonsága (szubsztanciája) lesz a személynek. Tehát interszemélyes kapcsolatban vagyunk. Igen, Isten személy. Valaki, nem valami. Ezért személynek teremtett és a vele való kapcsolatra. Itt azért arra is ki kell térni, hogy a teremtés nem lesz szükségszerű, tehát amit megint csak a panteista vallás gondol, hogy vagy a matéria van, mert a materializmus az egy szegénylős panteista vallás; Hegel meg Marx vitatkoznak, hogy ki áll a feje tetején, ki áll a lábán, egyik sem áll a lábán. Van egy szellemi valóság, mint Kant, és az úgy szükség szerint oszódik, mint egy rákos daganat. Végül megkeményedik és minden Isten. És a meditációs módról döbben rá, hogy te vagy a minden, a minden te vagy; hogy lehet

így össze-vissza beszélni? Én nem vagyok a minden és a minden nem én vagyok. És nem meditálok, gyűlölöm ezt a szót, elferdítették. Én elmélkedek. Vagyis az elmémet használom mindarra, mit Krisztus kinyilatkoztatott és néha megáll az elmém, mert csodálkozom. Mert a csodálkozás az a világ első megragadása. És csak abban ébred fel az értelem. De az ember elszokott Istentől és ezért van ez a nyugtalanság. Nyugtalan a mi szívünk – a szív Szent Ágoston szerint a személyt jelenti, mint a Bibliában is. Alapvetően a személyt. Nyugtalan a mi szívünk, míg meg nem nyugszik Tebened. A személyes kapcsolatban. Tehát van bennünk egy alapvető nyugtalanság, amiről nem is tudjuk, hogy mi, az összes többi felületes nyugtalansággal, amelyeket itt-ott meg lehet nyugtatni pszichológiailag, kemikáliákkal stb., amelyekről azt hisszük, hogy az alapvető nyugtalanságot is megnyugtatók. Nem, egyetlen bajunk van, „Isten-bajunk” van és senki engem össze nem kapcsol Istennel, csak a Názáreti Jézus. Miért? Mert Isten nem a padláson van, nem lehet létrával fölmenni. Meditációs fokokat végig járni, mint Krisztus. Mikor elmegy a gazdag ifjú, hát akkor ki üdvözlő? Azt mondja Jézus, emberek ez lehetetlen, hogy képzelték? De Istennek minden lehetséges. És amikor azt mondja, hogy én vagyok az út, akkor azért mondja, hogy ott vagyok, mert én ott vagyok az Atyánál és itt vagyok, emberré lettem. Én vagyok az Isten kapcsolat. Megint XVI. Benedek mondja, az Isten országát mindig így kell érteni, az Isten kapcsolat. Az nem belőle, nem egy fennhatóság, nem politikai fogalom, hanem az az Isten kapcsolat és ezt hozta el és keresztthalálával kiengesztelte az Atyát, ahogy Szent Pál mondja, lebontotta a válaszfalat Isten és közöttünk és lebontotta – ennek a következménye az emberi szeretet, a keresztény szeretet az következmény. Lebontotta a válaszfalat a zsidó és a pogány férfi és nő között. De csak akkor, hogyha az isteni élet belénk árad a Szentlélek által. Ha én új isteni létezés kapok, egy új *testvériséget*, ami kiment belőlünk, ezért mondja Tóth Árpád, hogy „ő jaj barátság és jaj szerelem, üldözzük a szem sugarát, s közöttünk a roppant jeges úr lakik.” Nincs kapcsolat két ember személye között, pedig arra számítottunk. Csak akkor, ha befogadjuk a Szentlelket és ő benne szeretjük a másikat. A kisgyerek például nem csak azt akarja, láthatod a szeméből, hogy apa és anya szeressen, mint anyám és apám – nem. Egy *Isten* szeressen belőlük. Örökké, nem halhatnak meg, és akkor is szeressen, ha rossz vagyok. Ezért mondja Szent Pál a Római levélben, hogy Isten szeretete kiárad szívünkbe, a nekünk hagyott Szentlélek által. Ennek három értelme van: Isten szeretete lehet *genitivus subjectivus*, Isten, aki engem szeret. Bebizonyította, hogy Isten szeret engem. De az Istenszeretet azt is jelenti, *genitivus objectivus*, hogy én szeretem az Istent. Sőt, az Isten szeretete kiárad szívünkbe, nekünk adta a saját szeretetét, hogy pünkösöd legyen közöttünk. És az utolsó vacsorán mondja azt, azzal kezdi, hogy ne nyugtalankodjék a szívetek. Higgyetek Istenben és bennem is higgyetek, ugyanazzal a hittel. Mert én az Atyában vagyok, az Atya bennem, ez a *van* pedig a Szentlélek – van és személy.

Az egyik beszédemben elmélkedtem, nincs kifejtve: gondold végig, hogy két személyt nem köthet össze valami. Az, hogy sok jót teszek a másikkal, kell tenni jót! Az, hogy megcsókolod, átöleled, hogy hazavárod. Ez mind valami. Két személyt nem köthet össze valami, mert a két személy az valaki. Csak egy harmadik valaki köthet össze. Erre mondja Szent Ágoston, ahol szeretnek, mindig hárman vannak, aki szeret, akit szeretnek és maga a szeretet, a Szentlélek, aki kiárad szívünkbe. Isten szeretetét hozza rá van kötte a személyünk, a megkeresztelt ember személye rá van kötte a Szentháromság életére. Szent Péter írja, hogy az isteni természet részesei lettünk és egymással is ebben a kapcsolatban lehetünk. Itt nincs halál. Azon átmegyünk, mert Krisztus is átment. Már csak azért is, hogy vele együtt föl tudjuk azt ajánlani, részt vegyünk mások megváltásában, szenvedésvallással – ez egy másik nagy vita. De az utolsó vacsorán azt mondja, hogy ne nyugtalankodjék a szívetek, mert a legfontosabb megadatott nektek. A többi az csak fontos, nagyon fontos, vagy egyáltalán nem fontos. Nem hagyjak árván titeket. Visszajövök hozzátok, nem láttok – mi az, hogy visszajövök hozzátok? Ez nem a világvége, pünkösöd. Amíg a három évben az apostolok követték Jézust, libasorban mentek a mester után, így illik menni, a lábnyomában haladni. De, amikor meghalt, akkor hogyan lehet követni? Akkor csak imitálni lehet, utánozni. Mert a foltámadása után nem lehet a nyomába lépni, mivel már mindig mellettünk van. Hol a tő partján, hol a teremben, hol a sírnál az asszonyoknak mutatja meg magát. Tehát Krisztus mellettünk van és pünkösdkor Krisztus bennünk. Ha ezen nem megy át egy keresztény, lényegében nem keresztény. Az, de mégsem. Amíg nem ez lesz, addig mit akarunk a pogányoktól? Egy színevesztett egyházba lépjétek be, ahol ugyanazt mondják, mint kint? És ugyanazokban hisznek és azt gondolják, hogy a vasárnap mi se az fakultatív? Nem, az kötelező. De vigyázz, nem úgy kötelező, mint

betartani egy állami törvényt, vagy a közlekedési szabályokat, hanem úgy kötelező, ahogy kötelező enni-inni és levegőt venni; ezeket nyugodtan beszüntethetik, de akkor mi történik? Jézus azt mondja, egyétek, ez az én testem, igyatok ebből mindnyájan és vegyetek lélegzetet a Szentlélekből. Egy ortodox szerzónél olvastam, nem volt helyes okvetlenül, de nagyot tanulhatunk belőle: az első három-négy évszázadban bizonyos helyi zsinatok, ha valaki három-négy misét kihagyott, azt kiközösítették. Miből élünk? Hol vagyunk mi ettől? Ez nem azt jelenti, hogy kiközösítjük, vagy ítékezünk, hiszen mindannyian azt mondjuk, hogy nem vagyunk méltók. Hát egy ajándékra nem is lehet méltónak lenni, mert akkor az fizetség. De alkalmasnak lehet lenni. Az alkalmas, aki Krisztust annak tartja, akinek Ő magát mondja és Akit igazolt az Atya a Lélekben és aki elfogadja a megváltást a krisztusi műben. Aki szeret engem, Atyám is szeretni fogja, hozzá megyünk és bennük fogunk lakni. Ezeket akartam elmondani; amíg veletek vagyok, a vigasztaló Szentlélek, akit majd a nevemben küldesz, megtanít benneteket mindenre és eszetekbe juttat mindent, amit mondtam és békességet hagyok rátok. Ez az a békesség, amelyet kívánva befejezem előadásomat Szent Pál szavaival: hogy Isten békéje, mely minden értelmet meghalad, őrizze meg szíveteket, lelketeket, testeteket az örök élettel. Mi az, hogy a békesség meghalad minden értelmet? Úgy, hogy nem is lehet megérteni. Csak elfogadni. Ez nem a világ békéje, hogy „az én békémet adom nektek.” A világ békéje az visszatérés egyfajta rendhez. Beszüntetése az agressziónak és ez is nagyon nagy feladatunk és nagyon nagy áldás. De ezzel még nincs békessége a lelkünknek. A békesség az Valaki: Krisztus bennünk. Ezért mondja Szent Pál: Krisztus a mi békességünk. Ámen.

Pilhál György

Megmentettje küldte bitóra³³³

Ma lenne százéves, ám csak harmincnégy esztendő telt el közöttünk Brusznai Árpád, akinek halála híven példázza a kommunizmus igazi arcát. A harmincnégy évesen bitóra küldött középiskolai tanárnak már a családi háttere is súlyosbító körülményt jelentett az ötvenes években, édesapja csendőrtiszt volt, testvére pap. Csak kivételes adottságainak köszönhető, hogy doktori címet szerezve elvégezhette az egyetemet, s tanár lehetett Veszprémben. 1956 őszén részt vett a forradalom helyi szellemi irányításában, tanítványait is csoportba szervezte, ám eltiltotta őket a harcok közeléből. Ellenzett minden erőszakot, megtagadta az egyetemisták felfegyverezését is.

Fellépése révén a város foglyul ejtett ávósai megmenekültek a lincseléstől – ő azonban nem kerülhette el a megtorlást. Pedig barátai már az orosz invázió kezdetén megpróbálták rávenni, emigráljon, de ő hallani sem akart róla.

Tiszta a lelkiismeretem, mondta. *Mintha az számított volna azokban az időkben...*

Elsőre életfogytiglani börtönt kapott, ám a megye nagyhatalmú pártvezére, Pap János (későbbi belügyminiszter, majd miniszterelnök-helyettes) nem elégedett meg az ítélettel. Ez az emberszabású vadállat, akit a forradalom napjaiban maga Brusznai mentett meg a népharagtól, „a megye dolgozóinak hangulatára” hivatkozva halálbüntetést járt ki számára Kádár Jánosnál. *A hála nem kommunista kategória.*

Brusznai Árpád a Himnuszt énekelve ment a bitó alá. Tetemét a kommunista gyakorlat szerint kátránypapírba csavarva, jeltelen sírba dobták.

Nem sokkal a rendszerváltás után Pap János öngyilkosságba menekült. A nyomorult még azt hitte akkor, hogy a gyilkosokat felelősségre vonják...

³³³ Magyar Nemzet 2024. június 27. <https://magyarnemzet.hu/tollhegyen/2024/06/megmentettje-kuldt-e-bitora>

Bangha Béla

Világhódító kereszténység
(részletek)

"Politizáló" vagy politikamentes kereszténység?³³⁴

"Politikamentes kereszténység?" - Ennek a jelszónak ténybeli és elvi okai. - A helyes középút. - Közönségünk és népünk megnevelése a közélet számára. - Világi jellegű politizálás és Krisztus örök politikája. - Az irányítás joga és feltételei. - Stratégiai pontok a közéletben. - Nemzetközi kapcsolatok.

A közélet terén való katolikus helyfoglalásnak szükségességéről tehát nincs kétség, azt az Egyház fejei is ismételten s határozottan hangoztatták. A módra nézve azonban, miképpen történjék ez a helyfoglalás, eltérők a vélemények.

Sokan szívesen látják ugyan, ha derék és okos katolikus emberek a közéleti síkon is védelmére kelnek a katolikus ügynek, de az újságolvasáson kívül minden más közéleti érdeklődéstől távol maradnak. Általában a katolikus politikai tevékenységgel szemben éppen szigorúan egyházas körökben sűrűn találkozunk bizonyos elutasító állásponttal, sőt elég éles averzióval. Mi ennek az oka? Hogyan van az, hogy a katolicizmus, amely másfélezer éven át egyik fontos és magától értetődő kötelességének tekintette a közélet legfőbb irányítását és erőteljesen rajta tartotta kezét minden közéleti megmozduláson, most egyszerre szinte elvi alapon utasít el magától minden közéleti érvényesülést s rossz szemmel nézi, ha emberei politikai síkon is tevékenykednek?

A POLITIKÁTÓL VALÓ elfordulásnak bizonyítvánnyal vannak elvi és vannak adottsági okai. Az utóbbiak közt ott szerepelhet a tudat, hogy főleg a francia forradalom s a nyilvánosság életének elvilágiasodása óta a politika maga sok tekintetben annyira kétes jellegű, sikamlós irányú tevékenységi kör lett, annyira túlsúlyra vergődött benne a machiavellizmus és ravaszkodás, hogy a komoly katolikusok és főleg az egyházi körök érthetően húzódnak tőle. Sok országban annyira el is hatalmasodtak a közéletben a vallásellenes elemek, a nyilvánosság vezetése annyira az ő kezükbe siklott át, hogy a katolicizmusnak a felfogások gyökeres átalakulása és más jelentős feltételek nélkül úgyszólván alig van reménye, hogy ezen a területen a vezetést újra a kezébe szerezze; ennek folytán sokan úgy gondolkoznak, hogy minek is erőlködjenek. Beletörődünk abba, hogy mások a hangadók s mi legfeljebb védekezők lehetünk és szenvedők; mások határoznak rólunk és nélkülünk. A vezető katolikus tényezőket óvatossá s lemondóvá tette e részben sok szomorú tapasztalat is: katolikus

³³⁴ Bangha Béla S. J.: Világhódító kereszténység – A társadalom visszavezetése Krisztushoz. Módszertani tanulmány. II. kiadás. Pázmány Péter Irodalmi Társaság Budapest, 1940. 151-159. http://ppek.hu/korda-pdf/Bangha_Bela_Vilagbodito_keresztenyseg_facsimile.pdf

Krajsovszky Gábor: *Sicut agni inter lupos* – mint bárányokat a farkasok közé. Küzdelem a keresztény Európáért.

http://www.eucharisztikuskongresszus.hu/pdf/KG_hit_539.pdf

Bangha Béla Összegyűjtött munkái. Ez az állomány <http://www.ppek.hu/k1162.htm> a jezsuita P. Bangha Béla, a „páter” harminc kötetes Összegyűjtött munkáit tartalmazza hasonló kiadásban. Minden egyes kötet egy pdf fájl, mely kereshető. Ezen kívül tartalmazza egy fájlban a harminc kötet teljes tartalomjegyzékét és legvégül Nyisztor Zoltán Bangha-életrajzát („Bangha Béla élete és műve” címmel).

„A XX. század fordulójának magyar katolikus újjászületésében az első helyen általában Prohászka Ottokár püspököt említjük, de rögtön utána vagy vele együtt, alkotásaiban talán még elébe is helyezve Bangha Béla jezsuita atyát (1880–1940). A legkitűnőbb szónoki tulajdonságokkal rendelkezőt, legjellemzőbb vonása és tevékenységi vonala, amelyhez haláláig hí maradt: az apologeta, a hitvédelem. Egész élete folytonos polémia és állandó harc. Támadás és védekezés felváltva, de mindig harc. Aki Magyarországon az ő nyilvános életében, pontosan három évtizeden át, az Egyházat vagy egyáltalán a kereszténységet vagy a vallást és erkölcsöt bántani merte, az támadását mintegy neki címezte, de ő is ösztönszerűleg mindig elsőnek ugrott ki a támadás szelére s utolsóként vonult vissza a csatától. Mit meg nem élt ez a nagy harcos harminc éven át a liberalizmus, szabadkőművesség, szociáldemokrácia fellegvái ellen folytatott harcától az újpapnáság földalatti lázadásáig! És sohasem unta meg a harcot, egy pillanattig sem fáradt bele. Vértbeli harcos volt, akinek életeleme a fegyverben-állás és a küzdelem. Legnagyobb szónoki tulajdonsága a meggyőzősége és a cselekedetre indítás volt. Prohászka Ottokár mellett, de főként annak halála után ő volt a legnagyobb apostolunk. Ő volt a magyar élet nagy fáradhatatlanja, a legnagyobb mozgalmak elindítója, állandó vezére, tanácsadója, viták eldöntője vagy harcok stratégiája. A tudós és a szónok, a szervező és az agitátor tökéletes szintézisben vegyült benne össze, a magyar katolicizmus megfellebbezhetetlen szellemi vezére volt.” (Nyisztor Zoltán)

politikuskok és politikai kezdeményezések sajnálatos lesiklása a helyes útról, az Egyházra nézve kellemetlen bonyodalmak és kompromisszumok, megoszlások és szenvedélyes ellentétek, gyűlöletes támadások és botrányok, amelyek sarat fröccsentettek a katolikus névre, rossz hírbe hozták a katolikus közéleti szereplést s viszont úgy látszik, hogy a mai konkrét politikai küzdelmekben szinte elkerülhetetlenek. Voltak jól indult világi és papi politikusaink, akiket a politika annyira magával sodort, hogy végül az önérdék mértéktelen hajhászása, az anyagiasság s már majdnem a panama süppedékébe merültek.

A gyakorlati nehézségeken túl itt szerepeinek továbbá az elvi aggályok. Ne szóljunk arról az ellenségeink által tudatosan terjesztett, a mi rétegeinkbe is beszüremkedő felfogásról, amely szerint a katolicizmusnak s főleg a papságnak a politika terén egyáltalán nincs keresnivalója; a vallás szorítkozzék merőben a templomi és magánéletre. Sajátosképpen ugyanez a felfogásra jutnak sokan ellenkező kiindulópontból is: bizonyos aszkétikus egyoldalúságból, a befelé néző, kifelé passzív élet túlzott szeretetéből jutnak el a "politikamentes katolicizmus" elvéhez, s arra a szentpáli mondásra hivatkozva néznek gyanús szemmel minden politikai tevékenységet, hogy "aki Istenért harcol, nem bocsátkozik világi dolgokba". (2 Tim. 2,4.) Az igazán katolikus munka náluk a templom küszöbén kezdődik. Ennek az egyoldalúságnak és passzívizmusnak néha persze éppen az aktív katolikusok is tápot adnak, amikor a maguk részéről viszont annyira kívül kerülnek minden sekrestyén és templomon, hogy a természetfölötti talajt is elvesztik a lábuk alól.

További elvi nehézség s talán valamennyi közt a legkomolyabb, hogy nehéz is "katolikus politikát" csinálni, mert az vagy a hierarchia utasítása szerint alakul s akkor túlságosan rezerválnak kell lennie, nehogy a hierarchiát s az Egyházat, mint ilyet a politikának sáros és véres küzdőterére belevigye, vagy egyéni utakon jár s akkor meg könnyen zavart okoz, ha mégis "katolikus" politikának nevezi magát s másoktól is azt kívánja, hogymint katolikus politikát támogassák. Ilyképpen a katolikus politikai tevékenység bizonyos fokig a gazdátlanlás s határozatlanság jegyében áll.

A felsorolt nehézségek közt van olyan is, amelyet némi jóakarattal le lehet győzni, de van olyan is, amely komoly akadályt állít a katolikus közélet kialakulásának útjába.

Mi történjék tehát? Hagyjuk a politikai életet e dilemmák közt a maga sorsára? Zárkózzunk be parókiáinkra és szerzetházainkra, szorítkozzunk csakugyan tisztán vallási akciókra s engedjük át a közélet irányítását másoknak? A kereszténységre kevés ügyet vető, a katolikus közéleti szempontokat tisztán még csak fel sem ismerő, vagy közömbös, sőt ellenséges elemeknek? Legfőleg a római Szentszék vagy a püspökök nyilatkozzanak alkalmilag a közéleti kérdésekben a katolicizmus nevében vagy adjanak ki egy-egy szükségesnek látszó utasítást a hívek és a papság számára? Más ne történjék semmi? Amikor a közéleti harc nemcsak anyagi érdekekért folyik, hanem benne dőlnek el az emberiség legszentebb érdekei, a vallás jogai, az Egyház igényei, a közerkölcs, házasságjog, az ifjúság nevelésének kérdései: lemondhatunk-e akkor a közélet irányításáról? Nem öngyilkosság-e ez, főleg, amikor az Egyház ellenségei máris túlsúlyban vannak? Amikor egész országokban a kereszténység létét fenyegeti az ellenfelek közéleti elhatalmasodása? Amikor úgyszólván lemaradtunk a nyilvánosság vonalán? Nem lenne-e árusítás Krisztus zászlójával szemben? Gyermekké válás ott, ahol harcosokra, hősökre, titánokra van szükség? Nem a közéleti kereszténység hiánya magyarázza-e meg az Egyház sorozatos üldözéseit az egyes országokban?

Hogyan egyeztessük meg itt az ellentétesnek látszó kötelelességeket és szempontokat? Mik lehetnek itt az eligazodás helyes elvei? Talán a következők:

1. Mindenekelőtt leghatározottabban el kell utasítanunk azt az álláspontot, amely szerint legjobb, ha a katolicizmus minél kevesebbet foglalkozik politikával és közélettel. Ha a közéletet is Krisztus elvei szerint kell alakítanunk, akkor a *politikai tevékenységet sem elvben, sem gyakorlatilag ki nem rekeszhetjük a katolikus feladatok köréből*. Itt csak a *miként*ről és *hogyan*ról lehet szó, a *katolikus kötelelességről* magáról.

ELLENKEZŐLEG, MINDEN ERŐNKEL rá kell nevelnünk a katolikusokat sokkal inkább, mint eddig történt, arra a meggyőződésre, hogy a közélet terén is védelmeznünk kell Krisztus ügyét s a maguk legszentebb érdekeit. Más a túlzott "politizálás", vagyis a napi politikában vezető és irányadó helyen való aktív részvétel, ami természetesen nem lehet mindenkinek feladata – ezen a téren papoknak, szerzeteseknek a különleges helyzetük miatt, másoknak esetleg a politikai iskolázottságuk

hiánya miatt csak mérsékelt szerepük lehet, – és más az eleven és tevékeny érdeklődés a nyilvánosságai élet keresztény irányítása tekintetében. "Politizálni" nem mindenkinek kell, főleg evilági jellegű politikát üzni, például kormánytámogatás vagy ellenzékiiség dolgában, ilyen vagy olyan adópolitika, földbirtokkérdés, általában: a gyakorlati taktika kérdéseiben nem szükséges mindenkinek az első sorban hadakoznia. De, ahol a vallás és az erkölcs kérdéseiről van szó: házasságjog, iskolaügy és nevelés, közérköles, Egyház szabadsága stb. kérdéseiben, ott igenis mindenkinek élen kell érdeklődni s helyt kell állnia. Ez nem politika a szó köznapí értelmében, hanem állampolgári kötelesség, mi több: Krisztus politikája.

2. Hogy e kötelességnek katolikus társadalmunk és népünk megfelelhessen, okvetlenül szükséges, hogy *megfelelően iskoláztassék*, mégpedig két irányban: az elvi kérdésekben éppúgy, mint a tények ismeretében. Elvi téren: tisztáznunk kell embereinkben a fogalmakat az állampolgári feladatok és kötelességek körül s ismertetnünk azoknak alapjait: az állam mivoltát, célját, feladatait és jogkörét, az állam és Egyház viszonyát, a nemzeti és népi eszme igazi értékét s jelentőségét, ismertetni kell a határt, ahol az állam joga megszűnik s az egyéné, családé, Egyházé kezdődik s amelyen jogsérelem nélkül az állam nem nyúlhat át. Éppúgy kell aztán ismernie népünknek a tényleges helyzetet: mely esetben miről van szó, mi forog kockán, milyen haszon vagy kár származhat ilyen vagy olyan nyilvános intézkedésből, kik azok, akikben megbízhatunk, kik azok, akikben nem s hasonlók.

GONDOSKODNUNK KELL ARRÓL, hogy a katolikusoknak az ilyen ismeretek megszerzésére bőséges alkalmuk legyen, tehát hogy ily irányú előadások tartassanak, megfelelő műveltségi fokon lévőknél az idevágó kérdések zárt körökben meg is tárgyalassanak s álljon a közönség rendelkezésére olyan sajtó és irodalom, amely a közéleti elvek és helyzetek tisztázására alkalmas. Legyenek meg az eszközeink és intézményeink arra, hogy tömegeinkben kellő érdeklődést tudjunk kelteni a katolikus közéleti szempontok és szükségletek iránt s őket szükség esetén haladéktalanul mozgósítani tudjuk a katolikus közéleti fronton. Erről a kötelességről sem az ellenfél gacskoskodó jelszavai és bénítani akaró igyekezetei miatt, sem a saját köreinkben fel-felhangzó meg nem értő szölamok kedvéért lemondani nem szabad.

Ha közönségünk politikai nevelése magasabb szintet ér el s az elvek és tények kérdései körül biztosabban mozog, nem forog majd fenn többé úton-útfélen az a veszély, hogy embereink a mégoly színvonalalatti propagandának is könnyen áldozatul esnek s vakon hitelt adnak a megtévesztés terjesztőinek.

3. A tulajdonképpeni közéleti tevékenység terén éles különbséget kell tennünk egyfelől a rendszerint megoszásra, pártoskodásra, érdekküzdelemre s visszaélésekre vezető *"politizálás"* és másfelől ama törekvések között, amelyeknek a közéleti tevékenység terén egyetlen céljuk a *Krisztusország védelme és erősítése*. A merőben evilági jellegű kérdésekben az egyes katolikusok politizálhatnak, amennyit akarnak, de ezt nem tehetik a katolicizmus vagy egy "katolikus párt" nevében: ellenben az egész katolicizmusnak egységesen és erőteljesen, teljes felfigyeléssel és odaadással meg kell mozdulnia, valahányszor a közéletben az Egyház jogairól, a keresztény házasság és iskola biztosításáról, a közérköles védelméről, vallásellenes elemek és tömegek megfékezéséről van szó.

EZT A KÉT, lényegesen különböző területet nem is volna szabad ugyanazzal a névvel jelölni; helyesebb lenne, mint azt a nyelvhasználat máris megkülönböztetni kezdi, az előbbit "politikának", "politikai tevékenységnek" és "politizálásnak" nevezni, a másikat pedig "közéletnek" és "közéleti tevékenységnek". A katolicizmus és főleg a papság lehetőleg ne "politizáljon", de igenis erőteljesen irányítsa Krisztus felé a közéletet is!

4. Ki *irányítsa* a katolikus közéleti tevékenység menetét? Bármennyire kíváncsatos, hogy a katolikusok a közélet terén egységesen lépjenek fel, ennek az egységnek érdekében nem szabad olyan eszközökhöz nyúlunk, amelyek a katolikusok szabad állásfoglalását feleslegesen és talán éppen a katolikusokra nézve elviselhetetlen módon beszűkítik. Vagyis: hacsak valahol a püspöki kar maga nem találja szükségesnek, hogy az összes katolikusok még tisztán taktikai kérdésekben is egy bizonyos

párthoz³³⁵ csatlakozzanak, tulajdonképp *egyetlen politikai pártnak sincs joga magát* önhatalmúlág és egyszerűen a *katolicizmussal azonosítani*. A katolikus jelzőt magának lefoglalni világi jellegű vagy különböző taktikai eljárásokat megtűrő ügyekben senkinek sem szabad, s még kevésbé volna helyes a katolicizmust tenni felelőssé azokért a nem mindig száz százalékgig helyes lépésekért, amelyek a politikai küzdelmek és cselszövések terén szinte elkerülhetetlenek. Maga a hierarchia sem lehet hivatott arra, hogy merőben világi politikai kérdésekben irányt szabjon és még, ahol csakugyan katolikus kérdésekről van is szó, ott sem tartja mindig tanácsosnak, hogy a taktikai eszközök ilyen vagy olyan megválasztását a maga tekintélyével vagy felelősségével fedezze.

ITT ALIG VAN MÁS ÚT, mint az, hogy a katolikuság céltudatosan neveljen ki magából kiváló közéleti férfiakat, akik egyéniségük sodró erejével utat tudnak jelezni e téren. Már a katolikus nevelőintézetekben, később a katolikus egyesületekben mutassunk rá a felnövekvő nemzedék előtt a közéleti apostolkodás kiváló jelentőségére; azonkívül támogassuk lelkesen az őszinte, eszmei lendületű kezdeményezőket s még inkább a politikai arénán csakugyan sikerrel és érdemmel dolgozó férfiakat, hogy ilyképpen lassankint katolikus közéleti vezérkar alakuljon ki, amelyhez a katolikus tábor minden különös parancs vagy kötelezettség nélkül, pusztá megértésből és lelkesedésből szívesen csatlakozik.

5. Azonkívül mint minden téren, úgy itt is a tervszerűség és nagyobb hatékonyság okából tanácsos lenne a vezető katolikusok bevonásával gyakran tartani *szűkebb megbeszéléseket a teendőkre vonatkozólag*, nem pártértekezlet alakjában, ami megint más dolog és más érdekeket szolgál, hanem pártfeletti szellemben, az általános katolikus érdekek közéleti védelme s előmozdítása tárgyában.

EZEKRE A MEGBESZÉLÉSEKRE olyanok is bevonhatók, akik maguk nem aktív politikusok, de ítéletük helyességével s önzetlen ügyszeretettel hasznos irányításokat vagy indításokat adhatnak. Itt kellene eldölni a kérdésnek, miként kell a katolikus ügyet a nyilvános életben s annak eszközeivel előbbre vinni, a veszedelmekkel szemben védekezni, a katolikus közönséget s a népet, valamint az általános közvéleményt megfelelően tájékoztatni. Mivel a Katolikus Akció alapgondata minden politikai tevékenységet kizár, azért ezek a tárgyalások annak keretén kívül szervezendők. Így egy pártjellegtől mentes, tisztán katolikus közéleti munkaközösség alakulhatna ki, amely akkor is alkalmas keretétül szolgálna a katolikus összemunkálásnak, ha a résztvevők nem tartoznának ugyanahhoz a párthoz s a részleteket illetőleg talán éles véleménykülönbség mutatkoznék közöttük. Az ilyen munkaközösségek tárgyalási hangjának alapja is csak az ellentéteket elsimító s azokon felülemelkedő krisztusi és apostoli szeretet lehet, amelynek őrzésére a munkaközösség technikai vezetőinek elsősorban kellene ügyelniük. Általában az ilyen munkaközösségek sikere a vezető személyiségeken múlik s ezért kívánatos talán, hogy élükre maga az egyházhatóság állítana alkalmas, összefogó erejű és éberszemű vezetőket.

6. Abban sem lehet vita, hogy katolikusainknak a *közéleti pozíciókban* arányosan kell helyet foglalniuk.

ANNÁL TÖBB JOGUNK VAN erre törekedni, minél feltűnőbb mellőzés érte a katolikusokat eddig éppen ezen a téren, még katolikus többségű országokban is. Minél több múlik egy vezetőállás betöltőjén s intézkedésein, annál fontosabb, hogy ilyen állásba lelkiismeretes, komoly ember kerüljön, aki örhelyének helyzeti energiáját majd nem a Krisztusország ellen, hanem mellette fejti ki. Ennek a követelménynek előfeltétele, hogy a közélet minden feladatköre számára megfelelő szakembereket neveljünk ki, mert a hozzá nem értő és talán nem egészen tisztakezű katolikusok előtérbe nyomása nem cél, gyakran éppenséggel káros. Ugyanígy nagy hiba, ha befolyásos katolikus emberek, papok vagy világiak, merőben rokoni, baráti vagy hasonló alapon olyanokat segítenek fontos közéleti pozíciókba, akik sem tehetségük és tudásuk, sem erkölcsi karakterük folytán azt a helyet betölteni nem tudják s ugyanakkor méltóbb és megfelelőbb ember előtt zárják el a köz s a keresztény akció szempontjából is fontos helyeket.

A közéleti katolikus követeléseket az ellenfél általában szereti egyszerűen *klerikális uralomvágygal* magyarázni. Ezzel szemben nekünk hangoztatnunk kell:

³³⁵ Mindszenty-idézetek a 2014-es választások apropóján.
https://www.eucharisztikuskongresszus.hu/Mindszenty_101.html

1. Az Egyház az államnak s a társadalomnak *annyi erkölcsi hasznot hajt*, hogy már a viszonyosság elve alapján is joggal várhat tőle viszont-támogatást. 2. Az Egyház szabad működése az államnak is egyenes érdeke, mert az államnak is fontos, hogy az Egyház által képviselt felsőbbrendű szempontok, a jog, a tekintély, a kötelességtudás, lelkiismeretesség és szeretet ápolása, a közösség erkölcsi színvonalának emelése, minél teljesebben érvényesüljenek.

A túloldal, úgy látszik, sokkal jobban tudja, mint mi, mekkora a jelentősége a közéleti, társadalmi és kulturális téren *egy-egy fontos stratégiai pontnak*, *egy-egy állásnak*, *hivatalnak*, *pozíciónak*, ahonnan egész tömegek irányítása történik. A forradalmak technikája az utóbbi pár évtized során teljesen tudatosan érvényesült: elég volt 1000-2000 erősen összehangolt ember arra, hogy a stratégiai kulcspontokat adott jelle megszállja, ezzel évszázados, sokmillióes birodalmakat megrendítsen s néhány diktátor kezébe ejtsen. Egyes irányok sokszor éppen tudatosan látszanak érvényesíteni a sakkjátéktudomány elvét, ahol néha egy jelentéktelennek látszó, de fontos helyen álló figura dönti el a játék sorsát. Csak a javíthatatlan optimisták hisznek e téren még mindig az erők szabad érvényesülésében.

HA PEDIG VALAKI a katolikusoknak másokkal szemben való túlzott érvényesülésében látna veszélyt, erre nyugodtan azt felelhetjük, hogy mi csakugyan beérjük azzal, ha az arányosság mértéke szerint foglalunk helyet a közélet fontosabb őrhelyein; ez idő szerint pedig ennek az arányosságnak rendszerint alatta maradunk.

7. Végül a katolikus *nemzetközi kapcsolatok* kiépítése is sürgős feladat. Nem nemzetietlen nemzetköziségről van itt szó, hanem egyfelől a közös érdekek közös katolikus szellemben való előmozdításáról, másfelől a vitapontoknak katolikus alapon és katolikus szellemben való elsimításáról.

SOK OLYAN KÉRDÉS ADÓDIK, amelyben a katolikusok közéletileg és nemzetközileg is támogathatnák egymást anélkül, hogy saját nemzetüknek legkevésbé is ártanának. Ilyen eset lenne például, ha a vallásszabadság védelmére kölcsönösen összefognának, nagy és nemes eszméknek vállaltatott erővel kívánnának érvenyt szerezni, ami a katolikus közösségnek is, de minden egyes országnak külön is érdeke. Ilyenkor a katolikus gondolatnak nemzetközi kapcsolatokon keresztül való érvényesítése oly önként kínálkozó szükségesség, hogy csodálni kell, ha erre a kötelességre a katolikus világ sokszor rá sem ébred. Nemzetközi viták és érdekellentétek esetében nem nekünk kellene-e mindenekelőtt sorompóba lépünk a kölcsönös megértés helyreállítása és vitapontok szeretetteljes tisztázása érdekében? Ahelyett, hogy a hatalom mindenkorai birtokosai, mint ez a világháborúban s azóta is történt, esetleg a maguk egyoldalú, szenvedélyes és önző szempontjait erőltessék rá a mi táborunkra is? Nem tűrhetetlen-e, hogy akárhányszor vezető katolikus egyéniségek is a kellő megértés s tájékozódás hiányában *egész mellet védelmeztek szabadkőműves és egyházellenes érdekeket*?³³⁶ Tűrhetetlen, ha egy elvakult sovinizmus még Krisztus gyermekeivel is el tudja hitetni, hogy a nemzet, a faj, az állam az első s csak aztán jöhet az Isten s az Ő parancsai; tűrhetetlen, hogy állig fegyverben nézzünk egymással farkasszemet ott, ahol igazsággal és szeretettel el lehetne oszlatni a félreértéseket; hogy a háborús gyűlölködés annyira elragadjon minket is, hogy a pápák békeszózatai még a mi szívünkben sem találjanak visszhangra.

Nem esztelen és nemzetáruló pacifizmus a cél, de igenis a keresztény igazságon alapuló béke: "opus iustitiae pax", amelyet Páris és Genf szabadkőműves szellemű alkotásai nem valósíthattak meg, de amelyet megvalósíthatna a katolicizmus, mihelyt közéleti és nemzetközi tényezővé szilárdulna. Az eucharisztikus kongresszusok levegője mennyivel inkább tenné hajlamossá a lelkeket a kölcsönös testvér megbecsülésre, mint a mezelen, kollektív önzés minden szavalása s a nem békét, hanem megfélemlítést célzó világi "testvériség" minden mesterkedése!

AZONBAN HOL VAGYUNK MÉG ATTÓL, hogy a katolikus többségű nemzetek katolikus alapon közelednének egymáshoz? Hogy egy új, eszmei nemzetközi alapon találkozónak s állítvának fel közös frontokat? Gondolkozzott-e eddig egyáltalán valaki azon, hogy egyszer hatalmas katolikus tengely kialakításán kellene dolgozni Európában? Egy katolikus közéleti Népek Szövetségének talán

³³⁶ http://eucharisztikuskongresszus.hu/Apostoli_Szentszek_dekretuma_a_kommunizmusrol.html
<https://katolikus.hu/dokumentumtar/divini-redemptoris>
http://www.ppek.hu/konyvek/XIII_Leo_apostoli_korlevele_a_szabadkomuvessegről_1.pdf

csendesebb és szerényebb, de mélyebb s maradandóbb hatóereje lehetne, mint a genfi kísérletnek. A katolikus ügynek is sokszoros erősítésére vezetne s a világbéke jelentős szilárdulását hozhatná magával, ha katolikus közéleti férfaink egyszer már valamiféle katolikus kerekasztal mellett is találkoznának.

A vádat, amelyet ilyen törekvésekkel szemben a túlzó sovinizmus azonnal emleget: hogy mi katolikusok nem vagyunk jó hazafiak, mert nemzetközi katolikus többséget akarunk stb., nyugodtan ráírhatjuk az irányított propaganda vagy az elvakultság számlájára s ellenpropagandával és felvilágosítással kell azt leküzdenünk. Sajnos, egyelőre nem nagy a veszély, hogy a nemzetköziség irányában egyhamar túlzásba esünk, ellenkezőleg attól kell félnünk, hogy egyelőre maguknak a katolikusoknak kiélezett érzelmi ellentétei s túlzott sovinizmusa a megértés és békeszerzés minden kísérletét eleve megakasztják.

Meglehetősen nagy bizonytalanság övezte ezt a mai estét, aminek az egyik jele, hogy nehezen kerültem végül is ide, valami autós segítsége folytán.

Én az utóbbi témamegjelölésre emlékeztem világosabban, hogy a kereszténységnek a közéleti vonatkozásairól kellene beszélgetnünk és talán nem is annyira előadást tartani, mint inkább erről beszélgetni. Én nagyon remélem, hogy bele fognak szólni abba, amit mondok és nem valami nagyon fegyelmezett előadást szeretnék itt tartani maguknak, bár biztos, hogy többet érdemelnének, mint amit én el tudnék mondani, vagy össze tudok hordani magamban. De úgy elmondanék dolgokat, amik nekem eszembe jutnak, amelyek nem egy ilyen közösségbe valók, hanem inkább osztályfőnöki órákra, amiket az ember tart, vagy tartotta diákjaival és ahol hát ezek a kérdések óhatatlanul előkerülnek.

Ugye először is abból kellene kiindulnunk, hogy az ember életének szükségszerűen vannak közéleti vonatkozásai. Akár különösen figyelj erre, akár nem és akármennyire egyszerű helyet foglal el valaki a társadalomban, természetes az, hogy az életünk annyira beleágyazódik a közösségnek az életébe, hogy minden ember életének vannak közösségi, közéleti vonatkozásai. Na most ezek a közéleti vonatkozások, ezek nagyon sajátosak és nagyon fontosak.

Egyszer egy első gimnazista csapattal voltam kerékpártúrán a Dunántúlon és azután a kerékpártúrát úgy szerveztük, hogy elindultunk Pestről és Pécs környékére, a Mecsekbe mentünk el és valahogy az volt a szándékunk, hogy akkor, amikor az időnk végére értünk, ott ahol befejeződik az utunk, ott vonatra szállunk és vonattal jövünk haza Pestre. És tényleg sok mindent láttunk, elég jó időnk volt, hegyek közé is bejutottunk, a végén nem tudnám pontosan megmondani, egy kis falucskánál kötöttünk ki és ott készültünk arra, hogy földadjuk a kerékpárunkat, 15-16 kerékpárt és hazautaztunk Budapestre. Én nekem volt menetrendem, tehát ezt a vállalkozást elég gondosan előkészítettem, ez a Pécs-Budapesti vasútvonalon levő kis falucskában volt. Délután én nem tudom háromkor indult a vonat, megérkeztünk, reggel mondjuk kilenc órára és nem volt más dolgunk, mint hogy a jegyváltást és a feladást elintéztük és utána gondoltam, hogy a vonatra várakozva lehet még labdázni.

Na mostan a megdöbbenés az volt, hogy ugye az állomáson egy vasutas fogadott minket és amikor közöltük vele – akkoriban ugyan még a diákoknak nem járt féljegy, ellenben csoportos féljegyet lehetett váltani –, hogy ilyen és ilyen tanulmányi kirándulás vagyunk és van erre egy blankettánk és szeretnénk innen tanulmányi kirándulási kedvezménnyel jegyet váltani Budapestre, akkor elkezdett szitkozódni, olyan mocskos módon beszélt, hogy én gyorsan mondtam a gyerekeknek, hogy ők menjenek el, majd a további dolgokat én intézem. És hát ugye, aztán – vártam, hogy mi lesz ebből. A sok mocskos beszédből a végén kiderült, hogy nem tudta, miért haragszik. Mondtam, hogy hát ez a helyzet, hogy ilyen egyszerű. Kiderült, hogy ő egész életében egyszer adott ki egy ilyen csoportos újrjegyre valamikor jegyet és akkor megbüntették, mert valamit elhibázott és emiatt él benne ezzel kapcsolatban egy ilyen kimondhatatlan harag, vagy félelem, vagy én nem tudom mi, s hát ez fejeződött ki abban, hogy ott a teljes ide vonatkozó szókincsét mozgósította, amikor hát ugye lehordott bennünket, hogy hogy is akartunk ott ilyen jegyet váltani. Én aztán mondtam, nézze, én már sokszor váltottam ilyen jegyet, tudom, hogy mit kell csinálni, és hogyha ideadja a pecséteket, lepecsételtem és nyugodt lehet, hogy nem fogja őt semmi büntetés érni, minden rendben lesz. Fellapozta a szabályzatot, rengeteg időbe telt ez, de hát volt időnk – neki is, meg nekem is – én hallgattam közben ezt a kifejezőkészletet, s hát intéztük a dolgunkat. A végén ugye hát elintéztük, nagyon boldog voltam, hogy most ez megvan és akkor következett még egy dolog, mert mondtam, hogy hát ugyanakkor 16 kerékpárt is szeretnénk földadni. És akkoriban a MÁV-nak – nagyon fiatalok, talán arra az állapotra nem emlékeznek – volt egy olyan szabályzata, hogy föl lehetett adni a kerékpárokat tizesével, gyorsárúnak, de ez többé került. Viszont, hogyha személypoggyászként adta föl az ember, akkor egy-egy darabot külön kellett mindennel ellátni, de ez körülbelül fele ár volt. Gondoltam, hogyha most megmondom neki, hogy 16

³³⁷ Előadás – Budapest, 1989. KDNP Székház (a Munkásárség volt székháza), XII. ker. Csörsz utca 18. Lejegyezte: Krajsovszky Gábor

kerékpárt személypoggyászként akarok földni, akkor még egy órát el kell töltenem ebben a zuhatagban és ezt már sokallottam és mondtam: hát nézze, itt van 16 kerékpár, gyorsárúnak feladjuk, s akkor két blankettával el lehet intézni. Ő főlemelte a tekintetét és azt mondta: tanár úr, az nagyon drága lesz! Tudok egy sokkal olcsóbb megoldást: személypoggyásznak kell feladni! Ezt én is tudom, de hát annyira igénybe vettük itt magát az ürjeggyel, nem gondoltam, hogy ezt a külön terhet magára rakjuk. De tanár úr, a gyerekeket nem lehet megfőszteni ettől, hogy most itten nem tudom én 200 Ft-tal többet fizessenek azért, mert az drágább. Mindegyiknek külön blankettát fogok kiállítani! S erre előszedte a külön blankettáit, tovább mondta a szövegét és kiállította a 16 kerékpárra külön mindegyikre a kiállítandó dolgokat.

Na most ezen nagyon elgondolkodtam. Tudniillik, igaz, hogy ez az ember szitkozódott és mocskos száju volt és el kellett küldeni onnan a diákokat és én magam is, hát mondjuk pironkodva hallgattam a szövegét, pedig bizonyos mértékig edzett voltam ebben, mert katona is voltam már. Ugyanakkor, amikor egy szakmai kérdést kellett tisztázni, akkor ő messzemenően nemcsak szakszerű volt, hanem előékeny is, mert én már meghátráltam volna és ő tájékoztatott engem arról – amiről nem volt köteles tájékoztatni – hogy olcsóbban is fel lehet adni a dolgot, az neki tízszer annyi munkájába került, de mégis megcsinálta: ez volt a dolga.

Nagyon érdekes volt ez, és erről például a diákokkal is beszélgettünk utána s elmondtam nekik, hogy azért ez figyelemre méltó és erről az öreg vasutasról ne csak azt jegyezzék meg, hogy ilyen mocskos szája van, hanem jegyezzék meg ezt is. El lehet azon gondolkodni, hogy az Úristen hát most egy vasutat aszerint ítél-e majd meg, hogy milyen cifrákat mondott akkor, hogyha egy bonyolult jegyet kellett kiállítani, vagy pedig aszerint, hogy akkor, amikor arról volt szó, hogy az, aki hozzá fordul, az most megtakaríthat 200 Ft-ot, vagy nem, akkor azt megmondta, vagy nem mondta meg.

Elképzelhető egy abszolút jó modorú, mondjuk keresztény vasutas, aki kérem szépen, nem káromkodik, vagy nem tudom én, micsoda, ha olyan bolond utas jön hozzá, hogy gyorsárúnak adja föl a biciklijét, dupla áron, akkor ő bizony nem mondja meg, hogy fél áron is elvihetné, ha személypoggyászként adja föl. Ez az ember ezt megmondta! Na most azt hiszem, hogy ez az életnek a közéleti vonatkozása, a közéletnek és a magánéletnek egy érdekes viszonya. Nem elég az nekünk, a kereszténységünk nem abból áll, hogy igyekszünk – nem tudom én azon –, hogy ne mondjunk cifrákat, vagy igyekszünk azon, hogy reggel, meg este imádkozzunk, meg más tisztességes emberekhez illő dolgokat tegyünk, karban tartuk magunkat és ennek megfelelően viselkedjünk. Hanem az életünknek eléggé fontos vonatkozása az, hogy ott, ahol az életünknek közéleti súlya támad - ott megálljuk a helyünket. És közéleti súlya támad egy vasutas életének akkor, amikor a munkáját végzi. Lehet azt is mondani, hogy annak is közéleti súlya van, hogy hogy beszél – a gyerekeket el kellett küldeni onnan, hogy ezt ne hallják – hát ez is igaz, az se mindegy, az se csak magánügy. De azért én sokszor gondolkodtam, extrapolálva ezt az előző példát, úgy szoktam én mondani talán az iskolában is, ha erre sor kerül, hogy azt hiszem, hogy egy hajóskapitány esetében azért – a hajóskapitánytól az utolsó ítéleten hát sok mindent meg fognak nyilván kérdezni –, elsősorban mégis azt kérdezik majd meg, hogy azok a hajók, amiket vezetett, eljutottak-e a kikötőbe, vagy elsüllyedtek. Ezen kívül, hogy ő sokat ivott-e, vagy tényleg hogy beszélt, ez sem lesz ottan teljesen közömbös, de azért döntő kérdés lesz az életében az is, hogy azok a hajók, amik rá voltak bízva, azokkal mi történt? És végül is egy embernek, aki hajón közlekedik, vagy aki az áruit hajóra bízta – az majdnem mindegy, hogy a hajóskapitány akkor, amikor szolgálaton kívül van, leissza-e magát, vagy nem. De az nem teljesen mindegy, hogy az áru, amit föld adott a hajóra, az eljut-e oda, ahova szánta, vagy pedig elsüllyed, mert zátonyra futott a hajó nem sokkal az indulás után. A helyzet az: persze, hogy mindenhol törekedni kell arra egy keresztény embernek, hogy az élete tisztességes legyen. De az életünk nemcsak egy ilyen magán tornamutatvány, vagy egy magán tisztességben kell, hogy eltéljék és közben pedig azok a dolgok, amelyek ránk annak bízva, azok esetleg zátonyra futnak. És akkor én még mentegetőzni is tudok, meg tudom mondani, hogy kérem, hát én meg tettem, ami rajtam állt.

Talán többet is kellett volna tennem, mint ami rajtam áll. S ekkor meg lehetett volna menteni ezt az egész dolgot. S talán még arra is lehetett volna gondolni, hogy én kockáztatok valamit az én jólfélségeből, vagy a belső eleganciából, amit a kereszténységem címén kötelezőnek érzek és akkor éjt nappallá téve utána néztem volna a dolgoknak, lehet, hogy nem futott volna zátonyra a hajó.

Na most erre egy picit azt hiszem, ott, ahol az életünknek a közéleti vonatkozásairól van szó, először erre érdemes gondolni. Hogy a kereszténység nem csak arra kötelez engem, hogy tisztességes legyek – az életnek lehetőleg minden területén egyforma hangsúllyal vagy egyforma igyekezettel. Hanem azért a sok dolog közül elsősorban arra, amivel törődnöm kell, vagy aminek a megvalósításán munkálkodnom kell. Sok dolog közül azért eléggé kiemeli ezt, hogy hol válik az életem valóban az emberek közössége szempontjából fontossá. És arra nekem megkülönböztetett figyelemmel kell figyelni. Nem az jelenti, hogy az életnek a többi vonatkozását elhanyagolhatom, mert azért a kettő között van valami kapcsolat nyilván, bár az élet azt mutatja, hogy néha tényleg ezek a mocskos szájú, nem tudom én, vasutasok ezek néha egész jól megcsinálják azt a dolgot, ami tényleg az ő dolguk. Nem olyan direkt a kapcsolat a kettő között, hogy: kérem, aki nem issza le magát, az jobb hajóskapitány lesz. Lehet, hogy van olyan vén tengeri medve, aki mindig leissza magát, amikor erre alkalom van, s a hajót mégis elvezeti a kikötőbe. S azért az ember akkor, ha hajót kell választania, akkor nem azt nézi, hogy melyik hajóskapitány színjőzan mindig, hanem azt, hogy ki szokta a hajót elvezetni a kikötőbe. Ez nem elhanyagolandó szempont, hogy a ránk bízott hajót vezessük el a kikötőbe. És ott, ahol az életünk a nagyobb közösségnek az életébe bekapcsolódik, oda megkülönböztetett figyelemmel tekintünk, mert ezt talán különösen számon fogják kérni rajtunk.

Nagyon érdekes persze, hogy az Evangéliumban például erről – nem nagyon esik szó. Nem nagyon esik szó – de ez nem annak a jele talán, hogy Jézus nem tartja, vagy nem tartotta igazán fontosnak. Ha az Evangéliumot nézzük, akkor úgy tűnik föl, mintha Jézus ezt sose emlegette volna, hogy egy hajóskapitánynak a hajót el kell vezetnie oda, ahova indult, vagy ahová szól a parancs. Állapotbeli köteleességekre Jézus nem nagyon emlékeztette az embereket, de azért akkor, amikor azt mondta, hogy az utolsó ítéleten azt fogják számon kérni, hogy éheztem és ennem adtatok, szomjaztam és innom adtatok, mezítelen voltam és felruháztatok – akkor nem csak arról van szó, hogy ilyen kötelességünkön túli irgalmassági cselekedeteket fognak számon kérni rajtunk, hanem talán arról is szó van, hogy azt kéri számon, hogy az életünket tudtuk-e, igyekeztünk-e tényleg másoknak a szolgálatába állítani. Ha az, aki egy pohár vizet ad egy embernek, mert hát keresztény szeretet vezet és akkor az Krisztust itatta meg, akkor gondolom, hogy a vízvezeték szerelőre is áll ez, aki arról gondoskodik, hogy minden embernek a lakásában legyen tiszta víz és ott tudjon vizet inni, anélkül, hogy kérnie kellene ezt valakitől, kopogtatnia kellene valakinek az ajtaján. Van egy társadalom, vagy be lehet rendezni a társadalmat úgy, hogy a társadalmat nemcsak kényszerből, vagy nem csak közvetlenül az ellenszolgáltatás reményében szolgálják, hanem tényleg a többiek szolgálatának a kedvéért végzik a maguk munkáját, hogy az a társadalom lehetőleg zökkenésmentesen biztosítani tudja azt, hogy az éhez, az éhes ember enni tudjon, a szomjas ember inni tudjon, a didergő az ruhát kapjon. Na most aki ezért él, aki ezen munkálkodik – még akkor is, ha ezt nem tiszta merő szeretetből csinálja, vagy nagylelkűségből, vagy önzetlenségből, hanem közben azt is elvárja, hogy a többiek is hasonlóképpen gondoskodjanak öröla, de ő is gondoskodik a többiekről és eközben őt azért valami szeretet vezet, nem egyszerűen a törtetés, vagy a karrierizmus, vagy önmagának az igazolása, érvényre juttatása, hanem egy emberibb élet fölépítésének az igyekezete – az tulajdonképpen valószínűleg megkapja ugyanazt az utolsó ítéleten, hogy éheztem és ennem adtál, szomjaztam és innom adtál és szerettem volna jó könyveket olvasni és jó könyvekkel láttál el és vágyódtam a szépre és jó házakat építettél a környezetembe, nem is biztos, hogy az enyém volt, de azok között nevelkedtem föl – valami ennek a világába is tartozik.

Ez még mindig nem igazán közéleti tevékenység, de az életünknek ez a nem közvetlenül Evangélium-hirdetői terepe, nem közvetlenül alamizsnálkodó vonatkozása, hanem egyszerűen az a vonatkozása, ahol a munkánkkal, a hivatásbeli, az állapotbeli kötelességünknek a gondos és hűséges teljesítésével kapcsolódunk bele a közéletbe. És támad igenis az életünknek valami példa értéke is, valami közgondolkodást alakító súlya vagy jelentése.

Énnekem meggyőződésem, hogy például Jézus, harminc éven keresztül végezte a maga munkáját, ács volt, és biztos, hogy ezt jól csinálta. Mert hogyha nem csinálta volna jól, akkor azok az emberek, akiknek hirdette az Isten országát, azok bal kézzel legyintettek volna és azt mondták volna: nézd, azok a házak, amiket építettél, azok sorra dőlnek össze és most, miután a szakmából kikoptál, elkezdesz nekünk itten mindenféle szent dolgokról beszélni. Hát annyit ér a szavad, amennyit a munkád

ért! Csináltad volna jól meg azokat a házakat meg nem tudom én mifénéket, amiket rád bíztnak és akkor meghallgatnánk most. Ezt senki se mondta. Azt mondta, hogy az ördöggel cimborál, meg azt mondta, hogy örült, meg sok minden egyebet mondtak róla, de azt, hogy a házakat rosszul építette meg, amiket valaha rábízta és azért most kasza-kapa kerülőként vetemedett arra, hogy hát nem tudom én, ilyen jámbor szavakkal szórakoztassa az embereket – ezt sose mondták róla.

Én azt hiszem, hogy akkor, amikor az Isten az egyszülött Fiát elküldte hozzánk és úgy intézte, hogy 30 éven keresztül különösebben ne is beszéljen Isten országáról meg arról, hogy mi járhatban van itt, hanem egyszerűen élje a többi embereknek az életét, akkor erre is figyelmeztet minket, hogy ez önmagában is valahogy hitelesíti az embernek a létét a többi ember között. Hogy az életének ezek a vonatkozásai rendben vannak, hogy ő nem linkeskedik akkor, amikor ezeket a dolgokat rábízák. Elvégzi és ez megbízható. Utána lassanként talán még arra is joga támad, a közönséges hétköznapi embernek is, hogy megszólaljon, erről-arról, fontos dolgokról nyilatkozzék, elmondja a maga gondolatát abban a reményben, hogy a többiek ezt komolyan veszik, mert fedezték ott van mögötte az életének nagy teljesítménye, amit letett a közösségnek az asztalára és ami megbízható, hűséges, egyszerű, nem hivalkodó és nem kért érte rögtön, direkt jutalmat, prémiumot vagy nem tudom én micsodát. Letette oda a közösségnek az asztalára. Amikor a keresztyén embernek a közéleti vonatkozásairól beszélünk, akkor elsősorban erre kell gondolnunk.

Én nem tudom, hogy maguk milyen szellemi hatások között nőttek föl a katolikus egyházban vagy a keresztyén egyházban, ahol élnek. De én magam ismerek olyan keresztyén közösségeket, amelyben bizony az elmúlt évtizedeknek a nyomán kialakult egy nagyon élesen megfogalmazott, deklarált szemlélet arról, hogy az életünknek tulajdonképpen az igazán, az Isten szempontjából néző igazán értékes vonatkozása csak az, amit az Evangélium hirdetésére szentelünk. Annyit kell itt tenni a világban egyébként, ami arra lehetőséget ad, hogy ne kelljen a mások terhére megélnünk, hanem magunk megkeressük azt, ami nekünk kell, esetleg a családos embernek a családja számára, de ez az életének egy elveszett része, egy szükségből erre szánt része. Amit az Isten az életéből igazán értékesnek tart, az az, amikor ő az Evangéliumról beszél, vagy közvetlenül az Isten országának az építésére tesz valamit. Most ezt a dualizmust, ezt a kettősséget, ezt én alapvetően elhibáztattnak gondolom! És az Evangélium nevében gondolom elhibáztattnak, a keresztyénység ősi hagyománya nevében gondolom annak. Krisztus megszentelte életünknek azokat a vonatkozásait is, ahol szó se esik, ahol nem mondódik ki az Evangélium, ahol nem esik szó az Isten országáról, hanem egyszerűen dolgozunk azért, hogy az emberek országát szebbé tegyük, mert az ember önmagában is, ha emberibb lesz akkor az Istenhez is hasonlabb lesz és persze, hogy annak is, a bőségnak is megvan a kockázata, a szabadságnak is megvan a kockázata, de ugyanakkor a kockázata mellett a nagyobb lehetőségei is megvannak. Jézus akkor, amikor csodákat tett, akkor mindig gyarapította az embereket. Visszaadta a vaknak a látását – nem mondta soha azt, amikor egy vak hozzá fordult, hogy: Uram, add, hogy lássak – akkor nem mondta neki: hát nézd, akinek van szeme, az sokszor oda néz, ahova nem kéne és neked, hogyha vak vagy, akkor az az előnyöd megvan, hogy ilyen vétkekbe nem esel, jobb, ha megmaradsz vaknak, mert az bizonyos biztonságot jelent. Visszaadta a látását! A szemnek vannak kockázatai, lehet, tényleg lehet valakinek rosszra is használnia a szemét, de Jézus nem lőtte le ezzel, vagy nem sorvasztotta le annak a vágyát, aki látni szeretett volna. Az ember, a szeme, az arra való, hogy lásson és az Isten azt akarja, hogy az embereknek legyen szeme és lássanak vele. S az az ember, aki tényleg a társadalomnak a haladását szolgálva orvosként, optikusként, vagy én nem tudom, hogyan azon dolgozik – vagy világítás technikusként – hogy az emberek lássanak, akkor is, hogyha ezt rosszra is lehet használni, ha a civilizációnak vannak határai meg korlátai, mely nem a legfőbb jó a világon, azért mégis, ennek a szolgálata közben is az Istent szolgálja. Ez az életünk közéleti vonatkozásának egyik fontos területe és akkor, mikor erről beszélünk, beszélgetünk, azt hiszem, elsősorban és alapvetően ezt kell először tisztáznunk.

Most van egy másik kör, amit érdemes szintén végiggondolni, végigjárunk. Ugye azon túl, hogy az ember az életének ezeket a közösség szolgálatára irányuló dolgait igyekszik komolyan venni, azon túl van olyan pont is, amikor talán beleszólhatunk, vagy bele kell szólnunk a közösség életébe. És ott valami felelősséggel tenni kell valamit. Nemcsak azért, hogy például jobb legyen a közvilágítás Budapesten, hanem azért is, hogy az életnek a minősége legyen jobb. És ezt különbözőképpen teheti az

ember, hogy az életnek a minősége érdekében szóljon. A társadalomnak a szerveztségétől is függ, hogy ezt hogy lehet tenni. De itt megint nyilván dolgunk, hogy ami rajtunk áll, azt megtegyük és dolgunk az is, hogy ennek a lehetőségét növeljük, hogy igyekezzünk olyaná tenni a világot, hogy tenni lehessen érte valamit, hogy befogadja a jóakaratot és tudjon vele valamit kezdeni.

Amikor kispap voltam – először elvégeztem az egyetemet, a bölcsészkart és utána léptem be a rendbe – és akkor volt, nem tudom, pontosan hányban, emlékezhetnék rá, de nem emlékszem – akkor volt egy nagy árvíz a Kárpát medencében. Különösen a Tisza öntött ki, a Tiszának ezek a mellékfolyói, amelyek Erdélyből folynak bele a Tiszába főként. És az árvíz idején, nyáron volt ez, nagy nyári árvíz, akkor sokan, az egykori én egyetemista társaim is mentek különböző önkéntes csoportokkal, hogy az árvíz sújtotta területen a szolgáltatásokat feljárnálják. Részben talán gátakat építettek, részben pedig később az újjáépítésben segítettek.

Rászedtük mi is kispap társainkat, elmentünk az előjárónkhoz, kértünk engedély arra, hogy a nyári vakációban mi is elmenjünk ilyesfajta munkára. És rá is álltak erre, az előjárók is engedély adtak, a hivatalos hatóságokhoz fordultunk, hogy szolgáltatásainkat feljárnáljuk, és akkor jött a régi jó elutasítás, hogy a világért sem engedhetnek minket oda. Nagyon érdekes volt – ez a rezsimnek, ennek a kommunista rezsimnek volt a logikája. Részben azt gondolták, hogy egy csomó kispap talán inkább átszakitja a suttyomban a gátakat, minthogy ottan építgetné. Minket ilyen ellenségnek tekintettek és az ellenséget nem engedi oda az ember, ahol veszély van. Másfelől még ennél is nagyobb veszedelemnek tartották, ha csakugyan ottan valami munkát végzünk, mert akkor a többi ott dolgozó fiatal észreveszi, hogy nem vagyunk ellenségek és akkor nem lehet fönntartani ezt az ideológiát, hogy mi ellenségek vagyunk. Hát egyszerűen azt mondták, hogy a világért ne tegyük be oda a lábunkat. Nem engedtek – mindenki mást engedtek, minket nem! Ez egy jellegzetes helyzet volt, amikor a hatalom egy csoport embert kizár a közös gondokban való részvételből, lehetetlenné teszi, hogy segítségét felajánlja – ideológiai okokból. Na most a kereszténységet, általában, nem csak a kispapokat, hanem a kereszténységet, mint kereszténységet ez az elmúlt rendszer kizárta abból, hogy ő segíteni tudjon, hogy a közösségi életbe beavatkozzék. A keresztény emberek egyenként segíthettek, akkor, ha eltitkolták, hogy ők keresztények. És ha nem mint keresztény ment oda, hanem, mint ember. Vagy éppen akár belépett a KISZ-be és KISZ-tagként ment oda, vagy belépett a pártba és akkor pláne párttagként ment oda. Eltitkolta, hogy ő keresztény, akkor odaengedték, akkor nem firtatták, nem vallatták annyira. De keresztényként nem mehetett oda. Ez azt a furcsa helyzetet eredményezte, hogy a kereszténység itt Magyarországon végül is elszokott attól, hogy ilyenfajta közéleti felelősséget vállaljon és betöltsön. Úgy érezte a keresztény ember is, hát ha engem nem engednek oda, akkor boldoguljanak nélkülem, akkor kívánhatja tőlem, hogy és most ebbe beleszóljak. Maga a társadalom, vagy a társadalom irányítói kizárnak engem abból, hogy a közös gondokon törjem a fejemet, azoknak a megoldásán fáradozzam, hát akkor tulajdonképpen oldják meg ők maguk a gondjaikat, meg az én gondjaimat is, mert a közös gondban az a baj, hogy azok az én gondjaim is. Nekem is nehéz, de engem kizártak ebből, akkor én csinálom a magam maszek életét, s legfeljebb a munkámat igyekszem tisztességgel végezni, a többi meg az ő gondjuk. Elszoktunk attól, hogy a közös gondokon törjük a fejünket. És a hatalom gyakorlóiról úgy beszéltünk, hogy: ezek. Ők csinálták, ők felelnek érte és a felelősséget is elhárítjuk. Egy generáció ebben a helyzetben nőtt fel. Esetleg már a szüleik generációja is ebben a helyzetben volt fiatal. A közös dolgoknak a megoldásán nem tépelődött, mert abban úgysem tudott a maga színeiben részt venni, a maga igazi mivoltában fölvonulni és akkor úgy érezte, hogy nincs más hátra, oldják meg azok, akik engem ebből kizárnak. Nem is tudjuk igazában, vagy legalábbis nagyon nehezen kell újra megtanulnunk azt, hogy ezeket a közös gondokat átlássuk. Talán néhány év óta változott a helyzet, de azért nem csak az árvizekhez nem engedték oda a keresztény embert, hanem azokhoz a foglalkozásokhoz is nehezen fér hozzá keresztény ember, amelyek kifejezetten a közéleti kérdéseknek a tudatos vizsgálatára tetté volna képpessé az embert.

Néhány évvel ezelőtt meghívtak engem – azóta is újra meg újra meghívják, évente rendeznek egy olyan konferenciát, ahol a társadalmi beilleszkedési zavarokkal foglalkoznak. Egy akadémiai kutatócsoport, amely ennek az összefüggéseit kutatja és sokféle ember tartozik bele. Pszichológustól kezdve rendőrig meg jogászig, meg nem tudom én ki mindenképpen, szociológusig és hát gondolták, hogy egy-két pap sem árt, és akkor még meghívtak. Nagy érdeklődéssel hallgattam ezeket az előadásokat,

vitákat és akkor ugye egyszer csak mondták, hogy mondjam meg, hogy az Egyház mit tud tenni ebben a dologban. Mondtam, hogy én nem tudom, hogy az Egyház mit tud tenni, de ami nekem itt eszembe jut, az az, hogy bizony, én úgy gondolom, hogy a mai magyar Egyházban nem nagyon van olyan ember, aki ezekhez a dolgokhoz ért. És én is csakugyan itt hát fülelek és nagy érdeklődéssel próbálok összegyűjteni azt a tényanyagot, amikhez mi egyszerűen hozzá sem értünk. Mert azok az iratok, amiket nekem aztán megküldtek, azok még akkor titkos dolgok voltak és csak azok kaphatták meg, akik ebben a kutatócsoportban bent voltak és biztos, hogy ezeket egyházi ember – hát én voltam talán az első, vagy az első között – aki egyáltalán kézhez vehette. Mondtam, hogyha az Egyháztól segítséget várnak ezen a téren, akkor nekünk erre a saját közösségünket – ahogy azt mondják – szennibilizálni kell és egyszer az érzékenységét fel kell kelteni, tájékoztatni kell. El kell mondanunk, hogy mi a helyzet, el kell mondanunk, hogy mi hogy van, és nekik pedig meg kell engedniük azt, hogy a gyógypedagógiai főiskolára, ilyen-olyan szakra a katolikus emberek is elmelessenek és a hitük eltitkolása nélkül ott végezzenek és tájékozódjanak. És akkor tudunk ehhez hozzászólni. Azóta megváltozott a világ és ezek a korlátok ledőltek, de azért a korlátoknak a ledőlése után nem változik az a helyzet, nem hirtelen, egyik napról a másikra változik meg a helyzet, hogy egy egész keresztény nemzedék, vagy keresztény nemzedékek éltek és élnek most is közöttünk, amelyekben nincsen olyan, aki ezt szakszerűen ezt ismerné, nincs olyan, aki erről a kereszténységet tájékoztatná és az egész keresztény gondolkodásban benne van, hogy ezek csinálták, hát akkor nem a mi dolgunk, hogy ezt mostan befolyásoljuk, átalakítsuk, vagy valamilyen módon tudomásul vegyük. És akkor, amikor megpróbálunk segíteni, akkor mi tulajdonképpen tényleg bakkézzel segítünk, mert ahhoz, hogy valaki segítsen, ahhoz nemcsak jóindulat kell, hanem valami fajta iskolázottság is. A kereszténységből ez az iskolázottság, ez a közéleti érdeklődés azt mondhattam, hogy hiányzik, bár az Evangéliumban – és most megint az Evangéliumhoz kell visszatérnünk – ott van annak az ösztönzése, hogy ezek iránt a kérdések iránt legyünk fogékonyak!

Ahogy az irgalmas szamaritanus, az meglátta az embert, aki vérbe fagyva ott fektűt az út mellett. Meg kellene nekünk is látnunk azokat a társadalmi gondokat, amik a társadalomra rászakadnak és kereszténységünk próbájának kell azt tekintenünk, hogy akkor, amikor ennek az ideje eljön, tudunk-e, vagy igyekszünk-e összefogni és azon munkálkodni, hogy ezeket megoldjuk, vagy a megoldáshoz közelebb segítünk egymást.

Néhány félreértést kell talán itt eloszlatnunk, hogy legalábbis önmagunkban érdemes kijelenteni egy-két dolgot. Akkor, amikor a kereszténység elindulhat egy ilyen közéleti tevékenységnek az útján, akkor ennek a tevékenységnek nem az az elsőrendű feladata, hogy az Egyház szabadságát növelje, vagy az Egyháznak a pozícióit erősítse, vagy az anyagi biztonságát megnövelje. Ezek lehetnek eszközszerű dolgok ahhoz, hogy az Egyház segíteni tudjon, tehát neki, magának is kell, hogy legyen valami pénze. Mert e nélkül nem tud segíteni máson se. De most az Egyház közéleti tevékenysége nem önmaga biztonságának fokozására irányul, hanem a közösségen akarunk segíteni. Még csak nem is az Evangéliumot akarjuk terjeszteni elsőrendűen, hanem az embereket egy lépcsőfokkal feljebb szeretnénk segíteni egy emberibb léthez – a legelesettebbeket, akik tényleg ilyen, olyan, amolyan gondok között küzdenek – egy picit emberibb léthez segíteni. Ezeket a közös gondokat átérzeni, az értük való felelősségben osztozni – ezt szeretnénk. És nem az Egyház önbiztosítása a cél. A másik pedig, amire nagyon fontos vigyáznunk, és amiben, itt ezen a ponton nagyon az anonimitásig elmegyünk abban, hogy együttműködünk másokkal. Tényleg együtt lehet működni azokkal, akik más eszméktől vezettetve, de ugyanúgy akarnak segíteni az embereknek – ezekkel együtt tudunk működni, mert nem az a célunk, hogy most föltétlenül Krisztust kínáljuk föl a drogos gyerekeknek. Lehet, hogy az neki jó, de nem biztos és nem feltétlenül rögtön az Evangéliumot kell felkínálni, hanem azokat a lépcsőfokokat, azokra a lépcsőfokokra kell az emberek lábát igazítani, amelyek közvetlenül előttük vannak. Oda lépjenek föl. Nem a magunk portékáját akarjuk árulni, hanem az emberibb életért akarunk másokkal összefogva dolgozni abban a meggyőződésben, hogy ha az ember életét emberibbé tesszük, akkor az Istennel való kapcsolat számára is fölkészítjük őt.

Ugyanakkor persze azt hiszem és erről is érdemes egy picit talán még szólni, hogy ugyanakkor, amikor mi a közéletiség, közéleti szolgálatba beállunk és ott próbálunk ennek a módszereiben és problematikájában tájékozódni és ennek a szolgálatába az erőnket, leleményünket beállítani közös összefogással, akkor azt is azért állandóan figyelnünk kell, amit ez az ősi mondas fejez

ki, ami a kereszténységen belül kell, hogy érvényes legyen, hogy a cél nem szentesíti az eszközt (még a jó cél sem szentesíti a bűnös eszközt). Mi, keresztények nem abban különbözünk talán a többi embertől, hogy föltétlenül keresztény dolgokat mondunk, hanem abban, hogy közben nem alkalmazunk olyan eszközöket, nem fordulunk olyan dolgokhoz, amiket magunk is szűgyellünk. Hanem valamifajta tisztesség, vagy következetesség jellemez minket. Azt szokták mondani, hogy a politika szükségszerűen hazugságokkal jár együtt. Ezt nem szeretnénk, akkor tényleg nem. Abban hitben kezdünk el politizálni, abban hitben kezdünk el a közéletben szerepet vállalni, hogy ez a szerepvállalás megoldható úgy, hogy közben önmagunkkal se, a saját lelkiismeretünkkel se kerüljünk ellentétbe. Ebben mutatkozik meg a kereszténységünk, és nem abban, hogy a politizálásunk, vagy a közéleti tevékenységünk az Egyház jogainak a biztosítására irányul. Nem abban, hanem az ember emberibbé tételében, hogy a közösség közös gondjainak az enyhítésén fáradozunk. De közben vigyázunk arra, hogy tényleg ne nyúljunk olyanféle eszközökhöz, amelyek az Evangéliummal ellentétesek. S akkor, azt hiszem, hogy akkor ez egy sajátos jel lesz, a mi tevékenységünk; a többiek is, mások is oda fognak rá figyelni és ez azután stílust alakíthat.

Akkor is, ha nem kerülünk hatalomra, vagy nem fogunk többségbe kerülni, akár még egy kisebb területen sem, de valamit együtt tudunk dolgozni, nemcsak egyenként, hanem egymással is összefogva és lesz közéleti súlya, vagy lehet közéleti súlya annak, amit mondunk vagy teszünk, vagy akarunk. Azt hiszem, hogy ezekhez a dolgokhoz érdeklődés kell, egy ilyen Evangélium szülte érdeklődés, amely tulajdonképpen a szeretetből fakad. Azután kell hozzá tudás, amit meg kell szerezni, és kell hozzá lelemény, ötlet. A szeretet az leleményes. És ebben a leleményben is egy olyan társadalomból léptünk ki, amely nem csak a másokért való felelősségtudatot, hanem a leleményt is irtotta az emberekből. A leleményes embert közveszélyesnek érezte. Most eljött a leleménynek az ideje. Meg kell tanulni önmagunkban és egymásban fejleszteni a leleményt, hogy leleményesek tudjunk lenni a jóban. És ez a lelemény nem azt jelenti, hogy ravaszabbak legyünk másoknál, hanem tényleg a jónak a lehetőségeit tárjuk föl. Ebben a vonatkozásban is sokat tanulhatunk például nyugati karitatív szervezetektől, vagy olyan közösségektől, amelyek más körülmények között éltek és tevékenykedtek és azután ezt a közéleti tevékenységet, ezt gyakorolták és éppen ennek a stílusa számukra ismerős.

Én magam se tudtam ilyesféle dolgot tanulmányozni Nyugaton egyáltalán, igazán, komolyan, behatóan sosem értem rá, ha éppen eljutottam valahová, akkor rövid időre és nagyon konkrét feladatokkal mentem, nem volt időm arra, hogy hosszasan tanulmányozzuk az ilyesféléket, de biztos, hogy nagyon érdekes volna. Volt például egy rendtársunk, akit a piarista diákok ismernek, a Wettstein tanár úr, ő két évet töltött Franciaországban és ott nem csak azzal foglalkozott, hogy az egyetemen tanul, hanem egy kicsit szét is nézett. Éppen egy katolikus szeretetszolgálatnak, vagy segélyegyesületnek a kápolnájában misézett. Velük összebarátkozott és sok mindent elmondott nekem abból, hogy ők ott miket csináltak. Önmagában véve azzal, hogy ez a közösség – közéleti felelősség, ő ezt értelmezte úgyesen és nem úgy, hogy belepusztult volna ebbe, hanem azért mégis úgy, hogy nemcsak tessék-lássék, tehát valamit, hogy itt lobogtassa, hanem célba találjon a segítsége. Hallatlan érdekes volt hallani például azt, hogy egy csomó szövetséget volt kapcsolatlan, ahol akkor, amikor már éppen lejárt mondjuk a joghurtnak a szavatossági ideje, akkor az utolsó délután elvitték hozzá a joghurtot, ami holnap már eladhatatlan és akkor ők ezt az utolsó délután hozzájuk elvitt joghurtot elvitték a kórházakba, meg azokhoz az emberekhez, akik még nagyon örültek annak, hogy az utolsó délután még megkaphatják ezt a joghurtot és akkor eljuttatták oda, ahol éhezők voltak, ahol nagycsaládos szülők voltak. Van egy szervezetük.

Én most örömmel hallok, hogy már itt is eljutottunk oda, hogy a Máltai Szeretetszolgálathoz például elküldtek, vagy jelzést adtak arról, hogy – itt most nem éppen a lejáratú idő előtt, hanem a lejárat után valamivel – felkínáltak egy csomó rostos gyümölcslevet és akkor a Máltai Szeretetszolgálat is szét tudta osztani. Onnan tudom, mert nekünk is küldtek a Rendházba nem tudom hány hektoliter rostos gyümölcslevet, aminek a szavatossági ideje lejárt, de még nagyon jó és szerzetesek számára kiválóan alkalmas.

Ezek a dolgok például – az, hogy közélet, hogy a közösségnek a gondjain gondolkodunk, megszervezünk valamit, vagy kieszelünk. Ahhoz, hogy jót tegyünk, erőfeszítés is kell, meg áldozat is kell, de ész is kell hozzá, ötlet, meg egy csomó ilyen tapasztalat, amiben nem volt részünk és ami akkor

szaporodik, hogyha ennek az útján elindulunk. Én azt hiszem, hogy most ilyesfélékben kellene tanulni részben külföldi példából, részben pedig a saját világunkban adódó lehetőségeket feltárnunk, egymást segítenünk és akkor lesz a közéleti tevékenységünknek igazán hatása. És akkor nem kell önmagát reklámozni, demonstrálni, hanem egyszerűen – akár az evangéliumi alapon is, hogy ne tudja, a bal kezed, hogy mit tesz a jobb – tehetjük azt, amit teszünk és az önmagától fog részben nyomot hagyni a világban, részben pedig igazolni valamit, hogy ennek van értelme és hogy ez nem mondvá csinált erőlködés, vagy ügyetlenkedés, hanem van benne egy olyanfajta derű, ami önmagában fölszabadító és az embereket a tehetetlenségnek a kényszerképzetei alól kiszabadítja.

Én ezeket szoktam elmondani, amikor egy osztályfőnöki óra vagy egyéb ilyen szinten szóba kerül és gondoltam, hogy maguknak is ezt mondom el, de abban a reményben, hogy hozzászólnak és hátha akkor még nekem is eszembe jut valami, ami magamtól nem jutott eszembe.

Köszönöm figyelmüket, érdeklődésüket!

DISZKUSSZIÓ

A kereszténységet fel lehet-e használni pártpolitikai célokra – nem volna-e ez a kereszténység „megcsúfolása”?

Igen, én erről nem beszéltem, a pártpolitikáról. Ugye Magyarországon különösen rossz hangzása van ennek a „párt” szónak. Már gondolkodtam rajta, hogy valamiféle teljesen új szavakat kellene kitalálni. Bizonyos szavak használhatatlanná váltak. Egyszerűen hiába mondjuk azt, hogy ez most más párt, akkor nem is mondták azt, hogy kommunista párt, hanem a párt, miután nem is volt más párt, egypártrendszer volt. Akkor mindenfajta párt gyanússá vált, vagy ellenszenvessé. Roppant nehéz a szavaknak az emléktartalmát elfelejteni. Tényleg azt mondani, hogy ma egy párttitkár az kihúzhatja magát, mátol kezdve! Ez egy eléggé fantasztikus, tehát majdnem új szavakat kellene kieszelni. Talán megváltozhat ez és egy-két nemzedék alatt eltűnhetnek ezek az emlékek. Azt mindenképpen tudni kell, hogy talán ez a dolog nem fenyeget annyira, mert egy olyan párt sem, ha most ehhez lépünk közelebb, amely azt mondja, hogy ő Kereszténydemokrata Néppárt, az nem használja a kereszténységet eszközként. Ő a kereszténységnek az égboltja alá beáll és nem mondja azt, hogy csak az a keresztény, aki hozzánk tartozik. Azt mondja, hogy olyan embereket igyekszünk itt tömöríteni, akiket a kereszténységnek az eszmerendszere vezet és ennek a közéleti konzekvenciáit igyekeznek kibontani, érvényre juttatni a saját életünkben. Nem vitatjuk azt, hogy az is keresztény lehet, aki nem tartozik közénk, lehet, hogy jobb keresztény is. Az Egyházra szoktuk mondani, hogy egyedül üdvözítő, de még ezt is fönntartásokkal: hogy a nem beletartozó is valamiképpen beletartozik. Egy keresztény párt az nem „egyedül üdvözítő”. Én a Piarista Rendről szoktam mondani, hogy a Piarista iskola nem egyedül üdvözítő intézmény, az Egyház az az. Aki az Egyházon belül van és nem sajátítja ki magának az Egyházat és a keresztény eszméket sem, hanem akkor, amikor tájékozódik, a tájékozódásának a végső minősítő elemei, vagy az erejének a forrása az a kereszténységből adódik. Ezt nem is titkolja, de nem is sajátítja ki magának. Az én gyerekkoromat olyan világban töltöttem, ahol még túlságosan is az irredenta gondolkodás volt jellemző Magyarországra. Ezt éreztük is, bár mi is egy kicsit, mint gyerekek is, nem tudtuk ezt kritizálni, csak utólag látom, hogy tényleg – például ki volt rakva az osztályban, hogy csonka Magyarország nem ország, egész Magyarország mennyország – ez mondjuk még teológiaiilag is egy abszurd dolog, mert sajnos, egész Magyarország sem volt soha mennyország, meg hogyha helyreállna, akkor sem lenne az – ez teológiaiilag is képtelenség. Ezt kár, ilyen marhaságokat kár volt mondani! Ezeknek az irredenta jelszavaknak a csúfolására mondtak aztán, hogyha minden magyar tűzoltó lesz, Magyarország újra nagy lesz. Hát ez egy tűzoltó sovinizmus, hogyha valaki így buzdítja az embereket, hogy legyenek tűzoltók. Elég baj volna, ha minden magyar tűzoltó lenne, mert azért kell, hogy legyen valaki, aki nem tudom én, hát pék, vagy ez, vagy az – elképesztő volna, ha minden magyar tűzoltó lenne. Azt hiszem, hogy valami ilyesmi az Egyházon belül is az, hogy van egy keresztény párt, akkor nem kell azt mondani, hogyha minden keresztény ebbe a pártba tartozik, akkor minden rendben van. A keresztények közül, aki ezt akarja, az ebbe csatlakozik, igyekezznek keresztény módon

gondolkodni, és megengedik, hogy rajtuk kívül is van ez és akkor ez korrekt dolog. Nem sajátítja ki magának a kereszténységet. Másik dolog pedig, amit Pilinszkytól szívesen idézek, én sokat foglalkozom vele, és nagyon sok esetben azt látom, hogy eligazít az a néhány szó, amit alkalom adtán papírra vetett. Amikor kérdezték tőle, hogy katolikus költőnek tartja-e magát, akkor mindig azt szerette mondani, hogy nagyon szeretnék az lenni. Aki katolikus, az ennyit tud magáról mondani; ha megkérdem engem, hogy én szerzetes létemre én egy keresztény tanár vagyok, akkor én is csak azt mondhatom, hogy nagyon szeretnék az lenni. Ez nem az én dolgom, hogy kijelentsem magamról, hogy az vagyok, ez az Úristen dolga és én annyit tehetek annak érdekében, hogy én nagyon szeretnék az lenni. Én csak ezt jelenthetem ki magamról.

Megjelent egy könyv, amibe én is írtam egy kis írást, „A kor lelke” a címe és az írástudók árulásáról meg az írástudók felelősségéről szól. Volt egy ilyen beszélgetés a kötetben résztvevő írókkal és a beszélgetésnek a vezetője úgy szólított meg minket, hogy maguk az írástudók és akkor mondják el – rögtön az egyik tiltakozott, hogy hát ez tévedés, mi az írástudók felelősségéről írunk, de hát azért nem akarnánk azt mondani, hogy mi magunk vagyunk az írástudók. Hát akkor maguk nem írástudók – hát azért ez is tévedés. De ez, hogy azok vagyunk, vagy sem, ennek az eldöntése nem miránk tartozik és mi nem mondhatjuk ki, hogy mi vagyunk az írástudók. Aki egy Kereszténydemokrata Néppártba tartozik, például azt mondhatja, hogy mi nagyon szeretnénk keresztények lenni. Ha valaki figyelmeztet minket, hogy ez nem illik össze a kereszténységgel, akkor elgondolkodunk és igyekszünk javítani rajta. Vagy belátjuk, hogy tényleg nem, vagy megmagyarázzuk, hogy ez azért belefér még. Igyekszünk akkor azon változtatni, de nem sajátítjuk ki magunknak a kereszténységet, hogy mi vagyunk a keresztények és ti pedig a pogányok. Jézus sem tett így; ezért mutatott rá a szamaritánusra, bár zsidónak nem is volt egészen kifogástalan, de hát a szeretetben mégis többet ért, mint a többiek. És akkor azért mégis le kell vennünk a kalapjukat előtte. Valahogy ilyenfajta tudattal lehet egy keresztény párt keresztény párt. Nagyon szeretnénk azok lenni, azon munkálkodunk.

Hogyan kerül elbírálásra az életem – ha több emberen segítettem, mint amennyin nem, még mindig pozitív marad-e az életem mérlege – lehet-e egyáltalán így mérlegelni, vagy más módon kell megfogalmazni ezeket a kérdéseket?

Hát azt hiszem, hogy igen, más módon kell mérlegelni. Bár a régi görögök azt mondták, hogy az Isten mindig számol, meg geometriát csinál, mert Ő teremtette a világot, Ő igazgatja. De a középkorban meg azt mondták, hogy az Isten nem tud számolni, mert – nincs két egyforma dolog a szemében. Mi azért tudunk számolni, mert azt mondjuk, hogy ebben a teremben 30 ember ül. Az Isten pedig nem tud összeadni minket, mert annyira másnak lát mindegyikünket, hogy a nevünkön szólít mindegyikünket. Azt mondja, hogy a 99 juhót otthagyja az 1 elveszettért, az 1 elveszett az fontosabb neki, mint a 99, amelyik megvan. Ezért az életünk, ha tényleg az Isten szemével nézünk, akkor ilyen mennyiségi alapon nem rendezhető. Tehát mondhatom azt, hogy kérem, én alapjában véve a 40 diák közül 38-ról el tudok számolni és 2-ről nem. Mert az evangéliumi példa szerint pont arról a kettőről kellene elszámolni és a 38-ról pedig nem kéne. Az életünknek ez a mérlege eléggé izgalmas és itt megint arról van szó, amit az előbb a Pilinszky mondással jellemeztem, hogy nagyon szeretnék az lenni. Tehát igyekezni kell. Amikor megkérdették Jézust, sokan mennek-e be az üdvösségre, vagy sokan kárhoznak-e el, nem mondott egy abszolút számot, hanem azt mondta, hogy igyekezzetek. Tudniillik az a logika ebben, ha azt mondta volna, hogy sokan kárhoznak, akkor mi biztos azt mondanánk, hogy úgyis kár igyekeznünk, mert a kevés üdvözült közé mi úgyse jutunk be. Hát annyira nem vagyunk kiválóak, így akkor ott a legkiválóbbak lesznek. Bele kell törődni, nincs más hátra, minthogy elkarhozzunk. És akkor aszerint élünk és csakugyan el is kárhoznánk. Ha azt mondaná, hogy sokan üdvözülnek, akkor azt mondanánk, hogy abba azért mégis belejutunk mi is, anélkül, hogy különösebben strapálánk magunkat. Nahát, nem tudom én, mozdonyt mégsem loptunk, apró-cseprő dolgokat pedig úgy látszik, lehet, mert a nagy gazemberek kárhoznak csak el, hát oda mégsem tartozunk. Mind a két helyzetben, ha abszolút válaszokat kapunk, akkor az az érzésünk, hogy akár elkeseredésből, akár pedig ilyen hamis önbizalomból arra gondolnánk, hogy akkor élhetek úgy, ahogy akarok, ahogy esik, úgy puffan, nem kell nagyon strapálnom magamat: vagy úgyis hiába, vagy pedig

hát nincsen rá szükség. Azt mondta: aki strapálja magát, annak esélye van rá. Tehát azért ennek az igyekezetnek bennünk kell lenni és a szempontok, hogy tényleg, hogy is lesz ez az üdvösség, ezek a szempontok nincsenek így matematikailag tisztázva. Itt nem arról van szó, hogy lemérjük, hogy hányat segítettünk, hányat nem segítettünk és ha többet segítettünk, mint nem, akkor üdvözlünk – valahogy mégis másképp lesz ez.

Azért igyekezni kell, és az igyekezetünknek talán lehetnek ilyen fő irányai, hogy ott azért kitüntetett helyet kap az, hogy tényleg az életünknek ezt a többiekkel kapcsolatos vonatkozását tartjuk fontosnak. Talán akkor még a magánéletünket is jobban tudjuk rendezni, vagy az egészen kis zugokat is, átlátjuk, hogy annak is van valami köze a többihez.

Talán akkor könnyebb, de ott van húzása ennek az egész dolognak, ahol tényleg azt átérezzük, hogy most az életünknek, az igyekezetünknek egyszerre ilyen emberileg is megragadható értelme van. Most nem csak arról van szó, hogy itt valamit formálisan karbantartok, amire úgy sincs semmi szükség, hanem hogy erre tényleg szükség van, tényleg, ezt most látom is, hogy mások élete is jobb lesz azzal, hogy ha én itt most összeszedem magam. Ez nagyon nagy motorja lehet az egész személyes életünknek. Azt egyénileg is, ki-ki maguk közt is megtapasztalta ezt, hogy akkor, amikor úgy érezzük, hogy a teljesítményeinknek csak ilyen formális értelme van, vagy a Jóisten biztos látja és vállon vereget, de nem is érezzük, de a lelkiismeretünknek a nyugalma megvan, hogy ma is megtettem, amit meg kell tennem, de sok értelme nincs, mert a világ anélkül is megvolna meg így is megvan – ez így egy picit csüggesztő! Ha viszont azt vesszük észre, hogy amit teszünk, annak tényleg van értelme: ennek is, annak is az élete gazdagabb lesz tőle és nem is biztos, hogy nekünk köszöni meg, hanem egyszerűen boldogabb – hát akkor az megokszorozza az erőnket és tényleg olyasfélékre is hajlandóvá tesz, vagy képessé tesz, amikre magunktól nem hittük volna képesnek magunkat! Ezeket meg kell ragadni.

Egyszer volt egy nagyon érdekes beszélgetésem egy volt diákunkkal. Egyetemre járt akkor már. Diák lelkigyakorlatot tartottunk és én azt gondoltam, hogy őt meghívnánk a lelkigyakorlatozókhoz, hogy a lelkigyakorlat ideje alatt, talán éppen a negyedikesekkel, tartson egy olyan választható foglalkozást, ami az ő egyetemi tapasztalatairól szól, azért, hogy erre felkészüljenek. Ez egy nagyon tépelődő fiú volt, de nagyon talpraesett is ugyanakkor. Mindenesetre mondta, hogy elvállalja, de előzőleg szeretne velem beszélgetni, hogy valamilyen módon egyeztessük az elképzeléseinket. Akkor volt egy nagy sétánk – egész délután sétáltunk a hegyek között, és akkor ő tényleg elmondta egyetemi tapasztalatait. Ez tanulságosabb volt, mint a lelkigyakorlat, nekem is, meg neki is, azt hiszem, mert ebből jó beszélgetés lett. És akkor mondta például el, hogy ő egy olyan társaságba került az egyetemen, egy olyan körbe, ahol nagyon keményen ittak és ő hazulról hozott családi biztonsággal, egyértelműséggel utasította el magától ezt az egész dolgot, s ennek következtében teljesen perifériára került. Úgy érezte, hogy semmi köze ezekhez, akiket lenézett az italosságuk miatt és úgy érezte, hogy önekik sincs semmi közük őhozzá. S akkor azt mondja, egyszer csak az történt vele, hogy valami baleset érte, nagyon súlyosan megbetegedett, hosszú ideig ágyhoz volt kötve. És akkor az történt – teljesen meglepte őt –, hogy ezek a társai rendre eljöttek és elmondták, hogy mi történt az egyetemen, tájékoztatták, hogy ne maradjon le és felajánlották, meg is csinálták az összes rajzait helyette, hogy időben beadhassa és a vizsgákról ne maradjon le. Akkor kezdett eltűnődni azon, hogy hát ezek isznak, mint a kefékötő és ő teljesen, mondjuk hát megvetette őket, és ugyanakkor, ha erre kerül a sor, hogy őrajta segíteni kell, akkor az összes különállásával együtt ezt megtették érte.

Nekünk vigyáznunk kell arra, én otthon is, a tanár kollégáimnak is szoktam ezt mondani, csak nem nagyon hallgatják meg, hogy vannak olyan emberek – én magyar szakos vagyok és tényleg én is tudom azt, hogy közéleti jelentősége van annak, hogy az ember hogyan beszél. Lehetőleg igyekezni kell azon – ez a dolgunk, a diákokat is próbáljuk arra tanítani –, hogy árnyaltan, pontosan fogalmazzanak, szépen beszéljenek. Na de azért ez nem hét szentség – akkor, ha ez oda vezet, hogy egy diák a katonaságnál egy olyan őrmestert, aki suk-sük-kel beszél, azt eleve meg se hallgat, hát az baj. Mert lehet, hogy ez nagyon bölcs gondolatokat mond, csak éppen csak suk-sük-kel mondja és én azon nem akadhatok fenn. Ez egy dolog, hogy én most pontosan használok-e a magyar igeragozást, vagy sem és másik dolog az, hogy annak az embernek esetleg mély emberi igazságát, vagy gondolatát megértem-e; nem biztos, hogy az butaságot mond, aki suk-sük-kel beszél. Nem biztos, lehet, hogy neki nagyon komoly gondolatai vannak. És nem biztos, hogy okosat mond, aki árnyaltan fogalmaz, árnyaltan

használja a szavakat. A semmit is lehet árnyaltan használni, a semmit is lehet árnyaltan mondani! Akkor megette a fene az egészet, akármilyen, minden árnyaltságával együtt, ha valaki semmitmondó; és kell, hogy nekem legyen fülem ahhoz, hogy a suk-sük-kel beszélő embernek a mély emberi bölcsességét – ha van neki – észrevegyem. És ha nem, akkor ne azon akadjak fenn, hogy ő suk-sük-kel beszél, hanem azon, hogy, hogy badarságokat mond! Ezen (ha badarságokat mond) elkeseredhetem.

Van egy ilyen dolog, ez a bizonyos úri emberség, hogy az úri emberségünk akadályoz meg abban, hogy emberekkel együtt dolgozzunk, akik lehet, hogy leisszák magukat, de alkalomadtán például a szeretetben ez az, aki olyan, mint az irgalmas szamaritánus. Lehet, hogy a másik az nagyon korrekt volt, csak éppen nem látta meg azt a beteget. Jézus is erre tanított, hogy ezekkel együtt tudjunk működni. És ezt akkor, amikor ennek az ideje eljön és a defenzívából a keresztyén embernek ki kell lépnie, ahol ő védte azt, amit értéknek ismert és különbözőség nélkül védte a nagyobb értéket és a kisebb értéket, akkor most látnunk kell azt, hogy mi az, ami itt fontosabb és mi az, ami kevésbé fontos. Mert az kevésbé fontos, hogy ne beszéljünk suk-sükkel, nagyon puszi pajtások lehetünk egy olyan emberrel, aki suk-sük-kel beszél, de igyekszik igazat mondani és igyekszik lényeges dolgokról beszélni és kerülniük kell, mint a veszedelmet az olyan embert, aki nagyon pontosan beszél, de a beszéde sóder és hiábavalóság.

Ez az új kor, ez az új helyzet egy lényeglátásra vezet, ami nem azt jelenti, hogy ami nem lényeges, arról felejtkezzünk meg, de ne felejtjük el azt, hogy ez nem lényeges. És tudjunk különbözőséget tenni a fontos és kevésbé fontos között. Ahogy Jézus is erre tanított, hogy van törvény, de a törvényben nem minden egyformán fontos. A legfontosabb a szeretet és ahhoz képest a többi – az se semmi, de azért az a maga helyén van.

A maguk nemzedéke nem biztos, hogy ebben a helyzetben megnyugtató támaszt kap az idősebbektől, mert ők egyformán védtek mindent, ami védelemre szorult egy ellenséges világban és akkor nem volt különbség. De most annak az ideje van, amikor kapcsolatokat kell teremteni azzal, akivel lehet, vagy azzal, akivel érdemes. Most együtt kell dolgozni, félretéve ezeket a riadalmakat. Sokszor az, hogy valaki lenyalja-e a kést, vagy nem nyalja, fontosabb lehet, mint hogy tisztességes, vagy nem tisztességes. És családok mennek tönkre azért, mert a kislány nem tudja az ikes ragozást és a legénynek a családjában pedig perdöntő kérdés, hogy az ikes igéket pontosan ragozzák, és hogyha nem, akkor a lányt gyanakodva nézik!

KAPCSOLÓDÓ GONDOLATOK

Jézusról arcképtünk nem maradt. A szavai maradtak ránk, de azok hallatlan elevenek. Azt mondta magáról, ég és föld elmúlnak, de az én Igém nem múlnak el. És csakugyan, úgy látszik, hogy igaza volt. Bár ezek hallatlan bátor kijelentések, egy olyan ember részéről, aki egy kis népnek a nyelvén szólalt meg, néhány száz, vagy néhány ezer emberrel beszélt életében és azoknak sem volt valami világraszóló műveltségük, hanem egyszerű halászbemberek voltak. És aki egész életében akkora területet járt be, mint a Duna-Tisza köze. És valahogy mégis így van, hogy ezek az ő szavai: élnek. És, mintha azoknak is igazuk volna, akik azt mondták, hogy úgy beszél, mint akinek hatalma van. Nem csak azt jelenti ez, hogy úgy látszik, csodálattekekkel hitelesítette a szavát és a küldetését, hanem úgy tűnik föl, hogy a hatalom magukban a szavaiban van, mert ezek a szavak elérnek az embereknek a lelkiismeretéig és állásfoglalásra szólítják föl azokat, akik meghallgatják őket, felejtethetetlen szavak, nem rögtön fogadja el őket az ember, hanem alkalom adtán vitába száll velük, mert képtelenségeket mondanak, olyasmiket, ami ellentmond a mindennapos tapasztalatnak: boldogok, akik szegények, hogy aki az életét meg akarja tartani, az elveszíti azt, aki kész elveszíteni, az megnyeri, hogy aki magát fölmagasztálja, megaláztatik. Ilyen szavakat mond és ezek egyszerűen felejtethetetlenek és azután akkor, amikor belekapaszkodnak az embernek az emlékezetébe, akkor nemcsak valamifajta információt jelentenek számára, hanem kihívást: néha haragosat, máskor szelidet és gondolkodni kell rajtuk és alkalom adtán ahhoz is hatalmuk van, hogy az ember életét megváltoztassák.

Az is érdekes még, hogy ezekből a szavakból egy nagy és élő személyiség jelenléte bontakozik ki. Más tudósok, sokszor filozófusok is eltűnnek azok mögött a gondolatok mögött, amelyeket ránk hagytak, vagy akár egy-egy mondás mögött. Cogito ergo sum – mindenki előtt

ismeretes, de Descartesről keveset tudunk. És ez a cogito, ergo sum, ez is aránylag keveset árul el arról, aki ezt megfogalmazta. Jézusnak a szavai ellenben anélkül, hogy a szónak a romantikus értelmében líraiak volnának, teli vannak egy élő személyiség gazdag belső életével. És ezek megmaradtak személyes szónak. Nem csak a gondolatai élnek, hanem a szavai által ő maga. És akkor, amikor a mondatait idézzük, akkor valójában vele magával kerülünk kapcsolatba és csakugyan úgy van, hogy a tanítványai leszünk.

Jézus akkor, amikor szól, akkor úgy beszél, mint aki Isten követségében jár. Ezt nem léptenyomon emlegeti, de egy belső biztonság ragyog ki szavaiból és ez a biztonság a küldöttnek a biztonsága. Istenről beszél elsősorban és ugyanakkor – talán éppen ezért – különös módon teli van valami derűvel. Amikor az embereknek a hibáit, vagy a bűneit szóvá teszi, gyakran akkor is, mintha mosolyogna. Azt mondja például, hogy ti meglátjátok más szemében a szálkát és a saját szemetekben a gerendát nem vesztitek észre. Vagy azt mondja, hogy ti farizeusok, kiszűritek az ételetekből, az italotokból a szűnyogot és lenyelitek a tevét. Ezeket a mondatokat megszoktuk, de ha úgy hallgatjuk őket, mintha először hallanánk, akkor kénytelenek vagyunk mi is mosolyogni. És Jézus nyilván ezt is akarta, hogy az, akit ő ezekkel a szavakkal megszólít, mosolyogjon a saját esetlenségén. És ez a mosoly segítse túl ezeken az esetlenségeken és emelje odáig, hogy ő is rájöjjön arra, hogy a jó jobb a rossznál és hatalmasabb is. Jézus tele volt ennek a meggyőződésnek a derűjével.

Ha a szavai ilyen elevenek, beszédek a tettei is. Az Evangélium szerint Kánában a vizet borrá változtatta, az volt az első csodája. Ez elég meglepő, mert a Keresztelő környezetéből jött ez a Keresztelő (Keresztelő Szent János) azzal akarta biztosítani küldetését, hogy aszkéta életet élt és emberek asztaláról nem fogadott el semmilyen táplálékot, ahogy az Evangélium mondja, sáskán és vadmézen élt. A tanítványok akkor, amikor a Keresztelő környezetéből Jézus mellé szegődnek és a Keresztelő azt mondja, hogy valaki, nála nagyobb jött el, akinek az ő sarusziját sem méltó megoldani, akkor bizonyára attól tartottak, hogy egy még szigorúbb életű emberhez csapódnak. S akkor az első cselekedete, hogy amikor a Kána menyegzőn elfogy a bor, akkor a vizet borrá változtatja. Egy Isten követségében járó embertől a mi eszünk járása szerint azt várnánk, hogy a bort változtassa vízzé, és azt mondja, hogy legyetek józannabbak, vagy éljetez szigorúbb életet. Ő nem azért jött, hogy az örömlöket elvegye, hanem azért, hogy egy nagyobb örömet hozzon. A tettei beszédek és ezeknek a tetteknek az emléke is él.

Milyen érdekes, nem csak a szavait ismételtetjük, hanem mi, keresztények ismételtetjük azt a mozdulatát is, amelyet ránk hagyott, amikor az utolsó vacsorán megtörte a kenyeret, szétszította és azt mondta, hogy egyetek ebből mindnyájan, mert ez az én testem, amelyet értetek adok. És aztán elhangzott a meghagyás, hogy ezt cselekedjétek az én emlékezetemre. És egy hétköznapi gesztust hagyott ránk, a kenyértörésnek a gesztusát. Alighanem azért, mert azt akarta, hogy az ő áldozatának a ténye ne ilyen olcsó módon jelenjék meg előttünk hanem – ilyen különleges módon – kapcsolódjék a mindennapi érintkezéseinknek a tényeihez, a mozdulataihoz. Ahogyan mi kölcsönös szeretetünket azzal fejezzük ki, hogy kenyeret osztunk a barátainknak, akiket megvendégelünk, vagy a családapánk kenyeret oszt a gyerekeinek, vagy az anya kiosztja az ételt a vacsorán. Ugyanezzel a mozdulattal tör kenyeret s azt mondja, egyétek és egyétek, ez az én testem. A hétköznapijainkba kapcsolja be azt a szeretetet, amiről tanúskodik és amelyhez a nem hétköznapi keresztalálág hűség maradt!

Hallatlan érdekes Jézusnak a személyiségében és az Istenről szóló tanúságtételében egy nagy belső béke. Ez az ember abban a tudatban élt, hogy valamit el kell mondania, amit az egész emberiség évezredekken keresztül fontolgatni fog és amiből élnek majd az emberek. Ha komolyan vesszük ezt, ő abban a tudatban élt, hogy az alatt a néhány év alatt, ami rendelkezésre áll, az Isten végleges és utolsó üzenetét kell elmondania, amit az Isten a világnak szán. És ezt úgy mondta el, hogy abszolút de nem volt közben ideges, hogy ilyen gyarló hallgatói vannak, mit fognak ezek megjegyezni belőle, vagy, hogy ilyen kevés ideje van és nem jut a végére annak, amit el kell mondania. Azt mondják, Bartók azzal halt meg, hogy nehéz szívvel fogadja a halált, mert még sok műve maradt megíratlan. Jézus 33 évesen halt meg és azt mondta, hogy beteljesedett. És nem volt tele az utolsó vacsorán sem valamifajta idegességgel, hogy egy csomó dolgot még jó volna elmondania. Elmondta, ami rá van bízva!

Amikor feltámadt – mert hiszen az Evangéliumok szerint feltámadt –, akkor se azzal tért vissza, hogy hát akkor most elmondom, amit idáig nem tudtam elmondani és nem is azzal, hogy Kaifás

ablakát megzörgesse, hogy látod, hát itt vagyok és győztem, hanem a tanítványaihoz látogatott el és egyszerűen csak jelét adta annak, hogy megérkezett oda, ahova készült: az Atyához. A föltámadásnak ez a csöndessége, ez a szelidsége és a hatalma ez lenyűgöző. És úgy gondoljuk, hogyha ember találta volna ki a Jézus-történetnek ezt a végszavát, akkor az nem sikerülhetett volna ilyenre. Az is érdekes, hogy a nagy ígéretei közé tartozik, hogy egyszer majd újra eljön: dicsőségben. A keresztény ember Jézusra nem csak úgy emlékezik, mint valami múltból elevenen hozzá szóló személyre, hanem várja Jézusnak ezt a második eljövételét. És azt mondja Jézus, hogy eljön, hogy ítéljen élőket és holtakat és pásztori hatalommal fog jobbra és balra állítani minden embert – azt is, aki sose hallott róla – és azt mondja, hogy jőjjetek Atyám áldottai, mert éhes voltam és ennem adtatok, szomjas voltam és innom adtatok és a másik csoportnak, hogy menjetek, mert éhes voltam és nem adtatok ennem, szomjas voltam és nem adtatok innom. És mind a ketten fölvetik a kérdést: mikor láttunk Téged éhesnek, szomjasnak, meztelennek, hogy jót tehattunk volna Veled, vagy megtagadhattunk volna Tőled valamit. És akkor azt mondja, hogy amit egynek a legkisebbek közül tettetek, Velem tettétek, vagy amit attól megtagadtatok, tőlem tagadtátok meg. Az, aki csakugyan egy lett a legelhagyatottabbakkal, az jelenik meg, hogy ítéljen. És az ítéletben is azonosul a legkiszolgáltatottabb emberekkel és itt dől el, hogy kinek az élete mit ér!

Egy visszanéző kép Jézusról: nagyon érdekes és nagyon emlékezetes számomra, Szent Pálnak a Korintusiakhoz írt levelében van. Azt mondja Jézusról, hogy Jézus az „Igen” Istennek minden ígéretére. Ez gyönyörű, mert Isten egy csomó dolgot ígért, nem is föltétlenül a próféták szavával – azzal is –, de hát a tereméssel. Ahogy a tavasz gyümölcsöt ígér, virágot, vagy nyarat, az Isten is a tereméssel egy csomó dolgot ígért. És ezek az ígérek válnak igenné Krisztusban.

Ha így látjuk őt, akkor egészen megdöbbentő módon, meg gyönyörűen megmutatkozik az, hogy a Teremtő és a Megváltó Isten egy, és hogy a beteljesedés az nem valami dübörgő, hatalmas csinnadratta, hanem egy ilyen hallatlan egyszerű, szelid és halk mozdulat, amivel azonban csakugyan minden ígéretére igent mond az Isten és minden kezdeményezését összefogja.

Kérve kérlek benneteket, emeljétek a csüggedteket és mindenféle ellenszenvnek, gyűlölködésnek mondjatok ellent. Nagyon-nagyon lángol a gyűlölet a világon. De nekünk ne legyen részünk benne és a gyűlölettől mi álljunk rendületlenül a szeretet mellé, Isten trónjánál és a felebarátunk az érdekében. Ha ez lesz az életünk, akkor az Üdvösség útját járjuk, akkor dicsőségére válunk a magyar névnek és számíthatunk az örök üdvösségre, az örök dicsőségre. Ezt adja meg Isten mindnyájatoknak, kivétel nélkül és akkor a mi találkozáink hasznos volt mindannyioknak és az Isten énnekem is javamra fogja írni.

Mindszenty József

Lelkigyakorlat szülők részére a hit évében³³⁸

Dsida Jenő: Közéleg az emberfia

Tudom, hogy közéleg már a jó ember fia,
aki nem tőlem és nem tőled kap életet.
Néhány pásztornak, akik sohasem ölték
nyulat, nem hordoznak emberölő
szerszámot, megjelenik az angyal és
megjelenik a csillag és tele lesz dallal
a decemberi hegyoldal. Csak ránézünk a kisdedre
és tudni fogjuk, hogy Ő az.
Eljönnek az acéltrösztők fededelmei,
a petróleumbányák frakkos császárai
s könnyel a szemükben letérdelnek elé.
Mert Ő lesz, akinek legtisztább kék a szeme,
legerősebb léssen a karja és szelíd arcáról ragyog
az örök építők acélos vidámsága.
Ő megmutatja minden vándornak az utat,
minden töprengőnek az igazságot, minden
haldoklónak az életet. Ő megmagyarázza
nekünk a gépek dalának igazi értelmét,
megmagyarázza és megáldja a fáradt költőt
legsajgóbb szavait és mosolyogni fog és kék
fehér galamb fog ülni a vállán kétfelől.
Ő nem ad országot nekünk, hanem otthont,
nem ad fegyvert, hanem kenyeret.
Ma még sírunk,
mert a mosolygás nem én vagyok.
Ma még sötét
van, mert nem jöttem világosságnak,
hanem hogy bizonyosságot tegyek a világosságról.
Már közeledik az éj, mely szüli a Hajnalt.
Eljön Ő, minden bizonnyal eljön.

1929

HIT

A hit kétféle mondattani kapcsolatban szerepelhet:

- a) például „azt hiszem, hogy jó idő lesz a légköri jelek alapján” – valószínűséget jelent;
- b) hiszek – nem úgy kezdjük a hitvallást, hogy „azt hiszem, hogy”, hanem: „hiszem, hogy vagy, hiszek valamiben”.

Mindkét fenti lelkiállapot különbözik a tudástól. Nem azt mondom, hogy „tudom, hogy otthon hagytam” – ez a valószínűség fokán mozog; ha viszont ezen a valószínűségi fokon túljutok, nem a másik hithez jutok el (azaz a „hiszek valamiben” hitéhez).

³³⁸ Szent Margit Gimnázium – Budapest, 2012. december 18. Lejegyezte: Krajsovszky Gábor

A (vallásos) hit egy olyan bizonyosságot ad, amelynek az alapja nem az érzéskeri tapasztalatom – ez a hit egy személy megbízhatóságán alapul.

A vallási hiten belül is a keresztény vallás egy különös, rendkívüli dolog – a vallások közt is a kereszténység abban különbözik, hogy az a hitünk, hogy maga az Isten nyilatkozott meg, az emberiséget szólította meg az Isten. A kereszténységen kívüli összes vallás nem különbözik egymástól annyira, mint amennyire a kereszténység különbözik ezekről.

Ezt nem nagyon gondoljuk végig – az Isten nem csak azért szólította meg az embert, hogy tilalmakat adjon, mint egy felső hatalom, hanem saját magáról beszélt: „én úgy bánok veletek”, „be akarlak avatni az én gondolkodásomba, az én létembe”. Más vallások azt mondják: sejtelveink vannak az Istenről. A kereszténység az egyedüli, amelyik azt mondja, hogy az Isten egy ilyen „beszédesebb lény”. Mohamed az izraelita vallásból (zsidóságból) és a kereszténységből állította össze a tanait.

Nagyon fontos dolog, hogy az Isten megszólalt és kinyilatkoztatta önmagát – ez nem is olyan egyszerű: a mi nyelvünkön szól; ha az ő nyelvén szólna, azt nem értenénk. De lehet-e az emberi nyelvből megbízhatóan Istenről szólni? Ő valóban, valószínű, hogy egész más, mint a világ. Egy tengert nem ismerő népek egy hajóskapitány nem tud a hullámokról beszélni. A nyelv sokszor „lábujjhegyre” állít minket. A szavak többet jelentenek (például egy költő művében), átvitt értelemben használjuk őket. Például „Szentháromság” – ezt már mi mondjuk az Istenről annak alapján, amit Ő maga mondott magáról. Nem matematikai pontossággal fogalmaz az Isten. A mi befogadóképességünk nem maradéktalanul alkalmas ezek befogadására (hittitkok).

Titok fogalma – a gyerek számára a titok vonzó, de megségényítő is. Bosszantja, ha nem tudja. Isten titkai nem azért titkok, mert nem árulhatók el, hanem azért, mert mi nem vagyunk képesek befogadni. Isten beavat a titkaiba – barátságosak, szeretnivalók lesznek, de megmaradnak titoknak, például a Szentháromság. Meg vagyunk hatva, hogy az Isten beavat a titkaiba – a hívő ember is tükörben lát. Az antikvitásban nem fényes tükör volt, hanem fémtükrő – a mi tükrünk nem homályos, csak ha rálehelünk. Az ember nem egészen érti azt sem, ami bizonyos. Például: színről-színre látjuk majd az Istent; hogyan lehet ez, ha az Isten láthatatlan? De ez nem azt jelenti, hogy nem meggyőző vagy bizonytalan az, ami az Isten titka.

A szavak jelentése is változik. Ebből következően felmerül a kérdés, hogy mi azt hisszük, ami kétezer éve a hit? Jézus a Szentlelket küldte, aki megadja, hogy a hajdani Kinyilatkoztatást úgy értsük, ahogyan akkor értették, azaz a mai szavak értelmét megtaláljuk.

Nem hívőknek lehet mondani: Jézus olyan módon tanított, hogy azt nem lehetett nem megjegyezni. Ég és föld elmúlnak, de az én igéim nem. Jézus nem írt, a szívekben maradt meg. Ha mi most az Isten helyében volnánk, és ki kellene nyilatkoztatnunk magunkat, mit mondanánk? Ma, ha megszólal valaki, azt két nap múlva az egész világ tudja. Azt tanácsolnánk a megszólalónak, hogy akkor szólaljon meg, amikor az mindenhova eljuthat.

Jézus egy mai megyéni területet járt be – és ezek után mondta azt, hogy „tegyétek tanítványommá a népeket”. Tehát nem egy szigeten vagy a Himaláján (tegyétek tanítványommá a népeket), ahova csak a Kőrösi Csoma Sándor jut el. Jézus nem mondta, hogy vegyetek papírt, ceruzát, írjatók le esténként, amit mondtam, azután másnap kijavítjuk, én aláírom és tároljátok. Amikor a Jézust hallgató első generáció kezdett kihalni, akkor gondoltak rá, hogy leírják Jézus tanítását (mivel az Ószövetség is le van írva).

Isten az Ő Fiának megszólalását előkészítette egy nép körében – ez az Ószövetség. Ahhoz, hogy a világ számára ez felmutatható legyen, majdnem ezer év kellett. Az Ószövetség homályosabb számunkra, mint az Új, de az Ószövetség nélkül az Újszövetség nem volna megérthető. Elő lett készítve az Ószövetségben minden, továbbá akkor már írásos kor volt. A hitünk tehát így alakul az Isten szavára (biblia – könyv, biblia – könyvek). Ennek a történetnek az írásos lecsapódása a Biblia. A tanítványok Jézus köré sereglenek és nem a pogányok, hanem a választott nép vezetői ölték meg, mert nem ismerték fel az Isten Fiát. Jézus nem ment el halála után Kaifáshoz, ablakát nem zárta meg, hogy „itt vagyok”. Aztán az apostolok maguk is ámulva tapasztalták, hogy a tanúságtételük előtt meghajolnak. Szent Pál erről elkezdi beszélni és akkor mellé állnak az emberek. Nem csak őt, Szent Pált, hanem a hallgatóságot is vezeti a Szentlelek – erre a nagyon ellenőrizhetetlen híre elindulnak tanúságot tenni. Ennek a tannak van egy átalakító ereje – nem elsősorban a csodának hiszünk, hanem megtapasztaljuk ennek a

tanításnak az életet adó erejét és egyszer csak a világban való helyzetünk is megváltozik. Nem csoda, hogy ateista csoportok nem hisznek.

Az 1960-as években egy detektív Kecskeméten igazolta magát és a következőt mondta nekem: hazug embernek tartjuk magát is. Maga egyetemet végzett és mégis hazudik! Ha már ilyen „elismerő” szavakat mondott rólam, akkor azt mondtam: ha hazudnék, akkor már hasznosabbat hazudnék! Ez az ember nem is hitte azt, hogy én hiszek. És sokszor ezekről is azt gondoljuk, hogy csak azért hitetlenek, hogy minket kifosszanak. Ezen elgondolkodott (mondta, hogy neki csak polgárija van) és elment.

A hit nem csak olyan kincs, amit szekrénybe zárunk és néha leporolunk. És talán a nem-hit számat vet azzal, hogy hátha mégis igaza van annak, aki hisz. „Egy levegőt kell szívniunk” azokkal, akik nem hívők.

A hit ne csak örökölt legyen, hanem személyes kapcsolat. Az ellene szóló érvekkel is foglalkozunk. Ne vakon higgyünk, ne olyan legyen a hitünk, mint az az énekes, aki a maga szolamát úgy fújja, hogy közben bedugja a fülét. Hitet elveszíteni ki tudja – az, aki nagyon bizonyos abban, hogy hisz! A hit „megdöglik”, ha nem törődünk vele. Az esernyőnket akkor veszítjük el, ha süt a nap. Ha esik, akkor nem. A hitet ezekkel a személyes, nem mindenkinek elmondható dolgokkal kell átadni!

Van, aki a hitet, mint tartalmat, de nem, mint magatartást ismerte meg. Akkor jobban tudom hinni, ha tudom, mi van benne. De ezt a személyes tartalmat is hozzá kell adni. Nem csak kőbe vésott tanokat tartok számon, hanem személyeset is. Nem az őseim örökölt hitét (csak) – akkor lesz teherbíró, életet adó, „bevált” a hitem. A hit nem feltétlenül tett sikeres emberré, de megnyugvást adott. Eltűnődjenek azon, hogy ez az ember nem úgy reagál, mint más; „ja, mert ez hívő!” Ennek a hitnek van egy belső tartaléka, amellyel szempontokat lehet megnyitni – ekkor valaki kezdi becsülni a kereszténységet a tettek alapján. Valaki azt mondja: hálás vagyok, hogy keresztény szülők neveltek. Ilyenfajta hitnek az égboltja alatt tájékozódhatnak a szüleim és ez meggyőz engem.

Hol lehet ennek a hitnek a legközvetlenebb, élő közegéhez eljutni? A Bibliában! Az Isten nem a tudomány, hanem a költészet szavaival akar megszólítani. A költészet az igazság „ostromára” is való.

BIBLIA

Nagyon érdekes dolog, hogy van egy ilyen szöveg, amit a nem-hívők is olvasnak. Ez nem árt a Bibliának – annyi sikeres erőfeszítés történt arra vonatkozólag, hogy a Biblia környezetét megismerjük. A Szent Pál-i levelek (ami nem is a köznek íródott), az Apostolok cselekedetei, majd a Jelenések könyve. Ez (a Biblia) már be van fejezve az idők végéig. Mi, hívő emberek ezt sugalmazottnak tekintjük. Luther is úgy gondolta, hogy a Bibliát a Szentlélek diktálta. A Biblia könyvei különböző stílusban vannak írva – nem valószínű, hogy az Isten diktálta volna, vagy ha igen, akkor ilyen különböző, játékos stílusokon. A négy Evangélium nem egymás után következik, mint a Háború és béke négy kötete. Márk Evangéliuma volt az első, a többi át is vett tőle; ha az Isten diktálta volna, akkor miért lenne ez „variációk egy témára”? Az Isten az írókat olyan „sutttyomban” vezette, észrevétlenül vigyázott arra, hogy tévedések ne kerüljenek bele. Ha Lukács tudta volna, hogy az Evangélium sugalmazott, nem nyúlt volna hozzá. Az Ószövetség is átdolgozásokon ment át (ami természetesen nem érintette a sugalmazott mivoltát) – a folyamat sugalmazott, saját írói stílusban írt az adott író. Ezek a könyvek az emberi beszédek az esetlegességét hordozzák magukon.

Az Ószövetség héber szövegét és az Újszövetség görög szövegét lefordítva is sugalmazott lesz. Ezzel ellentétben a mohamedánok azt mondják: Mohamednek arabul sugalmazott az Isten, tanuljon meg arabul, aki olvasni akarja.

A Biblia a kor nyelvezete szerint íródott: „a jobb szemedet told ki”, „vágd le a kezéd”. Ha horrt, parázna dolgot néz, arra, ha kitolja, az nem megoldás, mert akkor a másik szemével nézi. Jézus azt meg nem mondta, hogy told ki mind a kettőt. Vagy ha valaki kocsmázik, „vágd le a lábad”, levágja, otthon marad és vizet iszik. Két úrnak szolgál valaki – két iskolában tanít (mai esetben ez jelentheti ezt); de ez nem baj! Lehetett volna akkor hivatkozni arra, hogy benne van a Bibliában. De ettől még nem voltak félkezű, fél lábú emberek.

Akkor a Bibliában mi az igaz, mi a tartalom? Az, hogy a szemed fényénél is legyen fontosabb az üdvösséged! A Biblia nem mondja el azt, hogy mit gondolt valaki; hogy mit mondott, azt igen! A szerzők a mondanivalót a jövőnek is szánták – mi most úgy olvassuk, ahogyan ők akkor. A Bibliához jegyzetek vannak, kommentár – az olvasó hallgassa meg a szakemberek megszólalását.

A Biblia nem csak egy régiség. Egy néger olvashatja úgy a Bibliát, hogy nem kell arra gondolnia, hogy Jézus nem volt néger, ábrázolhatja Jézust négerként is: Jézus ember volt. Arra kell vigyázni, hogy ne tapadjon annyira a korhoz a Biblia. Sokféle kultúra, idegen, ellenséges veszi körül. Régen évszázadok teltek el úgy, hogy egyáltalán olvasni tudjanak – pláne latinul, görögül. A papok tudták olvasni. A protestánsok azt mondták: mindenkinek adjuk oda a Bibliát. Az egyszerű emberek nem tudják olvasni. Az akkori demokrácia megszületésével az általános műveltség szintje is nőtt, ezt akarták elérni. Az Egyház óvta a még olvasni alig tudókat attól, hogy olvassák a Bibliát, mert régi szöveget nem mindenki tud jól olvasni.

Biblia értelmezése – szentmise előtt előre elolvasni a szövegeket, kérdéseket megfogalmazni, figyelni a papot, hogy válaszol-e rá. Utána esetleg megkérdezni. Csoportokban értelmezni a Bibliát – legyen szakértő köztük, aki nem titkolja, hogy jobban ért hozzá, mivel ő tanulta is a „mesterséget”. Mindez új életvezetést ad. Lehet összejárni a barátaikkal, ahol spontán kérdéseket vehetnek fel.

A Bibliára nem úgy kell tekinteni, mint egy képre, ami ott van, és egy pillantást vetünk rá. A Bibliánál az ismert szövegeket is újra kell olvasni. Például a kafarnaumi százados története. A rómaiak kéretlen hódítoként mentek oda. A kafarnaumi százados szolgájának meggyógyítását kérte Jézustól. Jézus a századosnak nem azt mondta, hogy ez nem az én dolgom. A katona tovább mondta: én is parancsolok embereknek, Te is különleges hatalommal bírsz. Elég, ha azt mondod, hogy meggyógyul a szolgám, én hiszem. És erre Jézus azt mondja: ekkora hitet nem találtam Izraelben. Jézus feltétel nélkül gyógyította – nem azt mondta, hogy akkor te bányámban emberségesen a zsidókkal; nem.

Talán ma is így kell közeledni; talán a legnagyobb ellenség is ilyen lesz. Nem azt mondta a katona, hogyha a szolga meghal, majd szerzek másik szolgát. Ez a történet ilyenfajta elgondolkodásra szólít minket.

Jézus független lehetne: nem eszik emberkéz készítette ételt, hogy ne legyen elkötelezve. Jézus első csodája, amikor a vizet borrá változtatja a menyegzőn. Ez a csoda nem csak egy fizikai meglepetés, ennek az iránya is érdekes. Nem ellenkező irányba változtat (bort vízzé) – itt pedig hektószámra változtatja át. És nem olcsó bort, hanem jobbat. A lakodalom észre sem vette, hogy csoda történt. „Életük legyen és bővebben legyen” – és nem azért, hogy a kicsi örömet is visszavegye. Nem csak a mennyiségben és a szesz fokában, hanem az örömben is több lesz. Nagyon nehéz ezekhez a szövegekhez közel jutni – mindezt azonban szakavatottan és bőséges háttéranyaggal teszi az Egyház; egy régi kottát megszólaltatni, amiről tudjuk, hogy ezt biztos, hogy az Isten szánta nekünk. A szövegnek a rendszeres olvasása során a szívünket is emeljük oda. A hitünk személyes jellege, Istennek való kapcsolatunk ne csak intézményes legyen. És senki ne a saját fantáziája szerint tegye ezt.

Például benne van a Bibliában, hogy senkit se szólítsatok atyának, csak az Istent. Szent Pál már megszegi ezt – ez valószínűleg csak azon a területen volt érvényes, az írástudóknál, ahol ezzel (hogy atyának nem lehet szólítani senkit) az egyházi vezetőktől a korabeli gőgöt akarták távol tartani. A Bibliát nem lehet „szingli” módon tanulmányozni: Isten és én. Az Isten közösségként fordult hozzánk – a tartalomjegyzék benne van a Bibliában, de a tartalomjegyzék nem sugalmazott, azt az Egyház fogalmazta. Egy Bibliaverseny kapcsán a versenyző nem a Biblia lényegén gondolkodik, hanem azon, hogy mit fognak abból számon kérni. De ettől még nem biztos, hogy a Bibliát megszereti.

Volt egyszer egy diákom – olyan volt, hogy örültem, amikor leérettségizett. Utána ruletten csalt, 1 hónapig lecsukták egy német börtönbe. Eljött hozzám és azt mondta, hogy nagyon jól töltötte azt az 1 hónapot a börtönben, mert ott volt Biblia és ő egész idő alatt azt olvasta. A börtön megtette azt, amit én nem mertem. Csodálkoztam, mi ütött bele. Ha azok a Bibliamagyarázatok ott, az iskolában nem lettek volna, akkor ez most nem lett volna ilyen 1 hónap. Ezután pedig teljesen megváltozott. Olyan ez, mint a kovász munkája, amely megerjeszti és ehetővé teszi a kenyert.

Ilyen módon próbáljuk tehát a Bibliát kedvessé, megközelíthetővé tenni.

Jogtörténész, jogász, tanár és alkotmánybíró egy személyben, közben férj és édesapa. Dr. Horváth Attila 1959-ben született, a Nemzeti Közsolgálati Egyetem, Államtudományi és Közigazgatási Kar, Magyar Állam- és Jogtörténeti Intézet intézetvezetője, a Magyar Katolikus Jogászok Egyesületének elnökségi tagja. A magyar történeti alkotmány kutatója, Szent István és Széchenyi István munkásságának nagy ismerője. Személyes szakember és vitorlázó. 2011 óta a Magyar Köztársaság Arany Érdemkereszt kitüntetés birtokosa.

A bölcsesség kezdete az Úrnak félelme – olvasható a példabeszédek könyvében. Mit jelent egy jogász számára a hit, milyen többletet jelent az, ha valaki számol az Isten létezésével?

Hát ez egy nagyon nehéz kérdés és nagyon összetett, és nagyon sok minden ide tartozik. Amikor 1995-ben elindult a Pázmánynak a jogi kara (katolikus egyetemként) akkor kezdtünk el ezen először gondolkodni Zlinszky János professzor úrral, aki nekem atyai jóbarátom volt – hadd mondjam így, büszkélkedve ezzel – hogy tulajdonképpen miben ad többletet egy katolikus egyetem anélkül, hogy kérkednénk, vagy azt mondanánk, hogy mi különb emberek lennénk másoknál. Ezt a végletet nem szeretném vallani. Azt ellenben igen, hogy egy általános erkölcsi értékmérőt is magunkra kötelező érvényűnek tartunk. Egy olyan tökéletes jogot és rendet, amihez megérzések szerint a jognak is közelednie kell. Tulajdonképpen amióta Magyarországon Szent István államvallással tette a kereszténységet, azóta a jogászoknak és az állam vezetőinek egy állandó előírás volt az, hogy vannak egyik oldalról a világi törvények, pozitív jogszabályok, de mögötte van egy olyan természetjog, amelyhez ezeket a jogszabályokat közelíteni kell. Ilyenek például a kereszténység tanításai, a legevidensebb ezek közül a 10 parancsolat: szeresd felebarátodat úgy, mint önmagadat. Ezeket, ha valaki betartja, akkor a tulajdonképpen a világi törvényeket is betartja, de ezek még többletet adnak, mert nemcsak azért tartom be a világi törvényeket, mert én félek a büntetéstől, hanem azért mert ezeket erkölcsileg is fontosnak tartom – azaz önkéntes jogkövető vagyok. Akkor jók a világi törvények, ha az általános erkölcsi szabályoknak megfelelően.

Azért is lehet ezt ilyen bátran mondani – anélkül, hogy nem hívó polgártársainkat megbántanánk – mert Európában és Magyarországon a középkor óta gyakorlatilag a nem hívő emberekben is ugyanazok az erkölcsi szabályok gyökereztek meg, mint ami a hívő emberekben. Volt egy többek által emlegetett mondás: Európában még a nem hívő emberek is keresztények bizonyos értelemben. Egy rendes becsületes nem hívő ember is tiszteli az embertársát, nem akar neki rosszat, nem akarja elvenni a javait. Ugyanúgy általános szabálynak tartja ezt. Az, aki hívő ember – még egyszer anélkül, hogy azt mondanánk az ilyen ember külön – az ilyen számára még erősebb a parancsolat. Nem egyszerűen a világi jogszabályok előtt kell felelnie, hanem van egy olyan tekintély is, Aki előtt szintén el kell számolni.

Lehet azt mondani, hogy az európai törvénykezésben a szabadság koncepciója egyfajta eredménye a keresztény gondolkodásnak?

Igen. Az Isten nekünk szabad akaratot adott. Az a szabadság, ami a jogban is megjelenik, voltaképpen megfelel az isteni törvényeknek is. Gyakran kérdezik, hogy miért történik annyi rossz a világban. Azért, mert szabad akaratunk van, és mi döntjük el, hogy most jót, vagy rosszat cselekszünk. Nem az Isten tehet arról, hogy előfordulhat rossz a társadalomban, hanem az az ember, aki a rossz utat választotta szabad akaratából. Az ilyen szembeeségül a világi és erkölcsi törvényekkel. A szabadságjogok tulajdonképpen levezethetők az Isteni jogból. Isten kijelenti, hogy az embert saját képására teremtette, ez egyben jelenti azt is, hogy minden ember egyenlő. Továbbá minden ember egyedi és tiszteletre méltó, azaz tisztelni kell a másokban az embert legyen az bármilyen is. A kijelentés tehát megalapozza az emberi jogokat. Az élethez, a testi épséghez, a személyiség jogokhoz, a magántulajdonhoz stb. való jog innen származik. Ameddig az államot nem választották el az egyháztól, jellemző volt, hogy a jogot az Isteni törvényekből vezették le. Az állam laicizálódását követően nem

³³⁹ Az interjút készítette: Enyedi László. Közzétéve: 2019. május 7.
<https://katolikus.ma/hit-es-dontes-interju-dr-horvath-attila-alkotmanybiroval/>

lehetett már hivatalosan ebből levezetni a törvényeket, de ennek ellenére továbbra is kiindulópont maradt a keresztény tanítás. Később ugyan történt ettől való eltérés, de a gyökerek továbbra is megmaradtak egészen napjainkig.

Szent István a kereszténység felvételével konszolidálta Magyarországot helyét Európában. Az alkotmányunk is elismeri a kereszténység nemzetmegtartó erejét. Mit jelent ez az örökség ma Magyarországon?

Sokkal többet, mint amit gondolni szoktunk, és annál is több, mint amit a tankönyvek közölnek Szent István államalapításáról. Ő az, aki rögtön fel akarja számolni a szolgásgátot; ő az, aki rögtön az özvegyek, árvák és nők védelmére kel, a szentségi házasságot is bevezeti – szintén a nőket védelmezve ezzel. Ezek olyan horderejű változások, amelyek 1000 évvel ezelőtt történtek, de mindmáig meghatározóak. Mi már olyan természetesnek vesszük ezeket, hogy észre sem vesszük ezek jelentőségét. Egy példa: mindenki számára nyilvánvaló, hogy heti rendszerességgel élünk, amelyben van egy pihenőnap: a vasárnap. Szent István kijelenti, hogy vasárnap senki nem dolgozhat. Ezzel a király meghozza az első munkásvédelmi jogszabályt. Ravasznak mondható, mert kijelenti, hogy amennyiben katonák rajtakapnak valakit vasárnap dolgozni, akkor joguk van elvenni az ökrét, megsűthetik és megehetik. Ilyen módon ösztönzi a katonákat, hogy kussassák fel az ilyen eseteket. De miért dolgozik valaki vasárnap? Azért, mert a földesúr ezen a napon is kihajtja az embereit a földekre. Tehát ez a törvény jelenti az első olyan szabályt, amely a munkások védelmét szolgálja. Az, hogy mi heti rendszerességben élünk és van egy bioritmusunk, 1000 éve létezik. Ez olyannyira természetes számunkra, hogy ha ebből kiköccsenténének minden felborulna. Egy negatív példával tudom a legjobban szemléltetni, hiszen olyan természetes számunkra a heti beosztás, mint a levegővétel: A Szovjetunióban egy időre bevezették a 10 napos munkahetet. Ezt azért találták ki, hogy egyrészt elveszítsék az emberek korábbi ünnepeiket és időérzéküket, másrésztől csökkennek a szabadnapok számai és többet lehet dolgoztatni. Helyet a káosz alakult ki emiatt a Szovjetunióban, hogy sokan nem értették mi történik. Sztálin emiatt visszaállította a hetet, tehát visszatért a bibliai alapokra. A vasárnap újra szünnap lett, Sztálin nem volt buta ember – de gonosz és zsarnok igen – és rájött arra, hogy ez már annyira természetes része az emberiségnek, illetve olyan biológiai alapszükséglete a megfelelő időközönkénti pihenés, hogy ezt nem szabad eltörölni.

Említette, hogy kevésbé ismerjük a Szent István által hozott intézkedéseket. A Szent király törvényeiből kimutatható, hogy egy valóban Istent követni akaró uralkodója volt Magyarországnak?

Igen, egy olyan ember, aki tökéletesen ismeri a Bibliát és a teológiai elveket. Minden bizonnyal voltak olyan művelt papjai, akik tanították. Valószínűleg tudott írni és olvasni is, ami egyébként akkoriban ritka dolog volt az uralkodók körében – még Könyves Kálmán volt ilyen művelt a királyaink közül. Amiket az Intelmekben is leírt Imre herceghez, az is nagy valószínűséggel az ő elképzeléseit egy az egyben meghatározták. Jó, hogy nem ő fogalmazta meg, nem ő foglalta írásba, de az biztos, hogy teljes mértékben egyetértett ezekkel a gondolatokkal. Még hosszan lehetne sorolni: a nők megbecsülése stb. A Mária kultusznak a behozataláig a nőket sokkal rosszabb helyzetben tartották. A házasság felbonthatatlanságának bevezetése: az, hogy a nőt ennek nem lehet kitenni – mert ha kiteszik, az nagyon nehéz helyzetet teremt számára – ekkor jelent meg az állami jogban is, hiszen a keresztény tanítás szerint a házasság szent és sérthetetlen „amit Isten egybekötött azt ember el ne válassza”. Tehát megszűnik az a lehetőség, hogy valaki elbocsássa feleségét, és ezáltal nagyon kiszolgáltatottá tegye. Sőt, olyannyira, hogy korábban élt a levíratus intézménye, amely előírta, hogy ha meghalt a férj, akkor a sógor köteles volt magához venni az özvegyet, mert különben nem lehetett volna más védelme. Az első szociális gondolkodás itt jelenik meg Szent Istvánnál az özvegyek és árvák védelmében. Ez aztán évszázadokon át fennmarad és az egyháznak volt a feladata, hogy segítse azokat, akik támasz nélkül maradtak. Régen nem voltak szegény házak, szociális otthonok, hanem voltak a kolostorok és a templomok, és ott fogadták be az özvegyeket és az árvákat, illetve ott gondozták a szellemi, testi fogyatékosokat, a betegeket, az elesetteket. Tulajdonképpen, amikor kialakul a világi állam, akkor szembesült vele először, hogy ezzel a sok emberrel kellene valamit tenni. Kénytelen volt ezért az állam intézményeket építeni. Az első kórházak is a kolostorokban alakultak ki Szent István idejében. A szerzetesek rendelkeztek gyógyító tudományokkal. Nagyon érdekes a kor a munkavégzésre

vonatkozó tanítása is. Ez arra ösztönöz, hogy dolgozzál (Ora et labora) de nem akárhogyan: ésszerűen dolgozzál. Folyamatosan találmányokkal, jobb munkatechnológiákkal segíts a munkádat. A munka ne olyan legyen, amibe belerokkansz, hanem egy építő, alkotó jellegű folyamat legyen. Úgye a keresztény tanítás azt írja elő, hogy az ember nem önmagáért dolgozik, hanem azért, hogy ezzel értéket teremtsen.

Magyarországon az idők során volt valami különleges az állam és Egyház kapcsolatában, ami csak hazánkban volt jellemző?

Nagyon különleges eltérés nem volt, pontosan a kereszténység univerzalizmusa miatt. Talán annyi, hogy nálunk a királynak nagyobb befolyása volt az egyház vezetésére vonatkozóan a főkegyúri jog kapcsán, de ez nem annyira érdekes most. Pontosán Szent István örökségeként maradt meg Magyarországon. Ő volt az első egyházszervező hazánkban, akinek még arra is joga volt, hogy egyházmegyéket állítson fel és főpapokat nevezzen ki. Később ez állandó vita tárgya volt az egyházzal, ami azért is volt izgalmas meg anakronisztikus, mert amikor jön a reformáció, akkor ez náluk egyáltalán nem merül fel. De a jelenség egészen a Horthy korszakig tovább él. Sőt a szocializmus úgy operál ezzel, hogy az állam és egyházügyi hivatal, és az Elnöki Tanács veszi át azt a jogot, amit korábban a főkegyúrként a király alkalmazott. De ők ezt már az egyház életébe való beavatkozási szándékkal csinálták a káderpolitika érvényesítéseként.

A nyugati egyházakhoz képest azt kiemelném, hogy a szocialista országokban megszokott hihetetlen nagy üldözés érte itthon is az egyházat. Ilyet Néró óta nem élt át senki sem. Magyarországon minden 4. papot és szerzetest börtönbe zárnak, tucatnyi papot halálra ítélnék, kivégeznek, megkínóznak; nagyon sokan a börtönben halnak meg. Mág hihetetlen módon halnak meg papok abban az időben. Miért van az, hogy abban az időszakban jó pár pap hirtelen öngyilkos lett, vagy felderítetlen gyilkosság áldozatául esnek? A hatóságok szándékosa nem is nyomoznak ezekben az ügyekben.

Az egyházüldözésnek nagyon sok hátránya, de előnye is volt. Lehet, hogy az előny az eléggé áttételes és első hallásra meglepő. Óriási veszteség volt az egyházi intézményeknek bezárása, a szociális intézményeknek felszámolása. Mindmáig nővérhánnal küszködünk, mindmáig a magyar oktatásügy nem tudta visszanyerni azt a presztízsét, amit az egyházi iskolák akkor 70-80%-ban betöltöttek. Lehetne sorolni a veszteségeket. Viszont a másik oldalról a magyar társadalom részéről – talán ez az „előny” –, hogy hihetetlen erkölcsi bátorságról tettek tanúbizonyságot és példaképként jelentek meg a papok ebben az időszakban. Gondoljunk egy Mindszenty Józsefre, Péter Kis Szalézra, Apor Vilmosra, Tabódy Istvánra vagy Lénárd Ödön atyára. Akik közül ma már többeget boldoggá is avattak, vagy folyik a boldoggá avatása, olyan papoknak, szerzeteseknek, apácáknak, akik a nehéz időkben, a vészidőszakban, a kommunizmus üldözésének idején életüket is feláldozták. Ez egy hihetetlenül nagy bizonyítéka, hogy ezek a papok, szerzetesek tényleg a hitük szerint éltek és nem csak beszéltek arról, hogy akár az életünk árán is ki kell tartani a hitünk mellett, hanem ezt a valóságban be is bizonyították. Itt, ha Magyarországon nem lett volna egy kommunista rezsim, hanem egy olyan szabad világ, mint Nyugat-Európában, akkor nem kerültek volna ilyen választás elé ezek az emberek és ők mégis vállalták a hihetetlen mártíriomságot. Nehéz elképzelni, hogy milyen szenvedéseken mentek át... Nagyon sok iratot, levéltári forrást, visszaemlékezést olvastam el, hogy itt mit műveltek egyes papokkal, szerzetesekkel, apácákkal Magyarországon. A fizikai tortúrától a lelki terrorig bezárólag elképesztő borzalmakon mentek keresztül.

Az elmondottak alapján állíthatjuk, hogy az Egyház intézményként, és mint Krisztus Teste teljes létjogosultsággal folytatja munkáját a rendszerváltozás utáni magyar államban, hiszen ugyanúgy megszenvedett, mint egy meghurcolt forradalmár?

Igen. Sőt, nagyobb arányban a lakossághoz képest. Jóval nagyobb arányban szenvedett a szocializmus időszakában. Hogyha megnézzük, hogy hány pap és szerzetes volt, és annak hány százaléka szenvedett mártíriomságot, és a lakoságnak hány százaléka szenvedett mártíriomságot, akkor látható, hogy ők minden szempontból élen jártak és a hiveikkel maradtak, őket védtek és próbálták hitüket megőrizni. Persze tudjuk, hogy voltak sajnos olyanok, akik behódoltak, akik megalkudtak, akik árulókká váltak, nem minden esetben a hősök voltak többségben. Ezeket a feledés homályával büntetjük, viszont a hősöket tiszteljük és támogatjuk a boldoggá avatásukat, az emléküket, írunk róluk tanulmányokat, bemutatjuk őket – mert hosszú évtizedeken keresztül róluk hallgatni kellett. Most már nyugodtan kiállhatunk. Nézzük meg, hogy hány szobra van Mindszentynek. A mi rákosszentmihályi

plébániai közösségünk állíttatta fel közadakozásból az első egész alakos bronz szobrát Mindszenty József bíboros urnak egy köztéren, úgy, hogy körbejártuk az országot és gyűjtöttük rá a pénzt. Ezzel is duplán támogattuk Mindszentynek a kultuszát. Egyrészt előadásokat tartottunk és tartunk most is, másrészt meg ott áll a szobra, ami az örök emlékezet. Tehát egy országnak a lenyomata, ami a műholdról is látható, az a szobor. És hogy kinek állít a társadalom szobrot, az mindig az adott társadalomnak a lenyomata. Ugye egy szobor drága mulatság, tehát nem véletlen, hogy kire áldoz ennyi pénzt egy társadalom. Kit tart olyan fontosnak, hogy azt mondja, 10-15 millióért felállít egy szobrot.

Engedje meg, hogy egy picit az ön életútjára is rátérjek. Egy helyen említette, hogy nem szeretett volna jogász lenni. Ezzel kapcsolatba jutott eszembe, hogy Isten útjai kifürkészhetetlenek. Van esetleg valami érdekes története annak, hogy mégis jogász, sőt alkotmányjogász lett? Hivatásszerűen végzi munkáját?

A gimnáziumban történelem és a magyar irodalom voltak a kedvenc tárgyaim. Történelem tanár akartam lenni, de édesanyám mondta, hogy ne menjél történelem tanárnak, mert azok nagyon keveset keresnek. Az ő biztatására jelentkeztem az ELTE Jogi Karára, ahol nagyon szabad szellemben, szimpatikus történelmi felkészítőt tartottak: megtetszett. Amikor viszont bekerültem a jogi egyetemre, elbizonytalanodtam, fogalmam sem volt, hogy mi lesz velem. Nem volt semmi elképzelésem és ott jött a nagy fordulat, amikor másodévbem egy évfolyamdolgozatot írtam. Megyek a folyosón és ki van írva a magyar jogtörténet tanszéken, hogy Széchenyi jogi munkássága az egyik évfolyam-dolgozati téma. Édesapám nagyon sokat mesélt nekem Széchenyiről. Ugyan apám orvos volt, de nagyon érdekelte a történelem és folyamatosan történelmi könyveket olvasott, nagyon mélyen beleásta magát a történelembe. Nekünk ott voltak a polcon Széchenyi művei. Hazamentem, levettem a polcra, és akkor elkezdtem két irányban gondolkodni: egyik, hogy nekem meg kell ismerkednem a történelemmel meg a jogtörténettel, másrészt pedig Széchenyit olvasva gondoltam végig azt, hogy ő az egész magyar társadalomért akart dolgozni. Tehát, hogy én magam hogy tudnék valamit tenni a magyar társadalomért meggyőződésből tette. Ő például a Hitelben a tanútan erényről értekezik. Azt mondja, hogy nem csak akkor kell jót cselekednünk, amikor mások ezért megünnepelnek és megtapsolnak, hanem amikor csak a Mindenható látja, és senki más. Tehát saját magunkért és a Jó Istenért kell jót tennünk, nem csak a tapsokért és az elismerésekért. Ilyenekről ír, és mindig önvizsgálatot tart, hogy mennyire használta ki az idejét, mennyire tett jót, stb. Állandóan önvizsgálatot tart Széchenyi. Ez engem nagyon megfogott és így lettem jogtörténész, így lettem tanár, és azóta is ezt hivatásomnak tartom. Az alkotmánybíráskodást pedig állampolgári kötelességemnek, hogy ott szolgáljam az igazságszolgáltatást.

Gondolom ismeri Nemeskürty István munkásságát.

Igen, többször is találkozom vele, hallgattam előadásait. Az összes művét olvastam.

Nemeskürty írja egyik könyvében: őt is az a vágy vezette, hogy a hazáját szolgálja. Ő is katolikus volt, és visszaemlékezései mutatják, hogy megtalálta az útját. Ön is úgy érzi, hogy teljesen a helyén van?

Én soha nem érzem, hogy teljesen a helyemen vagyok, már olyan értelemben, hogy én úgy tartom, hogy sose szabad hátrádlóni és azt mondani: na, most már így megvagyok. Én mindig nagyon sok célt tűzök ki magam előtt, és sajnos sokszor kicsit túl sokat is, majd később derül ki, hogy az én erőm kevés hozzá... Mindenesetre bennem van egy ilyen állandó elégedetlenség, hogy na, még ezt, még azt, még amazit, mindig vannak kitűzött célok, melyek összességében nem nagy falrengető dolgok. Például írni egy jó tankönyvet, megírni egy könyvet stb. Ilyen az is, hogy egyetemen az oktatást magasabb szintre emelni, kitalálni ilyen, olyan projektet. Például most azon gondolkodom, hogy az egyetemen megvalósítsam a színjátszást, a zenekultúrát, hogy *Ki mit tud*-ot szervezzünk a hallgatóknak, ilyen módon is fölkészítem őket az életre, hogy érdeklődjenek a zene, az irodalom iránt, hogy műveltek legyenek. Olyan szempontból is fölkészültek legyenek például, hogy a beszédtechnikájukat javítsuk azzal, hogy amatőr színjátszóként foglalkoztatjuk őket, mert nagyon

fontos, hogy aki itt végez nálunk, vagy bármely jogi karon, azoknak jó beszédtechnikájuk legyen annak érdekében, hogy meg tudjanak győzni valakit a beszédjükkel.

Sokan mondják manapság: a világhálón minden rajta van, nem fontos a lexikális tudásra fókuszálni, a lényeg megtanítani, hogy hol lehet elérni a szükséges információt. Ugyanakkor, ha jól értem, akkor ön a klasszikus műveltségre akarja felhívni a figyelmet?

Bármely fiatal akárhova kerül nagyon fontos az általános műveltség. Mi nem szakbarbárokat akarunk képezni. Az egyetemnek ez is a lényege, hogy nem jogi praktikát, hanem jogtudományt tanítunk. A tudomány teljességét, és ami a legfontosabb, hogy szemléletet kell adni. Tehát úgy ahogy mondta, tényleg úgy van, hogy ma már az internetről minden adat leszedhető. Nem a lexikális tudást kell besulykolni az emberekbe. Ez fontos, de fontosabb az, hogy megtanulja a jogász logikát, és hogy jó ember legyen az illető. Hiába jó szakember valaki, ha erkölcsileg nincs azon a nívón, akkor nem fog hasznot hajtani. A tudását nem biztos, hogy jó irányba és az ország érdekében fogja kamatoztatni. Nekünk ez is nagyon fontos, és például a történelem és az irodalom, a magyar zenekultúra arra ösztönzi az embereket, hogy Magyarországhoz érzelmileg is kötődjenek. Tehát ne csak azért dolgozzon vezetőként egy minisztériumban, vagy egy közigazgatási szervben, vagy polgármesterként, hogy jó fizetést kapjon és prémiuma legyen a hó végén, hanem azért is, hogy valami jót tegyen az országnak és azokon az embereken segítsen, akiket rá bízta. Valami pluszt adjon. Bárhova kerül, ott ez az erkölcsi háttér és az általános műveltség is fontos.

Mit gondol, az irgalomról? Azt látjuk, hogy sok ország kezd felhagyni a keresztény örökséggel, ami törvények szintjén is meglátszik. Olyan jogi lépéseket tesznek, amely a keresztény értékrenddel nem mindig egyeztethető össze. Ennek árán akár az irgalom is kikerülhet a törvénykezésből. Mit gondol, mennyire fontos a jogban az irgalom? Mi a szerepe?

Pontosan az előzőekben elmondott gyökerek miatt fontos az irgalom, ugyanis, amikor a bíró az ítéletét hozza, akkor vannak enyhítő és súlyosbító körülmények, amiket figyelembe kell vennie. Ezek nagyon sokszor erkölcsi szabályok. Tehát nem feltétlenül jogi kategóriák. Lehet, hogy jog által is leírhatóak, de első sorban erkölcsi szabályok. Amikor valaki rendes becsületes életet élt, családjá van, de egyszer megcsúszott, belekeveredett valamibe, elkövetett egy bűncselekményt, például egy sikkasztást a vállalatánál, akkor a bírónak figyelembe kell venni, hogy milyen előélete volt. Itt van például a kegyelem kérdése is, amikor a köztársasági elnök kegyelmet ad. Ezek is mind joga kívüliek szoktak lenni nagyon sok esetben. Például a várandós kismama elkövetett egy bűncselekményt, de a baba ne a börtönbe szülessen meg. Most csak kiragadtam példákat, de az élet rengeteg ilyen helyzetet hoz, amiket mi nem is tudnánk megírni előre, mert ezek olyan döbbenetes történetek. Mégiscsak van irgalom, mert a kegyelmi jog is ide tartozik. Az irgalomnak a kategóriájában van. Tulajdonképpen irgalomból ad kegyelmet a köztársasági elnök. Egyébként mi másért? Nem azért, mert ártatlan, hiszen elkövette a bűncselekményt, megvan a jogerős bírói ítélet. Ám, ha odafordul a köztársasági elnökhöz, akkor ő elengedheti a büntetést.

Én alkotmánybíróként is mindig az embert nézem. Nagyon sok alkotmányjogi panasznál ott van az ember, akinek az élete függ sokszor ezektől az ügyektől. Hozzánk fordulnak szinte utolsó reménysugárként, a nyugdíjuk ügyében, a szociális segélyük ügyében, az egyéb deviza hiteles problémáival stb. Ilyenkor egyik oldalról vizsgáljuk, hogy a jogszabályok mit tesznek lehetővé; de amikor a jogszabályokon belül van egy mozgáster, mert a jogszabály nagyon absztrakt és azt mindig egyedi esetre kell alkalmazni. Az egyedi esetenél sokszor vannak lehetőségek a mérlegelésre, anélkül, hogy a jogszabály kereteit szétfészítenénk, akkor például ezekre az erkölcsi elvekre gondolunk. Látnunk kell az embert, akin esetleg tudunk segíteni.

Tehát az alkotmánybíroság nem csak a parlamentben megszavazott törvényeket ellenőrzi, hanem egy akármilyen állampolgár panaszait is vizsgálja?

Ha van egy állampolgár, akinek van egy jogerős ítélete – ez az alkotmányjogi panasz, ami nem olyan régóta van az alkotmánybíró jogkörei között – és azt Alaptörvény ellenesnek gondolja az illető állampolgár, akkor hozzánk fordulhat, és mi kimondhatjuk azt, hogy ez Alaptörvény ellenes volt. És ha megnézzük az Alaptörvényt, akkor abban számtalan erkölcsi szabályt is találhatunk. Azt lehet mondani, hogy a Nemzeti hitvallás, az Alaptörvény preambuluma tulajdonképpen egy „közjogi ima.” Ott olyan elvek találhatók, amelyek pontosan a keresztény Európa a közös értékeiként kerültek be

ebbe a szövegbe. Ezek minket is, és minden hatóságot, állampolgárt köteleznek, még hogyha ezek az elvek sokszor elvontaknak tűnnek. A hétköznapi életünkben ezek mondanak valamit, irányt mutatnak, legalábbis reméljük, hogy irányt mutatnak.

Tehát a preambulum egyfajta keretet ad, az utána következő szöveg értelmezésére?

Igen. Például ott van, hogy segítenünk kell az elesetteken. Ennél jobban hogy lehetett volna ezt megfogalmazni? Mi, amikor egy konkrét ügyet nézünk, akkor azt mondjuk, hogy segítenünk kell az elesetten, azon az emberen, aki oda került élénk és a problémáját, ami lehet, hogy első hallásra kicsinek tűnik, de neki nagy. Bíró társaimmal arra törekszünk, hogy minél előbb, próbáljunk meg még akár a megfeszített erővel is hamarabb hozni határozatot, hogy az igazsághoz jussunk és ne húzódjon-halasztódjon sokáig valakinek az ügye. Akár még túlórával, plusz munkával is adott esetben.

Istennek hála, hogy szerény eszköz lehettem tanulmánykötet ismertetése

Köszönöm szépen. Néhány perccel maradt erre a nagyon szép feladatra. Ez a mi közösségünk, amelyik tényleg megható, hogy mennyi mindent tesz a hittel a nemzetért, ahogyan ez az Alapítvány nevében is van. És tulajdonképpen az, hogy most Kovász Egyesületnek, Hittel a Nemzetért Alapítványnak hívjuk, ez csak a jogi státuszát jelenti, itt függetlenül attól, hogy ki ebben a tag, nem tag, ez a közösség a lényeg, hogy akik így együtt itt vagyunk, meg még akik nem tudtak eljönni, ennek az össz-ereje hihetetlen nagy érték. Nem úgy erősödik a közösség, hogy hány tagja van, hanem hatványozódik tulajdonképpen minden egyes taggal. Tehát hárman már nem háromszoros, hanem hatványozott erősséget jelent. És hát ennek az egyik megnyilvánulása nagyon sok minden mellett, amit teszünk itt a közösségünkért, ez az újabb kötet, ami mutatja a munkásságunkat is, hogy nemcsak Mindszenty bíboros szobrát állítottuk föl; mert ez és mindaz, amit tettünk, egy egyszeri alkalom lett volna, egy egyszeri lelkesedés; hanem azóta is tiszteljük az ő életművét, és megemlékezünk minden évben a magyar egyháznak a történetéről, és mindig megtisztelünk valakit azzal, hogy kitüntetjük a Mindszenty emlékéremmel. Ez a tanulmánykötet itt nevesített, Mindszenty pappá szentelésének 105., esztergomi érseki kinevezésének 75., valamint halálának 45. évfordulójára, és Adriányi Gábor professzor úr gyémántmiséjére is ajánlottuk egyúttal. És hát mutatja azt, hogy milyen erő van e mögött, hogy ez már a második kötet.³⁴⁰ Tehát egy kötetet sokszor össze lehet hozni, de a második akkor az már azt jelenti, hogy itt van biztatás, és reméljük, hogy lesz harmadik kötet is. És a szerzőket is azért kiemelném, meg az egyes tanulmányokat is megemlíteném, nagyon gyorsan néhány percben. Adriányi Gábor professzor úrnak a tanulmánya nemcsak a névsor miatt van legegyszerűbben, hanem azért is, mert a személyes találkozásairól számol be, amiben ő kortanú, ami tulajdonképpen kettős történelmi feladat: nemcsak megírja a történelmet, hanem azt is elmeséli, amit átél. Soós Viktor Attila, a Nemzeti Emlékezet Bizottsága elnökségének a tagja pedig a Brenner Jánossal szemben elkövetett brutális gyilkosságnak az ügyét göngyölti fel, illetve azt is, hogy milyen módon történt a boldoggá avatása, és ő még egyébként másik hét ferences szerzetes ügyében is eljár, és megpróbálja elérni a boldoggá avatással kapcsolatos lépéseket. És természetesen Mindszenty József emlékiratairól is ír, valamint Apor Vilmos – aki szintén vértanú volt, köztudott az ő vértanúságának története – és Mindszenty József kapcsolatáról számol be. Kovács Gergely posztulátor – aki Mindszenty bíboros úr boldoggá avatásának a posztulátora is egyben – pedig a boldoggá avatásnak a folyamatát mutatja be. Ez talán még nem mindenki előtt ismeretes, hogy ez hogyan történik. Nagyon sokszor elhangzik a beszélgetések között, hogy miért nem boldog ez, miért nem szent az; ebből a tanulmányból meg lehet tudni, hogy ennek hogyan folyik le az eljárása. Tulajdonképpen azt lehet mondani jogásként, hogy itt is az egyházjognak van egy bizonyos szigorú előírása, és még az *advocatus diaboli*, az ördög ügyvédje is ilyen esetekben szerepet kaphat. Zinner Tibor jogtörténész kollégánk pedig, aki a koncepciók pereknek az egyik legkiválóbb kutatója, hihetetlen memóriája van, fejből felmondja bármelyik pernek még a 13. rendű vádlottját is, vagy azoknak az adatait; ő ír most arról, hogy kik hurcolták meg a bíborost Rákositól a titkos rendőrökig, tehát itt szintén egy ilyen komoly listát találhatunk, és abban a fő bűnösöknek nemcsak a megnevezése, hanem az életrajzának a bemutatása is megtörténik. Tehát többek között Olti Vilmosnak és még jó néhányknak, Adriányi professzor úrnak is köszönhetjük, hogy itt megnevezett neveket, mert ezektől mindig kicsit úgy félnek még ma is, félnek kimondani, hogy ki volt az, aki ilyen és ilyen bűncselekményeket elkövetett, amiknek most már az elévülésük miatt másfajta jelentőségük van. A sorban az én tanulmányom következik. Általában a koncepciók perekről, a különböző, joginak álcázott meghurcolásokról szoktunk mindig beszámolni. De hát olyan atrocitások is történtek a XX. században, amikor egyszerűen csak egy köztörvényes bűncselekményként meggyilkoltak papokat. Tehát tulajdonképpen azt lehet mondani, hogy a Néró császár idejét is túlléptülva történtek ezek, 70 év alatt 70 katolikus papot gyilkoltak meg Magyarországon a különböző rendszerek, a tanácsköztársaság

³⁴⁰ I. kötet: <https://mek.oszk.hu/18300/18324/>

II. kötet: <https://mek.oszk.hu/23800/23867/>

időszakában, a nyilas diktatúra időszakában és a kommunista diktatúra időszakában. És nagyon sok gyilkosság ezek között még nincsen feltárva, hogy ez hogyan történt. Én csak egy ilyen rövid katalógust állítottam össze, még a történészeknek a feladata, hogy ezeket tovább kutassák, hiszen vannak olyan gyilkosságok, amik nem szerepelnek itt, és vannak olyan gyilkosságok, amiket még nem kellően derítettek fel. És aztán következik Krajsovsky Gábor barátunknak több tanulmánya is, amelyben többféle téma került feldolgozásra – elnézést kérek, hogy most ezeket mindegyiket külön-külön az idő hiányában már nem tudom ismertetni, de hát ő ma is egy kiváló előadást tartott. Majd pedig külön értéke a könyvnek az a függelék, amiben magának az Alapítványnak a tevékenységéről számolunk be, illetve azokról a rendezvényekről, amik itt voltak, továbbá azokról a beszélgetésekről, amelyek akkor elhangzottak. Tehát ezek részben ilyen beszámolók, részben laudációk, és részben közösségünk munkájának dokumentálása. Úgyhogy én arra kérek mindenkit, hogy aki csak teheti, vásárolja meg ezt a könyvet, mert ezzel az Alapítványon keresztül a közösségünket támogatja, sőt még ilyen nagyon komoly üzleti megfontolásból, aki két kötetet vásárol, az olcsóbban vásárolhat, és még ráadásul ahogy azt Edit mondta, nagyon szép kis bonbont is kap hozzá; ott látható Timea, aki ezeket készítette, és hát így megédesíti ezt az egyébként nem túl – hogy mondjam – vidám olvasmányt. Így talán könnyebb lesz ezeket a műveket végiglapozni. Köszönöm szépen a figyelmüket, és vegyék meg, és olvassák ezeket a könyveket!

Petrovics Sándor

Emlékezés Wittner Máriára³⁴¹

Mikor nyár derekán ezt a találkozást szervezni kezdtük, még Tóth Ilonka Emlékházában ünnepre készültünk. Hiszen éppen október 23-án – milyen égi üzenet! – született 90 éve az 1956-os Forradalom és Szabadságharc ártatlan áldozata, Tóth Ilonka. Elég csak szemébe nézni az édesanyját rajongva szerető, pillangó jelenségű lánynak, elég egyetemi társainak jellemzését ismerni az évfolyam legkiválóbb tanulójáról vagy olvasni a 14 évesen írt hazafias versét, majd utolsó, kicsimpészett üzeneteit: összeáll lelkünkben egy Jean D'Arc-i tisztaságú, angyali lény képe. Egy gonosz világ által megriasztott, elszálló kis csalogány képe. E napon az Ő életéért akartunk köszönetet mondani.

Most azonban megrendülve, nemcsak Érte, hanem az Ő és mártír társai igazságáért mindhalálig küzdő Wittner Mária kezét is el kell engedjük.

Nem tudtam, hogy egy nyárvégi telefonhívásom épp a kórházban találja Őt. Gyenge, elhalkult hangon jellemezte akkori állapotát: műtét, rosszullét, ágyhoz kötöttség.

Mikor elmondtam: várjuk ide, hogy együtt ünnepelhessük Tóth Ilonkát 90. születésnapja aljalmából, annyit mondott határozott hangon: igen, ott leszek!

És én úgy éreztem, nem is lehet másképp, hiszen minden évben itt volt velünk.

Napsütéstől ragyogó temetésén az Il Silencio hangjai mellett – megrendítő képként – három fehér galambot röptettek az ég felé. Tudom, ez az Ő jele volt, az Ő hitvallása, végső üzenete, bátorítása számunkra: ne féljetek, elmegyek könyörögni értetek, de ha hívtok, itt leszek veletek!

Köszönjük Mária!

Isten legyen Veled!

Angyali Ilonkánk és hazáért küzdő lelked már találkoztak Odafent.

Kérünk, esdd ki nekünk mielőbb a Pio atya által megígért gyönyörű madár Istent dicsőítő szárnyalását Hazánkra!

³⁴¹ Tóth Ilonka Emlékház, Budapest–Árpád föld, 2022. október 22. <https://www.youtube.com/watch?v=kmVF9MAFb2k>

**„A szeretet soha el nem fogy” (1 Kor 13,8.)³⁴² — Megemlékezés Tóth Ilonáról,
születésének 90. évfordulóján³⁴³**

„Tóth Ilona hazaérkezett a sok-sok barát és évfolyamtárs öröme, akik soha nem hittek bűnösségében. Ők ismerték Tóth Ilonát, az Embert, ezért nem hitték azt az eszement, kollektíven kialakított mocskot, amit beteges aggyal összehordtak a bekötött szemű Justicia mérlegére, miközben már rég nem jogról volt szó, hanem a megszállott bosszúról.”³⁴⁴

Igen Tisztelt Megemlékezők!

Ez az alkalom egy ünnep számunkra, mivel '56 Angyala (a fehér orvosi köpeny tisztasága) a forradalom és szabadságharc szimbólumává vált. Ezt a jelképet kellett Kádáréknak sárba tiporni.

Tóth Ilona VI. éves orvostanhallgatót 1957. június 28-án koholt vádak alapján halálra ítélték és kivégezték az akkori kommunista rendszer hóhérai. Tóth Ilonát és társait annak idején úgynevezett köztörvényes, nem pedig politikai „bűncselekmények” miatt ítélték el. Az '56-os szabadságharcosok köztörvényesítése kedvelt eszköze volt a kádári megtorló gépezetnek és propagandának, ami a szabadságharcosok teljes erkölcsi lejáratását szolgálta.³⁴⁵ Ezt követően 1958 januárjában Gegesi Kiss Pál orvostudományi egyetemi rektort kitüntetik a Magyar Szabadság Érdemrend bronz fokozatával.³⁴⁶

A koncepciók pert megelőző kihallgatások során történt fizikai kínzások és pszichés „megdolgozások” eredményeként Tóth Ilona is, akárcsak a többi vádlott-társa, teljesen abszurd, önterhelő vallomásokat tett, életszerűtlen cselekedeteket vállalt magára.³⁴⁷

A közelmúltban elhunyt Wittner Mária³⁴⁸ – akiről most én is tisztelettel emlékezem – mondotta róla a következőket: „Meggyőződésem, hogy lehetnek példaképek, de semmiképpen sem Kádár János, aki tömeggyilkos volt (és Tóth Ilonát is kivégeztette – KG) – ezt nem kell (és nem is szabad – KG) szépitni és nosztalgiával tekinteni rá. Valódi példakép viszont Tóth Ilona, a szigorló orvos, akiről mára egyértelműen kiderült – sokakkal egyetemben –, hogy teljesen ártatlanul végeztek ki! Vannak, akik még mindig gyilkosnak kiáltják ki és próbálják mocskolni Tóth Ilona alakját. Ezért a túlélőknek kell tisztára mosni az áldozatok emberségét, és igazságot kell tenni azoknak, akik életükben és holtukban is meggyalázva, arccal lefelé, megdrótozva ott fekszenek a földben. Bízom benne, hogy '56 üzenetét az ifjúság is magáénak érzi, megőrzi, és méltó módon emlékezik majd rá.”³⁴⁹

2001-ben a Fővárosi Bíróság a Tóth Ilona elleni 1957-es eljárást semmisnek nyilvánította. Tóth Ilona egyetemi szobra ma az Egyetem Nagyvárad téri Elméleti Tömbjének bejáratánál látható.

Koromnál fogva – mivel én 10 évvel 1956 után születtem – *szemtanúként* 1956-ról nem tudok beszélni. De a történelem 1956-tal kapcsolatban már ítél: *keményen és tisztán!* Az Egyetemnek az a részlege, ahol én dolgozom, és amely közel esik a Kilián Laktanyához és a Corvin közhöz – *történelmi* helyszínek! Ezekre a helyekre több száz fiatal adta életét a legnagyobb eszméért: az emberi szabadságért. Őket erre nem kényszerítette senki, nem gondolkodtak azon, hogy ez megéri-e nekik,

³⁴² Tóth Ilona mártír orvostanhallgató kivégzése hajnalán írt sorai makói keresztanyjának, Somogyi Mária zongoratanárnőnek.

³⁴³ 2022. október 22. Árpád föld, Tóth Ilona szülőháza <https://www.youtube.com/watch?v=kmVF9MAFb2k>

³⁴⁴ Wittner Mária beszéde Tóth Ilona szobrának második, végleges felavatásán a Nagyvárad téren 2001. november 3-án. In: Hűség mindhalálig – Wittner Mária és Bene Éva beszélgetése. Kairosz Kiadó, 2014. 162.

³⁴⁵ Foldváryné Kiss Réka, a Nemzeti Emlékezet Bizottságának az elnöke <https://tothilonka56.hu/>

³⁴⁶ Noszál Béla gyógyszerész professzornak a Semmelweis Egyetem Gyógyszerésztudományi Karán 2015. október 21-én elmondott ünnepi beszéde. https://semmelweis.hu/hirek/files/2015/10/1956-okt%C3%B3ber-23_Nosz%C3%A1l-B%C3%A9la_besz%C3%A9d.pdf

³⁴⁷ Foldváryné Kiss Réka, a Nemzeti Emlékezet Bizottságának az elnöke <https://tothilonka56.hu/>

³⁴⁸ Wittner Mária: Börtönévek <http://www.rev.hu/sulinet56/online/szerviz/oha/witmeget.htm>

³⁴⁹ Felavatták Tóth Ilona mellszobrát <https://kultura.hu/felavattak-toth-ilona-mellszobralt/>

vagy sem és kifizetődik-e majd valamikor, vagy nem és hogy egyáltalán kifizetődik-e. Erre a válasz ma egyértelmű. Jövőt építeni csak a múlt *hiteles és igaz* ismeretének a birtokában és értékeinek a felhasználásával lehet; és ez minden korosztálynak a feladata. Hogy megérte-e ez az áldozat, előrelépve a hős szabadságharcosok nyomába, erre a kérdésre felelve *igennel* adhatjuk meg a választ.

Krajsovszky Gábor

Szenteokról

Mi kovász vagyunk a kenyérben, ami nagyon kicsi, de aminek nagyon nagy feladata van! Ahogyan a Diognéteszhez írt levélből ismerjük: „ami a testben a lélek, azok(nak kellene lenniük) a keresztények(nek) a világban.”

Ma egy alapvetően bukásra ítélt ideológia, egy „antikrisztus-diktatúra” – mert *ez* valóban diktatúra – kifordítani igyekszik a világot a normális menetrendjéből.

És a magyarok egy része is – mint a történelem során sajnos már többször – a saját hóhérait hívja, hívna magára.

Jézus Anyja, Szűz Mária – akinek a hyperdulia jár ki, ami a teremtménynek kijáró legmagasabb vallási tisztelet – mindenkit a *neki megfelelő* szerepre nevel. A férfit férfit, a nőt nővé neveli. Mária sem nőiesítette el Jézust, nem Mária-kongregációba nevelte.

Mit tenne most az Úr Jézus helyettem – nem jó a kérdés. Hanem: mit mondana nekem, hogy én mit tegyek. Tehát nekünk kell felmutatni azokat az értékeket, amelyekből egyre kevesebb van a világon.

Teológiai értelemben *szent* az, aki a megszentelő kegyelem állapotában van itt a földön, vagy már eljutott az örök dicső életbe, illetve az erényeket hőiesen fokban gyakorolja, gyakorolta – és akkor kanonizálva is lehet.

Communio sanctorum – a *szentek közössége* hittanilag nem kevesebb, mint *de fidei*, azaz hittétel. A szentek közbenjárásáért való imádság pedig hathatós segítségként szolgál arra, hogy az imádságaink és az ő közbenjárásuk által egyre alkalmasabbak legyünk az Isten szándékának felismerésére és teljesítésére.

Krajsovsky Gábor

Ut coelo assurgant – Hogy az égig emelkedjenek!³⁵⁰

*Válogatás Mindszenty-Pehm József-zalaegerszegi plébánosi időszakából elmondott
szentbeszédeiből és elmélkedéséből*³⁵¹

A SÁRVÁRI HUSZÁR APÁT – EMLÉKKÁPOLNA SZENTELÉSEKOR

1941. szeptember 28.³⁵²

A hely, ahol állunk, szent
(Józ. 5, 16.)

Kedves Sárvári Hívek!

Tiszteletreméltó ez a hely az Isten dicsőségéért és a halhatatlan lelkek üdvösségéért letett fogadalom nemes áldozatával. Ha az egy falat kenyér, egy korty ital, egyetlen betű nem vész el az élet könyve számára, az Úr hajlékáért hozott nagy áldozat is bizonyára kedves fogadatra talál az Úr színe előtt.

A célt: kigyújtani az istenszeretet és vallásos érzés lángjait ezen a plébániatemplomtól távol eső, az élet nehezebb keresztjeit hordozó kertvárosiak lelkében a nagy kísértés éveiben.

Emlék-kápolna áll előttünk. Elterjedt dicséretes szokás külföldön és magyar földön: templomokat, kápolnákat megtenni az örökkévalóságba költözött kiválóságok emlék-hirdetőinek. Így van emléktemploma hazánkban a nemzetünket annyira szerető, áldott Erzsébet királynénak, IV. Károly apostoli királynak, a katolikus közélet jelesein: Gr. Zichy Nándornak és Prohászka Ottokárnak. Emléket hirdet ez a kápolna is, Huszár Mihály sárvári apátplébános 22 éves lelkipásztori és még több közéleti működésével szemben. Két évtizeden keresztül ezen a napon estennen évről-évre megjelentek a város vezetői és jó hívei, magánosok és tömeg Huszár apát ajtaján, ablakán. Százak kezében lobogott a fáklya hirdető a szívekben lángoló szeretetet és hálát. Ma egy éve utolsót lobbantak ezek a névnapi fáklyák, mert – ki gondolta volna? – ez év jan. 17-én kilobbant Huszár apát földi életének a fáklyája. De bizonyára nem lobbant ki a szívek szeretete és hálája, hanem imádságos és hűséges emlékezésben él tovább. És ha a mulandóság ezt is felemésztene a bús feledés földjén, ez az emlékkápolna imádságra, emlékezésre, hálára nevel. A boldogultnak is, mint mindannyiunknak, lehettek és voltak is emberi gyarlóságai; de az Úr Jézus szava szerint az dobja rá az első követ, aki egészen bűn nélkül vagyon. De túl az emberi gyarlóság szintjén, Huszár apát a tettek misekelyhével, az általa kiszolgáltatott szentségek kegyelmi hatásaival és tüneményes igehirdetésével. Ékesszólásával a legkiválóbb egyházi és közéleti szónokaink közé számíthatjuk. Nem tartozik a mai szónok-iskolák egyikéhez sem; inkább késő folytatója a Szabó Imre-iskolának világosságával és az emberi szív húroztatának művészi kezelésével. De amikor így mutatkozott be Dunántúl annyi falujában, városában és az ország fővárosában sajátos Rába-melléki lelkiségével, az ő szíve is meleg volt, hogy lelkeket mozgasson. Előttem is sokszor feljajdult a sárvári munkások kenyértelenségén és kényszerű világjárásán. Kedves kedélye, igehirdetési készsége ismeretes. De a legnagyobbnak mégis abban láttam, hogy 40 éves lelkipásztori jubileumán önmagát megalázta; az engesztelés békegalambját küldötte azok felé, akikkel az élet és közélet küzdelme szembeállította. És legnagyobb az a győzelem, amit magunkon aratunk. Volt Sárvárnak egy plébánosa, Telekessy István, aki a kuruc idők után mindenéből kifosztva a számkivetés kenyerét ette.

³⁵⁰ A Győri Brenner János Hittudományi Főiskola bejárata felett olvasható felirat.

³⁵¹ <https://mek.oszk.hu/23800/23869/>

³⁵² PL. 33d – Primási Levéltár · Mindszenty magánlevéltár · Beszédék, elmélkedések. A levéltári anyagok előkészítéséért és rendelkezésre bocsátásáért dr. Hegedűs Andrásnak, az Esztergomi Primási Levéltár igazgatójának mondom hálás köszönetet.

Több sárvári plébános emléke bizonyára nem kerül a bús feledés földjére; de különösen nem az övé, aki ezt a földet szónoklataiban megtisztelte a hűség és meggyőződés disztó jelzőjével, amikor magyar Bretagne-nak nevezte, de az alkotásaival is emelte. Ismerek egy fölszentelt papot; valahányszor hazanéz a szülőfalujába, mindig elmegy a temetőbe a falu plébánosai és az ő tanítója sírjához egy-egy Miatyánkra. Huszár apátért a sárvári híveknek kell imádkozniuk. A múlt héten a zalaegerszegi Aggápoldában jártam és látom az egyik jó anyókat rózsafüzért imádkozni. Amikor észrevesz és abba hagyja a rózsafüzért, arra kértem, éretem is imádkozzék. Ah, én ezt – felelte – mindennap megteszem és amikor lelkiatyánk fogoly volt, ezzel a rózsafüzérrel szabadítottam. Kövessétek ezt a kedves, mély hitet és ha a ti lelkipásztorotok most a tisztítótűz foglya, ti szabadítsátok ki. A sírok világában élő hála a legszebb hála; a sírok világában meghalt hála a legszomorúbb jelensége az emberi szíveknek.

De szent ez a hely leginkább azért, mert Isten és a lelkek háza. Amikor a frankok pogány királya, Klodvig bevonult Szent Remig karján a rheimsi székesegyházba 496. Karácsonyán, hogy megkeresztelkedjék és látja a szőnyegekkel, virágokkal, pálmákkal, fenyőzönnel ékes templomot, az ámulattól megtorpanva kérdi az öreg püspöktől: „Úgy-e Atyám, ez maga az az ország, amelyet te nekem a keresztség ellenében ígértél?” – Nem, sicamber – feleli a szent, ez csak az előképe, belépő kapuja annak. Domus Dei et porta coeli, Isten háza és a mennyország kapuja. Szent, mint a názáreti házikó, ahol az Úr anyála köszönté a boldogságos Szűz Máriát és ez méhébe fogad a Szentlélektől szent Fiát. Itt is testbe öltözik az Úr. Szent, mint Betlehem, ahol az Úr megszületik és felette Glóriát énekelnek az angyalok. Itt is megszületik az átváltozások és angyali sereg, jóakarátú emberek veszik körül. Szent, mint a Golgota, az áldozat hegye és az áldozatok orma. Ott az Úr áldozta fel magát vérontással; itt ezt cselekedjük az Ő emlékeztetére, de vérontás nélkül. A Golgotán Jézus szederjés ajkakkal, elgyötörve, vonaglások között imádkozta: „Atyám, bocsáss meg nekik.....”. Amikor itt majd élőkért, holtakért a szeplőtelen áldozatot bemutatják, itt is susog az elsődleges áldozattevő, az Úr Jézus imája: „Atyám, bocsáss meg nekik.....”. Itt kapcsolódik a mai evangéliumi szent szakasz is a szeretet főparancsolatáról Isten, önmagunk és felebarátunk iránt. Ezen épül föl minden más törvény.

És az Ő életművével a legszebb példát, iskolát adja mindehhez az a Kis Szent Teréz, aki ennek a kápolnának a védőszentje, korunk szentje, a kicsiségek, finomságok és megbocsátás szentje. A kicsiségekben volt nagy, a gyermekdedségben volt nagy. Nem is akart ő más lenni, mint a kis Jézus labdája, ecsetje, csészikéje. Mily kicsi és mily nagy az ambíciója! Amikor vért hány, felajánlja az őt világérsz papjaiért és hithirdetőiért. A hívő lélek csak így gondolkozhatik a felszentelt papról. És mily hatalmas a programja: ha egyszer feljut Istenhez, rózsasőt hullat majd a földre.

Kedves Hívek! Amikor a plébánia, az alapító család és a város együttes felkérésére megáldottam Kis Terézke emlék-kápolnáját, az volt az imádságom: áradjon innét Kis Terézke szeretete, jósága, hulljon innét az ő szeretetének, megértésének, jóságának, irgalmának rózsasője. Gyógyítson sebeket, emelje testileg, lelkileg a szegényeket, ébresszen nemes törekvéseket, szenteljen meg szándékokat itt a Kertvárosban, az egész városban, plébániában és a vértől elgyalázott egész földön. Ámen.

1942. április 16.³⁵³

A lélek megszentelésében és az igazság hitében éljete!
(Tess. II. 2, 12.)

Kedves Hallgatóim!

A mélyen hívó középkortól a XVIII. század végéig, sőt – mondhatnók – napjainkig a fekete halál, pestis, kolera és nagy elemi csapások után fogadalmi napokat szenteltek országok, városok és falvak lakói és azokat nemcsak maguk tartották meg, hanem ráhagyták azokat a késő utódokra is. Nemzedékek azzal búcsúztak nemzedékektől, hogy nekik, akiken már kiadott a mulandó világ és akiket már-már pártul fogott a nagy örökkévalóság, mindössze egy kívánságuk fűződik a tűnő földi élethez, de ez aztán szent és megmásíthatatlan: a vész elültével fogadott napjukat szenteljék azzal, hogy beillesztik őket az Anyaszentegyház vásár- és ünnepnapjai közé időtlen-időig. A fogadalmi napon aztán századok múltán is az emberjóságból és Istenszeretetből üde ünnepélyesség ömlik el hivatali életben, üzletben és műhelyben, szántón és réten, erdőn és szőlőhegyen, családi házon és egyéni lelkeken; huszonnégy órára a legszorgosabb dologidőben is kihull a munkaszerszám a kézről, hogy mindegyik hála-imára kulcsolódjék és még a fogadalmas ősök immár gyepes sírjain is zengjen és rebegjen a mindenkit megpróbáló és mindeneken irtalommal könyörülő Isten felé. Ami itt a magyar Lendva-vidéken templomokon és iskolákon, idegrendszeren és lelkek mélyén, városban és falvakon, családokon és egyénekben a belső és külső kényszer otrombaságával 23 év alatt végbement, vetekedik az elsorolt nagy csapásokkal és szerencsétlenségekkel. Ha hazát veszíték, majd mindent veszíték; ha a nyelvemet elveszik, az életet is elveszik, mert százados igazság az, hogy nyelvében él a nemzet. Épen ezért, ha azok a nagy csapások kívánva-kívántak egy-egy fogadalmi ünnepet, hát ez az ápr. 16, amely 23 év annyi és annyi testi-lelki szenvedésének rabláncait leoldotta, méltó és érdemes arra, hogy Te Deumos fogadalmi ünnep legyen a kicsinyeknek, és azok lehetnek, aminek anyjuk szíve alatt indultak: magyarok és nem népük pusztítására majdani janicsárok; a serdülőeknek, hogy nemzetük színe-virága lehetnek; a házasoknak, hogy a maguk népe termő gyümölcsöse lehetnek és a sír felé közelgőknek, hogy szabad és nem szolga földben pihenhetnek az ítélet napjáig.

A fogadalmi ünnepek azonban csak akkor érik el céljukat és csak akkor kedvesek Isten előtt, ha nem merülnek ki az emlékezésben és örvendezésben, hanem a fogadalmi napok a szebb jövő gránit-alapjai lesznek. A Lendva-vidék fogadalmi ünnepe ilyen lesz, ha komoly és őszinte elhatározás lüktet benne, hogy az ellenséggel soha többé nem kacérkodunk. És úgy látom, hogy most sokan gyanakodva néznek rám, mintha bizony félrebeszélnék, mert hát kinek jutna eszébe visszatérni a kiadáró boldogsággal elhagyott ellenséggel való kapcsolatokhoz. Pedig helyesen beszélek és megfontoltsággal. Amily bizonyos, hogy a trianoni koporsót nemcsak ellenséges kezek ácsolták és kopácsolták, hanem a nebulóvirágként kezelt nemzeti bűnök is; ép annyira igazság az is, hogyha – ne adj Isten! – a rabság réme újból ránk meredne, szemében az idegen kajánság mellett a nemzeti bűnök vigyorgónának felénk.

Nos, hát kacérkodnak az ellenséggel sorainkban azok, akik:

- 1.) Isten végtelen szent nevét mocskolják, eszeveszetten káromolják. A káromkodó ország nem Mária és Szent István, hanem Lucifer országa; a káromkodó ország a pokol előcsarnoka. Abban a családban, ahol becsméri az atyát, ringyóként kezelik az anyát, nincs többé semmi szent. A káromkodó egyén az ördög ugató kutyája. A káromkodó nép hazaveszejtő nép. Káromkodó népet nem segít az Isten sem mindennapi életében, sem oly világtörténelmi válságban,

³⁵³ PL 31d

aminőben most benne vagyunk. Hős fiaink keresztes háborúra mentek a bolsevik istentelenség ellenében és lám, mögöttük mi a káromkodás istentelensége révén szövetségbe lépünk Moszkva istentelenségével.

De hát – kérem! – nemcsak káromkodás folyik a magyar égbolt alatt; van itt imádság is. Elismerem: imádkoznak az ártatlan gyermekek a jámbor családok tűzhelyén, a gyermekek az iskolában, a felnőttek, talán még a káromkodók egyik része is a templomban. De ez csak csendesen csobogó csermely, amelynek csobogását elnyomja az egekig csapkodó tenger-orkán, a förtelmes káromkodás.

- 2.) Akik a családi életet gyümölcstelenné teszik, egykéznek, kettőznek és pokolian vigyáznak. Ezek az ellenség néma szövetségesei. Ideát bezárják, belakatolják az élet kapuját, ugyanakkor a határon feltárják, tágra nyitják hazájukra, népkre a halál kapuját. Nem akarunk magyar gyermeket látni? Nem akarunk magyar katonát látni. 1918-ban egy örült világ kurjantotta magyar földön: „Nem akarok több katonát látni!” Nos, tinektek, szegény Lendva-vidékiek, 23 éven át volt módotok idegen katonákat, grancsárokat látni! És ha a téli éjszakák fergetege megverte ablakotokat, riadtan figyeltetek: hátha ellenséges fegyveres! A szent királyok idejétől ezen a tájon húzódott az ország gyepeje századokon át. A gyepeket sűrű és éber ör-sor őrizte. Ma is gyepe és határ ez a vidék, sokkalta inkább, mint valaha. De hiába gyepe, ha a leendő örök sora, az élő gyepe nem sarjad az anyák szíve alatt.

A vármegye levéltárában a napokban átnéztem a Lendva-vidékről beérkezett születési és halálozási anyakönyveket. Dermedt lélekkel szakadt fel belőlem a kérdés: „Uram, Isten! Ki tart majd fogadalmi ünnepet 50 év múlva ápr. 16-án a Lendva-vidéken?” Eddig mentegetőztetek a nyakatokon ülő, az életet megfőjtő ellenséges haddal. De a szerb már esztendeje nincs itt és ez a bűn konokul itt fészkel köztetek.

Az a rengeteg beszajkózott többi kifogás, amelyet a bűnös világ iskolájában az ördög mestertől tanulnak meg, Isten és a lelkiismeret színe előtt merő semmiségek. Akik ezt teszik, a bemocskolt családi szentélyt büntanyává alakítják, ők maguk büntársakká lesznek, akik az élet forrásához kitűzik a lázadás és a forradalom lobogóját, amelynek csattogásából kárhozat, országveszejtés és hazaárulás harsog ki; lelkendezik rajta a földi és pokoli ellenség.

- 3.) Akikben nincs katolikus élet és öntudat. Szent Istvántól 1526-ig gyönyörű katolikus hitélet folyt itt a Lendva-vidéken; de 1526 után $\frac{1}{4}$ évszázadra meghalt a tájon az Úrangyala és a Dicsértesség. 1600. táján hozta Lendvára az esküvői oltártól hitvesét a később nádor, gr. Esterházy Miklós földesúr. Magával hozta Hajnai Mátyás jezsuita hithirdetőt, aki meghirdette az elfelejtett katolikus tanokat és itt és messze vidéken felhangzott újra az Úrangyala és a Dicsértesség. És akkor lett a Lendva-vidék másodszor katolikká.

Trianonnal sebet kapott itt Szent István és Esterházy nádor népének katolikus hite. Bekerültetek egy szakadár államhatalom tengerébe, amelynek zúgása állandó tiltakozás és ostrom volt Szent Péter szikláján. Fátolyt borítottak az apostoli kettős keresztre, a szent koronára, a Magyarok Nagyszonyára, Szent Istvánra és a magyar múltira. Száműzött lett az a nyelv, amelyen az ősök ezer évig esengtek Istenhez, amelyen titeket is az első imádságra tanítottak. Elárvult nyáj lettetek.

Most a felszabadulással harmadszor kell a katolikus hitben és öntudatban megerősödnötök. Mi az a katolikus hit? Mindannak élése, követése, amit Jézus Krisztus hirdetett és amit Egyháza, hogy higgyük, elénkbe ad. Mi a katolikus öntudat? Itt ülnek vagy állnak a régi magyar nemesek leszármazottai és az új vitézek. Ahogy múltjukra és harctéri vitézségükre rátartisággal gondolnak, így kell a katolikusoknak mivoltukra gondolniuk.

Katolikusnak lenni annyi, mint szerelmes gyermeke lenni az Atyának, testvére lenni a testté lett Igének és a Szentlélek Isten kegyelmi patyolatjában járni; teljes joggal édesanyának szólítani az Istenanyát; az angyalok edelével táplálkozni, az örök cél felé legjobban kifeszített vitorlákkal haladni

és egykor boldogan meghalni; addig is a magyar történelem teljes ezer évét a magam birtokának tekinteni.

O'Connel, az ír szabadsághős végrendeletében testét a hazaföldre, szívéét Rómának rendelte. Ez a mi utunk is. Ha így szeretjük katolikus hitünket, hazánkat, földi és örök boldogulásunk forrása lesz a fogadalmi ünnep; szent lesz az Úr neve, szent a családi élet, a legnagyobb boldogság a katolikus hit, országunk ezeréves támasza.

Ez a lelkek megszentelése és az igazság hite! Ámen.

A KATOLIKUS CSALÁD ÉS AZ APOSTOLKODÁS

A Szociális Missziótársulat országos közgyűlésén

Budapest, 1942. október 6.³⁵⁴

Richárd Henle hithirdető Dél-Schantungból írja Stettenben lakó szüleikhez: „Hála neked, jószágos mennyei Atyám, hogy nekem oly nemeslelkű édesanyát adtál. A szegény kínai pogányokhoz azért van szívem, mert folyton emlékezetemben őrzöm iskoláskoromból azt az élményt, hogy édesanyám téli fergeteg évadján családi asztalunknál akkor ültetett meleg ételhez egy szegény vándorló mesterlegényt, amikor fogytán volt a család zsírosbödönje.”³⁵⁵ A két irgalomtényt időben 1 ½ évtized, térben 8400 km távolság választja el egymástól, de csak azért, hogy a család apostolkodásának a hatósugarát mutassa. A kínai levél után újabb évtizedre, a boxer-lázadás idején P. Henle öt nagy és négy kisebb késszúrással befejezte életét. Kioltották azok, akikért elhagyta családját, hazáját.

A vértanúság éjtszakáján az apa álmodott: fia társaival véres, fehér ruhában a földön feküdt. Az apa az álombeli párbeszédben megkérdezte fiát: „Richárd, te most fehér ruhát viselsz?!”

- Mostantól örökre fehér ruhát hordok.

Az apa felriad, felkelti feleségét, lámpát gyújtanak kimondhatatlan ideg-állapotban. Két nap múlva megold mindent a Kinából a steyli missziós-központon át megérkezett sürgöny: Henle ermordet (Henlét meggyilkolták – KG).

Az apa gyakran elolvassa ezután a Szentírásból a Titkos jelenések könyvének ezt a helyét: „Ezek azok, akik nagy megpróbáltatásból jönnek, ruháikat megmossák és megfehérik a Bárány vérében”³⁵⁶ Az éltelen anya pedig napnyugtáig átgondolja azt a pillanatot, amikor a gimnazista Richárd bejelenti, hogy misszionárius lesz. Az anya első sorban volt ennek a hivatásnak az előidézője, de most megriadt és tartóztatja fiát. De a fiú ép anyja tanításából emlékezteti a Makkabuesok anyjának a magatartására, mire az anya engedni kénytelen.

A II. német birodalom flotta-tüntetés rendez a kínai vizeken P. Henle és társai megölése miatt; a mandarin megtorló intézkedéseket fogyanatosít. Mindkettő eredménye jelentéktelen, de P. Henle sírja felett hatalmasat szökött fölfelé a hitűjencok száma, mert a vértanú vére az Egyház vetése; és azt a vért, amely az Egyházat küzdve és győzve viszi előre, a katolikus család adta és adja szüntelen. A katolikus család egyszerre az öröm és áldozat oltára és a közösségi élet nélkülözhetetlen erényeinek a kertje. Ezt a tételt igazolja mindannyiunk tapasztalatán kívül a kinyilatkoztatás és a történelem.

³⁵⁴ PL 31d

³⁵⁵ Georg Stenz: P. Richard Henle. II. Aufl., Steyl, 1924. S. 114.

³⁵⁶ Titk. Jel. 7, 14.

Az emberi élet és az Ószövetség kezdete: család; az Újszövetség hajnalfénye: Szent Család, a katolikus fundamentumára helyezkedett magyar nemzet útravalója: megint Szent Család az Alkotó tervéből. Mindhárom csak úgy leheli magából az apostolkodás szent tüzét közvetlenül is, de az általuk magukból átitatott családok százazezreire keresztül is.

Az elsőben jelentkezik a természet Urának parancsából az apostolkodás expanzív és propagatív jellege: „Növekedjete és sokasodjatok és hajtsátok uralmatok alá a földet”³⁵⁷. A másodikban azért hozza össze az Atya az igaz férfiút és a női szépség ormát, hogy kezük alatt növekedjék bölcsességben és kedvességben, az, aki először kezdett cselekedni és azután tanítani³⁵⁸. 12 Apostolt választott magának, hogy utánuk és róluk kapjon nevezetet minden apostolkodás; Aki a maga oldalsebéből szülte a világra az egy, szent, általános és apostoli Anyaszentegyházat. A magyar szent család annyira apostoli volt, hogy a boldog királyné-anya egyszerre babusgatott gyermeket és öltöztetett új magyar templomokat. A fiú évezredre, mint szűztiszta lilium a magyar ifjúság legszebb példaképe. Az apáról pedig Krisztus helytartója, II. Szilveszter pápa állapította meg: „En csak apostoli vagyok, de a ti királyotok apostol.

Az Isten kikezdései mindmennyi felkiáltó jelek a térnek és időnek beláthatatlan messzeségeibe is elér, el kell érnie az úrnak 1942. esztendejében a Kárpátok medencéjébe is, ahol a kinyilatkoztatás és Szent István nemzete ezzel a jelmonddal sereglik táborba: Családmentés – nemzetmentés.

A család adja a társadalomnak, a közösségi élet munkásainak, kis és nagy csavaroknak a hivatástudatot, azt az öntudatot: érték vagyok és az értéket forgatni és kamatoztatni kell a Miatyánk nagy családjá körében, nem pedig elásni vagy zsebkendőbe kötni. Ezek az érték-tudatok acélosan pattannak elő szentségi, felbonthatatlan házasságnak, az apának, mint a család fejedelmének, az édesanyának, mint a család papjának és a gyermekeknek, mint a család virágainak és gyümölcszeinek a fogalmából.

Amikor azon az éjtszakán a pusztulás utálatossága szállt le a városmajori szentély fölé, a következő reggel egy kis cseléd lány azt sürgönyözte haza a dunántúli szülőfaluba: „Hála Isten, nincsen semmi bajom.” Drága kis mezei virág, úgy meghat finomságod, a vallásos hitből fakadó háládatosságod, de értéktudatod is. Tudod, hogy aggódnak érted, ezért kiveszel összerakott havi 35 Pengőből egyet. Ez a kislány lehet a népmozgalmi nyilvántartóban és az Oti-ban is merő szám; lehet, hogy a sorstársadat megveszi a pesti utca, mozi és a leánykereskedelem; lehet, hogy belőlük él a legdúsabban az öngyilkosok számoszlopa. De te érték vagy, úgy is, mint falusi kislány Pesten; az leszel, mint jegyes és ha – a költő szerint – új életet etetsz a melled haván és akkor is, amidőn a II. és III. nemzedék körében lehajtod fejedet érett gyümölcsként az örökkévalóság számára.

Amennyi fegyelmet és áldozatot megtanultunk a családi fészekben, annyival kopogtatunk az Isten két nagy családjá, az Egyház és a haza küszöbén. Akinék pedig a családból, illetőleg annak valamelyik álképletéből semmi lelki hozománya nincsen, az üres kézzel lép, ha lép, a két nagy család kapujához és lesz az Egyháznak száraz ága, a hazának élősdije és teherétele.

Azokról, akik az apostolkodás mezején sokat tevékenykednek, a sanda gyanú és ravasz mentegetőzés azt tartja: elhanyagolják családjukat. A tények mást mutatnak. Egy hónapja ülte a Szociális Missziótársulat zalaegerszegi szervezete fennállásának 25. évfordulóját. A szervezet történetének és a karitás számoszlopainak ismertetése után csendben, magamban feltettem a kérdést: hát kik is dolgoztak ebben a szervezetben kitartó szívóssággal és kiket illet a jubileumi babér? Az Egyház kincsei, a szegények körül? A kórház betegei és a kórház elesettjei, a cseléd lányok és a

³⁵⁷ Móz. I. 1, 22.

³⁵⁸ Ap.Csel. 1, 1.

patronázs körül? Nyitott könyvként áll előttem a munkatársak szociális tevékenysége és családi életük belseje. Azokat találtam elsőknek a szociális munkában, akik minták a családi életben. Szóval, megint csak valósul Szent Ágoston 1 ½ évezres megállapítása: az otthon anyasága a küszöbön kilépve szellemi anyaság lesz; a családi szeretet pedig künn királyi papság, világi apostolkodás, Egyház és haza odaadó gyökérmunkássága.

A Volga-menti borzalmas harcokban a nagy erődök már rég elestek, összeomlottak, de a kiserődök, a felfegyverzett házsorok még egyre dacolnak. Az állam és az emberiség félelmes nagy fogalmak ugyan, de a világforgatagba beleinognak. A kiserőd, a család az apostoli erő lendülete, ellenállása és diadala. Ezért örülünk, hogy a Szociális Misszió karitása mellé odaállott a fejlődés a szociálpolitikával úgy, amint az államtitkár úr előbb vázolta, az érdemes, de gyenge magyar családok oldalára, hogy kialakítsa belőlük Egyház és haza viharálló kiserődjeit.

ISTEN TÖRVÉNYEI³⁵⁹

Boldogok, akik megőrzik az Úr utait
(Péld. 8, 32.)

Megingott és válságokkal teli időkben, amikor – mint ma is – világokat forraló eszmék, törvényhozó hatalmak és törvényeik kerülnek a múltak és emlékek raktárába és milliók gyászolják, vagy szívesen temetik őket. A földiekben csalódás is keresteti velünk ezeket a szilárd törvényeket; de szükséges is keresnünk, mint talmi kincsek után az igazi aranyat, éjtszaka után a hajnali napkeltét, a törvénytelenéseket, megannyi szöszegések, hazugságok és hamis törvények után az egyetlen életutat, az Isten törvényt. Keressük azokat a törvényeket, amelyek a tisztavirágéletükkel, a tündöklő agyrémekkel vakító képekkel szemben örökéletűek és örökvényűek, mint törvényhozójuk, aki egyedül mondhatta magáról: „Én vagyok, aki vagyok.” (Móz. II. 3, 24.). Nincs benne múlt, jelen jövő, hanem csak van és feltétlenül és örökké van, mint az emberekhez kinyilatkoztatással küldött művei, törvényei is. Uram, a te utad megismeréséhez add a te világosságodat, hogy mai elmélkedésünk legyen lelkeket térítő!

Kedves Hívek! Az Isten törvényeihez a kinyilatkoztatás (1) és részben a történelem tapasztalata (2) vezet el bennünket. Vessük is föl a kérdést, hogy az emberi természetbe ojtott vagy Isten ajakával a Sinai-hegy égzengésében és utoljára a Szent fia, Jézus Krisztus által kijelentett törvénynek mi is a célja, mit akar elérni. Ez a cél: a) a rosszak megfeddése és megtérítése; b) Jézus Krisztus jellemének kialakítása egyénben és közösségben; c) a közös cél elérése itt és odaát.

- 1.) a) Az Isten törvénye az emberi tettek igaz tükré. Az emberi szemek hályogosak és elfogultak, de ez a tükrő tökéletes hűségben mutatja meg a káromkodás, a rágalmazás, a házasságtörés, a magzatölés, a lelketlen önzés undorító jellegét. Azt kiáltja a törvény a bűnben elmerült léleknek: „Nem szabad neked!” (Máté 14, 14.). Akkor sem, ha barátod, komád helyesli; akkor sem, ha egy divatos világáradat harsogja dobogón, boroshordón, sajtóban vagy rádióban. De az Isten törvénye a bűnösre rá is süti a Káin-bélyeget, legyen az illető kicsi vagy világnagyság. Első, második vagy ezredik Káin, mit tettél? (Móz. I. 4, 10.). Lehet, hogy Moszkvában szobrot kapsz, de az én bélyegem égeti homlokod és féreg marja a lelkiismereted. Ezekről mondja az Apostol: „Megfeddetnek a törvénytől, mint annak megszegői.” (Jak. 2, 9.). De amint Káin lehet bármilyen gonosz, tusakodó és kétségbeesett, az Isten pedig a kétségbeesettnek is ellentmond (Móz. I. 4, 15.): azonkép az Isten törvénye sem a bosszú törvénye, hanem az lelkeket térít és megment a bűnösöket, ha bűnbánatot tartanak (Iz. 45, 22; Ezech. 18, 30; Ján. 12, 40.). Az isteni

³⁵⁹ P.u. XVII. v. PL 33d

törvényhozó hirdeti, hogy a tékozló fiúnak megbocsátó atyja, az elveszett kincsnek örvendező gazdája, a halálra sebzett jerikói utasnak irgalmas szamaritánusa van.

b) Az isteni törvényhozó önmagát adja törvényeivel a mi életünkbe. „A törvény vége Krisztus, minden hívőnek megigazulására.” (Róm. 10. 4.). Amikor az, Aki maga is törvény alá adatott (Gal. 4. 4.), szelidségét és alázatosságát, a Gondviselés-hitet, a megbocsátást, a felebaráti szeretet fejedelmi törvényét (Jak. 2. 8.), az irgalmasságot, a gyermeki lelket és szenvedés törvényét elének adja önön példájában, ezekben a törvényekben úgy szemünk elé írta Jézus Krisztus a maga életét, mintha köztünk feszítettet volna meg (Gal. 3. 1.).

c) Az isteni törvény nem akar iga, ostor és skorpió lenni, mint Roboám királyé népe nyakán és hátán (Kir. III. 12, 14.), hisz az Úr is elítélte, megutálta keménységéért a királyt (Kir. III. 12, 15.); nem a tisztas életörömköket akarja megürmösíteni, az életet megnehezíteni és az ember előtt az erkölcsi életet ellenszenvenessé, gyűlöletessé tenni. Nem! Ezt csak azok hirdetik, akiknek nincs törvényük vagy hamis törvények szerint élnek és akik ép emiatt az emberiségnek valóban átkai. A gonoszok törvényt hoznak, hogy uralkodjanak; nem egyszer azért, hogy törvényeikben, embertársaik gyötrelmében kéjelegjenek, mint Mexikó, Spanyolország; a magyar és orosz bolsevizmus ezt véres és kegyetlen példájával markolhatóan igazolja. Isten, Aki a királyok királya, urak ura, aki egyedül úr, egyedül hatalmas (Tim. I. 6, 15; Missale); Aki a teremtés és megváltás minden jogcímét meghaladó jogán rendelkezik; Annak főparancsolata is a mai evangéliumi szent szakasz szerint a szeretet (szeresd Istent, felebarádatod, önmagadat!); szeretetből és csak szeretetből lándzsával átdöfött Szívének szeretetéből hozta meg minden törvényét. A földi törvényhozók márványlépcsőit messze elkerülte; mindössze egyszer járt azokon, akkor is fogolyként és vércseppjei hullottak azokra. Törvényhozó trónusa a jóságos Szűzanya keble, a betlehemi jászol, a keresztfa. Az isteni törvények célja: minden emberi lélek és az egész emberi nem közjava; és pedig közelebbi célja a lelki béke és boldogság a földön, végső célja pedig az örök boldogság. A törvények irányítják – mondja Szent Tamás – az embert és a saját tettein keresztül az örök cél felé (1. 2. q. 91. a. 4. 6; 1. 2. q. 90. a. 1. c.). A törvény nem kölcnc, nem nehézék, nem akadék, nem szabadság- és nem öröm-romboló; hanem a hajó vitorlája, kedvező szele; a madár szárnya; az utas útiterve; segítők, hogy józanul, igazán és jámborul éljünk ebben a világban (Tit. 2. 12.); a por és hamu végtelenbe lendítője. Tehát jó a törvény (Tim. I. 1. 8.).

Balga ember az, aki a meredek utak kerítésében csak korlátot lát és nem a kísértő, örvénylő szakadékok ellen való megnyugtató biztosítékokat is. Nehéz a nyelvet fűkezni? De mily érték, hogy az a törvény, amely elnémitja az én egyetlen rágalmozó nyelvemet, gombot köt száz és ezer nyelvre, amely ellenem törne és ehelyett imádkozik értem? Nehéz a tisztaság törvénye? Igaz; de mily jóleső tudat, hogy Isten VI. törvénye tisztán tartotta leányságában édesanyámat, tiszták a leánytestvéreim és remélhetjük, hogy lesz tisztá, szeplőtlen jegyesünk; és vannak tisztá, áldozatos apácák, mire kórházba kerülünk. Nehéz a sok gyermek? Úgy van! De temagad hányadik gyermeke vagy szüleidnek, hányadik gyermek volt apád, anyád? Az V. törvénynek köszönd meg, hogy megláttad a világot és meglátod majd az Istenatyád arcát, mert nagyszülőid, szüleid nem voltak életkapulakatóló cédák és nem voltak mocsokban élő fiatalok, akik ványadt testet, beteg idegrendszert, hasadt lelket hagytak volna rád.

Ha Isten törvényt adott a vizeknek (Péld. 8, 29), a tengernek, az égitesteknek, növényeknek, állatoknak, az embert nem hagyhatta törvény nélkül. Akik erről másként gondolkoznak, lehetnek az erkölcsiség kitűnő bolsevikjei, az anyag, a test imádói, de nagyon leértékelik az embert.

Az Isten törvényén alapszik a kötelesség és az erény, tisztesség és becsület, emberi méltóság és hősiesség, az emberi élet és társadalom helyes rendje, az egyén, család, haza és Egyház benső élete, a bűn és büntetés elkerülése.

- 2.) És ha Isten örökérvényű törvényétől elfordul az egyén és az emberiség? Csak akkor látszik meg, mi az az isteni törvény, micsoda fölséges jótétemény; lelkünk épületének tartó oszlopa és mestergerendája.

Mert – jól jegyezzük meg! – a bűnnek is van önkényuralma és jaj nekünk, ha feletteseink és alattvalóink nem számolnak többé Isten törvényével. Ha nem számít többé a „Ne ölj”, mely könnyű nyakszírtlen löni 10.000 lengyel tisztet és beledobálni a katyni nagy sírba! És 1 ½ évtizeden keresztül (1937-ig) mily könnyű volt nemcsak 4860 papot, de 892.000 munkást és 9.600.000 földmívést is meggyilkolni a szovjet világában!

És mily mélyre, az állat alá süllyed az isteni törvény híján az ember! A francia forradalom szavazás alá bocsátotta azt, vajon van-e Isten; szakított Isten törvényeivel, emberi törvényeket tett helyükbe. Nap nap mellett feleskették rájuk a népet, ünnepélyt ünnepélyre halmoztak és csókolóztak a szabadság, egyenlőség, testvériség mámorító lázában; madarakat eregettek ünnepélyeken óriási kalitkákából.

És mi lett? Hazudozással és rágalmozással kezdik, bebörtönzésekkel és öldökléssel végzik. Minden kötelék meglazult. Mindenki csak gyorsan élvezni akart. Minden birtok bizonytalan lett. Minden nyilvános hely szajhától és tolvajoktól nyüzsgött. A lomhaság és züllöttség az elidegeníthetetlen népjogokról való fecsegéssel elrettentő mérvben terjedtek, az éjjeli lopások és utcai gyilkosságok közönségesek lettek. Minden fogház tömve. A csöcseléket Párisban és környékén 200.000 főre becsülték. Elég szervezett banda volt, amely fejenként 2-3 livreért minden gazságra, minden csődülésre elszerződött.

Páris, ahol egykor szellem és bölcsészet uralkodtak, kloakája minden bűnnek. Minden utca vértől ázik, minden ház kifosztva. Vad arcátlanúság bilincsel ott le minden lakost rémülettel. A nadrágtalanokon kívül ott mindenki kiáltja: „Éljen a szabadság!” s ezalatt reszket a nyaktől. Aki hazáját keresi, csak romokat talál, aki franciákat keres, csak vérszomjas fenevadakat talál.

Képtelen gondolatokat termelnek ki a vezetők. Roland miniszter azt javasolja, hogy az emberekből olajat kell készíteni, a villefranchei akadémián azt indítványozta, hogy a pogány egyiptomiak példájára léptessék életbe a halottak fölött való ítéletet. Brissot vissza akarta az embereket vezetni az emberhús-evésre. És szót fogad a csöcselé. 1792. aug. 10-én megostromolja a Tuileriákban levő királyi kastélyt, a lovas rendőrség árulása és hitszegése után majd egészen lemészárolja a hű svájci ezredet, aztán benyomul a védtelen palotába. A márványlépcsőkön, ahol különben csak szépség, rang és érdem járt föl s alá diszes léptekkel, most gyilkosok, tolvajok s ringyók cammognak nyugodtan föl s le, rongyos, piszkos népség tapossa a sima termeket és puskaagyakkal zúzzák össze a szép velencei tükröket. Aranyt, ezüstöt, órákat, ékszereket raknak zsebre. Szolgák brilliános órákkal büszkélkednek, egy Daubigny 100.000 frankot vett el. Panis, hogy egyéb lopásaira fátyolt vethessen, az államnak egyszerre 1.800.000 frankot szolgáltatott át, amelyet ő mentett meg.

Fogházból kibocsátott tolvajok ellopták a tengerészeti minisztériumból a Tuileriákban biztonságba odahelyezett, 25 millió értékű koronakincseket, 9547 gyémántot.

A párizsi commune fölülegele alatt még több mint 17 millió értékű ékszer, arany és értékpapír van, amelyeket a királyi kastélyból s a gyanúsaktól elvett, de nem számolt el róluk.

1793-ban Párisban hivatalos jelentés szerint 1200 boltot fosztottak ki.

Gyilkolás és rablás után megjő a kedv. A királyi pincékben beverik a hordókat; közel 10.000 üveg bort hoznak fel, leisszák magukat. Teherhordók ülnek a trónra, mások kigúnyolják a koronázást, a királyné ágyába ringyók feküsznek, határtalan aljasságok történnek. A söpredék kannibáli módon jól érzi magát, egy hóhér a hullák mellett hegedül, míg a többiek vígan táncolnak. A legborzalmasabb dolgokat Fournier bandája követte el, szétzúzta a legszebb bútorokat és ezek fáján az óriási kéményekben 17 fogoly svájci égetett el és emberhúst evett. Grammont színész és egy Blanc nevű ember, emberszívek ettek, egy papírgyáros egyet pálinkában főzött meg.

Vallási és erkölcsi élet terén az állami esküt tett papok nem kellettek a hívő népnek. Akiket a nép kedvelt kifogástalan életük miatt, üldözte az állam. 50.000 pap lett száműzött, 14.000 apácát üztek el a kórházi betegek mellől. A hívő nép hihetetlen távolságokra, erdők mélyére és fegyveresen vonult az üldözött papok miséjére.

A csöcselék a leszúrt őrült és vérivó Marat istenítését kívánta. Temetési menete, amelyben tetemén kívül fürdőkádját is vitték, esti 6-tól éjfélig tartott. A királyi kincstár legszebb urnájában őrzött szíve számára kápolnát emeltek. Itt gyertyák égtek az új isten tiszteletére. Zarándokoltak hozzá, litániákat végeztek nevével, szívéhez, sebéhez. O Marat szent szíve... Az összes köztereken templomokat, mauzóleumokat, diadalíveket emeltek tiszteletére.

1797-ben Párisban 20.000 elvált házaspár élt. Egy férfi elvett egymásután két nővért, utána anyjukat minden akadály nélkül a világi hatóság előtt. Bollmann orvos írja: „Buja, erkölcsstelen a nép. A város első kéjhölgyeit a képviselők, törvényhozók bérbe vették; előbb ezeket kellene elűzni!”

Művészet

Minden emléket, amely a múltra emlékeztet, szét kellett rombolni. Így IV. Henrik, XIII-XV. Lajos szobrai.

Törvény mondja: A hajdani királyoknak St. Denis-ben és a köztársaság bármely helységében és templomában található sírjai és mauzóleumai 1793. aug. 10-én lerombolandók. A művészet barátainak azt felelték: a szabadság egy elveszett mestermű helyébe ezer mást fog fölláttani. De a rombolás sohasem épít, csak rombol.

A belső katonaság, a forradalmi hadsereg vezérkara valóságos akasztófavirágcsokor, a katonaságból 300.000 fő a rabló, akik 200-300 törvényhozó kíséretében járnak az országban. Rémület előttük, halál, gyűjtogatás utánuk. A konventbiztosok voltak a külső hadsereg irányítói minden tudás nélkül.

A nők a szeptemberi gyilkolásokon padokat, majd fáklákat kapnak. Mint valami színjátékon legeltetik szemüket a mészárlásokon, a hulla-arcokon a városnegyed hölgyei. Napoleon írja emlékirataiban, hogy a Tuileriák ostroma után a nők határtalan szemtelenségeket követtek el a lemészárolt svájciak hulláin. A király halálra ítélesek, a 37 órás ülésen a hölgyek legragyogóbb pongyolában fagyaltot, narancsot ettek és likőröztek. Közben gombostűvel szurkálták kártyákon a király halálsvázatait.

A gyermekek az ártatlanul lemészároltak fejével játszadoztak.

Az ifjúság könnyelműségben és vadságban nőtt fel.

A gazdasági élet: csak Lyon-ban 20.000 munkás áll kenyér nélkül, mert megálltak a gyárak. Miniszter jelenti a conventnek: az utak rossz karban vannak, a földművelés, ipar és kereskedelem pang; a vagyon bizonytalan, a törvényeknek semmi erejük. A forradalom egyik szelleme, Danton mondja: A nemzet helyzete iszonyú. Az 1789/90-i tél kemény volt, és nagy éhínség uralkodott Párisban; küldöttség hirdette a convent előtt: „Mit ér a szabadság, ha nincs kenyér!” Amikor az élelmiszer hiánya egyre nőtt, egyik forradalmi vezér azt javasolta: fogdossák össze a kutyákat és macskákat, a patkány-hús ingyencsalat, a növénykert különös és külföldi növényei helyébe burgonyát ültessenek (W. XVI. 625.). A Tuileriák roppant kertje legyen konyhakert. Az egyházi vagyon (1200 millió) elidegenítve, rosszul kelt el, a bankóprás erősen dolgozott (W. XVI 626, 665.). Az egyházszabályt nem kísérte szerencse, az adók csakhamar súlyosabbak voltak, mint valaha (W. XV. 147.). A bevételek mindig kevesebbek, a kiadások mindig szaporodtak; a háború, gabonavásárlás, pazarlás, a heti kétszeri gyűlésszám mindenki

számára, a belső forradalmi hadsereg (7200 fő), rengeteg kém fizetése, a forradalmi sikkasztások miatt az 1793. évi fölkelések leverése. A pénzt egyre nyomták; az árfolyam 100-ról 29-re esett. Halálbüntetés várt azokra, akik az asszignátákat eladták. Romlott lisztből táplálkozott a nép vagy az sem volt. Legendre mézsáros a polgári bűntnek, a hústól való teljes tartózkodásnak a behozását javasolta. Sokan összergyógtak az utcán a kimerüléstől, sokan éhen haltak.

Igazságszolgáltatás

Amikor a szeptemberi gyilkolásokból, 2-10.000 lemészárolt hullapiramisától, a vértől, bortól gözölgő banda az igazságügyi minisztérium elé vértől szennyezett kocsikon, rablott zsákmánnyal, dobpergés közt, mint valami győztes csata után felvonult, Danton, az igazságügyminiszter az erkélyre lépett: „Köszönöm nektek, nem, mint igazságügyminiszter, hanem mint a forradalom minisztere.”

Panis és Sergent számára, akik a gyilkosságokat végezték, Sauterre hivatalosan 12.000 frankot utaltványozott.

Azt a királyt, aki a forradalom előtt megszüntette a jobbágyságot, eltörölte a robotokat, saját közigazgatást adott a tartományoknak, javította a fogházak, kórházak állapotát, fölkereste részvevő szívével a nyomor szerencsétlenség és tévedés menhelyeit: halálra ítélték, zsarnoknak bélyegezték. Még koporsót sem kapott; a hullát saroglyán vitték a temetőbe. Két apostata pappal imádkoztattak afölött, aki szentként halt meg. Mésszel leöntötték, hogy ereklyévé ne válhasson.

Egy testület sem szabad már, a törvényszékek sem. Bírákat bevádoltak s hazaárulóknak mondtak már azért, mert nem akartak a nép parancsa szerint ítélni és a polgárok vagyonának, becsületének és életének ezt az utolsó menhelyét is megszenstségtelenítették.

A forradalmi törvényszék minden szabály alól föl van mentve és minden eszközt fölhasználhat. Jogosított volt a gyanúsakat elfogatni. Gyanús és letartóztatható mindaz, aki a forradalom iránt nem tanúsít folytonos ragaszkodást; mindaz, akiről bebizonyult, hogy bevádoltatásuk alaptalan, vagy akik az ellenük emelt vádak alól tisztázták magukat; akik negyedeik gyűléseit nem látogatták. Franciaországnak csakhamar 200.000 gyanúsa volt a börtönökben, bár állandóan küldtek a vérpadra áldozatokat. Robespierre elveszettnek mondja azt a napot, amelyen a nyaktiló nem működött. Még az ítélet végrehajtása előtt meghaltakat is nyaktilózni akarták.

És a közjólét és szabadság?

Bollmann orvos írja: „Sehol sem láttam a szabadságot, a törvénynek erejét, rendet, mindenütt magánszenvet, bírvágyat, uralomvágyat; a közjó csak cégér, sehol sem igazi cél. Az uralkodó jakobinus párt csak henyé munkásokból, városi és falusi korhelyekből, katonaringyókból, a kórházak törzsvendégeiből, a legveszedelmesebb népsöpredékből, mindenféle dologtalanokból és romlott erkölcsűekből, szemérmetlenekből és esztelenekből állt.

És ez a világ hozott háborút, mert magára ingerelte egész Európát. Brissot a támadó háború mellett beszélt és azt mondta: Hálát kell adni az égnek a háborúra való alkalomért. Csaknem egyhangúlag, de zajos helyesléssel határozták el a háborút, amely 24 évig tartott, milliók életébe került; a háború folyt vízen és szárazon, a sivatag homokján, északon leégett Moszkva, Lipcse mellett csatát veszít a francia. Páris kétszer beveszi az ellenség (Weisz: Világtörténet. XV. 412, 429, 430, 460, 483, 518, 521, XVI. 5, 65-6, 93-94, 151, 123-4, 155, 164, 223, 214, 249, 282, 264, 431, 568, 618, 626, 665; VXII. 26, 27, 92, 112, 163, 204-8, 218, 447, 315, 294-8, 300, 303-6-12, 533, 292, 286-287, 426.).

Ezt a borzalmas világot egyetlen államférfiú, Mirabeau gróf tudta volna megállítani. Csodálatos szónoki képességgel, tünémenyes államférfiúi értékekkel rendelkezett és utálta a

forradalmat, mint törvényteleniséget. A nemzetgyűlés fölött hatalma, bátorsága napról-napra emelkedett. De nem tudta megakadályozni a forradalmat, mert előbb, viszonylag korán letört. Ekkoriban Isten-hívő volt, de korábban nem törődött törvényeivel. „Súlyosan bűnhődöm ifjúkori hibáim miatt”, panaszkodott gyakran sóhajtozva, „s ezt veled is éreztetik, szegény Franciaország.” „Oh, bárcsak olyan hitem lett volna, mint Malesherbes-nek: mily jövőt biztosíthattam volna akkor hazámnak, mily hírt nevennek!” „Érzem, hogy sorvadok, érzem, hogy láz emészt.” Eljöttek a búskomorság s a közeli halál sejtelmének órái: „Ki fogok dőlni a munkában; a szerencsétlenség, amelyet föltartóztattam, minden oldalról rá fog omlani Franciaországra, s azon istentelen tömegnek, mely reszket előttem, nem lesz féke többé. Se király, se nép nem uralkodik itt. Egy alávaló banda fog mindnyájuk felett uralkodni, amely irtózatossággal szennyezi be Franciaországot” (Weisz: Világtörténet. XV. 161.).

Kedves Hívek! A kinyilatkoztatás és a történelem tanúságtétele hirdeti nekünk, hogy egyedül az Isten törvényeinek vágányára állíthatjuk életünket. Ezért mi nem is ítéljük meg vakmerően Isten törvényeit (Jak. 4, 11.), ellenkezőleg, az Apostollal gyönyörködünk az Isten törvényében a belső ember szerint (Róm. 7, 22.). Jól tudjuk, hogy nem a törvény hallgatói az igazak, hanem a törvény cselekvői igazulnak meg (Róm. 2, 13.). A Makkabeus testvérekkel készek vagyunk inkább meghalni, mintsem, hogy az Isten törvényeit áthágjuk. A törvények megtartásáért támaszt fel minket az Isten az örök élet föltámasztására (Makk. II. 7, 2, 9.). Ezért boldogok már a földön is, – mert a törvények megtartásában az örök boldogság előízét érzik – azok, akik megőrzik az Úr útjait, törvényeit (Péld. 8, 32.). Vajha az Úr törvényeit elménkbe adná és szívünkbe írná nekünk Istenünk, mi pedig az Ő népévé lennénk (Zsid. 8, 10.). Adj a Isten, hogy ezek közt érhük el jutalmul a földi és örök boldogságot. Ámen.

MAGYARORSZÁG LÁNGOKBAN³⁶⁰

Archív gyűjtemény

Isten nevében

Archív hang, fénykép és film dokumentumok.

10 éven keresztül folyamatosan gyűjtötte:

V. Molnár János Imre Úr

A nevezett privát gyűjteményt tovább gyűjtötte,

digitalizálta, szerkesztette, DVD-re írta:

V. Molnár János András Úr

A Keresztény hitoktatás részére

„Ha majd nem lesz mag, legyen miből vetni”

Ne bánts a Magyart!

A magyarok vére

Hommage á 1956

Örök emlékül

a magyar szabadságharc

hőseinek

és

mártírjainak!

³⁶⁰ Szöveganyag: http://eucharisztikuskongresszus.hu/1956_7.html

Hanganyag eredeti dokumentum-mozgóképekkel: <https://www.youtube.com/watch?v=9kg9gHe2kII>

A magyarságot, a magyar népet a nemzeti múltat sohasem gyalázták annyit, mint az utóbbi évtizedek alatt. Mártírjaikról letépték a glóriát, államférfiaitól, hadvezéreiktől, közvitézeitől elvitatták még a becsületet is. Ifjúsága és gyermekei lelkéből ki akarták irtani a nemzeti öntudatot, önbecsülést is. Ez a film elsősorban annak a szabadföldön nevelkedett ifjúságnak szól, amely már nem ismeri az elveszett otthont, és szól azoknak a fiataloknak, akik a pánszláv bolsevik elnemzetlenítés elől menekültek ide, de akiknek lelkében nem hagyott nyomot a szovjet vitriol. Lássák meg őket, akik utánunk jönnek, s akik egy szabad Magyarország gazdái és vezetői lesznek. Az elmúlt 1000 esztendőben sok volt az árny, de több volt a fény. Sok volt a hiba, de több a siker, az emberség, hősiesség. S ekkor gátlás nélkül mondhatjuk el, Reményik Sándor örökérvényű hitvallásával: „Szeretlek népem mindhalálig!”

Mert ez a nemzetvédő harc nem elveszett és nem reménytelen. S ha csak néhány igaz akadt a hazátlanság nagy pusztaságában ki megértette a magyar lélek nagyságát, folytonosságát és örökkévalóságát, akkor a krónikás nyugodtan elmondhatja, nem éltünk hiába, harcolni kell tovább mindhalálig.

Kölcsey Ferenc: Himnusz

Vörösmarty Mihály: Szózat

1956. október 23-a. Csendes, őszei nap. A világ még nem sejt, hogy ezen az estén és a következő napokon visszafajított lélegzettel figyelni majd az eseményeket, amelyek Európá szívében egy kicsi országban lejátsszódik. De a nagy hírügynökségek gépei már kopogni kezdenek. Forradalom Magyarországon! Már dübörögnek a hatalmas rotációs gépek és a sok millió példányszámú újságok és különkiadások első oldalán egy szó: Magyarország, Ungarn, Hungary, La Hongrie, Hungéria. Diáktüntetések és a diákok követeléseiből forradalom lett. Egy nép, amelynek az életénél is fontosabb a szabadságharc az elnyomók ellen. A budapesti barikádokon vállvetve küzdenek diákok és munkások. A világ szorongva figyel a Magyar Szabadságharc eseményeit. Csodálattal, bámulattal és együttérzéssel adóznak a bátor kicsi magyar nép iránt. Sokan teszik fel a kérdést: Hogyan tört ki a forradalom? Kik ezek a magyarok?

Évezredekkel ezelőtt a Volga folyóknál éltek a békés halászó-vadászó finnugor néptörzsek. Krisztus születése előtt 1000 évvel szétválnak. A finnek nyugatra tartanak, az ugor törzsek kelet felé átkelnek az Uralon és a szibériai sztyeppe szélén telepedjenek le. Ott török bolgár nomád törzsekkel olvadnak össze és ebből az európai és ázsiai vérkeveredésből születik meg az ősmagyar nép. A hunok, mint a vihar törnek Ázsiából Európába. A magyarok nem tartanak velük. Később kezdenek nyugat felé vonulni. A 7 törzsfő a megyeri törzs fejét, Árpádot választja meg közös fejedelemmé. Így keletkezik az egyes lovas nomád törzsekből egy önálló, a maga sorsát meghatározó nemzet. Árpád vezetése alatt 250 ezer magyar kel át a Kárpátokon, hatalmas ménesekkel és marhasordákkal. A Kárpát medencét meg a Holdról szabad szemmel is fel lehetne ismerni, miután ez a Föld egyik legtekélyesebb földrajzi egysége. Ez a föld, amely 1000 éven át a magyar történelem helyszíne lesz gyéren lakott. Csupán északon élnek a mai szlovákok ősei, keleten egy korábban idetelepült magyar törzs, a székely, nyugaton elszórt germán telepek. Harcias magyar törzsfők innen vezetnek kalandozó hadjáratokat keresztül-kasul Európán. Mindig gazdag zsákmánnyal térnek haza, amíg Ottó német császár Augsburg mellett Lecht mezején meg nem semmisít egy kalandozó magyar sereget. A pogány magyarok a megsemmisítő vereség után felveszik a nyugati keresztény vallást. István fejedelmet és az udvari előkelőségeket a passauai püspök kereszteli meg. Az évezredforduló karácsonyán Istvánt a II. Szilveszter pápától kapott koronával királlyá koronázzák. Műve sorsdöntő a magyarok jövőjére. Az ország törvényeit a keresztény erkölcsökre építi fel. Véglegesen letelepíti a magyar népet. Vármegye rendszerével modern közigazgatást szervez, amely a mai napig is fennáll. Keresztény országepítéséért jutalmul az apostoli keresztet kapja II. Szilveszter pápától, halála után pedig rövidesen szentté avatják. Csodálatosan megmaradt jobb keze a magyar nemzet legfőbb ereklyéje. 900 év óta minden év augusztus 20-án ünnepélyes körmenetben viszik körül a fővárosban. Ez az ereklye jelképezi a magyarság küldetését önmagát védve őrt állani a nyugat kapujában. A szent koronának különleges jelentése van. Ez az ország teste s minden jog forrása. A király csak akkor léphet felségjogaiba, ha megkoronázták. A kontinensen először a magyar nemzet vív ki írott alkotmányban biztosított szabadságjogokat. II. Endre Aranybulla, amely az angol Magna Charta után született, többek között feljogosítja a nemzetet, hogy még királya ellen is fegyvert foghasson, ha az megsérti az alkotmányt. Dzsingisz kán tatár hordái előzőnk Kelet-Európát. Magyarországon török meg az erejük. Száz évvel később még nagyobb veszedelem fenyegeti Európát. A mohamedán törökök nyomultak előre és ismét Magyarország az, ami ellenáll a rohammal szemben és megvédi a nyugatot. Nem rég ünnepelte az egész keresztény világ az 500 éves déli harangszó emlékét. Örök időkre szóljanak délből a harangok a magyar, nándorfehérvári nagy győzelme emlékére. Így rendelkezett III. Callixtus pápa. Magyarország főkapitánya, Hunyadi János a franciskánus szerzetes, Kapisztrán János hada segítségével Nándorfehérvárnál megsemmisítő győzelmet aratott a sokszoros török túlerő felett. Győzelmével sikerül Európát évtizedekre megmentenie a török veszedelemtől. Hunyadi fia Mátyás király a magyar reneszánsz nagy uralkodója. Sikeres hadjáratokat vezet a török ellen. Egyidejűleg Budán fényes udvari életet tart fenn. Pompás lovagi játékokat rendez. Felállítja világhírű könyvtárát, melynek a legnagyobb értékei az általa íratott Corvinák. Magyarországnak ebben az időben épp úgy, mint Angliának 4 millió lakosa van. Magyarországnak 92%-a magyar. A középkor végén Magyarország még mindig európai nagyhatalom. Nem sokkal ezután azonban bekövetkezik a nagy nemzeti katasztrófa, a mohácsi csatér Magyarország nemzeti temetője lesz. A túlerőben lévő török megsemmisíti a készületlen magyar sereget. A fiatal II.

Lajos király is az elesettek között van. Buda tornyairól műezzinek zengik Allah dicsőségét. A győztesek kirabolják és felégetik az országot. De a magyarok még mindig nem adják meg magukat. A végvárok egész sora ellenáll a töröknek az utolsó emberig. Magyarországot 3 részre szakítják. A nyugati és északi részen a Habsburgok uralkodnak. A töröké az ország déli és középső része. Keleten pedig megalakul az Erdélyi Fejedelemség. Erdély, mint egy keleti Svájc, példamutatóan jár az európai haladás élén. A Tordai Országgyűlés már 100 évvel a 30 éves vallásháború előtt kimondja a vallásszabadságot. Az erdélyi alkotmány teljes egyenrangúságot biztosít a 3 államalkotó nemzetnek. 200 éven át Erdély lesz a menedéke a magyar államiság gondolatának. Erdély a kisebbik haza. A török újabb hódító hadjárata felébreszti a nyugatot. Bécs ostroma után az egyesült európai hadak felszabadítják Budát, majd Savoyai Jenő vezetésével 20 év leforgása alatt egész Magyarországot. Ám az ország romokban hever. A lakossága csak másfél millió. I. Lipót Habsburg császár Magyarországot, mint meghódított tartományt kezeli. Megszünteti Erdély önállóságát. A török által kipusztított területekre idegeneket, elsősorban németeket telepít. A Balkán még 200 évig török uralom alatt marad. Állandóan özönlenek belőle a menekültek, hogy Magyarországon keressenek új hazát. Így lesz Magyarország sokféle nemzeti kisebbség hazája.

I. Lipót abszolutisztikus uralkodása ellen fegyvert fognak a magyarok. A szabadságharc élére a magyar főúr, II. Rákóczi Ferenc áll, akit erdélyi fejedelemmé választanak. XIV. Lajos, francia királlyal szövetségben kibontja a felkelés zászlaját. Jelszava: Hazáért és szabadsáért. 8 éven át folyik a hősi harc. A francia segítség elmarad. Pestisjárvány is kényszeríti a magyarokat, hogy letegyék a fegyvert. Erdély utolsó fejedelme száműzetésbe vonul. Az elnyomás és idegenuralom hosszú évtizedei után újból támadnak férfiak, akik a nemzet újjászületésén dolgoznak. Egy egész reformnemzedék fáradozik a haza felvirágoztatására. A legnagyobb magyar, Széchenyi István letette alapjait egy modern, új Magyarországnak. Megépítteti a Lánchidat, mely a magyar főváros szimbólumává válik, összekötőkapocs a két ikerváros, Buda és Pest között. A Nemzeti Múzeum lesz a magyar forradalom szülőhelye. 1848 márciusában Európa szerte forradalmakkal akarják a népek az abszolutisztikus rendszereket megdönteni. Petőfi Sándor magasra emeli a magyar szabadság zászlaját és a budapesti ifjak lelkesülten követik. „A magyarok Istenére esküszünk, esküszünk, hogy rabok tovább nem leszünk!” Az ifjúság kiküzdí a sajtószabadságot. 12 pontba foglalja követeléseit. A nemesség önként mond le előjogairól. Felelős minisztérium alakul modern népképviseléssel és parlamenttel. Bécsben a 18 éves Ferenc Józsefet ültetik a császári trónra. A magyaroknak ismét fegyvert kell ragadniuk, mert a bécsi udvar meg akarja semmisíteni az új magyar törvényeket, melyeket Ferdinánd császár és király szentesített. A magyar országgyűlés elhatározza a harcot. A szabadságharc lelke és szervezője Kossuth Lajos. Az ifjú honvédség fővezére a zseniális Görgey Artúr. Bem tábornok, a lengyel szabadságharc hőse lesz az erdélyi hadtest parancsnoka. Hónapokig tartó véres harcok után a szabadságharcosok felszabadítják Budát és az egész országból küzik a császári csapatokat. Ferenc József az orosz cártól katonai segítséget kér, mert az abszolutikus rendszerek elvét meg kell menteni. 200.000 orosz katona nyomul be Magyarországra. A segesvári csatában kozák lovak tiporják halálra Petőfi Sándort, a nemzet költőjét. Görgey kénytelen letenni a fegyvert az orosz túlerő előtt. Kossuth Lajos külföldre menekül. Az ő pénzjegyeit elégetik. Arad várában a szabadságharc leghősibb 13 tábornokát, mint lázadókat kivégzik. Akasztófa, halál és börtön veti árnyékát a szerencsétlen országra. A magyarok passzív rezisztenciával állnak ellen az elnyomásnak. A nagy száműzött, Kossuth Lajos közben Angliában és az Egyesült Államokban tevékenykedik. A világ közvéleménye a magyarok oldalán áll, Kossuth utazásai diadalutak. Beszédei felgyújtják a népeket, de a kormányok nem tesznek semmit. Magyarországon dühöng a császári diktatúra. Deák Ferenc, a haza bölce fáradozik az alkotmány helyreállításán. A fiatal, magyarbarát Erzsébet királyné támogatja fáradozásait, hogy császári férjét a magyarsággal kibékítse. Az események nyomására Ferenc József enged és megtörténik a kiegyezés az uralkodó és a nemzet között. Így születik meg az Osztrák-Magyar Monarchia. Magyarország és Ausztria egyenlő jogú és önálló államok egymás mellett, melyeknek csupán uralkodójuk közös, valamint a külügy- hadügy- és pénzügyeket intézik közösen. I. Ferenc Józsefet megkoronázzák és esküt tesz a magyar alkotmányra. Pazar fénnel megrendezett világkiállítás keretében ünnepli Magyarország 1000 éves fennállását. Napsugaras békében, telve reménységgel és önbizalommal Budapest Európa egyik

legszebb fővárosa. 68 éven át uralkodott Ferenc József. Már nem is húsból, vérből való ember, hanem szimbólum. Nem érthette meg, hogy békében hunyja le szemét. A világháború kitört, bár Magyarország miniszterelnöke gróf Tisza István a koronatanácsban tiltakozott a szerb hadüzenet ellen. Az I. Világháború közepén koronázzák az Osztrák-Magyar Monarchia utolsó uralkodóját magyar királlyá. A budai várhegyen a koronázó menettel a Mátyás templomba vonul IV. Károly király körül még utoljára felragyog a dunai nagyhatalom fénye. A király a szentháromság szobor előtt tesz esküt a magyar alkotmányra. Az esküszöveget Csernoch János hercegprímás olvassa fel. A király lóháton tér vissza a Szent György térre, ahol vágatában nyargalt el az ország minden vármegyéjének földjéből emelt dombon. Szent István kardjával suhint a világ négy tája felé, ezzel fogadja meg, hogy Magyarországot bármely irányból jövő ellenséggel szemben megvédi. Ez nem sikerült neki. Az Egyesült Államok elnöke Wilson kihirdeti 14 pontját. E szerint az Osztrák-Magyar Monarchia népei önkormányzati jogot kapnak, de a monarchiát nem osztják fel. A területi kérdéseket népszavazással döntik el. Magyarországon liberális polgári forradalom jut uralomra. Az új Magyar Köztársaság elnöke gróf Károlyi Mihály. A győztes nagyhatalmak konferenciája elhatározza Magyarország feldarabolását minden népszavazás nélkül. Károlyi átadja a hatalmat egy munkáskormányának, az országot a nemzetközi proletáriátus védelme alá helyezi. E kétségbeesett lépés után Kun Béla vezetése alatt közel 5 hónapon át dúhög a Lenin-fiúk terrorja Magyarországon. Horthy Miklós tengernagy, az Osztrák-Magyar tengeri haderők utolsó parancsnoka bevonul Budapestre, ahol a Magyar Királyság kormányzójává választják. A legtöbb nyugati országtól eltérően Horthy alatt Magyarország politikáját 2 tényező határozza meg: a bolsevizmussal szembeni védekezéssel visszatérés a tradíciókhoz, és igyekezett, hogy a békeszerződés békés revíziója útján orvosolják a sebeket, amelyeket a Wilson-féle pontok be nem tartása ütött a nemzeten. A magyar Alföld az egyik legnagyobb magtára Európának. Hatalmas gabonaföldek és kukoricatáblák ismertetőjelei a vidéknek. Magyarország lakosságának 56%-a dolgozik a mezőgazdaságban. A gabona- és állatkivitel az export legjelentősebb tétele. A magyar nép festői viselete, a vidám magyar életkedv és humor, a magyar zene, tánc a világ felnövekvő nemzedékei figyelmét mindig Magyarország felé irányították, úgyhogy Magyarország ezek szemében az életöröm jelképe lett. A nép évszázadok óta őrzi hagyományait és évről-évre megtartott ünnepségein felújítja azokat. A Húsvét a népszokások legszebb időszaka. Az Alföld képe az utolsó évszázadban teljesen megváltozott. A nagy legelők helyét gabonaföldek, gyümölcsösök és szőlők foglalták el. Kevés helyen maradt meg a pusztá, melynek fátlan legelőin nyájak és galambszürke színű marhák csordái legelnek. Mint Franciaországnak Párizs az egyetlen központja, úgy Magyarországnak kulturális, szellemi, kereskedelmi és ipari központja Budapest. 900 év óta még mindig Szent István napja a legnagyobb nemzeti ünnep. Szent István jobbát színes ünnepi körmenetben viszik ekkor körül a fővárosban. Felvonul szebbnél szebb népviseletben az ország minden tájának minden népe. Az ünnepségek fénypontja a koronázó templomban bemutatott istentisztelet. Magyarország az egyházzal való bensőséges kapcsolatának legszebb ünnepét 1938-ban a Budapesten rendezett Eucharisztikus Kongresszus alkalmával üli. Eljötték ide a világ minden népének küldöttségei. Az ünnepi szentmisét Pacelli bíboros pápai legátus, a jelenlegi XII. Pius pápa mutatja be. A III. Birodalom fenyegetésével szemben Ausztria és Magyarország szorosabb barátsággal akar védekezni. Miklós, osztrák köztársasági elnök, látogatást tesz Magyarország kormányzójánál. A müncheni határozatok alapján Magyarország határkiigazítást kap és elrendeli, hogy Csehszlovákia köteles egy magyar lakta határsávot visszaadni. A magyar lakosság örömmujongva fogadja a visszatérő magyar honvédeket. A visszaállított közös lengyel-magyar határon a két nép képviselői lelkes testvériséggel találkoznak.

Miután a hitleri birodalom Ausztriát már bekebelezte, a két nép szeretné megmenteni magát a közelgő katasztrófától. De a sors kerekét nem lehet eltéríteni. Történelmünk egyik legnemesebb alakja Teleki Pál magyar miniszterelnök öngyilkosságával tiltakozik a hitleri erőszak ellen, de ez sem akadályozza meg, hogy Magyarország belesodródjék a II. Világháborúba. A II. Világháború súlyos sebeket ütött Magyarországon. Emberben és anyagban szörnyű a veszteség. A vörös hadsereg ellepi az országot. Katonái, mint győztesek tobzódnak és felszabadítóként ünnepeltetik magukat. A nyugati szövetségesek csak kis létszámú politikai és katonai misszióval képviseltetik magukat. A tényleges hatalmat sok százezer főnyi megszálló seregükkel az oroszok tartják kezükben. Az ideiglenes magyar

kormány, melynek még csak negyed része áll kommunistákból, Miklós Béla tábornok vezetésével ennek ellenére megkísérlí a Jaltai Megállapodás szellemében ország jogainak biztosítását. A háttérben azonban már készen áll Moszkva fő ügynöke Rákosi Mátvás. Míg az amerikaiak visszahozzák a nyugatra mentett szent jobbot az ország fővárosába, a kommunisták titokban arra készülnek, hogy magukhoz ragadják a hatalmat. Az újonnan kinevezett esztergomi hercegeprímás Mindszenty József személyében rettegett ellenfélre talál. Aszkéta lelke, hitének tüze, hazája és a magyar nép iránti szeretete révén ő személyesíti meg a nép előtt az erkölcs, a szabadság és a béke eszméjét. Szabadság és béke a magyarság egyetlen reménysége a Duna partjain heverő tragikus romok között, de nem hagyják magukat leteperni. Munkaláz fogja el az embereket. Lendülettel és önbizalommal kezdenek az ország újjáépítéséhez. Nem csak fizikai, hanem politikai értelemben is. Az oroszok minden eszközzel támogatják a kommunista pártot. A nép 83%-a az 1945-ös választásokon azonban a kommunisták ellen szavaz. A sajtóban Közép-Európa legélénkebb eszmei vitája folyik. Állapítják meg nyugati megfigyelők. Rákosi még a joviális demokrata szerepét játssza. Tito marsall látogatása a kommunistákat akarja erősíteni. A formailag még polgári kormány kénytelen Moszkva kegyencét ünnepi pompával fogadni. A magas vendég mellett ott áll a fanatikus kommunista belügyminiszter, Rajk. Alig egy év múlva már kitzasztítják a pártból és Rákosi akasztófára juttatja. Az általa szervezett politikai rendőrség azonban megmarad és kiterjeszti rémuralmát az egész népre. Az ÁVÓ állam az államban és még a hivatalban lévő miniszterelnököt, Nagy Ferencet is kényszeríti, hogy külföldre meneküljön. A látszólag demokratikus színezetű ország teljesen a kommunista terror nyomása alá kerül. Mégis megül a 48-as szabadságharc emlékünnepe. Az oroszok porhintésül másodszor is visszaadják az 1849-ben zsákmányul ejtett honvéd zászlókat. A magyarok a szovjet részvételét szabadság ünnepük megcsúfolásának tekintik. Vorosilov marsall, a mostani orosz államfő megkuszorítja Kossuth Lajos szobrát és kijelenti: a mai Oroszország nem azonos a cári Oroszországgal, amely kozák lovakkal tiportatta el a magyar szabadságot. Mintegy bizonyítékul Vorosilov szavainak, a kommunista ÁVÓ a megkínzott Mindszenty kardinális ellen kirakatpert indít, és életfogytiglani börtönrre ítéli. A kommunisták hatalmuk csúcspontján. Rákosi az élen. Államosítások, az életszínvonal süllyed a világ egykor leggazdagabb és legboldogabb országa nyomorba merül. Az ősi magyar címer helyett a magyar zászlókra vörös csillag kerül. Szent István napját eltörlik, augusztus 20-án az új kommunista alkotmányt kell ünnepelni. Budapest egyik legkedvesebb templomát a Regnum Marianumot lerombolják és helyén Sztálin hatalmas szobrát állítják fel. A szobor ráveti árnyékát a magyar fővárosra. Sztálin meghal. Ki lesz az utód? Malenkov, Beria vagy Molotov? Először Malenkov lép Sztálin örökébe. Új emberek kerülnek ezzel a csatlós országokban is kormányra. Magyarországon rövid időre Nagy Imre a miniszterelnök, aki a mérsékeltbb irány híve. Rákosinak meg kell elégednie az első párttitkár tisztségével. A lelkes koegzisztencia nem akadályozza a keleti blokk országait abban, hogy megkössék a varsói katonai egyezményt. A paktum ellensúlya akar lenni a nagy nyugat növekvő egységének a NATO-nak és a nyugat-európai uniónak. Hruscov beszédével megkezdődik a sztálintalanítás művelete. A rendszer valamennyi hibája miatt Rákosít teszik felelőssé. Ó a bűnbak, minden hivatalt és tisztségét elveszíti. Hegedűs miniszterelnök és Gerő az új pártfőtitkár áll az új rendszer élére. Nagy Imre ismét megjelenik a politikai színen. Minden megölt vagy félretolt kommunista vezetőt rehabilitálnak. A kivégzett Rajk holttestét a kormány jelenlétében diszír helyen temetik el. Lengyelországban rehabilitálják Wladyslaw Gomulkát. Akik börtönbbe vetették, a Kreml urai most kénytelenek vele, mint egyenrangú félle tárgyalni. A lengyel nép fellelégzik. Gomulkát, a nem kommunistát is, mint azt az embert ünneplik, aki megnyitja Lengyelország számára a függetlenség kapuját. Százazrek vonulnak fel Varsóban, szabadságot és függetlenséget követelnek. Magyarországon a lengyel eseményeknek élénk visszhangja támad. Mi is a kormány elé akarjuk vinni követeléseinket. Bem tábornok és Petőfi szobrára akartunk koszorúkat elhelyezni, felolvasni a 16 pontba foglalt követeléseinket. Lelkes szavalókórusokkal kiabáltuk: „Aki magyar velünk tart!” Felhívásunkra először fiatal munkások csatlakoztak, majd mind több és több járőkelő, ezren és tízezeren hömpölyögtek az utcákon. Én egy józan gondolkodású technikus vagyok. Sok felvonuláson vettem már részt, mert részt kellett vennem. Ez mindig ugyanaz volt. Most azonban egészen más. Most egy új, szabad szellemet érezünk, mely megmámorosított bennünket. Most nem a kormány parancsára vonultunk fel. Éreztük, hogy most mi vagyunk a magyar nép. A Bem szobornál csak a főiskolások képviselői beszéltek. Veres

Péter az írószövetség nevében kijelentette, hogy a szövetség is szolidáris velünk. Ez nagyon sokat jelentett számunkra, mert az Írószövetség az utolsó hónapokban lelkesen irányította és támogatta tevékenységünket. Majd egy fiatal színész állt elő. Elszavalta Petőfi Nemzeti Dalát. „A magyarok istenére esküszünk, hogy rabok tovább nem leszünk!” És mi ezt az esküt teljes szívvel elismételtük. Egy magyar zászlóból kitépték a szovjet csillagot. Ki az idegen uralom jelképével! Követeljük a szovjet csapatok azonnali kivonását Magyarországról! Követeljük, hogy Nagy Imre vezetésével új kormány alakuljon és a sztálinista Rákosi-korszak minden bűnös vezetőjét azonnal váltsák le! Követelünk általános, egyenlő és titkos választásokat több párt részvételével, új nemzetgyűlést, sztrájkjogot a munkásságnak! Követeljük a teljes vélemény-, szólás- és sajtószabadságot! Követeljük a nekünk idegen címer eltávolítását és a régi Kossuth-címer visszaállítását! Az ifjúság 16 pontos követelése szíven találja a kommunista diktatúrát. Gerő Ernő a rádióon kijelenti, hogy „Nem hagyjuk magunkat letéríteni a Szovjetunióval fennálló szoros barátság útjáról, ezért súlyosan elítéljük azokat, akik a fiatalság között sovíniszta eszméket terjesztenek el.” Beszéde olaj a tüzre. A nép válasza egyértelmű: a Sztálin szobrot ledöntik. Mi főiskolások, a rádió épületéhez siettünk és a 16 pont azonnali felolvasását követeltük. Diákküldöttség ment a rádió vezetőségéhez, de 2 órai várakozás után megtudtuk, hogy küldöttségünket letartóztatták. A rádiót az ÁVÓ tartotta erős megszállás alatt. Az ÁVÓ parancsnoka felszólított bennünket, hogy azonnal oszoljunk szét. Mi nem tágitottunk. Erre közénk lövetett. Amikor egy mellettem álló asszony halálos találattól összeesett, tudtam, hogy nincs többé visszaút. Eskünhöz híven állnunk kell a harcot. A harc megkezdődik az ÁVÓ ellen. A békés tüntetés fegyveres felkeléssé válik. A rendőrség és a hadsereg egységei azonnal a felkelők mellé állnak. Fegyvert és löszert osztanak. 3 magyar páncélgépkocsi támogatásával a felkelők megostromolják a rádiót. A Kossuth rádió jelenti. „Az éjszaka folyamán összehívták a Kommunista Párt Központi Bizottságát, mely elhatározta Nagy Imre miniszterelnöki kinevezésének előterjesztését. Együttal a varsói egyezményre hivatkozva segítségül hívja Magyarországon állomásozó orosz csapatokat. A hajnali órákban minden irányból szovjet páncélosok gördülnek végig a főváros utcáin. A szabadságharcosok hirtelen szervezett ellenálló góccokat létesítenek. A munkásság szolidárisnak jelenti ki magát a felkelőkkel és meghirdeti az általános sztrájkot. A rádiónál és a Kilián laktanyánál elkecseregett harcok folynak. Egyes orosz alakulatok nem akarnak a magyar nép ellen harcolni. Páncélgépkocsikat adnak át a felkelőknek. A város több helyén szabadságharcosok több csoportját megtámadják az ÁVósok támpontjain. Az újonnan kinevezett miniszterelnök Nagy Imre nevében a rádió kihirdeti a rögtönítélő bíraskodást. Aki délután 2 óráig nem teszi le a fegyvert, halálal bünhődik. A kormány egyidejűleg megígéri, hogy megkezdje az ország demokratizálását. A felkelők az ígéreteknek nem adnak hitelt és nem hajlandók a fegyvert letenni. Október 25-én elcsendesednek a harcok. Az eddig hozott áldozatok nem lehetnek hiába. Nemzeti és gyászlobogók alatt sokezres tömeg vonul a parlament elé, hogy tiltakozzzék az oroszok beavatkozása ellen. A békésen tüntető hatalmas tömegre az ÁVÓ a környező házak tetejéről minden figyelmeztetés nélkül gyilkos sortűzet zúdít. Sok száz a halott és számtalan a sebesült. A harc újból fellángol az ÁVósok és az újonnan bevetett oroszok ellen. Katonaviselt férfiak golyózápor közben oktatják a fiatalokat a fegyverek kezelésére. A fegyver és a nagyrészt az ellenségtől zsákmányolt löszér kevés, és most nagyobb a jelentősége, mint a mindennapi kenyér. A kommunisták éveken át tanították a magyar fiatalságot a partizánharc módszereire. A magyar fiatalság, ezeket a módszereket most a budapesti utcai harcokban gyűlölt tanítói ellen fordítja. „Én gépszerező vagyok az állami építkezési vállalatnál. A nagykörúti harcokban vettem részt. Nálunk nem sok orosz tudott keresztüljutni. Az oroszok, mint az örültek lőttek tankjaikból a házakat. De mi megmutattuk nekik! Természetesen nekünk is súlyos veszteségeink voltak, sokan estek el a mi negyedünkben. A tankok lánctalpa megcsúszik, ha utaköveket szórunk elébe. Az ilyesmit nálunk perzsaszőnyegnek nevezik. Hát, mi adtunk nekik eleget és adtunk nekik barikádokat is, adtunk nekik mi mindent, amit csak lehetett. És felituk nekik magyarul és oroszul is: „Ruszkik haza!” „Ruszki damoj!” A Molotov kőtél benzinesüveg kézigránattal. Ez volt a legjobb fegyverünk a harcokcsik ellen. Odavágtuk a tankhoz, és ha a benzín a megfelelő helyen, vagyis a tengelynél vagy a motornál tüzet fogott, akkor kiégett az egész tank vagy a levegőbe repült. Azoknak, akik bent ülnek, nincs kiút. De hát mi ezt a harcot nem akartuk és nem is mi kezdtük el. A Kilián kaszánya katonái a harcok kitörésének pillanatában segítették a szabadságharcosokat. Már akkor adtak fegyvert és löszert. Az oroszok benyomulásakor itt lángolnak fel a leghevesebb harcok. A laktanya új

parancsnoka Maléter Pál ezredes megtagadja az engedelmisséget a szovjetnek. Amikor le akarják fegyverezni, parancsot ad a fegyveres ellenállásra. Az ő parancsnoki páncélosa nyitja meg a tüzet az orosz páncélosok ellen. Innen vezeti Maléter ezredes a harcot. A Kilián kaszárnya fegyvereivel és löszertartalékával a városrész ellenállási központja lesz. A szakadatlan orosz és ÁVós támadások visszaverése után harci szünetek állanak be, amelyek során a szabadságharcosok súlyos veszteségeik pótlására friss erőket hoznak. A magyar hadsereg páncélosai értékes segítséget jelentenek a szabadságharcosok számára. Orosz páncélosok és az ÁVó támaszpontjait kell most megtámadni. A páncélosokon már a magyar zászló lobog. A vörös csillag helyett megjelenik a hagyományos Kossuth címer. A diákság követelésének ez a pontja teljesült. A Corvin mozi körüli házcsoport a legerősebb szárnybiztosítás a Kilián kaszárnya körül dúló harcokban. A szabadságharcosok a háztetőkről lövik a páncélosokat. A rádió épülete ostromlott főhadiszállássá lett. 3 napig folyik a harc a rádió birtokáért. Itt több mint 100 szabadságharcos áldozza fel életét. De a rádió épületére felkerül a büszke felírás: „Szabad Magyar Rádió” Maléter ezredes a felkelés vezéregyénisége. Parancsnoki páncélja a Kilián kaszárnya kapujában napok alatt legendás hírvé válik. A súlyos harcok csillapultával már az első napon kiviláglott, hogy mindkét oldalon milyen nagy az áldozatok száma. Orosz katonák estek el idegen országban egy néppel harcolva, mely nem is volt ellenség. Harcolva egy célt, melyet nem ismertek. Egy ügyért, amely nem volt az övék. Harcolni és meghalni. Orosz katonák egy értelmetlen parancsért, a magyarok szabadságukért. Ismeretlen magyar, névtelen sír. Az ismeretlen hősi halottak sírjait a lakosság virággal és koszorúkkal halmozza el. Gyász és könny a magyar nép halottaiért. Segítség és ápolás a harcokat túlélt sebesülteknek. „Már 3 napja nem aludtam. Az első harcok után jelentkeztem a Rókus kórházba betegápolásra. Szívesen felvettek, pedig nem is vagyok képzett ápolónő. A kórház túlszűfolt volt. Majdnem kizárólag súlyos sebesültekkel. Tulajdonképpen én mindig irtóztam egy kórháztól, most azonban minden áron segíteni akartam. De én még nem tudom, hogy ezt kibírom-e? 2 nappal ezelőtt beköltöztünk egy közeli tornaterembe, mert a kórházban már nem volt hely, ahová az ágyakat állíthattuk volna. Tegnap óta már nincs többé ágyunk sem. De még mindig jönnek a sebesültek. Többnyire fiatal emberek. De nőket is hoznak. Sőt, még gyereket is. Már alig van kötszertünk és orvosszerünk. Vérlazma helyett már konyhasóoldatot használunk. Mindenből kifogytunk. Már alig tudunk segíteni. Nekünk magunknak is szükségünk van segítségre.” És a segítség megérkezik. A határon túlról, sok-sok országból. Bár a forradalom első napjaiban a kommunisták a repülőgépeket nem engedik földre szállni. A légi úton küldött segítség csak akkor érkezhetsz meg, amikor a szabadságharcosok már elfoglalták a repülőtereket. Egész Európa meghallja a véradásra szóló felhívást. Ezrével jelentkeznek mindenfelé az önkéntes véradók. Az első vérlazmát szállító svájci repülőgép hamarosan le is száll Budapest repülőterén. Ekkor jelenik meg a német Lufthansa is első ízben a világháború befejezése óta. Egymásutánban szállnak le angol, svéd, francia, dán repülőgépek. A repülőtéren izgatott a hangulat. A polgári lakosság együttműködik a katonasággal. Az emberek még sohasem láttak ennyi nyugati repülőgépet. A gépek nemcsak a szükséges gyógyszerek hozzák, hanem nagy tápértékű élelmiszert is. Most egy lengyel gép érkezik. Magyarország számára ennek különös jelentősége van. Ott indult meg a keleti bomlási folyamat. A gép Poznańból hoz véradományt. A lengyel munkások így fejezik ki szolidaritásukat a magyar munkások iránt, akik értük is hullatják vérüket. A New Yorki Rádió jelenti: Hamarskjöld Főtitkár október 28-ra, hajnalra, vasárnapra rendkívüli ülésre hívja össze az Egyesült Nemzetek Közgyűlését. A napirend egyetlen pontja: Magyarország! Az ország határa megnyílik nyugat felé. Ott, ahol nemrég még áthatolhatatlan vasfüggöny zárta el Magyarországot a nyugati világtól végeláthatatlan sorokban ömlik a szeretetadomány az országra. Az osztrák határsávból magyar teherautók szállítják tovább az adományokat. Minden használható teherautót bevetnek, egyik sem tér vissza üresen. Az első járművekkel újságírók, fénypépezsek és operatőrök özönlenek az országra. Hosszú évek óta ez az első alkalom, hogy szabadon küldhetnek tudósítást Magyarországról. „Bár én amerikai vagyok, Magyarországot még régebből ismerem. A hírvénység megbízásából, ahol dolgoztam, sokat kellett Budapestre mennem. És most, 16 év óta először újra a Hegyeshalom-Budapest közötti úton voltam. Az országnak ez a nyugati része mindenütt a felkelők kezében volt, ezért nyilváníthatja ki a lakosság olyan szabadon rokonszenvét a nyugat iránt. A barátságos fogadtatás, amiben részem volt, a régi szép időkre emlékeztetett, amikor Magyarország még gondtalan örömben élt, a világ legszeretetőbb földje volt. A

megyei székhelyen, mint egybeült is a vidéken a lakosság rögtön csatlakozott a szabadságharcához. Új tanácsot is választottak az eddigi kinevezett kommunista tisztviselő helyére. De még nem lehetett biztosra venni, hogy a hatalom tegnapi birtokosait legyőzték-e? Ezért érintkezést kerestek a szomszéd városokkal, hogy támogathassák a pesti szabadságharcosokat. Az ÁVós börtönökből kiszabadították a politikai foglyokat és az ÁVós központot birtokba vették. Óbudán egészen olyan volt minden, mint régen. A Kossuth-híd nekem egészen új volt. Budapesten a helyzet még zavaros volt, mindenütt orosz tankok hemzsegték és mi az amerikai zászlónkkal olyan örültséget csináltunk. Igen ott a Parlament. Ez az én Budapestem! Ez lenne Budapest? Istenem, mi játszódhatott itt le! Ezek lennének a barátságos Budapestiek? A megkeményedett bizalmatlan arcok? Azonban én nem azért jöttem ide, hogy az emlékeimben elmerüljek.” A Tudományos Akadémia környéke épp úgy tele van páncélosokkal, mint a Parlament. Vajon kik ezek? Oroszok vagy magyarok? Ha mi valahol megálltunk, kocskákat azonnal tömeg fogta körül. Az emberek mégsem olyan tartózkodóak. Ebben a városrészben teljesen a felkelők kezében a hatalom. A Rákóczi tiszti iskola növendékei még orosz egyenruhát viselnek, de kitűzték rá a szabadságharcosok Kossuth címerét. Nyilvánvalóan mindenütt alakultak felkelő csoportok, amelyek önállóan szervezkedtek és most megpróbálják ezeket a csoportokat összekötni, hogy a váratlan forradalmat szervezéssel erősítsék. A szabadságharcosokon látszik, hogy már napok óta, szünet nélkül harcoltak, de azért öntudatosak. A lakosság között röpcédulákat osztogatnak. Ezeken nyílt szavakkal ismertetik a budapesti és az országos hadi helyzetet és utasításokat adnak a lakosoknak. Ezt a forradalmat igazán nem banditák és fosztogatók csinálták, amint azt a kormányrádió 24-én állította. Erről én magam győződtem meg. Sok példáját láttam a forradalom tisztaságának. Az öszselőtt üzleteket nem fosztották ki. A Magyar Írók Szövetsége gyűjtést hirdetett meg. Forradalmunk tisztasága megengedi, hogy ilyen nyíltan gyűjtsünk a mártírjaink hátra maradtai részére. A parasztok is, akik eddig a beszolgáltatási kötelezettség alatt szenvedtek segítettek, ahol tudtak. Ingyen osztottak rengeteg élelmiszert a városban. Egy teherautó hozza Rácalmás község adományát. Október 28-án Nagy Imre miniszterelnök rádión közli: „Az oroszok azonnal megkezdik a főváros kiürítését. A magyar kormány tárgyalásokat kezd az oroszokkal, hogy biztosítsa az orosz csapatok végleges kivonását az országból. Az ÁVÓ-t feloszlatták, a kormány általános amnesztiát ad és magáévá teszi a szabadságharcosok összes követeléseit. Erre jelenti New York: „Az Egyesült Nemzetek Szövetsége abban a reményben, hogy a magyarok és az oroszok között megállapodás jön létre, 28-ra összehívott közgyűlését elnapolja. Magyarországon csillaghullás van. A kommunista uralom jelvényét, az ötágú vörös csillagot mindenünnen eltávolítják. A Sztálin szoborból már csak a csizmák állnak. Magát a szobrot a városba vontatták, ahol a tömeg lelkes biztatása mellett feldarabolják, hogy örök figyelmeztetésül megőrizzék. A kommunista uralom csillagai és egyéb jelképei lehullanak. Ami belőlük megmaradtak csak madárijesztők, amit utcai karikaturisták készítettek a szovjethatalom fegyverhordozóiról. Mindenütt lázasan el akarják tüntetni a rémuralom nyomait. Kedvenc futbalcsapatomnak, a Ferencvárosnak régi tábláját is lelkes klubtagok visszahelyezik. Milyen gyakran voltam ebben a házban. Korábban ez a polgári sajtó háza volt, most pedig a kommunista Szabad Népek a szerkesztősége. A forradalom óta újból megjelennek az újságok. Az újságírók az éveken át tartó szigorú cenzúra után most végre ismét saját véleményüket írhatják meg. A kommunista Szabad Nép vezércikkében megtámadja a moszkvai Pravdát. Nem tudunk egyetérteni azokkal, akik az elmúlt napok eseményeit ellenforradalmi, fasiszta puccsként akarják beállítani. Majd tovább: Nekünk nem volt szükségünk semmiféle külföldi pártfogóra ahhoz, hogy véres harcokban kivívjuk nemzeti függetlenségünket. Nagy Imre kijelenti a rádióban: A további demokratizálás érdekében és az egypártrendszer megszüntetése céljából az új kormányt az 1945-ös koalíció pártjaiból fogjuk összeállítani. És Kádár János pártfőtitkár bejelenti: Az én pártom teljesen egyetért a többpártrendszer újbóli bevezetésével. Szabad sajtó. Milyen magától értetődő dolog ez minálunk. És itt ez most egy óriási eredmény. Most felégetik az egész hazug propaganda gépezetet. Nagytakarítás folyik a szovjet-magyar barátság házában is. Már hetek óta halomban állt itt az orosz forradalom évfordulójának ünnepelésére készült sok ezer plakát. Rajta az orosz nyelvű felírás: Méltóan fogjuk az évfordulót megünnepelni. Én láttam itt, hogy hogyan ünnepelték a Budapestiek ezt a napot. Az utcán elégették a szovjet ideológiának egész irodalmát. Ennek az ideológiának magyarországi hatalmasai az ÁVósok, azonban még mindig sok helyen voltak megbújva. Hatalmas feliratok és plakátok figyelmeztettek a rendőrháza bújtatott ÁVósokra. Egy véletlen következtében lettem én

tanúja egy hatalmas akciónak, melyet ez ellen a szervezet ellen vezettek. Épp a Köztársaság tér felé haladtam, amikor hirtelen lövöldözést hallottam. Azonnal a Városi Színház mögött biztonságot kerestem. És csak innen tudtam megállapítani, hogy miről van szó. Innen láttam, amint sebesülteket cipelnek a parkon keresztül. Egy géppuskás fiútól megtudtam, hogy a kommunista párt házbán ÁVósok torlaszolták el magukat és onnan békés járókelőkre lövöldöztek. A felkelők a páncélosok védelme alatt támadták meg az épületet. A szabadságharcosok elkeseredése csak fokozódott, mert az ÁVósok még a szanitéceket is lelőtték. A lövöldözés hirtelen elhallgatott. Valószínűleg a felkelők már elfoglalták a párt házat. Azonban ismét lövöldözés. Nem, az nem lehet az ÁVÓ, mert az embertömeg a bejáratnál egyáltalán nem mozdul. Mire én a bejáratot elértem, már mindennek vége volt. Elbeszéltek nekem, hogyan történt. Amikor az ÁVósok látták, hogy ellenállásuk reménytelen, megpróbálták az ő támadásukat, hirtelen, mint becsületes harcot beállítani, meg akarták magukat adni. Hogyan lehet ártatlan embereket lesből lelőldözni és azután egy becsületes harcról beszélni? Nem volt kegyelem, Az utolsó emberig harcoltak. Tulajdonképpen senki sem tudta, hogy ebben az épületben ÁVósok voltak. A saját lövöldözésük árulta el őket, pecsételte meg a sorsukat. A szabadságharcosok a párt ház elfoglalásánál súlyos veszteségeket szenvedtek. Az ÁVÓ parancsnoka próbált oly módon szököni, hogy egy kisiút tartott maga elé. Meglincselték, a kisiút viszont megmentették. Csak akkor tudhatjuk ezeknek az embereknek a dühét és az elkeseredését megérteni, ha az ember maga is ott volt. A legerősebb benyomást erről a nekem oly szokatlan Magyarországról az a szörnyűsleges sors tette, amit az embereknek el kellett viselniük az ÁVósok 10 évig tartó rémuralma alatt. A legtöbb ÁVós tisztet elfogták, bár megpróbáltak civil ruhákban megszökni. Ennek a szervezetnek a gaztetteit rendes bírósági eljárással akarták leleplezni és megtorolni. A párt ház elfoglalása után a szabadságharcosok felfedezték, hogy az épület alatt titkos börtöncellák vannak. Ide zárták be a kommunisták a nemkívánatossá vált párttagokat. Valami ártalmatlan ügyben berendelték őket a párt házba, hogy aztán örökre eltűnjenek. A szabadságharcosok a Köztársaság téren a föld alól kopogtató jeleket hallottak. A folyosóknak, melyek a párt házból a titkos börtöncellákhoz vezetnek, tehát itt kell lenniük. Az átjárást azonban nem tudjuk megtalálni. Ezért megpróbálják, hogy felülről jussnak be a bezárt foglyokhoz. Végül is az ásás meggyorsításához kotrógépeket állítanak be. 270 fogoly van ebben a földalatti börtönben elevenen eltemetve. Az államvédelmi rendőrségnek Magyarország legtöbb városában külön börtöne és kínzókamrája volt. Itt alkalmaztak minden technikai és testi terrort. A foglyok ezrei lettek áldozatukká. Az ÁVÓ hírdehrt Andrásy út 60. számú házából terjesztette ki hálózátát az egész országra. Terrorgépezetük fegyházakra és koncentrációs táborokra támaszkodva dolgozott. Csupán ilyen gépezet tette lehetővé, hogy a kommunista kisebbség az egész nép akarata ellenére uralkodhassék. Az ÁVósok most a saját életükért harcolnak, mert jól tudják, hogy bűneikre nincs kegyelem. A nép pedig tudja, hogy a terrorgépezetet szét kell zúzni, ha fel akarja szabadítani magát. A felkelők megnyitják az ÁVÓ börtönöket, ezer és ezer ember nyeri vissza szabadságát. A Kremlben ezalatt zavar uralkodik. Vajon áterjed-e a magyar szabadságmozgalom a többi csatlósállamra is? A moszkvai rádió jelenti: A szovjet kormány hajlandó a csapatai állomásozásának kérdését Magyarországon, Lengyelországon és Romániában revízió alá venni. A Szovjetunió és a többi szocialista állam kapcsolatába hibák és félreértések csúsztak be, melyek a háború utáni viszonyokkal magyarázhatók. A Budapesten állomásozó orosz tiszteknek és beosztottaiknak családtagjai hajón és repülőgépen hagyják el a fővárost. A lakosság nem titkolt örömmel búcsúzik a nemkívánatos vendégektől. Tüntetés Mindszenty bíboros szabadon bocsátásáért. A forradalom 11. pontja követeli az ártatlanul bebörtönzötték szabadon bocsátását. Mialatt a börtönöket megnyitják, a Mindszenty hercegnímás még mindig az ÁVÓ foglya. 1949 elején az egész világot felrázó kirakatperben ítélték életfogytiglani fegyházra. A legrafináltabb módszerekkel beismerő vallomásra kényszerítették. Specialistákat hozattak a Szovjetunióból, akik, mint szakemberek segítettek az ÁVónak a kínvallatásában. Még így is csupán durva jogtiprással volt lehetséges a bíborost állítólagos hazaárulás címén elítélni, hogy a magyar közéletből eltávolíthassák. Tervszerűen rabolták meg a magyar népet magas támaszától, amit az egyházfő minden szabadságszerető ember számára jelentett. Budapest népe most követeli Mindszenty hazatérését. Gyors akcióra van szükség, nehogy az ÁVÓ a kardinálist nógrádi erdőségekbe lévő rejtkehelyéről, mint túszt elcipeljék. A kiszabadítás sikerült. Mindszenty hazatért. Fiatal katonák páncélosokkal jelentek meg a kardinális száműzési helyén, lefegyverezték az ÁVÓ őrséget és diadalmenetben hozták a bíborost az

egyik páncélos kocsiban a primási palotába. Néhány perccel hazatérése után Mindszenty beszédet mond a rádióhallgatókhoz és a külföldi újságírókhoz.

„Hosszú fogság után szólok a magyar haza valamennyi gyermekéhez. Senkivel szemben nincs gyűlölet szívemben. Csodálatra méltó hősiesség szabadítja meg most a hazát. A világtörténelemben páratlan ez a szabadságharc. Minden dicsőséget megérdemelnek fiataljaink. Hála és imádság az áldozatoké. Honvédségünk, munkásságunk, földműves népünk példát mutatott az együttes hazaszeretetre. Az ország helyzete rendkívül súlyos. Napok óta hiányzik az élet folytatásának minden közös föltétele. A legsürgősebben meg kell találnunk a kibontakozást. Most tájékozódom. Két napon belül a kibontakozás útjáról személyes szótartat intézek a nemzethez.”

Forradalmi ifjúság, magyarok! Nagy Imre nyilatkozzék! Konkrét választ a választások megtartására. A világ közvéleménye velünk van. Általános sztrájkkal és fegyverrel küzdünk függetlenségünkért. Nagy Imre bejelenti: Az orosz páncélosok parancsot kaptak Budapest kiürítésére. Egyúttal közli, hogy nem ő, hanem elődei Hegedűs és Gerő hívták be október 24-én reggel az orosz páncélosokat. A miniszterelnök legfontosabb bejelentése mégis az, hogy Magyarország kilép a keleti blokk szövetségéből és felmondja a Varsói Szerződést. A kormány az országot semlegesnek nyilvánítja és az Egyesült Nemzetek védelme alá helyezi. A világsajtó jelenti: Izraeli csapatok megtámadták Egyiptomot, 20 km-re vannak a Szezei-csatornától. Anglia és Franciaország felhívást intéztek Egyiptomhoz, hogy 12 órán belül szüntessék be az ellenségeskedést és vonuljanak vissza a Szezei-csatornától 10-10 km távolságra. Az oroszok kivonulása Budapestről zavartalanul folyik, de máris érkeznek híresztelése, hogy nagy szovjet páncélos egységek vonulnak be Romániából és Oroszországból Magyarországra. Késő őszi nap. A Szabadságharc győzött. Magyarország semleges. Hosszú évek után megint szabad választásokra készülnek. A félelem uralma elmúlt. Az ország fellélegzik. Ünnepi hangulat uralkodik Budapest utcáin. Az egész nép ünnepli a magyar katonákat, akik kezdetől fogva a Szabadságharc oldalán állottak. A szabadságharcosok és katonák testvéri ölelkezésében részt vesz Szabó János Ganz gyári előmunkás, akit 3 hónappal később a Kádár kormány kivégeztet. Közös harc, közös áldozatok. A kormány az elesett szabadsághősöknek katonai dísztemetést engedélyez. November elseje, Mindenszentek napja. Ezernyi gyertyák gyújtanak Budapesten. Gyertyák fénye világítja be a sokat szenvedett város szörnyű sebeit. Budapest népe áldoz halottainak. A novemberi eső napokban a kormány legfőbb feladata a főváros életének rendezése. Az új választások megtartásáig Nagy Imre miniszterelnök mellé egy úgynevezett kis kormányt állítanak, amelyben 3 kisgazdapárti, 2 szociáldemokrata, 2 Petőfi párti, és 1 pártion kívüli és csupán 3 kommunista vesz részt. A munkástanácsok a harcok befejezése után kezükbe veszik a rendcsinálás munkáját. Olyan hamar, ahogyan csak lehet, meg kell a munka felvételéhez teremteni a feltételeket. A közlekedési eszközöket kell ismét mozgásba hozni. Én háziasszony vagyok, a férjem a Beszkárnál (BSZKRT) dolgozik. 3 gyermekünk van, de nekem is munkába kellett menni, másképp nem lett volna a kereset elegendő a megélhetésre. Volt nálunk egy jelszó, melyet mindig a kommunisták prédikáltak nekünk: Tiéd az ország, magadnak épited. Most először volt ennek a jelszónak értelme. Most valóban magunknak építettük fel. Ezt mindnyájan tudtuk. Én takarító asszony voltam és segítettem meg az utcát feltakarítani. Nem hálás munka, bizony elég piszkos munka, de mi sokat neveltünk, és így egész vidáman dolgoztunk. Azt mondtuk, ez az utolsó munka, amit az állam részére ingyen végzünk. Ennivaló volt elegendő. A parasztoknak nem kellett többé beszolgáltatni és így felhozhat Pestre libákat. Egyáltalán nem voltak drágák, 18-20 Ft darabja. Ünnepi ebédeket ettünk. Mint hogy az ületek szét voltak rombolva, a libát az utcán árusították. Az ember sose tudta, mit fog éppen kapni. Egyszer jött egy teherautó krumplival vagy káposztával, aztán egy másik liszttel. Addig vásároltunk, amíg csak volt. És senki sem veszekedett. Csak sose tudtam előre, mi lesz ebédre. De ez is jó volt, mert nem kellett a fejemet törni, mit főzök ebédre. Nem akartunk egyebet, csak a rossz napokat elfelejteni. És egyszer csak ott állt egy gyermek meg egy kutya papírlappal a nyakában: Keresem a gazdám. Mit éltek meg ezek a gyerekek! Szombat, november 3-a. Egy kormány megbeszélés után, amelyen az időközben tábornokká előléptetett Maléter Pál Tildy Zoltán államminiszterrel együtt vett részt, Maléter elindul az orosz főhadiszállásra. Az újonnan kinevezett honvédelmi minisztert, a Kilián laktanya hőst az oroszok

meghívták, hogy vele az orosz csapatok Magyarországról való végleges kivonulását megbeszéljék. Erről az útról Maléter tábornok sohasem tért vissza. A magyar csapatok a fővárosban parancsnok nélkül maradtak. November 4-e, vasárnap 4 óra 30 perc. Szovjet páncélos hadoszta-lyok több ezer harcokcsival összpontosított támadást indítanak Budapest központja ellen. A szabadságharcosok támpontjait nehéz tüzéség veszi tűz alá. A főváros utcáit lökhajtásos repülőgépek lövik fedélzeti fegyvereikkel. Gyilkos acélgyűrű veszi körül a magyar fővárost. De az oroszoknak nem sikerül az első támadás lendületében elfoglalni Budapestet. A Parlament épületében még a kormány rádiója működik, amely 5 óra 15 perckor a következőket közli: „Nagy Imre miniszterelnök közli: szovjet csapatok ma éjszaka erős kötelekkel, azzal a nyilvánvaló szándékkal támadták meg a magyar fővárost, hogy megdöntsék a törvényes magyar kormányt. A magyar honvédség harcban áll a támadókkal. A kormány a helyén áll. Ezt hozzuk a magyar nép és a világközvélemény tudomására.”

Az első orosz támadások összeomlottak a felkelők tüzeiben. De az irtózatos erejű támadással a szabadságharcosok nem tudnak tartósan szembeállni. Napokon át tovább küzdenek szétszór-
t, magányos támpontjaikon. A szovjet páncélosok elárasztják a várost. Az oroszok a katonai megszállással egyidejűleg átveszik a politikai vezetést. Szolnoki főhadiszálláson megbízzák Kádár Jánost, a kommunista párt első titkárát a kizáróan kommunistákból álló kormány megalakításával. Nagy Imre hiába próbál Maléter Pállal összeköttetést kapni, míg végre felismeri, hogy hadügyminiszterét az oroszok kelepébe csalták és elfogták. Nagy Imre hívei sürgetésére a jugoszláv követség védelme alá helyezi magát. Mindszenty herceggímás az amerikai nagykövetség kénytelen menedéket keresni. A fővárosra és az országra komor, kétségbej-
tő hangulat nehezedik. A főtutonalakon látszólagos nyugalom uralkodik. Az emberek igyekeznek legsürgösebb teendőiket elvégezni. De alig néhány 100 méterrel arrébb, itt is, amott is mind untalan fellángol a harc és újabb áldozatokat követel. A pusztulás leírhatatlan. 50.000 lakás dől romba, 200.000 ember vált hajléktalanná. A sebesültek ezreinek nem jut ág a kórházakban. A korán beköszöntő szürkülettől hajnalig senki sem tartózkodhat az utcákon. Az oroszok figyelmeztetés nélkül, azonnal lönek. A rendelkezésre álló néhány órán át az emberek nyüzsgönek az utcákon. Élelmiszert hajszolnak, a romok alól igyekeznek holmijaikat kiásni, hajlékot keresnek. Mindenki fél a pénz elértéktelenedéstől, ezért végeláthatatlan sorokban állnak az áruházak előtt és minden felvásárolnak, hogy befektethessék kis pénzüket. Letartóztatások hulláma csap át Magyarországon. A szabadságharcosokat tízezzével hurcolják át keletre. Az egyetlen lehetőség nyugatra menekülni. Az osztrák határon segítő kezek fogadják a menekülteket. A bajba jutott testvért sem lehet nagyobb szeretettel fogadni. Az egész osztrák nép kész a legnagyobb áldozatra, csak hogy a menekülteken segíthessen. De segíthet-e a gondoskodás, a szerencsétleneken, akik elvesztették hazájukat? Európa valamennyi állama szeretettel fogadja be a menekülteket. Légi hídon szállítják őket Amerikába. A menekültek szenvedését lehet enyhíteni, de a világ tehetetlenül áll szembe szenvedésük okával. Az egész világon tüntetnek a kommunisták ellen és Magyarország mellett. Óriási tömegek vonultak fél Rómában, Bécsben, Berlinben, Párizsban, Londonban és Zürichben. A népek nincsenek megelégedve politikusaik magatartásával. Igazságot Magyarországnak! Vagy a nagy nemzetek nem fogadták-e meg hogy minden népek biztosítják az önrendelkezési jogát? Az Egyesült Nemzetek közgyűlése a magyar kérdéstről vitázik. Óriási többséggel fogad el határozati javaslatot határozati javaslat után. Követelik az oroszok kivonulását Magyarországról, szabad választások megtartását, az Egyesült Nemzetek megfigyelőinek kiküldését. Magyarországon még egyszer feléled a reménység. De mi lesz ezeknek a határozati javaslatoknak a sorsa? Amikor semmiféle tett sem követi őket, a szabadságharcosok beszúntetik az ellenállást. Mélységes a csalódás a nemzetközi szervezetek tehetetlensége miatt. A Szabadságharc mégis folyik tovább. Új harci eszköze a sztrájk. A világ ma mélyen megrendülve tekint a magyar szabadságharcra. Halottakat és könnyeket, romokat és csalódást lát. Senki sem segített ennek a népnek, hogy a maga akarata szerint, szabadságban éljen. A magyar szabadságharcos rádió utolsó felhívását intézi a szabad világhoz: Világ népei! Az ezeréves Magyarország őrtornyai kezdene kihunyni az utolsó lángok. A szovjet hadsereg megpróbál széttúzni bennünket. Páncélosaik és ágyúik Magyarországon dühöngnek át, asszonyaink, anyáink leányaink veszélyben vannak. Mentsétek meg lelkeinket! SOS! SOS! Lehet, hogy most szólal meg utoljára az utolsó szabad magyar rádió. Világ népei! Hallgassatok meg! Segítsetek! Ne tanáccsal, ne szavakkal, hanem

tettekkel! Ne feledjétek, hogy a szovjet barbár támadását nem lehet feltartóztatni. A következő áldozatok ti lesztek! Segítsetek! SOS! SOS! Világ népei! Az igazság nevében segítsetek! A hajó süllyed, a lángok kihunynak, óráról órára sötétebbek lesznek az árnyak Magyarország felett. Haljátok meg kiáltásunkat, nyújtsatok testvéri kezet! Mentsetek meg! Segítség, segítség! SOS! SOS! Isten veletek és velünk!

Végül Istennek kell számat adnunk

Orbán Viktor: – Kell-e, szükséges-e, hogy tudják az állampolgárok, hogy egy politikus milyen értékek mentén rendezi az életét? Az istenfélelem kulcskérdés. Az Istent nem fől politikusoktól mentsem meg bennünket a Jóisten. És most nem arról beszélek, amit kampányok idején szoktak mondani, hogy az nem olyan értékes, meg az ő értékei talán nem állnak ki bizonyos mércékkel azt a próbát, amit ki kéne állni. Nem erről beszélek, nem egy versenyelvű mondatot akartam mondani. Hanem azt a kérdést kell föltennünk, hogy – persze a törvények korlátozzák az embert, a parlament korlátozza az embert, a hatalom meg van osztva, de azért mégiscsak hatalom – mi az utolsó, a végső korlátja a hatalomnak, amiről beszéltünk? Ezért mondtam, amit mondtam: a végső korlát nem más, mint az istenfélelem. Erről elég sokat gondolkodtam, (...) hogy végül is, amikor egy politikusban istenfélelem van, akkor elgondolkodik azon, hogy kitől is fél valójában? Hiszen látszólag minden hatalom az ő kezében van. És a Jóisten nem jelenik meg előtte vértetben, hogy megijedjünk, ugye. És ha az ember ezen elgondolkodik, akkor rájön arra, hogy ott fordul meg a dolog, az a helyzet kulcsa, hogy hiszünk-e abban, hogy egyszer valamikor, nem tudom pontosan, milyen körülmények között, semmilyen dramaturgiai látomás nincs előttem, de hogy egyszer az életben, vagy annak a végén, akárhogy is nevezzük, **lesz egy pillanat, amikor az embernek mindenért meg kell fizetnie.** Amikor el kell számolnia. Hiszi-e egy politikus, hogy ez a momentum nem kerülhető el? És ha hiszi, hogy egy ilyen pillanat van, akkor biztonságban érezhetjük magunkat mindannyian. Ugyanis, ha jól belegondolunk, az, aki érti az istenfélelmet, az nem egy számára ismeretlenül hatalmas úrtól fél, akinek nem ismeri a természetét. Nem egy hatalmas zsarnoktól, aki tetszése szerint bánik majd el vele – nem attól félünk, hogy egy ismeretlen nagyúr elé kerülünk. **Hanem attól, hogy pontosan azt fogjuk kapni, amit megérdemlünk!** Ettől félünk, hogy a saját tetteinkkel fogunk szembesülni. És ez a legutolsó, minden törvényen, hatalommegosztáson, meg alkotmányon túli korlátja szerintem annak a veszélyes üzemnek, amit hatalomnak nevezünk.

Balás Béla: Kell lenni egy felettes énnak. Az, aki azt mondja, hogy nem, mert ezzel károsítom a személyiségét, hát ez abszolút dilettáns a pedagógiában, vagy én nem tudom, miféle senkiházi, ez tényleg a nemzet egyik sirásója, aki ezt a felettes ént megtagadja az újonnan induló kis életbimbóktól. Mert elvadult lesz, mint a Kipling-regényben a dzsungel fia, farkastörvények, ösztönök összevissza terelgetik, akció-reakció, gyűlölet, satöbbi, tehát én is azt mondom, hogy tisztázni kell az igazat és a hamisat. Mi a helyzet az etikaoktatással?

Orbán Viktor: – Ha megnézzük nálunk sikeresebb vagy magasabb polcra helyezett országokat, Ausztriát vagy Németországot, és keressük a választ arra a végső kérdésre, hogy miért vannak jobb helyzetben, akkor adhatunk egy önbecsapós választ is. Azt, hogy szerencsésebbek voltak, mint mi, az egyik helyre be se mentek az oroszok, a másikkól meg hamarabb mentek ki, mint Magyarországról. Tudunk egy ilyen választ adni, és valószínűleg ebben van azért némi igazság. De ha jól megvizsgáljuk, hogy ott az iskolai oktatás, a gyerek személyiségével való törődés, a lelki nevelés, az körülbelül mennyi munkaórát foglalt el az oktatásban meg a gyerek fölnevelése során, akkor azt látjuk, hogy sokkal jobban állnak, mint mi és valójában ezért sikeresebbek, mint mi. Ezért érjük őket utol olyan nehezen. Illetve azért tűnik olyan beláthatatlanul messzinek, hogy valaha is utolérjük őket. Tehát végül is az európai népek közötti verseny is emberi minőségen áll vagy bukik. Ma Magyarország e tekintetben nem áll jól. Abban az értelemben nem áll jól, hogy az iskolából kikerülő gyerekek nem vértéződnek föl a veszélyekkel szembeni védekezés képességével, illetve a jó és a rossz közötti világos választás képességével. Tehát szerintem a helyzet rossz, és azzal is egyetérték – ez a szövetségünkön belül egy általános gondolat –, hogy kormányozni is kell. És el kell végezni az éppen aktuális kárméntést. Meg egy adóreformot, meg szükség van a közigazgatás rendbetételére is. De ha nem politikában gondolkodunk, hanem államépítésben, meg nemzetépítésben, akkor az oktatáshoz történő – óvatosan akarok fogalmazni –, az oktatással való törődés, a dolgok alapvető megváltoztatása nem fogunk eredményre jutni. Tehát ha nemcsak kormányozni akarunk négy évig, hanem országot és nemzetet is akarunk építeni, akkor a magyar oktatásügy teljes áttekintésével kell kezdenünk a hosszabb

táví munkát. És ennek az áttekintésnek a kulcskérdése éppen az, amit te vetettél most itt föl, püspök úr, hogy megadjuk-e a lehetőséget a gyerekeinknek arra, hogy megkapják azt a fajta lelki nevelést, hittanon keresztül, etikaoktatáson keresztül, ami nélkül a későbbiekben nem fogunk tudni helytállni.³⁶¹

Mennyire erősek ma Magyarországon a predemokratikus struktúrák a kultúra, oktatás és média területén?

Orbán Viktor: – A magyar lélekben általában él a vágy az iránt, ami fontosabb, és felette áll a személyes életnek. A magyarok ezt általában három irányban keresik: a család, a nemzet és Isten irányában. A megtérés is általában akkor történik, ha ez a három világ összeér. Ez egy fejlődő folyamat, nem mondhatnám, hogy ebben predemokratikus erők akadályoznak minket, senki más nem okolható ezért, ez a mi felelősségünk. Természetesen Magyarországon vannak ateisták, vannak egyházellenesek és liberálisok, akik mindent megtesznek a keresztény értékek terjesztése ellen. Megvan a médiájuk, szervezetek, erős civil egyesületeik vannak. Azonban ezekkel mi is ugyanúgy rendelkezünk a konzervatív oldalon – legalább annyi keresztény média van, mint keresztényellenes, a civil szervezetek legalább annyira erősek, mint az övéik, talán még erősebbek is; a politikai pozíciókat mi tartjuk, mivel keresztény kormányunk van. Tehát a lelki megújulás elmaradásáért nem okolhatjuk az ellenfeleinket. A hiba nem másokban, hanem bennünk van.

Őn Európa lelkét, a szellemi harcot említette. A jelenlegi politika tulajdonképpen a háttérben zajló szellemi harc materializációja lenne?

Orbán Viktor: – A politika három szinten zajlik egy időben. Az első szint gyakorlati: hatalmi kérdésekből, a költségvetés elfogadásából, személyek kinevezéséről, a rend fenntartásáról szól. A második szintet vízióknak nevezném, mert minden nemzeti közösségnek víziója van szüksége. Mi lesz a magyarokkal, nem holnap reggel, hanem öt-tíz-húsz év múlva? Azonban mindennek a háttérben van egy tágabb dimenzió is, a transzcendencia világa. Ebben a dimenzióban is élünk, ez is az élet része. A magyar politikai gondolkodásban ezt a többség és az igazság problémájának nevezik. Így is fogalmazhatnánk: ha valakinek többsége van, de nem az igazságra törekszik, minek neki a többség egyáltalán? Ez csak profanizáció. Ha pedig valaki az igazságot képviseli, de ahhoz nem tudja mozgósítani a többséget, hogyan tud az igazság nevében cselekedni? Ez a keresztény politikának a kulcsfontosságú kihívása, amely demokratikus körülmények közt megjelenik. Hogy egyszerűbben fogalmazzak, nincsenek már szakrális, Isten által felkent királyaink, tehát demokráciában a többséget és az igazságot összekötve kell léteznünk. Ez nehéz, de lehetséges. A kereszténydemokrácia politikának a keresztény kultúrával kapcsolatban is van mandátuma. A kereszténység először is megteremtette a szabad embert. Ezért elsősorban az emberi méltóságot kell védelmeznünk. Aztán a kereszténység megteremtette a keresztény családot. Meg kell védenünk a keresztény család koncepcióját. Ezen kívül a kereszténység a világ ezen részében nemzeteket is létrehozott. Ha mi, magyarok nem követtük volna a kereszténységet ezer éven keresztül, eltűntünk volna, ezért védenünk kell a nemzetet is. De védenünk kell a vallási közösségeket, az Egyházat is. Összesítésképpen: a mi feladatunk nem az, hogy hittételeket védelmezzünk, ez az Egyház kudarca, hanem a keresztény civilizáció nagy eredményeit. És amikor ezeket védelmezem, nemcsak karddal küzdök, nemcsak hatalommal élek, hanem érvekkel is. A politikusi szakmában az a legszebb, hogy nincs munkaköri leírás. Nekem is megvan a saját definícióm. Úgy gondolom, hogy a politika hatalmi kérdés, a hatalom pedig a közös cselekvés képessége. A politikai hatalom a közös cselekvést politikai cselekvésként teremti meg. Például választásokkal, alkotmánnyal és más módokon. Azonban nem feledkezhetünk meg az isteni hatalomról, mert a közös cselekvést nemcsak politikai eszközökkel, hanem szellemi, lelki úton is meg lehet valósítani. Ez valójában az Egyház és az Egyház szolgáinak feladata: az Egyház a közös cselekvést lelki vezetéssel, mi pedig politikai eszközökkel valósítjuk meg. Amikor ez a két oldal kapcsolatra lép, nagy eredmények születnek. Emiatt sohasem fogjuk elfogadni az egyház és az állam szétválasztását úgy, ahogyan azt

³⁶¹ Ennek a 2005. decemberi adventi találkozónak az alkalmával a következő választásokra készülő Orbán Viktor saját hitéről, illetve a hit és a politika viszonyáról is kifejtette álláspontját. Orbán Viktor beszélgetőtársa Balás Béla kaposvári megyéspüspök és Balog Zoltán református lelkész, a Polgári Magyarorszáért Alapítvány főigazgatója volt. <http://nol.hu/archivum/archiv-428887-238483>
https://www.youtube.com/watch?v=NNT-ZV_qQUU

Nyugaton értelmezik. A magyar Alaptörvényben az áll, hogy az állam és az egyház különváltan működnek, ami az együttműködést is lehetővé teszi.

Azonban, hogyan magyarázhatjuk azt, hogy a világ attól hangos, a magyar állampolitika, amely annyira szeretné előmozdítani a keresztény értékeket, a határon drótkerítéssel állítja meg a migránsokat?

Orbán Viktor: – Valójában, ha a horvátok meg akarnak minket érteni, idézzék fel Zrínyi Miklós gondolkodását és tetteit; ha a saját világméretűben akarnak elhelyezni minket, akkor Zrínyi Miklós kontextusában kell a magyarokra gondolniuk. De térjünk vissza a migráció kérdéséhez. A filozófiai véleményünk az, hogy a migráció ontológiailag rossz dolog. Rossz, ha nem maradhatunk és élhetünk a saját országunkban, ha nem találjuk meg a személyes boldogságunkat, a hivatásunkat, és ha ezt a területet bármely okból el kell hagynunk, főképpen, ha ez kényszer hatására történik. Időnként előfordul, hogy valakinek el kell hagynia a hazáját, mert ellenkező esetben megölnék, vagy rabszolgát csinálnának belőle, bebörtönöznék, vagy éhen halna. Ezek az okok nagyon is lehetségesek. De még ilyen esetben is, ha valaki elhagyná a hazáját, a cél az, hogy később hazatérjen. Ezért, ha segíteni akarunk valakinek, nem arra kell ösztönöznünk, hogy minél tovább maradjon távol a hazájától, hanem segítenünk kell abban, hogy minél gyorsabban visszatérhessen oda. Ezt az álláspontot személyesen is képviselem, és ezt javasolom az Európai Uniónak is: európai katonai fellépést, gazdasági szerepvállalást, stabilizálást és a normális életfeltételek megteremtését ezekben a térségekben. Úgy gondolom, hogy ez az álláspont keresztény értelemben is védhető. Említette a drótkerítést. Amikor a magyar határon megjelenik több tízezer, leginkább fiatal férfi, kiváló fizikai állapotban, menetszlopban taposva át az államhatáron, és ha meg akarjuk állítani őket, rajtuk is áttaposnak, már nem migrációról, hanem az államszuverenitás megsértéséről beszélhetünk. Ezt meg kell állítani. Senki sem jöhet az országod területére, ha ezt előzetesen nem engedted meg, de ha megteszi, ki kell onnan szorítani, ezért használjuk a kerítést. Azt is el kell mondanunk, hogy meg vagyunk győződve arról, hogy a migráció nem spontán módon történik, hanem szervezeten. Ezt Nyugaton összeesküvés-elméletnek tartják, de mégis mindez szervezeten, politikai és üzleti megfontolások mentén történik, következménye pedig az lesz, hogy nagy muzulmán tömegek kerülnek az európai kontinensre. Úgy gondolom, hogy akik nem védekeznek, húsz év múlva nem fognak ráismerni az országukra. A változás külső, rájuk erőltetett hatásra történik meg. Úgy gondolom, Zrínyi Miklós tudná, hogy mit kell tenni egy ilyen helyzetben.

Mennyibe kerül az uralkodó európai politikai áramlattal szembeni úszás?

Orbán Viktor: – Ha a középkorban lennénk, és valamilyen jelszót kellene felírnom a zászlómrá, amely a munkámat és a filozófiámat írná le, ezt írnám: „Csak a döglött halak úsznak az árral.“ Ha a multikulturális kordivattal úszol, mindent elvesztesz, ami fontos az életben. Az is igaz, hogy azok, akik az árral szemben úsznak, sok problémát okoznak maguknak. Magas árat fizetünk azért, mert védjük a keresztény családmodellt; azért, mert itt nincs tere az LMBT-őrületnek; aztán nagy árat fizetünk a migrációval kapcsolatos álláspontunkért és azért, mert nem fogadjuk el a brüsszeli bürokráciát, hanem ellensúlyként közép-európai együttműködést kívánunk építeni. Tehát valóban magas árat fizetünk. De ha nem fizetjük meg ezt az árat, és nem képviseljük az érdekeinket, talán kényelmesebben fogunk élni, de a végén sokkal többet veszítünk. Jobban járunk, ha küzdünk. Azt hiszem, ezt Zrínyi is értené.

Nem fogja el a félelem, amikor egyfolytában így cselekszik? Nem fél?

Orbán Viktor: – Aki fél a politikai küzdelemtől, jobban teszi, ha más pályát választ. De félek, ahogy a keresztények szoktak félni. Nem szeretnék elkárhozni. Vannak kísértések és hibák, de minden nap erősíteniünk kell magunkat, hogy el ne tévedjünk. A magyarok azt szokták mondani: félem az Istent. Egyszer mindannyiunknak Isten elé kell állnunk, és számadást kell adnunk, ezt senki sem kerülheti el.

Újra eljutunk a jellem kérdéséig. Könnyebb vagy nehezebb Önnek a karakteres emberekkel való együttműködés?

Orbán Viktor: – Európában az intézményekben, nem pedig az intézmények vezetőiben bíznak. Az Európai Unió így gondolkodik: a politikusnak megvan a saját feladata, ami nem más, mint az intézmények működésének elősegítése. Ez fontos. De ki határozza meg az irányvonalakat? Ki mondja meg, hol rejtőzik a jövő, hol nyílik meg a horizont? Nyugat-Európában vannak struktúrák, amelyek

helyettesíthetik az erős politikai vezetést – gazdasági struktúrák, médiakoncentráció, civil szervezetek hálói –, így gyenge kormány mellett is erős hatalmat lehet létrehozni. Azonban, ha Horvátországban, Lengyelországban vagy Magyarországon nincs erős választott vezető, akkor nem boldogulunk, sőt elveszítjük az országunkat, és idegen leszünk a saját hazánkban.³⁶²

³⁶² Orbán Viktor interjúja a Glas koncila című horvát hetilapnak 2021. június 17. - Branimir Stanić, Ivan Tašev - <https://miniszterelnok.hu/orban-viktor-interjuja-a-glas-koncila-cimu-horvat-hetilapnak/>

Köszöntőbeszéd Cinkotai János: *A Tripolisztól a Fehér Házig*³⁶³ című könyvének bemutatóján³⁶⁴

Főtisztelt Püspök Úr, Miniszterelnök Úr, Rektor Úr, Hölgyeim és Uraim!

A történet-mesélés ma a reneszánszát éli, sőt, egyre fontosabb szerepe van az üzleti életben és a politizálásban is. Nem véletlenül, hiszen a történet-mesélés egyidejű az emberek a tűz iránti vonzódásával, az alkotó képzelet szárnya kapásával. Az antropológusok szerint a tűznek nem csak abban van szerepe, s abban volt szerepe, hogy az emberek jobban táplálkozhassanak, hanem segített elűzni az éjszakai ragadozókat, és ami igencsak előnyös, ha valaki meg akarja élni a napfelkeltét. A tűz volt az első eszköz is, ami hosszabbá tette a napokat, amikor az emberek nem dolgoztak vagy vadásztak, hanem történeteket meséltek egymásnak. Ezek révén pedig elkerülhették a veszélyeket, tanulhattak egymástól és megerősíthették kötelekeiket is.

A jó történetmesélés követelményei – némi egyszerűsítéssel ugyan, de – már a tábortűznél kialakultak. A jó történet tudást ad, inspirációt, emellett még szórakoztató is, mert különben hamar elvész a hallgatóság figyelve. Az pedig nagy baj lett volna, mert aki nem figyelt, az könnyen egy ragadozó ebédjeként végezhetne.

Manapság számos tudományág foglalkozik ezzel a kérdéssel, a pszichológiától a teológián át a marketingig. Hozzáértők úgy tartják, hogy azok az igazi történetmesélők, akik úgy adják tovább tudásukat, az ismereteiket, hogy azzal felfobbantják bennünk a tüzet, nevelnek, érzelmeinkre hatnak, motiválnak és akik mozgalmakat indítanak el.

Cinkotai János amikor a most bemutatott könyvében azt írja, hogy amire vállalkozott – idézem őt – csak régimódi történetmesélés, valójában igen szerény. **Mert az a könyv, amelyet most bemutatunk a közönségnek, egy különleges ember életútja, egy igen nehéz történelmi időszak képe és egy magával ragadó történet.** Olvasásakor együtt érzünk a kisfiúval, együtt izgulunk a fiatalemberrel, és szinte együtt vívjuk a felnőtt közgazdász csatáit. Három számjegyű infláció – hát tanuljunk a múltból, mondhatnám.

Ezért szinte magunk is büszkéek vagyunk arra, aki valóban eljutott az angyalföldi Tripoliszról egészen a washingtoni Fehér Házig. Mert Tripolisz nem egy szép, egzotikus, ismeretlen, külföldi város, hanem egy budapesti városrész neve, ahol nehéz körülmények között nélkülöző emberek éltek. Ahogyan a Szerző írja, Angyalföld a 19. és 20. században egyenlő volt a szegénységgel, az alsó osztályhoz való tartozás tudatával. Az utazás során sokat tanulunk egy már-már feledésbe merülő korszakról, az akkori magyar fiatalok gondolkodásáról, gondolatairól, a „Nyugat-imádat” természetéről, a szocializmus valóságáról, és végül önmagunkról is. Gondolatokat ébresztő kötetet tarthatunk a kezünkben, amely akarva-akaratlanul alakítja előre vonatkozó elképzeléseinket is. Úgy kell olvasni ezeket a történeteket, ahogyan Márai Sándor írja –idézem: „Csak akkor kapsz a könyvektől valamit, ha tudsz is adni olvasmányaidnak valamit. Úgy értem, olyan leket viszel feléjük, amely az olvasás párharcában hajlandó sebeket kapni és adni. Hajlandó vitatkozni, meggyőzni, és meggyőződni.”

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Az ország újjáépítése a szocializmus gyilkos hosszítása után a polgári oldal feladata lett.³⁶⁵ Azért a miénk, mert a baloldal nem csak a gazdasági válság kezelésében vallott kudarcot. Azt

³⁶³ Cinkotai János: *A Tripolisztól a Fehér Házig* – Cinkotai János 184 története. Magyar Napló Kiadó 2022. <https://magyarnaplo.hu/konyvek/cinkotai-janos/tripolisztol-feher-hazig>

³⁶⁴ Budapest, Károlyi-Csekonics palota diszterme, Budapest, 2022. május 9.

³⁶⁵ „A szocializmusban azonban egyenlőségiélet húztak az egyszerű és a bonyolult munka közé (hiszen a jövedelmek között koránt sem volt nagy különbség) /.../ a szocializmus /.../ a szerény teljesítményt is díjazta, miközben a magasban kvalifikált, bonyolult munkát (az egyenlőségiesség miatt) büntette. Ezért ez teljesen félrevezető volt, és súlyos károkat okozott, talpáról a feje tetéjére állította a (reális) világot. A szocializmus egy évszázaddal szakította le az országot a nyugati gazdasági fejlődéstől.” – írja az ismertetett könyvében (523. old.) a Szerző.

sem ismerték fel, hogy ehhez kevés a gazdaság – ráadásul hibás – átalakítása. Nem látták, hogy szabad nemzet nem létezhet öntudat nélkül, múltjának ismerete nélkül, az összetartozás érzése nélkül, és a hit támogatása nélkül. Mindezt visszaépíteni pedig nem egy hét munkája. Bizton állíthatom viszont, hogyha sokan dolgozunk érte, ebben az értelemben is napról-napra gazdagabbak leszünk. Ez a kötet ehhez a munkához teszi hozzá a következő építőkövet.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Ebben a munkában fontos szerepe van a jó történeteknek is, amelyek megérintenek érzelmileg és intellektuálisan bevonnak és cselekvésre bírnak. A kötetben szereplő történetek ilyenek. Követjük benne a kisfiút, **aki egy németországi lágerből betegen indul az életnek**, bár a legfontosabbakat, a család meletét, az élet szilárd értékeit és a hit erejét szüleitől megkapja, szinte minden másban hiányt szenved; hiányt az anyagiakban, hátrányt egy elnyomó rendszer oktatási rendszerében, a tanulásban is. **Innen kitörni lehetetlennek látszik**, különösen azok számára, akiket megbélyegeztek. A történeteket olvasva együtt érzünk a kisfiúval, akinek a teljesítményét az ideológiai vonalas tanárok gyenge közepesnél sose értékelték jobbra. Szinte együtt futunk az édesanyjával az utcán, amikor szó szerint az utolsó pillanatban eléri, hogy fia mégis gimnáziumba járhat. Azt gondolhatjuk, hogy a történet is jóra fordul, hogy egyenes út vezet az egyetem, a közgazdasági tanulmányok felé. Tudhatnánk pedig, hogy a szocializmus logikája, valósága nem ilyen volt. Akiknek olyan megbélyegzéseket kellett hordozniuk, mint Cinkotai Jánosnak, erről nem is álmodhattak. A kíváncsiság, a tudásvágy és a merészség azonban még ilyen körülmények között is utat tört magának. A Szerző „Nyugatra”, egészen Amerikáig, Amerika bejárásáig előré jár nem csak az átélt, néhol kalandfilmekbe illő jelenetek miatt érdekes; sokkal inkább azzá teszi **a leszúrt tanulságok a Hazáról, az illúziókról, és a magyar emberek életéről**. Szerző – hazatérte után, helyén értékelve az Amerikában látottakat – mégis némi meglepetéssel szembesült a kortársak véleményével. Idézem őt, kedvesinálónak is talán: *„A reakció nagyon érdekes volt; egyfelől megsejtették, hogy Amerika feltehetően azért olyan gazdag, amilyen, másfelől azonban viszolyogtak a teljesítménynek ilyen úgynevezett embertelen érvényesítésétől. Vágyódtak ugyan a gazdagság után, de az áldozatot nem szerették volna érte meghozni. Irigykedtek rám a vele történetek miatt, de az inputot nem vállalták.”* Az utazás tanulságait is idézem: *„Megértettem, hogy az embernek a gyökereinél nincs fontosabb a világ túlsó végén sem. Mindent, ami az életünk során velünk történik, a kezdetektől tudjuk eredeztetni, levezetni és megérteni is. Az egyetemi végzettség megszerzése ismét igényelt, hogy úgy fogalmazzak, némi kreativitást”,* azonban ismét a Szerző szavaival élve, az egyetemet a kezdeti nehézségek ellenére 1976-ban jó eredménnyel fejeztem be, sőt, egy évvel később summa cum laude fokozattal doktoráltam. A nehézségek ellenére minden volt közgázosan emléket ébresztenek az analízis, a valószínűség számítás, és a politikai gazdaságtan kollokviumról írottak – én magam is jóleső emlékeket jegyeztem fel, külön örültem, hogy ezek már emlékek, a szürke valóság része. Ismerős a hatalmas erőfeszítés, amit a felkészülés jelentett. Minden történetet érdemes újra és újra felidézni. Nem csak azért – amint azt a Szerző is megállapítja, hogy 2020-ban Magyarországon az emberek fele már nem élt, vagy még csak gyermek volt a szocializmusban, arról csak hallomásból tud valamit –, hanem azért is, mert **Cinkotai Jánosnak rengeteg küzdelemmel, tanulással, munkával és merészséggel sikerült áttörnie a falat**. Diplomát, sőt doktorátust szerzett, területének, az infláció kutatásának a legismertebb szakembere.

Ebből az életútból van mit tanulni ma is. Minden kétséget kizáróan **Cinkotai János az egyik legismertebb inflációval foglalkozó szakember. Előrejelzései – hadd mondjam én helyette – az elmúlt harminc évben 97%-os biztonsággal teljesültek**. A Szerző kiemelkedő szakmai munkájára kommunista vezetők is felfigyeltek, hívó emberként és párton kívülként előrelépésről, felelős hivatalról azonban nem is álmodhatott. A rendszerváltás azonban számára is új lehetőségeket hozott. Antall József miniszterelnök felkérésére lett az inflációval és az árak alakulásával kapcsolatos ügyekben a Kormányfő tanácsosa. A kötetben erről az időszakról is lehull a lepel, különösen, ami a liberális hozzáállást illeti. Érdemes megismételni azt a mondatot, amit 1994-ben – már az Antall kormány után – az energiaárak esetleges elengedése kapcsán elhangzott vádakra válaszolt. A kérdés így szólt: **„Téged az nem zavar, hogy most a fél parlament és a fél kormány utál?”** A válasz pedig így hangzott: **„Neked meg az a változat nem jut eszedbe, hogy valaki semmi mást, csak egy ügyet akar szolgálni?”**

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Olvassanak bele ebbe a könyvbe, magával ragadó történetekből áll az életigenlés, megmutatja az emberi méltóság, tartás és becsület erejét, ahogyan a hittel élők szerénységét, alázatát és acélosságát is. Bízom abban, hogy a rendszerváltozás utáni korszak inflációtörténetéről tervezett kötetét is mihamarabb olvashatjuk, ahogy az infláció számait és alakulását nézem, kevés napra készebb könyv készült mostanában. A legjobbtól kell tanulnunk, a legjobbak történeteit kell olvasnunk és ezeket kell továbbadnunk.

Szívből gratulálok a Szerzőnek, köszönöm a figyelmüket.

Szerzői köszöntőbeszéd A Tripolisztól a Fehér Házig³⁶⁶ című könyv bemutatóján³⁶⁷

Megrendülten állok itt előttetek! Soha nem gondoltam volna, hogy ez velem megtörténhet. Nem célom, hogy mind a 47 fejezetről külön-külön beszámoljak, mindössze néhány történetet szeretnék nektek felvillantani, amit azonban nagyon fontosnak gondolok.

Mindenekelőtt köszönetet kell mondanom **Trócsányi László** rektor Úrnak, azért, hogy helyet adott a könyvbemutatónak. **Veres András** püspök atyának, **Varga Mihály** pénzügyminiszternek, akik igen megtisztelő ajánlásaikkal zavarba hoztak engem. Köszönet illeti a könyv két lektorát, **Bugnyár Zoltánt** és **Szakály Sándort**, keresztfiamat **Horváth Zalánt**, aki a QR-kódokat a megfelelő helyre odavarázsolta, és **ifj. Balsai István** ügyvéd urat, aki megvédett engem a túl bátor mondataimtól; és persze a **Magyra Napló Kiadónak**. Hallatlan megtiszteltetésnek érzem, hogy **Boross Péter** miniszterelnök úr is megjelent a könyv bemutatóján.

Tény, hogy én 1945-ben egy németországi lágerben születtem, ami olyan hátrány, aminek az összes következményéből valóban nagyon nehéz volt felállni. Majd jöttek a kommunisták, mindenkitől elvették a múltban felhalmozott javaikat, de még a jövőjüket is.³⁶⁸ Mert munkabéreként ugyanis — mint a kizsákmányolás attribútuma — csak a munkaerjük újratermeléséhez minimálisan szükséges bért fizették ki, a jövedelmek nagy hányadát elvonták. Ebből építettek panellakásokat, szakszervezeti nyaralót, Csillebércet, Kútvolgyit, vadászkastélyt az uralkodó osztálynak, amit aztán — a velük való együttműködés arányában — egymás között felosztottak. Aki pedig nem kollaborált, másszóval nem működött velük együtt, az teljes jövőkép nélkül, egyik hónapról a másik hónapra tengethette egész életét. Amikor pedig nyugdíjba ment, a nyomor várt rá.

A mi családunk nem volt kommunista, azért — a társadalom mintegy kétharmadával együtt — másodosztályú állampolgárként éltünk mi is, előre-menetelről szó sem lehetett.

1977 tavaszán, még az Országos Vízügyi Hivatal (OVH) munkatársa voltam, amikor elhatároztam, hogy **egyetemi doktori címet** szerzek. Naivan arra gondoltam, ha pártkonvüliként a nevem előtt van egy kis „*pizsok*”, az talán valami lehetőséget ad nekem. De abban az időben egyetemi doktori címet is csak az állami és pártvezetés ajánlása alapján lehetett megszerezni. Az én főosztályvezetőm, **Királyi Ernő**, nagyon rossz néven vette, hogy a főosztályán **Kardos László** barátommal együtt talán csak ketten vagyunk párton kívüliek. Miközben ők minden héten mentek ülésezni, este 8-ig harcoltak a megbonthatatlan szovjet-magyar barátságért, és az imperializmus ellen, mi pedig fél ótkor simán hazamehettünk. Higgyétek el, nem olyan bonyolult ez. Ráírta a jelentkezési lapomra, hogy a doktori cselekmény engedélyezését nem javaslom. **Gerda József** csepeli papírgyári munkás volt az OVH párttitkára, ő nyíltan kimondta idézem; „*Őn párton kívüli, miért akar maga doktorálni? Ebben az országban az elvtársaknak van jövőjük, nem maguknak!*” — majd kinyitotta az ajtót, és ezt mondta: „na itt mehet ki”. Ne kívánjátok, hogy megosszam veletek, mit gondoltam magamban, amikor kiléptem a folyosóra. És ez volt az **ügynevezett puha diktatúra!**

Az Árhivatalban 13 évet dolgoztam. Szerencsére volt a Hivatalnak két kiváló képességű elnöke, **Csikós Nagy Béla** és **Vissi Ferenc**, akik nemcsak az ún. szocialista, hanem a polgári közgazdaságtannal is tisztában voltak. Rengeteget tanutam tőlük, köszönettel tartozom nekik.

³⁶⁶ Cinkotai János: A Tripolisztól a Fehér Házig – Cinkotai János 184 története. Magyar Napló Kiadó 2022. <https://magyarnaplo.hu/konyvek/cinkotai-janos/tripolisztol-feher-hazig>

³⁶⁷ Budapest, Károlyi-Csekonics palota diszterme, Budapest, 2022. május 9.

³⁶⁸ <A kommunista párttagság nem volt egyszerű „ejnye-bejnye”. A párttagnak ugyanis Kun Béláig visszamenőleg sorsközösséget kellett vállalnia a párt minden tétével, függetlenül attól, hogy közvetlen részese volt, vagy sem. Nem mondhatta például azt, hogy 1956 igenis forradalom, és hogy Kádár, aki „átállt” az orosz gyarmatosítók oldalára, gyilkos és hazaáruló volt, amikor levezenyelt a megtorlásokat, a bosszúállást, emberek tizeit kinoztatta meg, és százakat akasztott fel. Neki ezekkel is egyet kellett értenie. Felelősséggel tartozott, és ezt belépéskor vállalta. Ezért az együttműködésért pedig „Júdás-pénzben” részesült. A párt emberei olyan javakban, előnyökben és adott esetben törvényen-kívüliségben dúskálhattak, mint más ember soha életében.> In: Cinkotai János: A Tripolisztól a Fehér Házig – Cinkotai János 184 története. Magyar Napló 2022. 520. old.

Az Árhivatalban, nekem a fogyasztói árszámítások, és az ár-intézkedések előkészítése volt a szakterületem, amit előadóként szinten egyedül végezhettem Magyarországon. Szakmai szempontból ez lenézett terület volt, mert a fogyasztói árákról szóló döntéseket a politikusok hozták meg, néha még Tűrő Rudi árát is személyesen **Kádár János** állapította meg. Hosszú távon azonban ennek óriási jelentősége lett, mert a rendszerváltoztatásra szinte pótolhatatlan tapasztalatokat gyűjtöttem a fogyasztói árindex számítása tekintetében.

A **szocializmus összeomlása**, a gyarmattartó csapatainak kivonása azt az illúziót keltették az emberekben, hogy néhány éven belül osztrák életszínvonalon élhetünk. Ehelyett sokkolt bennünket, hogy a **tajgai igény-szintre** gyártott termékek a kompetitív piacokon eladhatatlanok voltak, a GDP néhány év alatt mintegy 20 %-kal esett vissza, kétszámjegyű lett a **munkanélküliség**, bruttó mintegy 25 milliárd dollár volt az (a folyamatosan lehazudott) **államadósság**, amely eltakarta, az ország valós gazdasági helyzetét, nem tudhattuk, hogy miért élünk úgy, ahogyan élünk, a fedezetlenül **felszabadított árak** pedig száguldani kezdtek. Az utolsó kommunista miniszterelnök **Németh Miklós** 1990 májusában mindössze 3 napi deviza és kb. 5 napi benzin-készlettel adta át a hatalmat **Antall Józsefnek**. Alig egy hónap múlva a Szovjetunió közölte, hogy transzferábilis rubelért nem, csak dollárért hajlandó olajat és földgázt szállítani. Majd ismét egy hónap múlva **Szaddam Husszein** megtámadta Kuvaitot. A kőolaj világpiaci ára órák alatt csillagos égbé emelkedett. Mit tehetett — ilyen körülmények között — az Antall Kormány?

Így érkezünk el a **taxisblokádn** néven ismert **rémálm**hoz, ami nyilvánvalóan egy **puccskísérlet** volt az első szabadon választott kormány megdöntésére. Azt is tudtam, hogy az ürgyért **Bod Péter Ákos** *akkori gazdasági minisztert terhelő személyes felelősség*. Három héttel korábban már vérzett a szívem, amikor láttam, hogy az árintézkedés előkészítése, réteg és kompenzációs-számítások, jogi előkészítés és kommunikációs stratégia és így tovább, hiján milyen szakszerűtlenül folyik, hogy ebből baj lehet. Figyelmeztettem őt, ő azonban — ahogy mondani szokás — „*lepöckölt*” a válláról, és egy jelentéktelen ügyben elegánsan elutazott külföldre. Az utolsó csepp a pohárban az ő beosztottja **Kardos Antalné** átgondolatlan nyilatkozatai voltak. Meggyőződésem, ha hallgat rám, akkor az előkészítés szakszerűen folyik, és nem hagyja el az országot, a blokádra nem kerülhetett volna sor. A tisztesség úgy diktálta, hogy minderről először Bod Péter Ákost kb. egy évvel ezelőtt már írásban tájékoztattam. Ő nem tett észrevételt.

Mind ezt egy alkalommal a Kossuth téren kifejtettem, **Matolcsy Györgynek**, aki akkor államtitkár volt Antall József mellett. Ő a parlamentre mutatott, és azt mondta, hétfőtől itt dolgozol. Amint lehetett Antall József fogadott; így szólt: „*azt mondják, hogy te ehhez értesz, kérlek segíts nekünk, hogy többet, ilyen (zárójelben hozzátesszem ürügy) ne fordulhasson elő*”. Én persze igent mondtam. Minderről a könyvem 26. fejezetében részletesen beszámolok.

A **vesztesek** azonban úgy gondolták, ha a taxis-blokáddal nem sikerült megdönteni az Antall-kormányt, **akkor azt az infláció háromszámjegyre történő mesterséges felgyorsításával még el lehet érni**. A nagyon is tudatos hisztériakieltők a tüzzel játszottak.

Pályafutásom során az egyetlen, amire büszke vagyok, hogy – **Antall József** **nekem adott felhatalmazásával** – meghatározó részese lehettem a három számjegyű infláció megakadályozásának. Egy alkalommal, **Soós Károly Attila** parlamenti felszólalása után Antall József **magához kéretett**, és azt mondta: „*Te azt írod nekem, hogy három számjegyű inflációnak nincs közgazdasági tartalma. Volná szíves kiállni a nyilvánosság elé! Védj meg minket, és persze magadat is!*” Ettől kezdve rendszeres résztvevője lettem a kormányzóvivői tájékoztatóknak, ahol száznál is több hiénalelkű, régi kommunista újságíróval kellett megértetnem, hogy a tüzzel játszanak. A 30–35%-os infláció körülményei között is teljesülő prognózisaim, beszédek, előadások, több mint száz publikáció megtették a hatásukat – legalábbis ezt remélem –, mert 1994-re 18,8%-ra csökkent az infláció üteme. Mindezeket dokumentáltam is a Wikipédiában. **Ez a négy év volt szakmai pályafutásom zenitje.**

Persze érzem én, hogy minderről nehéz a szerénytelenség vádja nélkül beszélni. De a helyzet drámai volt Magyarországon, és néha bizony bátor lépésekre volt szükség. A Miniszterelnök Hivatalban, szinte egyszemélyes Árhivatal voltam, óriási volt a felelősségem. De boldog vagyok, hogy mindezt megélhettem!

Most két apró történetet osztanék meg veletek, arról, hogy a történelemben a sors egy kis embernek is oszthat lapot.

23 éves voltam, amikor először kaptam nyugatra útlevelet, akkor, amikor 1968-ban Varsói Szerződés csapatai megtámadták Csehszlovákiát, hogy leverjék az ún. emberarcú szocializmus megteremtésére irányuló próbálkozást. Parma-ban egy tizezres nagygyűlésen hirtelen a pódium teljén találtam magam, az egyedüli, — mint idegenforgalmi látványosság — aki visszafüggöny mögül érkezett. Így mutattak be: „*Ecco e vero comunista*”. Azt hittem szégyenemben elsüllyedek. Tudni szerettétek volna, mi az igazság.

Elmondtam, mi az igazság, hogy működik egy kommunista diktatúra. Internáló táborok, levél-felbontás, telefon-lehallgatás, kökemény cenzúra, a szabadságjogok sárba tiprása és így tovább. A tömegből egyszer-csak, valaki felugrott egy emelvényre, és azt kiabálta „*Nem ezt mondta nekünk Palmiro Togliatti elvtárs!*”! Eszembe jutott, hogyha a magyar nagykövetségről ott van egy „ávós”, akkor engem Hegyeshalomnál le fognak tartóztatni. Másfelől boldog voltam, hogy egy ilyen történelmi pillanatnak részese lehettem. (14. fejezet)

A másik történetem, már a Monetáris Tanácsban betöltött tagságomhoz kapcsolódik. 2011–2013 között még Gyurcsány emberei, **Simor András és a két alelnök, Király Júlia és Karvalits Ferenc** vezették a Jegybankot. Az inflációkövetés mandátumát szerintem arra használták, hogy egy recesszióba taszított gazdaságra egyre nagyobb monetáris szigorot erresszenek rá. Ezért a 3%-os inflációs célt le akarták szállítani 2%-ra, miközben az infláció pl. 2012-ben 5,7 % -os volt(!), és így „*éjjel-nappal*” kamatot lehetett volna emelni, ami „*padlóra küldhette*” volna a magyar gazdaságot. Ez ellen én a lehető legározottabban tiltakoztam, sőt első voltam, aki indítványozta a kamatcsökkentési ciklus elindítását.

Egyszer-csak kaptam egy értesítést, hogy **Christoph Rosenberg** IMF-igazgatójától, hogy a négy Fidesz-KDNP által jelölt monetáris tanácsstagok közül egyedül velem szeretne találkozni. A találkozóon megjelentek a Világbank, az EKB és Európai Bizottság emberei is. Rosenberg úr azzal kezdte: „*Cinkotai úr, mostantól kezdve Ön fog dönteni a mi pénzünkről, mi szeretnénk tudni, mi jár az ön fejében?*”

A találkozó vége-felé (előre kitervelten!) megkérdeztem tőle, elmondhatok-e személyes történetet. (37. fejezet.) Azonnal igent mondott. A történet lényege, röviden a családunk drámai anyagi helyzetére, és egy mosógép megvásárlásának lehetőségére adott válaszban fogalmazható meg. Az én — 111 évvel ezelőtt született — Mamám a négy elemi iskolai végzettsége ellenére tudta a megoldást.: **1.** nem akartunk sehonnan segílyt kérni. **2.** Nem akartunk kölcsönt felvenni, mert annak a szolgálata mindig nagyobb, mint annak a hozadéka, amit kölcsönrel orvosolni lehet, amit ezért aztán soha nem lehet visszafizetni. **3.** Nem akartunk megszorító intézkedéseket sem, mert nem volt hova hátrálni. **4.** De egy lapáttal mindenki rá tudott még tenni, és egyszer csak lett mosógépünk! Ekkor **Rosenberg úr** felém nyújtotta felfelé fordított tenyerét, és ezt mondta: „*tehát nem kéri a kölcsönt*”

Nem! Gondoltam magamban, most végre megérttetted, miért nem kérünk a szorító ölelésetekből, mi a magunk erejéből szeretnénk kinővekedni az adósságot, és azt, hogy mit jelent a **munka-alapú** társadalom. **Irina Ivascenko**, az IMF budapesti „*helytartója*”, a történet végén megkerülte a hatalmas asztalt, odajött hozzám, — mindenki megrökönyödésére — és két oldalról megcsókolt. Ekkor úgy éreztem, ha csak egy pillanatra is de a történelem részese lehettem. (Lásd „A „Kegyelmesék” és kölcsön” c. fejezet.)

Végül egy rendhagyó válasz a kommunizmus bukására.

Állítom, hogy a kommunizmusnak a konkupiscenciára adott válasza pseudo transzcendens szótériológia, vagyis hamis természetfeletti megváltástan, antropológiai tévedés volt. Végsősoron ezért bukott meg, és nem másért.

1. A világ az áteredő bűn következtében megsebződött emberi természet rendetlen tulajdonságai – latinul a konkupiscencia (46. fejezet) – miatt **igazságtalanul működik.**

2. A **konkupiszcencia** – melyet a Kegyelem segítségével nélkül, önerőből senki sem tud legyőzni – az, ami az egyes ember életének, de az egész emberiség történelmének **mozgatórugója** lett, s ez az, ami **megváltásra vár**.

3. A világot működtető **hatalmi elit** ugyanis az isteni igazságosság – lásd a szőlőmunkásokról szóló példabeszédet (Mt 20, 1-16.) – elvét nem, **csak a teljesítményelv kíméletlen érvényesítését ismeri el**. Ezért a történelemben az emberek között mindig is nagy jövedelemkülönbségek keletkeztek, és keletkeznek ma is.

4. Az **igazságtalanságok** szükségképpen – előbb-utóbb – lázadásokhoz, forradalmakhoz, anarchiához vezettek és vezetnek ma is.

5. Az igazságtalanság mindig is melegágya volt az **utópiák megjelenésének**.

6. A lázadás élén rendszerint **új messiások** jelennek meg, akik megváltást, vagyis az igazságtalanság felszámolását ígérik az embereknek, anélkül azonban, hogy annak kiváltó okát (a konkupiszcenciát) képesek lennének megszüntetni.

7. Ennek következtében újfajta igazságtalanságok ütök fel a fejüket. És minden kezdődik előlről. „*Nil novum sub sole*”.

8. A **kommunistáknak** a konkupiszcencia következményeire kínált **megváltástana**, minthogy a termelőerők szakadatlan fejlődésének csúcán majd megjelenő ún. „**szocialista embertípus**” már egy **felsőbbrendűbb lény**, aki majd a gondos gazdától megfosztott (államosított), termelőeszközöket tökéletesen működteti, de a javakból nem az azok előállításához való hozzájárulása arányában, hanem (csak) egyenlően akar részesedni, azonban súlyos **antropológiai tévedés**, mert a teremtetett emberről nem létezik **felsőbbrendűbb lény**.

A probléma abból eredt, hogy az elosztásban a távlatilag megvalósuló kommunizmus anticipált, a „**szocialista ember**” típusának **attribútumait mintegy elővételezték, miközben a szükségletek szerinti elosztás anyagi bázisa nem teremthető meg**. Így súlyos zavarok keletkeztek a még „*fejletlen szocialista öntudattal*” rendelkező emberek fejében az **igazságosság** és a teljesítményelv kizárólagosan érvényesítő kapitalista világrendhez viszonyított **versenyképesség** tekintetében. Ezért a szocializmus megszűnésének előbb-utóbb törvényszerűen be kellett következnie.

Ha még egyszer a közgazdász pályát választanám, arra szentelném az életemet, hogy keressem azt a lehetséges metszéspontot, ami a teljesítményelv kizárólagos érvényesítése és a krisztusi igazságosság kereszteződésében esetleg megtalálható. Tudom, hogy – a mai világban – mindkettő csak másik rovására egzisztálhat, nem vagyok naiv, az ember azonban Krisztus második eljövételére várva sem adhatja meg magát a nyílt igazságtalanság láttán.

A **legvégén**, ha majd Odaát valaki megkérdezné tőlem, mit tapasztaltál a Földön az életed során, ezt válaszolnám:

1. Nincs az a mélypont, amiből ne lehetne felállni.

2. A célt, amit ennek érdekében kitűzünk magunk elé, először Odafent jóvá kell hagyni. Ezért kell megtanulni imádkozni, olyan helyzetbe hozni magunkat, hogy halljuk a választ.

3. A jóváhagyás ellenére is tudni kell, hogy *a harc, a küzdelem és a szenvedés alól nem lesz felmentve*.

4. De ha mindent megteszel, ami rád tartozik (ld. a szőlőmunkásokról szóló példabeszédet), és még hiányzik valami a sikerhez, akkor azt meg fogod Tőle kapni.

Könyvemben 17 olyan történetet mesélek el, amikor már minden kilátástalan volt, de egyszers csak történt valami megmagyarázhatatlan, és én tovább tudtam lépni. A borítón csak egy lábnyom látható, mert a nehéz pillanatokban, az Úr Jézus a vállán hordozott.

Most nem lehet libikólkáznai azzal, hogy a kereszténység ellenségeit támogatja valaki³⁶⁹

„Nem tűrhetők az országban olyanok, akik hazai kenyeret esznek, és az ellenség parancsait követik.”

II. Rákóczi Ferenc³⁷⁰

A választások előtt vagyunk két nappal és úgy döntöttem, hogy meg kell szólalnom, mivel láttam, hogy jó néhány, a keresztény emberek számára mérvadó cikk jelent meg az Interneten, különböző sajtóorgánumban, illetve élő nyilatkozatokban is arra vonatkozólag, hogy lelkiismereti kérdés-e egyáltalán a választás. A keresztény erkölcsben ezt úgy mondják, hogy nincsenek szürke mezők. Tehát valaki vagy bünt követ el, vagy érdemszerző cselekedetet hajt végre; tehát az logikai ellentmondás, hogy van két keresztény ember, két, szöges ellentétben álló politikai vonulatot támogatnak és az egyikük nem vétkezik. Az egyikük biztos, hogy vétkezik, a másik biztos, hogy érdemszerző cselekedetet hajt végre a lelkiismereti felelőssége szerint. Na de, milyenek a szempontok, mi választja ketté a döntésüket? A keresztény ember számára és a keresztény teológia számára, a vallásunk számára Jézus Krisztus hagyatékából megmaradt egy nagyon fontos parancs, amikor Jézus a *nemzetek* megkeresztelésére küldi az apostolokat, Szent Máté evangéliumában, mennybemenetele előtt; és ez azt jelenti mindannyiunk számára, és ez később, az apostoli levelekben aztán tovább bontakozik és az egyház tanításában még inkább, hogy a társadalom célja a tagjainak az emberi beteljesedésre, vagyis az üdvösségre vezetése. Azt mondja az Üdvözítő: keressétek először az Isten országát és annak igazságát, és a többi ehhez majd megadatik nektek. És valóban átéljük, hogyha egy, a kereszténységet értékelni tudó, tehát társadalmi szinten értékelni tudó vezetés irányítja éppen egy-egy társadalom, egy-egy ország életét, ahogy nálunk is, akkor ott az Isten országának és annak igazsága keresése nyilvánul meg és valóban a többi is megadatik nekünk, hiszen kellő lelkiismeretességet tapasztalunk. Na most itt nem lehet libikólkáznai azzal, hogy a kereszténység ellenségeit támogatom, még akkor sem, hogyha az ellenfelek közötti harcban, vitában felkorbácsolt tengeri hullámok tetején van egy olyan gyenge kis fedezet nélküli papírvitorlás, amely azt állítja magáról, hogy keresztény és konzervatív. Ezt nyilván való, hogy el kell utasítanunk, ez egy nagy trükk, aminek nem szabad bedőlni. Ugyanakkor viszont tudnunk kell azt, hogy valóban érvényesítenünk kell az evangélium szempontjait a társadalom életében; nem abból áll a döntésünk, hogy elkezdünk turkálni például az éppen hatalmon levő vezetés zsebében és tudálékoskodni, hogy mi az, amit jól tesznek, mi az, amit nem. Nem vagyunk mind gazdaságpolitikusok, de sok más egyéb rejtelmekbe se látunk bele. *Azt kell megkérdeznünk, hogy számunkra a tanúságtételhez melyik hatalmi vonulat a kedvezőbb azért, hogy a lelkeket mentjük.* Sajnos a rákfénje ma keresztény emberek hozzáállásának is az, hogy fölütötte a fejét egyfajta olyan politikai sznobizmus, amely némi tudálékossgal, a vezetés kritizálásával próbálja meg elfedni a – *saját klasszikus műveltelenségét, a klasszikus műveltségben való hiányosságait.* És ez meglehetősen veszélyes! Emberek tudósna akarják feltüntetni magukat akkor, amikor tényleg nem látnak bele a politika igazi rejtelmeibe. Csak azt kell tudnunk, hogy az az irányvonal, amit nem a vezetésnek, hanem nekünk követnünk kell a társadalomban, honnan kap megfelelő segítséget. Nem pénzről beszélek, általános megbecsültségről beszélek. És ha vannak még olyan keresztények, akiknek ezzel a néhány szóval még tudtam hatni a lelkükre, és emiatt korrektté teszik a véleményüket és a döntéshez való hozzáállásukat, akkor azt hiszem, hogy nem volt fölösleges ezt a néhány szót elmondanom.

³⁶⁹ <https://pestisracok.hu/pajor-andras-atva-most-nem-lehet-libikokazni-azzal-hogy-a-keresztenyseg-ellensegeit-tamogatja-valaki-video/>
³⁷⁰ <https://katolikus.info/>

Kommunizmus és kereszténység ma Magyarországon³⁷¹

„A kommunizmus nemcsak politikai párt, hanem legelsősorban világnézet; vallás ellen, Isten ellen, emberi lélek ellen, apostoli hitvallás ellen, Tízparancs és erkölcs ellen. Gyilkol, rabol, zsúfolja a börtönöket, a szibériai munkatáborokat. Lezülleszti az egyént, tönkreteszi a családot, csordává teszi a tömeget. Amely pillanatban valaki kommunista, abban a pillanatban megszűnt keresztény lenni. A keresztény Krisztushívő, a kommunista megtagadja az érte meghalt és föltámadt Jézus Krisztust, nem 30 ezüstart, csak egy csalásért. Hite az istentelenség, erkölce az erkölcstelenség. Ismerem a világtörténelmet. A történelem legkegyetlenebb rendszere ez. „A szabadkőművesség ugyanaz szalonkabátban, mint a bolsevizmus mezítláb.”

Mindszenty József

Fatima üzenete ma Magyarországnak

Október minden évben a Rózsafüzér hónapja, valamint az utolsó fatimai jelenések évforduló-hónapja. A jelenésekben – az engesztelésről szóló üzenetekeken túlmenően – kiemelt fontosságot kapott a világban akkor már terjedő félben levő sátáni eszmerendszerrel, az ateista kommunizmussal szembeni harcra és ellenállásra történő fokozott figyelemfelhívás is.

Mindszenty-Pehm József vallás és politika viszonyáról

Mindszenty-Pehm József már a XX. század első felében határozott álláspontot képviselt a politika és a vallás viszonyáról, amely **abban az időszakban is teljes harmonizációban volt** az akkori kánonjoggal. A Zala Megyei Újságban, majd Emlékirtaiban, továbbá egyik bécsi nyilatkozatában az alábbiak szerint megerősítette ezt az álláspontját.

„A politizálás csak abban az esetben volna elválasztható a papi hivatástól, ha a vallás és a politika is különválasztható lenne, vagyis, ha a vallás nem volna egyéb elvont elméletnél, égi vagy légi tüneménynél, melynek a földi, gyakorlati élethez semmi köze, és ha a politika ezt az elvont rendszert legalább békében hagyáná. A vallás azonban nem pusztán elmélet, hanem élet és valóság, mely erkölcsöt irányít s ezzel együtt nemzetet, családot, egyént, igazságot, jogrendet, gazdaságot, szóval az egész életet. Viszont a politika is erősen beleavatkozik a vallás és vallás külső szervezeteinek dolgaiba, azért szükséges az ellensúlyozás, a vallás viszont-beavatkozása a politikába. Mivel pedig erkölcs és becsület nélkül elvész a jogi és társadalmi rend, megdőlné a gazdasági rend és a nemzet ereje, a vallás politikájának kell az állam segítségére sietni azáltal, hogy lelket, fegyelmet, stílust vigyen be az emberi tevékenységbe és szavát, befolyását érvényesítse a társadalmi szervezetekben és a törvényhozás házában egyaránt. Pártot csak párttal lehet ellensúlyozni s a nemzeti ügynek nem szentimentális humanizmussal, nem általános frázisokkal, hanem hódoló, odaadó szeretettel való szolgálata mindig gondviselésszerűen kijelöli a papság számára azt a pártot, amelynek programjáért harcolva, a politika fegyvereivel is meg kell védenie hazájának legszentebb érdekeit.”

Zala Megyei Újság 1926. január 31.

http://www.eucharisztikuskongresszus.hu/Mindszenty_101.html

³⁷¹ <https://keresztény.eu/kommunizmus-es-keresztenyseg-ma-magyarorszagon.html>
<https://keresztény.eu/keresztény-elet-2022-marcius-13-i-szama.html>
<https://keresztény.eu/krajsovszky-gabor-magyar-nemzet-cikk.html>
<https://civilik.info/neobolsevizmus-es-keresztenyseg-ma-magyarorszagon/>
<https://katolikus.info/neobolsevizmus.html>

„(...) mivel a politika ledöntheti az oltárt és romlásba viheti a halhatatlan lelkeket – ahogyan az a történelem folyamán annyiszor megtörtént –, súlyosan kötelező lelkipásztori feladatnak tekintettem a szavazó polgárok alaposabb tájékozottságát és felvilágosítását még a pártpolitika vonalán is elősegíteni. Az volt a felfogásom, hogy határozott kiállással és a lelkipásztoroktól jövő egyértelmű eligazítással megakadályozható a vallásellenes – vagy társadalmakat és a közérkölcseket romboló – mozgalmak hatalomra jutása. A hit meggyengülésének a jele, ha az egyház ateista mozgalmakkal szemben a pártpolitikában semleges álláspontot foglal el és hívei ily módon megtévesztett lelkiismeretére hagyja a döntést.”

Mindszenty József: Emlékirataim. Szent István társulat, 1989. 28-29. oldal

“A vatikáni zsinat is kinyilvánította: az Egyház mindig és mindenütt igénybe veheti a jogot, hogy a politikai jelenségek felett is ítéletet mondjon, amikor a személyes szabadságjogok és a lelkek üdve ezt megköveteli.” ZDF Magazin, 1974. október 10. Mindszenty bíboros nyilatkozata Bécsben/

Mindszenty-leveleskönyv, 103. oldal. Összeállította: Mészáros István. Budapest, 1997. A kiadást gondozta: az Eötvös József Könyv- és Lapkiadó Bt.
http://www.eucharisztikuskongresszus.hu/Mindszenty_101.html

A fenti határozott, alkuat nem ismerő megnyilatkozások ma szinte aktuálisabbak, mint valaha voltak. Éppen ezért teljességgel elfogadhatatlan az az álláspont, hogy a papság – beleértve testületileg a teljes egyházi felső vezetést is – ne nyilvánítson véleményt politikai kérdésekben. Ezen túlmenően, ebben az országban minden állampolgárnak állampolgári jogon is jogi birtoka a szabad politikai véleménynyilvánítás, továbbá az is, hogyha valamelyik politikai irányzat ellenkezik a keresztény tanítással, hovatovább a normális irányultságú természetes erkölccsel, akkor az ellen *erkölcsi alapon* felemelhesse a szavát, kimondhassa, hogy az ilyen irányvonal követése és támogatása Isten- és emberellenes bűntett.

XII. Pius pápa nyilatkozata, annak erkölcsi következményei

Mivel az ateista kommunizmus mindenkori megjelenési formája és – a mottóból vett idézettel élve – a vele egy töről fakadó szabadkőművesség (mai szóval liberál-bolsevik irányzat) manapság egy minden eddigit felülmúló módon támadja a kereszténységet, valamint a normális természetes erkölcsöt, ezért XII. Pius pápa rövid, de annál súlyosabb nyilatkozata semmit sem veszített aktualitásából és hatályából.

XII. Piusz pápa ma is érvényben lévő, 1949. július 1-jén kelt határozata (DH 3865), amelyet XXIII. János pápa megerősített (DH 3930), így hangzik: „Azok a hívő keresztények, akik a kommunizisták materialista vagy keresztényellenes tanítását vallják, főleg, ha védelmezik és propagálják, ezen tény alapján a katolikus hit aposztatáinak minősülnek, az Apostoli Szentszék hatályába tartozó kiközösítés alá esnek, és nem járulhatnak a szentségekhez (DH 3865).” Amikor a nép képviselőit választják, katolikus polgároknak **NEM MEGENGEDETT** olyan pártokra vagy jelöltekre adni a szavazatukat, akik még ha nem is hangoztatnak a katolikus tanítással ellentétes elveket, (...), de mégis társulnak a kommunizistákkal és támogatják őket cselekedeteikkel (DH 3930).

http://eucharisztikuskongresszus.hu/Apostoli_Szentszek_dekretuma_a_kommunizmusrol.html

A fentiekből is látható, hogy az Egyháznak mindig kötelessége a legmagasabb testületi szinten is kimondani a véleményét, azaz megvédeni a keresztényeket és minden jó szándékú embert, kiváltképp akkor, ha a keresztényeket bárhol a világon külső-, vagy belső támadás éri. **Erre ad követendő példát többek között XI. Pius pápa Divini redemptoris enciklikája, valamint XIII. Leó pápa apostoli körlevele a szabadkőművességről.**

Ma Magyarországot polgári és keresztény mivolta miatt egy eddig szinte soha nem látott mértékű rágalomhadjárral és diktatórikus erőszakkal próbálják meg külső és belső ellenséges erők szabadságtól megfosztani. *Ebben a hadjáratban még hamisan katolikusoknak mutatkozó, de valójában báránybőrbe bújt farkasok is aktívan részt vesznek* (nyilván nem véletlenül, hanem a naivabb vallásos szavazókra hatni kívánóan – a liberalizmus és a *hithű* katolikusság soha nem fér össze).

Mivel 2022-ben Magyarországon sorsdöntő országgyűlési választások lesznek, szükséges a fentiek értelmében egyértelműen kimondani azt, hogy magát valóban katolikusnak tartó és valló ember

nem szavazhat olyan pártokra, amelyek egy ateista világkormány uralma alá akarják hajtani Szent István és Szűz Mária Magyarországot, továbbá akik erőszakoltan rá akarják már kiskorúakra is erőltetni az isteni teremttéssel merőben ellenkező, nemi devianciákat és aberráltságot, és akik az országnak idegen, a nemzetet szétzúlést okozó migrációs áradatot (az egyértelműség kedvéért itt azokról van szó, akik miatt az országhatárt védő határkerítés felállítása vált szükségessé) **akarnak az országra zúdítni**. Az ilyen, *a magyarságtól teljesen idegen pártoknak a programjai (akár mit is ígérnek benne)* – most újfent hivatkozva Mindszenty-Pehm József fent idézett három megnyilatkozására – soha nem részesülhetnek támogatásban magát valóban hitelesen kereszténynek valló ember részéről. Ahogyan egy másik alkalommal ugyancsak Mindszenty bíboros nyilatkozta: "A hazugság hazugság marad, ha milliók hirdetik, milliók erőszakolják és százmilliók veszik is be. A jegy, amelyet korunk homlokán hord, egyre jobban kiütözik a törvényes őszinteség elszikkasztásán."

Az imádságon *túlmenően* a polgári-keresztény szavazók az elkövetkezendő országgyűlési választások alkalmával tehát *ne maradjanak otthon*, és semmilyen irányú előzetes felmérés (se pozitív, de negatív statisztika) ne befolyásolja őket abban, hogy *szavazatukat csak és kizárólag a polgári-keresztény értékeket képviselő pártokra* (és ne a fentiekben megnevezett ellenségesekre) *adják le*, mert csak ezzel tudják biztosítani az ország további fejlődését, ahogyan 2001-ben, a parlamenti emlékkönyvbe a jelen és jövő magyar nemzedékek részére írt üzenetemben is áll:

„Tegyük félre a széthúzás szellemét. Az országgyűlési választások alkalmával *menjenek el szavazni*, és minden esetben *keresztény és nemzeti szellemiségű párt*ra adják szavazatukat!”

Hol és melyik, valóban minden tekintetben jogállami rendszerben valósulhat meg az, hogy egy nemzetet a saját (volt) fizikai és morális gyilkosai vagy azok közvetlen leszármazottai, ideológiái örökösei, illetve mindezek kollaboránsai akár a legkisebb mértékben is irányíthassanak?

Miért lehetséges az, hogy háborús bűntettekkel terhelt politikai (azaz a kommunista) rendszert magukénak valló, annak kiépítésében és fenntartásában aktívan részt vevő, azt korábban nyíltan is támogató egyének mindenben teljes szabadságot élvezhetnek? Miért lehetséges az, hogy belföldi és európai parlamenti választásokon ilyen múlttal rendelkezők egyáltalán indulhatnak, és mandátumot szerezhetnek? És miért megengedett az, hogy korábbi rablásaikat, rombolásaikat most, átfestett jelszavakkal, a legminimálisabb erkölcsi gátlás nélkül, lényegileg azonos módon, bár sok tekintetben még alattomosabban folytathatják?

„Ha Isten ránk tekint, (...) csak a szíve visszaállítandó független és magyar bíróság lehet illetékes a számonkérésben” – írta végrendeletében Mindszenty bíboros, a XX. század hitvalló magyar főpapja. Az igazságot szolgáló és elégtételt adó számonkérés mind a mai napig nem történt meg!

Az pedig még véletlenül sem lehet elfogadható indok, amit esetlegesen fel szoktak hozni, hogy ez a határozott figyelemfelhívás egyértelmű *erkölcsi* állásfoglalás majd úgymond "megosztja" a templomba járókat (azaz valakikből ellenkezést vált ki), és akkor inkább ne is hangozzék ez el. Ha megosztja, akkor az azt jelenti, hogy am azok soraiban is ott vannak a gyakorlatban az ateistáknak, nemzetelleneseknek, család-elleneseknek szabad utat és támogatást adók, akikre XII. Pius 1949-es, mindmáig teljesen aktuális, fent idézett nyilatkozata különös nyomattal vonatkozik.

Az Egyház, a kereszténység és a normális irányultságú emberi gondolkodás ellenségeinek egyik eltökélt szándéka az, hogy minden erejükkel megakadályozzák azt, hogy a hivatalos legfelső egyházi vezetőség határozott és konkrét véleményyt és *konkrét cselekvési útmutatást* nyilvánítson a mai állapotok tekintetében, *megnevezve az ártó támadókat is. Az erkölcsnek igenis mernie kell bátornak és hangosnak lennie!*

A mai kornak végzetes hibája és bűne, hogy *keresztény körökben* is egyre inkább – teljesen hamis megfontolásokból – el akarják vitatni az erőt, valamint a szóval (és egyéb, megengedhető eszközökkel) megvalósított *jogos önvédelmet*. Hallgatással nem szabad hamis prófétává válni, ahogyan Mindszenty bíboros is mondotta egyik beszédében, kérve a Szentlelket: *<ne engedj, hogy nemzetünk támasza helyett (hallgatásunkkal) a nemzet mai ellenségeinek a támaszaivá váljunk.>* Annak idején, a II. Világháborút követően – ahogyan az például a 3 kötetes Mindszenty Okmánytárban is olvasható – Mindszenty bíboros is azonnal, konkrétumokat megnevező (akár még két hetente is kiadott)

körlevelekben reagált az egyházat, az országot ért kommunista atrocitások ellen, felhívva a figyelmét az akkor még sokkal tisztábban látó embereknek, valamint felszólítva az alkut nem tűrő nemzeti ellenállásra és nemzetvédelemre.

A vatikáni keleti politika irányvonala szerint – aminek mai, objektív értékelése egyre inkább homlokterbe kerül (kiemelten utalva Adriányi Gábor egyháztörténész munkájára³⁷²) – XXIII. János pápa is és még inkább az ő utódja, VI. Pál pápa sem akart már (ellentétben XII. Pius pápa kemény hit- és nemzetvédelmével) gyakorlatilag egyetlen szót sem ejteni az egyházak, a vallás ellen irányuló kommunista terrortól. Ezért is történhetett meg az, hogy a II. Vaticanumon – bár 150 zsinati atya követelte a kommunizmus megbélyegzését, mint emberirtást, és mint ember- és emberiség ellenes égbekiáltó büntetést – *nem történt meg* ennek a világ legnagyobb számú (legalább 100 millió) halálos áldozatot követelő terrorrendszerének az elítélése. És pontosan ez volt a *kommunista célkitűzés*! Ha a nyugati hatalmak, a nyugati egyház, a Vatikán, vagy az emberek tiltakoztak, akkor az ellenségnek úgymond mindig "vissza kellett vennie egy kicsit", és ha időlegesen is, de az ellenségek "meglapultak". Amikor pedig nem így volt, amikor egyházi részről hallgattak, akkor annál inkább fellángolt az egyházuldózás és – a néhány látszat-engedmény ellenére is – az egyház teljes gúzsba kötése.

Igen sajnálatos az, hogy többen próbálják a saját, e téren Istentől kapott súlyos felelősségüket és kötelességüket – *hallgatásuk hamis megokolásával* – magára az Istenre átruházni, visszahárítani. És ennek nem csak az örök vetülete lesz adott esetben helyrehozhatatlanul káros, hanem már az itteni, földi következményei is.

Európa mai tragédiájának előidézésében tehát nem csak a hitehagyók, hanem sajnos a mai megmaradt kereszténység is bűnös, mert gyakorlatilag (nagy tisztelet a kivételnek) feladta az ártó támadóval szembeni jogos önvédelmét (gondoljunk csak Szent Istvánra, Szent Lászlóra, Hunyadi Jánosra és a többi keresztény nemzeti hőse, napjainkig, akik minden erejükkel védtek a nemzetet, a kereszténységet), ami pedig keresztény *morális alapon* (is) kötelező egy nemzet, egy társadalom vagy akár egy földrész tekintetében is, főként egy ilyen mérvű és erejű, mai sátnai támadással szemben. *Itt most részleteiben nem térek ki a hazájukat, az '56-os hősokeket szánt szándékkal elárulni készülő* (mert ezeknek erre semmiféle mentségük nincsen) azon mai fiatalokra,³⁷³ és mindazokra, akik a polgári-keresztény irány megbuktatását és "leváltását" tűzik ki célul, akik a polgári-keresztény kormányzást olyanokkal akarják felcserélni, akik (vagy akik elődei) a korábbi (1945-1990) évtizedekben is már kipróbáltan bizonyítottak *országvesztésből, valamint magyar- és kereszténygyűlöletből*.

Jóllehet, vallási tekintetben még mindig a római katolikusok vannak többségben, de ha egy ilyen nyílt figyelemfelhívás – *amelynek megjelenítése a fentiek értelmében semmilyen egyházi törvénnyel nem ellenkezik* – sokakhoz, országos szinten eljutna, nagy segítség, megerősítés és erkölcsi megnyugvás lenne a nemzet *valamennyi* tisztességes állampolgára részére.

Az esetleges választási csalások elkerülése végett pedig a nemzetbiztonsági erők fokozott felügyelete szükséges. A Magyar Nemzetet az Isten hozzánk lehajló szeretetéből ajánlva, Aki felkelti napját jókra és gonoszokra egyaránt, maradok a jövőbe vetett reménységgel.³⁷⁴

³⁷² <http://www.ppek.hu/k1212.htm>

³⁷³ És itt sajnos eszünkbe jut az a sok liberális, erkölcsesből kivetkőzött fiatal is, akikkel sajnos egyre inkább tele van az ország: persze vannak másfélék is, reméljük, azért nem annyira kevesen, sőt, remélhetőleg még mindig többségben. Majd ezen előbbieket (is) fognak 4 év múlva szavazni, elárulni az országot, odaadni mindent a belöldi és a nemzetközi ellenségek karmaiba, mindazt, amit majd 30 (vagy még több) nemzedék felépitett? Mert a fővárosban – ami sajnos mindig is a liberalizmus egyik fellelegvára volt az országban (gondoljunk csak például a szentéletű Kanter Károly működésére is harcaira: <Az 1873-ban létrejött Budapest lakosságának körülbelül a kétharmada ugyan katolikus volt, mégsem nevezhetjük az ország központját a XIX. század utolsó negyedében a katolicizmus centrumának. Budapest vezetése liberális-szabadkőműves kezekben volt, és ez a kegyúri jogosultságok révén a főváros vallási életére is negatív hatást gyakorolt.> In: Gianone András: KANTER KÁROLY ÉS A BUDAPESTI VÁROSMISSZIÓ SZÁZ ÉVVEL EZELEŐTT. https://kkfi.hu/wp-content/uploads/2015/07/Tavlatok_Gianone-KK-es-varosmisszio.pdf) – jött ki a 2022-es országgyűlési választásokon is a legvalószínűbb szavazási részarány, a nemzet ellenségeinek a javára. És mindehhez hozzá kell tenni azt, hogy ezek a kérdések Mindszenty bíborosnak is a nagy tervei és tettei közé tartoztak, nevezetesen a magyar ifjúság kérdése: „Ne felejtsetek, hogy nemzetünk jövője a családi élet tisztaságán és erkölcsi levegőjén áll, vagy bukik; az ifjúságra, mint szemetek fényére vigyázzatok.” /Mindszenty József/. (Veszprémi Püspöki Levéltár 1945. IX. In: Török József: Mindszenty József emlékezete. Szerkesztette: Török József. Márton Áron Kiadó, Budapest, 1995. 15.)

³⁷⁴ Alább a nyilvánosan is elérhető, *ajánlott dokumentumok* jelzete:

Wittner Mária híres parlamenti beszéde 2001. február 25-én, a kommunizmus áldozatainak emléknapiján³⁷⁵

Megilletődve állok a magyar Országházban, ahol történelmünk kimagasló személyiségei a magyar nép javára alkottak törvényeket, mint Tisza István, Klébesberg Kunó, Hóman Bálint, de itt alkottak törvényeket egy hamis eszme nevében is, mely egy jobb sorsra érdemes nemzet elvesztésén munkálkodott. Ma, a kommunizmus áldozatainak emléknapiján megidézem az áldozatokat – élőket és holtakat –, hogy együtt vádoljuk a szocialista köntösbe bújt hőhérait. Vádoljuk őket, mert a lenini utat nagy igyekezettel honfitársaink csontjaival kövezték ki. A világ legdrágább, legfájdalmasabb útja ez, s a továbbhaladásuk tétje milliányi emberélet volt.

Vádoljuk őket, mert nemzetünk kiváló polgárait küldték bitófára és gyalázták meg holtukban is. Vádoljuk őket a Gulágon embertelen körülmények között elpusztult honfitársaink nevében. Vádoljuk őket az otthonuktól megfosztott és kitelepített polgárok nevében, kiknek kiszemelt otthonukba betelepítettek, elrabolva egy élet munkáját. Vádoljuk őket a recski haláltáborban megkínzott, megalázott emberek nevében. Vádoljuk őket a munkaszolgálatosok nevében. Vádoljuk őket a 298-as parcella halottai nevében, az ÁVH mint erőszakszervezetük által fogva tartott, megkínzott és agyonvert emberek nevében. Vádoljuk őket a 6 millió meg nem született magyar gyermek nevében. Vádoljuk őket a „legdrágább kincs”, a gyermek nevében, akitől elvették az apát, az anyát, az otthon melegét. Vádoljuk őket a „legfőbb érték”, az ember nevében, akit egy tollvonással küldtek bitóra, vagy zártak börtönbe hosszú évekre. Vádoljuk őket a megalázott, megkínzott honfitársaim nevében. Vádoljuk őket a sortűzek áldozatai nevében. Vádoljuk őket, mert kiölték az emberekből a hitet, a reményt, a morált, egy emberibb, tisztább élet reményét.

Vádoljuk őket Mindszenty bíborosért. Az Istenhez hű papokért, akiket börtönbe zártak hitükért, mert erkölcsre, hazaszeretetre nevelték népünket. Vádoljuk őket, mert kifosztották az országot, hogy a dolgos Magyar Nép munkájából – elveiket megtagadva – lettek vörös kapitalisták. Vádoljuk őket a magyar parasztok nevében, akiket megfosztottak földjeiktől, életterüktől, így téve kiszolgáltatottá őket. Vádolom a nyugdíjasok nevében, akikről elrabolták a hosszú dolgos élet gyümölcsét, bizonytalanná téve biztos nyugdíjas éveiket. Vádoljuk őket történelmünk maghamisításáért.

Vádolnak az élők és a meggyilkolt halottak. És vádoljuk őket, mert hitünkben megcsaltak, megloptak. Ezért megállapítom az áldozatok nevében, soha nem lesznek képesek arra, hogy magyar politikusként egy Nemzet felemelkedése érdekében cselekedjenek. Itt teszem fel a kérdést: milyen morál alapján ülnek egy magyar parlamentben még most is és alkotnak törvényeket egy általuk tönkrített, kifosztott, megalázott nemzet számára? Ezért a Szent Korona tana és a Magyar Nemzet nevében erkölcsi hullává nyilvánítom őket.

Wittner Mária 52A559 sz. volt 56-os halálra ítélt

1/ XII. Pius pápa dekrétuma a kommunizmusról:

http://eucharisztikuskongresszus.hu/Apostoli_Szentszerek_dekretuma_a_kommunizmusrol.html

2/ XI. Pius pápa a kommunizmusról:

<http://szit.katolikus.hu/feltoltes/Divini%20Redemptoris.pdf>

3/ XIII. Leó pápa körlevele a szabadkőművességről:

http://www.ppek.hu/konyvek/XIII_Leo_apostoli_korlevele_a_szabadkomyvesssegrol_1.pdf

4/ A Spanyol Püspöki Kar bátor körlevele (az írás második része a releváns) az 1936-os polgárháborút követően:

http://www.belvedere-meridionale.hu/wp-content/uploads/2016/03/03_Gregosits_2016_03.pdf

5/ A kommunizmus áldozatainak emléknapijára: http://eucharisztikuskongresszus.hu/pdf/KG_Mindszenty_6.pdf

6/ Nyílt levél (amelyet előzőleg személyes levélben került elküldésre) a Magyar Katolikus Püspöki Karnak, illetve a Püspökkari Konferenciának:

http://eucharisztikuskongresszus.hu/KG_hit_401.html

7/ Mindszenty József bíboros fontos érvei a politika és vallás kapcsolatáról:

http://eucharisztikuskongresszus.hu/KG_hit_401.html

8/ Vasi Szemle: <http://www.vasiszemle.hu/2015/05/krajsovszky.html>

³⁷⁵ <http://hunhir.info/hirek/anyaország/2022/09/14/megkuzdotte-halalra-itelet-életet-elhunyt-wittner-maria/>

SZÉKELY TIBOR

1957-1961
„KISAPLÁZADÁS”

A RÓMAI KATOLIKUS PÜSPÖKI KAR ÉS
A KÖZPONTI SZEMINÁRIUM KISAPJAI NAPLÓJA
A FORRADALOM BUKÁSÁTÓL
A KISAPLÁZADÁS FELSZÁMOLÁSÁIG

Kézirat 2011. ISBN 978-963-88589-4-8

<http://mek.oszk.hu/09500/09579/>

3.8.1. sz. melléklet (402-407. oldal)

Vas Megyei Tanács V.B.
Művelődési Osztály
Egyházügyi előadója

Szigorúan titkos
002-6/1958.
Tárgy: kispapok nevelésével kapcsolatos
gondolatok, javaslatok.

Művelődési Minisztérium
Egyházügyi Hivatala
Madai András elvtársnak

A szeminárium mindig feltételezett területe volt az egyháznak. Különösen feltételezték ezt a Megegyezés óta a püspökök. Az állam részéről történt ugyan néhány nagyon fontos intézkedés a szemináriumok életét illetően, azonban ezek főleg adminisztratív jellegűek voltak. Gondolok itt egyes szemináriumok megszüntetésére, összevonására, stb. Azonban a szemináriumi légkör megváltoztatása nem történt meg. Igaz, hogy több vezető beosztású tanár le lett váltva, azonban a helyükbe nem kerültek megfelelőek, olyanok, akik a szemináriumi hangulatot meg tudták volna változtatni. Tapasztalatból ismert tény, hogy a fiatal papok a legvadabb reakciók. Az utóbbi 6-8 év alatt annyi rendszerellenes kispap került ki az ország területére, hogy szinte 20-30 esetleg 40 évre is alaposan el vagyunk látva rossz minőségű papokkal. Szerintem azért nem sikerült mind eddig megfelelő tanári garnitúrát kialakítani, mert az erre alkalmas békepap kevés. Másrészt azok a békepapok, akik erre alkalmasak volnának, nem vállalták a tanárságot, mert ez igen nagy lekööttséget jelent, mert mindig szem előtt kell lenniük, ami pedig a legfontosabb, itt sokkal kevesebb anyagiakban részesülnek, mint egyébként. Másik alapvető hiba véleményem szerint a tanári karnál az, hogy a legtöbb teológiai tanár nem tartja élethivatásának a tanárkodást, hanem csupán ugródeszkának egy jó dotációjú plébánia, vagy rang, beosztás felé.

A fent leírtakon feltétlenül változtatni kell. A tanárságra alkalmas békepapot, lojális magatartású papot be kell vinni a szemináriumba. Ha másképp nem megy, akkor úgy, hogy tanársága mellett meghagyni neki plébániáját. Kikötném, hogy csak olyan pap lehet teológiai tanár, aki legalább 5-6 vagy inkább több évig kint volt a pasztorációban. Tehát ismeri a valós életet, nem csak elméletileg képzett, hanem gyakorlatilag is tud eligazítást adni.

Kispapok felvételéről: A szombathelyi egyházmegyében, de általában minden egyházmegyében u. n. „opus vocationis” működik. Ez a szervezet papjelölteket toboroz. Tudtommal ez nem megengedett szervezet. E szervezet élén rendszeresen nagy szervezőkészségű nagyon reakciós pap áll. {...}

Az utóbbi évben szervezték meg a „késői hivatások” mozgalmát. Ezek számára megszervezték az előkészítő kurzusokat. Itt átgúrnak pappá olyan anyagokat, akikből egyébként nem lett volna pap. Más körülmények között szóba se álltak volna velük. De most ezek a „késői hivatások” nagyon alkalmasak az egyháznak, mert rendszerint reakciós alakokról van szó.

Javaslatok a felvételhez:

1. A papnak jelentkezőnek legyen humán tagozatú érettségi bizonyítványa. Akinek nincs érettségije, nem lehet pap.
2. A concursus, vagyis a felvétel pontos idejében jelentkezzenek. Aki elmulasztja a pontos jelentkezést, azt később fel venni nem lehet, legalábbis abban az évben.
3. Megszüntetni az előkészítő tagozatot.

4. Aki pap akar lenni, az már az iskolában jelentkezze. Negyedik osztályban úgys közölni kell a tanárokkal, hogy milyen pályára akar menni az illető diák. Ne szégyellje, ha pap akar lenni. Így le is lehet beszélni sokat.

5. Az egyházi gimnáziumokat újabban mindenütt kissemináriumnak nevezik. Esetleg kikötni azt, hogy csak innen kerülhetnek ki kispapok. Persze itt is változtatni kellene a tanári karon.

6. A felvételi vizsga tanárait, engedjék meg, hogy az egyházügyi előadó javaslata alapján állítsa össze a püspök. Nem ártana jelen lenni nekünk sem a felvételen.

7. A felvételi vizsgán ne csak ének és latin kérdezés legyen. Hanem pl. ilyenek is: miért akar pap lenni? Milyen szempontok vezették eddig, hogy kialakult a hivatása? Hogyan képzei jövőbeni papi életét. Minden jelentkezővel részletes önéletrajzot íratni.

8. Korlátozni kellene a reakciós származásúak felvételét. Persze korlátozni kellene a munkás és parasztszármazású gyerekek felvételét is. Az az illető, aki nem tud megbarátkozni a szocializmus kereteivel, azt felvenni nem szabad. Sőt ezeket most kell kirakni a szemináriumból.

Szemináriumi élet: a napirendet nem akarom végig felsorolni. De ezen is kell változtatni. Jelenleg pl. tilos a kispapoknak politikai előadást meghallgatni, politikai és más újságokat, könyveket olvasni, kivéve katolikus lapokat.

A napirendhez javasolnám:

1. Ebéd után írásolvasás. A kispapok felváltva ismertessék a sajtót a legfontosabb bel és külpolitikai eseményeket

2. A szeminárium önképzőkörében ú. n. magyar iskolákban foglalkozzanak politikai kérdésekkel. A Horthy időben itt mindig politizáltak. Megtanították tisztelni a református államfőt. De most csak gyalázni tanítják a kormányt. A Magyar Iskolák foglalkozásaira írjon ki pályatételeket a Katolikus Bizottság. Pl. a Béke mozgalom fontosságáról. A szövetkezeti élet, gazdálkodás előnyeiről, áldásairól, stb., a jó tételeket jutalmazni is lehetne. Felolvasni minden kispapnak. A magyar iskolákon tartson előadást haladó szellemű vidéki pap fontos gyakorlati kérdésekről, pl. a békemunkában való részvételtől, az állami szervekkel való érintkezéstől, stb.

3. Nem ártana esetleg kirándulni vinni a kispapokat, tsz-be, gyárba, az őszi vásárba, esetleg megmutatni nekik a parlamentet, stb.

4. Meg kellene engedni, hogy eljárhasanak moziba.

5. Nagyobb szabadságot kellene biztosítani a kispapoknak. El kell hagyni a középkori terrorokat, a normális és nem álszent dolgokra, szemforgatásra kell tanítani őket. Legyen pl. hetenként 2 fogadó napjuk stb.

6. Nagyon fontos volna, hogy a Hivatal munkatársai, elsősorban a vidékiek, a saját egyházmegyéjük kispapjait rendszeresen látogassák a szemináriumban. Ismerkedjen, foglalkozzon velük.

7. Meg kellene próbálni azt, hogy esetenként képzett elvtárs tart politikai tájékoztatót egy-egy szeminárium összes kispapja számára.

Tantárgyak: úgy tudom, két új tantárgy van bevezetve pár éve. A politikai gazdaságtan és az alkotmánytan. Ezek jók is, azonban azon múlik minden, hogy hogyan adják le, hogyan keltik fel iránta

az érdeklődét. Az érdeklődés felkeltése általában rossz. Úgy tudom, hogy Pesten Kecskés professzor minden lélek nélkül, szárazon ad csupán elméletet, megbeszélés, egyebek nincsenek.

Ami az alkotmánytant illeti, azt csupán ismertetik, megmutatják. Mi lenne, ha azt is úgy kellene tudni minden kispapnak, mint a codexet és úgy is vizsgázni belőle?

Azt javaslom, hogy az említett két tantárgyat, a polgazd és alkotmánytant nagyon meg kellene követelni. Szabályszerű vizsgát követelni.

A szociológia órák keretén belül alaposan meg kellene tárgyalni, megmutatni a kapitalizmus és a szocializmus közötti különbséget. A szocializmus fölényét, legyőzhetetlenségét, azt, hogy egyedül a szocializmus az emberiség jövője.

Javaslom hetenként felolvasni egy órában, ha többre nem telik u. n. gyakorlati dolgokról c. előadást. Ennek keretében pl. ilyen kérdésekről kellene tartani előadásokat: állami szervekkel való érintkezés, tanácsokkal való kapcsolattartás, miben segíthet a pap a községejlesztésben, egyházügyi hivatal szerepe, Megegyezés fontossága, államigazgatásunk felépítése, tanácsrendszerünk előnyei, békemozgalom szerepe általában, békepapi bizottságok szerepe, fontossága, stb. Egyházi vonatkozású kérdéseket is felvetni pl. ilyeneket: hitoktatás, magatartás az iskolában, a pedagógusokkal való viszony, műemlék védelem, egyházmegyei hatóságokkal való érintkezés, plébánia helyes vezetése, költségvetések, számadások, gyűjtés kérdése, engedélyek kérése, okmányok kiállítása, stb. Ezek és sok más hasonló kérdés olyan, amiről a teológus nem hall, viszont az életben rendszerint találkozunk velük és sokszor akarata ellenére is elcsúszik, rajtuk mivel ezekről nem hallott.

Ha már tanítják a marxista tanokat, általában a materialista filozófiát, akkor azt úgy tanítsák, hogy ez maradjon meg elméleti, sikon. Vagyis azt megértetni, hogy köztünk kibékíthetetlen ellentétek vannak, azonban azt nem engedjük meg, hogy ebből kifolyólag olyan reakciós politikai munkát végezzen egy pap is, ami népi hatalmunk ellen irányul. – Bebizonyítani, hogy államunk biztosítja a vallási és lelkiismereti szabadságot, ezek gyakorlásához biztosítja az anyagi feltételeket is, azonban azt értse meg minden pap, hogy a munkásosztály politikai hatalmából nem adunk senkinek sem.

Feltétlen tisztázni kellene a forradalom és ellenforradalom kérdését.

Feleslegesnek tartom tanítani a cosmológiát, a sok keleti nyelveket. Nincs semmi gyakorlati lehetőségük. E helyett lehetne beállítani orvos által tartott órákat, az élet problémájáról, nehézségeiről szexuális vonalon is.

Felül kellene tüzetesen vizsgálni a tantárgyakat, és ami idejét múlta – ilyenek vannak – azokat kihagyni, illetve mással helyettesíteni.

Feltétlenül fontosnak tartom felkészíteni a kispapot az államesküre. Tanítani, magyarázni az állameskü jelentőségét, fontosságát, abból fakadó kötelességeket. – Felszentelés előtt kellene letenni az államesküt, ugyanúgy, mint a következő három esküt:

1. Antimodernista eskü = hűség az egyházhoz, hiszekegy, hitágazatok, küzdelem a modernizmus ellen.
2. Hűségeskü az egyházmegyéhez, püspökhöz.
3. Cölibátus = a papi hűtlenség eskü.

Ezen eskük szövegét a kispap saját kezűleg írja és ő olvassa fel a szentelése előtti napon. Ekkor legnagyobb az ünnepélyesség. Ezután kerülnek másnap szentelésre.

A gyakorlatban az a helyzet, hogy sokszor két és múlva teszi le a kispap az államesküt, mert például szentelése után még mindig tanulmányokat folytat, közben rendszeresen pasztorál. Így aztán még inkább csökken az állameskü jelentősége.

Az állameskünek akkor volna jelentősége, ha az említett három eskü után közvetlen, abban az ünnepélyes hangulatban a püspökkel az élen átvonulnának a Megyei Tanácsra és ott szintén ünnepélyes keretek között lennének az államesküt. Aki erre nem hajlandó, azt nem engedni szentelni.

Nagyon fontosnak tartom a káplánvizsgák és a plébános-vizsgák kérdését.

A káplánvizsga anyaga a dogmatika, moráli, pasztorális. Kb. ez az anyaga a plébános vizsgának is. Kellene ezeket bővíteni a fent leírt tárgyakkal. A Megegyezést is felvenni vizsgaanyagának, a hitoktatási végrehajtási utasításokat, a 22. Elnöki Tanácsi rendeletet stb. Adni kellene néhány jól átgondolt vizsgatételt. Azok a káplánok, plébánosok, akik nem tudnak megfelelni ezeknek a követelményeknek, azokat szelektálni, vagy legalább is nem adni nekik önálló plébániát.

Káplán és plébános vizsgáztatónak javasolnám a szombathelyi egyházmegyében: Dr. Bosnyák Károly volt teológiai tanárt, jelenleg Zalaegerszeg I. plébánosát, Schmidt József volt tanárt, jelenleg kámi lelkészt, Dr. Varjas Győző püspöki titkárt, és hogy maradjon a régiek közül is Dr. Kappel János kanonokot. Ki kellene ejteni Sági Elek kanonokot, aki többszörös börtön-töltelék, Géfin Gyula volt rektort és kirúgott vikáriust, Radványi Mihály rend-kívül reakciós karnagyot, Szabó Elek lógó, csavargó, reakciós volt ferencset.

Tanárokról és előjárókról: A papnevelés csak akkor jó, ha jók a tanárok. Az alapvető hiba az, hogy rossz volt eddig és most sem jó a tanári kar.

Nagyvonalakban vegyünk egy-két szemináriumot: Budapest, itt a rektor Potyondi Imre békepap, jó indulatú, de tehetetlen, tekintélye kicsi, nem tud irányítani.

Spirituális Papp Imre, nem reakciós, de sokszor képtelen pozitív irányban dolgozni, kicsit gyenge is erre. Pedig óriási szerepe van a spirituálisnak.

Prefektusok: Fábán János, Mindszenty neveltje, Takács Nándor kármelita, Verner tanítvány, Félégyházi közismert reakciós. A tanári kar úgy szólván mind régi típusú, reakciós pap. Artner Edgár a régi világ autós papja. Kecskés Pál, Bánk József, Zemplén György cisztercita, Radó Polikárp bencés, stb. Haladó szellemű tanárról nem tudunk.

Győrben Pintér Gyula rektor részeges, öregember, tekintélye nincs. Esztergomban Csányi György angyalföldi gyerek, a reakciósságáról volt híres mindig a szemináriumban.

Egerben Surányi Imre, legnagyobb agitátor volt a békegyűlés ellen annak idején.

Csanád Béla Szegeden, reakciós papköltők legjobb barátja, vezetője.

Teológiai tanárnak csak olyan papot engednék, aki valami pozitív dolgok sorozatát hajtott végre a felszabadulás utáni években. Legyen az illető tanárban lelkesedés, áldozatvállalás a rendszer mellett.

Jó hírnévben álljon, tekintélye legyen a püspök előtt is. Tudjon nevelni, de meggyőződéssel és meggyőzően.

Gondolkodás nélkül ki tudja tenni azokat a szemináriumból, akik nem méltók arra, hogy Hazánkban papok lehessenek.

Teológiai tanárok beállítására javaslatot kellene kérni a megbízottaktól. Persze kikötni azt, hogy ne legyen önző a megbízott. Természetesen nem szívesen ad el az ember jó papot. Viszont ha változtatni akarunk a szemináriumi életen, akkor le kell, hogy mondjunk néhány rendes papról.

Én a magam részéről javaslok a következőket:

Dr. Bosnyák Károly Kalotaszeg I. plébánosát, volt teológiai tanárt. Bár öbelőle legszívesebben vikáriust csinálnék. Viszont kiváló rektor lenne belőle.

Dr. Pfeiffer János somogyvári plébános, Somogy megye béketitkára. Igen használható ember jelenlegi beosztásában. De mint volt teológiai tanárt, legjobban ajánlom rektornak.

Dr. Varja Győző szombathelyi püspök titkárát, akit már el akartak vinni, igen képzett pap és mindenre használható.

Schmidt József dr. kámi lelkészt, aki szintén tanár volt. Bár javasolva van segédpüspöknek részéről, a szombathelyi egyházmegyébe.

Kovács Tibor veszprémi püspöki titkárt ugyancsak javasolom tanárnak. Bár neki nincs doktorátusa, de még azt is meg lehetne csinálni, ha feltétlen fontos a teológiai doktorátus, hogy elengedni egy éves tanulmányi szabadságra, és utána beállítani Pesten tanárnak.

Ezek mind nagyon fontos emberek az egyházmegyékben, de ha kell, lemondunk róluk. A későbbiekben aztán tudnánk ajánlani egy-két fiatal papot még.

Véleményem szerint a teológiai tanárokat bizonyos próbaidőre kellene alkalmazni. Meg kellene hallgatni állam részről is néhány órájukat, a kispapok feleleteit és ha elfogadható csak ezután engedni véglegesíteni őket.

Készült 2 példányban

Gépelte: Prazsák

1 példány megküldve a Hivatalnak,

1 példány marad.

Szombathely, 1958. november 25-én.

Eltvársi üdvözléssel

Prazsák Mihály s.k.

Alosztályi feljegyzés 1957-ből

Feljegyzés

Budapest, 1957. május 15.

Alosztályunk a különböző egyházak területén a jövőben olyan tervszerű intézkedéseket kíván foganatosítani, amivel bomlasztani, dezorganizálni és visszafejlesztani kívánja az egyházak ügy számbeli, mint hitéleti fejlődését.

A fenti munka rendkívüli nagy körülméktől igényel, figyelembe kell venni valamennyi egyház sajátosságait, egyházi életét, tudnunk kell továbbá az állam és egyház politikáját. Az utóbbit azért kell különösen figyelembe venni, mert az egyház bomlasztását, vagy életének dezorganizálását célzó intézkedéseink nemcsak az intézkedések pillanatában kell, hogy hatásosak legyenek, hanem a későbbiek folyamán is. A különböző intézkedések részletes kidolgozására a megadott határidő nem elég. Van egy pár gondolat valamennyi egyház viszonylatában, amik tárgyalási alapul szolgálhatnak a fenti feladatok megoldására. Ezek a következők.

Római-katolikus egyház vonalán

1./ Az utóbbi időkben az Állami Egyházügyi Hivatal engedélyezte Magyarországon az Ó-katolikus egyház működését. Ez eddig korábbi vezetőjének ellenséges magatartására való tekintettel nem működött. Az Ó-katolikus egyház lényege, hogy nem tartozik a Vatikánhoz, vallási életében nem használ latin szót, magyarul prédikálnak, és a papok nőstülhetnek. Az Ó-katolikus egyház esetleges kifejlesztésére bizonyos fokig éket verhetnénk a róm. kat. egyház életébe. /A fent leírtak csak gondolatok, aminek részletes kidolgozása nélkül szinte lehetetlen a megoldása./

2./ Érdemes gondolkozni azon, hogy a különböző egyházak vonalán, milyen gazdasági nehézségeket tudnánk anélkül okozni, hogy ez az államunkat kompromittálna. /Ehhez szükséges lesz majd a későbbiek folyamán az állam és az egyház közötti egyezmény felülvizsgálása, különösen annak gazdasági része./

3./ A róm. kat. vonalon, illetve a teológiákon évente kb. 120 papot szentelnek fel, tehát 120 személy az utánpótlás. Ezek a teológusok négy éven keresztül díjtalanul tanulnak, minden anyagi hozzájárulás nélkül. Helyesnek tartanánk azt, hogy ha valamennyi teológián a teológusok taníttatásáért bizonyos összegben tanítási díjat állapítanánk meg, és azt a szülőikkel megfizettetnénk. Ez alkalmas lenne arra, hogy egy pár szülőt megriasztanánk attól, hogy fiukat papi pályára adják.

4./ Általában a papi teológiákon tanuló személyek nem teljesítenek katonai szolgálatot, ami szintén nagyon vonzó a fiatalok számára. Szükséges lenne ezt a kérdést is felülvizsgálni és a teológusokat is katonai szolgálatra kényszeríteni. /Vagy munkaszolgálatra./

5./ Ki lehetne választani egypár békepapot, államunkhoz hű papokat, esetleg felsővezetőt, akit olyan állásfoglalásra bírnánk természetesen fokozatosan, ami miatt a Vatikán ezeket a személyeket kiközösíti. Ebben az esetben meg lehetne oldani úgy, ahogy azt a Csehszlovák elvtársak megoldják, hogy a kiközösített papok ugyanúgy prédikálnak tovább, mint kiközösítéstük előtt, esetleg ezekből a papokból lehetne egy külön egyházmegyében operálni. Ez egyrészt gyengítene a róm. kat. egyházat belülről, másrészt nem a Vatikán utasításait, hanem az Államunk egyházpolitikáját hajtáná végre. Itt természetesen az első időkben talán még fokozottabban is engedélyezni kellene a hitélet gyakorlását, esetleg a papok kongruájának felelőtlenségét is biztosítani kell.

6./ Rendelkezünk olyan megfelelő ügynökséggel, akiknek felhasználásával a különböző helyekről összeszedett kompromittáló adatok birtokában brosrúkat, esetleg könyvet tudnánk szerkeszteni, vagy sajtón, vagy rádión keresztül tudnánk kompromittálni nem az egyházat, hanem azokat az egyházi vezetőket, akik rendellenességet követtek el.

7./ Fel kellene élesíteni az eddigieknél fokozottabb mértékben a papi nőstül gondolatát. Ezekre felhasználhatnánk többek között olyan ügynököket is, akik már korábban meg akartak nőstülni. Ezzel kellene összekötni esetleg azt is, hogy az ilyen ügynökökkel, vagy más alkalmas személyekkel egy pár helyen magyarul prédikáltassunk a templomban. Ezek szintén az egyház megbontását

eredményezhetnék. Természetesen ezeket a papokat a kiközösítés veszélye fenyegeti, és ha ilyen megtörténik, államunknak a kiközösített papok háta mögött kellene állni, és segíteni őket.

8./ Az ellenforradalom alatt megsemmisültek azok az anyagok, amik a róm. kat. egyház, illetve a papi személyek tevékenységét, illetve elhelyezkedését mutatták meg. A jövőben ezt pótolni kell, és külön kell választani azokat a papokat, akik akár az ellenforradalom előtt, alatt, vagy utána a legszükségesebben viselkedtek államunkkal szemben. Ezeket a személyeket különböző adminisztratív intézkedések alá lehet vonni, internálás, kitelepítés, rendőri-felügyelet, ami hatásos lenne a kategória ellenséges tevékenységének megakadályozására.

9./ Külön kérdés, s amit még ma sem látunk tisztán, a férfi, illetve a női szerzetesek helyzete. Az országban az ellenforradalom előtt kb. 2 ezer férfi és kb. 13 ezer nő tartozott a különböző szerzetesrendekhez. Államilag elismert rend csak az úgynevezett tanítórendek vannak, aminek száma négy. A többi rend fel van oszlatva és a rendhez tartozó tagok az ország különböző részében szóródtak szét. Nem tudjuk jelen pillanatban azt, hogy a feloszlítás után hol helyezkedtek el, azt sem tudjuk – csekély százalék kivételével –, hogy mit csinálnak.

Itt tehát első feladatunk csak az lehet, hogy az összes módszerek bevetésével feltérképezzük a szerzetesrendeket, illetve tagjaiknak elhelyezkedését, csak utána tudjuk eldönteni, hogy milyen konkrét preventív, illetve megsemmisítést hajtunk végre.

10./ Felvetődött egy olyan gondolat is, hogy a különböző iskolákban új szakot, az erkölcsant kellene bevezetni kötelező tantárgyként. Ez népi demokráciánk politikájával sem ütközik össze, viszont kihúzná a talajt a papok által tanított hittantanítás alól.

ÁBTL 3.1.5 – O – 13405 / 2 /305-307.

Turchányi Egon önvallomása

Önvallomás

dr. Turchányi Albert

1957. március 28.

1956. október 31 — november 3. közt Mindszenty bíboros saját személye mellé rendelt ideiglenes szolgálatra, mint nyugdíjas papját, napidíj mellett, noha egészségem hanyatlása miatt ez elől kitérni iparkodtam. Mindszentyhez az Érseki Helytartói Hivatalból küldtek fel meggyőződni, hogy valóban visszanyerte-e szabadságát. Akkor értem fel az Üri-utca 62. sz.-ba, midőn Hamvas Endre püspök bement Mindszentyhez és átadta neki az esztergomi főegyházmegye feletti kormányzás jogát. Engem Mindszentyhez Tóth János vezetett be, aki az Államegyházi Hivatal kijelölése szerint Felsőpetényben Mindszentyvel, mint titkár együtt volt.

Az Üri-utca 62. sz. előtt, de bent az udvaron és a helyi cégekben is uniformisban levő katonákat láttam, akik őrszolgálatot teljesítettek. Érdeklődésemre Tóth János kollégám felvilágosított, hogy csak ahhoz a rétsági páncélos alakulathoz tartoznak, amely őket Budapestre kísérte, s azóta a Honvédelmi Minisztériumból (is) kapott utasításra Mindszenty rendelkezik velük.

Mikor Mindszenty engem fogadott, már rengeteg látogató tolongott az előszobában. Ezeknek bebocsátását tette először feladatommá. Közben a portára mentem, amíg a jelentkezők sorukra vártak, és visszajövet Mindszentynél bent találtam Tildy Zoltán államminisztert, kinek Keresztes nevű parancsőtisztje az előszobában maradt. Lehet azonban, hogy ez már november 1-jén történt.

Mikor Tildy eltávozott egy kb. félórás beszélgetés után, Mindszenty nekem rögtön utána elmondta, hogy Tildy mit beszélt. Tildy a szó szoros értelmében sírt a helyzet romlása miatt – említette Mindszenty. Mindenekelőtt üdvözölt engem szabadságom visszanyerése kapcsán, ami a kormány akaratát fejezi ki. Viszonzásul a kormány azt óhajtja, hogy támogassam Nagy Imre és Kádár János munkáját. Tartsak szózatot a magyar néphez. A Rákosi és Gerő-féle zsarnoki rendszer megbukott, most a XX. pártkongresszus által meghirdetett új irány következik, amely a nem párt-tagoknak is jobb életlehetőséget nyújt. Hívjak fel mindenkit a rend helyreállítására, a munka általános felvételére. Ne bolygassam meg a földbirtokreform kérdését, ne követeljek politikai változást. Kádár is sokat szenvedett a fogságban, s így a kölcsönös megértés emberi feltételei adva vannak. Tegyük félre a politikát, s az inség és anarchia elhárítására fogjunk össze. - A szózat megtartását a rádióban vállaltam – folytatta Mindszenty – azonban egyúttal megmondtam Tildynek, mint államminiszternek, hogy felhívták figyelmemet az Államegyházi Hivatalra, amelynek irattára a fogságom miatt történt összes egyházi változatokat tartalmazza. Ez a hivatal most elhagyott, idegenek hatoltak be. A kormány adja át tehát az Államegyházi Hivatalt az én (Mindszenty) hatóságom alá. Erre Tildy kijelentette, hogy a kormány nevében az Államegyházi Hivatalt nekem teljes mértékben átadja, vegyem birtokba, s ő erről az intézkedésről a kormány tagjait tájékoztatja, s a döntést tekintsem a teljes kormány intézkedésének.

Ezen a napon délután, ebédről jövet, úgy négy óra tájban, ismét bementem Mindszentyhez, aki rögtön azt a kérdést intézte hozzám: elhozták-e már a rétsági katonák az Államegyházi Hivatal kulcsait és irattárát? Mivel nem tudtam ilyen rendelkezéséről, s ezt látta rajtam, megemlítette, hogy írásbeli parancsot adott az őrizetét ellátó katonai alakulatnak a szóvá tett tartalommal, mivel a honvédelmi miniszter helyettese, Maléter, a páncélos alakulat feletti rendelkezést ráruházta.

Lementem a portára a katonákhoz, s a vezetőjük tényleg elő is vette és megmutatta nekem a Mindszenty által saját kezűleg írt parancsot, negyed iv papíron. Ez így szólt:

Meghatalmazás a Honvédelmi Miniszterhelyettes úr által rendelkezésem alá helyezett rétsági páncélos alakulat (itt zárójelben a négy tiszt neve következett) részére, hogy a kormány által hatóságomnak átadott Államegyházi Hivatal épületét és berendezését vegye birtokba, az irattár és kulcsok elhozása mellett a biztonságáról gondoskodjék. Mindszenty József bíboros érsek. Dátum.

A vezető tiszt egyszersmind magyarázta nekem, hogy nincs elég embere a feladathoz. A primás azonnali intézkedést sürget, de a meglévő létszámból nem telik külön őrségre az Államegyházi Hivatalhoz.

Az információval visszamentem Mindszentyhez, aki ellentmondást nem tűrően parancsolta, hogy még aznap estig hajtsák végre a katonák a kapott rendelkezést. Mondotta, hogy értesülése szerint idegenek hatoltak be az Államegyházi Hivatalba, s azt feldúlhatják. Most már az ő felelőssége alá tartozik az a hivatal, tehát ilyesmit meg kell akadályozni. „Menjen szintén a katonákkal a HM-be, jelentse be, hogy a legsürgősebb végrehajtást kívánom, adjanak az alakulatnak kiegészítést. Menjen el az Államegyházi Hivatalba is, és legyen rajta, hogy ne essék senkinek bántódása. Hozza el a kulcsokat és az irattár személyi részét. De azonnal”. – szólt hozzám.

A rendkívüli parancsra kérdeztem: mi történjen akkor, ha minden zárva van, és az irattári kulcsok nincsenek meg?

Úgy kell eljárni, mint otthon, ha elvesz a kulcs. Erővel vagy lakatossal kell a zárat kinyitni. S akkor ön az egyik hivatalból ide a másik hivatalba hozza az irattárt – folytatta Mindszenty.

- Erre jobb volna egy bizottság – feleltem. Én erre testileg nem vagyok alkalmas.
- Akkor adja tovább a rendelkezést Német bazilikai káplánnak, hogy menjen

magukkal acélból. Kispapok is kellene, hogy az épületbe beköltözzenek, legalább ideiglenesen. Ez mások helyfoglalását megakadályozza. Bizottság is lesz, szakértő bizottság, amelyik majd szétválogatja a fogságom alatt összegyűlt adatokat. Vigyen magával még egy higgadt, idősebb, lehetőleg katonaviselt kísérőt. Az maradjon ott felügyelni, ha ön visszatér. Ami költség vagy kár esik, az az én terhem. Késniük azonban nem lehet. Máris menjen. Rövid úton kell most cselekedni – utasított nyomatékosan Mindszenty.

Ekkor már estefelé járt az idő. Megint lementem a páncélosok vezetőtisztjéhez, s mondtam neki, hogy a primás lélegzetvételre nem enged haladékat. Gyerünk a HM-be. A primás személykocsiján kerestük fel a Honvédelmi Minisztériumot, s ezalatt a vezetőtiszt (kinek nevét most nem tudom) tájékoztatott, hogy ők Maléter miniszterhelyettes alá vannak rendelve, s létszámkiegészítés miatt hozzá kell fordulnunk.

A minisztériumban azonban Maléter nem volt található, s fent az emeleten Janza Károly miniszter segédtitkijével találkoztunk, akik engem, mint a primás titkárát Janza miniszterhez vezettek be, míg a páncélosok vezetőtisztje az előszobában ült rám várakozva.

Janza miniszter udvariasan fogadott. Előadtam neki, hogy kormánydöntés szerint, miről bizonyára közvetlen tudomása is van, az Államegyházi Hivatalt feloszlatoznak kell tekinteni, és az épület egész berendezésével és tartozékaival Mindszenty érseki hatóságának adott át. Mindszenty birtokba akarja venni a legsürgősebben, hogy elhozhassa az irattárt és kulcsokat, s e célból a rendelkezése alá helyezett rétsági páncélos részlegnek írásbeli parancsot adott, ami kint van az előszobában ülő vezető tisztnél. Mivel a kormány és Mindszenty közt együttműködés keletkezett, most a rétságiak létszámának kiegészítését kívánja a feladathoz, mert az Államegyházi Hivatalba idegenek, egy forradalmi ifjúsági csoport hatolt be az értesülés szerint, s ezektől a hivatalt ki kell üríteni, és őrség alá venni az épületet további behatolás vagy fosztogatás ellen. Mivel Maléternél maga a miniszter illetékesebb az intézkedésre, kérjük a megfelelő rendelkezését.

Janza miniszter ekkor azt válaszolta, hogy utánanézz, honnan lehetne a kívánságot kielégíteni. Kereste Malétert, majd Királyt, még más három-négy telefonszámon is érdeklődött, hogy hol van rendelkezésre álló karhatalom-tartalék, de nem talált ilyet. Míg a telefonokat lebonyolította, fekete kávéval kínálta meg, mihez a kávé egy termoszból öntötte, a cukrot pedig egy magasabb rangú tiszttel hozatta be. A helyszetről beszéltünk, s én elmondottam, hogy Mindszenty úgy látszik, már nem oly merev, mint azelőtt, és előtűnik, katolikusság előtt, örvendetes, hogy a Dolgozók Pártjának új vezetősége és kormánya, valamint Mindszenty, a magyar katolikus egyház feje közt megegyezés és *modus vivendi* alakul ki, mert még Grösz érsek rehabilitálása sem hidalta át a nyolc éves hasadást, ami a primás elítélésekor támadt. Janza nem ment bele a témába, de nem is mondott ellen. Telefonjaival nem tudott eredményre jutni, s végül azzal az útbaigazításával búcsúztunk el, hogy ugyanazon a folyosón, ha jól emlékszem – Váradi és Kanna magasrangú tisztek szobájába megyek át, akik Mindszenty óhaját teljesítik. Nevezettek közt azonban némi vita után az a nézet alakult ki, hogy „ma már késő van, holnap reggel lehet csak intézkedni”. Együttal szintén közölték, amit már Janza is mondott, hogy Maléter honvédelmi miniszterhelyettes az Országházban van egy tárgyaláson, még ide is be kellene néznünk, hogy vele az ügyet megbeszéljük. A rétsági tiszttel Mindszenty saját gépkocsiján a Parlamentbe el is

mentünk, de Malétert hiába kerestük. Negyedőrai bolyongás után kimentünk, és a rétsági tiszttel megállapodtunk abban a pozíciójában, hogy másnap reggel 8 órakor a Mindszentynek tehergépkocsiján a Bazilika elől indulunk a parancs végrehajtására. Addig is ő (a tiszti) igyekszik a létszámkiegészítést elérni.

Az este folyamán telefonáltam Lieszkovszky Pál volt alezredesnek, aki plébániai hívem volt, és pár napja véletlenül találkoztam vele a villamoson. Ismertettem vele a kormányintézkedést, s Mindszenty megbízásából felkértem, hogy segítsen a rendfenntartásban, s bármilyen esetleges erőszakosság elhárításában. Ezt vállalta, és már aznap meg is jelent, hogy a teherautón velünk jöjjön. Elindulás előtt még felkerestem Németh János bazilikai káplánt, akivel közöltem Mindszenty utasítását, s a fenti körülményeket a kormánydöntésre vonatkozólag. Ezek alapján ő sem látott Mindszenty parancsának végrehajtásával kapcsolatban indokolt ellenvetést. Németh után még három kispap is felkapaszkodott a gépkocsira, akik nyilván a sekrestyéből jöttek.

De az elindulás és a Németh káplánnal való reggeli második találkozás előtt a rétsági vezetőtiszttel és a gépkocsival még egyszer elmentünk a HM-be, ahol ismét Malétert kerestük, de csupán titkárat találtuk, kinek nevére nem emlékszem, arra sem, hogy civil vagy katonaruhában volt-e. A titkár megint telefonon kereste Malétert, de sehol sem találta. A rétsági tiszti közben kiment a helyiségből, majd visszatért, s azt mondta, mehetünk, mert a kiegészítő legénység ott vár a Szent István térnél. Erre a gépkocsin a bazilikához mentünk, ahol hat-nyolc további katona csatlakozott.

A tehergépkocsi a Retek utcában elromlott, s így egy a rétsági tisztek által kölcsönkért kisebb kocsiba szálltunk át, azután mentünk a Pasaréti út 59. szám alá.

Ideérve láttuk, hogy a villaszerű épület kerti ajtajai nyitva vannak, és fiatalemberek járnak ki és be. A rétsági tisztek előre mentek. Utánuk mentünk mi papok. A hallban levő ismeretlen egyének csoportjának megmondtam, hogy a kormány Mindszenty bíborosnak hatósága alá adta az épületet és hivatalt, aki tehát nem tartozik ide, távozzék. Ekkor az egyik fiatalember elém állt, s kijelentette, hogy ez pedig nem fog megtörténni, mert az Államegyházi Hivatal épülete és berendezése az övék, mivel a kerületi tanács az ő egyetemi forradalmi csoportjuknak utalta ki. A zsebéből elő is vette a hivatalosan előállított okmányt a kiutalásról. Ez november 1-jén, illetve előtte vagy utána egy nappal volt kelteztve, s emlékezésem szerint valami közgazdasági forradalmi csoport volt benne megnevezve a fiatalember nevén kívül. A kiadvány hivatali másolatának meg kell lennie a tanácsnál. A fiatalember egyébként energikusan ellenszegült a kormányintézkedésre való hivatkozásnak, s társai sem engedelmeskedtek a távozási felhívásnak. Ekkor kérdeztem, hogy nincs-e itt az Államegyházi Hivatal valamelyik vezetőtagja vagy tisztviselője. A fiatalember válasza az volt, hogy elmenekültek a vezetők, s már ők is keresték őket. Ez alatt egy zömök termetű, negyven év körüli férfi lépett hozzám azzal, hogy ő a hivatal egyik alkalmazottja. Rajta kívül még ketten vannak, egyébként a hivatal elhagyott. Igazolványáról a nevét felírtam, s mondtam neki, hogy kormányintézkedés Mindszenty alá rendelte a feloszlatoznak tekintett hivatalt, s minket a primás azért küldött, hogy a hivatalt átvéve ne történjék semmi erőszakosság, kártétel, az idegeneket, akik ilyesmivel fenyegetnének, távolítsuk el. Együttal Mindszenty az irattár személyi részét akarja elvitetni, s a hivatal kulcsait magához venni. Mivel nem ismerjük a helyszínt, kalauzolja minket. A tisztviselő erre levitt minket az alagsorba, s egy előszobából megmutatta az irattár ráccsal zárt helyiségét, ami kulccsal volt csukva. Hol a kulcs? – kérdezte Németh. Ebben az íróasztalban szokott lenni – felelt a tisztviselő a szobában levő bútordarabra mutatva. A középső fiókban. De ez sem volt nyitva, mire Németh János benyomta az asztalfiók alsó lapját, hogy a tisztviselővel együtt megkeressék a kulcsot. Nem találták, de volt ott pár személyes holmi, s egy levélboríték, amelyben pénz volt. Németh megszámlolta: kétszázhatvan forint. Ezeket a személyes holmikat Németh a szoba sarkában lévő redőnyös kis szekrényre helyezte. Majd azt mondta, hogy kulcs nélkül kényszerül kinyitni a rácsot. Az előkamrában egy csődarabot talált, amivel ráütött a rácsra, s ettől kinyílt.

Magam csak a koppanást hallottam, mivel leszóltak a földszinten lévők, hogy a gondnok részéről megjelent valaki. Ugyanis még a lefelé indulás előtt hallottam, hogy a gondnok a szomszédban lakik, s érte küldtem. De csak egy női hozzátartozója jött el. Ezt megkérdeztem, hogy tudja-e hol vannak a kulcsok. Nem tudja, hangzott a válasza. Így visszamentem az irattár előszobájába, ahonnan a kinyitott helyiségbe mentek át Németh káplán, a lent levő katonák, s kispapok. Amint az íróasztalos

szobába léptem, láttam, hogy a marokban álló kis redőnyösszeakasztott tetejéről hiányzik a pénzesboríték. Azonnal szóltam az ott lévő rétsági vezető tisztnek, hogy keressék meg a borítékot. Ekkor a szobában még három-négy olyan fiatalember is tartózkodott, akik felülről mentek le, míg én a gondnok hozzátartozójával beszéltem. Nyomatékkal hangsúlyoztam, hogy minden kárért Mindszenty felelős, neki kell megtérítenie, ha valami elvesz. A tiszt viszont kijelentette, hogy ha nem kerül elő a boríték, mindenki motozás alá kerül. Erre a fiatal emberek gyorsan eltávoztak. A vezető tiszt pedig kereste a borítékot, hogy nem tették-e vissza az asztalfiókba. Nem került elő. Míg ezzel foglalkoztunk, Németh János kinyitotta az ugyancsak lezárt iratszekerényt. A kalauzoló tisztviselő pedig a falba zárt safe-re mutatott, hogy abban vannak a kulcsok. Kérdeztem, hogy nincs-e pénz benne, mert akkor Németh nem nyithatja ki. Csak kulcsok vannak benne, felelte a tisztviselő. Erre Németh kinyitni, majd kivágni próbálta, de a safe ellenállt, s így lakatost hozatott, aki fűróval kinyitotta. Ennél a három kispap is jelen volt. Az acélsszekrényben valóban csak egy kulcsomó volt. amit az irattári helyiségben lévő kézi vaskazettába helyeztek. Ebben a vaskazettában még egyéb kulcsok is voltak, de a kalauzoló tisztviselő szerint nem a hivatal kezdték pakolni, amelyek az irattár helyiségében tépett papírhulladékkal voltak tele. A hulladékot előbb természetesen kiöntötték.

Ekkor ismét leszálltak a földszintről, hogy menjenek fel. A lépcsőn a kalauzoló tisztviselő állt, s kérdezte, hogy igaz-e, hogy Mindszenty ide akar költözni. Mondtam neki: láthatja, hogy csupán az iratokat és a kulcsokat akarja, amelyekre a kormánydöntésből jogot formál. Egyébként senkinek sem akarja bántódását, megbízott, hogy ügyeljünk az épület s a berendezés épségére. Amint megvannak a kulcsok, semmit sem nyitunk ki, hanem rögtön viszem azokat hozzá. Nem zsákmányért küldött bennünket, egy gyufaszálát sem kíván innen elvinni.

Felérve a földszintre, a forradalmi fiatalok csoportja közrevelt, s azt hangoztatták, hogy a hivatal tisztviselői államvédelmiek, s ezért eszerint kell velük eljárni. Ők még a békepapok kartotéklapjait is követelik, mert azok dupla és tripla fizetést kapnak, s ezeket a kartotéklapokat ki fogják a városban plakátírozni. A heves vérű és fenyegetőző fiatal embereknek azt válaszolta, hogy ketten jöjjenek az emeletre velem, ahol szerintük a nyilvántartó lapokat vezetik, s győződjünk meg, hogy mi a helyzet. Ekkor már Németh János is feljött az irattárból, s velünk jött az emeletre. Itt a kongruákat folyósító szobában két, lent már előbb látott tisztviselő dolgozott. Amíg fent voltunk, lent Leiszkovszky Pál és a kispapok maradtak.

Németh-tel megállapítottuk, hogy nem felel meg a valóságnak, mintha a békepapok szabályszerűen külön juttatásokban részesülnek csatlakozásukért. A megállapítás két-három kartotékról történt. Ennek megállapításával megismerttem a kint nyugtalankodó fiatal ember csoportot, és kijelenttem, hogy itt nincsenek államvédelmi emberek sem a tisztviselők közt, sem elbűjtatva. Hagyjanak fel tehát a bajkeveréssel. Mire azt felelték, hogy nekik módjukban van megállapítani, hogy a hivatal államvédelmieket rejteget, s e célból ugyan elmennek, de az eredménnyel visszajöjnek, magukat lerázni nem hagyják.

Az irattárba lemenet a kalauzoló tisztviselő intett nekem, majd ujját ajkára téve zsebéből kihúzott egy nagyobb kulcsomót. Ezek mind páncélszekrény kulcsoknak néztek ki. Hogy honnan vette elő ezeket, nem tudom, és nem is kérdeztem. A tisztviselő mutatta, hogy tegyem zsebre a kulcsokat és hallgassanak. Ezt én is helyénvalónak láttam, mert még a rétsági katonákban sem bíztam, hogy nem fognak-e esetleg „házkutatást” tartani. A vezető tiszt mindenestre megbízhatónak mutatkozott, mert az emeletről lejött, ahol a katonák az egyes szobákba benyitogattak, egy borítékot nyújtott át, azzal, hogy az egyik nyitott íróasztalban volt. Ez kb. 40 forintot tartalmazott.

Ismét lemenve az irattárba, Németh és a kispapok mondták, hogy az irattár egy részét már becsomagolták a papírszakókba, s kivitték a gépkocsira. Ekkor az említett kalauzoló tisztviselővel találkozáva megint, mondtam neki: látja, amit viszünk, nem zsákmány.

Az emeleti kongruaszobában lévő tisztviselővel beszélve Németh jelenlétében ugyancsak pár szót váltottam az előbb, amit még elfelejtettem megemlíteni. Mégpedig azt, hogy mondtam nekik: Mindszenty azt rendelte el, hogy ürítsük ki és zárjuk le az épületet. Ők azt felelték, hogy ez esetben a kongrua kiutalványozás nem törtenhetik meg. Nekik erre hangoztattam, hogy „akkor dolgozzanak tovább, legfeljebb ebben eltérhetünk a vett parancstól”. Sem előttük, sem a kalauzoló tisztviselő előtt más megjegyzéseket nem tettem.

A gépkocsira való távozásnál Lieszkovszkynak a kézi kazettába tettem a tiszttal átadott borítékot, s felkértem, hogy különösen ügyeljenek arra, hogy senki ne tudjon a helyiségekből semmit elvinni. Hívassa át a gondnokot is, amint megjön. Én a forradalmi csoport vezetőjét, akinek kezében van a hivatalra vonatkozó kiutalási okmány, elviszem Mindszentyhez, hogy a csoportot a hivatal elfoglalásától ott lehessen leszerelni. Lieszkovszky is jöjjön, fel a bíborshoz beszámolni. Ezzel elváltunk.

Még az autóba ülés előtt a fiatal emberek még egyszer jelentkeztek, s tudtomra adták, hogy a hivatalnak autója is van, amit meg akarnak szerezni maguknak. Ennek következtében elmentem velük a megmutatott garázsba, s a házfelügyelőtől megérdeklődtem, hogy van-e autó. Nem volt, s így e körül nem támadt újabb baj.

Mindszentyhez visszatérve jelentettem, hogy a kulcsokat elhoztam, a többi este Lieszkovszky hozza. Az iratokat pedig el kell helyezni, hogy ne legyenek hozzáférhetők. Arra utasított, hogy Bodor Ambrus helyezze el az iratokat egy földszinti helyiségben. Ez meg is történt.

Este midőn Lieszkovszky megérkezett, őt fogadta Mindszenty és azt az egyetemi fiatalembert, akinek a Tanács kiutalta az Államegyházi Hivatalt. A fiatalember lemondott a csoport igényéről. Lieszkovszky pedig jelentette, hogy addig maradt a hivatal épületében, amíg mindenki el nem távozott. De közben az egyetemi forradalmi csoport visszatért, és megint államvédelmi üldözést akart csinálni, és külső segítséget hívni a hivatal embereinek lefogásához. Nagy nehezen tudta őket leszerelni. Jelentette, hogy a gondnokkal megállapodott, hogy az épületet lezárva bármily váratlan esemény adódna, a primás telefonját felhívják. Jelentette, hogy a katonák szintén őrizetet hagytak éjszakára.

Mindszenty ekkor elrendelte, hogy a Központi Papneveldeből tíz kispap menjen az Államegyházi Hivatalba, s költözzön be addig is, amíg más intézkedést nem tesz. Ezt a rendelkezést telefonon a papnevelde tanulmányi felügyelőjéhez továbbítottam.

dr. Turcsányi Albert sk.

ÁBTL 3.1.2 V-143559 113-121. Az értékes szakmai konzultációért, valamint a dokumentumok előkészítéséért és rendelkezésre bocsátásáért köszönetet mondom *dr. Vörös Gézának*, az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára főosztályvezető levéltárosának.

**„A meggyőződés adott erőt”³⁷⁷
Ami kimaradt a Mindszenty-émlékiratokból**

A katolikus hívők többsége ideológiai ellenállást vár az egyháztól, a kommunizmussal szemben. Érveket remél a jogtalansággal szemben. Ehelyett az történik, hogy a Vatikán elküldi követeit a kommunista kormányokhoz, minden ellenszolgáltatás nélkül legálisnak ismeri el ezeket. Nem gondolja Eminenciád, hogy ez a politika előbb-utóbb egy erős erőziót vált ki a katolikus hívők vallásos meggyőződésében?

Mindszenty: Egyelőre felvilágosítást adok, ami ne kerüljön nyilvánosságra ... Az Ostpolitik mindenesetre keresztet jelent, szenvedést jelent a magyar népnek, a híveknek. A rendszer az én álláspontomat a keleti politikáról természetesen nehezményezte a maga szempontjából, és hát így történt az, ami velem történt ... (Most mehetünk tovább, ez már jöhet.) Természetesen a keleti politika nem találkozik a magyar hívők együttérzésével, hiszen 1964-től mind a mai napig állandóan rosszabbodott a belső ítélet, és nincs remény arra, hogy ezen a téren a hatalom visszatérjen a jog, az igazságosság és általa tett kötelezettségek útjára.

Lát Eminenciád valamilyen előnyt, valamilyen pozitív változást a katolikus egyház számára Kelet-Európában, amióta a Szentszék felvette a kapcsolatot ezekkel a kormányokkal?

Mindszenty: Az előbbeni válaszból már következik, de ettől függetlenül is megállapíthatom, hogy én az oroszországi és a közép-európai fejleményekből azt látom, hogy a romlás nő, és javulásra nincs remény. Akik mást mondanak, azok nem ismerik a kommunizmusnak az alaptételeit, és nem ismerik az otthoni, az oroszországi félvszázados és a közép-európai negyedszázados gyakorlatnak az eseményeit.

Mi tulajdonképpen a motivációja Pál pápa keleti politikájának? Számol talán azzal a Vatikán, hogy egész Európában kommunista, szocialista rendszerek kerülnek uralomra és erre az esetre akar felkészülni?

Mindszenty: Ezt én a Szentatyától, sem pedig a szűkebb környezetétől sohasem hallottam, hogy ez lett volna az alap, az indok a keleti politikához. Sohasem hallottam. Feltételezésekkel nem akarok élni ... (Es most több ne jöjjön. De mondok valamit még.) Én nem akarok kioktatni, én megmondom a véleményemet, de kioktatónak nem akarok lenni, akkor, amikor a Szentatya fölöttem áll.

Világosan látja-e a problémát a Vatikán, hogy a katolikus egyháznak tulajdonképpen le kell mondania az önállóságról mindenegyes kompromisszum keretében, amelyet Róma a kelet-európai kormányokkal köt?

Mindszenty: Hogy világosan látja-e a Vatikán, vagy nem látja — erre a kérdésre én nem válaszolok. Tudniillik, már én megmondtam annyit, amennyit én mondhatok. Most erre nem válaszolok, bár én az amerikai követéségen és Rómában tartózkodásom idején — (Ez se jöjjön!) —, a helyzetről állandóan beszéltem. Én mindenesetre helyi tapasztalatok alapján szóltottam folyton. Hát kérem szépen, a meghallgatás megtörtént, azonban amit én kívántam ... Például, a tárgyalások, az 1964-es megegyezés idején azt kívántam, hogy a rendszer egy esztendőn keresztül teljesítse a feltételeket és csak akkor kössük meg vele a megegyezést. Ezt ismételtén kívántam tőlük, és ebben benne volt az, hogy amikor századokon keresztül a kispap sohasem volt kaszányában — még egy napra sem, nem pedig két esztendőre a tanulmányok küszöbén —, most se menjen. Egy esztendeig kaszányamentes papnevelést kívánok! A békepapi intézmény, mint az egyház alkotmányával ellenes, megszüntessék! Egy esztendőn keresztül ne legyen békepap-működés! Azután az Állami Egyházügyi Hivatal megszüntetése ... az sem (annak meglete sem – KG) fér össze az egyház alkotmányával. A pápa

³⁷⁶ Pozsgai József újságíró, Mannheim

³⁷⁷ Interjú Mindszenty József bíborossal a Pázmáneumban 1974-ben. Az interjú kezdeményezte és feljegyezte Pozsgai József. Az interjú német nyelven a Frankfurter Allgemeine Zeitungban jelent meg először, majd a Magyar Nemzetben, 1991. május 17-én. 8. old. http://www.eucharisztikuskongresszus.hu/Mindszenty_164.html

öszsentsége, és az apostoli utódok, a püspöki kar, nem egyezkedhetik semmiféle világi kormánnyal az egyház tanításai és jogaiba ütköző téren. Azután nem lehetnek ezek a békepapok — és a bajszos püspökök —, ott a hivatalokban, és nem dirigálhatnak a papnevelés terén, hogy csak békepapok lehetnek. Esperesekre nem lehet befolyása az államnak. A hitoktatás pedig kötelező, és az iskolában kell neki történni! Majd, ha ezeket, még volt egyéb is, ha ezeket a pontokat teljes egy esztendeig próbaidőhöz kell kötni mindent —, csak akkor lehet elismerni. Ez volt az én kikötésem és ezeket elmondottam. Hát persze, az én álláspontom azután nem évezett ... (a Vatikánéval).

Hogyan definiálná, Eminenciád, mi az, hogy békepap?

Mindszenty: A békepap elszegődik a rendszernek, és ugyanolyan mértékben eltávolodik az egyháztól. Amilyen mértékben elkötelezte magát a rendszernek, oly mértékben elhanyagolt az egyház iránti hűségében, és azután a meggyőződésében. Ezek között ismerek olyan papot, akiről kiderült a szabadságharc idején, amikor az ávos irattárak, archívumok felnyitáltak, hogy ávos őrnagyi rangban volt és fizették. Azután tudok olyat, aki az ávosoknak nyílt utcán, városban adta át a spicli-jelentéseket. Én mindig mondtam Rómának is, hogy én jobban ismerem az otthoni helyzetet. Nekem több kapcsolatom volt a magyar élettel, még a fogságom és felfogásom idején is, amíg 15 évig ott voltam az amerikai követségen.

Vannak hírek Magyarországról, hogy egyes lelkészek meg akarják tagadni az engedelmességet Rómának Eminenciád elmozdítása miatt ...

Mindszenty: Az nem helyes. Ezt nem szabad ... Kérem, felszólítottak engem, nem hazulról, egy jobboldali sumér szélsőség, hogy én most a hozzám hűséges magyarokkal lépjek ki a katolikus egyházból, és hát legyen ilyen Luther Márton, vagy egy szakadár valaki. Hát persze, nem is válaszoltam rá ... Nevetségessé válik, valaki, aki, azért, mert egy sérelem érte, most a hitét tagadja meg. Nem azért lettem hívó, hogy mindig jót cselekedjenek velem. Amikor annak idején, Prohászka püspököt indexre tették Rómában, akkor "Az Est" című lap kezdte Prohászka püspököt magasztalni: Prohászka okosabb, mint X. Pius pápa — ezt írta. Erre Prohászka püspök nyilatkozott, hogy ő nem szorul rá a baloldal támogatására, tudom, mit kell tennem ... Ez helyes és én sem fogok senkinek a hitében kárt tenni.

Az elmúlt héten egy milánói lap, a "Giornale Nuovo" jelentette, hogy a vatikáni titkárság egy dokumentumot készített a pápa számára "Hit és marxizmus" címmel. A lap azt állítja, hogy ez lenne a magna chartája az együttműködésnek a kommunista kormányokkal?

Mindszenty: Hát kérem, ez folyik, ilyesmi folyik ...

Miért van az, hogy a Vatikán most azonosítja a marxizmust a szocializmussal, holott a háború előtt, az egyház akart a szocialista mozgalmak élére állni ... Rerum Novarum, és így tovább ...

Mindszenty: Mindenesetre, lehet közölni, hogy a szocializmus nem azonosítható a marxizmussal. Legalábbis a Rerum Novarum encyklika ezt egyáltalán nem teszi lehetővé ... Például egy katolikus hívő nem lehet marxista pártnak a tagja. Nem lehet. Ilyenre a Rerum Novarum és egyéb encyklikák, de még az egyházi jog is hoznak határozatokat ... De az ésszerűség szerint sem lehet ezt megtenni.

Értésülésem szerint, amikor Eminenciád elhagyta Magyarországot, akkor a Vatikán kötelezte magát a magyar kormánnyal szemben, hogy Eminenciádát elmozdítja ...

Mindszenty: Nem. Nem erre kötelezte magát. A Vatikán ezt sohasem állította. A Vatikán azt állította, hogy én sohasem fogom bírálni a rendszert, hogy ilyen kötelezettséget vállaltak ők. Én kijöttem, de azt a jegyzőkönyvet, amelyikben erről volt szó, nem írtam alá. Több napi jegyzőkönyv volt, azokat aláírtam. De, ahol ez a kötelezettség volt benne, arra azt mondtam, ha rólam szól — én nagykorú ember vagyok, már, az állásom is jelentős — akkor ezt a kötelezettséget nélkülöm nem lehet vállalni. Én nem írtam alá ezt a dolgot. Természetesen: ha én 23 és fél évig hallgattam mindenre, és ha nekem megmondják, hogy ilyesmiről volt szó a rendszer és a Vatikán között, akkor azt mondtam volna, hogy nem megyek ki. Én nem lehetek olyan néma Nyugaton, mint amilyen néma voltam a feyházban, az Andrassy út 60-ban, azután az amerikai követségen. A másik oldal az mindig hazudott, és rágalmazott szüntelenül. És a világnak nem szabad megtudnia, hogy mi az igazság? ... Azután engem hívtak ki azzal — egy személyi kiküldöttje a Vatikánnak volt nálam, a Zágón prélátus, a megboldogult Apor püspöknek az irodaigazgatója, aki menekült hazulról —, hogy jöjjenek ki, mert az emlékiratok csak így jelenhetnek meg. Úgyhogy kérem, csalogatás történt. Ez volt az egyik. A másik pedig az, hogy

hatékonyabban dolgozhatom én az emigránsok körében, ha elhagyom az országot. Ezek fontos érvek. Miután úgy éreztem, hogy megtettem a kötelezettségemet odahaza, az otthoniakkal szemben, most hát a külföldön élő magyaroknak is kell valami segítség. Ok hívtak engem, hogy jöjjenek ... Másfél esztendővel ezután jött a nuncius, aki azt mondotta, hogy aláírtak ilyen kötelezettségeket. Azt válaszoltam, hogy nekem meg kellett volna mutatniuk a szöveget. Hogyan tudjak én valamihez ragaszkodni, vagy valaminek engedni, ha még azt sem tudom, hogy mi az? Ezt nem lehet én tőlem kérni. Mind a mai napig nem kaptam meg a szöveget. Persze, ezeket enyhébben írtam meg az emlékiratokban ... Ha azt mondtam volna, hogy nem jelentetem meg az emlékiratokat, akkor lehet, hogy ez (az elmozdítás) nem következett volna be. De én fontosnak tartottam az emlékiratok megjelenését — egyéni becsület dolgában, állásom és a magyar nemzethez tartozásom dolgában, hogy én inkább elviseltem ezt ... Így történt ezután, hogy mondtam: Lehetetlen, hogy kijöjjenek ide, és azután beabroncsolt szájjal legyenek, és ne vegyek tudomást az ateizmusról, ne vegyek tudomást Magyarország sorsáról, és semmit ne hibáztassak. Hát, mondtam: Egy báb leszek! Ezt nem lehet megtenni, sem az ország, sem az egyház érdeke nem kívánja.

Milyen időponttal zárta le Eminenciád az emlékiratait?

Mindszenty: 1974 nyarával. Még benne, van az, hogy én megfosztattam az esztergomi érsekségtől, és a primáciális jogtól. Mivel egyes lapok, különösen amerikai lapok, azt írták, hogy hosszú levelezés volt a Szentatya és közöttem, ami igaz volt, és hogy én belenyugodtam a dolgokba, tettem egy őtpontos, hivatalos nyilatkozatot: En nem mondtam le, és a döntés csak egyedül a Vatikánnak a ténye volt, mert ez becsületvédelem részemről. Az őt pontban elmondtam azt, amit egyébként a Szentatyának levelekben elmondtam, ha én lemondanék, akkor a Kádár János támogatói közé állnék. És mondtam, Szentséged nevez ki püspököket, de ezt egyedül nem teheti, hanem Kádár Jánossal együtt, mert akit ő nem fogad el, Szentséged azt nem nevezheti ki. Erre én azt írtam a Szentatyának, hogy én bűnös leszek akkor, ha lemondok, tudva azt, hogy Kádár Jánost erősítettem vele. Ezt én nem tehetem! Így történt azután, hogy a Szentatya az összes levelekben sehol sem hozott fel hibát velem szemben, és elküldöttem neki az emlékiratok első kötetét. Ezt egészen bizalmasan mondom. Nagyon szép bírálatot írt rá a Szentatya — saját kezűleg. És köszönte, hogy megküldöttem, beavattam a múltamba, és a szenvedéseimbe. Azt fűzte hozzá, hogy neki csak aggályai vannak, de semmi kifogása sincs a könyvvel szemben. Még élnek a tettesek, ezek támadni fognak engem. Bosszút állnak majd, a magyar egyházon. Ezt írta. Erre én azt válaszoltam: Nem sokan vannak, akik még szerepben vannak ezekből. Hármat tudtam felsorolni, azokból, akik tettesek voltak körülöttem ... Na, most, kérem, arra, hogy engem támadnak: Ahhoz nem kellett az emlékirat, hogy engem támadjanak. Negyedszázad óta, addig is, amíg az ügyem folyt, addig is, amíg fegyházban voltam, szabadságharc után, az amerikai követségen — mindig támadtak engem. Tehát, nem az emlékirat az oka ennek, mert, hiszen, egy nem létező emlékiratért előre nem lehet támadni valakit! Ez az egyik. A másik pedig az, hogy nem Mindszenty József az oka, hogy az egyházat támadják ... Nem kell az én emlékiratom ehhez, Szentségednek tudnia kell, hogy ezek az istentelenség alapelveiből folynak. Ha én nem is születtem volna a világra, akkor is így lett volna a dolog. Ezért azután azt mondtam: Én nem mondhatok le, ezért se, az állásomról. A Szentatya közölte, hogy akkor könnyebben tudom nyilvánosságra hozni az emlékiratokat, ha az állás nem lesz velem. Erre azt válaszoltam: Azonban, én azt sem akarom, hogy Szentségedet támadások ériék. Ezt előre megmondtam. Így történt a dolog ... Két pápa alatt elutasítottam minden kijóveteli lehetőséget. XXIII. János pápa kért engem, hogy jöjjenek ki, és a vatikáni kúriában magas állást ad nekem. Mondottam, hogy nem fogadom el: most, amikor a népet mindenből kifosztják, nekem nem állás kell, hanem igazság kell. Ő megnyugodott ebben.

Mi adott erőt Eminenciádnak, ehhez a hihetetlen kitartáshoz, ellenálláshoz?

Mindszenty: A meggyőződés, és a meggyőződéssel járó isteni kegyelem. Ez adott nekem erőt. Láttam azt, hogy az én elődeim hasonló sorsban voltak ... Muhi, Mohács ... azután Fráter György — meggyilkolták. Azután Vitéz János, Pázmány Péter, akit száműztek Magyarországról. Aztán mit harcolt Bay primás, mit harcolt Lóczy, a szegény Hám János, aki egy szent életű ember volt, és megfosztották az állásától — Bécs fosztotta meg. Én vagyok az első, akit a Vatikán fosztott meg az állásától. Erre még nem volt példa ...

**Adriányi Gábor professzor ismertetője a Wochenpresse 1987. március 13-i számában
megjelent, Paskai Lászlóval készült interjúról³⁷⁸**

Most egy fontos dologról lesz szó, méghozzá arról az esetről, amelyről nem lehet hallgatni és szólni kell róla. Nagyon sokszor előfordult az, hogy Mindszentyt később azzal vádolták, hogy ő azt hitte, hogy az egész kommunizmus csak rövid ideig tart és akkor úgyis megszűnik minden és ő aztán ezért nem volt hajlandó senkivel sem tárgyalni. Nem tudom, hogy ki emlékszik arra – én erre jól emlékszem –, hogy 1945-46-ban arról volt szó, hogy „guggolva is kibírjuk” (azaz a kommunizmus csak rövid ideig fog uralkodni Magyarországon).

Az osztrák sajtó, a Wochenpresse 1987. március 13-án egy interjút közölt Paskai László primással, amelynek a címe ez volt: „Wir büßen für Mindszenty Fehler”, azaz „Mindszenty hibájáért bűnhődünk”. Tehát nekünk kell azért szenvedni, mert Mindszenty tévedett. Ebben olvasható az a szöveg, amely azt mondja, hogy Mindszentynek az akkori felfogása az, ami tulajdonképpen a mai magyar katolikus egyháznak a szenvedését okozza. És ő, Paskai László azután a megjelent riportban a következőket nyilatkozta:

„Miután önt általában a jövő emberének nevezik, akinek körültekintő és előrelátó tárgyalóképességét általánosan elismerik, hogyan képzei el a magyar katolikus egyház jövőjét? Hogyan lehet itt, Magyarországon a katolikus egyházat több élettel, több reformszellemmel feltölteni?” – hangzott a Wochenpresse kérdése.

„Ehhez sajnos azt kell mondanom – kezdte válaszát Paskai –, hogy máig sokkal tovább jutottunk volna, ha a múltban nem követtek volna el végzetes hibákat. Az ugyanis nem igaz, hogy a kommunisták 1945 után el akarták törölni a katolikus egyházat. Ahogy én tudom, Rákosi Máttyás, az akkori pártvezető a Vatikánnal párbeszédet akart kezdeményezni. Az ötvenes években azonban a katolikus egyház a megkövesedett állapotában volt. Ha Mindszenty József bíboros, Magyarország akkori bíboros primása nem számította volna el magát, minden egészen másképp történt volna. Mindszentynek azonban az volt a véleménye, hogy a kommunista rendszer bukása csak idő kérdése. Néhány év után kiszorul a hatalmi pozícióból. Amint mindnyájan tudjuk, az akkori bíboros primás tévedett.”

„És a következmények?” – hangzott a Wochenpresse következő kérdése.

„E súlyos következményekkel járó tévedésre – folytatta válaszát Paskai – a magyar katolikus egyház szinte mindenét ráfizette, majd minden szerzetesrendjét és iskoláját, és a legtöbb intézményét. Ezen kívül a helyzetet még törvényesen rögzítették is. A valós helyzet e végzetes félreismerését még ma is szenvedjük mi és a magyar népesség is.”³⁷⁹

Így nyilatkozott Mindszenty Józsefről 1986-ban Paskai László a „Mindszenty hibájáért bűnhődünk” című interjújában, négy évvel a magyarországi kommunista rezsim nyilvános bukása előtt.³⁸⁰

³⁷⁸ Érd-Postástelep, Kármelhegyi Boldogasszony Templom, 2016. április 10.

³⁷⁹ Herbert Boeck (Wochenpresse) 1986-ban készült interjúja Paskai Lászlóval „Wir büßen für Mindszenty Fehler” címmel. Wochenpresse 1987. március 13. 44-45. Az interjú magyar fordításban is megjelent „Mindszenty hibájáért bűnhődünk” címmel: Kurír 1994. április 29. 4. Ugyancsak a Wochenpresse lapban jelent meg Bulányi György piarista atya reflexiója „Glaube duldet keinen Kompromiss” – „A hit nem tűr kompromisszumot” címmel: Wochenpresse 1987. május 8. 39-40.

³⁸⁰ > Különös és elgondolkodtató tény az, hogy fenti riportalany Mindszenty bíboros születésének 100. évfordulóján, 1992-ben – anélkül, hogy nagy nyilvánosság előtt, a súlyos elmarasztalásokat tartalmazó Wochenpresse-interjúban mondott szavaira akárcsak egyetlen utalást is tett volna – Mindszentyről már az alábbiakat nyilatkozta: „Ebben a harcban vált igazán nagy alakjává az újabb kor történetének (...) Ma látjuk csak igazán, mennyire igaza volt (...) *Aligha következett volna be az a nemzedékek szemléletét megfertőző erkölcsi romlás – melynek keserű következményeit ma is tapasztalhatjuk –, ha a megfélemlített katolikus társadalom az övéhez hasonló bátorsággal állt volna az iskolaiügy mellé. (...) az ő hősi helytállása is például szolgált mindazok számára, akik (...) szembeszálltak a diktatúrával (...) Meggyőződésünk szerint az újraéledő Magyarország is sokat meríthet példájából, sokat tanulhat magatartásából, szilárdságából és hűségéből (...) Valóban keresztthordozó személyiség volt, vértanú egyházi kortársával együtt *igazi mártír*, akinek áldozata bizakodást és reményt adhat nekünk, utódaink.” (Paskai László: „Tiszteletadás Mindszenty Józsefnek”. Új Ember, 1992. március 29. 5.) **Most akkor – kinek a hibájáért bűnhődünk?! < In: Krajsovszky Gábor: A jó harcot meggarcoltam – Mindszenty József halálának 30 éves évfordulójára. Magyarok Vasárnapja, 2005. július-augusztus-szeptember http://www.eucharisztikuskongresszus.hu/pdf/KG_Mindszenty_9.pdf***

Wir *leiden* – ez van a következő levélben (amelynek minden oldalát Paskai László az autográfjával igazolta), csak a főcím írja, hogy wir *büßen*. Menjünk egy lépéssel tovább: ott van azután Paskai Lászlónak az irata, tudni illik Paskai erre a Wochenpresse közleményre egy magyar nyelvű levélben válaszolt (Esztergomból Blumgrund Jánosnak címezve), mert akkor, amikor az interjú megjelent a világsajtóban, akkor ő ezt úgy értelmezte, hogy őt a világsajtó megrágalmazta, mert ő ilyet nem mondott. Itt van tehát ez a levél, amiben ő azt írja, hogy ő ilyet soha nem mondott. Továbbá azt írja, hogy ő, *mint primás*, senkinek nem adott nyilatkozatot – a Wochenpresse főszerkesztője valóban 1986-ban készítette vele ezt az interjút, akkor tette fel neki ezeket a kérdéseket, amikor ő még nem volt primás. Először is azt, hogy Herbert Boeck mikor találkozott Paskaival, az ő (mármint Boeck) a megjelent Wochenpresse cikkben nem írta, csak azt, hogy ő az új primással beszélt (aki 1987-ben lett az). Ez igaz, hogy az új primással beszélt, persze nem a primási kinevezését követő három vagy négy nappal, hanem egy fél évvel korábban, valóban akkor csinálták ezt az interjút. Tehát Boeck semmi valótlan nem állított. Másodszor, itt a szerkesztő neve meg van adva – Herbert Boeck – tehát lehet tudni azt, hogy személy szerint kicsoda ő, így nem általánosságban a Wochenpresse készítette vele az interjút, az csak leköszölte. A harmadik kérdés pedig az, hogy ő azt írta, hogy ő soha nem mondta azt, hogy Mindszenty hibája miatt vezeklünk. Aki jól tud németül, az tudja, hogy az eredeti, Paskai László által aláírt és elfogadott szövegben a *leiden* rokon jelentésű a *büßen*-nel, sőt ez még erősebb kifejezés, mint a *büßen*, ami azt jelenti, hogy valamilyen hibáért vezekelni, a *leiden* pedig nem vezeklést, hanem szenvedést (tehát ez egy erősebb kifejezés) jelent.

Most jön a Wochenpresse cikk előzménye (WECO Presse-Service) – miután Paskai László *megadta a jóváhagyást* mindenre, amit mondott, a Wochenpresse azt a következő évben, amikor őt primássá kinevezték, leköszölte. Minden lapon, ami itt szerepel, azon ott van a Paskainak az aláírása – pontosan oda van írva a következő két szó: *gelesen und einverstanden*, tehát elolvastam és egyetérték vele.³⁸¹

Paskai László „Tanár” fedőnéven szerepel az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára iratanyagaiban, mint informátor és az olvasatok szerint később, mint ügynök. Másrészt azt tudom mondani, hogy – én személyesen is kapcsolatba kerültem vele, tegező viszonyban voltunk –, sok mindent megpróbált menteni, és hogy később ő egész máshogy tett nyilatkozatot (lásd a fent hivatkozott Új Ember 1992. március 29-i számát), mint ahogyan itt, ebben a Wochenpressében nyilatkozott; de ezért, amit itt mondott, soha nem kért bocsánatot! Nem mondta azt, hogy „nem volt igazam”, nem is szólva arról, hogy arról soha szó nem volt, hogy Rákosi a Vatikánnal tárgyalni akart volna. Arról volt szó 1947-48-ban, hogy akartak apostoli vizitátort, akivel a problémákat meg lehet oldani. Czapik Gyula ez ügyben még le is ment Rómába, de az is igaz, hogy tárgyalást Rákosi Mindszentyvel, pláne a Vatikánnal soha nem is kezdeményezett volna. Úgyhogy ilyet állítani egyszerűen lehetetlenség!

³⁸¹ Paskai László az összes nyilatkozatát aláírta, majd később levelében cáfolta, hogy ő ilyet (bizonyos részeit) nem mondott, mint ami abban áll. Amikor nyilatkozott, Herbert Boeck készítette vele a riportot és ő csak azt közölte le, amit Paskai mondott. Mégis, miért változott meg Paskai László véleménye? Vélhetően azért, mert ő azt gondolta, hogy ezeket ott Nyugaton elmondja és utána az egész ügy el van simítva. De arra nem számított, hogy ez Nyugaton óriási felháborodást és tiltakozást fog kiváltani. Ezért próbált keresni valami magyarázkodást. Másrészt, sajtópert sem lett volna érdemes indítania, ahogyan a levelében írja, mert akkor elé teszik az általa elfogadott, aláírásával hitelesített anyagot. Nyilván rádöbrent arra, hogy a Mindszenty bíborost általa súlyosan dezavváló megnyilatkozások milyen következményekkel járhatnak a kommunista rendszerhez nem lojális egyházi körökben. De a nyilatkozat tartalmát soha nem vonta vissza, azért (nyilvánosan) soha nem kért bocsánatot, az 1990-es politikai fordulatot követően sem.

ältesten Volksgruppe im Landtag saßen. Dieser „Übertritt“ drohte weitreichende administrative Folgen nach sich zu ziehen: Mit einer Verdopplung ihrer Landtagsfraktion hätten die Landler zumindest pro forma das Recht, eine entsprechende Erhöhung der ihnen zustehenden öffentlichen Stellen und Mittel zu fordern. Für Langer hingegen war die Entwicklung ein Beweis seiner These: Die SVP und die Regierung in Rom – vor allem die DC – wollten Südtirol in ein „Apartheid-System“ einführen, indem „ethnische Käfige“ zu absurden Situationen führen würden. Nicht so sehr die Zugehörigkeit zu einer Volksgruppe, sondern soziale Aspekte, meinte er, müßten die Grundlage für die Verteilung öffentlicher Mittel bilden.

Die gegenwärtige Situation der absoluten Entscheidung führt tatsächlich zu kuriosen Entwicklungen. Da ist etwa der Fall der Cristina M.) aus Bomen, der Tochter eines „zugewanderten“ Italiensers aus Treviso und einer Südtirolerin aus dem Unterland. Ihre Eltern hatten sie als Minderjährige zur Italienerin bestimmt. Nach einem Studium in Wien mußte sie jedoch erkennen, daß sie als „deutschsprachige Deutsche“ bessere Chancen im Staatsdienst hatte. Daher setzte sie mit erheblichen Schwierigkeiten ihre nationale „Umwandlung“ durch.

Cristinas Bruder Franco hatte aus den Schwierigkeiten seiner Schwester gelernt. Seine Braut ist eine deutschsprachige Südtirolerin aus dem mittleren Eisacktal. Vor dem Standesbeamten bestand nun das Paar darauf, daß jeder seine alte Volkzugehörigkeit behalten sollte. Für welche Seite die

Zu welcher Volksgruppe gehören die Legionäre im Sport?

(erhoffen) Kinder optieren werden, bleibt damit offen. Inzwischen tritt immer jener Partner vor den Behörden auf, der die besseren Erfolgchancen hat.

Falls aber die vierte Volksgruppe, wie in der jüngsten Südtirolresolution in Aussicht gestellt, zur Wirklichkeit werden sollte, ist das Problem noch immer nicht gelöst: Was soll nämlich neben Südtirolern, Italienern, Ladinern und Mischlingen aus jenen Personen werden, die noch immer nicht in das erweiterte Schema passen? In den letzten Jahren sind nämlich zahlreiche Slowenen mit italienischer Staatsbürgerschaft aus der Region um Triest nach Südtirol übersiedelt. Und neben diesen gibt es noch eine stattliche Anzahl von „Legionären“, die als professionelle Sportler in die Provinz gekommen sind und im Horuckverfahren eingebürgert wurden. Die renommierten Südtiroler Eishockeyclubs können ohne ihre naturalisierten Kanadier, Amerikaner und Tschechen nicht aus. Und in den Handballmannschaften dominieren Ungarn, Jugoslawen und Rumänen.

¹⁾ Name von der Redaktion geändert

Interview

Für die WOCHENPRESSE sprach Herbert Boeck mit dem frischernannten ungarischen Primas, Erzbischof Laszlo Paskai. Dieser setzt auf weitestgehende Kollaboration mit dem Regime.

„Wir büßen für Mindszenthys Fehler“

WOCHENPRESSE: Herr Erzbischof, die ungarische katholische Kirche steht vor gewaltigen Problemen, die unbedingt einer Lösung zugeführt werden müssen. Beispielsweise das Problem des akuten Priestermangels. Welche Vorstellungen haben Sie diesbezüglich?

PASKAI: Das ist in der Tat ein ganz gewaltiges Problem und die Lösung eine ganz schwierige Frage. Ende 1984 hatten wir in Ungarn 2630 Priester. 19 Jahre davor waren es noch 3440. In der Regel verlieren wir zirka dreimal so viele Priester pro Jahr

mehr so attraktiv wie früher. Vor dem Krieg beispielsweise spielten die Priester auch gesellschaftlich eine große Rolle, waren anerkannte Autoritäten. Das soll jetzt bei Gott nicht heißen, daß eine gehobene gesellschaftliche Stellung das ausschlaggebende Motiv für die Berufswahl als Priester gewesen ist, aber es war zumindest ein nicht unwichtiger Teilaspekt.

WP: Und heute?

PASKAI: Heute ist das alles nicht mehr attraktiv genug. Wie überall im Leben spielen natürlich auch finanzielle Dinge eine Rolle, denn die Priester der ungarischen katholischen Kirche haben viel Arbeit, und der Verdienst ist gering.

WP: Gerade jetzt wurde vom Staat die Erlaubnis erteilt, daß auch Laien den Priestern in pastoralen Aufgaben helfen und die Priester sogar ersetzen können.

PASKAI: Ja, wir, die ungarischen Bischöfe und Priester, sind sehr glücklich und zufrieden, daß diese Frage endlich gelöst werden konnte. Es war nicht einfach, die Verhandlungen gingen hin und her, denn auch der Staat mußte erst eine gemeinsame Linie für diese neue Situation finden. Vorerst einmal gibt es eine sogenannte Probezeit von fünf Jahren, um Erfahrungen sammeln zu können.

WP: Wozu? Hat die ungarische Kirche nicht genug Erfahrung?

PASKAI: Es gibt ja über die kirchenrechtlichen Fragen hinaus auch arbeitsrechtliche. Die Laien können der Kirche hauptberuflich, nebenberuflich oder auch ehrenamtlich, also gratis zur Verfügung stehen. Der Staat behandelt diese Laien wie andere Werktätige mit allen arbeitsrechtlichen Fragen, die es dabei zu beachten gibt, wie soziale Absicherung und so weiter. Für die ungarischen katholischen Pfarrgemeinden bringen die Laien aber auch ein gewaltiges finanzielles Problem mit sich. Kostet nämlich ein Priester für die Pfarrgemeinde zwischen 2000 und 3000 Forint pro Monat, so muß die Pfarrgemeinde für einen hauptberuflichen Laien mit zirka 4000 bis 5000 Forint Minimum pro Monat rechnen. Dazu kommt noch, daß viele beispielsweise in Budapest oder anderen Städten kirchliche Hilfsdienste versehen wollen. Aber wir brauchen diese Leute hauptsächlich in den Dörfern am Land, denn dort herrscht nämlich akuter Mangel, dort sind viele Pfarrgemeinden ohne Priester.

Erzbischof Paskai:
„Fanatiker ...“

durch Tod, wie neue die Priesterweihe empfangen.

WP: Was ist daran schuld? Ist es der Zeitgeist, oder ist es der Druck der Kommunisten?

PASKAI: In der Regel herrscht kein Druck von der Seite des Staates auf die jungen Männer, so daß man behaupten könnte, sie besuchten aus Angst nicht das Priesterseminar. Ich würde es eher dem herrschenden Zeitgeist zuschreiben, wie das auch in anderen westlichen Ländern der Fall ist. Der Priesterberuf ist nicht

Interview

WP: Wie Sie wissen, gibt es besonders im Ausland harte Kritik an der Führung der katholischen Kirche Ungarns. Es wird den Bischöfen vorgeworfen, sich zu sehr mit dem Regime zu arrangieren und dabei die Kraft und Macht der katholischen Kirche zu schwächen. Der Hauptvorwurf lautet: Die katholische Kirche im Lande befände sich in Lethargie und arbeite so dem kommunistischen Regime direkt in die Hände. Denn nichts hätten die Kommunisten je lieber, als wenn sich die katholische Kirche Ungarns ohne Zutun des Regimes von selbst auflösen würde.

PASKAI: In dieser Form stimmt das alles nicht. Die Realität ist eine ganz andere. Es ist natürlich klar, der Staat an sich ist atheistisch eingestellt. Andererseits weiß auch der Staat, daß er mit der Kirche und der Religion rechnen muß. Eines kann ich guten Gewissens bestätigen: daß es einen tiefgeführten Dialog zwischen Staat und Kirche gibt und daß alle Beteiligten der Ansicht sind, daß immer wieder Kompromisse geschlossen werden müssen. In der momentanen Situation sind jedenfalls keine staatlichen Bestrebungen zu bemerken, daß die katholische Kirche Ungarns ausdriert werden soll, ganz im Gegenteil. WP: Sie wollen doch nicht behaupten, daß das Regime die Kirche braucht und sie vielleicht noch fördert?

PASKAI: Genau das behaupte ich, denn

Ich meine, der Staat fördert die Kirche im eigenen Interesse

aus vielen Gesprächen mit bedeutenden Persönlichkeiten des Staates weiß ich, daß auch der Staat an einer existierenden und funktionierenden katholischen Kirche ein großes Interesse hat. Denn wenn es keine ausreichende Präsenz der katholischen Kirche in Ungarn gibt, dann ist der Weg für solche Sektarien frei, die auch für den Staat ein Problem bedeuten. Erst kürzlich hat dies auch der Generalsekretär der Nationalen Front, Imre Pozsgai, bestätigt und klipp und klar gesagt, daß die katholische Kirche ein notwendiger Bestandteil für eine funktionierende Gesellschaftsordnung sei.

WP: Aus Kreisen der ungarischen Bischöfe und Priester hört man immer wieder, daß die sogenannte Bulanyi-Bewegung, benannt nach dem Priesterpater György Bulanyi, der katholischen Kirche schwer zu schaffen macht. Ist diese Bulanyi-Bewegung noch ein Teil der katholischen Kirche oder bereits eine Sekte?

PASKAI: Diese Bulanyi-Bewegung geht eindeutig in die Richtung einer Sekte. Sie ist ein großes Problem für uns und schadet eindeutig der katholischen Kirche Ungarns. Wie in allen Sektarien gibt es auch in

dieser Bewegung einige Fanatiker, die sich weit von der Realität der katholischen Glaubenslehre entfernt haben. Und wie bei allen Fanatikern und Sektierern ist das natürlich auch eine Art von psychischer Störung gegen jede Art von Autorität und Hierarchie. Ohne entsprechende Disziplin kann keine Gesellschaft existieren.

WP: Nachdem Sie generell als Mann der Zukunft bezeichnet werden, dessen umsichtiges und weitblickendes Verhandlungsgeschick allgemeine Anerkennung findet, wie stellen Sie sich die Zukunft der katholischen Kirche Ungarns vor? Wie soll die katholische Kirche hier wieder mit mehr Leben, mehr Reformgeist erfüllt werden?

PASKAI: Dazu muß ich leider sagen, daß wir heute schon viel weiter wären, wenn nicht verhängnisvolle Fehler in der Vergangenheit gemacht worden wären. Es stimmt nämlich nicht, daß die Kommunisten nach 1945 die katholische Kirche ausdrierten wollten. Wie ich weiß, wollte der damalige ungarische Parteichef, Mathias Rakosi, den Dialog mit dem Vatikan aufnehmen. Doch in den fünfziger Jahren war die katholische Kirche im Zustand einer Versteinerung. Wenn der damalige Kardinal-Primas von Ungarn, Kardinal Joseph Mindszenty, sich nicht verrechnet hätte, wäre alles ganz anders gekommen. Aber Mindszenty war der Meinung, der Sturz des kommunistischen Regimes wäre nur eine Frage der Zeit. Nach ein paar Jahren wäre es wieder aus der Machtposition gedrängt. Wie wir alle wissen, hat sich der damalige Kardinal-Primas geirrt.

WP: Und die Folgen...

PASKAI: Dieser folgenschwere Irrtum hat die katholische Kirche Ungarns fast alles gekostet, fast alle Orden und Schulen und die meisten Institutionen. Diese Situation wurde außerdem noch gesetzmäßig verankert. Noch heute müssen wir und die ungarische Bevölkerung unter dieser fatalen Fehleinschätzung der realen Lage leiden.

WP: Sie meinen also, die Zukunft der katholischen Kirche Ungarns wäre in der Vergangenheit versenkt worden, so doch arg geschwächt worden. Wie soll dieser Rückstand aufgeholt werden?

PASKAI: Früher herrschte zwischen Staat und Kirche offene Feindschaft, dann folgte eine Periode des Nebeneinanderlebens zwischen Staat und Kirche, jetzt haben wir immerhin schon den Zeitraum des Zusammenarbeitens erreicht. Staat und Kirche wissen, daß nur gemeinsames Vorgehen, gemeinsames Suchen und Finden von Kompromissen von Nutzen sein kann. So betrachtet sehe ich die Zukunft der katholischen Kirche in Ungarn keineswegs so schwarz, wie das die Kritiker im westlichen Ausland annehmen.

... haben sich von der Glaubenslehre entfernt"

DR. PASKAI LÁSZLÓ
PRÍMAS
ESZTERGOMI EREK

1994 ESZTERGOM
FF. 88 - TELEFON: 1

SZÁM: _____
HN. SZÁM: _____
MELLÉKLET: _____

Blumgrund János
titkár úrnak,
Postfach 75.
A-1212 Wien

Igent tisztelt Titkár Úr!

F. évi április 6-án kelt levelét megkaptam. Szíves megértését kérem, hogy a beiktatással kapcsolatos elfoglaltságaim miatt csak most tudok válaszolni levelére.

Mindenekelőtt köszönöm, hogy figyelmet felhívta a "Wochenpresse"-ben megjelent beszélgetésre. Ezzel kapcsolatban a következőket írhatom:

Maga a beszélgetés Herbert Boeck-kal 1986. tavaszán történt, tehát amikor még élt Lékai László bíboros. Tudomásom szerint először szeptemberben jelent meg a beszélgetés, éspedig két részletben különböző újságokban. Az a rész, amelyiknek Boeck a következő címet adta: "Mindensenty tévedett", több osztrák egyházi lapban jelent meg, kb. egyidőben. A beszélgetés közlésében az újságírói manipuláció nyilvánvaló: a cím kiemelése; az alcím ("szennyezés nyilatkozat"); a cikk alá helyezett kép (VI. Pál pápa és Mindszenty bíboros találkozása) az odaírt elmarasztaló szöveggel.

A Wochenpresse-ben megjelent beszélgetés ennek a megismétlése. Valami kis módosítás a kérdésekben talán van (ezt nem tudtam ellenőrizni), de az én válaszaim szóról-szóra azonosak.

A Wochenpresse-ben megjelent beszélgetésben a következő hazugságok vannak: 1.) A címben az szerepel, hogy Herbert Boeck a Wochenpresse számára beszélget velem. (A kérdéseket a Wochenpresse teszi fel, míg az előzőleg megjelent újságokban Boeck tette fel a kérdéseket.) - 2.) A most kinevezett prímással ("mit dem frischenannten ungarischen Primas") történt a beszélgetés. 1986. tavasza óta nem is láttam Boeck-öt és az-

./.

Paskai László levele Blumgrund Jánosnak 1. oldal

óta senkinek sem adtam nyilatkozatot. - 3.) A főcím idézőjelben szerepel, tehát olyan formában, mintha én mondtam volna, hogy "vezekelőnk Mndszenty hibáit". Ilyen nem szerepel a szövegben és ilyet én sohasem mondtam.

A Wochenpresse szánát annak idején megkaptam. Első gondolatom a sajtóper volt. De mit érek vele? Nem ismerem az osztrák törvényeket, ügyvédek kellene fogadnom stb. És mire megyek vele? Különbözőbb eredményt ezzel nem érnék el. Ezért közvetlenül a Wochenpresse-nek sem írtam.

Majd keresek más módot arra, hogy reflektáljak erre az esetre. Sajnálatosnak tartom, hogy ilyen manipuláció történt, amelyre utána a kinti magyar sajtó is erősen reagált. És sajnálatosnak tartom, hogy a szeptemberi közlésre egyházi lapok vállalkoztak.

Amennyiben Titkár Úr azért keresett meg levélben, hogy másfelé tájékoztatást adjon, levelem tartalmát felhasználhatja.

Kedves figyelmét megköszönve, szeretettel köszöntöm.

Esztergom, 1987. április 27-én.

Paskai László

(Dr. Paskai László)
prímás, esztergomi érsek.

existieren.

Frage: Exzellenz, nach dem Sie fast ausnahmslos als Mann der Zukunft bezeichnet werden, dessen umrichtiges und weltblickendes Verhandlungsgeheimnis seine Anerkennung findet, wie stellen Sie sich die Zukunft der katholischen Kirche Ungarns vor? Wie soll die katholische Kirche hier wieder mit mehr Leben, mehr Reformgeist erfüllt werden?

Erzbischof Dr. Paskai: Dazu muß ich leider sagen, daß wir heute schon viel weiter wären, wenn nicht verhängnisvolle Fehler in der Vergangenheit gemacht worden wären. Es stört nämlich nicht, daß die Kommunisten nach 1945 die katholische Kirche ausradieren wollten. ~~Die katholische Kirche war eine wichtige Brücke zwischen der Kirche und der Welt.~~

Doch in den fünfziger Jahren war die katholische Kirche im Zustand einer Versteinierung. Wenn der damalige Kardinal-Primas von Ungarn Kardinal József

* Wir ahnen, wollte der damalige ungarische Parteichef ~~Dr. Horthy~~ Rakosi den Dialog mit dem Vatikan aufnehmen.

Paskai

nicht verrechnet hätte, wäre
alles ganz anders gekommen. Aber
Nidzenthay war der Meinung, das
kommunistische Regime wäre nur
eine Frage der Zeit und nach
ein paar Jahren wieder aus der
Machtposition gedrängt. Wie wir
alle wissen, hat sich der dama-
lige Kardinal-Primas geirrt.
Dieser folgenschwere Irrtum hat
die katholische Kirche Ungarns
fast alles gekostet, ^{fast alle} ~~seine~~ Or-
und Schulsysteme, die meisten
des ~~des kirchlichen~~ ^{des kirchlichen}
Institutionen. ~~Die Kirche~~
~~hatte für die katholische Kirche~~
~~keine nachteilige Gesetzesgebung~~
~~von Anfang an~~ Hoch heute müs-
sen wir und die ungarische Be-
völkerung unter dieser fatalen
Fehleinschätzung der realen La-
ge leiden.

Die Kirche

*Diese Situation wurde
außerdem noch gesetz-
mäßig verankert.*

Paskai

Frage: Exzellenz, die Zukunft
der katholischen Kirche Ungarns
wurde also in der Vergangenheit
wenn schon nicht verspielt, so
doch arg geschwächt. Wie soll
dieser Rückstand aufgeholt wer-
den?

Erzbischof Dr. Paskai: Früher
herrschte zwischen Staat und
Kirche ^{kläglich} Feindschaft, dann folg-
te eine Periode des Nebeneinan-
derlebens zwischen ~~Portet~~ ^{Paat} und
Kirche, jetzt haben wir immer-
hin schon den Zeitraum des Zu-
sammenarbeitens erreicht. Staat
und Kirche wissen, daß nur ge-
meinsames Vorgehen, gemeinsames
Suchen und Finden von Kompromis-
sen von Nutzen sein kann. ~~Jetzt~~
~~ist jedoch noch, daß in Europa~~
~~unter dem neuen Generalsekretär~~
~~Nikolai Gorbatschow eine andere~~
~~Problematik herrscht, als im Vorkriegs-~~
~~Zeitraum.~~ So betrachtet
sehe ich die Zukunft der katho-
lischen Kirche in Ungarn keines-
wegs so schwarz, wie das die Kri-
tiker im westlichen Ausland an-
nehmen.

Exzellenz, wir danken für das
Gespräch!

Good!
Gefallen sind die -
ausländischen
Presseleute!

Exklusivinterview: Herbert Boeck/WECO
Exklusivfotos: WECO - Presse Service/Wien
Copyright: 1986, WECO - Presse Service/Wien

Az alábbiakban Adriányi Gábor írásából olvashatunk, amiben jogos kritikát fogalmaz meg a vatikáni keleti politikával szemben, egy közelmúltban megjelent könyv ajánlására reagálva.³⁸³

„Előre bocsátom, hogy 1961 szeptembere és 1963 júliusa között Rómában a Pápai Magyar Intézet tagja, Zágón József, Mester István prelátusok gondozottja voltam, és akit később, mint a bonni egyetem tanárát Mester Pistához, Csertő Sándorhoz barátság is fűzött. Ez még el is mélyült, mert római atyai barátságot, Nyisztor Zoltánt évenként rendszeresen felkerestem. Akkor ott megismertem az egész magyar római kolóniát, köztük Kada Lajost is, akit később Bonnbán, mint udítort /vendéghallgatót – KG/ látogattam. Volt bőven alkalmam a Vatikán által képviselt keleti politikát /Ostpolitik/ megismerni. Előre kell bocsátanom azt is, hogy én Nyisztor Zoltán nyomában különbséget teszek az apostoli Péteri Tanítóhivatal és a vatikáni kúria, vagyis az Egyház adminisztratív igazgatói hivatala között, ami utóbbiba a napi politika is beleszólhat. Hogy milyen mértékben mikor és hányszor, erre, mint egyháztörténész, egyetemi tanár számtalan példát tudok felhozni a középkortól a reneszánszra és a 18-19. századon át a jelenkorig. Más szóval a Vatikán /nem a Péteri Tanítóhivatal, még ha az Apostoli Szentszék nevében is/ keleti politikáját /Ostpolitik/ én egy teljesen félresikerült, szerencsétlen politikai döntésnek tartom, amit ugyan lehetett vallási érvekkel álcázni („a hívek szükséglete kívánja, azaz lelki okok szólnak mellette”), de lényegében kiszolgáltatotta az Egyházat a kommunista egyházüldözésnek.

Mi is történt? A Vatikánnak meg kellett tapasztalnia, hogy az 1945 után keletkezett ún. szocialista államokban is, mint a Szovjetunióban, az állami hozzájárulás nélkül kinevezett és szentelt püspököket az államvédelem lefogta, elítélte és az Egyházból kikapcsolta. Így lépett a Vatikán kompromisszumra: hogy az egyházi hierarchiát életben tartsa, hajlandó volt a püspökjelölteket a kommunista államvezetéstől elfogadni. Hiába voltak tárgyalások, Miklós Imre, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke, a titkosrendőrség ezredese így nyilatkozott: »Ha a Vatikán 25 püspökjelöltet kér tőlünk, megesszük, de a 25-ik jelölt is a mi emberünk lesz.«

Számításom szerint 1949 és 1989 /politikai fordulat/ között Magyarországon 58 püspök lett kinevezve. Ezek közül egyesek többször is, például Paskai háromszor /Veszprém, Kalocsa, Esztergom/. Az 58 püspök közül bizonyíthatóan 35 volt fedőnévvel ellátott, beépített ügynök, köztük három konkubinárius /ágyasságban élő – KG/ pap, három közülük ráadásul még az államvédelem titkos munkatársa is. Ezek az ügynök-püspökök azután készségesen végrehajtották egyházmegyéikben a kommunista párt egyházpolitikai határozatait, vagyis az egyházüldözés eszközeivé váltak. A katolikus Egyház kétezer éves története során ilyen mélyre még nem süllyedt: az egyházüldözést maguk a papok, a püspökök hajtották végre. És ebbe a Vatikán belement!

Fábián Árpád, Cheli érsek magyar tolmácsa beszélgetések során használta az államvédelemtől kapott lehallgató készüléket, sőt kijelentette, ha az érsek öt titoktartásra felelketi, nem tartja be esküjét.³⁸⁴ És Fábiánból még szombathelyi püspök is lett!

A magyar katolikus Egyház helyzete példátlan az egész ún. Ostblockban. Voltak a többi csatlós államban is – mint a Baltikumban, Lengyelországban, Csehszlovákiában, Romániában, Kelet-Németországban³⁸⁵ – kommunista állami beavatkozások az Egyházba, de nem olyan mértékben, mint

³⁸² In: Krajsovsky Gábor: A szülői háztól a száműzetésig megalkuvás nélküli hitvallóként. Szemelvények tiszteletreméltó Mindszenty József bíboros, hercegprímás, esztergomi érsek életéből és munkásságából pappá szentelésének 110. évfordulójára, esztergomi érseki kinevezésének 80. évfordulójára, valamint halálának 50. évfordulójára ajánlv. Budapest, 2025. 379-382. <https://mek.oszk.hu/26800/26874/26874.pdf>

³⁸³ Magyar Egyházi Hírek 1975-1984. Ahogy Mester István látta Rómából. METEM, Budapest, 2024

³⁸⁴ Gabriel Adriányi: Der ungarische katholische Episkopat im Würgegriff des kommunistischen Staatssicherheitsdienstes – Die Kehrseite der vatikanischen Ostpolitik (1946-1989). In: Ungarn Jahrbuch – Zeitschrift für interdisziplinäre Hungarologie. Band 37 Jahrgang 2021. Verlag Friedrich Pustet Regensburg 2022. 217-244. Az eredeti német nyelvű közleményből magyarra fordította és további jegyzetekkel ellátta: Krajsovsky Gábor https://www.eucharistikuskongresszus.hu/pdf/KG_szemin_137.pdf

Adriányi Gábor: A magyar katolikus püspöki kar a kommunista állambiztonsági szolgálat szorításában A vatikáni Ostpolitik árnyoldala (1946-1989)

³⁸⁵ A kelet-német Püspöki Kar 1960. évi bátor hangvételű pásztorlevele:

https://www.eucharistikuskongresszus.hu/szemin_116.html

Magyarországon. Nem véletlenül mondta egyszer Casaroli érsek, hogy a magyar részleges megállapodást a Szentszék nem tartja mintának más szocialista ország irányába.

Mint ismert, a Vatikán 1989-ben arra kérte a magyar államot, hogy az 1964-es részleges megállapodás iratait 75 évre zárolja. Kérdés: ha a Vatikánnak nincs mit eltitkolni, nincs mit szégyellni, akkor miért kell az iratokat titkosítani? Nyilván vannak benne olyan részletek, amelyek nem válnak a Vatikán dicsőségére. A magyar 1969-ben Csertő Sándor a Szent Officium főügyésze lett, a magyar kormány tiltakozott Csertő kinevezése ellen azzal a megokolással, hogy az egyezményben megállapodtak abban, hogy az emigrációs papság semmiféle vatikáni hivatalban nem érvényesül. Sőt, konzekvenciákkal fenyegettek. Így vált ismertté, hogy miért nem lett Mester István címzetes püspök vagy érsek, holott a Kongregációjában minden hivatali elődje és utódja az lett.

Érsek úr³⁸⁶ a könyv ajánlásában az akkori magyar főpásztorokat „fehér vértanúkra” vagy „gyenge, bukdácsoló, esetleg naiv, kis lépéseket próbáló” püspökök csoportjára osztja /8. oldal első bekezdés/.³⁸⁷ Ez a megállapítás téves. Mert a második csoportban voltak ugyan jóindulatú gyengék is, de a beépített ügynökök a kommunista egyházellenes intézkedések készséges, mindenre elszánt és mindenre hajlandó végrehajtói voltak. Őket nem lehet felmenteni és egy semleges csoportba osztani.

Azon kívül az Érsek úr az ügyet a diplomáciával menti /9. oldal első bekezdés/.³⁸⁸ Erre én azt válaszolom: az üdvözlő az apostolokat az evangélium hirdetésére küldte /Mt 28,19./, nem pedig diplomáciai munkára. A vatikáni diplomáciának is van határa, meddig mehet el. Az Ostpolitikkal azonban már átlépte a megengedhető tolerancia határait, lásd a konzekvenciákat.

Manapság az Ostpolitik védői képesek még XVI. Benedek pápa ítéletét is tagadni. Pedig ő 2016-ban így nyilatkozott:³⁸⁹ <Világos volt, hogy Casaroli politikája [Agostino Casaroli bíborost tekintették a Vatikán keleti politikája tervezőjének XXIII. János és VI. Pál alatt; 1979 és 1990 között Karol Wojtyła bíboros államtitkára volt], bármennyire is jó szándékú volt, alapvetően kudarcot vallott. II. János Pál új irányvonalra saját élő tapasztalataiból, az ezekkel a hatalmakkal és erőkkkel való kapcsolatából eredt. Természetesen akkoriban nem lehetett abban reménykedni, hogy ez a rendszer hamarosan összeomlik. De világos volt: ahelyett, hogy kompromisszumokkal próbálnánk ezt összeegyeztetni, határozottan szembe kell szállni vele. Ez volt II. János Pál alapvető felismerése, amelyet én is osztottam.>³⁹⁰

³⁸⁶ Pintér Gábor érsek, apostoli nuncius – a könyvhöz ő írta az ajánlást, névvel együtt szerepel benne.

³⁸⁷ „Ugyan ki vonhatná kétségbe Mindszenty József bíboros hősiességét, tökéletes önátadását, az Egyházhoz és a népéhez való hűségét, »fehér vértanúságát«? Ugyanakkor ki állíthatná, hogy más főpásztorok, akik emberileg kevésbé voltak képesek egy totális »ellenállásra«, fizikai, pszichés és lelki szenvedéseik közepette, sokszor talán bukdácsoló, esetlen, megalkuvó(nak tűnő), okos vagy éppen naiv »kis lépéseikkel«, ne járultak volna hozzá jelentősen, hogy a marxista-ateista ideológia diktatúrájának halálos támadásait Isten Egyháza túlélhette a kommunizmus minden országában.”

³⁸⁸ „Agostino Casaroli bíboros, a Vatikáni Ostpolitik megalkotója, a »türelem vértanúságának« nevezte a »kis lépések politikáját«, az egykori szovjet blokk országaival kialakított viszonyt. Ezzel kapcsolatban a Reuters hírügynökségnek adott interjújában, 2022. július 4-én, Ferenc pápa a következőket mondta: »Sokan sok mindent mondtak XXIII. János, VI. Pál és Casaroli ellen, de a diplomácia ilyen. A zárt helyzettel szemben a lehetséges, nem pedig az ideális utat kell keresni. A diplomácia a lehetséges művészete, és a lehetséges valósággá tétele.«”

³⁸⁹ Haben Sie die „Ostpolitik“ des Papstes aktiv begleitet?

Wir haben darüber gesprochen. Es war klar, dass die Politik von Casaroli [Kardinal Agostino Casaroli galt als Architekt der vatikanischen Ostpolitik unter Johannes XXIII. und Paul VI.; er war unter Karol Wojtyła von 1979 bis 1990 Kardinalstaatssekretär], so gut sie auch gemeint war, im Grunde gescheitert war. Die neue Linie von Johannes Paul II. kam aus seiner eigenen, lebendigen Erfahrung, aus dem Kontakt mit diesen Mächten und Kräften. Natürlich konnte man damals nicht hoffen, dass dieses Regime bald zusammenbricht. Aber klar war, dass man, anstatt zu versuchen, es mit Kompromissen versöhnlich zu stimmen, ihm stark gegenüberzutreten muss. Das war die Grundeinsicht von Johannes Paul II., die ich geteilt habe.

Benedikt XVI. Letzte Gespräche. Ed. Peter Seewald. Dromer Verlag 2016. 198.

Magyar fordításban:

Aktívan kísérte a pápa "keleti politikáját"?

Beszéltünk róla. Világos volt, hogy Casaroli politikája [Agostino Casaroli bíborost tekintették a Vatikán keleti politikája tervezőjének XXIII. János és VI. Pál alatt; 1979 és 1990 között Karol Wojtyła bíboros államtitkára volt], bármennyire is jó szándékú volt, alapvetően kudarcot vallott. II. János Pál új irányvonalra saját élő tapasztalataiból, az ezekkel a hatalmakkal és erőkkkel való kapcsolatából eredt. Természetesen akkoriban nem lehetett abban reménykedni, hogy ez a rendszer hamarosan összeomlik. De világos volt: ahelyett, hogy kompromisszumokkal próbálnánk ezt összeegyeztetni, határozottan szembe kell szállni vele. Ez volt II. János Pál alapvető felismerése, amelyet én is osztottam.

XVI. Benedek Utolsó beszélgetések Peter Seewalddal. Szent István Társulat, Budapest, 2016. 200.

Laudáció **Balás Béla** nyugalmazott kaposvári megyéspüspökről a *Hittel a Nemzetért Alapítvány* részéről történő *Mindszenty Emlékplakett* átadásakor
Rákosszentmihály, 2021. október 16-án

Ma a hitehagyások és kereszténygyűlölet világában egyre nagyobb szükség van elődeink útmutatására, a fiatalok vezetésére és irányítására ebben a ferde, fordított világban. Ilyen újtjelző és tanító mai meghívottunk.

Ritka a mai világban a kitartás és példamutatás olyan élő képviselője, aki életútjával, tanításával kivívta kortársai és a mellette felnőtt fiatalok, dilemmázók és ateisták elismerését egyaránt.

Kemény, mint a beton a fociban, de még keményebb a sátáni gonoszszággal szemben, az ateista gyűlölettel megküzdve. Fáradhatatlan munkássága a jövő katolikus generációit nevelte Krisztus híveivé.

Életének kálváriáját végigjárva, nehéz kelenföldi gyerekkor után a keresztény közösséget választotta és a Regnum Marianum közösségben találta meg a helyét. Aki pedig Mária királynőnk útját választja, annak az életét végig is kíséri a Boldogságos Szűzanya szeretete és gondoskodása.

Piarista gimnázium, majd a Hittudományi Főiskola következett, de a kommunista hatalom beleszólt és tanulmányait csak néhány év fizikai munka után fejezhette be az égiek segítségével. 1965. június 20-án, Thébai Szent József hitvalló napján pappá szentelték. Az aktív, közösség szervező és a közösség által követendő papot azonban a titkosszolgálat nem csak figyelte, de akadályozta is, így évről évre új helyre vezényelték szolgálatra, hogy regnumos tanai ne érhesseken célt. Azonban ő a fiatalokkal és a fiataloknak élt, velük kirándult, sportolt, tanította és megértette őket.

Ifjúsági lelkigyakorlati, majd a nagymarosi találkozók, a fiatalokba öntött reménysugarak tették őt egyre ismertebbé és a bajóti bányászközösségnek nem csak szeretett plébánosává vált, hanem a Regnum lelkigyakorlatos központja lett a plébániája.

A békítő II. János Pál is felfigyelt munkásságára és 1992. október 17-én püspöki kinevezést kap, majd 1993-ban újonnan megszervezett kaposvári egyházmegye megyés püspökévé nevezi ki a pápa. Püspöki jelmondata: „Számomra az élet Krisztus.” Így is él, szolgál, dolgozik nyugállományba vonulásáig.

Mondatai, ma is aktuálisak, így idézek 2006-ban elmondott szavaiból: "A romlás és vele szemben az ellenállás a védvonalakon belülre került. Itt nem szabad tünnünk a mocskot kicsit se, rejtve se, fent se, lent se", majd 2007-es püspöki körleveléből: „Idegen erők próbálják most térdre kényszeríteni nemzetünket” – mondja éleslátással. Az ideai emléklakettünket Balás Béla püspöknek szeretnénk átadni, köszöntöm hát „Beton atyát”.

Laudáció **Szikora Róbert** zeneszerzőről a *Hittel a Nemzetért Alapítvány* részéről történő **Mindszenty Emlékplakett** átadásakor

Rákosszentmihály, 2022. október 29-én

Alapítványunk a Hittel a Nemzetért általában egyházi személynek szokta megítélni a Mindszenty emléklakettet, az idén azonban rendhagyó módon másképp határozott a Kuratórium. Az idei év emléklakettjének átvéője hitét büszkén vállaló zenész, zeneszerző, a csikidám zenei stílus megteremtője. Született 1953-ban Rákospalotán. Szülei korán elváltak, táncdalénekes édesapja adhatott jövőképet, ám édesanyja és jó kapcsolatban élő nevelőapja mellett nőtt fel. A zene már gyerekkorában átitatta, gimnazistaként már a fiatalok kedvence, legfiatalabb tagja az One Word zenekarnak. 15 éves korában kapta első dobfelszerelését, majd rövidesen, 1971-től a legendás Ferm zenekar tagja lett. Danuvia, MOM kupola, számtalan ifjúsági hely, ahol élvezhettük a kor legjobbjai között. 1974-től 1982-ig a Hungária zenekar tagja. Ekkor már sikeres zeneszerző, több kortárs énekesnőnek és színésznőnek ír nagylemeznyi alkotást. 1982-től saját útjára lép az R-GO zenekar megalapításával, melynek variációi a mai napig zenélnek. Zenei pályája kiemelkedő, elismertsége, rajongói szeretete ekkor már a csúcson van. Volt év, amikor az év éneke, az év zeneszerzője, az év szövegírója lett.

Később Emerton díjat kap, majd Börze Award életműdíjjal jutalmazták. Márfi püspök avatja a Szent Korona Lovagrend lovagjává, állami díjként pedig a Magyar Érdemkereszt Lovagkeresztjét kapja meg. Zámbo Jimmy díjat és Budapestért díjat is kap. Mi azonban nem csak a kiváló előadóművészt és zenészt, zeneszerzőt, hanem a hitében megingathatatlan keresztény embert is látjuk benne, aki létrehozta kiemelkedő művét, az Árpád-házi Szent Erzsébetről készült, „Az Ég tartja a Földet – Erzsébet a szerelem szentje” musicalt, mely áttörés a zenei szakmában. Zsuffa Tünde és Lezsák Sándor írók segítségével és az ő kiemelkedő zenei munkájával válik csodálatossá az egyik legnagyobb magyar szent élete. Ahogy II. András leányából Thüringiai Szent Erzsébet lett a szegények táplálója, úgy vált egy elismert popzenészből a keresztény magyarok zeneszerzője is. A legnagyobb szeretettel üdvözlöm a mai Mindszenty plakett kitüntetettjét, Szikora Róbertet.

Mireisz Tibor

Laudáció **Böjte Csaba** ferences szerzetesről a *Hittel a Nemzetért Alapítvány* részéről történő

Mindszenty Emlékplakett átadásakor

Rákosszentmihály, 2023. október 14-én

„A szeretet olyan, mint a gyógyszer: nem jutalom. Nem annak kell adni, aki megérdemli, hanem annak, akinek szüksége van rá.”

Akit ma körülünkben tisztelhetünk és átadhatjuk számára a Mindszenty plakettet, nem csak mondta a kezdő idézetet, hanem annak szellemében él és tevékenykedik, Szent Ferenc nyomdokában. Nekem abban a szerencsében volt részem, hogy régebben előadást tarthattam a Szent Koronáról a dévai ferences templomban, zsúfolásig tele gyerekekkel. Betekinthettem a kis családok életébe, együtt ehettem a reggeli vajas kenyeret több száz gyerekkel, érezhettem azt a szeretetet, ami ott érződött a kicsik arcán. A dévai Szent Ferenc alapítványi központ nem egyszerű árvaház, hanem nevelési centrum, egy esély és álomvilág az elesetteknek, az esélyteleneknek, az eldobottaknak és árváknak. Létrehozója nem csak szerzetes és assisi Szent Ferenc munkásságának követője, hanem manager, szervező és fénylő jel a romlott világban, hogy szeretettel igen is lehet jövőt építeni. Térítő, felemelő missziós gondolataival járja a világot és gyűjti a gyermekek neveléséhez szükséges támogatást, példát mutatva minden ember életéhez. Keresztény szeretetének gondolatai bejárták a világot és segítségül szolgálnak a helyes út megtalálásában.

Lehetetlen felsorolni, mi mindent tett azért, hogy esélye lehessen gyerekeknek szeretetben felnőni és jó emberré válni, egy olyan közösségben, ahol nem csak a fizikai, hanem a lelki szükségletük biztosítására is hangsúlyt fektetnek.

Meghívottunk: Böjte Csaba testvér

Laudáció **Barsi Balázs** OFM ferences szerzetesről a *Hittel a Nemzetért Alapítvány* részéről történő

Mindszenty Emlékplakett átadásakor

Rákosszentmihály, 2024. október 26-án

„Hogy komolyan vegyem Istent (vagyis az Ő üzenetét), feltétlenül segít nekem három megfontolás: halálom ténye, életem teljes értelmetlensége Nélküle és Jézus életének számomra vonzó eseménye. Nem tudom teljesen felfogni az igehirdető feladatát, az én feladatomat. Életem legnagyobb misztériuma.” – mondta egykor mai ünnepeltünk, aki hitszónoki és teológiai tevékenységéért Széchenyi-díjjal kitüntetett ferences szerzetes, hitszónok, teológiai tanár. 1964-ben lépett be Szent Ferenc rendjébe. Teológiai tanulmányai mellett 1973-ban az Eötvös Loránd Tudományegyetemen szerzett magyar-országi szakos diplomát. 1971-ben szentelték pappá szülőfalujában, Sióagárdon. 1972-től az esztergomi Temesvári Pelbárt Gimnázium tanára és kollégiumi nevelője. 1980-ban felsőbb tanulmányokat folytatott Strasbourgban – biblikumból doktorált. Több mint két évtizedig a ferences rendbe belépő újoncok (novíciusok) vezetője Esztergomban, majd Szécsényben. 1982-től teológiai tanár. 1997-től a sümegi lelkigyakorlatos ház irányítója. 2021 júliusától a szécsényi ferences rendház lakója.

Ferences szerzetesnek lenni, Szent Ferenc útján járni, az embereket szolgálva törekedni Jézus követésére. Legfőbb feladataik közé tartozik a lelkipásztorkodás, az oktatás-nevelés, a szociális tevékenység és a misszió.

„Az igazi próféta nem azzal foglalkozik, hogy valóban próféta-e, hanem egyedül az Úr hangjára figyel, amely egyszer, talán egy hosszú életen át valóban csak egyetlenegyszer a szíve mélyén megrendítő gyöngédséggel megszólította. Ezután ez tölti be gondolatait nappal, s ez szövi át álmait éjszaka. Íme, itt van Ámosz próféta megdöbbentő vallomásának igazsága. Semmit sem találunk magunkban, ami egy prófétára jellemző, az Úrnak mégis úgy tetszett, hogy méltatlanságunk és alkalmatlanságunk ellenére kiválasszon és meghívjon egyfajta prófétaságra az emberek között.”

Ezt az utat járja immár 78. éve Kapisztrán Szent János, Tomori Pál, Mindszenty József nyomában, akinek mai plakettünk átadásra kerül.

„Aki Jézusban, az Isten Fiában hinni kezd, rá lesz kapcsolva Isten szívére. Vérátömlesztésben lesz része. Ha hiszek a Názáreti Jézusban, elfogadom azt, hogy Isten Fia, akkor én is részesülök isteni természetében. A keresztény hit nem csupán azt jelenti, hogy elfogadom, hogy mi van odaát, a túlvilágon, hanem belém ömlik Isten vére, élete.”

Végtelen szeretettel köszöntjük dr. Barsi Balázs OFM szerzetes atyát.

Az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevében.

Imádvá borulok le előtted Teremtő, Megváltó és Megszentelő Istenem! Elismerem, hogy minden, ami létezik, a Te teremtményed, aki a nem-létezés sötétségéből pusztá akaratoddal, végtelen ingyenes szeretettel hoztad elő a létezőket, az embert pedig saját képedre (személynek) és hasonlatosságodra (megtestesült Szent Fiadban) teremtetted. Férfinak és nőnek teremtetted és megáldottad őket (Ter 1,27–28).

Ígérem és elfogadom szent esküvéssel elkötelezem magamat, ó Emberszerető, hogy teljes meggyőződéssel, a Te dicsőségedre és az emberek megmentésére minden erőmmel, minden pillanatban megvetem, elítélem a gender ideológia minden tételét, és életem árán is harcolok ellene.

1. Elítélem az ember leépítésének azt az átkos ideológiáját, miszerint az ember biológiai nemétől függetlenül választhat más nemet pszichéjének és társadalmi vonatkozásainak területén, hogy aztán ahhoz biológiailag is átalakítsa saját magát.
2. Elítélem ennek a sátni romlottságnak, ennek a beteges eszmének mindenféle terjesztését: a politikai életben, a nevelésben, a gyógyászatban, a médiában, a szóhasználatban, az öltözködésben, a viselkedésben és mindenféle megnyilatkozásban.
3. Nem szavazok azokra a politikai pártokra, nem állok azon civil szervezetek mellé, nem támogatom sem lelkiileg, sem anyagilag azokat az egyesületeket, vállalkozásokat, amelyekben a leghalványabban is megjelenik ennek az egészségtelen tanításnak a csírája.
4. Semmiféle „másságot”, mely eltér az ember egészséges életfelfogásától, Isten törvényeitől, nem tisztelek, de a felebarátomat szeretem. Semmiféle rossz hajlammal rendelkező embertársam személyét meg nem vetem, sőt tiszta szeretettel szeretem, és igyekszem szolgálatára lenni gyógyulásában, de ha gyógyulni nem akar, akkor is Krisztus szeretetével szeretem.
5. Keresztény testvéreimnek, akik önazonosságuk megzavarodottsága miatt szenvednek, nemcsak a gyógyulás útját igyekszem megmutatni, elvezetve őket egészséges gondolkodású orvosokhoz és lélekgyógyászokhoz, hanem Krisztus fonságos ismeretében a szüzesség útját, mint gyöngeségeik felmagasztalását mutatom be nekik a Szentegyház tanítása alapján, de nem szerzetesi közösségben élve és nem a papságot választva (ha férfiak), hanem a világban másokért élő elkötelezettségben.
6. A gender ideológia irányába tett mindenféle „érzékenyítésre” azonnal reagálok. Társaságban, a rokonságon belül, a társadalmi élet minden szintjén, főleg az Egyházban, bátran képviselem a Teremtő Isten akaratát, Jézus Krisztus és egyháza tanítását, és az irgalom Szentlelkének kiáradását minden bűneitől szabadulni akaró testvérem előtt.
7. Mindent, ami rejtetten ezzel az embert leépíteni akaró és diktatórikusan fellépő gender ideológiával kapcsolatos a mi napjainkban, és ami kapcsolatba kerül vele a jövőben, gyűlölöm, megvetem, elítélem az emberi élet nevében, a Teremtő Isten dicsőségére.

A házasság átértelmezésére irányuló minden kísérletet elítélek. Isten akaratával és az ember természetével összhangban csak egy férfi és egy nő életre szóló, monogám, gyermekek iránt nyitott kapcsolatát ismerem el házasságnak. A homoszexuálisok, bi-, transz- stb. szexuálisok kapcsolatát semmilyen körülmények között nem ismerem el házasságnak. Ezzel semmiféle diszkriminációt nem valósítok meg velük szemben, csak védem azt az intézményt, amely mind az egyén, mind a társadalom életének alapja, és amely nélkül mind az egyén, mind a társadalom elzüllik és tönkremegy.

Elítélem, hogy ún. azonos nemű élettársak gyermekeket nevelhessenek, mert nem az embernek van joga gyermekhez, hanem a gyermeknek van joga szülőkhöz: apához és anyához. Az árva

³⁹⁰ <https://karizmatikus.hu/hitvedelem/tanitas/6300-antigenderista-eskue/>

vagy elhagyott gyermek befogadása szentségi, felbonthatatlan házasságban élő férfi és nő által olyan cselekedet, amellyel magát Jézust fogadják be családjukba. A befogadott gyermek nem „mostoha” gyermek, bár nem biológiai szempontból gyermekük a szülőknek, de sokkal mélyebben, a biológiai szint előtt, fölött, mögött létező Teremtő Isten akarata szerint és az ő beleegyezésük által valódi apjává és anyjává lettek a befogadott gyermeknek, akinek joga van saját nemiségének kiteljesedését megtapasztalni szüleinek életében (Lk 9,48).

Az ilyen szülők, még ha nem is lehetett biológiai szempontból gyermekük, gyermektelenségüket Jézus Krisztusban nem csonkaságnak élik meg, hanem kiteljesedésnek abban a mértékben, ahogy egyre mélyebben megismerik Jézus Krisztus végtelen teljességét, és szemlélik a Szent Család életét.

Uram Istenem, segíts meg engem bűnös és szintén sok-sok rossz hajlammal küzdő gyermekedet, hogy amikor egy a sátán és csatlósai által fölkarolt és terjesztett rossz hajlamot rossznak ítélek, ugyanúgy rossznak ítéljem a pletykálkodásra, a rágalmazásra, a hazugságra, a gőgre és hiúságra vivő rossz hajlamokat másokban és önmagamban.

Uram, Jézus Krisztus, Isten Fia, könyörülj rajtam, bűnösön!

Megfogalmazva 2017. augusztus 21-én, Szent X. Piusz pápa napján

Dr. Barsi Balázs OFM

A Mindszenty-konferenciákon 2009-2024 között díjazottak névsora
Budapest-Rákosszentmihály, Szent Mihály templom és plébánia

2009. Regőczy István atya – „Isten vándora”, árva gyermekek pártfogója
2010. Dr. Jelenits István piarista szerzetes, író, magyar-hittan szakos gimnáziumi és egyetemi tanár
2011. Takács Istvánné, a Néri Szent Fülöp Katolikus Általános Iskola alapító igazgatója
2012. Dr. Kerényi Lajos piarista szerzetes
2013. Burián László felvidéki magyar pap
2014. Bárány József atya, a Németországban élő magyarok lelkipásztora
2015. Dr. Adriányi Gábor egyháztörténész, egyetemi tanár
2016. Sillye Jenő dalszerző, énekes
2017. Várnai Péter atya, építészmérnök és a Mária Rádió műsorszerkesztője
2018. Dr Márfi Gyula veszprémi érsek
2019. Fehér Anna nővér, a Vakok Batthyány László Római Katolikus Gyermekotthona Óvodája és Iskolája vezetője
2021. Balás Béla („Beton”) atya, kaposvári megyéspüspök
2022. Szikora Róbert zeneszerző, énekes („Az Ég tartja a Földet” – musical Szent Erzsébetről)
2023. Bőjthe Csaba ferences szerzetes (30 éves jubileumi év, Déva)
2024. Dr. Barsi Balázs ferences szerzetes, hitszónok

Oratio fidelium – a Konferenciához kapcsolódó hívek könyörgése³⁹¹
2021

Pap: Terjesszük kérésünket bizalommal a mindenható Istenhez, aki meghívott és vezet bennünket üdvösségünk útján. Mindig készséges szívvel és tudatosan fogadjuk kegyelmét, különösen most, amikor Fiának, Jézus Krisztusnak áldozatát bemutatjuk mindhaláláig hűséges szolgálja, Mindszenty József bíboros emlékkonferenciájának napján. A Szentháromság-Egyisten hallgassa meg könyörgésünket a Boldogságos Szűz Mária, az Egyház Égi Édesanyja közbenjárására!

- 1) Mennyei Atyánk! Mindszenty bíboros azt üzeni: „Ha valamely intézmény vagy ország bizonyos elvekkel megállta a történelmi szerepét, akkor a későbbi időkben ezt az alapelvet kell segítségül hívni, hogy a nehézségekben megálljon és a további történelmi feladatát teljesítse.” Add, hogy a magyar egyház – püspökök, papok és hívek –, valamint a nemzet áldozatkész polgárai mindig ezt a célt igyekezzenek megvalósítani, akár pásztorációval, akár a közéletben való építő részvétellel.
- 2) Jézusunk! Némelyekre sokat bízál, bőséges lelki- és tudásbeli talentumot kaptak Tőled, amelyet fáradtságos munkával kamatoztattak. Csak Te vagy a tudója annak, hogy a szentéletű emberek példája és tudása által hányan váltak műveltebb, elmélyültebb keresztényekké, jobb hazafiakká. Hálát adunk mindazokért, akiknek tudása és lelkisége számunkra kiemelkedő példa: akár a jelenben élnek, akár már a boldoggá- és szentté avatás várományosai.
- 3) Szentlélekisten! Mindszenty bíboros jól mérte fel azt a nagy veszedelmet, mellyel azok, akik a második világháború végén Magyarországon magukhoz ragadták a hatalmat, a vallásszabadságot fenyegették. Az ő hősi áldozatának és ragyogó példájának köszönhetően a magyar katolicizmus nagyobbik része a primás bebörtönzése után is helyt állt a rá kényszerített ádáz küzdelemben; felismerte azt, hogy a megalkuvások soha nem válnak az egyház javára, hanem csak ellenségeik életét hosszabbítják meg. Áldd meg Urunk mindazokat, akik a megalkuvásmentes hitvallás és a jellemes emberi élet útját járják.
- 4) Mindszenty bíboros Bécsből írt körlevelében nekünk is üzeni: „Az Egyház mai mély válsága ne ijesszen meg bennünket! Minden egyénnek, minden nép minden egyes nemzedékének újra és újra meg kell küzdenie a hitéért úgy, mint Jákobnak az Isten angyalával. Nem szabad eleresztenie az alkalmat, a lehetőségeket, még halálos fáradtság miatt se, mindaddig, míg Isten meg nem áld bennünket.” Ehhez kérünk erőt Tőled, Istenünk!
- 5) A körlevél így folytatódik: „A mi szívünk megremeghet a nehéztől, az ismeretlentől, a lehetetlennek látszótól, Isten azonban az egyének és nemzetek jövőjét sokszor a lehetetlennek látszó holnapba rejtette el: nekünk kell nekilátnunk, hogy azt előhozzuk.” Add meg Urunk, hogy lelkesedésünket a nehézségekkel és sokszor szenvedéssel is járó munka mindig újraélessze és így szolgáljon az sokak üdvösségére.

Pap: Mindenható Istenünk! Te légy a világító fény életünk útján. Értjük meg és fogadjuk el az üdvösség ajándékát. Add, hogy Szűzanyánk és a magyar szentek közbenjárása által kegyelmedből mindannyian bejussunk a Te országodba és dicsérhessünk Téged magyar szentjeink társaságában, Krisztus a mi Urunk által. Ámen.

³⁹¹ Jelen kötet Hívek könyörgésének tartalma gondolatokat kölcsönöz P. Hován Ágoston OFM napi homíliáiból is: <http://pestiferences.ferences.eu/category/agoston-atya/>

Oratio fidelium – a Konferenciához kapcsolódó hívek könyörgése

2022

1) Mennyei Atyánk! Tudomásul kell vennünk azt, hogy hős harc az élet, és azt is, hogy aki fél és elrejtőzik, vagy esetleg menekül, az megkettőzi ellensége bátorságát, azt üldözésre csábítja, így gyengesége által vétkes lesz a másik kegyetlenségében. Te Mindszenty bíborost egy olyan keresztúton vezetted végig, amit bíboros aligha járt meg. Ő példás hűséggel ment végig ezen az úton anélkül, hogy ellenségeit gyűlölte volna, de nem is tért ki előlük, amikor megalkuvással vagy meneküléssel életén könnyíthetett volna. Add, hogy Mindszenty bíboros életszentségén és példáján felbuzdulva mi is hűségesen kövessünk Téged, hiszen ahol Te vagy, ott kell lennie a Te szolgálóidnak is.

2) Urunk Jézus Krisztus! Mint minden emberi cselekedet, a Hozzád való imádkozás is a tárgytól nyeri a minősültségét, tehát az egyik legmagasabb rendű emberi tevékenység. Kegyelmed hathatós segítségével akár képességünk korlátait meghaladó tetteket is végbevihetünk. Imádság terén is az a döntő, amit Te tanítasz nekünk: <Menj be a kamrádba és imádkozzál rejtelkedben>; de azt is: <Valljatok meg engem az emberek előtt>. A hitgazságok és erkölcsi törvények meghirdetésére küldött Egyházat hegyre épült városnak, véka alá nem rejtendő gyertyának, a világ világosságának és sójának mondtad. Add, hogy mi ennek az Egyháznak, titokzatos testednek lelkiileg dúsan termő szőlővesszői legyünk.

3) Szentlélekisten! Nekünk is fel kell ismernünk, hogy vallásosságunk nem magánügy: e téren mindnyájunknak közösségi feladata is van. Tőled kapott képességeinkkel, lelki adományainkkal mindegyikünk kötelessége másoknak is a javát szolgálni. A kereszténység ügye nem egy zártkörű csoport magánügye, hanem a tanítványok által minél több ember előtt ismeretessé és <világítóvá> kell lennie. Aki magának akarja megtartani, az elveszíti azt, aki viszont megosztja másokkal, az még bővebben részt kap belőle. Add, hogy a Tőled kapott tudást minél szélesebb körben osszuk meg másokkal, hiszen a jó szándékú emberek ezt várják tőlünk.

4) Mindenható Istenünk! Bár az üdvösséget önerőből kiérdemelni nem tudjuk, azokat a magatartási és cselekvési szabályokat, amelyek révén elérhetjük végső célunkat, az üdvösséget, azt Te határoztad meg, Istenünk. Ahhoz, hogy megtérésünk mélyreható és eredményes legyen, azt is érdemes megvizsgálni, hogy szokásos bűneinket milyen indítékok miatt követjük el, amihez készségre, őszinte lelkiismeretvizsgálatra és határozott döntésre van szükségünk. Tudjunk újra és újra megküzdeni hitünkért a Te segítő kegyelmed által.

5) Szentháromság Egyisten! Mindszenty bíborosnak elsődrendű szándéka volt a magyar ifjúság vallás-erkölcsi nevelése. A második világháborút követően így nyilatkozott: <Ma a magyar gyermek felé kezek nyúlnak, de ezek a kezek nem Jézus kezei, nem az Egyház karjai, hanem avatatlanok, nevelésre nem termettek karmai. Az ifjúságra, mint szemetek fényére vigyázzatok.> Ezek a „karmok” sajnos ma is egyre inkább el akarják ragadni a gyermekeket, már egészen kis korban. Éppen ezért, a Szentlélek bölcsessége és bátorságot adó segítségével óvakodjunk a jelen kor rontó kovászától! Ne fedkezünk meg arról, hogy Jézus az örök élet kenyerét akarja adni nekünk!

Oratio fidelium – a Konferenciához kapcsolódó hívek könyörgése
2023

1) Mennyei Atyánk! Mindszenty bíboros mélyértelmű körlevélben így tanította a világ magyarságát: <Te gyétek félre a versengést, a mértéktelen személyi nagyravágyást, a ki-ha-én-nem magatartást. Nem névze se jobbra, se balra, mindenki ott tegye meg a magáét, ahova az élet állította. Teremtsünk keresztyén hitre épülő egyházi közösséget. Legyen a családban gyermek Isten akarata szerint. Ez áldás és jövő, bármit mond a világ. A gyermek kapjon a családban krisztusi hitet, magyar öntudatot. A megmaradt kevésből újra kell építenünk a hazát. Lelki megújulásból lehet csak nemzeti feltámadás.> Kérünk Istenünk, hogy ma is ezt a lelki útmutatást kövessük imádsággal, munkával, hitben és áldozatban.

2) Szentlélekisten! Mindszenty bíboros gondolatai így folytatódnak: <Egy büntől kifosztott világban fogadjuk mi is a magát kiüresítő Úr Krisztust alázattal és örömmel. Maradjatok a romló világban hívek Istenhez, hitetekhez, Hazátokhoz, a magyar múlthoz, történelemhez és a magyar nyelvhez. Ez természetzi jogotok és kötelességetek. Az Isten titeket magyaroknak teremtett és ezt a teremő rendelkezést nekünk sohasem szabad elfelejtenünk. Legyünk most az imádság nemzete! Ha újból megtanulunk most imádkozni, lesz honnét erőt és bizalmat meríteni. Ne veszítsétek el bizalmatokat!> Add Urunk, hogy bizalommal végzett imádságainkkal megnyerjük kegyelmedet mindazon tetteinkhez, amelyeket Egyház és Haza megkövetel tőlünk.

3) Urunk Jézus Krisztus! A gonosz elleni küzdelmet nem csupán Neked kellett megvívnod lelkünk üdvösségéért, hanem nekünk magunknak is meg kell vívnunk. Két egymással ellentétes, de nem egyenrangú erő küzdőterének középpontjában élünk, és nekünk is részt kell vennünk abban a harcban, amely a gonoszság és a világosság erői között folyik. Ez a küzdelem nem tűr semlegességet, mindenkit döntésre szólít fel: vagy Isten mellett vagy Isten ellen. Mindszenty József püspökszentelés alkalmával így tanította a szentelendőt: <A szentelés igéi szerint ne mondd a fényt árnyak, az árnyat fénynek, a rosszat jónak és a jót rossznak.> Add Urunk, hogy mindnyájan szeressük az igazságot, amelyet se dicséretért, se félelemből soha föl ne áldozunk!

4) Szentháromság Egyisten! Te a bűnbánat lehetőségével és ennek nyomán bűneink megbocsátásával nemcsak bűneinktől, hanem a bűneinknek önmagukban hordott szükségzerű ok-okozati következményétől, a bűnhődéstől is meg akarsz menteni minket. Segíts bennünket, hogy szüntelenül törekedjünk a szeretetből fakadó belső átalakulásra! Mindszenty bíboros papszentelés alkalmával a szentelendőknek a következőt mondotta: <Ha a világ 5-10 feje üdvözölni akar, akkor elétek térdel.> Ne féljünk tehát a bűnbevallástól, a szentgyónástól, mert ez nyitja meg az utat Előtte! A sorsunk még a mi kezünkben van. Ismerjük fel, hogy a bűnbánat gyümölcseit kell teremnünk.

5) Mindenható Istenünk! Fel kell ismernünk, hogy az az út, amelyen a mai társadalom nagy része halad, egyenesen a pusztulásba visz: sok ember az öngyilkos módon tóba rohanó sertésekhez hasonlít, a biztos pusztulás felé tart és ez által mérhetetlen lelki és anyagi károkat okoz azoknak is, akik a tisztesség útját választják. Segíts bennünket közbenjárásoddal, hogy saját üdvösségünk keresése közben ne feledkezzünk meg embertársainkéről sem! Tegyük meg minden tőlünk telhetőt azért, hogy együtt lehessünk velük az örök boldogságban!

Oratio fidelium – a Konferenciához kapcsolódó hívek könyörgése
2024

1) Mennyei Atyánk! Értékes és szép életet csak tudatosan kialakított értékrend szerint lehet élni, egy tapodtat sem engedve a gonoszság erőinek! Ha védelmedet akarjuk élvezni, akkor uralmad alá kell rendelni egész valónkat: vágyainkat, érzéseinket, gondolatainkat, terveinket, kapcsolatainkat és cselekedeteinket. Hathatósan közre kell működnünk abban, hogy sorsunk és életünk a Te szándékod szerint alakuljon. Mindszenty bíboros szavai szerint <ne tűrjük az elvekkkel való hazárdírozást>! Legyünk meggyőződve irántunk való rendíthetetlen szeretetetről és higgyünk abban, hogyha Rád bízunk magunkat, akkor Te tervezed az életünket!

2) Urunk Jézus Krisztus! Az örök üdvösséget mindenki a Te kegyelmedből kapja, a magunk részéről azonban mindent meg kell tennünk érte. Nem elegendőek a feleslegünkben származó testi és lelki adományaink, hiszen Te nem csak azt látod, hogy ki mennyit ad, hanem azt is, hogy ki mennyiből adja azt, amit ad, és milyen lelkülettel adja. Teljes Rád-hagyatkozást vársz tőlünk, mivel Te is Önmagadat akarod adni nekünk. Segíts minket, hogy minden tőlünk telhető megtegyünk ezért a célért és így bízni tudjunk hozzánk lehajló irtalmadban.

3) Mindenható Istenünk! A vallásos hit és az imádság *lényegileg* kapcsolódik össze: amilyen a hitünk, olyan az imádságunk és amilyen az imádságunk, olyan a hitünk. Tehát az imádság a hit forrása és ugyanakkor annak jele is. Mindszenty bíboros mondotta: <Az imádság elhagyása a lélek és az élet szétzúllásának kezdete; az imádsághoz visszatérés Isten és a lélek megtalálása. Csak imádkozó emberiség építhet jobb világot. Nemcsak a külső világot kell újjáépítenünk, hanem a mi belső világunkat is.> Nem azért imádkozunk, hogy terveidet megváltoztassuk, hanem hogy megnyerjük azt, amiről úgy rendelkezél, hogy imádság közvetítésével kell megvalósulnia. Ehhez kérjük egész életünkben hathatós segítségedet!

4) Szentháromság Egyisten! Saját üdvösségünk keresése közben arról sem szabad megfeledkeznünk, hogy mások üdvösségéért is felelősek vagyunk. Mindszenty bíboros szüntelenül felhívta a figyelmet az egymás iránti felelősségre, különösen az emigrációban. Mindegyikünk közreműködése szükséges ahhoz, hogy elkerüljük a veszélyeket, amelyek a közösség hitét támadhatják, de ahhoz is, hogy egyéni és közösségi hitünkben gazdagodjunk. Segítséggeddel legyünk bölcssek és következetesek jó céljaink okos megvalósításában.

5) Szentlélekisten! Szűz Mária Általad történt különleges kiválasztása és üdvörténeti szerepének hittel való vállalása arra kötelez bennünket, hogy észrevegyük: Te minket is kiválasztasz, nekünk is feladatot adsz, amelyet hittel kell elfogadnunk, és ha elfogadtuk, akkor azt teljesítenünk is kell. Ez viszont többször nagy áldozatokat is kíván. Minden ezzel járó nehézségünket ajánljuk fel a magunk és szeretteink üdvösségéért, hogy szenvedéseinkből semmi se vesszen kárba, és Szent Pállal együtt mi is elmondhassuk, hogy <testemben kiegészítem azt, ami Krisztus szenvedéséből hiányzik testének, az Egyháznak a javára>.

Oratio fidelium – a Konferenciához kapcsolódó hívek könyörgése
2025

1) Mennyei Atyánk! A Te első cselekedeted az emberrel kapcsolatosan az irgalmasság. Mivel Te minden létezőt a való értéke szerint méltányolsz, azaz igazságos vagy velük, ezért irántunk való irgalmad is igazságosságodon alapul. Mindszenty bíboros mondotta: az igazság mindig igazság marad, ha a hangját veszti is. De a hazugság hazugság marad, ha milliók hirdetik, milliók erőszkolják és százmilliók veszik is be. A hazugság olyan, mint a bumeráng: visszavág arra, aki eleresztette. Add Urunk, hogy ebben az egyre igazságtalanabb és egyre hazugabb világban csakis a Te utadon járva munkáljuk a magunk és mások üdvösségét, hiszen Te mondtad magadról: <Én vagyok az Út, az Igazság és az Élet.>

2) Urunk Jézus Krisztus! Tanításod szerint mi kovász vagyunk a kenyérben, ami nagyon kicsi, de aminek nagyon nagy feladata van! Ma a hamis próféták minden erejükkel kifordítani igyekeznek az emberi életet a normális, Isten által teremtetett rendjéből, ezért nekünk kell felmutatni azokat az értékeket, amelyekből egyre kevesebb van a világon. A szentek közbenjárása is hathatósan segítsen bennünket abban, hogy a nevedben végzett imádságaink által minél többen váljanak alkalmassá szándékaid felismerésére és hatékony megvalósítására.

3) Szentlélekisten! Aki mindvégig kitart, az üdvözl. Mindszenty bíboros mondotta, hogy a magyar egyháznak helyt kell állnia abban a küzdelemben, amely a kereszténység és az újpogányság között folyik. Erre akkoriban így figyelmeztetett: <Föl kell riasztani az emberiséget és figyelmeztetni a fenyegető veszélyre, ez a mi történelmi helytállásunk értelme.> Ettől a tanítástól ma sem térhetünk el! Ezért mi se tűrjük el az erkölcsi rosszat, kicsit se, rejtve se! Akarjuk, hogy életünk legyen, bőségben legyen, s az mindenkié legyen! Tegyük meg, ami tőlünk telik, de azt teljesen! Ebben segíts minket, Istenünk!

4) Jézusunk! A kánai menyegzőn Édesanyád vette észre, hogy elfogyott a bor. Ő járt közben Nálad, hogy megmentsd a násznépet a szégyentől, a bajtól és a kellemetlen következményektől. Ma is sok családban hiányzik a bor, vagyis a természetfeletti élet kisugárzó ereje: a Szentháromság befogadása nélkül élnék és kizárják a természetfelettit. Ma, amikor a sátán és csatlósai arra összpontosítják minden erejüket, hogy a családokat szétzúzzák, az embereket a boldogulásukban minden erővel megakadályozzák, akkor mi Hozzád intézett imádságainkon túl Szűzanyád közbenjárását is kérjük, hiszen Te most is meghallgatod Hozzád intézett kéréseit.

5) Szentháromság Egyisten! Mindszenty bíboros egyik végrendeletében a következőket hagyományozta az utókorra: <Lelkemet Isten irgalmába, testemet a honi földnek ajánlom. Hűséggel az Egyház fejéhez és a történelmi magyar hazához, ellentmondok a frigyesült harcos Istentelenségnek.> Legyünk mindig mi is jellel, emberség és bátorság dolgában Mindszenty bíboroshoz hasonlóak és tanulékony lélekkel tegyünk meg mi is mindent a jelenkor romboló áradataival szemben, hűséggel az Egyházhoz és a történelmi Magyar Hazához!

A kötet szerzői: **Dr. Adriányi Gábor** professzor, katolikus egyháztörténész. **Balás Béla**, nyugalmazott kaposvári megyéspüspök. **Bangha Béla SJ**, apologeta-hithirdető, szerkesztő, író. **Dr. Barsi Balázs OFM** ferences szerzetes, hitszónok. **Dr. Cinkotai János**, közgazdász, címzetes egyetemi docens. **Dr. Czene-Polgár Viktória**, jogász, történész. **Dr. Hegedűs András**, történelem szakos tanár, levéltár igazgató, Esztergomi Primási Levéltár. **Dr. Horváth Attila** jogtörténész, intézetvezető egyetemi docens. **Dr. Jelenits István** piarista tanár. **Kovács Gergely**, a Magyarországi Mindszenty Alapítvány kurátora és ügyvivő képviselője, Mindszenty bíboros szentéavatási eljárásának vice-posztulátora. **Dr. Krajsovszky Gábor** gyógyszerész, egyetemi docens, igazgatóhelyettes. **Mireisz Tibor** andragógus, vitéz lovag. **Molnár János Imre**, a Magyarok Mindszenty Mozgalma volt vezetőségi tagja. **Dr. Orbán Viktor**, jogász, Magyarország miniszterelnöke. **Pajor András**, római katolikus pap, a Keresztény Kulturális Akadémia elnöke. **Petrovics Sándor**, a Kovász Egyesületnek, valamint a Tóth Ilonka Szülőházáért Alapítvány kuratóriumának az elnöke. **Pilhál György** publicista. **Dr. Pozsgai József** újságíró. **Turhányi Albert Egon**, volt bíborosi titkár. **Varga Mihály** közgazdász, pénzügyminiszter, miniszterelnök-helyettes. **Dr. Vörös Géza** történész, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára. **Wittner Mária** 1956-os szabadságharcos, a FIDESZ volt országgyűlési képviselője. **Dr. Zinner Tibor** jogtörténész, c. egyetemi tanár, kutatócsoport-vezető.

A nemzeti tudományos bibliográfiai adatbázis, a *Magyar Tudományos Művek Tára* nyilvántartásában szereplő szerzői és egyéb helyen történő elérhetőségek:

Adriányi Gábor (egyháztörténet)

<https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=10051164&paging=1;1000>

Balás Béla (nyugalmazott kaposvári megyéspüspök)

<https://kaposvar.egyhazmegye.hu/index.php/papok/nyugdijas-papok>

Bangha Béla (jezsuita szerzetes, hithirdető, apologeta)

<https://lexikon.katolikus.hu/B/Bangha.html>

<http://www.pek.hu/k1162.htm>

Barsi Balázs OFM ferences szerzetes, hitszónok

<https://barsibalazs.hu/>

Cinkotai János (közgazdász, címzetes egyetemi docens)

<https://docs.google.com/spreadsheets/d/1oKcP8zxNQE70IeK4sDDZEz8V58jBOg1S/edit#gid=1779779709>

Czene-Polgár Viktória (rendésztudomány, jog, történelem)

<https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=authors10061494&paging=1;100>

https://rtk.uni-nke.hu/document/rtk-uni-nke-hu/%C3%96n%C3%A9letrajz_holapra_Czene-Polg%C3%A1r%20Vikt%C3%B3ria.pdf

Hegedűs András (levéltáros, történelem szakos tanár)

<https://melte.hu/node/121#Hegedus>

Horváth Attila (állam- és jogtörténet)

<https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=10019450&paging=1;1000>

Jelenits István (teológia)

<https://piarista.hu/rendalapito-szent-atyank-tiszteletere-alapított-budapesti-piarista-rendhaz/>

Kovács Gergely (történelem-olasz szakos tanár)

<https://mindszentyalapitvany.hu/alapitvany/mindszent-alapitvany/kuratorium>

Krajsovsky Gábor

(katolikus teológia és egyháztörténet)

<https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=10055534&paging=1;1000>

(szerves- és gyógyszerkémia)

<https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=10022276&paging=1;1000>

Orbán Viktor (életrajz)

<https://2010-2014.kormany.hu/hu/miniszterelnokseg/miniszterelnok/eletrajz>

Pajor András (római katolikus nyugalmazott plébános)

<https://andrasatya.blog.hu/>

Petrovics Sándor

<https://rakosszentmihaly.hu/csoportok/kovasz-egyesulet>

<https://tothilonka56.hu/kapcsolat>

Pilhál György (újságíró)

<https://opac-nevter.pim.hu/record/-/record/PIM121462>

Pozsgai József

<https://mek.oszk.hu/04000/04038/html/p.htm>

Turchányi Albert Egon

<https://lexikon.katolikus.hu/T/Turch%C3%A1nyi.html>

Varga Mihály (életrajz)

<https://2015-2019.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/a-miniszter/eletrajz>

Vörös Géza (20. századi történettudomány)

<https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=10057802&paging=1;100>

Wittner Mária (1956-os szabadságharcos)

[https://www.magyarforradalom1956.hu/v/wittner-maria-/](https://www.magyarforradalom1956.hu/v/wittner-maria/)

Zinner Tibor (magyar állam- és jogtörténet)

<https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=10022350&paging=1;1000>

